

Bevissthet

som Urgrund og Fragment

2. Utgave

Dag von Schantz

Bevissthet som Urgrund og Fragment

Introduksjon til innsikt

*

Dag von Schantz

Bevissthet som Urgrund og Fragment

Alle rettigheter under forfatteren.
Kopiering, avskrift og sitering fra denne tekst kun i
henhold til norsk Lov om opphavsrett til åndsverk.

1ste Utgave 2022 © 2022 Atum Forlag
2^{dre} Utgave e-bok 2024 © 2024 Atum Forlag
Omslag: Monica K Ljungberg-Öhrn på Invercote G 240g
Lay-out: Dag von Schantz
Sats: Bookman Old Style 10,5/12 pkt.
ISBN 978-82-694075-0-1

Tilegnet mine barn

Også tilegnet *post mortem*
Gerhart Karl Enner
initiativtageren som aldri fikk se resultatet.

En spesiell takk
til den svenske kunstnerinnen og pedagogen
Monica Kristina Ljungberg-Öhrn
for konstruktive bidrag i redaksjonens slutfase,
for omslagsdesign og kunstneriske bidrag.

En spesiell takk går også til professor
Fred Vollmer
og familien som har gitt tillatelse til bruk av hans
systematiske betraktninger om selvet i boken
«The Self», © Vigmostad & Bjørke 2007

Stor takk til
Amalie Winther
for endeløs inspirasjon under arbeidet,
og til
Håkon Svendsen
for spennende initiativ til podcast-produksjonen.

Takk også til
Stockfleths café
i Hegdehaugsveien, Oslo, min foretrukne skrivestue.

© Atum Forlag 2024

Lenker til forfatterens nettsted

Norsk: <https://www.dagvonschantz.no/>

Engelsk: <https://www.dagvonschantz.com/>

*If the doors of perception were cleansed,
everything would appear to man as it is,
infinite.*

William Blake
Engelsk kunstner og poet (1757-1827)

Innhold

Om dette skrift	vii
Noen ord om annen utgave	xi
Nebula	xiii
Prolog	1
<i>Del I – Det vi ser og ikke ser</i>	7
Vårt sted	9
Materie	11
Kvanteverdenen	23
Logos	39
Kosmologi	46
<i>Del II – Det ikke-fysiske</i>	67
Filosofi om rom og tid	69
Væren og virkelighet	83
Metafysikk	111
Akhasaen og egregorene	124
<i>Del III – Bevissthet</i>	139
Betraktninger om bevissthetsteori	141
Legemets bevissthet	171
Sjamanisme, filosofi og vitenskap	188
Bevissthetssfærer	223
Parapsykologi	236
<i>Del IV – Det skjulte</i>	251
Okkultisme, hermetisme og magi	253
Ordener og selskaper	284
Korrespondanser	302
Det universelle og det partikulære	317
<i>Del V – Individet i livet</i>	323
Bevissthet, identitet og vilje	325
Binærkode og bevissthet	353
Liv og død	366
Livsperspektiver	385
<i>Del VI – Det mystiske</i>	399
Religion og tro	401
Mening	428

Innsikt	448
Frihet	469
Kreativitet	477
Mysteriet og det profane	495
<i>Del VII – Verden</i>	513
Paradigmeskifte	515
Tendenser og alternativer i tiden	546
Overskridelse og oppvåkning	581
Være og vite	606
<i>Del VIII – Det indre</i>	613
Meditasjon	615
Forberedelse	629
Innvielse	638
<i>Del IX – Når alt åpner seg</i>	665
Reisen	667
En dyp innsikt	678
Sluttbilde: Vårdugg	681
Epilog	682
<i>Appendix</i>	687
Noen begreper	689
Personer nevnt – iblant sitert	694

Om dette skrift

Å tenke er en antatt unikt menneskelig aktivitet. Tenkere vekker tanker hos andre som tenker videre. Platon vekket undringstanker da jeg som 10-årig guttunge tyvlånte bøker fra min farfars bokhylle, spesielt Platon-dialoger; Ion, Phaedra og Timaios med Kritias. Jeg forsto ikke hva jeg leste, men det skapte undring. Undring vekket tanken og siden har tanken søkt sin rot. Innsikt følger søken.

Åpningen til foreliggende tekst ble først til som et foredrag Februar 1974 basert på idéer jeg hadde fremlagt allerede fem år tidligere. De innledende ord og sluttbildet er praktisk talt uendret. Foredraget ble etter noe slitasje tidlig i 1980-årene utvidet til et slags seminar og gjennomført i forskjellige sammenhenger. Under et forsøk på revisjon i 1992 ble praktisk talt kun rammen stående igjen. Det ble en helt ny tekst, og den ble liggende stille etter et par gangers bruk.

Opp gjennom årene er det blitt mange foredrag og forelesninger som har kretset rundt bevissthet, stadig med forskjellige innfallsvinkler basert på nyere forskning og filosofi, og ikke minst min egen tilnærming til temaet. I nærværende tekst har jeg fulgt opp med utdrag fra disse skrifter og foredrag, og oppdatert spesielt deler som berører politiske hendelser, nyere menneskelige aktiviteter og verdenssituasjonen generelt. Andre deler er oppdatert med nyere data, spesielt partikkelfysikken. Store deler av teksten er helt nyskrevet. Jeg har tatt meg den frihet å sitere en rekke forfattere og forskere uten detaljerte referanser.

Det forhold at teksten delvis er et resultat av sammenfletting av flere uavhengige tekster har ført til at den kan fortone seg som en idémessig sprangridning siden tema som tas opp ett sted kommer igjen annetsteds i endret kontekst. Enkelte gjentakelser vil derfor forekomme, men tjener til å danne broer mellom temaer som ligger langt fra hverandre. For å myke opp teksten har jeg lagt inn et par stykker av egen poesi.

Min hovedtese er basert på en klar formening om at bevissthet nok kan observeres utenfra på forskjellig vis, slik vi daglig gjør i møte med andre mennesker og gjennom forskjellige typer eksperimenter, samt, tror enkelte, ved scanning av hjerneaktivitet, men fremfor alt at det ikke finnes noen sikrere observasjon enn den man gjør gjennom seg selv, gjennom forskjellige indre prosesser med og uten psykoaktive remedier.

All kunnskap kan erverves gjennom indre veier, men siden de er empirisk utilgjengelige, har jeg søkt å finne underlag for egne erfaringer gjennom det forskning og litteratur på forskjellig vis kan bekrefte. «Bevissthet som Urgrund og Fragment» er derfor også basert på et bredt litteraturtilfang, forskning, observasjon utover mine egne erfaringer og refleksjoner.

For å angi tonen som på flere måter preger dette skrift har jeg valgt et lite stykke egen poesi, et bilde av Urgrundens nebuløse væren, på side xiii til å innlede lesningen.

Oslo, 1. September 2022
Dag von Schantz

Noen ord om annen utgave

Første utgave av denne bok utkom i September 2022. Den var skrevet på oppfordring på litt under ni måneder. Korrekturlesningen var dessverre ikke perfekt. Det ble et dusin tastefeil som skjemmet boken, til min store irritasjon. Under oversettelsen til engelsk merket jeg et behov for noen presiseringer i teksten og enkelte tillegg som jeg tok inn i oversettelsen og samtidig overførte til den norske utgaven. Slik oppsto denne utgaven.

Foreliggende tekst er med andre ord revidert, rettet, forbedret med presiseringer og noe utvidet i innholdet. Den er fra mitt synspunkt derfor bedre strukturert og mer komplett innholdsmessig, og det er mitt håb at den er feilfri. Ellers er det den samme boken og identisk med den engelske utgaven.

Siden arbeidet med den første utgaven gikk så fort, glemte jeg å takke initiativtageren, min gode venn Gerhart Karl Enner i forordet for flere påminnelser og spark i baken gjennom de tre år som gikk fra han ba meg skrive til jeg endelig satt penn på papir. Mitt sommel førte til at han aldri fikk se det endelige resultatet. Han ville også oversette boken til engelsk, en oppgave han så frem til, men neppe forutså omfanget av. Den oppgaven måtte jeg følgelig ta selv.

Jeg vil også takke de mange lesere av bokens første utgave som har kommet med positive og interessante kommentarer som har gledet meg mye og inspirert meg i forhold til både oversettelsen og arbeidet med denne utgaven.

Enkelte har kommentert mitt bruk av det tyske ordet *Urgrund*, (på tysk skrives alle substantiver med stor bokstav), som i denne utgave er stavet på opprinnelig tysk. Det finnes ikke noe norsk ord som dekker dets innhold, som i min terminologi betyr den opprinnelige, altomfattende kosmiske bevissthet som underbygger all eksistens.

Endelig vil jeg nevne at boken er fulgt opp med åtte lange samtaler og et intervju gjennomført av Håkon Svendsen i 2023. Disse finnes på

<https://youtube.com/@samtaler-om-bevissthet> (1-8)

og

<https://www.hakonsvendsen.no/2023/11/21/13-dag-von-schantz/>

Som frie, supplerende samtaler om forskjellige temaer i boken, belyses innholdet fra noe forskjellige vinkler.

Her er litt å gruble over. Jeg ønsker leseren en god reise!

Oslo, 1. Mai 2024
Dag von Schantz

Nebula

*I begynnelsen
var du Evige
dvelende i din nebula av ild
og hos deg
lå Makten og Verbet
potent og rede –*

*Under strøket
av ditt mektige blikk
lot du det hele Univers kondensere
lik en galaktisk storm
i hvirlene av din Ild
og fortettet
tok materien dirrende form
til Verbets styrende frekvens.*

*Og da du så ditt Verk
fyller alle oktaver i harmoni
med din evige Treklang,
åndet du liv
i det nyfødte stoff
og besjelet det
med en Gnist av deg selv.*

*Av deg, evig i deg
skuer vi mennesker ut i rommet
inn i din nebula innenfra
inn i oss selv:
Deg.*

**Bevissthet
som
Urgrund
og
Fragment**

*What is mind? No matter.
What is matter? Never mind.*

George Berkeley
Irsk filosof (1685-1753)

Prolog

Den foreliggende tekst er mitt første og eneste forsøk på å forenkle og gjøre tilgjengelig for den vanlige leser et stoff jeg har arbeidet med i mange år og som normalt er spekket med vanskelig terminologi og komplekse tankerekker. Et tema så sentralt som bevissthet er for mennesket, har også vært noe stemoderlig behandlet opp gjennom tidene. Kanskje har det å være bevisst blitt oppfattet som en selvfølgelig del av livet, så selvfølgelig at det er blitt oversett som gjenstand for nærmere undersøkelse. Det er noe som både er ett med oss og nært hvert enkelt individ, og samtidig noe som unndrar seg våre undersøkelser. Vi er, som vi gjerne sier, ved bevissthet og skal samtidig undersøke hva bevissthet er. Noe skal granske seg selv. Det er ikke en åpenbart liketil oppgave.

Jeg er et personlig offer for undring, ikke bare en barnlig undring, men en undring som river i forstanden. Jeg erkjenner uunngåelig at jeg finnes til og er omgitt av andre mennesker, vesener og ting i en verden som også faktisk finnes. Noe eksisterer og jeg kan erkjenne det. Samtidig har jeg erfart denne eksistensens flytende karakter. Den både er og samtidig var den idet den blir. Det vi kaller eksistensen flyter gjennom tid, men når det kommer til stykket aner vi ikke hva tid er. Finnes tiden, øyeblikket vi erfarer, materien som eventuelt der og da manifesterer seg for så å ikke lenger eksistere idet den glir over i noe vi kaller fortid, historie, er den uansett ytterst passerende og flyktig. Det å stille spørsmål du ikke kjenner svaret på åpner et vell av mulige svar. Tankene, observasjonene du gjør bringer inn perspektiver du skiller og sammenligner. De mulige og mindre mulige svar ligger som superposisjonert lik kvantepartikler inntil det rette svaret foreligger og eliminerer alle andre alternativer. Da kollapser alle mulige svar til ett.

Jeg sitter her med et tastatur og en skjerm og bokstavene fremtrer en og en eftersom jeg skriver; den siste efter den jeg nettopp tastet. Historie, bokstav for bokstav, frosset i tid på en liten skjerm. En svært konkret datamaskin responderer på mine tankestyrte inntastinger av ord og begreper, tanker som strømmer fra min bevissthet, hvorfra? Undring, undring.

Vi er bevisste, antar vi, men vet ikke hva bevissthet er. Vi opplever det å være bevisst *innenfra* og antar at alle andre mennesker har det på samme måte for det er en viss sammenheng, sammenlignbarhet mellom vår subjektive bevissthetsopplevelse og den vi oppfatter at andre uttrykker og vi opplever som *utenfra*.

Det sentrale spørsmål her er egentlig hva bevissthet er *per se*, i seg selv. Det krever at vi går i dybden på flere områder, for min tese, som jeg ser andre også har vært inne på fra forskjellige utgangspunkter og med forskjellige innfallsvinkler, er at bevissthet gjennomgripende er *alt*. Det betyr at min tilnærming også knytter seg til noen eldgamle forestillinger som finnes igjen i flere tusen år gamle kosmologier, verdensforståelser. Mitt syn er både panpsykisk og hylozoisk; kosmos er både bevist og levende. Jeg gjør her et forsøk på å sette dette sammen ved å ta utgangspunkt i fysikken. Det er nødvendig for å demonstrere hvor våre illusjoner begynner.

Skal min tilnærming, som kort går ut på at alt som eksisterer, på alle plan, er kondensert bevissthet, må jeg først ta deg som leser disse linjer inn i fysikkens grunnleggende bestanddeler for å antyde hva de faktisk er og vise hvorledes bevissthet bygger materien. Videre må jeg demonstrere på en overbevisende måte materiens faktiske tilstand som kondensert bevissthet. Det er ingen enkel oppgave. Det er heller ikke gitt at jeg kan vise at alt er liv, at alt lever, men jeg gjør

et forsøk. Samtidig er dette ikke et forsøk på å overbevise leseren om noe som helst.

Den tilnærming jeg her legger frem er grunnlaget for min egen filosofi på dette området. Den bygger selvsagt på en rekke andre filosofers tenkning, på vitenskapelig forskning, jeg vil vise til flere, og ikke minst på mine egne, iblant ganske grensesprengende erfaringer. Virkelige innsikter høstes ikke ved lesing av andres filosofi eller forskning. Innsikt er noe som kun hentes gjennom en selv. Det er *inn*-sikt, basert på et blikk rettet innover og gjennom en selv til noe som overskrider selvet og tilsidesetter egoet. Sikten innover går *gjennom* en selv og ut til en høyere virkelighet som gjennom en port. Over denne terskel er livet lysende, bevisst, immaterielt og altgenererende.

Tittelen på denne tekst viser til bevissthet som *Urgrund*. Med det mener jeg at alt vi er og alt vi kan observere er konstruert på denne, en slags metafysisk grunnmur som også betegnes *allbevissthet* eller *kosmisk bevissthet*. Med kosmos i denne forstand menes alt, absolutt *alt*. Universet slik vi kan observere det er kun en del av dette alt. Det er mer; rom og dimensjoner som ikke normalt kan erfares eller observeres, men som likevel er ekstrarfysisk og ekstramentalt tilgjengelige. Den opprinnelige betydning av kosmos var det mønster som underbygget alle prosesser på eksistensens samtlige nivåer. Dette mønster om man vil betegne det slik, bestemmes av selve Urgrunden. Begrepet Urgrund trodde jeg lenge jeg var alene om å anvende på denne måten, men jeg har senere sett det anvendt av den indiske fysikeren Amit Goswami (f. 1936) og kan med støtte i ham ha et visst belegg for begrepsinnholdet som definert her. Han skriver et sted at «*bevissthet er Urgrund for alt som er*».

Min tese innebærer at bevissthet er *væren*, en kreativ væren-bliven som står utenfor tid og rom som sådan. I den

etterfølgende tekst vil jeg forsøke å vise hvorledes denne Urgrundsbevissthet skaper verden og hvorledes vi mennesker i likhet med alt annet utgjør fragmenter av denne. Mennesket som fragment mangler overblikk over den helhet det er en del av både på nære jordiske nivåer, i forhold til hverandre og sine lokale omgivelser og i forhold til et større kosmos, liksom i forhold til liv og død.

Jeg våger påstanden at kosmos *er* bevissthet og på vårt nivå essensielt uttrykker seg gjennom materielle manifestasjoner via kvanteverdenen. Dette betyr ikke at kosmos begrenser seg til dette uttrykket, men at vi, i egenskap av mennesker med vårt sanseapparat og våre instrumenter ikke evner å observere eller overskue det som kommer til uttrykk på andre plan. Også våre mest sofistikerte instrumenter er kun forlengelser og utvidelser av vårt eget sanseapparat. Alt vi kan observere av hendelser i universet fra molekyler og celler til stjerner og galakser er basert på interaksjon mellom atomer, en interaksjon som igjen har sitt utgangspunkt på kvantenivå, et nivå som unndrar seg vår observasjon og erkjennelsesevne. Det finnes ingen absolutt begynnelse.

Jeg påstår videre at det er denne mangel på helhetlig innsikt som danner bakgrunn for menneskenes lange rekke av feilgrep som fører til lidelse og ødeleggelse. Likeledes at det er når mennesket fanger et glimt av de større sammenhenger, at det også evner å skape det fineste og mest innsiktsfulle vi kjenner, fred, kunst, filosofi, vitenskap og bestående verdier.

I gjennomgangen av dette omfattende tema, kommer vi heller ikke utenom hvorledes våre begrensninger hindrer oss i å handle riktig i livets mange sammenhenger. Dypt forankret i vårt ego handler vi fragmentert og usammenhengende avhengig av hva vi tror tjener oss best, hver enkelt. I dette ligger dypest sett grunnlaget for enhver tenkelig

konflikt. Her ligger årsaken til sosiale sammenbrudd, miljødeleggelse og krig. Jeg vil av nødvendighet i noen avsnitt komme inn på enkelte løsrevne, konkrete eksempler på dette fra nyere historie og dagens politiske virkelighet, men også vise eksempler på hvorledes fragmenterte bevisstheter i mange tilfeller danner helheter som motvirker destruksjon og skaper nye fundamenter med grunnlag for reparasjon og styrkede fellesskap. Nødvendigheten består i behovet for å erkjenne hvorledes vår fragmenterte og individuerte bevissthet får de konsekvenser den får i den virkelighet vi selv bygger, i dag ikke minst den politiske.

Bevissthet som fragment, det er hver og en av oss, hvert enkelt menneske, men også ethvert annet levende vesen, dyr, fisk, trær og bakterier. Det er også den såkalt 'døde' materie, vann, fjell og luft, selv om dette ikke er tenkende bevissthet lik vår egen. Vårt eget bevissthetsfragment er, slik forskning innen nevrologi og psykologi også viser, nærmest lagdelt. Vår tenkende, kognitive dagsbevissthet hviler på et grunnfjell av dypere bevissthet, det underbevisste, det ubevisste, den biologiske bevissthet, det hele dypest sett forbundet med den kosmiske bevissthet, Urgrunden. Denne bevissthet hviler i sin helhet i et nu uten utstrekning fordi all tid er favnet i dette magiske nu.

Det moderne menneske oppfatter seg selv, basert både på vitenskap og religion, som tilværelsens ypperste skapning og herre over jorden og fantaserer om å dominere hele galaksen, slik barnslige science-fiction helter gjerne gjør. Slik er det kort og godt ikke. Vi er knapt nok herre over oss selv og på ingen måte herre over jorden, planeten vi bebor. Når den feier oss overende med tørke, stormer og jordskjelv, setter den oss ettertrykkelig på plass. Jorden bestemmer vår tilværelse i betydelig større grad enn vi selv er i stand til, men vi mennesker roter det til fordi vi i brutal materialistisk egeninteresse ikke evner å se de avgjørende sammenhengene

og vår enhet som mennesker. Vi er ubetydelige fragmenter i den store sammenheng. Likevel har vi en oppfatning om oss selv, rent individuelt, som noe unikt og viktig tross at vår erfaring sier noe annet. Det kan virke som fragmentene vi er må gå på veggen for å vinne nødvendig innsikt og fatte sin posisjon. I krisetider opplever vi hva maktesløshet er.

Mennesket er muligens på en kurs mot selvdestruksjon, men finner kanskje også en sti som fører til større innsikt og utvidet bevissthet der fragmentet oppdager hvor det har sine røtter. For det moderne menneske med dets materialistiske verdenssyn, er dette en bratt oppoverbakke. En fullstendig revisjon av verdensanskuelsen er nødvendig og kan synes å være et tilbakesteg, et steg som krever at vi tar lærdom fra fortidige levemåter og fra de vi i dag kaller urfolk. Faktisk er det slik at mennesker som ikke ennå er trukket inn i denne moderniteten ofte er de som har best kontakt med både naturen og høyere bevissthetsnivåer.

I de avsluttende avsnitt vil jeg trekke deg med på en selverfart vei som nok kan virke både absurd og vanvittig, men som både har besvart min undring og gjort den ufattelig mye større. I et kosmos der ingen grenser finnes er det heller ingen holdepunkter. Du kan ikke klore deg fast i en sky. Det er som om det å tømme hodet for viten faktisk skaper plass til å romme noe uendelig meget større. På det ytterste utspring mot kosmos er det intet som er større enn når vi står nakne igjen med vår bare væren. Det som *er*, blir et ubegripelig-begripelig paradoks. Vi må ta utgangspunkt der vi står, vårt sted.

I
Det vi ser og
ikke ser

Universet er våre sjelers arbeid.

Teodor de Wyzewa
Polsk symbolist (1862-1917)

Vårt sted

Hvor er vi? Vi befinner oss eksempelvis i en bygning som står fast på marken, sitter på solide stoler som står trygt på et fast gulv. Bygningen står et sted på jorden, Tellus, en liten planet som farer rundt solen, dens moderstjerne, med en gjennomsnittshastighet på 170 800 km/t. Solen farer av sted med omtrent 864 000 km/t i vårt øyunivers, galaksen vi kaller Melkeveien, som igjen flyter av sted i vår lokale galaksehopp, Laniakea, med en relativ hastighet på 1,6 millioner km/t. Videre bader solen vår planet i en partikkelstorm vi kaller solvind, subatomære partikler som treffer vår atmosfære med over 1 million km/t og danner aurora borealis og australis. Et enkelt proton i denne vinden har like mye energi som en tennisball i 160 km/t. Det vi snakker om her er konkrete, og ganske ufattelige astrofysiske data som på et fysisk plan danner rammen om vår eksistens, vår planet, vår verden hvor vi er et sted. Likevel, vi merker det ikke, tenker knapt noensinne over det, men på sett og vis vet vi det akkurat som vi vet at vi er til.

Den franske filosofen René Descartes (1596-1650) la inn tvilen, men kom til samme konklusjon i et godt slitt sitat: *Dubio ergo cogito; cogito ergo sum*. Jeg tviler, altså tenker jeg; jeg tenker, altså er jeg. Egentlig er det ikke noen grunn til å tvile på *at* vi er, men det er et stort spørsmål *hva* vi er og *hvor* vi er i den større sammenheng. Mennesker på planeten Tellus, ja, men hva er et menneske, hva er dets plass?

Vi opplever hver dag å møte oss selv i speilet om morgenen, gjenfødt til en ny dag. Vi oppfatter oss som en fysisk kontinuitet, kroppen er den samme som i går, dog helt avgjort ikke den samme som for 10 år siden. Etter ca. syv år er stort sett hver eneste celle i kroppen skiftet ut. Du dør hele tiden og får nytt liv hele tiden og du erkjenner deg som den samme hele tiden, kanskje fordi du har en bevissthet knyttet til det legeme du definerer som deg. Skal vi da konstatere

uten videre at det er bevissthetens faste knytning til et fysisk legeme over tid som gir oss den identitet vi opplever som jeg?

Det er all mulig grunn til å se nærmere på oss selv så snart vi har fått et bilde av ikke bare hvor vi er, vårt sted, men også hvorledes stedet er beskaffet. Tvilen skal ha sin plass. Uten tvilen blir alt selvsagt, og det er ingenting ved den verden vi befinner oss i som er det. Det selvsagte hører til der sinnet har sluttet å undres og å bevege seg. Du, din eksistens er ikke selvsagt, men den er en realitet. Spørsmålet er hva slags realitet. Fysikken danner en skisse, tanken fyller inn med farger, men forklarer ikke.

Før å gripe an denne bokens tema, må vi ta noen runder først. Vi må innom materie, tid, rom og væren før vi kan nærme oss bevissthet. Så la oss begynne med dette og se om vi kan finne ut hva et fysisk legeme er, hva materie er. La oss først se på noen grunnleggende sider ved vitenskapen om materien og derefter vandre litt i det manifeste.

Materie

Vitenskapen anser verden for å bestå av materie. La oss se litt på hva de tidlige greske filosofene tenkte om materien. Thales (c. 626-548 fvt) var av de første til å reflektere over materien som han mente eksisterte i en flytende tilstand, mer flytende enn vann. Han mente at denne flytende materien på et eller annet nivå var levende og han antok at den var del av et system i forhold til alle ting i verden som kunne føres tilbake til et enkelt svar. Dette er ikke ulik Anaximander (c. 610-546 fvt). Han var av den oppfatning at alt bygget på et udefinerbart produktivt stoff *apeiron*, som var i konstant bevegelse og slik fremkalte varme og kulde. Dermed satt han opp et sett av motsetninger som han mente interagererte og slik dannet verden. Han anså verdens første årsak som evig. Anaximenes (c. 586-526 fvt) byttet ut Thales levende vann med luft fordi åndedrettet syntes å være det som animerte både mennesker og dyr. Pythagoras (570-495 fvt) var mer abstrakt orientert og mente alle ting dypest sett var tall og relasjoner mellom tall.

Anaxagoras (c. 500-428 fvt) argumenterte for at materien er et kontinuum der både materie, tid og rom kunne oppdeles i det uendelige, at verden er lavet av *ett* stoff som var en del av alt i alle ting, et nærmest holografisk syn. Heraklit (c. 535-475 fvt) så verden som en flakkende ild og dermed som energi. Denne er i Anaxagoras forstand det samme som *nous*, altså noe nær det vi betegner det kosmiske sinn, eller kosmisk bevissthet. Her er den første forestilling om bevissthet som grunnlaget for alt. Demokrit (460-370 fvt), gikk løs på materien litt på samme måte som Anaxagoras. Han kom frem til at verdens materialitet ikke var oppdelbar i det uendelige, men skrev seg fra bitte små udelelige partikler, *atomer*, og ble slik den første atomteoretiker. Han mente at det ikke finnes noe annet enn atomer og tomrom.

De før-sokratiske filosofene etablerte abstrakt logisk tenkning gjennom modeller, observasjoner og beskrivelse av lovmessigheter blant annet ved bruk av matematikk. På dette etablerte Parmenides (f. c. 515 fvt) prinsippet om konsistens, det at ting skal testes for å fastslå gyldig, logisk sammenheng. Dagens vitenskap har kommet langt på disse byggestenene og vi ser i dag den materielle verden som sammensatt av et antall forskjellige atomer, i form av et antall kjemiske grunnstoffer representert på den periodiske tabell, som ble etablert i 1871 av den russiske kjemikeren Dimitri Ivanovich Mendeleev (1834-1907). Atommodellen ble videreutviklet av den danske fysikeren Niels Henrik David Bohr (1885-1962), og er den vi for enkelhets skyld skal forholde oss til når vi nu begir oss inn i selve materien. Følg meg.

Hold opp den ene hånden. Se på den. Rett ut pekefingeren. Knytt neven og åpne den igjen. Hva er det som skjer? Du bestemmer deg for å rette en finger, knytte neven. En enkel viljesakt, mental, bevisst og fingeren retter seg. Bevissthet uttrykt som vilje kontrollerer materie, også ting utenfor kroppen, som når du tar opp en flat sten og sender den hoppende bortover vannflaten. Det er jo så selvfølgelig.

Jeg sitter her og skriver, tømmer kroppen for ord, som for øvrig er *noe*, immaterielt, abstrakt; ord som jeg har satt sammen til meninger et sted inne i mitt hode eller et annet sted, hvem vet? Og du leser og tolker, samler og bygger til mulige nye tankekonstruksjoner. Dog, ord er ikke materie. Idéer, tanker sies å originere i hjernen som elektrokjemiske impulser, men ingen har klart å finne en tanke i en hjerne. Ingen har greid å knytte en forbindelse mellom en immateriell tanke og den materielle hjernen, selv om man med avanserte scanning-teknikker observerer endringer i blodstrømmer og i bio-elektrisk celleaktivitet når man tenker eller gjør andre ting.

Grunnleggende er det utvekslingen av natrium- og kalium-ioner gjennom nevronenes cellevegger som skaper de elektriske utladninger som passerer mellom cellene. Det er en, efter min oppfatning, temmelig drøy påstand å si at det er dette som bevirker vår tenkning, våre emosjoner og våre inspirasjoner. Påstanden er drøy i den forstand at den er parallell til påstanden om at et ubevisst kosmos kan skape bevisst liv. Et ubevisst kosmos vil ikke kun være et dødt kosmos, det ville overhode ikke eksistere. Det vi observerer i hjernen er ikke tanken, formuleringen av ord eller viljesimpulsen, kun de nevrologiske hendelser som muliggjør uttrykket på et biologisk, somatisk eller fysisk plan.

Det forekommer flere merkelige ting vi ikke uten videre kan plassere i materien. Eksempelvis sitter en ung mann på en café. Like ved sitter en ung kvinne som han synes er vakker. Hun likedan, synes han er kjekk. Hormoner løper løpsk hos begge, enda de ikke har mer enn fått øye på hverandre. Feromoner transpirerer hos begge og sanses av begge. Begge er teknisk sett paringsklare! Synet av bestemte fysiske detaljer er triggere nok, så er det i gang om bare en av de to våger spranget å ta kontakt. Vi tolker det som kjærlighet og sier den sitter i hjertet, men ingen har sett kjærlighet annet enn den som barn slikker på og er en søtsak på pinne.

Kjærlighet, neppe. Instinkt, kanskje. Det kan synes helt bevisstløst. Likevel, uten en eller annen form for bevissthet ville dette ikke skje enda de to faktisk på ingen måte er seg i stand til å registrere alle de prosesser som igangsetter hele dette så komplekse forløp. Det sies å være ubevisst, underbevisst, automatisk, instinktivt naturdrevet for slektens fortsettelse. Vi kan biologisk og nevrologisk registrere de prosesser paret selv ikke oppfatter, men ikke fullt ut forklare dem annet enn som naturbestemte.

Disse eksempler, vilje, tanke, forelskelse, viser tydelig det vi alle erkjenner som bevissthet, den individuelt forankrede bevissthet vi bærer med oss hver dag og som er utgangspunkt for så vel subliminale som kognitivt dagsbevisste reaksjoner på omgivelsene. Dette kjenner vi i større eller mindre grad, men ikke hva denne bevissthet vi tror oss å kjenne *er*. La oss begynne med å ta et lite dykk inn i materien: Ta for deg hånden igjen. Hva ser du?

En hudflate. Du skimter sener og blodårer under overflaten, muskler og knokler. Om du hadde hatt et forstørrelsesglass, ville du oppdaget porer i huden og andre detaljer. Med et mikroskop ville du fått øye på ikke bare bakteriene som vrirler i hånden, men også cellestrukturer. Tenk at du nu kan bevege deg et stykke inn under huden, inn i hånden. Du smyger mellom cellene, du ser strukturer, kanskje blodstrømmen i årene, nervebanene, men du ser ingen steder den viljeskraften som styrer håndens bevegelser, bare noen bioelektriske impulser som flimrer i nervebanene, rykninger i musklene.

Ta et skritt videre med et imaginært elektronmikroskop og du får øye på ionene som passerer celleveggene, proteinene som gir cellene næring og liv. Du ser cellekjernen, golgiapparatet og kanskje opplever du en celledeling. Det er et fantastisk fenomen når den to meter lange DNA-tråden som er kveilet opp i hver eneste celle dupliserer seg og én celle blir to.

Nu er du dypt inne i den levende materie, men du skal videre. De fleste vet at molekyler i levende vesener er sammensatt av grunnstoffer som karbon, oksygen, jern, nitrogen og andre, at de kort og godt er sammensatt av grunnstoffer, atomer. Du fortsetter. Du har for lengst passert det øynene kan se, resten må du forestille deg. Du er på vei inn i mikrokosmos og det som beskrives videre stiller krav til

din visualiseringsevne. Lukk gjerne øynene mellom bildene som beskrives og forsøk å se det på en mørk bakgrunn omtrent som når du ser på en nattlig stjernehimmel.

Du sikter deg inn på et valgt molekyl, for eksempel et karbondioksid-molekyl som skal transporteres ut av kroppen, og ser noe du kan forestille deg som tre svakt lysende klumper, atomene det er sammensatt av. Du retter deg inn mot et av disse atomene, et karbonatom som du vet består av en kjerne med seks protoner, seks nøytroner og er omgitt av like mange elektroner. De mer du nærmer deg, desto merkeligere blir atomet. Det er ingen klump. Det er nesten ingenting. Du øyner en bitteliten kjerne som du kan forestille deg gløder svakt og når du kommer helt innpå, ser du de tolv kjernepartiklene.

Vender du blikket utover for å se om du kan få øye på elektronene, er de ingensteds å se. Du går derfor nærmere et enkelt proton og oppdager at heller ikke den er en fast partikkel. Den består av noe ennu mindre; kvarker. Det er tre av dem, de utgjør bare en brøkdel av det som først syntes å være en udelelig partikkel og de holdes sammen av en kraft du ikke kan se. Det du nu ser er ubegripelig smått. Allikevel greier du å finne veien inn i en av kvarkene. Det er som å kikke inn i en mellomting av en harpe og et univers. Vibrerende strenger fyller kvarken i hele ti, kanskje elleve dimensjoner og du mister orienteringsevnen totalt. Her er det interessant helt *en passant* å notere seg observasjonen til den nicaraguanske prest og politiker Ernesto Cardenal Martinez (1925-2020): «*We all share in the same cosmic rythm.... For all natural laws are like the rythm of the strings of the harp*».

Disse teoretiske strengene, hvis de i det hele tatt eksisterer, er så små at dersom vi forstørret ett enkelt proton til omtrent samme størrelse som det kjente univers, ville strengene være omtrent like store som et tre på jorden. Altså

ennu mer tomrom, intet, mellom de bestanddeler som utgjør det vi kaller materie og opplever som vekt. Hva blir da i det hele tatt igjen av materien? Det er fint lite, for å si det mildt, men alt vi erkjenner som materie har vekt. Jorden er beregnet til å veie omtrent 6 trilliarder metriske tonn. Et sort hull, den tetteste form for materie vi kjenner, med en diameter på 1 cm er beregnet til å veie rundt 3,4 trilliarder tonn, altså mer enn halve jordkloden. Det tilsvarer en golfball med jordens fulle vekt. Og likevel er det sorte hullet rent fysisk omtrent ingenting.

Nu må vi strekke vår forestillingsevne litt. Vi må se hvilke dimensjoner det er vi står overfor. Karbonkjernen med sine tolv partikler måler 2,7 billiondels millimeter. Det betyr at vi kan legge 2,7 billioner av dem etter hverandre på en millimeter. Kjernepartiklene, protonene og nøytronene, måler kun 0,833 billiondels millimeter. Likevel utgjør kjernen 99,94% av atomets masse. Det overlater kun 0,06% av massen til elektronene. Videre anses kvarker, elektroner og nøytrinoer å bestå av disse hypotetiske strengene. Deres vibrasjonsrate antas å bestemme hva slags subatomær partikkel de utgjør. Strengteorien sier at et fellestrekk ved partiklene er vibrasjon, med andre ord at det er strengenes vibrasjonsrate som danner den spesielle 'tonen' som bestemmer hva slags partikkel som foreligger; et elektron, et foton, en kvark. Her er vi over på noe som minner om musikk, men definert i subatomære oktaver og harmonier. Her blir dimensjonene ennå mer ubegripelige.

Et nytt mysterium ble nylig, i 2023, observert i kvanteverdenen. *Muonet*, en kvantepartikkel, 'vingler' noe mer enn teorien tillater, noe som bringer hele kvanteteorien på randen til å måtte revideres. Her er beskrivelsen av muonet: «*Muonet er en såkalt punktpartikkel. Den er ikke laget av mindre deler og den har ikke noen utstrekning eller størrelse. Den har heller ingen inn- eller utside*». Hva er den da? Forsøk å se den for

deg. Beskrivelsen passer på kvantepartiklene, disse innerste bestanddelene i materien.

Hvert proton og hvert nøytron er sammensatt av tre kvarker, protonet av en opp-kvark og to ned-kvarker, og nøytronet, omvendt, av en ned-kvark og to opp-kvarker. Kvarkene har vi ikke noe presist mål på, men de fyller kun en brøkdel av kjernepartikkelen som dermed enten består av nesten ingenting, eller av noe vi ennå ikke kjenner. Kvarkene alene kan ikke forklare partikkelens vekt. De utgjør kun 5% av partikkelens totale volum.

Dette var mange ubegripelig små mål, så la oss komme videre. Det er på tide å trekke seg ut av kvarkens multi-dimensjonale vibrerende, matematiske rom og komme ut av atomkjernens indre. Hva ser du? Et stort univers der atomkjernene i molekylet svever omkring som et stjernebilde blant stjernene i et univers vi kjenner fra før. Dimensjonene er forbløffende like, men elektronene du ikke ser, men vet er der, oppfører seg ikke som planetene rundt sin stjerne. Bohrs atommodell er kun en modell. Virkeligheten er helt annerledes.

Den tyske fysikeren Max Karl Ernst Ludwig Planck (1858-1947) oppdaget at energi kan eksistere som partikler, som kvanter, som bølger, noe som gjorde det mulig for Niels Bohr å utvikle grunnleggende teorier i kvantefysikken. Dette peker på sett og vis tilbake til den før-sokratiske tenkeren Demokrits atomteori om at intet eksisterer annet enn atomer og tomrom, og likeledes til Anaxagoras tidlige holistiske verdensforståelse. I dag kunne vi kanskje si at intet eksisterer annet enn energi, men denne energien eller kraften manifesterer seg fysisk på et ekstremt utilgjengelig nivå, og koagulerer, for å bruke min innfallsvinkel, til det vi kaller materie.

På kvantenivå snakker vi her om romlige dimensjoner på Planck-skala; 10^{-33} cm og om tidsdimensjoner på 10^{-44} sekunder. Både rom og tid forsvinner på dette nivået. Det meste blir ubegripelig, men når vi anser at den kreative Urgrundsbevisstheten, evig, tidløs, kontinuerlig og sammenhengende ligger under, er det egentlig rimelig at både rom og tid forsvinner, for de blir meningsløse. Vi kan undres over at et elektron som får tilført energi springer fra et nivå, se det som et kretsløp, en bane rundt kjernen, til et annet nivå, altså et kretsløp på en ny avstand fra atomkjernen *uten på noe tidspunkt å befinne seg mellom disse*. Det ville være som om jeg flyttet meg fra hvor jeg nu sitter og inn i rommet ved siden av uten å gå dit, uten på noe som helst tidspunkt å befinne meg for eksempel i døren, men sett slik jeg her har beskrevet det, blir det logisk.

På dette nivå gjelder et fenomen som kalles nonlokalitet. Det betyr at det er umulig å fastslå eksakt hvor en kvantepartikkel på noe tidspunkt befinner seg. Den kan flytte seg momentant. Dessuten kan den være på to, ja flere steder samtidig! Dette kalles kvanteubestemmelighet. Både romlighet og tid er superposisjonert, noe som gir fluktuasjoner i forhold til kvantens tilstand. Ut fra teorien slik den er nedfelt i københavnermodellen, finnes en partikkel ikke før den observeres. Den blir med andre ord et produkt av den observerende bevissthet. Dette er ut fra min tenkemåte den kreative konsekvens av fragmentets møte med Urgrunden, som i et møtende blikk. Kanskje er dette selve skapelsens kontinuerlige prosess.

Jeg vil gjerne sette dette inn i et Zen-buddhistisk perspektiv. Zen dreier seg om tilstedeværelse, å være *i øyeblikket*. Jeg går ikke, jeg er gående. Jeg observerer ikke, jeg er *værende* observerende i nettopp det øyeblikk, det nu da virkeligheten kvantefysisk kollapser under mitt blikk.

Da Niels Bohr diskuterte dette med sin sveitsiske fagfelle, Albert Einstein (1879-1955), og viste til behov for å bruke statistisk probabilitetsteori for å beskrive materiens natur på dette nivå, ville ikke Einstein være med lenger. Han mente at Gud ikke spiller med terninger. Materialistisk vitenskap søker konsekvent å fjerne eller ikke innlemme bevissthet som et element i forskningen. Det betyr, sett fra mitt ståsted at man helt og fullstendig ønsker å overse det punkt i virkeligheten der urkraften virker, der materien de undersøker faktisk har sitt opphav.

Kvantepartikler som assosieres med hverandre og sendes ut i motsatte retninger, kilometervis av sted, påvirker hverandre som om det ikke skulle finnes noen avstand i det hele tatt. Hastighetsbegrensningen som er satt ved lysets hastighet gjelder ikke her. Dette kalles sammenfiltring. Tid synes heller ikke å ha noen betydning. Vi kan på dette nivå også snakke om non-temporalitet. Tiden ikke bare overskrides i øyeblikket, den overskrides også over tidsrom. Forskningsresultater fra 2012 viser at en partikkel som oppstår på et langt senere tidspunkt kan påvirkes av en tidligere destruert partikkel. Hva dette sier om tid er et åpent spørsmål. Dette er utrolige dimensjoner i en hånd. Ta returen til det sted du fysisk befinner deg og vurder disse linjer. Vend tilbake i vårt kjente univers. Jeg har for et øyeblikk trukket deg med på en reise inn i materien. Du kan stille spørsmål om hva det har med bevissthet å gjøre. For å forklare det, er jeg nødt til å trekke opp noen av de siste bildene fra reisen inn i materien.

Vi har nettopp sett litt på proporsjonene i et atom. Selve kjernen målte vi til 2,7 billiondels millimeter. Atomets fulle radius er hele 67 milliarddels millimeter, altså enormt mye større. La oss se dette overført til dimensjoner vi kan forestille oss. Hvorledes ser da et atom eller et molekyl ut?

Forsøk å se for deg den atomkjernen jeg nettopp beskrev som en ball med en diameter på ca. 10 centimeter. Da vil elektronene som vi ikke fikk øye på, forholde seg til denne kjernen som små sandkorn i en avstand på rundt 3 km og utover fra denne kjernen. I mellomrommet finnes der ingenting å se, men kraften som holder dette sammen er der; en kraft i familie med lys og magnetisme. Nærmeste atomkjerne i det samme karbondioksid molekyl, altså de to oksygenatomene, vil befinne seg drøyt 15 km fra karbonkjernen og hverandre og likevel være bundet sammen av den samme usynlige kraft.

Prøv å se dette for deg et øyeblikk. Kan du se hele hånden eller stolen du sitter på, på denne måten? Da er det ikke vanskelig å innse at selv om hånden består av milliarder atomer, er den stort sett ingenting. Faktisk er det slik at når vi trenger inn til de dypeste nivåene i materien, løser den seg opp til umålbare energier eller felter som synes drevet av en bevissthet med intelligens. Materien er kort og godt ikke der. Den synes mer som tomrom. Materien er faktisk immateriell og så nær intet som vi kan komme og likevel er den der på vårt nivå. Kraften som holder dette sammen er ikke materiell. Spør vi hva ting består av, er svaret: Ingenting, intet fysisk. Dermed er det mulig å forestille seg at alt er *mind stuff*, og slik forsvinner det fysiske univers som ytre objekt og det blir en projeksjon. Stolen du sitter på er kanskje ikke så solid. Fysikken kan fastslå at den er 99,9999% intet. Det er ikke annerledes med boken du holder i hånden eller en hjerne.

Dersom vi antar at kjernepartiklene er massive og vi presser et menneske sammen så fullstendig at alt mellomrom forsvinner, vil det kunne samles i et knappenålshode, men veie det samme. Dette sier ikke rent lite om hvor mye ukjent ikke-materie et atom omslutter. For å ta dette helt ut, kan vi forholde oss til nøytrinoene som gjennomstrømmer universet med relativistisk hastighet. Disse partiklene antas

å ha en masse på omtrent en milliondel av et elektron, så nær ingenting som vel er mulig. De strømmer gjennom all materie. Det er beregnet at hele 65 milliarder nøytrinoer passerer gjennom hver kubikk-centimeter materie hvert sekund. De passerer tvers gjennom atomene all materie er sammensatt av, gjennom hver og en av oss, stolen vi sitter på, jorden vi bor på, uten å bremse det aller minste.

Om vi bygget en mur av bly, ett lysår tykk, ville den knapt kunne bremse 50% av nøytrinoene. De fleste ville faktisk passere upåvirket tvers gjennom ganske enkelt fordi nøytrinoene er så små at de fyker gjennom det tomrommet jeg har beskrevet finnes i og mellom partiklene som utgjør atomene, og fordi de er uten elektromagnetisk ladning bremses de ikke av kreftene som holder de øvrige partiklene bundet til hverandre. Det er omtrent som når to galakser kolliderer. Til tross for at de består av flere hundre milliarder stjerner, vil stjerne-kollisjoner forekomme ekstremt sjeldent.

Psykologisk oppfatter vi mennesker oss selv som sentrum i vår verden. Vi oppfatter at vi står så å si stille mens alt er i bevegelse rundt oss, selv om vi vet det ikke er slik. Vi er jo med på solsystemets runddans med høyere bevegelseshastigheter enn vi evner å forestille oss. Vi suser av sted i denne suppen av nøytrinoer. Spørsmålet er om det kan ha noe med vår oppfatning av tid å gjøre. Jeg lar dette henge litt.

Går vi dypere i den såkalte materien, inn til de hypotetiske, vibrerende strengene i det ekstradimensjonale rom, går vi over i teorien, og til det helt essensielle spørsmål om hva materie egentlig er. Med andre ord enten vi tror eller tviler, er det et åpent spørsmål om vi i det hele tatt eksisterer materielt sett. Allikevel en hånd har vi, en hjerne med og vi utfører hele tiden bevisste handlinger ved bruk av vårt materielle legeme uten at vi har den fjerneste idé om hvorledes et immaterielt, bevisst ønske eller vilje til noe

overføres til virkning i materien. Det blinker riktignok litt i hjernen. Det er bevissthet i alle former for materie. Det som skiller formene er vibrasjonsraten.

Det er neppe mange som har innsett at det å plukke materien fra hverandre slik jeg her har gjort, til nærmest intet, aktualiserer den tyske filosofen Immanuel Kant (1724-1804), og hans kjente devise «*das Ding an Sich und das Ding für Mich*»; tingen i seg selv og tingen for meg. Hva en ting er i seg selv og hva den er for meg er åpenbart to forskjellige ting. Jeg holder en blyant i hånden og den avsetter skriftegn på et stykke papir. For meg er det en blyant, men sett i forhold til analysen av materien, er den knapt eksisterende. Dermed oppstår et meget intrikat spørsmål om hvorledes denne gjenstanden fremstår av noen ytterst subtile vibrasjoner som en blyant i min hånd. Slik jeg oppfatter dette, må det henge sammen med differansen i vibrasjonsratene mellom mitt sansesapparat og blyantens. Noe fremstår som hardt, noe som bløtt, noe som tåke eller flytende og noe befinner seg på et nivå vi ikke kan sanse. Blant neokantianerne på 1900-tallet var det en oppfatning at dette er noe vi aldri vil kunne forstå. Jeg mener vi kan trenge litt dypere i dette selv om det helt klart er en grense for hva et menneske kan begripe. Jeg kommer tilbake til dette.

Når jeg har gått så detaljert gjennom materien og dens sammensetning, er det for å vise i hvor stor grad den på det nærmeste er ikke-eksisterende, hvorledes selv de minste partikler, til tross for at det er de som gir oss masse, vekt og kropp, og dermed mulighet til å sanse vår eksistens og verden som omgir oss, faktisk er ytterst subtile og gjør det nødvendig å stille spørsmål om hva i det hele tatt det *egentlig* er som eksisterer, materielt sett. Vi må ta et skritt litt dypere i kvantefysikken.

Kvanteverdenen

Det er interessant å se at noen har sørget for å plassere en statue av den dansende Shiva utenfor inngangen til CERN-senteret på den fransk-sveitsiske grensen der den store partikkelakseleratoren, verdens største, mest komplekse og dyreste vitenskapelige instrument, beregnet på utforskning av materiens minste bestanddeler, befinner seg. Her akselereres hadroner, protoner, i en 27 kilometer lang sirkulær akselerator til nær lysets hastighet og kollideres med enorm energi for å avsløre materiens innerste hemmeligheter. Statuen er nok plassert der av noen med en tanke bak. Shiva er i vedisk forstand verdens skaper og dens ødelegger. Han danser i en sirkel av ild og skaper verden av lys, liksom han også trekker lyset tilbake så det skapte forsvinner. Dette utgjør en nær parallell til *prana*, en puls, et åndedrett, en vekselvirkning eller syklus der det som er skal bli borte og det som blir borte skal gjenoppstå på et nytt grunnlag.

Sett i sammenheng med kvantevakuumets virtuelle partikler som materialiserer seg slik tidligere nevnt, som 'pakker' av energi, som lys, faller Shivas rolle ikke bare sammen med kvanteteorien, men også med den såkalte akhasateorien, som jeg skal komme tilbake til om litt, og skapelsesberetningene i mange myter og religioner. De oppviser en rekke likheter.

Når jeg ser Shiva på et slikt sted, savner jeg samtidig en byste av Demokrit, den vestlige vitenskaps far som for 2500 år siden beskrev verdens første atomteori. Demokrit reiste i likhet med Pythagoras til mange av de samme stedene, læresteder i Babylon, Persia og Egypt. Begge studerte under datidens mest innsiktsfulle mestere og begge la grunnlag for innsikter moderne vitenskap og filosofi har arbeidet med siden, helt frem til i dag. Det er interessant at noen av deres grunnleggende idéer i stor grad er helt eller delvis bekreftet av moderne vitenskap.

I gamleegyptisk filosofi ble det usynlige oppfattet som bakenforliggende årsak til det synlige, omtrent slik kvantefysikkens materiedannende partikler oppstår fra en usynlig bakgrunn. Den mytiske Hermes Trismegistos berømte smaragdtavle «Tabula Smargdina» sier at «*det som er foroven er lik det som er forneden og det som er forneden er lik det som er foroven*», og uttrykker dermed at altets essens *pleroma*, fylde, i tomheten, *kenoma*, finner sin definisjon ved at *intet* avgrenser og gir *noe* form. Dette gjelder like meget på det immaterielle plan som på det materielle, i det store som i det lille, kosmos lik som menneske. Den underliggende bevissthet genererer bevegelse fordi avgrensningene gir rom. Pleroma vibrerer fritt i kenoma. Inerti er dermed en umulighet. Selv en tanke er bevegelse.

De subatomære partikler er, som jeg allerede har bemerket i forbindelse med betraktningene om materien, adskilt fra hverandre med relativt sett astronomiske avstander. Videre er deres blotte eksistens i fysisk forstand temmelig fantomaktig. De både er og er ikke, samtidig og hele tiden. I et atom virker krefter vi knytter til kvantum feltteori. Det er noe i tomrommet mellom partiklene som fører til at de forholder seg til hverandre som de gjør og det antas å være det feltet som danner selve krummingen av romtiden. Samtidig er det verd å notere seg at nyere forskning antyder at det er mer energi i dette tomrommet enn noe annet sted i universet, en type energi vi ennå ikke forstår. Jeg skal ikke gå inn i disse detaljene her, kun påpeke at vi har behov for både relativitetsteori og kvantumteori for å nærme oss det subatomære. Til og med bevegelseshastigheten til et elektron er nær relativistisk. Det skal være målt at det tilbakelegger ca. 850 km i sekundet innenfor det lille omløp det har rundt kjernepartiklene!

De subatomære partiklene har i seg selv ingen egen-skaper uten en observatør. De ter seg på en bevissthets-

lignende måte og viser dermed at de er uttrykk for bevissthet. Det er ikke tilstrekkelig at universet strør om seg med partikler. Det må være bevissthet tilstede i utgangspunktet for at de skal danne meningsfulle kombinasjoner som eksempelvis et menneske eller en stjerne.

Det er det fantomaktige aspekt ved de subatomære partiklene som er det vesentlige her, i det vi har for vane å kalle det tomme rom, vakuum. I kvantevakuumet oppstår og forsvinner partikler hele tiden. Det er som om de trenger inn i den fysiske tre-dimensjonale verden fra høyere dimensjoner som oscillerende, momentane manifestasjoner, bølger som er og ikke er partikler og konstant interagerer med hverandre, danner kombinasjoner, atomer, forsvinner og er tilstede på tvers av både sted og tid. De er kort og godt ikke-lokalt forbundet med hverandre på et nivå *utenfor* våre kjente tid- og rom-dimensjoner. På dette nivå betyr ikke-lokalitet også at relasjonen mellom årsak og virkning opphører og med det hele den logikk som styrer oss i den makroskopiske verden. Partiklene kan ikke sees som små kuler som følger fysikkens anerkjente regler, men må forstås i relativistiske termer, som fusjon av tid og rom, som fire-dimensjonale, dynamiske strukturer der deres romlige aspekt gir dem en objekt-lignende karakter og deres temporale aspekt gir dem karakter av bølgeaktige prosesser med en gitt energi.

Ikke stiller dette bare et spørsmål om hva den fysiske virkelighet egentlig er, men også om hva tid er. Et illustrerende eksempel på dette er et eksperiment der man med en partikkelkanon skyter elektroner mot en plate med to smale spalter, slik at en del av elektronene vil passere gjennom spaltene. Bak spaltene er det plassert et materiale som registrerer elektronene som slipper gjennom.

Hvis vi hadde fyrt av en hagle mot spaltene ville vi forvente å finne to striper med treff på bakplaten der de haglene

som slapp gjennom spaltene har truffet, men slik går det ikke med elektronene. I stedet vises et interferensmønster på bakplaten. Det antyder at det ikke er partikler som har passert spaltene, men bølger. Interferensmønsteret er tilsvarende det vi ser når vi slipper to stener i vannet og ringene som dannes rundt de to treffstedene går over i hverandre.

Dette gjør forskere nysgjerrige. De stiller spørsmål om hva som skjer med elektronene. Et 'kamera' settes opp for å observere spalteplasseringene, og tro det eller la være, elektronene oppfører seg plutselig som var de hagl, partikler altså, og det dannes to pene striper med treff på bakplaten! Fjern 'kamera' og de oppfører seg som bølger igjen. Selv når kun ett enkelt elektron skytes, danner det interferenser. Det passerer altså som bølge gjennom begge spalter på en gang når det ikke observeres og som partikkel gjennom kun den ene spalten når det observeres. Det observerende system er selvsagt fullstendig fysisk uavhengig av det øvrige eksperiment.

To-spalte eksperimentet gir en mulighet til å lure partiklene ved å unnlate å observere dem idet de passerer spaltene og utsette observasjonen til øyeblikket like før de treffer målskiven. Det interessante og teoretisk uforklarlige som inntreffer da, er at partiklene straks går over til bølgeform igjen, som om de reverserer tiden og passerer spaltene på nytt nettopp i det utsatte observasjonsøyeblikket. Dette er svært vanskelig å forklare og enkelte forskere mener det stiller spørsmål om tidens beskaffenhet, om tiden faktisk reverseres eller om det er noe annet som skjer. En kvante-teoretisk forklaring som er fremkommet i den aller seneste tid er at en partikkel er både partikkel og bølge på samme tid. Likevel forklarer heller ikke dette at mønsteret endrer seg ved observasjon. Forskerne står foreløpig uten svar. Et aspekt ved subatomære partikler, er at når vi forsøker å isolere dem, vil

de alltid sprengte rammene, de begrensningene vi setter opp. Slik blir det et åpent spørsmål hva et elektron egentlig er, og følgelig hva materie er. Man kan ane at bevissthet på et eller annet nivå er involvert her.

Når vi ser nærmere på materiens minste partikler, kvarker, fotoner, nøytrinoer, elektroner, er de egentlig ikke materielle, men pakker av energi. De er ikke-kausalt sammenfiltret, forbundet i en virkelighet av potensielle tilstander. Det er på dette virkelighetsnivå at alt er bundet sammen fullstendig uavhengig av både fysisk avstand og tid. Dette forklarer den tidsoverskridende observasjon av sammenfildrede elementærpartikler vi gjør i fysikkens grense-sprengende eksperimenter. Teorien sier også at kvantene manifesterer alle sine tilstander samtidig, men kun én av dem i vår fysiske verden, altså kan de oppfattes som tråder, bindeledd mellom verdener, eller bedre, mellom kosmiske nivåer eller dimensjoner.

Det er på dette punkt tid for å påpeke at kvarker i likhet med de teoretiske strengene også er teori. Geoffrey Foucar Chew (1924-2019), en amerikansk teoretisk fysiker, har lansert en teori kalt *bootstrapteorien*, der ikke bare kvarkene, men idéen om grunnleggende partikler kort og godt faller bort. Det er en teori helt uten noe forhold til fundamentale partikler, men der partikler oppfattes som dynamiske *mønstre* i et nettverk av begivenheter i indre gjensidig sammenheng. Han skriver at teorien innebærer at bevissthetens eksistens er nødvendig for naturens helhetlige konsistens. Slik forståelse av bevissthet understøtter mitt syn og fører oss videre.

I terminologien til den amerikanske fysikeren David Joseph Bohm (1917-1992), snakker vi om den implikate orden, om et holofelt der alt er som foldet inn i hverandre og alle kvantetilstander består permanent. Han sier at vår

fysiske verden foldes ut av denne og blir den eksplikate verden vi erfarer. Med andre ord, er den implikate orden er ikke 'foldet' ut. Den beskriver en verden der lokalitet ikke forekommer, er overalt og til enhver tid, som i et sted i kvanteverdenes ubestemmelighet og usikkerhet. Den eksplikate orden er derimot foldet ut og har lokalitet, befinner seg et sted i tid og rom. Det implikate eier med andre ord de samme egenskaper som synkronisitet og er uten årsak og uten sted. Dette forutsetter et holistisk kosmos.

Synkronisitet gir ikke mening med mindre man legger et holistisk syn til grunn. Det vil være en teoretisk umulighet i et mekanistisk univers. Siden det faktisk forekommer, må konklusjonen bli at kosmos er holistisk. Jungiansk synkronisitet innebærer både ikke-lokale og ikke-kausale korrelasjoner i sterk parallell til kvantefysikken. Det interessante med synkronisitet er at det innebærer mening.

Dette tolker jeg som en beskrivelse av hvorledes den kosmiske bevissthet, Urgrunden genererer vår virkelighet og fyller den med bevissthetsinnhold. Det forklarer også forhold fysikken ikke kan trenge inn i og hvorledes alt i kosmos er ett. Videre ser jeg i denne enhet en klar bekreftelse av et underliggende felt og i den sammenheng kan det være interessant å vise til at det foreligger teorier om at alt er bygget opp innenfor et felt av ren elektrisitet, men de sier intet om hva elektrisitet i bunn og grunn er, og da er vi like langt. Jeg viser her gjerne videre til tanker forbundet med alkymien, som jeg vil komme tilbake til i sammenheng med okkultisme. Det er mulig å danne en teori om at Urgrundsbevisstheten bygger verden ved emanasjon av elektriske felter, fokusert som partikler på kvantenivå.

Enheten transcenderer den fysiske virkelighet, manifesterer seg som et felt som dypest sett er den altgjennomgripende kosmiske bevissthet. Det er på dette nivå kvantene

bestemmer på hvilken måte de manifesterer seg fysisk som partikler i det hersidige, som om de eier en egenvilje og er bevisste i forhold til omgivelsene, spesielt under observasjon. Med forståelse for denne dype sammenheng som ligger under vår fysiske virkelighet, ser vi at en kraft hinsides fysikken driver frem verden ved å koagulere partikler som settes i et lovmessig forhold til hverandre og på dette grunnlag bygger grunnstoffene den fysiske verden er sammensatt av.

Ikke-lokaliteten opphører innenfor et firedimensjonalt romtids kontinuum, en avgrenset virkelighet der vår eksistens blir mulig. Slik menneskets individualitet blir mulig ved dets fysiske avgrensning i et legeme, blir vårt univers mulig ved en tilsvarende avgrensning i et videre kosmos. Manifestasjoner på dette nivå gir lokalitet, materie og tid. Det er ikke et big-bang, men en kontinuerlig prosess der våre bevisste liv er små, men viktige glimt av tilstedeværelse. Det finnes intet bevis for at big-bang faktisk har funnet sted, kun mulige indikasjoner som astrofysikere gir en bestemt tolkning.

Dersom vi ser for oss tiden før big-bang, ser vi en virkelighet uten dimensjoner, med null dimensjoner, ingen tid. Det er et rimelig spørsmål å stille hva slags virkelighet det kan ha vært, og den er mentalt umulig å forestille seg, muligens også en faktisk umulighet. Det samme kan vi si når kvanteteorien peker mot et felt vi kaller supergravitasjon. Teorien krever at vi står overfor en verden med 11 dimensjoner.

Ny innsikt i den fysiske verden forstyrrer tradisjonell tenkning. Straks vi beveger oss inn i den lille verden synes materien å forsvinne i en tåke av probabiliteter der kjente fysiske lover kort og godt kollapser. Alt oppløses i et usynlig energifelt som eksisterer i form av vibratoriske mønstre på nivåer som unndrar seg vår observasjonsevne og vår måleevne. I kvanteverdenen forsvinner alle faste holde-

punkter. Teorien om superstrenger i et 10 eller 11 dimensjonalt rom er bare et forsøk på å forstå dette, men den har lite å vise til så langt.

Bak dette uhåndgripelige og umålbare synes det å ligge dynamiske, selvorganiserende mønstre som springer ut fra et tilsynelatende kaos. En overraskende og uforutsett utvikling innenfor matematikken synes å antyde at det finnes informasjonskorrigerende kode i materien, altså en fortløpende justering av materiens beskaffenhet, som om materien er programmert og løpende gjenstand for retting. Her kommer idéen om at universet egentlig kun består av informasjon inn, men idéen mangler en forklaring på hvor denne informasjonen kommer fra, hvorledes den genereres og igjen genererer mønstrene som underligger de fysiske tilsynekomstene i det kjente univers.

Det er på dette nivå jeg påstår at en kosmisk bevissthet, eller det jeg her har valgt å benevne Urgrunden, åpenbarer seg. Av Urgrunden reiser det seg meningsfulle energimønstre som bærer i seg konstruksjonsplanen, informasjonen, som fortettes, koagulerer til materie i talløse manifestasjoner og *blir* Urgrundens uttrykk i dannelsen av alt vi erfarer som objekter og levende vesener, inkludert mennesket, hvert enkelt individ i egenskap av et bevissthetsfragment. Det er verd å notere seg at i materien er det dypest sett partiklenes spesielle egenskaper som er grunnlaget for alt liv, for all kjemi som bygger verden slik vi kjenner den. Kanskje er det her informasjonen finnes, universets arkitekttegning, i mønstrene som manifesterer seg gjennom emanasjonen av partikler fra en uerkjennelig kosmisk bevissthet, et ekstradimensjonalt rom utenfor rommet, hvorfra samtidig rom og tid slik vi kjenner det emanerer.

I juli 2012 ble det annonsert i CERN at man hadde funnet det såkalte Higgs-bosonet, en partikkel som den

britiske fysikeren Peter Higgs (1929-2024) og andre forskere allerede i 1964 hadde forutsagt teoretisk måtte finnes dersom kvantefysikkens standardmodell skulle henge sammen og partiklenes masse kunne forklares. Innenfor partikkel-fysikken var dette et historisk gjennombrudd. Teorien tilsier at denne partikkelen bekrefter Higgs-mekanismen som forklarer partiklenes masse som en følge av deres vekselvirkning med et allestedsnærværende kvantefelt, altså et usynlig felt som er overalt i universet. Det kan bare bety at den er av fundamental betydning i forhold til verdens fysiske eksistens slik vi kjenner den.

Bosonet fikk snart tilnavnet '*the God Particle*', noe som kan passe godt når man tar dets egenskap som masse giver i betraktning, men hva denne partikkelen egentlig *er* blir et spørsmål på et høyere nivå. Jeg har sagt at all materie, alle partikler til syvende og sist er de vibrasjoner de er dannet av. Det gjelder også Higgs-bosonet. Det faller på plass i det bildet av verden der vi forstår all materie som konstellasjoner, klustere av vibrasjoner som dannes i et multidimensjonalt kontinuum. Det nyoppdagede boson synes i denne sammenheng å ligge under eller bak alt dette. Det kompletterer standardteorien, men standardteorien er basert på partikler forstått som partikler. Den anser at atomene består av partikler, men partiklene er dypest sett ikke materielle. Observasjoner gjort, for eksempel i den store partikkelakseleratoren i CERN, viser oss ingen faktisk materie, men dynamiske mønstre som hele tiden endrer seg. Dermed er vi ved et kjernepunkt når vi begynner å ta opp spørsmålet om bevissthet.

Vi har sett på materien og kan konstatere at den er nær sagt ingenting. Likevel eksisterer den, men grunnleggende som energi, som vibrasjoner. Urkraften finnes på alle nivåer og skaper og kaster om på alt. Den står utenfor både tid og rom. Den skrider uavbrutt inn og ut av vårt

romtidskontinuum gjennom kvantevakuumet som virtuelle partikler. Alt manifesterer seg gjennom fortetning av disse partiklene eller fokuspunktene og kondenserer både i tid og rom.

Den tyske matematikeren Theodor Franz Edouard Kaluza (1885-1954) greide å beskrive elektromagnetismen geometrisk, som en fordreining av det tredimensjonale rom i en fjerde romlig dimensjon. Alt fra radiobølger til lys og gammastråler blir slik bølger i et flerdimensjonalt rom og faller dermed sammen med Einsteins beskrivelse av gravitasjonen. Einstein viste at gravitasjonen ikke er en universell kraft slik de elektromagnetiske krefter er, men en geometrisk krumming av det firedimensjonale romtidskontinuum.

Med dette oppstår spørsmålet om det vi kaller partikler kan være bølgefenomener i en høyere dimensjon som fremtrer som partikler i de dimensjoner vi erkjenner og kan måle. Bildet gjør det mulig å se for seg ytterligere dimensjoner bakenfor de manifestasjoner vi observerer i det kjente tredimensjonale rom.

Kaluza publiserte i 1919 en teori som antyder at elektromagnetisk stråling kan sees som en bølge i en femte dimensjon, slik Einstein hadde vist at gravitasjon er en bølge i en fjerde dimensjon. Dette knytter an til den engelske astronomen Fred Hoyles (1915-2001) tanker om trekk ved elektromagnetismen som synes å ha egenskaper som beveger seg i tidens begge retninger og spørsmålet om kommunikasjon fra fremtiden til nutiden, hvor han ender opp med å erkjenne at det fører til logisk inkonsistens og idéer om «*a loop in time*». Ut fra mitt syn har heller ikke denne teorien noen fysisk forklaring på bevissthet. Multidimensjonale verdensbilder lar oss stadig uten forklaring på hvorfor vi ikke erfarer

disse dimensjonene, dog er det en parallell til farger vi ikke ser; begrensningene i vårt sanseapparat.

Jeg må legge til her at dersom Einsteins firedimensjonale rom-tid krummes i gravitasjonen, så er gravitasjonen en femte dimensjon og Kaluzas elektromagnetiske dimensjon blir da et aspekt av gravitasjonen eller en sjettede dimensjon.

Den tyske fysikeren Werner Karl Heisenberg (1901-1976) advarte mot å oppfatte atomene eller de subatomære partiklene som små ting. Vi kan bare gjøre observasjoner av dem innenfor gitte rammer, observasjoner som endrer seg når rammene endres. Vi kan aldri helt si at en partikkel er der som et objekt med et fullstendig sett av fysiske attributter på et bestemt sted i rommet på et gitt tidspunkt. Alt flyter. Hele grunnlaget for virkeligheten i fysisk forstand flyter. Heisenberg la grunnlaget for å oppfatte elementærpartiklenes partikkel-bølge tilstand som pakker av uforutsigbarhet siden de kan befinne seg i begge tilstander og hvor som helst i universet. Vi kan ikke fange dem i romtids koordinater, hvilket innebærer at de kan bevege seg ekstradimensjonalt, at de flyter inn og ut av vårt kjente romtids kontinuum.

Heisenberg skriver generelt om kvantefysikken at inndelingen av verden i subjekt og objekt, indre verden og ytre verden, kropp og sjel, ikke er adekvat. Dette sammenfaller med den tyske dominikanermunken Meister Eckhart von Hochheims (c. 1260-1328) innsiktsfulle utsagn om at den vitende og det som vites er ett. Jeg kommer tilbake til dette syn i en annen sammenheng.

Den franske fysikeren Alain Aspect (f. 1947) oppdaget gjennom eksperimenter han utførte med partikler at de forblir bundet til hverandre over enorme avstander etter at de har interagert med hverandre og at de reagerer øyeblikkelig i forhold til hverandre, uten noe mellomliggende tidsforløp,

dersom den ene påvirkes. Dette kalles ikke-lokal sammenfiltrering og gjør det mulig å oppfatte universet som et eneste holistisk kvantesystem med en underliggende forbindelse mellom alt.

Astronomer og kosmologer har oppdaget at det vi kan observere i universet kun utgjør 5% av dets totale masse. Resten er noe vi ikke kan observere, mørk materie og mørk energi som antas å utgjøre henholdsvis 27% og 68%. Det kjente, observerbare univers er altså den minste delen av det hele. Hva de mørke delene er har vi ingen aning om på et fysisk nivå, men at de virker i forhold til det materielt kjente univers, kan vi se. Denne mørke verden har hittil ikke latt seg observere og kan befinne seg i dimensjoner utenfor observerbare rammer. Ikke desto mindre påvirker den materien vi kjenner. Det er en åpen diskusjon om mørk materie er sammensatt av partikler på samme måte som den kjente materien. Det spekuleres også om hvorvidt gravitasjonen skyldes påvirkning av mørk materie.

Idet kvantefysikken erkjenner partiklers ikke-lokalitet eller multi-lokalitet, oppstår også teorier om flere verdener som kanskje til og med er flettet inn i hverandre uten at vi kan oppdage det. At partikler kan befinne seg på flere steder samtidig tas også til inntekt for idéen om at mennesket i realiteten befinner seg på flere steder samtidig, kanskje i flere verdener, men lokasjonene kollapser til én i observasjonsøyeblikket, altså i øyeblikket vi opplever. Det er også på dette forestillinger om et multivers bygger.

Tanken som melder seg her er om Higgs-bosonet er den faktiske bro mellom den kosmiske bevissthet, feltet og de vibrasjoner som strukturerer, som kondenserer til og bygger opp materien slik vi kjenner den. Når vi anser at Kosmos grunnleggende er bevissthet, at bevissthet uten selv nødvendigvis å være energi, genererer energi som kommer til uttrykk

i første instans som vibrasjoner i et felt den også danner og disse igjen fortettes og mottar masse, blir materie, er det ikke så problematisk å påstå at all materie eier en form for bevissthet. Bak denne bevissthet ligger både intensjon, vilje og kraft på et abstrakt, kosmisk nivå. Alt er med bevissthet bundet sammen.

Her kan det passe å ta et sprang bakover i filosofi-historien til Aristoteles (384-322 fvt) *hylomorfiske* teori. Prinsippet bak denne teorien er at virkeligheten er sammensatt av struktur og materie, altså materie ordnet over en struktur som danner alt som finnes. Nu har vi nettopp sett at materien er praktisk talt ikke-eksisterende når vi går til bunns i den. Da gjenstår strukturen. Samtidig ser vi at ting på vårt nivå eksisterer høyst materielt. Tenker vi oss at den underliggende struktur faktisk er det som genererer materielle manifestasjoner og at rommet selv er en slik struktur, står vi overfor spørsmålet om hva som danner strukturen. Den kan ikke være materiell og må derfor emanere fra et annet plan. Jeg vil påstå at dette plan er ren bevissthet i uttrykk, en bevissthet som er uerkjennelig for fragmenter som vi mennesker er, men likevel en kilde vi er forbundet med og derfor eier bevissthet.

Jeg har vært inne på idéen om kosmos som selv-genererende, selvskapende. Det er et alltid værende som kontinuerlig skaper seg selv, men på plan høyere enn menneskets filosofi og vitenskap kan nå, hinsides våre dimensjoner, våre begreper. Smaragdtavlen etter Hermes Trismegistos sier som nevnt over «*som foroven, så forneden; som forneden, så òg foroven*». Mikrokosmos speiler makrokosmos i et mindre format, men gjennom de samme prinsipper og lovmessigheter. Sett i en slik sammenheng kan også mennesket sees som en selvskapende identitet. Kanskje er det ingen annen realitet forbundet med den enkelte identitet enn at den er autogenerert av et bevissthets-

fragments egenrefleksjon, en slags illusjon konkretisert i materien. I buddhistisk tenkning er identiteten, selvet, kun en samling elementer; bevissthet, psyke, materie. Jeg skal vende tilbake til dette tema.

Som fysisk individ i form av et menneske på Jorden, kan vi på bakgrunn av kjernefysikken si at du egentlig ikke består av noe som helst. Du er et fluktuerende, flytende kontinuum av partikkelkonstellasjoner som kommer til uttrykk som deg, den du er akkurat i øyeblikket, her og nu. Du er en flyt og denne flyt vedlikeholdes av en underliggende kraft og struktur. Din lokale bevissthet er en lokal konsentrasjon, en knute, i den universelle bevissthet som befinner seg i alt, en sten, et tre, en tiger eller deg, eller en planet, en stjerne, en vanddråpe.

Denne bevissthet uttrykker seg gjennom de levende vibrasjoner som fyller hele kosmos. Disse vibrasjoner, kall dem partikler eller bølger om du vil, påvirker det som skjer i din hjerne, kvantumhendelser i nevronenes mikrotubuler. Hjernen hjelper oss å sortere vesentlige inntrykk fra uvesentlige. Hjernen består av omkring 100 milliarder nevroner, nerveceller, som hver har mellom 1000 og 10 000 synaptiske forbindelser til andre nevroner, i alt anslagsvis 50-60 billioner synapser. Den danner forsterkede nettverk når vi gjentar noe, øver ofte på noe og den omredigerer disse forsterkede nettverkene fortløpende avhengig av hva vi gjør, avhengig av våre behov. Hjernen er ekstremt fleksibel og fullstendig overlegen. Den er mer enn 1000 ganger raskere enn de raskeste datamaskiner vi har bygget. Den bearbeider rundt 400 milliarder informasjonsenheter per sekund, sorterer og sammenfatter dem for oss og gjør oss kognitivt bevisst bare en brøkdel av all denne informasjonen, tilsvarende drøyt 2000 enheter, men disse er bearbeidet. Kognitivt gjør vi våre observasjoner og bygger våre idéer på dette utvalget, idéer som avgjør hvorledes vi danner vårt verdensbilde. Slik kan de

både utvide og begrense vår bevissthet. Videre er det verd å erkjenne at hjernen forholder seg holografisk til virkeligheten og slik leverer en opplevelse av at vi befinner oss i verden og ikke ser den som utenfra. Den sørger for at det indre og det ytre sammen danner en helhet.

Den britiske vitenskapsjournalist og forfatterinne Rita Carter (f. 1949) skriver i åpningen på sin bok om hjernen «Mapping the Mind» som kom ut i 1998 at «*Brain activity is controlled by currents and chemicals and mysterious oscillations; it may even be subject to quantum effects that distort time. The whole is bound together in a dynamic system of systems that does millions of different things in parallel.*». Selv om Carter generelt ser hjernen og bevissthet ut fra en hovedsakelig medisinsk vinkel er kanskje nettopp derfor denne beskrivelsen svært dekkende.

Det er en dyp forbindelse mellom den bevissthet som fyller hjernen og den som fyller kosmos. Koblingen er å finne på det noe ubegripelige kvantenivå. Mitt poeng er at alt, selv den minste partikkel reflekterer alt og er forsynt med sin kvant av bevissthet. De er utgått fra den samme Urgrunds bevissthet, koagulert til en byggesten for materie med et mål om å inngå i større sammenhenger. Den her beskrevne hjerneaktivitet synes å underbygge dette.

For mange år siden ga jeg i et foredrag uttrykk for at materie nettopp er *koagulert* bevissthet. Det ser ut til å være et holdbart bilde sett i lys av nyere forskning, slik jeg har vært inne på. Poenget er at det underliggende her er en immateriell kraft uttrykt på mange nivåer og i mange former. Bevegelse, partikler, bølger, galaksens kretsing, dine hendes bevegelse, er energi. Vi kan ikke sanse noe som ikke eier en eller annen form for bevegelse, solens varmende stråler, vinden i gresset, hånden til en venn i din. En slik ting ville ikke eksistere for oss selv rett under vår nese. Alle ting rundt oss dirrer av

vibrerende, levende energi. Denne energi er det levende uttrykk for en uutgrunnelig, bakenforliggende, kreativ bevissthet, og stedvis lokaliserer den en fraksjon av seg selv i noe så merkverdig som et menneske; deg, meg.

Alt i universet vibrerer. Alt er i resonans over mer enn hundre oktaver så langt vår forskning rekker. Vibrasjon er bevegelse, motsatsen til inert. Vibrasjon er liv, menneskeliv, stjerneliv, hele universets liv. Hvert individ har sin egen vibrasjon. Resonans mellom individer forklarer deres relasjon til hverandre. Jeg skal snart ta deg med til utgangspunktet.

Det jeg hittil har sagt om materien, om atomer og partikler har vært illustrasjoner med basis i den materielle atomteori slik den har vært fremsatt fra Demokrit til Niels Bohr, nemlig at det faktisk finnes partikler, subatomære materielle enheter, grunnleggende byggestener for alt materielt i denne verden, men det er mere enn det. Svaret henger kanskje sammen med alle tings begynnelse om det i det hele tatt har vært en begynnelse.

Logos

Når vi trenger inn i materien på den måten jeg demonstrerte over, står vi overfor spørsmålet om det i det hele tatt er noe vi kan kalle fast stoff. Riktignok er strengteorien kun teori, men den er i dag like god som enhver annen teori. Dessuten gir den grunnlag for en interessant assosiasjon: «*In principium erat verbum*»; I begynnelsen var ordet, eller rettere *verbet*. Dette er åpningen til Johannes-evangeliet på latin. Ikke et ord, men et verb fordi et verb uttrykker bevegelse, handling, noe som skjer.

De gamle mystikere påpekte at alt er bevegelse, vibrasjon. Deres innsikt kan vise seg å være dypere enn vi har ant. Forskere som arbeider med strengteorien har en teori om at det er vibrasjonsraten i strengene som danner elementærpartiklene, og slik bestemmer hva slags partikler de er, elektron, kvark, positron, μ -meson, nøytrino, foton etc.

Men – *in principium* betyr ikke nødvendigvis i begynnelsen, i betydning tid. Det kan bety i grunnlaget, underlaget. Altså: Grunnlaget, eller med mine begreper; Urgrunden, er vibrasjon, er et dirrende verb. Alt vibrerer, oscillerer, dirrer. Tenk over det. Hjerteslagene, åndedrettet, elskovsakten, bølgene på havet, lyset, elektrisiteten, pendelslagene, økonomien. Alt liksom pulserer. Alt vibrerer egentlig på et eller annet nivå, ellers hadde vi ikke kunnet sanse det, erfare det.

På gresk åpner teksten som følger: «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος», *En arch eimi o logos*. Her blir *arch* det første prinsipp som hinsides tid og rom setter *logos*, orden. Med *logos* inntreer orden i verdensaltet. Logos fremstår med det som nær identisk med *verbum* i den latinske versjonen. Dette definerer enheten i alt. Heraklit sa «*Lytt til logos så vil du erfare at visdommen om alt er ett*». Logos kan videre oppfattes som verdenssjelen, den kosmiske bevissthet som erfarer sin eksi-

stens gjennom sin skapende utstråling, gjennom mennesket og alt som lever og beveger seg i universet.

Dersom vi tror de monoteistiske religionene er alene om forestillingen om en verden basert på vibrasjoner eller 'lyd', som en strøm av energi utgått fra en høyere eller kosmisk dimensjon, kan det være spennende å se på en av de eldste skapelsesmyter som finnes. De australske aboriginene har tross de grove overgrep deres nasjoner ble utsatt for av kolonimakten, bevart sin verdensoppfatning temmelig upåvirket av vestlig påvirkning og den kristne misjoneringen. De forteller om regnbueslangen, Yurlunggur eller Witiitj. Den har mange navn og en rekke varierte fortellinger avhengig av de like mange forskjellige aboriginerspråkene, men forståelsen er den samme.

Det vesentlige som skjules i regnbueslangens farger og dens forbindelse med vann er at den bukter seg som en bølge. Slik danner den vibrasjoner over hele spekteret mens den drømmer frem verden. Den er kosmos. Den er skapelse, væren og bliven. De aboriginiske nasjonene i Australia har alltid sett både lys, lyd og formdannelse som vibrasjon. Likt deres nasjonalinstrument *didjeridooen*, brummer regnbueslangen frem skaperverket ved sine buktende farger, slik Urgrunden uttaler det første ord og væren blir dens uttrykk i bliven.

Vi mennesker har en inngrodd oppfatning om at alt har en begynnelse og en avslutning. Det kan synes som om vi ikke har evne til å forestille oss en virkelighet uten begynnelse og slutt. Her feiler vi fullstendig, også i fysikken, ved at vi alltid forutsetter en begynnelse. Våre liv har ganske riktig en begynnelse, en fødsel og en avslutning ved døden, det samme gjelder fysiske og kjemiske prosesser, men det kan ikke trekkes en konklusjon derfra til kosmos. Her blir en

begynnelse og en ende intet mindre enn absurd. Det er stor forskjell på en begynnelse og et grunnlag.

Universet er en manifestasjon, en emanasjon eller utstråling fra den ene, absolutte kosmiske væren. Alle livets manifestasjoner er sentre av bevissthet som uttrykk for dette ene liv og det fyller alle former og tilsynekomster av liv, innebefattet liv på mineralsk nivå som unndrar seg vår nuværende definisjon av liv. Den individuelle sjel er en gnist av den kosmiske bevissthet på samme måte som en dråpe vann er en del av havet, av alt vann. Den individuelle sjelskraften eier potensielt de samme kosmiske krefter som virker i universet. Slik har mennesket adgang til krefter det ikke kjenner, men som langsomt, gjennom innsikts utvikling og erfaring vil kunne åpenbare seg og bli virksomme. Det som skrider frem av logos presenterer seg på nivåer som vibrerer sammen over en enorm skala av manifestasjoner. Det er som instrumentene i et orkester, en symfoni, en sang.

Nyere observasjoner har vist at hele jorden synger. Atmosfæren vibrerer over flere oktaver omtrent som en kirkeklokke som en følge av jordrotasjonen, månen og andre påvirkninger. Disse frekvensene kan vi ikke høre, men se avtegne seg gjennom værphenomener. Også solen dirrer som en gigantisk gongong. Ser vi dette stort, på et virkelig kosmisk nivå, med trillioner av stjerner fordelt i milliarder galakser, fjernere enn noe teleskop kan se, forstår vi at hele universet synger. Det er sfærenes harmoni trukket videre fra vårt lille solsystem til det store hele.

Ser vi jordens bevegelse der den følger solens ferd, ser vi en spiral. Bevegelsen minner om en vibrerende streng. Her kan det passe å sitere den indiske sufi filosofen Hazrat Inayat Khan (1882-1927): «*Sound is the force of creation, the true whole. Music then becomes the voice of the great cosmic oneness.....*». Den tyske historikeren Oswald Arnold Gottfried

Spengler (1880-1936) speilvender dette utsagnet med følgende: «*Tension without cosmic pulsation to animate it is the transition to nothingness*». Spengler ser med andre ord at verbet må synge i universet for at noe i det hele tatt skal eksistere.

La oss ta det et steg videre. Hvis vi ikke skal ha absolutt inert, total stillstand, intet, må det være både rom og tid for at noe skal vibrere. Væren hviler således på et firfoldig mysterium: rom, tid, materie og bevissthet. Intet kan idealisert oppfattes som absolutt inert, ikke-væren, altså det motsatte av væren.

Tenk deg at du befinner deg i et veikryss i sentrum av et kors mellom rom og tid plassert i hver sin ende av den horisontale akse og materie og bevissthet tilsvarende plassert på den vertikale. De er fire grunnleggende forhold vi tar for gitt og forholder oss til hver eneste dag som selvfølgelig, men vi vet ikke hva de *egentlig* er. Det som derimot er sikkert, er at uten tilstedeværelsen av bevissthet ville vi ikke kunne oppfatte de andre tre. Vår sanseoppfattelse er basert på oppfattelsen av at noe vibrerer, lydbølger, lys, elektromagnetiske bølger, bevegelser, dufter.

For at noe skal vibrere og uttrykke sine egenskaper, som for eksempel tonen C fra en fagott, må det finnes et rom som gir plass for tonens bevegelse, tid for dens varighet og et medium til å formidle den, altså i dette tilfelle luft, som igjen er en form for materie. En tone kan ikke uttrykkes i et uendelig lite tidspunkt. Den har utstrekning i tid. Med andre ord, en tone, ethvert uttrykk som manifesterer seg gjennom vibrasjon, må ha både rom og tid å spille ut i. Materien, som vi knapt vet hva er, dirrer høyst levende i spennet mellom rom og tid.

Vitenskapen baserer seg på forestillingen om at universet, alt i verden, er ordnet i henhold til naturlover som aldri endrer seg. Ingen vet hvorfor disse lovene finnes eller hva som har bestemt dem eller justert dem i forhold til hverandre og et antall faste konstanter, slik at vår fysiske verden kunne bli som den er og bestå over milliarder av år. De bakenforliggende sammenhenger er som skjult bak syv slør, utilgjengelig for vitenskapelig tenkning og umålelige med alle våre sofistikerte instrumenter. Det er når slørene faller, Salome står naken og hodet faller, når ordinær vitenskapelig tenkning og logikk viker plassen for hodeløs tenkning, at det blir mulig å erkjenne slike nakne sammenhenger, noe jeg vil vende tilbake til.

Virkelig vitenskap deler ikke opp verden i små biter for detaljert granskning alene, men formår samtidig å knytte bitene sammen og etablere overgripende, tverrfaglige sammenhenger. Vi ser ikke verden ved å stirre dypere inn i krokene, men ved å vende om og rette blikket utover mot det samlede kunnskapsspekteret. Det er en vei til erkjennelse av verden gjennom en sammenfattende vitenskap der alt fremtrer i sammenheng.

Big-bang teorien er i dag dominerende. Den tar utgangspunkt i at alt er oppstått av intet for omtrent 13-15 milliarder år siden. Da oppsto ifølge teorien både rom, tid og materie fra en såkalt singularitet som fra et slags ubegripelig nullpunkt eksploderte med ufattelig energi. Denne besnærende teori skriver seg fra to store fysikere og matematikere, britene Stephen William Hawking (1942-2018) og Roger Penrose (f. 1931), sent på 1960-tallet. Deres syn er at det ikke har noen hensikt å tenke på hva som var før big-bang fordi det ikke var noe før. Det var helt enkelt ingenting. Likevel, vi mennesker spekulerer. Det gjør også jeg. Min oppfatning er at noe ikke stemmer her. Jeg påstår at før før var før, var etter. Kanskje var det ikke noe materielt før i vår

forstand, men en eller annen kraft virket. Den var, om teorien stemmer, kraften bak et eventuelt big-bang. Den kraften påstår jeg er den kosmiske bevissthet, Urgrunden. Det er en sterk påstand som kanskje er umulig å bevise, men vi kan søke indikasjoner.

Det er mye som rent fysisk kan observeres i dag som peker i retning av at big-bang teorien er korrekt. Den ble utledet av den amerikanske astronomen Edwin Hubbles (1889-1953) observasjon av rød-forskyvningen i lyset fra fjerne galakser. Det muliggjorde en beregning tilbake i tid, til et punkt der all materie syntes å måtte være samlet i et punkt, en singularitet som dannet utgangspunktet for rommets ekspansjon og tidens oppståen. Det er mitt syn at vi fra vår høyst uklare fysiske posisjon i forhold til et eventuelt sentrum i universet ikke kan foreta denne beregningen. Vi har ingen aning om noe kosmisk sentrum dette kan peke mot.

Her foreligger det også et annet problem. Uansett hvor meget man presser et uendelig rom med alt sitt innhold ned til en singularitet, vil denne bli like uendelig som det sammenpressede rommet. Altså er singulariteten alt og universet befinner seg dermed overalt samtidig ved big-bang. Det blir aldri et punkt, et sentralt utgangspunkt fra sentrum av universet, for der ingen grenser er, finnes heller ikke noe sentrum. Sentrum og periferi er overalt og allesteds samtidig. Dette mener jeg slår bena under teorien selv om jeg er sikker på at jeg får all verdens astrofysikere og kosmologer mot meg. Likevel er det ikke en ny tanke.

Blant religionene erkjenner Jainismen ingen guddom og heller ikke noen skapelse. Den anser at kosmos er evig og uendelig, uten begynnelse og slutt, uten noen grense. Menneskene er, i likhet med alt annet som fremstår på det fysiske plan, vandrere i denne evigheten. Videreført idemes-

sig, betyr det at de romtids-rammene som omgir oss er våre egne konstruksjoner. Det er vanskelig å begripe, men helt nødvendig. Den indiske forfatter og alternativmedisiner Deepak Chopra (f. 1946), sier at universet er bevissthetens speil. Det kan også bety at bevisstheten speiler kosmos, men at det fragmentariske, menneskelige plan ikke evner å favne en slik helhet selv om speilingen er fullkommen.

Hinduene ser også et evig og uendelig kosmos, men oppfatter at det gjennomløper sykliske repetisjoner av fødsel, død og gjenfødsel. Faktisk ligger hinduistisk tilnærming ganske tett på moderne vitenskap. De betegner syklusen Brahmas dag og natt og setter den til 8,64 milliarder år. Det er omtrent halve den tiden kosmologene anser at universet har eksistert siden big-bang. Alt dette synes å henge på grep, men også et slikt døgn må rommes i et år, liksom også et begrenset univers må finnes i et ubegrenset kosmos.

Den østerrikske fysiker, økolog og systemteoretiker Fritjof Capra (f. 1939), illustrerer denne kontinuerlige forvandling på en praktfull måte når han skriver: «*In Hinduism, Shiva the Cosmic Dancer, is perhaps the most perfect personification of the dynamic universe. Through his dance, Shiva sustains the manifold phenomena in the world, unifying all things by immersing them in his rythm and making them participate in the dance – a magnificent image of the dynamic unity of the Universe*». Det er verd å legge merke til at 'Universe' sist i sitatet er skrevet med stor U! Shivas dans er ikke bare nærliggende å se i sammenheng med det dirrende verb. Det er unngåelig. Vi må over i kosmologien.

Kosmologi

Kosmologi handler om kosmos, universet, men jeg definerer kosmos som noe mer enn slik det defineres i tradisjonell astrofysikk, kosmologi eller generelt i filosofien. Kosmos er i den definisjon jeg anvender *mer* enn summen av alle ting og hendelser som finnes i universet. Kosmos er mer enn universet. Det er absolutt alt, evig og uendelig med alt vi kjenner og ikke kjenner, vårt rom og vår tid og enhver dimensjon som måtte ligge utenfor vår observasjonsevne, vår fatteevne. Kosmos er fullstendig ubegrenset på enhver tenkelig og utenkelig måte. Det går utenpå all tid og alle dimensjoner, er uten begynnelse, uten ende. Det *er*, værende, kreativt. Om det skulle finnes en Gud eller en hærskere av guder, befinner de seg innenfor, ikke utenfor kosmos. Kosmos finnes ikke i flertall. Med dette som bakteppe kan vi begynne å undres.

Hvem har ikke fundert over rommet, hvor det slutter, om det er noen yttergrense og hva som i så fall finnes bak den grensen? Mange av oss har sikkert ligget på ryggen i gresset en fin sommerdag og sett skyene danne figurer og når vi ble lei av det, begynte vi å tenke på at over skyene er stjernene selv om vi ikke ser de på dagtid. Vi kunne også forestille oss at et sted ender det, at vi når ut til rommets yttervegg, men vi tviler på om noe slikt egentlig finnes. Så istedet lot vi tanken fare lysår av sted forbi stjerner og fjerne galakser og kvasarer, ut i det vide og ukjente.

Uansett hvor langt vi måtte fare, og om opp ble ned og ned ble opp, består rommets tre dimensjoner alltid som de samme tre. Vi erkjenner et rom i tre dimensjoner og har ikke evne til å forestille oss et fire- eller fem-dimensjonalt rom. Vi er fanget i tre dimensjoner, men det kan være flere romlige dimensjoner. Vi vet ikke egentlig hva rom er. Kanskje er universet fysisk konstruert som russiske *matruschkaer*, i dimensjoner som omslutter hverandre.

Her er det verd å referere til boken «Flatland» fra 1884 av den engelske teologen Edwin Abbott Abbott (1838-1926). Den gir et interessant om enn sterkt forenklet bilde av dimensjoner og romdimensjonenes forhold til tidsdimensjonen. Dersom vi kun har én dimensjon, vil vi kunne forestille oss at den fortoner seg som et uendelig lite punkt, nærmest som en skjerm med én pixel, der alt vi ser kommer mot oss. Om vi suser av sted i alle retninger i et tredimensjonalt rom, ville vi aldri kunne vite det eller forstå det.

Tenker vi oss et to-dimensjonalt rom, slik som et papirark med uendelig liten tykkelse, vil to-dimensjonale vesener kunne kjenne hverandre gjennom kontakt med hverandres geometri, sideflater. La denne verden flyte i en tredje dimensjon som når du slipper arket fra en høyde. Så treffer det en tre-dimensjonal form som penetrerer det og trenger gjennom det, omtrent som når vi stikker en blyant gjennom et papirark og trekker den gjennom. Noe, et vesen oppstår, fødes først lite og rundt, og vokser til i heksagonal form i denne verdenen til det brått forsvinner ut igjen og dør i relasjon til de to-dimensjonale vesenene. De to-dimensjonale vesenene vil heller ikke ha den fjerneste opplevelse av at deres flate univers seiler omkring eller krummes i et tredimensjonalt rom. Begrepet rom vil kort og godt ikke finnes i deres forestilingsverden, men deres tid vil fremstå gjennom alt som penetrerer deres verden fra den tredje dimensjon. De er slik selv tredimensjonale vesener, lik blyanten, men erkjenner ikke seg selv annet enn i det øyeblikk og i den form de har akkurat idet de passerer gjennom sin to-dimensjonale verden. De fødes og dør idet deres uerkjennelige legeme entrer og forlater planet.

All vår geometri bygger på tallet tre. Ser vi bort fra punktet, den enkle linje og sirkelen, er trekanten begynnelsen til forståelse av de romdimensjoner vi er omgitt av. Det tredimensjonale rom utgjør våre fysiske rammer og begrenser

vår forestillingsevne slik det også begrenser vår bevegelses-
evne.

Flyter vår tre-dimensjonale verden i en fire-dimensjonal verden som utgjør vår tid? Flyter denne verden i en fem-dimensjonal verden og så videre *ad infinitum*? Kan kvantefysikkens 10 eller 11 dimensjoner faktisk ikke være kveilet opp på kvantenivå, men være dimensjoner som omgir og gjennomtrenger de dimensjoner vi oppfatter som vårt værensrom? Det er vi ute av stand til å avgjøre. Menneskets perspektiv er innenfor rammene av det tre-dimensjonale rom og tid. Våre sanser og vår forståelsesevne er ikke i stand til under normale forhold å favne transdimensjonalt.

Den colombianske fysikeren Carlos Castro Perelman (f. 1954) har arbeidet med tanker om et uendelig antall dimensjoner, et uendelig-dimensjonalt romtids kontinuum. Uansett om verden er slik beskaffet eller ikke, er det kun menneskets begrensninger, både våre sanser og vår forestillingsevne, som reduserer vår virkelighet til tre dimensjoner pluss tid.

Med dette kan vi trekke inn tid. Det er ikke vanskelig å erkjenne tid. På det dagligdagse, menneskelige nivå er det like lett som rom og materie. Vi har nådd en viss alder. År er gått, jorden har sirklet rundt solen. Samtidig er det ikke lett å si hva tid *egentlig* er. Vi opplever den som en kontinuerlig ensrettet strøm i hvilken vi hele tiden er. Det finnes forskere som teoretiserer om at tiden er punktviss, omtrent som bildene på en filmrull. Tett i tett med små punkter av tidsøyeblikk som varer så kort og kommer så tett at vi opplever dem som kontinuitet, som vi opplever en film. Det er kanskje en interessant teori, men stadig kun teori. Uansett, må der være noe som binder tidspunktene sammen, slik filmrullen binder bildene sammen, og det blir da en ny problematisk utfordring.

Når vi oppfatter tiden som en pil som farer av sted i én retning, fra fremtid til fortid, kommer vi ikke utenom den greske filosofen Zeno (495-430 fvt). Zenos paradoks tar utgangspunkt i nettopp en pil på sin ferd fra buen mot målet. Han sier den kan observeres på ethvert punkt på sin ferd. Når vi gjør det, befinner den seg på ett bestemt punkt i sin bane der den har en gitt posisjon hvor pilen ikke beveger seg. Det innebærer at den i ethvert øyeblikk innehar en bestemt posisjon der den ikke beveger seg. Paradokset blir da hvorledes pilen kan forflytte seg når den i ethvert øyeblikk står stille.

Når vi bruker en elv som flyter forbi oss som en metafor for tid, der nutid er vannet som skyller rundt leggene på oss mens fremtiden er vannet på vei til oss og fortiden det som har passert, overser vi et viktig forhold. Hele elven eksisterer samtidig. Det gjør også pilens fulle bane. Slik er fremtid og fortid er samtidige med nuet. Det er bare vi som ikke ser annet enn vannet idet det passerer det sted der vi står. Det som derimot er et åpent spørsmål, er om tid eksisterer uten et observerende sinn, uten et tilstedeværende, begrenset bevissthetsfragment.

Her er det fristende med en digresjon og vise til en episode i det klassiske eposet om Parzifal, der han kommer til gralsborgen som typisk er et sted på et annet virkelighetsplan hvortil man ikke bare går på føttene. Den tyske komponisten Richard Wagner (1813-1883) gjør dette symbolsk tydelig i operaen Parzifal. Han sa selv om denne scenen at i gralsborgen faller tiden ut som en romlig dimensjon der fortid, nutid og fremtid er som ett. Gralslegenden er en innvielsesreise. Den følger trinn for trinn den alkymistiske prosess og er fanget opp på en svært innsiktsfull måte av Wagner.

Jorden er et usedvanlig komplekst levende vesen. Dens tid har så stort spenn at vi ikke klarer å forholde oss til dens liv. Like lite er vi i stand til å erkjenne at den har bevissthet. Vi er som små parasitter på dens legeme. Livet pulserer. Denne pulsen representerer tid på et biologisk nivå. Lyset styrer vår indre biologiske tid. Det virker på den lysfølsomme epifysen eller pinealkjertelen, som ofte er omtalt som det tredje øye. Den regulerer melatonin, et hormon som styrer både søvnsyklusen og påvirker vår tidsoppfattelse.

Ofte hører vi eldre mennesker uttrykke at de synes tiden går fort. Barn derimot synes tiden er lang. Dette kan henge sammen med den allerede levede livslengden. Her må vi ty til brøker. For et fem år gammelt barn utgjør et år $1/5$ av det levede livet, mens det for en femtiåring utgjør $1/50$ og for en nittiåring $1/90$. I dette ligger skjult en subjektivt relativ tidsopplevelse, altså en tidselastisitet som ikke fremkommer på armbåndsuret til den det gjelder. Tid oppleves. Samtidig måler vi tiden omtrent som vi måler en meter. Vi erkjenner at vi har individuell tidssans og forholder oss samtidig til en ytre tid. Derfor opplever vi ofte konflikt.

Klokketiden er menneskets oppfinnelse. Vi har delt inn jordens kretsløp rundt solen i dager, timer og sekunder og vi har definert sekundet ned til et antall vibrasjoner i et cesiumatom. Samtidig har vi skapt kalendere, ikke bare over året, men over ekstreme tidsspenn. I den hinduistiske tidsregning er en *kalpa* et tidsrom i overkant av 311 milliarder år, altså mange ganger den tid astronomene mener verden i det hele tatt har eksistert med utgangspunkt i big-bang. Dersom vi evner å erkjenne at tiden er en klokkeskapt illusjon, vil vi kanskje se gjennom hildringen og samtidig erkjenne at det ikke finnes noen død.

Et annet interessant aspekt ved bevissthet i forhold til tid er at forskning har vist at en beslutning allerede er formu-

lert på et gitt nivå i hjernen et godt sekund *før* den kommer til objektivt kognitivt uttrykk og formuleres gjennom ord eller handling. Det leder til tanker om at fremtiden allerede er under konstruksjon før den konstruerende handling finner sted. Det ubevisste sinn har aktivert en bestemt fremtid før vi *kognitivt* faktisk konstruerer den. En form for informasjon går foran målt i tid. Dette har vært tatt til inntekt for en deterministisk tankegang, at vi faktisk ikke selv er herre over hvorledes fremtiden vil arte seg, at den er preformulert.

Forestillingen om en konstant lineær tid er det som leder til at vi ser verden som skapt eller blitt til ved en begynnelse, slik som forskjellige skapelsesberetninger og vitenskapelige teorier tar utgangspunkt i. Tilsvarende gjelder forestillingene om verdens ende. Denne forestilling kollapser under et evighetssyn fordi evighet ikke har noen begynnelse eller slutt. Før og etter er begreper som kun har relevans innenfor vår kjente romtid. Som mennesker bruker vi rommet til å forholde oss til tid. Bevegelse i rommet oppfattes som forbundet med tid og siden alt vi observerer er i konstant bevegelse anser vi at tiden går. Tid oppfattes med andre ord som bevegelse, målbar innenfor vårt tredimensjonale rom. Dette er ikke ulikt blyanten som ble stukket gjennom det forestilte todimensjonale arket. Det var en hendelse, en bevegelse, en endring begrenset av en begynnelse og en slutt der de to-dimensjonale vesenene aldri kunne erkjenne blyantens fulle utstrekning og eksistens utenfor deres rom og tid.

Sett på bakgrunn av de tanker jeg her fremsetter, er det mulig å ta et steg videre. Vi kan se mennesket som en delprosess i kosmos. Hvis vi anser at mennesket bevisst eller ubevisst står i konstant forbindelse med den kosmiske bevissthet, foregår det et samspill mellom nivåene der individet stadig legger føringer på et nivå som løpende henter inn tilsvarende konsekvenser på et punkt i fremtiden. Dermed

viser det en klar sammenheng mellom fortid og fremtid i nuet. Det trekker tanken hen på det hinduistiske *karma*-prinsipp, som enkelt forklart er et konsekvensprinsipp. Altså er intet egentlig forutbestemt i større grad enn det forutgående tanker, ord og handlinger i seg selv binder opp til. Dette kan få noen og enhver til å reflektere over hva som ligger bak meningen med å vokte sine tanker, ord og gjerninger.

Den danske filosof Søren Aabye Kierkegaard (1813-1855) sa «*Jeg er bare det jeg er i ferd med å bli*». Dette er en innsiktsfull måte å se seg selv på, som kontinuerlig blivende i nuet. Det han egentlig gir uttrykk for er en flytende virkelighet der alle dimensjoner kollapser i øyeblikket, i det øyeblikk han er i ferd med å bli. Det er en dyp innsikt i erkjennelsen av at alt er kontinuerlig blivende, blivende i det ubegripelige nuet. Intet er statisk. Alt endres, blir endret i det flyktige oppmerksomhets-nuet vi erkjenner som våre liv.

Einstein hevdet at distinksjonen mellom fortid, nutid og fremtid er en illusjon. Han skrev «*Jeg har innsett at fortid og fremtid er virkelige illusjoner, at de eksisterer i nuet som er det som er og alt som er*». Han fastslo også at tiden er ikke den samme overalt, ikke den samme under forskjellige påvirkninger i forhold til lyshastighet og gravitasjonspåvirkning. Dette betyr at vi egentlig heller ikke kan definere hva et nu er med mindre det omfatter tid som i et rom, altså ikke helt ulik Wagners kommentar til Parzifal.

I realiteten er hverken rom eller tid brutt opp i segmenter. De representerer en kontinuitet i fire dimensjoner som vi kaller et romtids kontinuum. Tankene rundt dette oppsto i forbindelse med relativitetsteorien som ble lansert av Einstein tidlig på 1900-tallet. Den innebærer at hverken tid eller rom er noe fast og at romtids kontinuumet bøyes og vrís av gravitasjonen. Alle legemer i bevegelse faller i denne krumningen, og når gravitasjonen blir ekstrem, slik som i

sorte hull, tilintetgjøres både tid og rom. Kanskje kan vi forestille oss at gravitasjonen er et uttrykk for en femte dimensjon, en dimensjon som favner, gjennomtrenger og dominerer vår romtid.

Relativitetsteorien innebærer at vi må se virkeligheten som et romtids kontinuum, som et firedimensjonalt rom der tiden kan utgjøre den fjerde perpendikulære retning. Dette rom krummer seg hvor gravitasjonen virker, eksempelvis der hvor en stjerne befinner seg. Gravitasjonen bøyer også tiden, slik vi ser ved et sort hull, noe som antyder at tid ikke er det samme overalt i universet. Dermed berøres spørsmålet om lysets hastighet som den øvre grense for bevegelse og spørsmålet om hva denne bevegelse måles opp mot.

Det finnes utallige punkter i vårt univers vi kaller sorte hull, rester av kollapsede stjerner. Vi kaller dem sorte fordi gravitasjonen her går mot uendelig slik at selv ikke lys unnslipper. I randen av et slikt hull, et område vi kaller hendelseshorisonten, når vi et punkt uten retur, ingenting slipper ut igjen som har passert denne horisonten. Samtidig stopper tiden. En klokke vil gå saktere og saktere som følge av den økende gravitasjonen etterhvert som den nærmer seg horisonten og endelig stoppe helt. Tid opphører ifølge teorien. Hva som skjer med rommets dimensjoner, vet vi lite om. Kanskje blir tiden under slike forhold til en fjerde romlig dimensjon og en femte dimensjon til dette rommets tid. Dette er selvsagt ren spekulasjon, men stiller man ikke spørsmålet vil man heller aldri finne noe svar.

Tiden oppfattet som en uavhengig universell dimensjon stemmer åpenbart ikke. Det er også nødvendig å spørre om et helt fullstendig tomt rom med null gravitasjon kan ha tid. Det vil innebære at intet beveger seg, altså befinner det seg i en tilstand av total inert. Da blir tid umulig å måle fordi det ikke finnes noe å måle i forhold til, følgelig er det også

mulig å stille spørsmål om det i det hele tatt kan finnes noe rom. Et ytterligere poeng er at det ikke vil være noen observatør til å oppfatte, enn si måle noe her.

En teori som kalles subtraksjonsteorien går ut på å forestille seg at hele universet tømmes for alt, til den siste subatomære partikkel, og at med dette vil intet oppstå og all tid opphøre. Denne forestilling har sine svakheter, for det finnes i så tilfelle ikke noe til å opprettholde dette rom av intet. Likevel vil rommet bestå *værende* i motsetning til absolutt intet. Det gir den immanente energi som underligger alt betingelser der partikler kan oppstå hvor og når som helst. Med andre ord, selv om man følger denne teorien til sin ytterste konsekvens vil man ende opp med et intet som *er*, altså en kraft med skaperevne og dermed full sirkel til et nytt kosmos. Fysisk tomhet kan i seg selv være en virkelighet uten at det betyr at *absolutt intet* er det, for tomheten vil uansett eksistere. Hva en virkelighet uten fysiske elementer slik vi kjenner det egentlig er, kan vi vanskelig forestille oss, men det er fordi vår forestillingsevne er begrenset.

I kvanteverdenen går ikke tiden og den er ikke noe sted fordi alt som finnes der eksisterer virtuelt, i en tilstand av potensialitet. Derfor står kvanteverdenen i realiteten utenfor både tid og rom. Kvanteverdenen er i en ikke-fysisk, ikke-lokal, virtuell tilstand som ligger utenfor den fysiske romtids definerte verden. Det tilsier minst én ukjent dimensjon. På kvantenivå gjelder ikke våre forestillinger om årsak og konsekvens. Kvantepartiklene springer ut av og tilbake i denne virtuelle, tidløse dimensjon ved å endre tilstand. Slik skaper de samtidig vår kjente verden. Det er med andre ord en skapelse som pågår kontinuerlig. Tid er ikke nødvendigvis en målestokk i kosmos. Den er kun en del av menneskets ramme. Det finnes ifølge Einstein ikke noe punkt i universet vi kan måle tid fra, fordi enhver observatør i bevegelse er

relativ i forhold til enhver annen observatør. Det betyr altså at tiden heller ikke er den samme for alle observatører.

Tar vi for oss verdens dimensjonalitet, de tre romlige dimensjonene og tiden som en fjerde, er det ingen grunn til å anse dette for et fullstendig bilde. De danner kun grenser for hva vi som mennesker kan observere. Virkeligheten kan romme utallige fysiske, omfattende eller subtile dimensjoner, men vårt sanseapparat og våre måleinstrumenter stopper her. Kanskje vil vi oppdage at det vi erkjenner som gravitasjon egentlig er en femte dimensjon. Energiene vi har oppdaget må være tilstede i det antatt tomme rom. De kan skrive seg fra høyere dimensjoner som både omgir og påvirker vårt romtids kontinuum omtrent slik tid penetrerer vår tre-dimensjonale verden. Når alt kommer til alt, er vår opplevde verden energi uttrykt som vibrasjon, frekvens og slik manifestasjonen av en fysisk virkelighet.

Observasjoner av universet antyder at det utvider seg. Fjerne galakser fjerner seg fra vår posisjon med enorme hastigheter. Samtidig brenner stjernene sakte ut sine lys. Spørsmålet er om universet vil utvide seg i det uendelige og ende som et mørkt kaldt rom, eller om det vil kollapse i et *big crunch*, men går vi ut fra at universet ingen grense har, blir bildet et annet. Da blir spørsmålet om det er universet i seg selv som utvider seg, eller er det bare objektene, stjerner og galakser, som forflytter seg i rommet.

Det er nylig oppdaget at universet ikke utvider seg likt i alle retninger, slik det ut fra big-bang teorien forutsettes. Med andre ord har ikke universet den bobleform som før antatt. Videre er det oppdaget et enormt hull i universet, et tomrom helt uten stjerner og galakser som enkelte tolker til å være et såkalt *ormehull* til et parallelt univers og en mulig bekreftelse på multiversteorien. Jeg påstår at dette underminerer teoriene og kan bekrefte at universet er helt uten

grenser, at det er en konstruksjon i flere dimensjoner vi ikke kan erkjenne. Et univers uten grenser kan i det hele tatt ikke ha noen form. Da er det heller intet som hindrer at det over perioder stedvis kan finnes hull i form av områder uten observerbart fysisk innhold. Det er også et åpent spørsmål hva tredimensjonal romlig utvidelse i et kosmos med flere romlige dimensjoner og flerdimensjonal tid er.

Vi kan spørre oss hvorfor det er så vanskelig å forstille seg noe som evig og uendelig når det i matematikken finnes flere uendeligheter. Jeg skal bare peke på én, for det er tilstrekkelig. Forestill deg verdens største tall. Det finnes et tall som kalles gogoolplex. Det er 10 opphøyd i 100, opphøyd i 100, et ufattelig stort tall, men ikke fortell meg at vi ikke kan legge til 1 til dette tallet og fortsette i det uendelige, kanskje opphøye med 100 til og nye 100. Faktisk er rekken av naturlige tall uendelig, og det i begge retninger, negative tall likeså, brøker og desimaler med. Det finnes ikke noe første eller siste tall. Tallene har i seg selv ingen årsak. De er abstrakte og kan eksistere uten at det finnes noe å telle. Det innebærer at det finnes noe som er uten årsak, uten begynnelse og ende. Da bør det ikke være så vanskelig å forestille seg at verden også er ubegrenset.

Uendelighet finnes med andre ord i tallrekken. Om vi trekker ut alle oddetall og alle liketall hver for seg, så har vi ikke redusert tallrekken, men etablert to uendelige tallrekker. Med andre ord har vi vist prinsippet til den tyske matematikeren Georg Ferdinand Ludwig Philipp Cantor (1845-1918) som viser at det å trekke et sett fra et uendelig sett kun fører til at et annet uendelig sett består. Vi kan spørre om vi nu står overfor to uendeligheter. Gi det gjerne en tanke.

Energien er også uendelig og ubegrenset, både den vi kjenner og den vi kun kan gjette eksisterer. Det er derfor, og

kun derfor, summen av all energi er konstant. Nesten all energi i universet finnes i en uforklarlig form i et såkalt mørkt tomt rom. Den gjennomtrenger alt. Kosmologien har med denne oppdagelsen kollidert med en vegg av mørk energi. Videre anser kosmologien at universets totale energi, når den negative gravitasjonsenergien utlignes mot den positive energien som finnes i materien, er null!

I henhold til kvanteteorien er rommet fylt av virtuelle partikler som materialiserer seg i kvante-vakuumet. Enkelte kosmologer oppfatter denne produksjon av partikler som årsak til at universet utvider seg, men ingen synes å spørre *hvorfra* disse partiklene kommer. Partiklene eksisterer så kort at de knapt er målbare, men deres samlede energi utgjør den vakuum-energi som antas å ligge bak ekspansjonen. I 1930 la den sveitsiske fysikeren Paul Adrien Maurice Dirac (1902-1984) frem en påstand om at vakuumet er fylt av partikler med negativ energi, altså at det ikke finnes noe egentlig vakuum. Beregninger av den såkalte nullpunkt energien antyder at rommet inneholder en ufattelig energi i sin *laveste* energitilstand. Denne energien produserer materiens partikler som spontant oppstår og forsvinner ut av fysisk eksistens. Det er av enkelte oppfattet som et kvante-skum der virtuelle partikler antas til og med å være en distorsjon av selve romtiden. Dersom romtiden, vårt fire-dimensjonale rom utsettes for distorsjon, må den distorsjonen nødvendigvis finne sted i en ekstra dimensjon.

Alle partikler som utgjør materien i kosmos oppstår og forsvinner fortløpende på svært korte tidsintervaller. Dette tolkes forskjellig, blant annet som en mekanisme innen kvante-vakuumet. Jeg påstår at dette snarere finner sted idet de pulserer inn og ut av vår firedimensjonale verden fra dimensjoner vi ikke er i stand til å oppdage eller erfare. Alt dette skjer på Planck-skala, på et nivå der romtiden blir antatt skumaktig slik at all forståelse av dimensjoner og

retninger opphører og blir umulig å erkjenne. Capra skriver at fysikerne i 1920-årene, ledet av Heisenberg og Bohr innså «*at verden ikke er en samling av adskilte objekter, men snarere fremstår som et nettverk av relasjoner mellom ulike deler av en enhetlig helhet*». Bak en slik manifestasjon må det ligge en overordnet helhet som danner hele nettverket. Dette fikk Bohr til å uttale, «*Vi hadde for vane å tenke at fysikken beskriver universet. Nu vet vi at fysikken bare beskriver det vi kan si om universet*». Dette representerer et betydelig skift i tenkningen om fysikkens begrensninger.

Utover denne teorien finnes det ingen forklaring på hvorledes virtuelle partikler oppstår eller materialiserer seg, ei heller hva dette kvantevakuum egentlig er. Ved den store partikkelakseleratoren til CERN hundre meter under bakken skjer noe interessant når hadroner eller protoner, smadres mot hverandre med ekstreme energinivåer. Det dannes nye partikler av kvantevakuumet. Dermed ser vi sammenhengen mellom energi og partikkeldannelse. Når vi vet at dette også skjer kontinuerlig i universet kan det bety at det forefinnes en enorm energi på et mulig ekstra-dimensjonalt plan. Hva denne energien er vet vi intet om, men kanskje er det den vi har definert som mørk energi. Kvantevakuumet er på ingen måter tomt. Det er fullt av noe vi ikke evner å måle. Det er denne fullhet som blinker inn og ut av eksistens med de subatomære partiklene. Kanskje universet koker av umålbar energi.

David Bohm skriver: «*Space is not empty. It is full, a plenum as opposed to a vacuum, and is the ground for the existence of everything, including ourselves. The universe is not separate from this cosmic sea of energy*». Det skulle bety at et hav av ren energi underligger produksjonen av det vi kaller partikler. Han ser hele dette plenum som én hel og ubrutt bevegelse som han innenfor sin teori om den implikate orden kaller *holomovement*. Vi befinner oss her på materiens

mest subtile nivå, der den oppstår, blir til, men vi ser ikke generatoren som ligger bak og driver partiklene inn i det eksistensnivå der vi befinner oss. Den er ikke desto mindre den grunnleggende årsak til vår materielle eksistens. Denne generatoren anser jeg kan være den kosmiske bevissthet, Urgrunden i kreativ aktivitet.

Innenfor kosmologien snakkes det iblant om en *dyp virkelighet*, en uerkjennelig virkelighet som ligger dypere enn kvanteverdenen, genererer denne. Det avvises gjerne som meningsløst, men det er nettopp her hvert enkelt menneske gjennom bevisstheten har sin rot og opprinnelse, og ikke bare mennesket, men alt liv, absolutt alt. Dette fornektes stort sett av vitenskapen, men det er denne virkelighet som *er* væren, er Urgrunden.

Her spinner teoriene videre. Én går ut på at vårt univers kun er ett av flere, kanskje uendelig mange mulige i et multivers. Å snakke om multiverset som et kosmos bestående av alle mulige universer, inkludert et som er intet er en selvmotsigelse siden noe da faktisk eksisterer i form av alle de andre universene. Trillioner av mulige universer som eksisterer parallelt liksom sepebobler, utgjør uansett *ett* kosmos som omfatter alle. Det viser igjen at multiversteorien er en selvmotsigelse. Jeg kjøper ikke dette verdensbildet.

I 2018 be det oppdaget at universet er fullt av biologisk materiale, et klissent, merkelig stoff. Det oppviser trekk som minner om en spesiell sopp, *Physarum polycephalum*, på jorden, en encellet organisme som danner kolonier og både enkeltvis og som koloni handler intelligent. Når organismene er samlet i kolonien overstyrer koloniens vilje de enkeltes. At bakterier oppviser tilsvarende sofistikerte kommunikasjons-systemer er nylig observert ved studier som i tillegg har demonstrert at de har kollektiv hukommelse. Dette er ikke ulikt menneskesamfunnet.

I denne sammenheng er det verd å trekke inn en interessant observasjon. Det finnes en berømt, mørk flekk i universet. Den kalles Barnard 68 og er en enorm molekylær sky så tett at lys fra objekter som befinner seg bak den i siktelinjen fra jorden ikke slipper gjennom. Den er også en gigantisk fryseboks, et av de kaldeste steder i universet, kun 4-5 grader over absolutt null grader Kelvin. Her kan man se for seg at livets grunnmateriale konserveres inntil det påvirkes av varme som følge av at stjerner og planeter dannes, kanskje også med mulighet for biologisk liv.

Universet er alt annet enn død materie. Det er et levende bevisst nærvær. Det er ikke bare evig og uendelig i utstrekning. Det er tidløst, hevet over tid og rom overhode. Det har ikke tid. Det er overalt og ingensteds. Romdimensjonene jeg trakk deg ut i spekulasjoner om, et mulig tusendimensjoners rom, er uansett et endelig rom. Kosmos overskrider *alle* slike spekulasjoner. Tid, dimensjoner i rommet, energi, tjener kun som våre menneskelige referanserammer, målepunkter vi orienterer oss i forhold til, innenfor vår begrensede verdensforståelse.

Slik kosmologien ser big-bang som en første årsak, ser religionene en guds verk som første årsak. Dessverre når ingen av dem til bunns i det avgjørende mysteriet om den første årsak fordi de ikke forklarer hva som ligger bak det store smellet eller hvem som fødte guden. Sagt på en annen måte; dersom den første årsak hadde hatt en årsak, ville den ikke vært den første årsak. Dette kan trekkes *ad infinitum*, i det uendelige, og da faller hele rekken sammen. Poenget er at den første årsak *er* hele tiden, alltid nærværende, alltid *evig* virkende i det ubegrensede *nuet*. Alt hviler i en alltid, overalt *værende* bevissthet, den jeg i likhet med mange andre har valgt å kalle *kosmisk* bevissthet eller bevissthetens Urgrund. Vi må innse at alle enkelthendelser vi observerer i universet,

i vår verden, kun er del av én sammensatt hendelse, den bevisste, kosmiske retning.

Urgrunden, den rene bevissthet, er et kosmisk metafelt. Siden feltet er ikke-lokalt uten grenser hverken i tid eller rom og slik altomsluttende, inneholder det uendelig potensialitet. Den virker som et felt og rommer alle felt og alt som oppstår innenfor disse feltene og kreftene som virker i dem enten vi er i stand til å observere det eller ikke. Mye tyder på at andre levende vesener på jorden observerer ting vi ikke kan observere, men vi vet intet om deres subjektive virkelighetsopplevelse, deres livsverden. Like lite vet vi om levende vesener andre steder i kosmos observerer en annen verden, en fullstendig annerledes virkelighet enn vi gjør, basert på hvorledes deres sanser er, hvorledes deres bevissthetsfragmenter fungerer.

Fysikere og kosmologer har lenge visst at dersom bare én av de fysiske konstantene i universet endrer seg med bare en brøkdeler av en prosent, vil vårt univers ikke lenger eksistere slik vi kjenner det. Den perfekte balansen mellom kreftene i universet hviler på disse konstantenes verdier. I dette ligger at liv i vår forstand heller ikke ville kunne eksistere om noe skulle endre seg. Dette er høyst sannsynlig korrekt, men mange forskerne trekker observasjonen til inntekt for at universet er finjustert for karbonbasert biologisk liv i den hensikt å fremme mennesket, altså at hele universet er blitt til utelukkende for å komme frem til og skape mennesket og dets livsrom på denne lille, vakre, men ubetydelige planeten. Det er ikke bare høyst tvilsomt. Det foreligger også en teori om at universet er menneskeskapt. Dette betegnes det *antropiske prinsipp*. Det er en ekstrem form for antroposentrisk hybris.

Ingen kjenner årsaken til at universet fremviser de presise konstantene, like lite som noen kan vite hvorfor

universet i det hele tatt eksisterer. Det er nok noe enklere å forholde seg til tanken om at mennesket oppsto på denne planeten nettopp fordi universets konstanter er eksakt som de er. Vi må bare konstatere det som et grunnleggende faktum.

Noen trekker tanken ennu videre og mener at de presise konstantene i vårt univers kan føres som bevis for multivers teorien, altså at kosmos er fullt av forskjellige universer der konstantene har andre verdier samt at dette er nødvendig for at ett av dem skulle kunne bære frem biologisk liv og med det mennesket. Det blir som å si at en guddom måtte sende opp et endeløst antall prøveballonger inntil en viste seg å fungere for dannelsen av menneskeliv. Det er en ganske uhyrlig tanke.

Tatt i betraktning at det univers vi er i stand til å observere er ufattelig mye større enn vi mennesker under noen som helt omstendighet har behov for, er det langt mer sannsynlig at det finnes milliarder av planeter i *dette* univers som i en eller annen form har dannet liv, og høyst sannsynlig liv langt mer intelligent og avansert enn oss.

En tankeretning med en viss parallell til ovennevnte antropiske, sier at det er livet selv som er årsak til universet. Sett i mitt perspektiv er det en mer fruktbar tilnærming, men da snakker vi ikke om livet slik det her fortoner seg med planter, dyr og mennesker. Da snakker vi om at universet *er* liv, er bevisst levende, altså hylozoisk og panpsykisk slik jeg hevder, altså generert i fysisk og biologisk forstand ved urbevissthetens koagulering til materie gjennom kvanteprosesser, Urgrundens eksteriorisering. Så kan man diskutere en eventuell teleologi til alle ballongene sprekker.

At vårt univers skulle ha oppstått som et helt tilfeldig valg blant et uendelig antall mulige universer, er også ytterst

lite sannsynlig. De ekstremt presise relasjoner som gjelder innenfor materien, alt fra de fysiske konstanter til forholdet mellom elektromagnetiske krefter og gravitasjonen, peker i retning av at det *ikke* er tilfeldig. Dermed aner vi tilstedeværelsen av en transcendent kraft, en underliggende bevissthet med både mening, hensikt og vilje. Herfra er steget til en teleologi og religiøse forestillinger kort, men ikke uunngåelig nødvendig. Dog, noe må informere materien i denne generative prosessen, og da er vi inne på en kosmologisk teori om at universet grunnleggende er sammensatt av informasjon.

Den amerikanske fysikeren John Archibald Wheeler (1911-2008) skriver at vi kan «*regard the physical world as made of information, with energy and matter as incidentals*». Her er det verd å påpeke at heller ikke informasjon har noen betydning uten bevissthet. Ikke kan den oppstå og ikke kan den tolkes uten ved en eller annen form for bevissthet.

Enkelte har trukket denne tanke opp mot en parallell til hvorledes et dataprogram virker i en datamaskin. Programmet er i seg selv immaterielt, men kodet inn som bits og bytes i den elektroniske struktur, hvorefter programmet virker etter hensikten. Datamaskinen kjenner ikke hensikten, men programmereren har den i hodet. Universet med sine presise matematiske tilpasninger synes heller ikke på et materielt nivå å kjenne sin hensikt. Fysiske lover virker helt selvstendig og alltid på samme måte uavhengig av hva som setter dem i gang og hva resultatet blir. Kaster vi en sten mot et vindu, knuser det enten det var hensikten eller ikke. Dypest sett blir spørsmålet om det er noe, noen eller en gud som sitter med det kosmiske program i hodet, eller om vøren i seg selv har bestemte egenskaper til eksklusjon av andre teoretisk mulige egenskaper som ville forårsaket eksistensen av et annerledes univers med mulige andre skapninger.

Religionene holder Gud ansvarlig for skapelsen av verden. Vitenskapen ser begynnelsen i en big-bang hendelse. Begge syn har det tilfelles at de oppfatter at det må være en begynnelse uten noe *før*. Gud skapte seg selv i henhold til religionen, det samme gjorde det materielle univers vitenskapelig sett, men ingen av tilnærmingene forklarer ut fra hva. Poenget, at det ikke var noe *før*, leder oss til en oppfatning av at det egentlig ikke eksisterte noe *før* og med det forsvinner muligheten for noe *etter*. Aldri og alltid er også temporære størrelser, betinget av tid og rom. Dette bør muliggjøre innsikt i at evighet og uendelighet er alt, uten noen begynnelse eller ende. *Væren* er noe helt annet og fullstendig overordnet. Den ultimate årsak finnes ikke.

Det jeg, med referanse til min definisjon over, vil fremheve her er at vi har behov for en fullstendig annen forståelse av kosmos og dermed også av oss selv i kosmos. Alt vi kan observere og det vi ikke kan observere er aktive elementer i kosmos, og det gjelder oss mennesker også. Alt er inkludert og deltar i en for mennesker kognitivt uoverskuelig prosess. Det er mulig å spørre om det i det hele tatt er noe som er uavhengig i kosmos. Alt har sammenheng og gjensidig avhengighet, og det innebærer at vi mennesker er like avhengige og bundet til alt som omgir oss som det av nødvendighet er bundet til oss. Anser vi at dette er tilfelle, forstår vi ikke bare sammenhengen mellom krefter i det kosmiske som påvirker oss, men også at det vi tenker og foretar oss påvirker noe 'der ute'.

Rommet har tre kjente dimensjoner, men min påstand er at tiden ikke kun har den ene, lineære dimensjon vi oppfatter. Tiden er ikke lineær og heller ikke bare sirkulær. Den er multidimensjonal. En slik egenskap ved tiden er heller ikke noe vi lett kan forestille oss, men det er denne egenskap som gjør det mulig for elementærpartiklene å befinne seg i flere tilstander og på flere steder samtidig. Det er tidens

multidimensjonalitet som forårsaker det vi kaller kvantum-usikkerhet. Partiklene vibrerer i et levende felt vi ikke er i stand til å observere, men som vi forstår må finnes for å forklare en rekke fenomener på disse subtile nivåene. Kvantefysikken tilsier at tid ikke kan være et fundamentalt aspekt av universet, men står likevel uten svar på hva tid er *per se*.

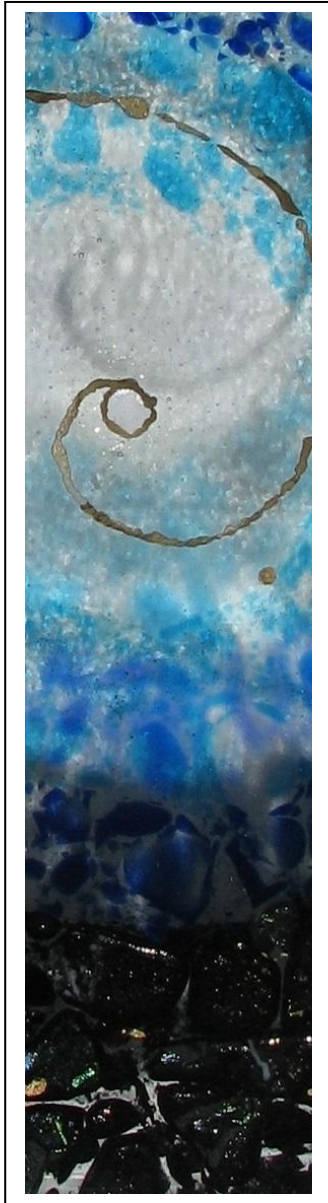
Vi har konstatert at gravitasjonen strekker tiden slik at den går langsommere. Videre mener enkelte forskere at et gravitasjonsfelt som roterer også vrir tiden, uten at det gir noe klart bilde av hva det innebærer. En logisk slutning basert på denne tankegangen blir da at tiden ikke opphører før den krysser hendelseshorisonen rundt et sort hull, men at den roterer i sirkel slik at fortid, nutid og fremtid repeteres i det uendelige. Dette er kun hypoteser som støttes av ligninger, men ingen vet hva det i så tilfelle innebærer.

Det er tidsmålingen som gir oss en oppfatning av at tiden er lineær. Poenget er at nettopp målingen påvirker vår tidsoppfatning. Det moderne menneske ser på klokken og løper *efter* tiden. Tiden går fra dem. Motsatt, lever mange av verdens urfolk slik våre forfedre gjorde *i* tiden. De flyter *med* tiden, er ett med den, og har ikke noe forhold til at noe haster. Tiden går ikke, den kommer. Derfor ser de ikke på klokken, men lar ting komme og skje i tidens fylde. De legger ikke planer med tidsbegrensninger og milepeler, men handler *med* tiden, arbeider derfor mindre og har betydelig mere fritid enn moderne mennesker. Det å forsøke å ha kontroll med tiden er et moderne fenomen, en tvangstrøye bygget inn i et moderne samfunn. Det har samme effekt på menneskene som penger og våpen. Tid er penger, heter det, og i et moderne samfunn handler dette om makt. Makthaveres kontroll med tiden gir adgang til å regulere *andres* tid, ikke minst i forhold til arbeid. Moderne mennesker arbeider *efter* klokken, ikke ut fra seg selv.

Vi måler i dag tiden ut fra inndelinger av jordens kretsløp rundt solen, men en riktig målt tid finnes ikke. Tiden er som en strikk, tøyelig ut fra bevegelse, gravitasjon og ikke minst subjektiv opplevelse. Den endrer seg med hastighet og i forhold til gravitasjonens påvirkning. Omkring 1400 tok vi til å måle tiden med forskjellige slags ur. Derefter standardiserte vi tiden og inndelte jorden i tidssoner og i vår tid tjener tidsmålingen som redskap til opprettholdelsen av et moderne samfunn. Baksiden av medaljen er at målingen fungerer effektivt som en pisk og hindrer mennesker i å følge sin indre tidsopplevelse. Dette hemmer menneskets indre kontakt med den kosmiske tids-dimensjonen.

Tilfeldige hendelser i naturen er i dag anerkjent. Det mekanistiske syn at dersom man kjente alle forutsetninger i minste detalj, ville man også kunne forutsi alt like detaljert uten å feile, stemmer ikke. Brownsk bevegelse, etter den skotske botaniker Robert Brown (1773-1858), er tilfeldig og uforutsigbar uansett om en partikkels bevegelse i luften eller i et flytende medium påvirkes av alle andre partiklers bevegelse. Selv om disse bevegelser er uoverskuelige, er det likevel de som bestemmer partikkelens bevegelser. Kvantefysikken gir på tilsvarende måte rom for tilfeldigheter som sannsynligheter innenfor et ellers kjent Newtonsk univers, det materielle univers vi kjenner og som er basert på observasjonene og teoriene til den engelske filosof og vitenskapsmann Isaac Newton (1643-1727).

Eksempelvis er jordens atmosfære et kaotisk system. Derfor er det vanskelig å forutsi været med full presisjon og det blir vanskeligere dess lenger inn i fremtiden man forsøker å gjøre det. Vanskeligheten øker med avstanden i tid og rom fra de initielle observasjonene. Det vi sjelden tenker over er at kaos knytter en forbindelse mellom fysikkens lover og tilfeldighet. Verden er ikke determinert, fremtiden er åpen. Vi må innom filosofien.

II
Det ikke-fysiske

The point of philosophy is to start with something so simple as not to seem worth stating, and to end with something so paradoxical that no one will believe it.

Bertrand Russell
Britisk filosof (1872-1970)

Filosofi om rom og tid

I avsnittet om kosmologi har jeg flere ganger og fra flere vinkler vært inne på rom og tid, men hovedsakelig fra et vitenskapelig perspektiv for å bygge opp under mine kosmologiske argumenter. I det følgende vil jeg ta opp noen filosofiske aspekter og enkelte gjentakelser er derfor ikke til å unngå for å binde det nedenstående sammen med det ovenstående.

Menneskene inndeler historisk tid i perioder fra den mytiske fortid til perioder som steinalderen, antikken, middelalderen og moderne tid. Vi deler også inn jordens historie i geologiske perioder. Slik skuer vi bakover mens vi lever i vår egen tid og har ønsker og forventninger knyttet til fremtiden. Vi har også, som nevnt fundert over rommet, om det er begrenset eller ikke.

Spørsmålet om hva som befant seg utenfor det kjente, antatt sfæriske univers var svært problematisk for de gamle grekerne. Aristoteles mente at det ikke finnes noe utenfor, at universet inneholdt alt uten selv å være del av noe. Den romerske filosofen Titus Lukretius Carus (c. 99-55 fvt) stilte et interessant spørsmål; hva ville skjje om man sto ved universets yttergrense og kastet et spyd gjennom? Ville det treffe en vegg eller opphøre å eksistere?

I senere tid, mente den tyske filosofen Gottfried Wilhelm Leibnitz (1646-1716) at det ikke er noe der det ikke er materie. Det er mulig å tenke seg at rommet defineres av materien, av at det finnes materielle objekter og at rom alene i vår tre-dimensjonale forstand ikke egentlig eksisterer, at det ikke finnes noe absolutt rom, med andre ord at det er avstanden mellom materielle objekter som definerer rommet, men det virker kontraintuitivt.

Før jeg går gjennom en del filosofi om tid, kan det være interessant å vende seg til de gamle egypternes oppfatning. Deres eldgamle forståelse finner en viss gjenklang i moderne kvantefysikk og kan sees i sammenheng med det ovennevnte forhold til materiens bakenforliggende usynlighet. De så en bevegelig tid i de sykluser de kunne observere i naturen, i døgnet, i livet. Samtidig så de en bakenforliggende, ubevegelig tid, *djet*, en tid som egentlig var hevet over tid, altså en evighet. I min forståelse er dette et direkte innblikk i Urgrundens tidløshet, det tidløst evige som genererer den sykliske, eller moderne lineære tid.

Mange tenkere har opp gjennom historien filosofert over tiden. Den greske filosofen Epikur (341-270 fvt) anså at tiden i likhet med materien består av atomer, tidsatomer. Tidsatomet blir i denne forstand det samme som de øyeblikk vi ikke kan fange. Til tross for formuleringen av sitt paradoks, som kan sees i lys av forestillingen om tidsatomer, mente Zeno at hverken tid eller rom kunne deles opp slik, med andre ord at de var kontinuerlige. Her blir øyeblikkene, nuene, flytende over i hverandre uten mellomliggende brudd. Da nærmer vi oss også bildet av ett eneste nu uten begynnelse og ende.

Den kjente athenske filosofen Platon (c. 427-348 fvt) anså idéenes verden for å være evig og uforanderlig *én*, et uuttømmelig reservoir, mens den fysiske verden var i konstant forandring. Det siste kan vi enkelt innse, men det som er vanskeligere å observere er hvorledes idéene bidrar til den materielle verdens forvandlinger. Dog, kaster vi blikket på våre menneskelige aktiviteter, ser vi at våre unnfangede idéer faktisk leder til store forandringer på jorden, på godt og ondt, men de påvirker ikke på noen observerbar måte verden utenfor vår egen klode. Platon anså at tiden ble til samtidig med verdens tilblivelse og har dermed foregrepet big-bang teorien med godt og vel to tusen år. Samtidig må det, om man

følger hans verdensbilde, ligge en idé bak skapelsen, altså en immateriell vilje som iverksetter verden slik vi kjenner den. Dette kan tas til inntekt for forskjellige religioner. Imens står vitenskapen uten måleapparat i forhold til å registrere en slik vilje.

Platons elev, Aristoteles, mente at det ikke kunne finnes noen fortid eller noen fremtid dersom det kun fantes et eneste øyeblikk. Kanskje mente han et evig øyeblikk, eller kanskje at tidens aspekter kun er oppsamlinger i de individuelle bevisstheter. Hans syn var at tiden var avhengig av bevegelse, av at dette eneste øyeblikket ikke er identisk med absolutt inert, stillstand, men ved å peke på bevegelse, peker han samtidig på eksistensen av en øyeblikksrekke, sammenhengende og uendelig.

Den romerske filosofen og teologen Augustin, egentlig Aurelius Augustinus (354-430), er berømt for sin uttalelse om tiden: «*Hvis ingen spør meg om hva tiden er, vet jeg det; hvis jeg blir spurt og vil forklare, vet jeg det ikke*». Dette utsagnet tydeliggjør tidens flyktighet når man spekulerer over den. Da blir den et ganske merkelig uhåndgripelig fenomen. Augustin uttrykker noe vi alle lett kan erkjenne. Senere tenkere har forsøkt å forholde seg mer konkret til tidens egenskaper.

Newton oppfattet tiden som noe helt fast og uforanderlig som eksisterer overalt og er den samme overalt. Tiden ville eksistere og ha det samme tempo uansett om overhode intet eksisterte. I et slikt perspektiv blir tid noe altunderliggende og uavhengig som har eksistert før verdens eventuelle tilblivelse og som vil eksistere uendelig også dersom hele verden forsvinner i intet. Det er åpenbart et syn som faller i grus om vi ser bevegelse slik Aristoteles gjør eller anerkjenner big-bang teorien.

Nyere tiders filosofer har hatt andre syn. Immanuel Kant mente at tid og rom ligger forut for vår erfaring, i vår bevissthet. Bevisstheten blir ut fra dette syn aktivt verdensskapende. Tiden blir slik egentlig et aspekt ved tidsbevissthet, ikke noe utenforliggende. Den franske filosofen Henri-Louis Bergson (1859-1941) skilte mellom ytre og indre tid. Sistnevnte er opplevet tid, førstnevnte den tiden vi deler opp på en klokke.

Kierkegaard reflekterte over spørsmålet om hva det egentlig vil si å være i tiden. Han fokuserte på øyeblikket som det punkt i tiden der vi avgjør våre liv. Det er i øyeblikket vi har eksistens og derigjennom frihet. I forhold til dette plukket Martin Heidegger (1889-1976) opp igjen spørsmålene de tidlige greske filosofene hadde stilt, de egentlige værensproblemene. Han mente fremtiden er den viktigste tidsdimensjonen og at den dannes nettopp gjennom å være *i* tiden.

Med Einstein kom for alvor bruddet med det newtonske syn. For ham var tiden som nevnt elastisk og foranderlig, avhengig av gravitasjon og bevegelse, hastighet. Dette leder hen til situasjonen rundt sorte hull. Den tyske astronomen Karl Schwarzschild (1873-1916) var den første til å forestille seg et sort hull. Han arbeidet med ligningene mens han var i frontlinjene under første verdenskrig. De ble senere bekreftet av observasjoner som også viser at Einsteins teorier stemmer når det gjelder gravitasjonens effekt på tiden.

Den belgiske presten og fysikeren Georges Henri Joseph Édouard Lemaître (1894-1966) forsøkte å forestille seg hvorledes universet egentlig ble til. Han arbeidet seg bakover i tid og mente det oppsto fra et kosmisk egg. Hvilken høne som la det egget var ikke et problem for ham. Det var Gud. Denne tanken ligger svært nær dagens forestilling om et big-bang.

Ludwig Edouard Boltzmann (1844-1906), en østerriksk fysiker og filosof, så tiden som en konsekvens av entropi, av universets bevegelse mot stadig større uorden. I utgangspunktet var han enig med en rekke andre tenkere i at forskjellen på fortid og fremtid har med vårt eget uklare, diffuse syn på verden å gjøre. Samtidig anså han entropien som en bevegelse som genererer tid slik vi kan erkjenne den. Dette forklarer på ingen måte hva tid er, men det kan forklare hvorfor tiden har en retning. Termodynamikkens annen lov, som sier at varme ikke kan overføres fra et kaldt legeme til et varmt, altså at entropien er irreversibel, skiller fortid fra fremtid. Slik kan entropien oppfattes som tidens driver. Det er videre verd å notere seg at Boltzmann slik legger vekt på et bevegelsesforløp. Stephen Hawking skriver i forhold til imaginær tid forbundet med kvantemekanikken at den såkalte imaginære tid kanskje er den virkelige og at den tid vi holder for virkelig kun er et streif av fantasi!

Efter å ha forholdt oss til denne rekke av vitenskapsmenn kan det være interessant å lytte til en teolog, preussiske Paul Johannes Tillich (1886-1965), som i sin betenkning om tidens mysterium, skriver: «*Nutiden kan ikke gripes; den er alltid gått. Så det ser ut til at intet er virkelig for oss – hverken fortiden eller fremtiden, ikke engang nutiden. Derfor har vår eksistens et drømmende preg...*». Han viser også til et annet mysterium, tidens evne «*...til å oppta evigheten i seg. Der er ingen nutid i tidens strøm alene; men nutiden er virkelig, noe vår erfaring bevitner. Og den er virkelig fordi evigheten bryter inn i tiden og gir tiden en virkelig nutid*». Her kunne vi kanskje se tilbake på kvantepartiklens evige, øyeblikksinntreden i materiens felt.

Den italienske fysikeren Carlo Rovelli (f. 1956) stikker seg ut med sitt synspunkt om at tiden er en illusjon. Den eksisterer dypest sett ikke i det hele tatt. Han kommer frem til dette synspunkt ved å kombinere relativitetsteorien med

kvantefysikken uten å ta tiden i betraktning. Ifølge ham er det ikke tiden som eksisterer, men hendelsene. Han sier blant annet at fysikken ikke beskriver hvorledes ting forandrer seg over tid, men hvorledes de forandrer seg i *sin egen* tid. Dette reflekterer synet til den tidlige greske filosofen Anaximanders (610-546 fvt) syn på at ting forandres i forhold til hverandre av nødvendighet og knytter på sett og vis videre an til Aristoteles som ser tid som et mål på forandring. Likevel forklarer det ikke hvorledes hendelser kan finne sted uten i tid. En hendelse er bevegelse og om bevegelsen skaper tid eller om den finner sted i tiden blir her et åpent spørsmål.

Det er åpenbart at både vitenskap og filosofi sliter med å avgjøre hva tid er. La oss lytte til noen forfattere som har gjort seg noen refleksjoner om temaet. Den amerikanske poeten Thomas Stearns Eliot (1888-1965) skrev:

*The present time and time past
Are both perhaps present in time future
And time future contained in time past.*

Han gjør seg også følgende tanker om tidens sirkularitet:

*We shall not cease from exploration
And the end of all our exploring
Will be to arrive where we started
And know the place for the first time.*

Den tyske filosofen Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) skrev kort og godt at «*et øyeblikk inneholder evigheten*» og Jeshua ben Yusuf, best kjent som Jesus (f. c. 4 fvt) poengterte tidsdimensjonen slik: «*Før Abraham var, er jeg*». En buddhistisk tekst sier at fortid, fremtid, fysisk rom og alle individer ikke er annet enn tankeformer, overfladiske realiteter. Dette kan kanskje finne fotfeste hos Rovelli og det støttes av den japanske zen-mesteren Dōgen Zenji (1200-

1253) som skrev at «*de fleste tror tiden passerer, men egentlig er den der den er*».

I enkelte av verkene til den spanske billedkunstneren Salvador Dalí (1904-1989) billedliggjøres også tiden på en egenartet måte, som noe bøyelig og irreelt. Symboler på tid, spesielt klokker deformeres og settes i sammenhenger som stiller spørsmål ved tiden som virkelighet. Dette fremkommer også i enkelte av hans fotografier der tiden åpenbart fryses og slik kan sees i sammenheng med tidløshet.

Før relativitetsteorien vant anerkjennelse rådet det konsensus om at tiden var en fast og uforanderlig størrelse. Relativitetsteorien tilsier derimot at både rom og tid endrer seg avhengig av referanserammene, omtrent slik det elektromagnetiske felt endrer seg. Rom og tid er altså ikke absolutte størrelser. Under Einsteins relativitetsteori forsvinner distinksjonen mellom rom og tid og de blir avhengige av hverandre. Det endrer vår forståelse fullstendig. De blir bare forskjellige aspekter av romtids kontinuumets fire dimensjoner.

Det innebærer at de hurtigere noe beveger seg opp mot lyshastigheten, desto saktere går tiden. Ved lysets hastighet stopper teoretisk tiden, slik den også gjør under påvirkning av uendelig gravitasjon. Ved lysets hastighet stopper tiden slik den gjør på innsiden av hendelseshorisonten ved et sort hull. Ingen vet hva som skjer under disse spesielle forholdene.

Den skotske fysikeren James Clerk Maxwell (1831-1879) mente at lyshastigheten kun er et resultat av ligninger. Han stilte spørsmål om hva referanserammen er, hva lyshastigheten egentlig måles i forhold til. Det åpner for en relativ forståelse av denne konstanten som definerer alle elektromagnetiske bølger eller vibrasjoner på alle frekvenser

og som gjennomstrømmer universet i alle retninger med eksakt denne hastigheten målt med *vår* referanseramme.

Et foton befinner seg under sin ferd gjennom universet på samtlige punkter på sin stråle samtidig. Det betyr at i en firedimensjonal forstand 'opplever' fotonet ikke avstand i det hele tatt. Dermed forsvinner også tidens inndeling i fortid, nutid og fremtid. Einstein skrev at disse inndelingene egentlig bare er illusjoner fordi relativitetsteorien sier at tiden ikke finner sted sekvensielt, men strekkes ut som rommet i sin helhet og derfor bare *er*.

Det er interessant i forhold til forestillingene om universet som sammensatt av informasjon å se på det som skjer med sorte hull. De er som nevnt den tetteste komprimerte materie vi kjenner og som fysikken er i stand til å beskrive enda denne beskrivelse er mangelfull. Gravitasjonen synes å bringe romtids-universet til opphør og med det alle kjente fysiske lover. Dette tolkes av enkelte til å bety at gravitasjonen er en kraft som helt og holdent står utenfor tid og rom, men allikevel påvirker romtiden.

Dog har også sorte hull begrenset levetid. De synes å fordampe i intens stråling som skyter ut i universet. Dette er av enkelte tolket til at hullet resirkulerer informasjon, ikke bare energi, til universets høyere kosmiske dimensjoner. Her åpnes et betydelig rom for spekulasjon. Vi må erkjenne at informasjon også er energi. Dersom gravitasjon i vårt univers er en effekt av krefter som virker utenfra, kan det faktisk være at universet informeres og avleses av et høyeredimensjonalt kosmos; les her bevissthet, Urgrunden.

For å komplisere dette, viser nyere forskning at enkelte subatomære partikler kan bevege seg raskere enn lyset. Spørsmålet er hva implikasjonene av denne observasjon faktisk betyr. Tiden er strukket i likhet med rommet og

tidspunktet *nu* er fullstendig relativt. Når noe beveger seg med lysets hastighet krymper den fire-dimensjonale romtid distansen til null. En høyere hastighet vil teoretisk gi en negativ størrelse. Eksperimenter med elementærpartikler ved forskningssenteret CERN, viser at slike kontraintuitive forhold er reelle når partiklene utsettes for observerbare relativistiske effekter.

Den firedimensjonale avstanden mellom to hendelser på en lysstråle, på et fotons ferd gjennom rommet, er null uansett hvor langt fra hverandre hendelsene inntreffer i det tredimensjonale rom. At tiden skiller seg fra det tredimensjonale rom ved et negativt forhold til firedimensjonal avstand, kan være vanskelig å forestille seg. Det er ikke umulig at de subatomære partiklene idet de oppstår og forsvinner innenfor vårt romtidskontinuum faktisk skaper tid og rom. Det er verd å merke seg at en partikkel som beveger seg med lysets hastighet, slik fotoner gjør, faktisk er evige. For slike partikler eksisterer ikke tid i vår forstand, siden tiden ved denne hastighet står stille. Fotoners bevegelse blir således øyeblikkelig, den tar ingen tid.

Det stilles spørsmål ved om universet er lukket eller ikke. Noe entydig svar finnes ikke. Rommet vi er i stand til å observere og måten vi observerer på er utilstrekkelig. Vi har ikke engang evne til å oppfatte tid som en romlig dimensjon. Da er det åpenbart at vi ikke kan observere hva som skjer i et høyeredimensjonalt rom. Ved å erkjenne uendelighet i rom, evighet i tid og dimensjoner utenfor, spennes buen omtrent slik den norske vikingen Einar Tambarskjelve (980-1050) i henhold til den islandske sagaforfatteren Snorri Sturlusons (1179-1241) kongesagaer, spente Kongens bue: «*For veik, for veik er Kongens bue!*»! Vår forestillingsevne er kort og godt for veik, slik buen var i Einars hender. Noe befinner seg utenfor våre evners buespenn.

Ethvert punkt i romtiden er i et uendelig-evig perspektiv allesteds, alltid nu. Det er vanskelig å forestille seg, men det henger sammen med menneskelige begrensninger, ikke med verdens beskaffenhet. Til og med vårt matematiske grunnlag rakner fordi matematikken opphører når alle parametere er uendelige. Slik er Kosmos matematisk utenfor rekkevidde og mentalt uvisualiserbart. Det er kanskje enklere å fatte den kosmiske helhet ved *ikke* forsøke å visualisere den med vårt begrensede intellekt. Vi må gå dypere gjennom oss selv og begynne å erkjenne den kraft som uttrykker seg i alt dette, inkludert i hver og en av oss. Det gir adgang til en egen vei, gjennom oss selv, til innsikter hinsides vår normale fatteevne og det mest avanserte begrepsapparat vi kan produsere.

Selv om vi observerer galakser som farer fra hverandre med enorme hastigheter, er vi ikke i stand til å peke på hva universet utvider seg i forhold til. Jorden blir meningsløs som målestokk. Det er heller ikke mulig å gi universell mening med nuet eller å påstå at det flyter fra fortid til fremtid. Den tyske fysikeren Hermann Klaus Hugo Weyl (1885-1955) sa at *«verden skjer ikke, den bare er»*. Utsagnet er sammenfallende med Einsteins og det stemmer overens med mine egne forestillinger om nuet. Selv om det er vanskelig å forestille seg, finnes det ikke noe før eller etter. Det er vi mennesker med vår begrensede bevissthet som ordner ting slik. En enkelt hendelse kan ikke sies å være både fortid og nutid. Vi tilordner den en plass i vår konstruerte tidslinje med et tidspunkt, en dato og gjerne også et sted i rommet.

Spørsmålet om hvor fort tiden egentlig går kan synes ubesvarlig. Vi kan se på klokken og likevel kan en time være både kort og lang avhengig av vår tilstand, av hva vi gjør, driver på med noe interessant eller bare venter på noen. I drømme har tiden en annen utstrekning. Noen timers hendelser kan ha funnet sted på få minutter. Når vi slik knytter forskjellige verdier til forskjellige tidsopplevelser, kommer vi i

den absurde forestilling om at tid endrer seg over tid og spesielt i forhold til subjektive tilstander. Da gjenstår å forstå hvorledes all endring kan settes i sammenheng med korrelater. Relativitetsteoriens ligninger om universets utvidelse, kombinert med kvantemekanikken leder ifølge Rovelli til at tidskoordinatet helt enkelt forsvinner.

Rovelli skriver i «The Order of Time» fra 2017, at den beste måten å tenke på tid er å se en verden i forandring, ikke permanens, ikke væren, men bliven. Han skiller seg slik ikke så meget fra Boltzmann. Uansett er dette fra mitt synspunkt noe korttenkt, for skal bliven finne sted må væren ligge bak. Noe som ikke-er kan ikke gjennomgå forvandling med mindre det først emanerer fra væren. Han skriver videre at vi kan tenke på verden som sammensatt av ting og at uten ting kan ingenting hende. Det betinger væren. Nu gjør Rovelli en vri idet han anser også ting for å være hendelser med en viss begrenset varighet. Her kan vi peke tilbake på stolen vi sitter på. Akkurat når vi bruker den som stol, er den forholdsvis permanent, men på et tidspunkt var den ikke og på et tidspunkt er den ikke lenger. Mitt argument er at bliven er betinget av væren og at det som fysisk er blevet *er*, om enn bare på vårt makronivå og over en periode vi definerer som et tidsrom.

Einstein mente at gravitasjonen skaper bølger i romtiden omtrent slik en båt laver bølger i sjøen. I 2015 ble gravitasjonsbølger detektert for første gang. I og med at gravitasjonen er en svak kraft, egentlig en geometrisk fordreining, er bølgene så subtile at de kan passere gjennom materien og knapt lar seg registrere selv med de mest følsomme instrumenter vi til dato har klart å konstruere. Astrofysikerne mener bestemt at gravitasjonsbølger følger objektene i rommet på deres kosmiske ferd. Solen danner sitt eget gravitasjonsfelt der den trekker med seg planetene gjennom universet. Planetene følger med, danner sine egne

felt i langstrukne spiraler som slynger seg rundt den svakt gyngende akse solens flukt danner.

Forskjellen på de bølger en båt danner i sjøens overflate og gravitasjonsbølgene en stjerne danner, er at sistnevnte krummer hele den firedimensjonale rom-tid i en dimensjon vi ikke kan observere. Også tiden bøyes i den forstand at den forløper med en gitt hastighet nær et slikt objekt. Jeg har allerede påpekt hvorledes tiden strekkes ut mot uendelighet ved hendelseshorisonten nær et sort hull, der også gravitasjonskraften tenderer mot uendelig og bølgen dermed blir nær uendelig dyp. Tiden på vår planet er påvirket av solens gravitasjon og det er mulig å se for seg at tiden forløper annerledes nær en lettere eller tyngre stjerne.

Tid og rom har det fellestrekk at de eksisterer i form av det vi erkjenner som virkelighet. Et objekt eksisterer innenfor romtidsrammen. Det tar plass både i rom og tid; et menneske fra fødsel til død, en stjerne fra konsentrasjonen av en gassky til nova-eksplosjonen river den fra hverandre og igjen utbreder en sky av elementer. At ting endrer seg betyr bare at de har forskjellige egenskaper som kommer til uttrykk på forskjellige punkter i romtiden. Spørsmålet er om denne romtiden trenger en referansedimensjon eller flere for i det hele tatt å finne sted.

Det er et åpent spørsmål hva tid er målt mot evighetens perspektiv. I et slikt perspektiv kollapser all tid. Sekundets og årets varighet blir null fordi den relative forskjellen ikke består. Det blir som å sammenligne en meter og en kilometer i uendelighetens perspektiv. Slike mål betyr ingenting. Når tid og mål slik kollapser, er det fordi perspektivet overskrider alt menneskelig målbart. Målene er avhengige av referanser, og her finnes de ikke. Det er i et slikt perspektiv vi kan ane væren, at alt helt enkelt *er* og da aner vi også hvorledes romtiden omgis av nye dimensjoner.

Likevel, for oss mennesker som daglig traverser omkring i livshjulet er erfart rom og tid høyst virkelige grenser for vårt eksistensnivå.

Jeg nevnte nøytrino-suppen som gjennomstrømmer alt. Den kan sees som et hav, et uendelig dyp vi flyter omkring i som passasjerer på en planet, sammen med hele vårt solsystem, hele vår galakse og alle de andre med. I et tredimensjonalt rom har alle ting en utstrekning og i tillegg en tid, men tatt høyere dimensjoner med i betraktningen, vet vi ikke hva retning er. Krummer vårt tredimensjonale rom seg på et firedimensjonalt roms ytre flater, kan tid og gravitasjon muligens forklares. Jeg har imidlertid en noe annen forklaring i forhold til spørsmålet om tid. Den dreier seg ikke så meget om krumming av dimensjoner som om selve produksjonen av verden.

Det kan virke som en selvmotsigelse å snakke om tid som ikke-eksisterende og flerdimensjonal på samme tid. Jeg beveger meg i denne tekst frem og tilbake mellom disse forestillinger fordi det på den ene side er nødvendig å markere øyeblikkets, nuets ubegrensethet, det multidimensjonale aspekt som forklaringsgrunnlag for kvantefysiske forhold og det lineære aspekt i forhold til det materielle liv mennesker opplever og beveger seg i. Min teori begrunner seg i at tid slik vi opplever den i vår materielle verden dannes som en konsekvens av materiens kontinuerlige produksjon på kvantenivå, som beskrevet over. Det gir oss tid å bevege oss i, handle i, være i. Å si at tiden er en illusjon er derfor ikke nødvendigvis helt korrekt. Tiden er en funksjon av den kvantedynamiske strøm gjennom det punkt der verden blir og forsvinner i det vi kan beskrive som et kontinuerlig nu, det nu vår bevissthet til enhver tid er i, opplever og kan anvende til å skape vår eksistens, vårt liv. Det er den lineære tid vi opplever.

Gravitasjonen spiller inn nærmest som en ytterligere dimensjon som forvrenger ikke bare tidsdimensjonen, men hele det firedimensjonale romtids kontinuum. Det er verd å notere seg at dette ikke kun skjer i det store kosmos der ute, men også i det subatomære kosmos dypt inne i mikrokosmos. Alt dette berører oss, vårt bevissthetsfragment registrerer en virkelighet innenfor et univers avgrenset av vårt sanseapparat, dets instrumentelle utvidelser og ikke minst vår begrensede forestillingsevne. Noe skjer i hver og en av oss som det skjer i alt. Vi må finne ut hva det er å være, hva virkeligheten er.

Væren og virkelighet

Vi må erkjenne at vi ikke først og fremst forstår verden via filosofi og vitenskap, men individuelt og subjektivt. La oss derfor heller fundere litt om hvorledes vi *opplever* tid og rom. Hvor var du for 24 timer siden? For å finne ut av det må du hente det opp av hukommelsen. Hukommelsen gir deg et glimrende eksempel på en tidsreise. Du reiser 24 timer bakover i tid, gjenkjenner det sted du befant deg, med hvem du var og hva som skjedde der og da, dine egne sanseinntrykk, men du kan ikke på tilsvarende måte reise fremover i tid. Du kan i beste fall planlegge, forestille deg eller drømme om noe i fremtiden, men du kan ikke komme dit annet enn ved å leve lenge nok til å oppleve det bestemte tidspunktet i fremtiden. Da går fremtid inn i nuet og nuet inn i fortid på et øyeblikk. Mennesket er en strøm av partikler som koagulerer i den forstand at det kun observeres og oppleves i øyeblikket.

Den prøyssiske tenkeren og forskeren Friedrich Heinrich Alexander von Humboldt (1769-1859) endret på mange måter vår forståelse av mennesket og naturen idet han tydeliggjorde at det kun er gjennom våre sanser, følelser og forestillinger, altså gjennom vår subjektivitet, at vi på noen som helst måte kan trenge inn i naturens vesen. Moderne vitenskap forsøker å observere verden i rendyrket objektivitet der vi som observatører befinner oss utenfor og kikker inn. Det er åpenbart ikke mulig for vi er selv identiske med naturen og kosmos på alle tilgjengelige nivåer. Vi kan ikke kikke inn i noe vi allerede befinner oss inne i.

Mennesket oppfatter en ytre verden og inkluderer den i sin indre verden. Det oppfatter, tolker og danner seg en forståelse av en virkelighet som det relaterer seg til. Iblant konfronteres denne oppfatning med erfaringer gjort på andre områder, herunder ved vitenskapelig, empirisk forskning. Likevel har mennesker en tendens til å klamre seg til sin

etablerte oppfatning, til sin tro, religiøs eller ikke. Kunnskap står i motsetning til tro. Den hviler på erfaring, ofte på empiri. Samtidig er kunnskapen begrenset. Det er ikke nødvendigvis troen, men det finnes referanserammer og begreper som binder intellektet. I tillegg begrenses kunnskapen av hva den enkelte er villig til, tillater seg selv, å anerkjenne som objektivt sant.

Det er vanskelig når noe trosser fasttømrede forestillinger. Utallige eksempler finnes der tro faktisk fører til direkte fornektelse av etablerte fakta. Det kan føre til at virkeligheten kun er det den enkelte oppfatter eller er i stand til å inkludere. Uten at jeg skal gå i dybden om emosjoner, mener jeg det er nødvendig å påpeke at emosjonene, den emosjonelle tilstand et individ befinner seg i, også i betydelig grad er med på å bestemme hvorledes virkeligheten oppfattes. Emosjonene bidrar til å fargelegge virkelighetsbildet, gjøre det tiltrekkende, frastøtende, skremmende eller lovende. Den emosjonelle grunnstemning leverer en vedvarende grunnfarge til oppfatningen.

Virkeligheten kan slik sett begrenses til det vi er vant til å oppfatte, men det er på ingen måte hele virkeligheten. Vår virkelighetsoppfatning er mer bundet til det vante enn vi vanligvis innser. Vi må gjøre noe radikalt for å kunne oppfatte noe mere; endre vår virkelighetsforståelse. Vi må sprengre noen rammer. Den ytre verden blir langt mindre viktig når du innser at verdens egentlige virkelighet er noe du bærer i deg selv. Det handler om å trene seg opp til å se, til å se over det egne mentale havegjerde og videre over den horisont vi av vane tar for gitt. Det utvider erkjennelsen av virkeligheten. Den ytre og den indre verden henger sammen. De er ett fordi Urgrunden er én. Fragmentet er ikke løsrevet. Det er omsluttet.

I det korte glimt av liv hver og en av oss tar del i, eier vi et bevissthetsfragment som stilles overfor en rekke prøver, intellektuelle, etiske, filosofiske, og utvikler indre kvaliteter som bringes videre. Disse prøver er dilemmaer vi konfronteres med i våre liv, vårt forhold til det materielle, men fremfor alt vårt forhold til hverandre. De dypere vår innsikt i den indre sammenheng og enhet stikker, desto dypere blir våre relasjoner til andre, vår respekt for hverandre og vår evne til å se den andres indre vesen uten hensyn til ytre trekk som hudfarge, kjønn og andre attributter. Det er et underliggende mål for menneskeheten å overvinne alle skiller og bygge en felles bevissthet som etterhvert med full klarhet kan integreres i høyere strata av kosmisk bevissthet. Da vil jorden i stor grad ha utspilt sin rolle som arena for menneskets utvikling.

Det materialistiske syn at universet er og fungerer som et urverk har bidratt til at mennesket har distansert seg fra et nivå av virkeligheten og samtidig redusert sin posisjon i denne virkeligheten. Slik sett inntar mennesket en posisjon som hjul i et maskineri det hverken forstår hensikten med, virkemåten til eller på noe vis kontrollerer. Dette bevirker en dyp følelse av utrygghet som gir seg utslag på mange forskjellige måter, også som en spore til trosforestillinger og vårt ønske om å utforske verden. Følgelig forsøker det også å innta en posisjon som observatør utenfra gjennom vitenskapen. Riktignok kan vi observere stjerner og planeter utenfra, men universet, det hele kosmos kan vi kun se og eventuelt forstå innenfra.

Denne materialistiske, distanserte tilnærming reflekteres i menneskets forhold til både vitenskap, politikk og økonomi. Materialistisk ontologi er kort og godt utilstrekkelig som forklaring på virkeligheten. Dessuten fører den til at alt depersonaliseres og mennesket blir hjelpeløst fanget i en steril, mekanisk verden der både frihet og kreativitet taper.

Den eftersøkte trygghet oppnås ikke fordi våre oppdagelser faktisk bidrar til at verden blir ennu mer ubegripelig. Vår kognitive bevissthet greier ikke å finne holdepunkter og mennesker griper fatt i det konkrete, materielle og lett forståelige.

Et nødvendig steg for det moderne, vestlig-materia- listiske menneske er derimot å frigjøre seg fra unødige materielle tiknytninger og behov, og i likhet med verdens urbefolkninger åpne seg for innsikt i sammenhenger disse befolkningene har bevart som i et deponi, et skattkammer. Svaret på menneskets dypeste spørsmål ligger ved kilden. Urbefolkningene lever nær denne kilden og leser dens innhold når de beveger seg inn i andre bevissthetstilstander. Her har det moderne menneske en utfordring; bruddet med materiell avhengighet og ditto fiktive trygghet ved å ta steget inn i en virkelighet som bryter med dens logikk. Det er lite ved de innsikter man vinner her som rimer med tillært virkelighetsoppfatning. Her faller den sammen omtrent som vårt møte med tidløs ikke-lokalitet river fra hverandre vår alminnelige forståelse av den fysiske verden.

Det er en påstand at intet er virkelig før vi observerer det. Det kan innebære at mennesket aktivt velger virkeligheten via hjernens selektive oppfatning av sansenes signaler. Slik blir hjernen en lokal leverandør av verdensbildet. Det innebærer også at vi ikke evner å inkludere ting vi i dag vet mye om gjennom forskning, fordi det ligger utenfor vårt sanseapparats begrensninger. Dermed er vi nødt til å anerkjenne at vi ikke objektivt kan vite hvorledes virkeligheten *egentlig* er.

Heisenberg påpekte at «*What we observe is not nature itself, but nature exposed to our method of questioning*». Det knytter det observerte uløselig til observatøren og gjør universet, vår virkelighet til det vi ønsker å se. Det blir som

en dyp parallell til slik partikler entrer vår verden gjennom kollaps av bølgefunksjonen, altså av en sannsynlighetsbølge. Endringen av tilstand fra bølge til partikkel fremstår som et valg. Sett gjennom bevissthetsfunksjonen, krever det en observatør, for eksempel et menneske. Spørsmålet er om det er observatøren eller kvantemekanismer som treffer valget. Blant annet på dette grunnlag var den ungarske matematikeren og fysikeren John von Neumann, egentlig János Lajos Neumann (1903-1957), av den oppfatning at kvanteverdenen måtte ha et psykologisk element, noe som kan bidra til en forståelse av menneskets delaktighet. Capra mener at observatøren er nødvendig for å fremkalle de egenskaper som kommer til uttrykk på verdens kvantenivå, og Wheeler anser også at vi er deltagende i universet.

Allerede de før-sokratiske filosofene var klar over at kunnskap om væren ikke kunne baseres på sanseerfaringene alene. De mente det var nødvendig å søke bak alle disse erfaringene for å oppdage det som muliggjør erfaringene. Spørsmålet blir da hvorledes man greier det, og ett svar er ved å skaffe seg adgang til andre bevissthetsnivåer. Heidegger peker på *væren* og sier at i forhold til væren kommer vi ikke lenger enn til å konstatere at væren *er* og anvender begrepet *dasein*. Han sier at væren er autentisk eksistens og summen av alle attributter.

Vi er materielt definitivt mer intet enn noe. Samtidig er vi noe som vi ikke helt kan sette fingeren på i materiell forstand. Vi erkjenner at vi er fordi vi er entiteter med materiell avgrensning og har en bevissthet som gir oss individuell evne til å speile oss selv og til å erkjenne jeg-du og jeg-det relasjoner. Jeg er meg. Jeg er ikke deg. Jeg er ikke det. Vi erkjenner avgrensningen av vårt individuelle jeg. Derfor er vi som mennesker i stand til å reflektere over oss selv og våre omgivelser. Derfor er vi i stand til å reise spørsmålet om hva

bevissthet *er*, ikke kun om hva det er å *være* bevisst, eller være et bevisst individ, et individuelt sinn.

Vi kan spørre, hvor er jeg? Et sted på jorden, ja, men i en større sammenheng, i et uendelig univers, er jeg likevel sentrum fordi alle steder befinner seg omkring meg, alle tider før og etter meg. Samtidig er både sentrum og periferi overalt allesteds i en romoverskridende virkelighet der ingen romlig grense finnes. Likeledes er min tid nu i et nu som ikke har noen avgrensning i en evig verden fordi et sekund, et år eller et millennium målt mot evigheten er like varige. Innebefattet i en tidsoverskridende evighet er nu alltid. Bevegelsen finner sted i bevisstheten som for et øyeblikk er avgrenset til et jeg, et midlertidig lokalisert knutepunkt. Jeg er altså like meget tilstede overalt og alltid som jeg er her og nu. Min tid er et evig øyeblikk overalt.

La oss da stille spørsmålet, *når er du egentlig*, eller som man sier så dekkende på dansk: *hvornår?* Er ikke øyeblikket, nuet, nettopp det eneste vi er, i tiden, i rommet, i stoffet? Det er her og nu vår bevissthet er, hvor vi er bevisste. Å fange nuet er umulig i en travel hverdag. Det er derfor behov for å ta det inn i stille ro, gjerne under åpen stjernehimmel. Nuet er døren til innsikt i tidens dimensjoner fordi all tid er i nuet. Den nakne bevissthet stråler gjennom nuets port og man blir ett, ikke bare med naturen omkring seg, men med hele det vidstrakte, uendelige kosmos. Nuet er et ubegrenset øyeblikk der vi alltid er værende. Vi eier egentlig aldri noe annet enn nuet, og i det er alt.

Nuet er et uendelighetsøyeblikk som åpner seg når tankene stilner helt. Det gjennomtrenger oss fullstendig med følelser og innsikter ulik alt annet og vi erfarer væren som lys og kraft. Den kosmiske bevissthet gjennomtrenger vår egen og alt harmoniseres som en bred akkord; i nuet, i øyeblikket som er, som vi er, værende. Likevel erfarer vi tid.

Lineær tid måles, som nevnt over, i forhold til bevegelse i rommet. Absolutt inert, ingen bevegelse overhode, betyr ingen tid. Selv om tiden er sirkulær, gjelder det samme; ingen bevegelse, ingen tid. Uansett hvorledes vi snur og vender på det hører tid og romlig bevegelse sammen og sammen gir de oss opplevelse av å være. Vi ser gjerne tiden som en rekke nu-øyeblikk som griper over i hverandre forbundet med bevegelse i rommet, men likevel sier det oss intet om hva øyeblikket er. Et øyeblikk er vanskelig å definere; når det begynner og slutter. Vi fanger aldri øyeblikket. Likevel er vi i det hele tiden. Uten at vi er i stand til å observere det kan vår en-dimensjonale tid godt være kun én dimensjon av tid omsluttet av flere, hypertidsdimensjoner. Vi kan aldri avvise en slik idé og heller ikke bevise den.

Et øyeblikk består av et nu og et her. Slik er det et punkt i romtiden. Teorien tilsier at tid er som rom. I et slikt fire-dimensjonalt perspektiv vil et menneske se ut som en sammenhengende, langstrakt figur der alle stadier av livslengden henger sammen fra unnfangelsen til dødens støv og overgang til elementene. Det blir noe i stil av blyanten som passerte gjennom den to-dimensjonale veden. I sannhet er det en merkelig skikkelse, men den lar seg visualisere.

Ting oppleves og forstås diametralt motsatt om man anser at tiden kommer og ikke at den går. Kommende tid bærer i seg et løfte om muligheter mens tiden som går tar med seg også det ugjorte. Vi kan ikke bevisst registrere noe uten rom, tid og materie. Det bygger på vibrasjoner. Det innebærer utstrekning, her som tre romlige dimensjoner og tids-dimensjonen fylt av vibratoriske knutepunkter som danner materielle ting. Likevel skjer våre liv kontinuerlig i et infinitesimalt øyeblikk som sviner bort idet det manifesterer seg. Så blir det et element i hukommelsen gjennom en mental, kognitiv prosess som samler oss til sammenhengende, opplevede eksistenser, men minnet er selektivt.

Vi fanger ikke øyeblikket før det er forbi, akkurat som observasjonen av en kvantepartikkel skjer idet den ikke lenger er hvor den ble observert. Bevissthet på individnivå hviler på sett og vis på eksistensen av noe vi knapt kan fatte, og som igjen nettopp er bevissthet, vårt lokale fragment av Urgrunden. Det bringer oss til noen refleksjoner om hva virkelighet er. Væren er i bunn og grunn det samme som eksistens, som igjen forutsetter en virkelighet. Dermed oppstår spørsmålet om virkelighetens faktiske beskaffenhet. Det finnes seks vanlige filosofiske tilnærminger til forståelse av virkeligheten:

1 *Det vi oppfatter gjennom våre sanser eller kan måle og registrere på et vis som formidler det til våre sanser, er virkelig.* Dette er den mest alminnelige måte å forstå virkeligheten på, men hva om det er bare jeg som oppfatter noe. Er det virkelig da? Vel, den neste tilnærming kan kanskje bidra.

2 *Det som flere sanser og opplever er virkelig.* Denne tilnærming kan det være nyttig å knytte an til en interessant ordveksling i George Orwells, egentlig Eric Arthur Blair (1903-1950), roman «1984» om virkeligheten, der hovedpersonen får vite at «*..virkeligheten eksisterer kun i menneskesinnet, men ikke i det individuelle sinn. Den eksisterer i Partiets sinn, som er kollektivt og udødelig.*» Godt grunnlag for despoti det der, men det peker hen på at virkeligheten er noe vi enkeltvis og kollektivt opplever. Med andre ord peker det hen til den tredje tilnærming.

3 *Det vi ikke finner på er virkelig.* Så vet vi det! Våre fantasier er ikke virkelige, men vi har de jo, og da bør de ha en eller annen form for virkelighet, om enn ikke fysisk. Hva med våre drømmer? Og, ikke minst, hva med de idéer vi utvikler bevisst og senere gjennomfører i handling, for eksempel bygger et hus slik vi hadde forestilt oss det?

4 En fjerde tilnærming til virkeligheten består i at *det som er der uansett er virkelig, enten vi er der eller ikke*. Kan vi være så sikre på det? Er det overhode noe som finnes dersom *jeg*, observatøren, ikke finnes? Er ikke virkeligheten i menneskesinnet allikevel?

5 Tankegangen kan trekkes et lite hakk videre til en virkelighetsoppfatning som går ut på at *kun jeg er virkelig og at alt eksisterer i meg, forårsaket av meg*. Det kalles solipsisme.

6 Så kan man si at *virkeligheten er der alt stopper*, verden bæres av en elefant som står på en skilpadde som står på en annen skilpadde som står på en, ja, skilpadder hele veien.... Her er vi liksom tilbake til hva som er bortenfor universets yttervegg, bortenfor, bortenfor og hva som var der før begynnelsen og før det igjen og hva som kommer etter slutten på slutten.

Menneskelig logikk kommer også til kort når det gjelder å forstå verdens eksistens. Vi bygger på gitte logiske forutsetninger, som at alt må ha en begynnelse, at alt må ha en tilstrekkelig begrunnelse à la Leibnitz prinsipp om tilstrekkelig årsak eller grunn. Teoretikere har forsøkt på forskjellige måter å konstruere verdens tilblivelse som en logisk kjede av verdens-velgere som til slutt ender opp med den verden vi lever i, eller et kosmos der alle mulige verdener eksisterer som adskilte, parallelle universer, men det buter, ikke minst fordi enhver logisk kjede må ha et første argument og fordi et uendelig antall universer ikke forklarer noe mer enn en verden med ett univers gjør.

Det er ikke bare verdens eksistens som er et problem. Det er også hvorledes dens grunnleggende elementer, partikler, oppstår med akkurat de verdier de gjør. Som nevnt over, er de universelle konstanter så nøye tilpasset at bare en

liten endring i en av dem ville føre til at verden slik vi kjenner den ville opphøre å eksistere. I dette ser jeg den kosmiske bevissthet i full aksjon med presis tilpasning av alle verdier for nettopp å vedlikeholde sine indre prosesser. Noe av det samme skjer i våre indre biologiske systemer. De er også perfekt tilpasset for liv og vedlikehold av legemet. Det er ikke våre tanker som styrer dette, men en indre, iboende bevissthet som fyller hele legemet. Mennesket er knyttet til sin biologi, som det er til den sosiale verden, til natur og materie, til universet. Slik er også dets bevissthetsfragment forbundet med Urgrunden.

Det faktum at alt er så perfekt tilpasset til alt annet i vårt kjente univers, gjør at det blir stadig mer vanlig å oppfatte kosmos som ett eneste sammenhengende hele som har likhetstrekk med måten et menneskelegeme fungerer, der alt er konstant synkronisert. Dermed får vi et holistisk bilde av kosmos som en parallell til mennesket; *som i det store så også i det lille*. Menneskets bevissthet synes også å stå i et slikt forhold til den kosmiske bevissthet, noe deler av bevissthetsforskningen indikerer, men ikke finner noe vitenskapelig akseptabelt, empirisk bevis på og derfor liten forståelse for.

Akkurat som man kan spørre hvorledes legemet kan vite om alle sine funksjonelle nivåer, kan man spørre hvorledes universet kan kjenne sine, men det er basert på en iboende nødvendighet. Kanskje kan vi ane en side av prinsippet om kausal begrunnelse for slik tilpasning. Prinsippet sier at den kausale effektivitet i ethvert komplekst system er fullstendig avhengig av den kausale effektivitet i de grunnleggende enhetene det består av. Dette kan føres helt tilbake til partikkelnivå, kvantenivå og bevissthetens tilstrekkelighet som kausal kilde.

Virkeligheten slik den oppleves er for hvert individ ganske unik, selv om den bygger på stort sett de samme observasjoner i omgivelsene. Ved å se, observere, lærer mennesket, men hva det lærer kan ha avgjørende betydning for hva det ser. Den subjektive virkelighet er preget av både kultur, tidsepoke, språk og psykologi. Individene leser verden forskjellig selv om den objektivt er nær identisk. Hver og en av oss ser verden med egne øyne og tolker den ut fra egen kulturbakgrunn og oppfatning. En aboriginer i Australia ser en helt annen verden enn moderne europeere generelt gjør. Det samme gjelder virkelighetsforståelse over tid. Her er et eksempel.

Den norske forskeren og forfatterinnen Maria Kvilhaug (f. 1975) forteller i boken «The Seeds of Yggdrasill» fra 2013 om biskopen på Orknøyene, Bjarni Kolbeinsson (d. 1222/3), som tidlig på 1200-tallet skrev: «*Jeg lærte aldri skaldekunst ved kilden. Jeg galdret aldri og satt aldri under hengt mann*». Spørsmålet hun stiller og som vi her må stille, er hvilken virkelighetsopplevelse det er som får ham til å komme med denne uttalelsen. Vi aner noe ved tiden og kulturen han var omgitt av, der eksempelvis galdring, spådomskunst, hadde en rolle og en hengt mann ofret til Odin hadde en spesifikk betydning der det å sitte under ham kunne tilføre den som satt der noe vår virkelighetsforståelse ikke har kontakt med. Derfor ser vi at biskopen, som kristen, med dette søker å ta avstand fra forskjellige praksiser som åpenbart er del av en for ham hedensk praksis og virkelighetsforståelse, en fortidig virkelighetsforståelse fjern fra hans og vår moderne.

Kaster vi et blikk på eldgammel og sjamanistisk kosmologi, er den på sett og vis like enkel som den jødiske, kristne eller islamske. Det finnes en høyere verden og en underverden med vår dagligdagse, objektive verden mellom. Dette bildet gjenkjenner vi umiddelbart som vår jordiske verden med to utganger, en til paradiset og en til helvete.

Likevel er ikke den høyere verden og underverdenen i tradisjonell forstand det samme som det islamske eller det judeisk-kristne paradiset og helvete. De skiller seg ved sitt innhold slik vi kan se i blant annet antikk gresk verdensforståelse. Underverdenen var oppholdssted for de døde, men ikke et helvete, og det var ikke nødvendigvis et sted man ble værende til evig tid. Den høyere verden var gudenes.

Den norske sosialantropologen Helge Salemonsens (f. 1952) skriver: «*Hos naturfolk som har vært tilstrekkelig skjermet for påvirkning fra den vestlige rasjonalitetskultur, inngår syner og åndsvisjoner som helt selvfølgelige elementer i menneskenes liv og bevissthetsverden*». Sitatet er hentet fra den norske myteforskeren og forfatteren Terje Nordbys (f. 1949) innsiktsfulle verk om moderne møter med greske myter fra 2006. Sitatet er viktig fordi det viser at mennesker med andre referanserammer også har adgang til andre og forskjellige bevissthetsnivåer og med det verdensforståelser.

I både tradisjonelle og moderne samfunn lever mytene, gjerne som religion. Utagering av myter er en del av det som skaper sosial balanse i et samfunn. Det er mytens, religionens funksjon. Som nedarvede strukturer er de meningsdannende både sosialt og individuelt, men rot i forskjellige myter danner også utgangspunkt for konflikt. Individuer og samfunn kjemper for å bevare sin mening når mytene det bygges på utfordres. Det kan skje når samfunn gjennomgår raske forandringer eller på individnivå når noe plutselig rokker ved personlige grunnforestillinger. Reaksjonen er oftest å undertrykke det som forstyrrer og krever endringer, snarere enn å åpne for alternative perspektiver, en mulig utvikling, en nødvendig transformasjon.

Med alle de begrensninger våre skriftreligioner, vår moderne vitenskap og vår materialistiske rasjonalitet fanger menneskene i, frarøves moderne mennesker adgang til

drømmenes og mytenes indre realitet og talende billedverden. Dersom man tenker disse begrensninger som en terskel, kan man forestille seg at terskelen for det bevisste liv er hevet hos moderne mennesker slik at en mindre del av bevissthetens dypere innhold er tilgjengelig. Her ser vi behovet moderne mennesker har for psykoterapi, blant annet eksemplifisert ved den tyske psykologen Sigmund Schlomo Freuds (1856-1939) arbeid med drømmer. Moderne mennesker har behov for hjelp til å trenge inn i dette nivået av bevisstheten, et nivå som er åpent tilgjengelig for nettopp de naturfolk Salemonsens viser til.

Salemonsens observasjon er videre svært viktig i forhold til innsikt i ekte opplevde realiteter under gitte kulturelle rammer. Det kobler utmerket til Nordbys observasjoner om at mytene ikke er diktning men opplevd virkelighet hos folk i antikken og eldre tider. Deres innhold var en del av verdens realiteter slik de stadig er hos såkalte urfolk. Bevissthetens terskel ligger dypere og gir slik større åpning for virkelighetsnivåer vår moderne verden stenger portene til; de *erkjennelsens porter* den kjente britiske forfatteren Aldous Leonard Huxley (1894-1963) også viser til.

I «Verbe Nature» fra 1953, skriver den franske egyptolog og mystiker René Adolphe Schwaller de Lubicz (1887-1961) om virkeligheten at den ikke er hva man tror: *«Il faut situer son cœur au-delà de ce monde émotif pour s'en libérer.... Le Réel, le Réel, je vois le Réel et ce n'est pas du tout ce qu'on imagine – il ne faut rien imaginer: il faut se taire... et écouter... Il faut regarder dans le silence, sans vouloir voir et accepter le Rien, car ce que l'homme appelle 'rien' c'est cela la Réalité»*. Man må ikke gjøre seg forestillinger, men tie og lytte og uten å ville, se og akseptere intet fordi det mennesker kaller 'intet' er virkeligheten. Dette peker ikke bare tilbake på min påstand om at intet, om det var, er virkeligheten. Det

peker også på behovet for å tie og lytte for å se, noe jeg vender tilbake til i forbindelse med meditasjon.

Schwaller de Lubicz peker også på veien; *la Voie* : «*Laisse toute dialectique et suis le chemin des Puissances; prends conscience des fonctions innées et deviens Conscience fonctionnelle*». Han anbefaler å la all dialektikk fare og heller følge Kreftenes sti for å bli kognitivt bevisst iboende funksjoner og vinne en funksjonell bevissthet. Jeg tolker ham til å sikte på en integrert, effektiv bevissthet som evner å erkjenne en høyere, mer hel virkelighet.

Fritjof Capra peker på at den vestlige rasjonelle tilnærming til virkeligheten støtter seg til en analyse som skiller, noe som er et uttrykk for et snevert ego, mens orientens tenkemåte er intuitiv og syntetisk og søker å overskride egoet. Dette er også noe av den viktigste forskjell på vitenskapelig tenkning og den mystiske tradisjon. Objekter er for mystikeren ikke like virkelige som de er for vitenskapen, men mer å oppfatte som illusjoner i gjensidig avhengighet innenfor en fundamental virkelighet. Når grensen mellom en selv og objektet viskes bort og objektet erfares direkte, merker man verden som blivende, verden som en flytende strøm av levende partikler, kontinuerlig skapende. Du og objektet flyter sammen en tid, så flyter alt annet også forbi.

Det er også viktig å innse at virkelighetsforståelsen ikke bare skifter litt fra individ til individ, men at den ennå mer er forankret i språket og dermed kulturen individet er en del av. Vi kan ikke forvente at mennesker fra andre kulturer enn vår egen ser og opplever verdens virkelighet slik vi selv gjør, uansett hvilken kultur vi selv tilhører.

Dette ble bemerket allerede tidlig på 1900-tallet av den kjente tyske antropologen Franz Uri Boas (1858-1942) i hans

møte med eskimoer og nord-amerikanske indianerfolk under et langvarig samarbeide med to andre antropologer, polsk-tyske Edward Sapir (1884-1939) og amerikaneren Leonard Bloomfield (1887-1949). Sapir fortsatte studiene av Hopi og Shawnee og deres språk og kultur sammen med sin amerikanske fagfelle Benjamin Lee Whorf (1897-1941), og på 1930-tallet bragte sistnevnte opp en viktig observasjon basert på hvor forskjellig Hopienes språk er fra de indoeuropeiske. Han tydeliggjorde at språket er et avgjørende element i tankedannelsen. Med det følger begreper og hva innholdet i begreper er innenfor forskjellige språk og kulturer. Videre følger at mennesker i forskjellige kulturer faktisk kan sies å leve i forskjellige sanseverdener slik at livets forskjellige erfaringer oppfattes og oppleves forskjellig. I denne sammenheng mener jeg det er mulig å se for seg at forholdet er motsatt det Whorf fremholder, at det er den individuelle kulturelt formede bevissthetens spesielle tilnærming til verden, ofte gjennom endrede bevissthetstilstander og tenkemåter som danner språket, dets begreper og følgelig kulturens spesifikke trekk, full sirkel.

Den østerrikske antropologen Erika Eichhorn Bourguignon (1924-2015), som arbeidet spesielt med trance og endrede bevissthetstilstander på Haiti og i den nord-amerikanske Chippewa-nasjonen, og var en av grunnleggerne av bevissthetsantropologien, publiserte i 1973 en studie av 488 etniske grupper og fant at i 90% av disse fantes det kulturelle mønstre forbundet med endrede bevissthetstilstander. Hun konkluderte med at «*the capacity to experience altered states of consciousness is a psychological capacity of the species, and thus universal*». Kort og greit, sier hun at evnen til å erfare endrede bevissthetstilstander er menneskelig og universell. Samtidig er de kulturelle omstendighetene forskjellige og kan prege tolkningen, forståelsen og ikke minst viljen til å erfare slike

tilstander. Moderne vestlig kultur stiller seg avvisende i frykt for mulige konsekvenser.

Fra et antropologisk synspunkt peker den amerikanske antropologen Clifford Geertz (1926-2006) på at subjektivitet er selve det fenomen antropologien søker å forstå. Den subjektive virkelighet er bestemt av både våre sansers erfaringer og våre kulturelle erfaringer av qualia. Når kulturer også omfatter prosesser som gir adgang til bestemte bevissthetstilstander trekker det med seg en betydelig utfordring for forskere som selv ikke tar del i disse. Det dreier seg om adgang til innsikt før man kan teoretisere. Dette henger godt sammen med Salemonsens observasjon som nevnt over.

Mennesker opplever verden kvalitativt, som qualia. Qualia er subjektive og står derfor i motsetning til det objektivt vitenskapelige. Mennesker opplever ikke verden objektivt, men subjektivt. Det er qualia som gir grunnlag for meningsfylde. Det skiller mennesker fra maskiner, noe jeg vil ta opp senere. Qualia er utilgjengelige for maskiner uansett hvor gode de er til å regne. De *opplever* ikke engang at de opererer med digitale 0 og 1.

Den brasilianske antropologen Eduardo Batalha Viveiros de Castro (f. 1951) har gjennom sine arbeider med syd-amerikanske amazonas-nasjoner beskrevet de perspektiver som skiller deres bevissthet fra moderne, vestlige folk. Perspektivistisk skiller den vestlig-moderne forståelse av naturen seg fra urfolks ved at naturen oppfattes hovedsakelig som en materiell kilde til ressurser eller som instrumentell i forhold til blant annet naturopplevelse eller som turistindustri, altså som en verdi til menneskers berikelse. Urfolk har på sin side et såkalt multinaturalistisk syn som innebærer at det er flere naturer avhengig av perspektivet til den enkelte skapning. Det innebærer blant annet at

mennesket anerkjenner at det av dyr selv oppfattes som dyr og at dyret selv oppfatter seg som 'menneske', helt parallelt til menneskets oppfatning av seg selv som menneske og av andre levende vesener som dyr. Mennesket er for dem et dyr. Det dreier seg om at dyrenes egenoppfatning er lik menneskets. I mange kulturer utvides dette til å gjelde for trær, planter, stener, fjell, elver og vann. Alt lever og alt ser seg selv som 'menneske' i en verden der alle andre skapninger, mennesket inkludert, er 'dyr'. På denne måten erkjenner urfolk over hele verden en likestilling mellom mennesket og alle andre vesener. Med det erkjennes også et grunnlag for kommunikasjon mellom mennesker og andre livsvesener. Det er en høyst levende kommunikasjon, ofte tilgjengelig i egnet bevissthetstilstand.

Med dette følger en naturlig og selvfølgelig respekt for alt liv. Sammen inngår vi alle i en levende bevissthetsfære og har rot i den samme Urgrund. Det er ved å åpne bevisstheten for andre virkeligheter, sammenflettede med hverandre, at vi kan kommunisere direkte og på tvers av tilsynelatende uoverstigelige mentale grenser. Poenget er at ord og begreper ikke har noen plass her. Dersom dagens moderne mennesker kunne innse dette, ville hele vår sivilisasjon måtte revideres. Den retning den har ville umulig kunne fortsette. Det er vår selvkonstruerte isolerte posisjon på denne planeten som har brutalisert oss og gjort oss til de skadedyr vi er blitt.

Forskjellene i virkelighetsopplevelsen kan enkelt observeres ved å se på hvorledes forskjellige kulturer oppfatter personlig rom og avstand. Den amerikanske antropologen Edward Twitchell Hall (1914-2009) viser i «The Hidden Dimension» fra 1966, at det er tilstrekkelig å observere amerikanere og franskmenn, hvorledes amerikanere ønsker større avstand til andre mennesker enn franskmenn som gjerne står tettere sammen og opplever

hverandre med flere sanser. Amerikanere, briter og andre nord-europeere generelt unnviker nærhet, lukten av andre mennesker og unngår direkte blikkontakt. De lever i et sanitert rom med deodorant på flere nivåer. For franskmenn er det stikk motsatt. De oppsøker det og generer seg ikke for direkte blikk og åpenbar observasjon av andre, spesielt en samtalepartner. De frykter ikke andres kroppsduft, men erfarer et aspekt ved den andre gjennom denne. Slik er det ikke overraskende at amerikanere og franskmenn oppfatter hverandre som uhøflige. Mer problematisk blir det når kulturforskjellen er større.

Videre har dette sin rot i det at mennesket har flere sanser enn de fem fysiske, men de er ikke like direkte. En slik sans kan kalles romsansen, den konstante bevåkning av eget personlig rom, av egen personlig sfære eller komfortsone. Mennesket er ikke avgrenset ved hudoverflaten, men eier en sfære rundt seg som sanses og oppleves som en sone med innebygget nærhetsskala. Noen slipper vi helt innpå oss i intim nærhet, hud mot hud. Andre holder vi på armlengdes avstand av forskjellige kulturbestemte årsaker eller kort og godt fordi vi sanser at vi ikke er komfortable med deres nærhet. Den personlige sfæren er ikke bare psykologisk. Den er også fysisk og mental, men ennu mer en sfære av eksteriorisert bevissthet, et sanseapparat som strekker seg ut i et omsluttende felt, immaterielle sansetråder som radierer ut i den individuelle *aura*.

Auraen utstråler en rekke personlige karakteristika og det er nettopp møtet mellom disse utstrålingene som virker inn på hverandre og avgjør nærhet eller avstand. Om auraen ikke er synlig for de aller fleste, er den alltid subliminalt merkbar, iblant rent fysisk. Menneskers egne virkeligheter kommer i berøring med hverandre. Samtidig er det verd å observere at den subjektive nærhets-virkeligheten påvirkes av kulturen. Dens normer, verdier og tabuer ligger dypt

bevart i kulturens egegor, et begrep jeg skal gå nærmere inn på om litt, hvorfra det individuelle bevissthetsfragment henter merkebøyer for navigasjon i egen kultur.

Mennesker kan ikke samhandle meningsfullt uten en kultur å forholde seg til. Samtidig er det vanskelig individuelt å gripe de underliggende premissene i egen kultur. Det er gjerne enklere å oppfatte slikt i møtet med en fremmed kultur fordi den er annerledes. Her ligger en kilde til konflikt basert på manglende evne, ikke bare til å forstå, men også manglende evne eller vilje til å akseptere forskjellen. Slike forskjeller er ikke minst knyttet til språk og begreper.

Kulturelle forskjeller etableres følgelig blant annet på språket som gjenspeiler hvorledes et folk sanser og opplever virkeligheten. Det betyr at når den språklige distansen blir større, blir også de kulturelle forskjellene det. I Hopi språk finnes det ikke et ord som tilsvare de indoeuropeiske ord for tid men de har likevel en rekke måter å beskrive og forholde seg til tid på. Det samme gjelder begreper for romdimensjonen. Når det rokkes ved tidsdimensjonen rokkes det også ved romdimensjonen. Det er merkelig hvorledes Hopi språk og virkelighetsforståelse slik synes å ha en parallell til moderne relativitetsteori. Whorf skriver at det «*finnes ikke imaginært rom i Hopi tankeverden*». Følgelig er Hopi forståelse av tid og rom bundet sammen på en fullstendig annen måte enn hos europeere.

En konsekvens av denne språklige virkelighet er at det i Hopi virkelighet heller ikke finnes et forhold til individuelt eierskap av rom eller arealer. Ennu mer spesielt er at Hopi språk ikke innehar personlige pronomen som jeg, du, vi, de. Språket kretser rundt verbene og viser en sterkt aksjonspreget tenkemåte og tilnærming til virkeligheten. Det antyder også at egoet har en langt mindre fremtredende rolle i deres

selvforståelse og kan forklare at deres syn på personlig eiendom er lite viktig.

Når livet oppfattes som handling gir det assosiasjoner til aspekter ved tidsforståelsen som nevnt over. Det viser at Hopinasjonen eksisterer på et annet grunnlag enn det land som i dag kolonialisere deres tradisjonelle territorium med overfokus på nettopp det å eie. Med grunnlag i språket er det mulig å si at Hopiene lever med en mye sterkere opplevelse av å delta i verden og dens kontinuerlige bliven. Jeg er ikke ekspert på Hopi språk og kultur, så dette må stå som mine egne refleksjoner, for min regning.

Whorf mente at språket spiller en betydelig rolle i formingen av et folks persepsjon av verden. Selv om Whorfs observasjoner av Hopi språk senere er imøtegått av nyere forskere, spesielt av den tyske lingvisten Ekkehart Malotki (f. 1938), gjelder stadig språkets innflydelse på verdensforståelsen. Som mennesker konseptualiserer vi tid og rom på forskjellige språk- og kulturbaserte måter. Felles er at vi oppfatter at ting finner sted i tiden eller på et bestemt tidspunkt og at språklige metaforer knytter det hele sammen.

Den kjente franske forfatteren av «Den lille prins» som kom ut i 1943, Antoine de Saint-Exupéry (1900-1944), skrev: «*Virkelig avstand er ikke øyets sak, men noe som er gitt av ånden. Dens verdi er språkets verdi, for det er språket som knytter ting sammen*». Han sier også at «*mennesket er en knute av relasjoner*». Dette reflekterer eksakt mitt poeng om den lokale bevissthet som en lokal konsentrasjon i den kosmiske som antydnet i forbindelse med kvanteverdenen. Her er den knuten for stor del knyttet gjennom språket. Videre skrev Sapir at den virkelige verden i stor grad er konstruert over språkvanene til gruppen. Dette henger fullstendig på grep i forhold til det jeg fremhever her.

Arbeidet til Sapir og Whorf anskueliggjør hvorledes begreper og forståelse av forhold som romlighet, tid og andre ting moderne vestlige mennesker antar for gitt at deles av alle, faktisk er en feilaktig antagelse. Virkelighetsforståelsen former begrepene og dermed grunnleggende trekk ved kulturen. Det innebærer at folk med forskjellig språkbakgrunn faktisk ikke opplever virkeligheten likt. Når et språk dør ut og ikke snakkes eller forstås lenger, er det ikke bare språket som forsvinner. Det er en hel kultur med hele dens tenkemåte og verdensforståelse. Språklig kulturimperialisme, slik vi har sett opp gjennom historien med gresk, latin, arabisk og senere fransk, spansk, engelsk og kinesisk, søker dominans og ensretting, men til enorm kulturell pris. Språket refererer til virkelighetsopplevelsen. I den vestlig-moderne verden setter vi tid og avstand i forhold til hverandre. Ikke alle kulturer gjør det på samme måten. Dermed står Saint-Exupéry's utsagn uimotsagt.

Videre er det et skille mellom det vitenskapelige språk og kulturens språk. Vitenskapen beskriver verden i objektive, konkrete termer uten å søke den dypere *mening* med de objekter og sammenhenger den beskriver. Dermed forsvinner en hel dimensjon i virkelighetsforståelsen idet språket stort sett understøtter en materialistisk tilnærming til verden. Vitenskapens språk er like virkelighetsskapende som kulturens. Språket bestemmer hva vi ser og hvorledes vi forstår det vi ser gjennom begrepene og deres innhold. Begreper, og med dem virkelighetsbilder, er ofte rett og slett uoversettelige på tvers av kulturer og mentaliteter. Et oversatt begrep, selv om det betyr det samme, bærer ikke nødvendigvis det samme innhold. Kulturen blir dermed et virkelighetsfilter. Som mennesker på samme planet lever folk i helt forskjellige verdener. Ikke bare er det problematisk at virkeligheten er forskjellig i forhold til hvem som opplever den, men det fremstår også et forklaringsproblem forbundet med de forhold

alle opplever likt. Hvorfor er virkeligheten slik den oppleves og ikke annerledes?

De australske aboriginenes drømmeverden, drømmetiden som er *nu* og alltid en del av deres verden, finnes hos urfolk i alle deler av verden. Det er en grunn til at de ofte ikke ønsker å tre inn i vår moderne virkelighet. De taper en hel dimensjon i livet når de stenger av og lar seg styre av moderne materialisme og grådighet. Det er som det dype jordsmonnet de står på plutselig asfalteres og blir en motorvei. Det er når mennesket trer ut av drømmetilstanden at det blir moderne, at det trer inn i tiden, forstått som en linje og blir klokken slave.

Dette er kun et bilde. Jeg skal ikke trekke det videre, men påpeke at vår virkelighetsforståelse også er lett påvirkelig, bant annet ved forskjellige måter å begrense fokus på, herunder hypnose. Dersom man ikke er fargeblind, ser man farger, men ved hjelp av enkel hypnose er det vist at det er mulig å få en person til å se i gråtoner, midlertidig frata vedkommende fargesynet. Dette påvirker selvsagt virkelighetsoppfatningen og dermed forholdet til verdens objektive realiteter fordi en av disse realiteter ikke lenger er tilgjengelig. Slik finnes kanskje farger vi ikke ser, men likevel er del av den objektive virkelighet. La oss se hva enkelte tenkere har sagt om virkelighet.

Den britiske matematiker og filosof Alfred North Whitehead (1861-1947) skrev at de grunnleggende elementene i sin essens er vibrasjoner. Dermed viser han at motsetningspar som årsak og effekt, fortid og nutid, mann og kvinne i virkeligheten er samme sak. Sett slik er motsetningene kun som bølgene på havet, flytende, aktiv energi. Slik en bølgetopp ikke kan eksistere uten en bølgedal, kan ikke maskulint eksistere uten det feminine, ondt eksistere uten godt. Mennesket må gi slipp på sine illusoriske inndelinger.

Den universelle bevissthet kommer til uttrykk som vibratorisk energi, synliggjør motsetninger, men *er* deres enhetlighet. Virkeligheten er uten skillelinjer, uten grenser og rammer, motsetningenes enhet. Dikotomiene dør. Underliggende er bevissthetens helhet, Urgrunden.

Det rasjonelle sinn ser ting som statiske og har dermed et problem med å sammenføre motsetninger. Likevel foreligger det en dynamisk tilnærming i Bohrs lov om komplementaritet. Gjennom denne tankegangen greide han å forene den tradisjonelle fysikkens to absolutte motsetninger; partikkel og bølge. Videre har den russiske kjemikeren Ilya Romanovich Prigogine (1917-2003) introdusert en teori om *dissipative strukturer* som sammenfaller med systemteorien. Det handler om at livet på alle nivåer fremtrer gjennom forening av motsetninger. Av dette oppstår en kosmologi som er selv-organiserende og analog med den stabilitet Prigogine kaller *orden ved fluktuasjon*. Urgrundsbevisstheten virker kreativt på denne måte ved partikkeldannelsen. Slik dannes også fragmentet.

Menneskets illusoriske bur etableres gjennom avgrensningene det definerer seg selv og sine omgivelser med. La oss si det begynner med huden. Vi er alle avgrenset fysisk fra andre, fra omgivelsene ved huden som omslutter våre fysiske legemer. Den amerikanske bevissthetsforskeren og filosofen Kenneth Earl Wilber II (f. 1949) påpeker dette som utgangspunkt for en teori der mennesket på den ene side skiller seg fra omverdenen på flere nivåer, men også bygger opp indre skillelinjer. Egoet skiller seg fra kroppen ved å oppfatte den som et vedheng, noe nær et redskap. Videre søker personligheten å skille seg fra egoet og ta rollen som individets fasade mot andre individer. Identifikasjonen av *jeg* har slik krympet til en rolleinnehaber og livets kamp dreier seg om å forsvare sitt image.

Den skotske filosofen David Hume (1711-1776), har et spesielt syn på dette *jeg* som han tvilte på om i det hele tatt eksisterte siden *jeg* ikke lot seg observere. Et problem her, som mange overser, er at personlighet er noe man tilskrives av andre, en merkelapp under konstant utskifting.

Wilber er krystallklar i sin fremstilling når han påpeker at mennesket ender opp som en dødsfryktende skygge av seg selv så lenge denne begrensende prosessen pågår. Når *jeg* avgrenses til personlighet og kropp, er *jeg* fanget i en dødelig, materiell substans avgrenset ved huden og forventer å bli til intet når denne hudposens innhold slutter å fungere. Wilber tydeliggjør at det er *eliminering* av grensene som åpner mennesket for høyere bevissthet fordi det kun er slik virkelig bevissthetsekspanasjon er mulig. Det handler om å åpne alle portene og skride ut av buret, ut i høyere sammenhenger og favne mer av den universelle bevisstheten. Samtidig er det ikke ukjent at dødsvissheten er det mest effektive middel med tanke på å holde mennesket våkent, bevisst og aktivt. Wilbers integralteori er en tilnærming til virkeligheten, en metateori som søker å forklare hvorledes alle kunnskaper og erfaringer henger sammen. Det sentrale prinsipp er formløs oppmerksomhet, en følelse av ren væren som overskrider fenomenenes verden. Dette peker over til buddhismens forestilling om absolutt væren.

Den japanske filosof og zen-mester Taisen Deshimaru (1914-1982) skrev at «*du kan ikke skille noen del fra det hele: gjensidig avhengighet styrer den kosmiske orden*». Det handler om å løse opp fragmentet som i alkymistens *athanor*, og gradvis smelte sammen med Urgrunden, transformeres i erkjennelsen av at man er ett med alt, med alkymistens lysende, flytende gull. Når enheten med altet åpenbares, vinnes også innsikten om at det ikke finnes noen død, kun overganger, kun bølger i det kosmiske ocean. Erkjennelse er en prosess som flytter det ukjente over til det kjente.

Ved å trekke grenser i geografien og samtidig mellom mennesker i klasser, raser og kjønn, dannes identiteter, *vi*-identiteter og rammer for makt. Når menneskene dertil står som isolerte fragmenter, selvidentifiserte, begrensede personligheter, er det ikke overraskende at verden er et eneste sammensurium av konflikter. Den tyske filosofen Johann Gottfried Herder (1744-1803) påpekte overgangen fra individ til kollektivt individ, hvorledes enkeltmennesket lar seg absorbere i en *vi*-identitet som nasjon, sektmedlem eller supporter av en fotballklubb. Denne *vi*-identiteten betinger en *de*-identitet, et skille mellom vi og de andre som effektivt utnyttes til å sveise sammen mennesker i konflikt med de *andre*, fienden. Også på makroplanet, sosialt og politisk, er det behov for å rive ned grenser.

Generelt innser ikke vanlige mennesker at de må rive ned og ødelegge stort sett alt de forbinder med sitt ego, sitt selvbilde, sin eksterne selvpresentasjon. Mennesker som stort sett er fornøyde med seg selv og sitt liv, som er mette i flere betydninger, kjenner ingen behov, ingen sult etter noe mer, noe overskridende. Forestillingen om noe mer er fjern. Derfor er det kanskje en videre mening med at mange mennesker i dag lever krevende og utilfredsstillende liv. Det kan gi impulser til handling og til åpning, en revisjon ikke ulik den fysikken hadde og stadig har behov for.

Whitehead skrev i forbindelse med den vitenskapelige utviklingen i begynnelsen av 1900-tallet at alt, inkludert tid og rom, materie, strukturer og organismer, må revideres i lys av Einsteins relativitetsteori og Heisenbergs usikkerhetsprinsipp. Disse og fremveksten av kvantefysikken rev hele vår forståelse av den fysiske verden fra hverandre. Også de subatomære partiklenes fysiske eksistens ble et åpent spørsmål. De var ikke lenger små kuler som ved hjelp av bestemte krefter holdt materien sammen. De ble til noe nær en form for subtil tåke. Tingenes fysiske realitet måtte

revurderes, og slik jeg ser det, er det ennu et stykke igjen til vitenskapen når til innsikt om at materien er en bevissthetskonstruksjon, slik tid og rom også er. Vitenskapen sitter fast så lenge den holder seg til disse referanserammene, uansett hvor mye de enn er nødvendige i våre praktiske liv. Vitenskapen må overskride seg selv.

De partiklene som utgjør et atom lar seg ikke analysere i sin helhet med kjente vitenskapelige metoder. En årsak er at de på den ene, materielle side knapt finnes, og på den annen side at de knapt har noen avgrensning. De finnes, er overalt som et sett av relasjoner og disse relasjoner er aspekter av bevissthet i manifestasjon, koagulering som materie. Innenfor fysikken er man i ferd med å erkjenne at det er grenseløsheten som råder. Den verden vi erkjenner har vi rammet inn med avgrensninger og begrensninger for bedre å orientere oss i det praktiske liv, men alle våre inndelinger og rammer er *våre* kreasjoner. De finnes ikke 'der ute'. Veien til innsikt både spirituelt og vitenskapelig består i å la alt dette falle. Det kan vi ved å forstå at vi selv, som fragmenter er uløselig forbundet med alt, slik alt i universet er. Kosmos er et fullstendig udelelig, grenseløst eksisterende nu. Vi også.

Bevissthet er mer enn tanker og idéer, mer enn følelser, sansninger eller drømmer. Det er intens, umiddelbar, værende *oppmerksomhet*. Urgrundens altomfattende bevissthet strekker seg inn i individenes fragmenterte bevissthet, er kontakten mellom de individuelle uttrykk og det ubegrensede og alltid værende. Det er bare våre illusjoner som skiller oss fra denne illuminerende innsikt. Mysterienes oppgave er å føre mennesket gjennom denne avkledningsprosess, der lagene av illusjoner faller ett etter ett til det står nakent igjen der grensen mellom liv og død går, og med innsikt om at denne grensen heller ikke eksisterer. Det virkelige jeg fremstår når illusjonene tilintetgjøres. Mysteriene gir innsikt i døden. Her kan det passe å sitere den canadiske forfatteren

Saul Bellow (1915-2005): «*A great deal of intelligence can be invested in ignorance when the need for illusion is deep*».

Når vi snakker om noe evig, er det ikke det samme som noe med uendelig utstrekning i tid, men noe som er fullstendig hevet over tid. Det er all tid samlet i et tidsoverskridende, fullstendig ubegrenset øyeblikk som *er*. Det samme gjelder når vi snakker om universet som uendelig i forestilt utstrekning. Det er uendelig hinsides ethvert målesystem fordi det er allesteds overalt samtidig i det evige. Alle tenkte begrensninger og målestokker for tid og rom er født av vår lokale, fragmenterte og begrensede bevissthets orienteringsbehov. Overskridelse av denne lokalitet gir innsikter på et dypere eller høyere plan, men kan ikke vedvare så lenge vi lever som mennesker fordi vi da kort og godt ikke ville kunne fungere på det menneskelige plan. Derfor flyter glimtene av denne virkeligheten flyktig forbi oss og uten å frata oss orienteringsevnen i den fysiske verden.

Når vi opplever dette tidsoverskridende, romopp-løsende øyeblikk, dette evige nu, står vi egentlig midt i altet og tar inn hele kosmos med alle dets forestilte motsetninger sammensmeltet til en eneste stor syntese. Det finnes ikke noe å orientere seg etter, intet ondt eller godt, intet mørkt eller lyst, ikke død eller liv fordi alt er favnet i den skapende bevissthet som genererer motsetningene. Du er utenfor tid, utenfor rom, dypt inne i kraftens kjerne uten følge av ditt ego, din personlighet og ditt legeme, oppløst i en blendende, forklarende virkelighet mer virkelig enn virkelig. Det er her du er i kontakt med den dypere, underliggende bevissthet, med virkeligheten.

Nu kan det være interessant å lytte til to svært forskjellige tenkere. Den østerrikske fysikeren Erwin Schrödinger (1887-1961) uttrykker seg slik: «*For eternally and always, there is only now, one and the same now, the*

present is the only thing that has no end». Han sier altså at nuet er det eneste som ikke har noen grense. Landsmannen, filosofen Ludwig Josef Johann Wittgenstein (1889-1951), sier at det evige liv tilhører de som lever i nuet. Det er tankevekkende at slike sammenfallende syn kommer fra to så forskjellige kilder. Schrödinger legger for øvrig til at vi må tilsidesette vår forestilling om en reell ytre verden. I boken «Hva er liv?» fra 1944 tar han til orde for en vedisk tilnærming som sier at det personlige, høyere selv er identisk med det altomfattende universelle selv. Dette er sammenfallende med et uttrykk i vedisk filosofi, *Aham Brahmasmi*, som betyr: Jeg er universet, jeg er alt. Det viser også til sammenhengen mellom mikrokosmos og makrokosmos, det lille og det store, fragmentet og Urgrunden.

Det er fordi vi skiller ting fra hverandre, måler og setter grenser at vi skaper illusjonene vi erfarer som fanger i tidens og rommets illusjon. Alle våre trivielle problemer henger sammen med forhold forbundet med fortiden og fremtiden. Vi lar oss binde av fortidens forskjellige tildragelser og projiserer erfaringene som problemer kastet inn i fremtiden. Konstant å duele i nuet er selvsagt umulig så lenge man vandrer omkring med kropp og personlighet som hele tiden konfronterer forløp i tid og rom, møter andre i samme tilstand, men det er svært nyttig å ta referanse fra nuet for å frigjøre seg i størst mulig grad fra livets mange intrikate feller. Med et høyere overblikk på egen eksistens og relasjon til andre, til tid, penger og materielle verdier, faller mye av grunnlaget for mundane problemstillinger bort. De blir som skygger som forsvinner fordi man gjennomskuer og forstår hva det er som kaster skyggene. Fragmentet henter sitt lys fra Urgrunden. Vi må innom metafysikken.

Metafysikk

Metafysikk defineres gjerne ved at den dreier seg om forhold som er utenfor den sansbare natur eller virkelighet. Definisjonen er stadig den samme som den Aristoteles begrunnet i sin «Metaphysica». Den dreier seg om utenomfysiske og immaterielle sider av virkeligheten. Aristoteles stilte det første grunnleggende metafysiske spørsmål. Hva er det å være *qua* å være? Det dreier seg om eksistensens egentlige vesen. Spørsmålet dreier seg om hva eksistens, virkelighet er, hva det er å være værende. Det dreier seg ikke om hvorfor ting eksisterer, men om hvorfor eksistens i det hele tatt. Med metafysikken flytter vi oss altså til et høyere abstraksjonsnivå.

Innenfor metafysikken skjelner vi blant annet mellom mulighet og nødvendighet. En sirkel må av nødvendighet være rund. Den kan ikke ha vinkler. Da faller definisjonen av en sirkel sammen. Det samme gjelder en trekant. Den må ha tre vinkler, tre sider, ikke fire eller fem. En kjemisk reaksjon oppstår av nødvendighet som følge av naturlovene og vil av nødvendighet alltid finne sted på samme måte når de reaktive stoffene bringes sammen. Et annet klassisk eksempel på metafysisk nødvendighet er en ungar. Han kan av nødvendighet ikke være gift, og han må være en mann. En enke kan ikke ha en levende ektemann og må være en kvinne. En hest må ha fire ben selv om det teoretisk er mulig at en hest med åtte ben, som Sleipnir i den norrøne mytologi, eksisterer, eller en enhjørning. En slik forestilling, uansett hvor absurd, gjør det mulig å stille spørsmål ved om noe er *absolutt* nødvendig, et spørsmål vi allerede har berørt i forhold til den absolutte intethets umulighet. Jeg vil ta dette et steg videre her.

Motsatt slike nødvendigheter, har vi muligheter. Det er fullt mulig at jeg aldri hadde satt penn på papir og skrevet denne teksten. Det er også mulig at du på dette tidspunkt legger fra deg boken. Når jeg skriver disse linjer, sitter jeg på

en pub der en fotballkamp går på storskjermen. Publikum roper og hyler, men det er mulig at de kunne sittede stille som i en konsertsal og klappet pent hver gang et lag scoret et mål, uansett hvilket. Vi vet, det skjer ikke, men det er en mulighet. Jeg orker ikke denne støyen, så jeg går, men gitt andre omstendigheter, en annerledes oppvekst eller andre interesser, er det en mulighet at jeg *kunne* ha vært del av dette hylende publikum.

Her kommer menneskets frie valg inn. Vi vet at det nødvendige og det mulige er realiteter, men de er ikke alltid observerbare. Epistemologisk er de et spørsmål om kunnskap. Samtidig må vi erkjenne at det som gjør noe nødvendig og noe annet mulig befinner seg på et høyere plan. Det er ikke bare forbundet med den fysiske virkelighet. Det er forbundet med bevissthet.

En forklaring innenfor metafysikken er at verden ikke bare er en nødvendighet for *vår* eksistens, men også at vår eksistens nødvendiggjør verden, universet vi er omgitt av. Dette er et antroposentrisk syn der utgangspunktet er *mennesket*. Det åpner for mange anskuelser. Mennesket har neppe behov for et univers det ikke engang med sine mest avanserte instrumenter evner å overskue, trillioner av stjerner millioner av lysår borte, et univers bygget opp gjennom milliarder av år. Det er tvilsomt om mennesket er så betydningsfullt med sine svakheter og begrensninger, men likevel en mulighet. Teoretisk kunne vi hatt det like greit i et univers bestående av vårt eget solsystem i en boble skapt på seks dager, men slik er det ikke. Da kan vi spørre om vårt univers er en nødvendighet eller kun en av mange muligheter.

Å definere et objekt er et metafysisk problem. Hvorledes definerer vi et isfjell? Det er en enorm masse is, som er frosset vann og vann er en samling molekyler bestående av grunnstoffene hydrogen og oksygen. Det er slik mulig å påstå

at isfjellet har tre eksistenser. Vi kan spørre om det slutter å eksistere når det smelter og blir en del av havet. Det finnes en rekke måter å se dette på, men jeg holder meg til de definerende universalier. Et isfjell definert som isfjell er et nivå av eksistens. Når det smelter opphører det å eksistere som isfjell og definisjonen gjelder ikke lenger. Det er fullstendig parallelt med et menneske som dør. Det defineres først som et lik, derefter som *aske, vind og jord* for å bruke ordene til den norske forfatteren Jens Ingvald Bjørneboe (1920-1976). Elementene eksisterer videre, ikke det fysiske mennesket.

Innenfor metafysikken stiller man spørsmålet om universalier i det hele tatt er noe som eksisterer. Er for eksempel fargen gul noe som eksisterer i seg selv, eller er det en definisjon vi mennesker setter på alt vi oppfatter at faller innenfor en fargeskala som gult? Hva er vill sett i sammenheng med en villhest eller en villmann? Er vill noe som eksisterer i seg selv?

Vi kan observere gulhet og villskap, men ikke uten at de er knyttet til et objekt eller et fenomen. Samtidig er begrepene overgripende fordi de kan anvendes på vidt forskjellige objekter og fenomener, men de har ingen fysisk eksistens i seg selv. Dog, vi kan visualisere dem, forestille oss deres egenskaper. De er ikke noe sted. De er abstrakte begreper. De eksisterer metafysisk utenfor den fysiske verden som idéer. En gul bil er gul, en villhest vill. Universalier, begreper, definisjoner på dette nivå er altså forbundet med bevissthet. De er ikke konkrete.

Når det gjelder forholdet mellom essens, den universelle idé hest, og eksistens, den faktisk eksisterende hest, gjelder først det logiske at essens må holdes adskilt fra eksistens. Universalien *hest* kan anføres på enhver eksisterende hest, men består i idéenes verden som en

abstraksjon av de samlede egenskaper vi forbinder med hest. Den islamske filosofen Abu Ali al-Husain Ibn Abd Allah Ibn Sina (930-1037), mest kjent under sitt latiniserte navn Avicenna, skiller metafysisk som nevnt over, mellom det som er mulig og det som i seg selv er nødvendig. Det betyr at det foreligger flere ting som er mulige enn de som av nødvendighet manifesterer seg i den fysiske verden. På et gitt tidspunkt står alle muligheter åpne for en gitt handling, men idet handling er valgt og inntreffer, elimineres alle andre mulige utfall. Dette er en parallell til kvantefysisk superposisjon som kollapser.

Vi kan slik se en annen virkelighet, den abstrakte, sammensatt av abstrakte universalier, ekte universelle mønstre som går igjen i flere objekter i naturen eller i mentale konstruksjoner. Hva dette er uten en ytre realitet av fysiske legemer og bevissthet å forholde seg til, blir abstrakt. Spørsmålet er om den fysiske virkelighet er en projeksjon som er nødvendig for at den abstrakte virkelighet skal komme til uttrykk og prøves. Platon var av den oppfatning at idéenes verden var den virkelige. Tar vi idéen om *intet*, blir den logiske konsekvens at ingenting er mer virkelig enn den berørbare virkelighet vi er i kontakt med hver dag. Den er slik sett nødvendig.

Avicenna sier at *væren* er sjelens primære intuisjon og kan erkjennes uten støtte i noe annet begrep, dog ikke defineres uten sirkularitet. Væren er slik den absolutte motsetning til intet. Idéen om intet annullerer slik alt og vi kunne overhode ikke eksistere! Intet er altså en abstrakt, tenkt, mulig virkelighet, men den finnes ikke, er av nødvendighet ikke manifestert. Det er mulig å si at abstrakte universalier som eksisterer i en idéverden blir irrelevante og uten eksistens når de ikke eksterioriseres i en ytre, materiell virkelighet som en nødvendighet det kognitive sinn kan forholde seg til.

La oss kaste et blikk på en abstrakt idé de fleste har et forhold til, også erklærte ateister. Alle religioner viser til en eller flere guddommer. Felles er at de alltid har menneskelige trekk, gjerne i sterkt overdreven grad. De drives av de samme emosjoner som mennesker generelt gjør, de kan være onde, hevngjengjerrige, men er samtidig klokere, slik den judeisk-kristne Jahve er allvitende og altseende. Likevel er denne guddommen rede til å kaste de som synder mot hans bud i et evig helvete. Den kjærlige gud er med andre ord også uendelig hevnnende og grusom. For troende er guden eller gudene virkelige til tross for at de aldri er sett. Spørsmålet blir da om det gjør guden til en virkelighet for alle. En virkelighet på dette nivå kan sees som projisert av individene i det troende fellesskapet. Aspekter ved virkeligheten vi ikke kan ta og føle på er altså virkelige for de som tror på dem uansett hvor absurde de er. De erfarer som nødvendige, men logisk faller da alle forestillinger om en gud i samme kategori som idéen om intet, en forestilt virkelighet som ikke finnes.

Vi kan også spørre om hvor estetikk, etikk og moral befinner seg. De har mange uttrykk i de forskjellige kulturer uten at begrepene endrer meningsinnhold eller definisjon. Derfor er det naturlig å se de som noe som transcenderer uttrykkene, de sosiale variasjonene og mennesket selv. De samler det hele på et idémessig nivå. De henhører i platonisk forstand til idéenes verden og inntar en plass i det kognitive som abstrakte universalier. De kommer til uttrykk på forskjellige måter i kulturene som mønstre på samme måte som religioner eller ideologier. De oppleves som nødvendige idet de manifesterer seg i idéatiske mønstre som leveregler, moralkodeks, trosbekjennelser.

Å tilføre en idé eksistens, legger ikke noe til idéen. Den er. Den eksisterer uansett om den materialiserer seg eller ikke. Ingen har sett en idé eller hvor den befinner seg, i hjernen eller hvor hen som helst. Idéer har en immateriell

eksistens. Manifestasjonen av en idé i form av en handling, en gjenstand, en tekst, er kun uttrykk for idéen, ikke idéen *per se*. Samtidig konstaterer vi at en idé er forbundet med energi. Den kan lede mennesker til store ting, men kan også danne grunnlag for religiøse og politiske ideologier som fører til ufattelige lidelser. Metafysikken hviler gjerne på en utstrakt bruk av metaforer basert på en konsistent ontologi. Det innebærer at idéer og begreper om virkeligheten hviler på slike metaforer. Menneskelige begreper er ikke bare speilinger av en virkelighet. De dannes gjennom vårt legeme og vår hjerne basert på sanseinntrykkene vi mottar og blir grunnleggende for hvorledes vi kategoriserer verden.

Forholdet til universalier har vært omdiskutert. Mens man i tidligere tider funderte på om universalier eksisterte utenfor menneskesinnet, var spørsmålet for mer moderne filosofer om verden som et hele er uavhengig av menneskesinnet eller om det i det hele tatt finnes et domene som er uavhengig av mennesket eller dets mentale tilstander. Et spørsmål er hva det innebærer at noe er uavhengig, altså står utenfor det den menneskelige bevissthet kan romme. Her går det an å vise til Kant. Han sier at rom og tid er intuitive former sinnet påfører eller tilskriver objekter. De er dermed både empirisk virkelige og transcendentalt idéelle.

Wittgenstein ser derimot universalierne bare som en gruppe av ord som peker på egenskaper ved objekter, altså et ikke-problem. Nominalistisk eksisterer de som egenskaper ved ting og slik blir fargen gul en egenskap som er overførbar mellom objekter som er gule. Samtidig er det mulig å se universalierne som uavhengige av objekter i rom og tid. Vi kan holde idéen om en farge i sinnet uten å knytte den til et objekt. Slik står den som ikke-realisert i den objektive verden, altså som en potensialitet i en ikke-fysisk virkelighet.

Metafysisk dreier spørsmålet seg om den ultimate virkelighet, det jeg her gjennomgående har referert til som væren og Urgrund, at noe kan være absolutt virkelig. Det er tilstrekkelig å klype seg i armen for å erkjenne egen eksistens, men jeg kan ikke slik fastslå at det eksisterer en virkelighet utenfor meg. Solipsismen sier nei. Alt er meg og min bevissthet. Alt jeg opplever er som projisert av meg selv. Ikke mange kjøper det argumentet, men det finnes, det har eksistens. Den rådende forståelse av verden tilsier at ting utenfor en selv eksisterer og er reelle, men spørsmålet om hva væren er, hva ting, objekter er og hvorfor, blir stående like ubesvarte. Heidegger skiller mellom objekt og ting, hvormed han henviser til at den reduktive naturvitenskapen kun forholder seg til tingen som objekt og ikke evner å gripe dens iboende vesen. Vitenskapelig analyse kan finne ut alt i forhold til tingens bestanddeler, men kan ikke forholde seg til hva tingen er *i seg selv*. Det ligger i kulturen. Dypest sett må vi erkjenne at også fysikken er metafysisk, spesielt sett i lys av at materien som, slik jeg har vist, knapt nok eksisterer.

Den tyske filosofen Edmund Gustav Albrecht Husserl (1859-1938) studerte intersubjektivitet fra et fenomenologisk synspunkt. Det dreier seg om hvorledes mennesker konstruerer sin felles verdensforståelse i en prosess som dreier seg om hvorledes vi erfarer andre mennesker som erfarende subjekter. Det gir oss en verden vi kan dele med andre om enn alltid minst med et visst snev av eget perspektiv. Denne deling av en felles virkelighet setter det solipsistiske syn til side. Jeg ser dette som en mental prosess, en form for kommunikasjon innebefattende en gjensidig læring der felles forståelse av den objektive virkelighet kognitivt dannes.

Ser vi på argumentasjonen innenfor metafysisk determinisme som ikke står i direkte motsats til den religiøse eller vitenskapelige forståelse av verdens tilblivelse, må vi søke

årsaken bak den ultimate skapelsesårsak. Dette gir ikke mening. Logikken kommer til kort når vi erkjenner væren som årsaksløs. Da står den hinsides logikken kort og godt som *væren*. Evighet og uendelighet har intet med tid eller rom å gjøre. De står hinsides slike begreper. Det er vi mennesker som definerer rom og tidslinje fordi vi opplever verden kognitivt gjennom et liv mellom begynnelse og slutt, der vi faktisk skaper vår virkelighet. Det henger sammen med *våre* begrensninger, ikke med verdens egentlige beskaffenhet. Vi oppfatter kun sjelden at livet er en kosmisk strøm som pågår i et superposisjonert nu, et værensuttrykk innenfor en virkelighet vi oppfatter at vi skrider inn og ut av gjennom fødselens og dødens porter.

Vi snakker iblant om ontologisk avhengighet, altså for at noe skal eksistere må det som gjør eksistensen mulig også eksistere. Det fungerer helt fint når vi erkjenner at væren *er* eksistens og selv det som gjør eksistens mulig. Altså behøver vi ikke spekulere over ontologisk uavhengighet, at tings eksistens *ikke* avhenger av andre tings eksistens. Tanken butter i at et sted eksisterer noe uavhengig. Denne uavhengige eksistens er *væren*. Derfor ender begge tanker her. Vi observerer verden hele tiden og vi kan ikke unngå å gjøre det. Hvorledes universet er når vi ikke ser kan vi ikke vite noe om. Ting kan eksistere som vi ikke kan oppfatte eller måle oss frem til med alle våre instrumenter. Ikke bare *kan* de eksistere, de eksisterer. Vår romtid er for trang til å romme alt. Noe har et større vingspenn enn mennesket.

Intet er fravær av absolutt alt, alle objekter, alt liv, ingen tid, intet rom. Det er krevende å forestille seg, fordi intet kan heller ikke eksistere *i* noe. Et fullstendig tomt område i universet er ikke intet, bare et tomt rom i universet. Likevel, og dette er paradokset, vil intet per definisjon *være*, dersom intet. Væren er også hinsides intet. Dersom intet er en mulighet, er intet en realitet som eksisterer, som altså *er* væren,

værende. Spørsmålet blir da om verden er uunngåelig på et eller annet nivå. Væren vil være om intet fysisk var manifestert. Siden bevissthet faktisk eksisterer, må væren eie bevissthet. Vi kan definere dette som Gud eller la være. Det spiller ingen rolle.

Antagelsen om nødvendighet er nærliggende, men hva slags nødvendighet eller mening som genererer alt er hinsides vår menneskelige fatteevne. Det er for lett å knytte dette an til fatalistisk eller deterministisk tankegang. Hva som gjør væren nødvendig eller meningsfull kan vi spekulere oss til døde over. Væren er en konsekvens av intets umulighet. Det er ingenting som tilsier nødvendighet, men det *kan* være at alt er nødvendig. Vi skal kjenne en vei til erkjennelse av noe altoverskridende som nettopp bekrefter det.

Det antropiske prinsipp sier at det som observeres i universet må ha egenskaper som er kompatible med eksistensen av observatører. Synet blir gjerne imøtegått med at det meste av det vi observerer ikke er kompatibelt med observatører, med slike som oss mennesker. Det har eksistert lenge før vi begynte å observere. Dermed er det neppe dannet med henblikk på kommende intelligente observatører, altså med tanke på menneskene. Uansett er det likevel helt nødvendig for menneskenes eksistens. Derfor kan det være meningsfullt å lene seg litt til ovennevnte Heisenberg og von Neumann og se på konsekvensen av deres tankegang.

Med deltagelse blir virkeligheten når vi ser den på det kvantefysiske nivå avhengig av oss og mest sannsynlig av alle våre medskapninger som observatører. Det gjør oss til medskapende i kosmos på materiens mest subtile nivå. Dette kan vi knytte opp mot de ovennevnte kvanteprosessene i hjernen der vår kognitive bevissthet er oppkoblet mot den kosmiske prosess som frembringer verden slik vi kjenner den. Fra den væren som er strømmer en kvantevirkelighet til

bliven, fra den ikke-lokale, altomfattende og ekstradimensjonale Urgrund til det avgrensede, lokale bevissthetsfragment; individet, det spesifikke livsvesen.

Væren og bliven står i metafysisk motsetning til ikke-væren og det som ennå ikke er. Bliven er å gå fra ikke-eksistens, ikke-væren til eksistens og væren. Det kan minne om hvorledes de subatomære partikler skifter tilstand. Bliven er også motsatt forsvinning, å gå fra væren til ikke-væren. Det er også et tilstandsskifte. Et poeng er at i vår objektive verden krever slike endringer tid, noe blir, noe var, men tid er et fenomen vi har stilt spørsmål ved over. Det betyr ikke at vi ikke erfarer fenomenene, men deres dypere årsak er uerkjennelig. Heidegger påpekte at tidligere filosofer hadde drevet forsøkene på forklaringer så langt at de hadde oversett den umiddelbare *erfaring* av vår menneskelige tilstedeværelse i verden. Han mente de hadde forlatt den erfarende følelse til fordel for den mentale, empiriske vitenskap. Bare Leibnitz hadde gjort forsøk på å forene følelse og intellekt.

Jeg vil vie noen refleksjoner til den canadiske non-dualisten Darryl Bailey (f. 1951). Med bakgrunn fra studier innen blant annet thai-buddhistisk tradisjon, tar han utgangspunkt i at alt er bevegelse, kun bevegelse, en bevegelse som fullbyrder seg selv. Han ser denne bevegelse som en uforklarlig prosess i retning mot økende kompleksitet, men i seg selv uten mening. Det er bare våre tanker som danner beskrivelige former i denne bevegelsen fordi tankene prøver å holde fast i noe som hele tiden er i endring. Intet består. Det forandrer seg hele tiden enten vi er i stand til å observere det eller ikke. Formene; mennesker, dyr, planter, fjell, er ikke ekte, virkelige. Dermed er det heller ikke noen videre mening med virkeligheten, selv om den i sin foranderlighet faktisk finnes. Vi erfarer den jo. Vi tilskriver den mening. Han ser en økende kompleksitet uten noe mål, noe

han beskriver som de stadig skiftende figurer vi kan finne i en sky på himmelen.

Som mennesker flyter vi en kort tid bare med i denne bevegelsen som små krusninger på en elv. Øyeblikkene fullbyrder seg selv. Eksistens er bevegelse. All konflikt oppstår når vi prøver å holde fast ved noe. Denne tankegangen tilsidesetter viljen under det synspunkt at alt vi gjør kun er bevegelse, noe som skjer uansett.

Hans påstand er at vi klamrer oss til illusjoner som endrer seg hele tiden. Det er i og for seg en ikke usann observasjon, men i tiden, der vi mennesker lever, eksisterer formene stort sett lenge nok i gjenkjennelig form til at vi kan forholde oss til dem som relativt konstante, og de flyter parallelt med oss i den samme strøm. Det er også riktig at vår tilbøyelighet til å klamre oss til objektene skaper konflikter i sinnet og mellom mennesker. De forårsaker angst fordi vi innerst inne erkjenner at intet består. Dog er dette et godt steg fra hans påstand om at alt er ikke-form. Oppfatter vi bevisst en form, et objekt, eksisterer den uansett om den er i konstant forvandling.

Illusjonen om form, at noe har form, mener han skaper opplevelse av adskilthet og utilfredshet. Her kan han ha litt rett, fordi vi låser oss til noe fast som ganske riktig flyter i forvandlingenes elv. Det er som vi vil stoppe elven, stoppe tiden i stedet for å delta i den, men skal vi delta, må vi også engasjere det som er oss selv. Vi må engasjere oss med den bevissthetskvant vi eier og skape noe i denne flyten. Vi har evner til å sette sammen ting. De er absolutt under forvandling i likhet med alt annet, men har vi engang satt sammen et redskap, kan vi bruke det i denne flyten og skape noe i det som blir vår fremtid.

Det eneste som ifølge Bailey eksisterer er en merkelig prosess som fullbyrder seg selv. Det utelukker altså ifølge ham mening. Likevel påstår han at forvandling er den ultimate erfaring. Hvorfor denne erfaring, gjør han ikke noe forsøk på å besvare.

Samtidig har Bailey, slik jeg ser det, rett når han sier at vi kun finner en prosess når vi studerer de subatomare partiklene. Her skjer ting så fort at vi ser prosessen snarere enn bestanddelene, formene, enn si prosessens hensikt eller mening. En kjemisk reaksjon kan tjene som bilde på nettopp dette, men han går ikke inn på selve prosessen og betegner den kun som ubegripelig. Han skriver at «*eksistensen ikke er en form av noe slag. Den er ikke noe fast, noe flytende, noen gass. Den er ikke varm eller kald, ikke materie eller energi, rom eller ikke-rom. Den er ikke bevissthet*». Det blir dessverre noe absurd at en høyst kognitivt bevisst person forneker bevissthet.

Videre påstår han at bevegelsen ikke går fra fortid til nutid og en fremtid fordi fortiden er en forestilling om at noe engang var: «*There is simply the unformed, undefineable, pulsing, luminous expression of now*». Altså har eksistensen ingen form og ingen tid. Livet blir da ikke noe vi må forstå, det er bare en flyt. Mennesker, i likhet med hunder, fugler, fisk og trær er hva de er og de flyter i henhold til sin iboende natur gjennom tilværelsen i sin egen virkelighet.

Det er mange måter å forholde seg til denne tenkemåten, men det er ikke desto mindre grunn til også å betvile den dualistiske tilnærmingen til virkeligheten. Det er vi mennesker som polariserer noe som dypest sett er ett. Bevissthet er virkelighet, er materie, er sinn, er oss, er universet, er kosmos.

Virkeligheten er nok ikke så liketil! Vi sitter på sett og vis fast i en forestilling om at tid og rom er lineære, at alt begynner et sted og derfor må slutte et sted. Vi fødes, lever og dør. Alle veier til Rom ender i Rom, eller begynner der. At noe kan være evig og uendelig lar seg liksom ikke gripe. Vi fatter ikke at det ikke er noen forskjell på en meter og et lysår i uendelighetens perspektiv eller på et sekund, et liv og en million år målt mot evigheten.

I det ubegrensedes perspektiv er alle steder sentrum, her, alle tider nu, og det betyr deg, meg, hver og en av oss, like meget som sol, måne og stjernen Sirius, her, nu. Alle dimensjoner kollapser. Fragmentet er dypest sett Urgrunden. Urgrunden omslutter fragmentet og bevarer alt. Dette kan vi oppfatte ved å trekke inn i den universelle hukommelse.

Akhasaen og egregorene

Når jeg i forbindelse med virkelighetsbetraktningene trakk frem den underliggende bevissthetsdimensjon som vi nu er i ferd med å oppdage gjennom forskning, blir veien kort til tanker om *Akhasaen* eller den såkalte akhasakrøniken.

Akhasa-feltet, som på sett og vis kan sammenlignes med det som i gresk filosofi ble betegnet *nous*, er i henhold til eldgammel indisk filosofi det bevissthetsfelt som underbygger alt som er manifest. Her lagres alt som skjer, alt vi erfarer og tenker og vi kan nå inn til denne kunnskapen ved anvendelse av bestemte teknikker. De gamle indiske tenkere hadde innsikter vi først nu begynner å kunne bekrefte konturene av. Akhasateorien har noen sterke paralleller til det dagens forskning er i ferd med å trekke opp fra kvanteverdenens subtile nivå. Kosmos er som nevnt over, et totalt bevisst felt som informerer det fysiske universet, materien. Det er et nettverk av liv som fyller hele universet. Det er det energifulle, levende rom hele universet befinner seg i. Det har sin egen hukommelse.

Vi må i denne sammenheng vende vår tenkemåte litt på hodet. Vi opplever livets øyeblikk som på en streng, det ene øyeblikk oppstår av det forrige, noe som i og for seg er korrekt, men det er ikke øyeblikket som er i tiden, det er tiden som er i øyeblikket. Hele akhasaens krønike er samlet i dette tidløse øyeblikk som *er* tiden. I dette flerdimensjonale rom avtegner alt seg som den fulle kosmiske erfaring. Det finnes ingen adekvat måte å uttrykke dette på gitt språkets begrensning.

Forståelsen av universet som basert på informasjon og som informasjonsgenererende, leder over til akhasateorien, en forestilling om et bevisst kosmos som uopphørlig genererer, ivaretar og resirkulerer informasjon. Hele vårt univers kan da sees som et seil spent ut i et felt som fyller det med

vind i form av rom, tid, bevegelse, liv og bevissthet, og som samtidig preges av dette mens hele vår verden seiler som en skute gjennom dimensjoner vi hverken kan observere eller begripe. Selve avtrykket av ferden med alt som utspiller seg også i vår lille, jordiske verden blir slik det som danner universets hukommelse, selve akhasakrøniken. Litt useriøst, men med en moderne forestilling, kunne vi kanskje si at vi snakker om den kosmiske hard-driven.

Satt i sammenheng med forståelsen av tid som multi-dimensjonal, er det mulig å se denne prosessen omtrent som å male alt som skjer, alle tanker og idéer som passerer i milliarder av sinn, opp på en canvas der intet blir borte og punkter, bilder kan hentes opp igjen i et individuelt, levende sinn. Slik menneskeheten har en historie og fremtid bygget på fortids erfaring, ligger en dypere historie bevart i akhasaen som kan aksesserer gjennom harmonisering i sinnet.

Enkelte forskere kaller dette bevissthetsfeltet et psi-felt. Det er i realiteten det samme som akhasafeltet, det samme subtile felt som er selve værens rom og grunn der *verbet* manifesterer seg og favner om alt. Den tidligere forskningsdirektøren ved CNRS i Paris, Olivier Costa de Beauregard (1911-2007), gir uttrykk for denne tanke ved å påstå at uten mennesket ville det ikke være noe univers. Det kan virke absurd, men det er ifølge ham observatøren selv, altså hvert individ, som får psi-feltet til å kollapse og virkeliggjøre én av mange mulige virkeligheter.

Med andre ord er det bevisstheten som utgjør den kraften i kosmos som skaper virkeligheten, men han sier intet om hvorvidt denne løpende virkelighetskreasjon er noe som strømmer gjennom mennesket fra høyere nivåer eller kun fra det enkelte individ eller et fellesskap av individer, altså på hvilket nivå virkeligheten egentlig tar form. Hans påstand er at uten mennesket ville ikke universet eksistere med mindre

det finnes en «*diffus kosmisk bevissthet*». Likeledes sier han at det ikke finnes noen tid i alminnelig forstand unntatt for levende vesener. Han beveger seg med disse tanker svært nær de påstander også jeg fremsetter.

Mennesket er ikke bare en mottager av energi. Det avgir også hele tiden energi i form av sine tanker, ord og gjerninger. Det gjennomstrømmes av og transformerer energi. Tanker danner bilder. Bildene tegner ord i luften og effektfulle handlinger i materien. Dette favnes i øyeblikket, eller som de Beauregard sier, idet psi-feltet kollapser, og blir umiddelbart en del av krøniken. Det betyr også at de bilder vi danner i øyeblikkene vi lever også vil påvirke våre kommende øyeblikk som følge av at øyeblikk genererer nye øyeblikk ut fra sitt innhold, noe som gir god grunn til å vie våre tanker, ord og gjerninger betydelig oppmerksomhet.

I denne sammenheng vil jeg gjerne vise til systemteorien til den ungarske pianist, filosof og systemteoretiker Ervin László (f. 1932), og tidligere nevnte Fritjof Capra. De trekker begge med stor tyngde på sammenhengene mellom nettopp kvantefysikk og bevissthet, om enn ikke helt slik jeg her har skissert. Samtidig rimer denne teorien godt med rosenkreutzersk tradisjon og esoterisk overføring. Den stemmer også godt med erfaringene til moderne tenkere som den ungarsk-østerrikske mystikeren, antroposofen og filosofen Rudolf Joseph Lorentz Steiner (1861-1925) og den tsjekkiske psykologen Stanislav Grof (f. 1931). Steiner er grunnlegger av antroposofien. Grof er kanskje mest kjent for sin forskning på transpersonlig psykologi og et halvt århundre med forskningserfaring på psykedelika og endrede bevissthetstilstander. Til tross for helt forskjellige utgangspunkter er det en fellesnevner her som rimer godt med min forståelse.

Forskning utført av de her nevnte og en rekke andre viser at mennesket har dimensjoner som jeg til nu ikke har berørt, men som vi stort sett er klar over uten at det særlig ofte angriper tankegangen vår. I tillegg til vår materielle, biologiske skikkelse, har vi et psykisk, emosjonelt nivå, et mentalt, intellektuelt nivå og et spiritielt, åndelig nivå som er integrert i hverandre i ethvert menneske. Individet må følge bevegelsen i seg selv, gjennom nivåene, eller sfærene som jeg velger å kalle de, for å erkjenne den neste dimensjonen, den transcendentale som overskrider individet og forbinder det med ethvert annet individ, ja til og med alt annet liv.

Å transcendere sitt ego er å trenge inn i bevissthetssfærer med et innhold som strekker seg ut over en selv, ens egen tid og eget sted. Sfærene rommer et utvidet meningsinnhold og stikker dypere enn ethvert forhold som bare dreier seg om egne mål og behov. Slik transcendens åpner adgang til erkjennelse av andre mennesker og entiteter, hele livssfærer. Innsikten som følger ved åpningen til videre bevissthetssfærer gir adgang til det transpersonlige og universelle og utvikler dyp respekt for andre mennesker, for alt liv. Det kastes et skarpt lys på dype relasjoner og sammenhenger som bevirker endring i egne grunnverdier, spesielt fordi det her ligger dype minner som favner hele menneskeheten og mere til.

Et helt menneske er både fysisk, emosjonelt, intellektuelt og spiritielt. Bak dette ligger den individuelle bevisstheten, fragmentet, som en kilde som uttrykker seg gjennom alle disse fire nivåene, som en enhet, som et helt, individuert, kognitivt bevisst menneske. Det er menneskets spirituelle, åndelige side som er i kontakt med Akhasaen som ligger på det transcendentale, transpersonlige nivå. Det er i den spirituelle dimensjon våre aller dypeste innsikter og impulser hentes opp fra en bevissthetsdimensjon de fleste knapt aner er der. De sterkere den individuelle kontakt er

med det spirituelle, desto mere sensitivt vil individet være i forhold til alt som skjer i verden og desto mer vil han eller hun søke dypere for å bidra sterkere til menneskehetens oppvåkning. Fragmentet vil søke til Urgrunden.

Når impulsene blir bevisste opplever vi gjerne sterk inspirasjon og idéer flommer på. Her er en kilde til både musikk, poesi og bildende kunst, men også til vitenskapelige oppdagelser og filosofiske innsikter. Når impulsen når det psykiske, utvikler individet emosjonell innsikt, evne til empati og til å sanse andre menneskers følelser. Det oppstår emosjonelle, psykiske bånd som transcenderer tid og rom, slik at de som har etablert slike forbindelser lett kan kommunisere over avstand uten mobiltelefon og føle på seg hvorledes den andre har det. Når impulsen flyter over i det fysiske, det biologisk-mineralske legeme bringer den harmoni, helse og kraft.

Impulsene når i dag stadig flere med åpne sinn, og spesielt unge mennesker og de som bevarer den indre forbindelsen gjennom livet med evne til å føre impulsen ut til menneskeheten med tyngde og tydelighet. Menneskets negative og ødeleggende virksomhet i verden er forbundet med mangel på kontakt med den drivende impuls som holder liv i hele vårt kosmos. Her resonnerer alt på verbets grunnakkord mens noen små mennesker på en bitteliten planet er i dissonans. Vi lever i en tid der sterke krefter ødelegger mennesker og miljø. Det leder til fremvekst av nødvendige motkrefter som henter sin kraft fra den indre, felles bevissthet og fører nye impulser ut i verden.

Efter siste verdenskrig, da store deler av Europa lå i ruiner, fikk vi en gjenreisningsperiode. I denne perioden skrev rosenkreutzernes tidligere britiske stormester, Raymund Andrea (1882-1975), som jeg hadde gleden av å treffe i 1969, at det vil «*som alltid, være en minoritet som vil søke livets*

realiteter og utfordre materialismen og kynismen som råder etter en periode med bitter skuffelse, deprivasjon og tap.» Videre sier han at «Det er harde fakta vi konfronteres med, som ikke kan overses. Jeg tar for gitt at mange av livets falske standarder må ryke og, at mange endringer ... må finne sted.» Han påpeker videre at de som vil bringe endring «ikke er de drømmende idealister, selv om deres idealer er de aller høyeste ... Det vil være klarsinnede realister som ser livet rett i ansiktet.»

Andrea har fullstendig rett og det han sa den gang gjelder i minst like stor grad i dag. Vi må være bevisste den kraft som strømmer gjennom oss og som er i øyeblikket. Det er i øyeblikket vi med handling kan korrigere kursen i våre liv og fellesskapets fremtid. Da må vi som de fragmenter vi er, stå med ansiktet i tidevinden, i den kosmiske flyt, uten frykt og handle. Med handling i denne sammenheng mener jeg å tre inn i det transcendentale nivå der de krefter er akkumulert som driver individer, grupper og nasjoner til godt og ondt, og virke bevisst på dette plan, konfrontere ikke bare mennesker i det daglige, men de drivende egregoror der de befinner seg. Aktivt være der. Dette krever en forklaring.

Jeg går her over fra akhasateorien, verdenshukommelsen i den transcendentale sfære generelt, til et annet fenomen som manifesterer seg i den samme sfære, kalt egregoror. De er aggregerte felter der spesifikke idéer og forestillinger som grupper av mennesker samler seg om psykisk, mentalt og spirituelt er bundet sammen. Det kan være kulturelle, religiøse, politiske og andre forestillinger som består over et tidsrom slik at de danner mer eller mindre varige effekter i verden og i en gitt grad påvirker utviklingen på godt eller ondt.

La meg sette dette i en sammenheng som henter sitt utgangspunkt i kvantefysikken og filosofien som utvikler seg

på grunnlag av denne, om enn ikke kun på dens grunnlag. Sagt på en enkel måte har man nu funnet fysisk belegg for å forstå sammenhenger som er skjulte. Innsikten i det transcendentale, i akhasaen og de der beliggende egregorer åpner for innsikt i ting man før så på som okkultisme, magi eller trolldom, noe jeg kommer tilbake til. De nye erkjennelser viser hvorledes alt er forbundet med alt annet på et nivå hinsides våre sanser. Hva jeg snakker om omfatter dermed også parapsykologiske fenomener som helbredelse på avstand, radiestesi, telepati, prekognisjon, synkronisitet, ekstrasensorisk persepsjon, ekstrakorporell projeksjon og en rekke andre parapsykologiske eller okkulte fenomener, noe jeg også vil komme tilbake til.

Når vi erkjenner at hele verdens, universets og det levendes grunnlag er en slags protobevissthet som danner et underliggende substrat for materiens aller minste og fineste strukturer, at dette mediet eier uendelig utstrekning i både tid og rom og inneholder flere dimensjoner enn våre sanser og måleapparater kan observere, at det genererer alt vi observerer og resonnerer i forhold til alt vi er, hva vi tenker og gjør, da begynner et åpenbaringslys å trenge inn på områder der vi så langt ikke har evnet å skue forklaringer.

Bergson anså som nevnt den menneskelige, våkne dagsbevissthet som et filter. Han var av den oppfatning at bevissthet i seg selv ikke er noe som oppstår i den menneskelige hjerne, men er et felt som omgir oss omtrent slik de elektromagnetiske frekvensene vi hele tiden er omgitt av, men ikke sanser. Enkelt forstått dreier dette seg om at vi ikke individuelt og bevisst kan romme alt dette dersom vi skal evne å orientere oss i vårt daglige liv, mellom materielle ting og intellektuell virksomhet. Vårt behov for å ha fokus på det vi driver med i den praktiske verden krever at det meste filtreres bort mens vi er i gang.

Den fulle og hele erkjennelse av høyere bevissthet kan vi til en viss grad trenge inn i når vi anvender bevissthets-ekspanderende teknikker som meditasjon eller bruker spesielle urter, sopper, psykedelika. Da trekkes også vår bevissthet bort fra de daglige fokuspunkter, innover og samtidig gjennom det innadvendte samtidig utover. Det forhold at de færreste anvender slike teknikker er årsaken til at folk flest er låst inne bak filteret Bergson peker på og dermed nærmest utelukkende har fokus på de nære, materielle ting. Dermed blir de innhentet av like begrensende tankestrømmer og offer for dem.

Når menneskers tenkning fanges slik og konvergerer i bestemte retninger, dannes egregorer, i form av psykiske, mentale og åndelige strukturer på et immaterielt plan. I dag er det flere store dominerende fellesnevner av denne type i spill. Noen av disse har rådet grunnen i lang tid. Religiøse, filosofiske og politiske ideologier og tenkesett har styrt den kollektive retning for store folkegrupper og nasjoner inn i konflikter og krig i en strid om dominans over menneskenes oppmerksomhet og makt over deres materielle innretning. Akhasafeltet rommer menneskenes og alt levendes psykisk-mentale innhold i slike egregorer. Heldigvis danner også de positivt grensesprengende tenkesett slike egregorer. Billedlig kan man forestille seg disse som pakker der spesielle kollektive forestillinger er samlet som grupperer mennesker etter deres fellesnevner.

Det vi kaller egregorer er nettopp det samme som holografiske strukturer i psi-feltet, akhasaen. De er knyttet til bestemte sett av idéer, tankemønstre som råder i menneskegruppers uerkjente fellesbevissthet, og uerkjent eller ikke, gir de grunnlag for fellesskap rundt en tro, ideologi eller kultur som kan bevege gruppen til felles handling, på godt eller ondt. Egregorene manifesterer seg, som nevnt over, i det transpersonlige felt, i den transcendentale sfære. Det går

på sett og vis an å dra en sammenligning med det som skjer på internett. Her danner grupper felles fora, basert på felles interesser, felles tenkemåter, ideologi eller tro. Et individ med en bestemt interesse eller overbevisning vil søke inn i et forum der han eller hun finner fellesskap med andre med samme interesse eller overbevisning. Slik styrkes det forum som oppsøkes. Samtidig blir det en kilde til bekreftelse av egne synspunkter, uansett om disse er riktige eller ikke. Internett har ikke egen moral eller etikk. Individer som søker til et slikt forum på nettet påvirker og blir påvirket og havner lett i en meningssilo. Perspektivene begrenses, i verste fall til noe nær et tunnelsyn. Egregorene i det transpersonlige felt har noen av de samme egenskapene som spesifikke fora på internett.

Egregorer er slik menneskegruppers samling rundt bestemte idéer, en bestemt forestillingsverden eller kollektivt tenkesett. De dannes i et transpersonlig psykisk og mentalt, iblant spirituelt rom, i det vi kaller det felles ubevisste, for konstruksjonen er ikke våkent, kognitivt bevisst på individuelt nivå. Det er en sammenfiltrering som deles ubevisst av en gruppe, stor eller liten, og har fellestrekk med det som spontant utvikles under panikk og lignende situasjoner der menneskegrupper beveges av en bestemt påvirkning; musikk under store rockekonsserter, suggestive bevegelser under demonstrasjoner og opptøyer, sportsevenementer. Forskjellen er bare varigheten.

Egregorer har fellestrekk med det som tydelig kommer til syne for en trent observatør, men som egentlig er åpenbare for alle om de er oppmerksomme, under religiøse, politiske og andre manifestasjoner der deltagerne egges opp. Individenes oppførsel blir ensartet og samlingen om det felles idégrunnlag blir svært tydelig og dominerende. Selv mennesker som ikke er helt innenfor dette fellesskapet vil lett bli trukket med og kanskje også overbevist om det idéinnhold

som driver gruppen. Egregoren er et fenomen som fanger de individuelle bevisstheter, ofte med betydelig kraft.

Reklame, propaganda og religiøse vekkelser spiller alle på denne mekanismen uten at de involverte har noen viten om det underliggende som spiller på strengene. Produsenter, politiske partier og religiøse bevegelser gjør hva de kan for å trekke til seg flest mulig individer. Mengde utgjør her styrke. Det gjelder spesielt påvirkninger som bygger opp rundt nasjonal, religiøs eller etnisk identitet og skaper patriotisme eller behov for religiøs, etnisk eller kulturell renhet. Historien har vist hva det har ført til og stadig fører til. Jeg vil vende tilbake til dette senere med noen eksempler fra politikken. Det er verd å merke seg at all heltedyrking, enten det gjelder nasjonale krigshelter, religiøse martyrer, filmstjerner, pop-idoler eller sportsfantomer også bidrar til å markere patriotiske revirer. De tilfører nasjonale og andre egregorer energi.

Egregorer kan danne fellesbevissthet på nær sagt et hvilket som helst grunnlag, også gode og positive. For individet dreier det seg uansett om å være såpass våken at vedkommende ikke lar seg trekke med av stemninger, selv når de blir sterke, men står i seg selv og er i stand til å innse hva det er som foregår, evner å se de underliggende bevegelser, hvilken strøm det er som rører på seg. Dette er ikke minst viktig når det gjelder langsom, varig påvirkning. Individet må stille seg kognitivt bevisst på utsiden og kikke inn for å skaffe seg nødvendig oversikt og vurderingsgrunnlag til å treffe *egne* beslutninger, til selv å bestemme.

Med høynet bevissthet er det lett å skille kortene fra hverandre. Individer som lar seg forføre av massemanifestasjoner fanges i en egregor uten å ha gjort et individuelt valg og tilhører den uoppmerksomme massen. Derfor er det helt avgjørende at individet, fragmentet, trekker mot

Urgrunden, tvers gjennom disse kaotiske skiktene der egrogorene isolerer grupper. Det krever betydelig intellektuell og spirituell innsats og egen kontroll, spesielt på de psykiske, emosjonelle nivåene som har en tendens, en egen eve til å rive individet med.

Gjennom studier av fugleflokker, fiskestimer og insektsvermer, har man oppdaget at de enkelte individene i tillegg til deres individuelle bevissthet har kontakt med en fellesbevissthet. Når vi observerer hvorledes hele flokken, stimen eller svermen reagerer som ett individ, alle i eksakt samme øyeblikk, med perfekt koordinering og intelligens, anskueliggjøres en samlende bevissthet. Dette skjer uten at hvert enkelt individ tenker over det. Til og med cellegrupper reagerer slik. Det skjer med samme fullkomne selvfølghet som en profesjonell pianist spiller en sonate. Skulle han eller hun tenke på hver fingers bevegelse og anslag ville det bli en umulig oppgave. Fingrene løper over tangentene slik fuglene finner sin plass i flokken. En samlet bevissthet styrer fingrene. En felles bevissthet leder fuglene.

En slik fellesbevissthet foreligger også blant mennesker. Vi har tydelige eksempler på det gjennom den flokkmentalitet mennesker oppviser i en rekke sammenhenger. I det sosiale samspill følges mønstre uten at hvert individ tenker over det, enn si registrerer det i det hele tatt. Det er bygget inn i fellesbevisstheten. Det styrer individene inn i felles handlingsmønstre og normer som ikke behøver læres. Det er observert utallige ganger opp gjennom historien, flokkmentaliteten som leder til fellesskapsfølelse selv der individene ikke kjenner hverandre, fellesidentiteter som folk eller nasjon eller religiøs forsamling. Det er også observert forferdelige utslag av slik felles bevissthet under krig og opprør. Det er tvilsomt om alle Hutuene forsto hva som ledet dem til massedrap på Tutsier i Rwanda. Det samme kan sies om nazistene som myrdet jøder og sigøynere, serberne som

drepte muslimer og israelerne som på ekte nazi-vis terroriserer palestinere. De var og er fanget av impulser fra gruppens felles bevissthet, den egregor de deler. Mennesker som danner en felles egregor vil ofte, helt uavhengig av hverandre, tale med samme stemme, handle etter samme mønster. Det egregoriske feltet binder til slutt individene.

De klareste eksempler på hvorledes fellesbevisstheten virker i menneskeflokkene ser vi når store hendelser inntreffer og utløser panikk eller massebevegelser slik vi kunne bevitne under stormingen av Capitol i Washington DC i januar 2021. Vi ser det også i religiøse vekkelsesmøter og politiske bevegelser med sterk samling rundt felles verdier. Mennesker er ikke så forskjellige fra flokkdyr. De danner selv flokker som reagerer spontant og samlet under spesielle påvirkninger. Mennesker deler bevissthet både som helhet og som grupper.

Dette handler om en strid som foregår i betydelig høyere grad på et spirituelt enn på et fysisk plan. Det finner sted en åndelig, mental strid mellom egregorene som føres på det transpersonlige plan. Innholdet i disse transpirerer gjennom mentale og psykiske nivåer til det finner utslag i fysisk strid. Ilden under denne strid er det emosjonelle engasjement som utløses gjennom kraften i idéene som bor i egregorene. Politiske ideologier og religiøs dogmatikk er betydelige drivkrefter som leder menneskene til flokker på kollisjonskurs med hverandre.

Det er de begrensende ideologienes gjennomslagskraft hos like begrensede individuelle bevisstheter som gir slike egregorer kraft, samt de ledende religiøse eller politiske personligheters emosjonelle påvirkningsevne og størrelsen på den folkemengden de fanger i sitt spill. Egregorenes kraft kan minne om en slags mental magnetisme som trekker til seg individer som er svake og lite bevisste i forhold til egen kraft. Jeg nevnte for noen øyeblikk siden Orwells beskrivelse av

virkeligheten i «1984». Bildet han synliggjør er hvorledes partiet tar skikkelse av en egregor. Her gis ikke individet mye spillerom. Egregoren eier her dystopisk menneskene.

Her skal det sies at hele samfunn domineres av en fellestenkning som fører til dannelse av sosiale normer og etablering av et spill som i seg selv holder individene på plass. Individer som bryter ut i forhold til samfunnets spilleregler, ikke nødvendigvis på en samfunnsskadelig måte, men på en individualistisk måte som ikke faller innenfor det etablerte, vil raskt oppleve sanksjoner, direkte eller indirekte fra fellesskapet. En egregor bygget opp i et fellesskap over lang tid dominerer dets tenkemåte. Flokkens sorte får må enten ekskluderes eller fanges inn. Avvik representerer en trussel, en fare for etablert konsensus, for felles virkelighetsforståelse.

Det sier seg selv at mennesker som er selvstendig tenkende er en trussel for ethvert kontrolløkende system. Individer som gjennom seg selv tar direkte kontakt med høyere bevissthetsnivåer er uavhengige av kirke, synagoge, tempel og moske. De er heller ikke politisk kontrollerbare uten bruk av fysisk vold eller eliminasjon. Likevel finner disse menneskene frem til hverandre og danner grupper. Også de danner egregorer, men de må bevare sin eksistens og sin kunnskap skjult og om mulig påvirke indirekte og subtilt.

For de av oss som har vandret noen år i rosenkreutzeriet er dette ikke ting vi behøver flere bevis på, for våre erfaringer bekrefter sammenhengene og viser at det vi gjør fungerer. Det er likevel et stort steg å ta grep i det underliggende som faktisk hender. Det krever innsikt i at alt som skjer på de høyere plan resonnerer i alt som skjer på de lavere og at det her finnes et utløsende potensiale. Utfordringen er å skape et skifte gjennom handling på de transpersonlige nivåer og gjennom disse påvirke menneskers erkjennelse slik

at flat ideologi og foreldede dogmer finner erstatning i levende åndelighet og innsikt i menneskets faktiske plass og enhet i kosmisk sammenheng. Det skjer.

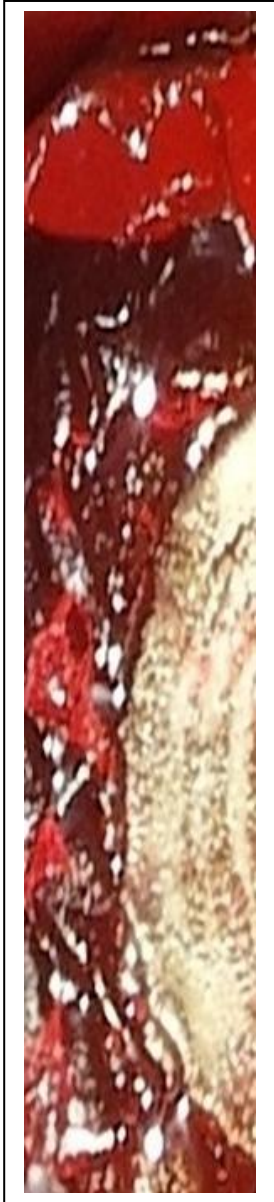
Det nye paradigmet innebærer at vi mennesker er i ferd med å se oss selv i en helt ny forstand. Vi har lenge visst at vi bor på en liten planet i et ubegripelig stort univers, men det ligger litt lenger inne å innse at vi blir helt betydningsløse i et slikt perspektiv. Vi er jo enn så lenge, siden vi ikke har støtt på liv andre steder, ganske unike. Nu er vi i ferd med å få en dreining på dette bildet. Forståelsen av at bevissthet er en universell egenskap ved verden gir oss en noe intimiderende opplevelse av å være molekyler av bevissthet i noe større og langt mere bevisst, men også en klar forståelse av vår faktiske posisjon. At vi videre også har oppdaget at solen og andre stjerner danner og sprer uendelige mengder med organiske substanser i universet, omtrent 130 slike er konstatert hittil, gjør at vi må trekke vår unike biologiske posisjon mer i tvil. Astrofysikerne som har oppdaget denne mengden biologisk materiale i verdensrommet har gjort et anslag og kommet til at vel 1% av vår galakses masse er en slags biologisk fett. Er livet, også slik vi vitenskapelig forstår det, universelt?

De her fremlagte tanker om en Akhasa-krønike og egregoriske felter eller konstellasjoner på et immaterielt, høyere-bevisst nivå, kan virke spekulative og umulige å bevise eller bekrefte. Sant nok er dette ikke uproblematisk. Det er åpenbart at det kan betraktes som påstander. Ikke desto mindre fremstår effekten av slike bevissthetsrelaterte forhold med tydelighet i våre menneske-felleskap, i felles mønstre som sosiale, kulturelle eller spontane handlinger. Individet er mer eller mindre ved egne valg eller påført press, fanget og bundet i eggregorenes mønstre slik de er bygget opp av menneskene over tid. Den manglende individuelle

oppmerksomhet leder til innsiktsløshet og samtidig til dets bevisstløse ufrihet.

Mennesket er ikke nettopp kjent for sin ydmyghet, men nu begynner noen å knele for ny viten og innsikt. Det er ikke en religiøs kneling. Det er en knebøy for realiteter som river i forstanden. Det er ikke bare å gå fra en innbilt posisjon som et selvrådende vesen med jorden som et sted man kan råde fritt over til en posisjon som en mulig polypp i bevissthetens dype ocean på en jord som krever din tjeneste!

Vi skal også ha *in mente* at det lever vesener med en langt høyere bevissthet blant oss på denne planeten og som kun få av oss evner å kommunisere med. Selv om viten om dette ikke er like om hjørnet, må det føre til konsekvenser ikke kun for selvforståelsen, men for tenkningen på alle plan. Slik det generelle bevissthetsnivå er i dag, vil konsekvensen i beste fall være forvirring og kaos, i verste fall sammenbrudd. Tiden er kanskje ikke inne for det alminnelige fragmentets fulle deltagelse, men det er tid for noen betraktninger om bevissthet.

III
Bevissthet

No man's knowledge can go beyond his experience.

John Locke
Engelsk filosof (1632-1704)

Betraktninger om bevissthetsteori

Bevissthet er om mulig et ennu større mysterium enn både rom, tid og materie til sammen, og det er grunn til å se den som Urgrund for alt, det hele og udelte kosmos. Vitenskapen beskriver virkeligheten i form av modeller uten å inkludere bevissthet, men modellene er ulike. Det er tvilsomt om en korrekt modell i det hele tatt finnes, spesielt når bevissthetsaspektet er holdt utenfor. Likevel er det innenfor filosofi og vitenskap en skog av teorier om hva bevissthet er og hvorledes den oppstår og virker. Her skal jeg kun trekke opp noen betraktninger før jeg går mer spesifikt inn på de mest sentrale teoriene.

Felles for de fleste teorier om bevissthet er at de begrenser seg til individuell bevissthet, altså det individuelle sinn, og i noen tilfelle beveger seg ut på teorier om kollektiv bevissthet og bevissthet hos dyr, insekter, planter og andre levende vesener. Teoriene er i varierende grad åpne for om andre vesener, en hund, en maur, en bakterie, et tre, har individuelle bevisstheter eller om de er såkalte *automatoner*, som riktignok reagerer på ytre stimuli i varierende grad, men følger instinktive mønstre uten for eksempel å foreta vurderinger.

Vårt antroposentriske syn har altså opp gjennom århundrene ført til at vi har stilt spørsmål ved andre levende veseners bevissthet. Vi har spurt om de i det hele tatt er bevisste, enn si individuelt bevisste, eller bare vesener som virker automatisk og uten egen bevissthet hvor sanseinntrykk og indre funksjoner og behov som sult kun er triggere som setter et antall automatiske funksjoner i virksomhet, slik en sulten tiger begynner å jakte på et bytte. Samtidig må vi erkjenne at når et menneske kjenner sult, søker også det frem mat og når det kjenner lyst eller ulyst reagerer det også temmelig automatisk i forhold til følelsen. Mennesket har også instinkter.

Som mennesker tar vi oss selv for unike med vår selvbevissthet, vår metabevissthet, men faktum er at vi ikke kan vite hvor selvbevisste individer av andre kategorier levende vesener er. Vi kan ikke lett påstå at et dyr, en fisk, et insekt eller en plante er uten slik selvbevissthet, selv om vi kan ane det hos dyr vi har et nært forhold til; hund, katt eller hest, eller dyr vi har viet omfattende observasjon, slik som sjimpanser og delfiner. Likevel, vi når ikke helt inn til dem fordi det på et mentalt, intellektuelt nivå foreligger en kommunikasjonsbarriere: språket. Vi mangler evne til å forstå andre arters språk og kommunikasjon annet enn iblant på et helt elementært nivå og i forhold til dyr vi over lang tid har hatt kontakt med, som hunder og hester, eller som ligner oss på enkelte områder, som nevnt over.

Studier har vært gjennomført i forhold til blant annet reaksjon på smerte. Selv om et dyr eller et insekt vrir seg som følge av påført smerte, har det for mange vært et åpent spørsmål om dette kun er automatikk og ikke faktisk opplevelse av smerte, en utmerket skyldfraskrivelse for forskere som driver forsøk på dyr. Når et menneske ved et uhell stikker fingeren inn i en flamme, trekkes hånden lynraskt tilbake allerede før smerten oppleves. Det er en automatisk funksjon, men smerten er en kognitivt bevisst opplevelse. Dermed kan man stille spørsmål ved om det som iverksetter den automatiske reaksjonen ikke også er en bevissthet som finnes i kroppen, men som ikke kommer til uttrykk før smertesignalet er prosessert kognitivt.

Mennesket har en tendens til å tro at det har en mer utviklet bevissthet enn andre levende vesener på jorden, begrunnet med at vi har en større og mer kompleks hjerne, ved at vi anvender begreper, men det er lov å tvile. Blant andre har elefanten og delfinen større hjerne. Det er ikke mulig å påstå at bevissthet har noe med nervesystemets kompleksitet å gjøre. Kanskje er det bare vår begrepsbaserte

kognitive intelligens vi oppfatter som en mer avansert bevissthet, at vi bedriver filosofi, vitenskap og kunst, at vi uttrykker oss på menneskevis. Kanskje er det vår forestilling om at vi er alene om å ha subjektivitet, dog uten det fjerneste bevis for at andre levende vesener ikke har det.

Utvilsomt henger kognitiv evne sammen med hjernen, men ikke kun. Alt vi er, er omfattet av bevissthet. Dette gjelder også maur som bygger komplekse samfunn, og ulv som bevarer sitt fellesskap over enorme geografiske områder. Både maur og ulv kommuniserer. Det er vi som ikke forstår hvorledes fordi det ikke kommer konkret til uttrykk. Det er ordløst, direkte og psykisk. Dyrene er som ursjamaner. De lever i og forholder seg til andre livsverdener. Vi biller oss inn at dyr, fugler og fisk ikke tenker. Det gjør de, men ikke i begreper slik mennesker gjør. De tenker i bilder og visualiserer. Dette er en ytterst effektiv tenkemåte som moderne mennesker sliter med. Begrepene står i veien for ren visualisering.

Det blir i lys av slike betraktninger ganske selvevdende å påstå at menneskets bevissthet er høyere utviklet enn, la oss si en ugles. Det ville innebære at bevissthet er noe skalert, noe som er ulikt fordelt mellom livsvesenene. Kanskje er det slik, men det blir likevel problematisk å si at uglens bevissthet står på et lavere nivå enn menneskets. Kanskje er det riktigere å si at bevisstheten er *tilpasset* uglen slik den også er tilpasset mennesket. Det er et faktum at vi intet kan vite om uglens bevissthet, om dens selvforståelse og subjektive forståelse av verden. Kanskje er den i konstant kontakt med bevissthetsnivåer vi har avskåret oss fra, direkte og språkløst. Uglen synes i det minste å være fullstendig og harmonisk integrert i den naturlige helhet og sammenheng den lever, i motsetning til menneskene som faktisk kjemper *mot* sitt eget naturlige livsgrunnlag, noe som umiddelbart kan tolkes som et resultat av *svekket* bevissthet, enn si

intelligens. Det går an å spørre hvor stort uglens ego er sammenlignet med et menneskes.

Som mennesker kan vi erfare at egoet står i veien for erkjennelse og at det er når egoet faller i bakgrunnen at høyere bevissthetsnivåer åpner seg. Dersom uglen er helt eller nesten helt fri for ego, vil den kanskje også vite at dens våkende, nattflyvende vesen inngår i et hele og leve i konstant kosmisk erfaring. Det er fristende å sette dette i sammenheng med den tyske filosofen Johann Gottlieb Fichte (1762-1814), som ser et høyere jeg enn det individuelle, et absolutt jeg som helt kan erkjenne både selvet og verden.

Samtidig er jeg, idéen om *jeg*, årsak til adskillelse og separasjon, men få er de som tar dette inn over seg. Sinnet, den kognitive bevissthet, oppleves individuelt, men er kosmisk, et fragment uløselig forbundet med kosmos. Utvidelse av dette fragment er det samme som å få en større del i den kosmiske bevissthet. Dette er et mål mennesker kan oppnå, men alt for få søker, blendet av materien og kuert av deres materielle behov. I likhet med kvantepartiklene, er menneskets individuelle bevissthet i stand til å endre tilstand. Disse endringer er nøkkelen til høyere bevissthet, men de må gjøres permanent tilgjengelige gjennom en viljesakt.

Den britiske forfatteren Colin Henry Wilson (1931-2013), skriver i «The Outsider» fra 1956, meget treffende at «*The word 'personality' hides the vagueness of the concept; it refers to no factual object, like 'body'. Human beings are not like the characters in literature, fixed, made immutable by their creator; the visible part of the human being is his dead part; it is the other part, the unconditioned Will that constitutes his being. Will precedes essence. Our bourgeois civilization is based on personality. It is our chief value. A film star has 'personality'; the salesman hoping to sell his first insurance policy tries to ooze 'personality'.*».

Det kan vanskelig sies tydeligere. Det er den borgerlige normaliteten, som tilsidesetter viljen ved at individet setter sitt jeg i form av 'personlighet' i sentrum og faller inn i det rådende mønster hvis løpende rutiner og sosiale former sikrer blindhet. Outsideren er den som ser, som har et kritisk blikk og derfor vilje til å stå på utsiden. Det er dette skjerpede blikk som både fødes av og åpner tilgangen til det transcendentale, transpersonlige. Slikt innblikk vekker en dyp vilje til avstandstagen fra personlighetskulten i det borgerlige liv. Rommet blir for trangt, sedat og kreativitetshemmende. Verden er full av blinde, normale, avstengte bevisstheter.

Wilson peker med klare ord på den viljesakt jeg antyder som en nøkkel til høyere bevissthet, til overskridelse. Det er praktisk talt umulig for et individ å sprengre sine grenser ved å underkaste seg den borgerlige komfort og konformitet. Et sosialt definert og av individet selv akseptert jeg plasserer individet i sine tilskrevne roller hvorved det begrenses gjennom sosialt aksepterte mønstre og ikke minst gjennom språket hvorigjennom det hele defineres. Språket er menneskenes definerende redskap. Begrepene som anvendes for å definere individet og dets roller oppfattes som kulturelt gitte og de får dermed styrende innflytelse på individet, dog ikke outsideren.

Mennesket skiller seg ut med språk og begreper, konkrete og abstrakte, men dette kan også være dets vesentligste begrensning. Det synes å begrense direkte psykisk og mental kommunikasjon. Språket skiller oss fra den upresiserbare, subtile og for oss diffuse naturkommunikasjon. Vi murer oss ute fra naturen, fra den vide verden gjennom våre begreper fordi begreper kun kan omfatte helt spesifikke ting og forhold, helst presist og tydelig avgrenset. Det diffuse i virkeligheten ligger gjerne i tomrommene mellom begrepene. Mennesket er ikke skikkelig on-line med det beste alternativet til internett; forbindelsen mellom bevissthetene.

Mennesket må tre ut av sin selvbevisste festning og gå inn i en mer ubevisst, i betydningen høyerebevisst, tilstand for å erkjenne sin fulle sammenheng med altet. Her kan det finne stedene der alle andre levende vesener på jorden befinner seg. Det er hit mennesket kan bevege seg når det under de rette omstendigheter går inn i andre bevissthets-tilstander. Her kan det moderne menneske erkjenne hvor dets forfedre og dagens urfolk har hentet sine innsikter fra.

Når man skal forholde seg til bevissthet, er det grunnleggende å avgjøre hva det snakkes om, hva bevissthet egentlig er. Som mennesker er vi antroposentriske i vår forståelse av dette. Det gjelder også det store flertall av forskere og tenkere som arbeider med temaet. Bevissthet oppfattes generelt som det vi mennesker oppfatter som vår kognitive erkjennelse av oss selv og vår tilstedeværelse i verden, vår såkalt våkne bevissthet. Når et menneske besvimer eller sover sier vi gjerne at vedkommende er bevisstløs, altså ikke ved bevissthet, ikke *kognitivt* nærværende. Spørsmålet mange har forsøkt å besvare er hva denne tilstanden egentlig er.

Å ta utgangspunkt i materien som årsak og grunnlag for bevissthet og å søke svaret ved å påstå at det er de kvantefysiske prosessene i hjernens nevroner, nærmere bestemt i mikrotubulene, som *er* bevissthet, forblir et materialistisk utgangspunkt. Mikrotubulene er noen tynne rør som utgjør nevronenes skjelett. De viser en form for selvorganiserende intelligens og sørger for å ordne nevronene til sammenhengende nettverk. Videre er det de som utløser neurotransmittere til synapsene gjennom hvilke nevronene kommuniserer. Det som driver denne prosessen er kvantefenomener i proteinstrukturen. Det er muligens disse prosessene som på det dypeste biologiske nivå styrer hele mennesket. Det synes å være på dette nivå, på kvantenivå utvekslingen mellom fragmentet og Urgrunden finner sted, at

sammenkoblingen mellom det immaterielle og det materielle finnes. Likevel er det ikke de materielle hendelsene i mikrotubulene som er menneskets bevissthet. De er kun manifestasjonen av den immaterielle bevissthet i den fysiske. Den immaterielle bevissthet har kontakt med det materielle individ gjennom manifestasjonen av kvantefysiske forløp i nevronene, og ikke bare i hjernen, men i hele legemet. Dette står i motsetning til det materialistiske syn at personligheten er forankret i de nevralske nettverksstrukturene i hjernen.

Den kvantefysiske aktiviteten i mikrotubulene er viktig i forhold til å forstå en mulig overgang fra den kosmiske til den lokale, individuelle og kognitive bevissthet, men den gir ingen forklaring på den åpenbare bevissthet og intelligens som er virksom under tilblivelsen av et menneske fra unnfangelsen eller et tre fra et frø, og ikke minst den like åpenbare intelligens som harmoniserer og synkroniserer alt både i mennesket og i den naturen som omgir oss på denne planeten. Genetikken gir heller ikke noe svar. Den genetiske koden er selv et produkt av en bakenforliggende intelligens, natures egen industrielle prosess.

Det finnes et rasjonelt prinsipp som underforstått er bevissthet. Prinsippet danner utgangspunkt for det som kalles mystisk panpsykisme, en erkjennelse av at absolutt alt er fylt av kosmisk bevissthet og fragmentene emanert av Urgrunden. Erkjennelsen av dette prinsipp ligger intuitivt og subliminalt i mennesket og hos folk som lever i tradisjonell pakt med naturen er dette ofte kognitivt erkjent. Slik erkjennelse virker instrumentelt som portåpner til det transcendentale nivå der kontakt med andre entiteter er mulig. Dette inkluderer kontakt med andre naturvesener som dyr og trær.

En interessant demonstrasjon av bevissthetens overordnede posisjon i forhold til materien kan gjennomføres ved

hjelp av hypnose. Dersom hypnotisøren tar en pinne og berører den hypnotisertes arm med den og sier at det er en rødglødende metallstang, vil den hypnotiserte ikke bare trekke armen til seg og føle smerte, men det vil oppstå et brannsåår eller en blemme der pinnen berørte armen. Et noe tilsvarende fenomen er placebo-effekten. En person som lider av en sykdom mottar piller som kun er sukker, men får vite at de er svært effektive mot sykdommen. Når resultatet er at pasienten blir frisk på et slikt grunnlag, er det altså ikke medisinen som har virket, men individets tro på pillenes virkning. Med andre ord, bevisstheten påvirker det fysiske legeme direkte. Dette kan muligens også være noe av forklaringen på hvorfor så mange mennesker som stadig er opptatt av, leser og snakker om sykdom, blir syke.

I dag snakker vi om kunstig intelligens, en intelligens bygget opp på silicon-prosessorer i en avansert datamaskin. Dette er en type intelligens uten evne til å foreta moralske eller etiske vurderinger, fullstendig uten emosjoner. Et spørsmål er om slik intelligens kan ha bevissthet på et menneskelignende nivå, et annet om maskinen er i stand til å erfare noe slikt som smerte, glede eller inspirasjon uten å være programmert til å simulere noe slikt ut fra gitte signaler som input. Jeg skal komme tilbake til dette.

Bevissthet er et fenomen som unndrar seg en fullstendig definisjon. Siden mennesker kommuniserer språklig og kan dele erfaringer, vet vi at de fleste mennesker er temmelig like når det gjelder bevissthet, men når det gjelder andre levende vesener inntar vi en nedlatende holdning. Hvorledes kan vi i det hele tatt vite noe som helst om bevissthetsnivået til en kråke, en bie, en torsk eller en elefant? Hit har vi ingen adgang og våre evalueringer skjer kun på grunnlag av observasjoner og på sammenligning med oss selv.

Likevel har de to forskerne, den greske kosmologen Menas C Kafatos (f. 1945) og den amerikanske vitenskaps-historikeren og grunnlegger av The Global Environmental Network, Robert Nadeau (f. 1944) et bidrag her. De ser menneskets bevissthet som en selvreflektiv oppmerksomhet basert på en form for indre konsistens og orden. De strekker denne forståelsen av bevissthet til den udelte helhet og kosmiske orden i universet, og de mener bevisstheten er integrert i universet på alle nivåer, på ethvert stadium og enhver skala. Her er de etter min oppfatning tett på en gammel innsikt, og den indiske yogi Maharishi Mahesh (1918-2008), legger til at «*alt liv fremtrer og underbygges av bevissthet. Universet er et uttrykk for bevissthet*».

Ikke bare vitenskapsmenn og filosofer ser bevissthet på denne måten. Chopra og Kafatos viser til en samtale mellom Einstein og den indiske poeten Rabindranath Tagore (1861-1941), der Tagore på førstnevntes spørsmål om hvorvidt det guddommelige er adskilt fra verden, svarer «*Not isolated. The infinite personality of man comprehends the universe. There cannot be anything that cannot be subsumed by the human personality ... the truth of the universe is human truth*». Tagore påpeker at verden er en menneskeverden og at noen verden uten oss ikke finnes og at den er avhengig av vår bevissthet. Det er et langt skritt fra vitenskapens syn. Jeg bør tillegge at hans bruk av begrepet 'personlighet' er forskjellig fra min definisjon.

Colin Wilson skriver videre at vitenskapen er et forsøk på å se verden i sin umiddelbarhet og redusere mening til umiddelbarhet: «*Science, which owes its development to this particularity of the western mind, is an attempt to see the world in terms of immediacy, and to reduce meaning to immediacy.*» Vitenskapen er ikke opptatt av tingenes og prosessenes formål, men av deres årsaker. Slik blir mennesket gitt en årsak gjennom evolusjonslæren, sett som

et objekt som gjennomgår en prosess uten videre formål. Idet vi begynner å snakke om menneskets formål er vi over i filosofien, metafysikken eller religionen. Til og med livet blir oppfattet som et tilfeldig resultat av prosesser i materien, nærmest slik bevisstheten sees som et epi-fenomen i hjernen.

Vi kan selv observere at bevisstheten fluktuerer mellom tilstander i små trinn innenfor den kognitivt mentale og psykiske sfære, i de såkalt dagsbevisste og underbevisste nivåene, samt drømmeverdenen. Slik kan den ordinære bevissthet sies å vandre, bevege seg i en strøm som følger oppmerksomhetens forskjellige fokusområder. Aldous Huxley så bevisstheten som en variabel, men over et større spenn enn dette. Han anser at mennesket er klar over dette, men overser det, spesielt i den vestlig-moderne del av verden. Andre steder er det utviklet teknikker for nettopp å forflytte oppmerksomheten fra det ytre til det indre og slik nå inn i transcendentale sfærer. Det dreier seg om metoder der man tar kontroll med bevisstheten og gir den retning og mål og slik trekker gjennom egen bevissthet på en ferd til høyere erkjennelse. Mennesket kan lære å koble fra den kognitive dagsbevisstheten og følge en smal, lysende sti til dypere bevissthet og erkjennelse.

Vi beveger oss her på planeten Tellus og ser oss selv som skapningens krone med en gudegitt rett til å utnytte alt fra mineraler til det levende liv som vi vil. Det er ikke ofte vi stiller spørsmål om vi egentlig utgjør en slik krone, selv her på jorden. I hvilken grad vi har evne til å forestille oss at det kan finnes bevisstheter her på høyere plan, et plan som kan få oss til å virke som maur, enkle automatiske, impulsstyrte vesener, er et spørsmål vi gjerne unngår å stille. Religiøse oppfatter gjerne guddommen som en høyere bevissthet enn den egne, men kanskje har jorden, planetene, solen og stjernene bevissthet som levende vesener på et helt annet plan. Dette har vi heller ingen adgang til ved å følge standard

menneskelig forskning. Det er en ganske merkelig tanke at noen tobente vesener på en liten ubetydelig planet i universet skulle være skapelsens krone. Det er mildt sagt et uttrykk for hybris.

Når jeg snakker om bevissthet som Urgrund, mener jeg at bevissthet er grunnlaget for alt som eksisterer fra de minste subatomære partikler til hele kosmos og i denne sammenheng er mennesket forsvinnende lite, om enn med store forestillinger om seg selv. Jeg våger å påstå, uten referanse til akademisk forskning at alt er bevisst, at bevissthet på kosmisk nivå er grunnlaget for alle strukturer vi definerer som materie, som liv. Det finnes bare bevissthet, i alle dens manifestasjoner *er* den alltid tidløst og over alt, ubegrenset og dimensjonsoverskridende. Den genererer alt. En del avansert akademisk forskning støtter i dag en slik forståelse og innen visse deler av filosofien har en slik forståelse dype røtter helt tilbake til antikken og ikke bare i den europeiske filosofi. Likevel har også mye av filosofien et problem ved at den gjerne begrenser seg til såkalt ren tenkning og ikke tar i betraktning spirituelle erfaringer. Dette er en årsak til at blant annet antroposofien ikke er helt stuert innen akademisk filosofi.

Urfolk over hele verden deler et panpsykisk verdenssyn, et syn vi vet har røtter helt tilbake i paleolittisk tid, da menneskene var dypt integrert i naturen og helt avhengige av å forstå dens indre sammenhenger. Bevissthet uttrykkes i mange nivåer og gjennom utallige manifestasjoner. Deres opprinnelige syn er at det moderne menneskets individuelle bevissthet må utvides, åpnes igjen for å erkjenne andre bevissthetsnivåer. Den virkelige forskning på bevissthet som fenomen og realitet kan kun skje for mennesker ved at de gjennomgår de nødvendige prosesser som kan åpne for direkte erfaring med de forskjellige nivåene. Det moderne

menneske, omgitt av og priggitt sin teknologi, mangler det nødvendige incitament til å søke slike retninger.

Ovennevnte Stanislav Grof er en uortodoks tenker med egen erfaring i endrede bevissthetstilstander. Han ga rundt 1980 klart uttrykk for at bevisstheten er sammenhengende og kontinuerlig over hele spekteret fra mennesket via dyr til andre levende vesener og videre den uorganiske natur; stener, vann og jordens atmosfære. Jeg hadde ingen kjennskap til Grof på dette tidspunkt og ble svært overrasket da jeg en gang sent på 1990-tallet leste dette. Jeg må ha utviklet mitt syn parallelt med ham. Hans tidlige forskning i Prag er bekreftende. Senere forskning underbygger dette.

Det er min klare oppfatning at det er umulig å erkjenne slike sammenhenger uten å gjøre egne erfaringer på endrede bevissthetsnivåer. Da blir det kun teori. Samtidig er det ikke uten videre enkelt å formidle slike erfaringer på et teoretisk, vitenskapelig nivå. Når fenomener unndrar seg mål og vekt, blir de empirisk problematiske. Det viser behov for et nytt vitenskapelig språk.

Den panpsykiske verdenstilnærming hviler på innsikten i at all materie på et eller annet nivå er følende og bevisst, at all materie er levende. Den amerikanske filosofen Christian de Quincey (f. 1955) skriver at *«If both mind and matter are real, and are not separate substances, and neither can emerge or evolve from the other, then both matter and mind have always existed together, are coextensive, co-eternal and in some way co-creative. Panpsychism, variously called panexperientialism or radical materialism, proposes that matter (or physical energy) itself is intrinsically sentient or experiential, all the way down»*. Med dette mener de Quincey at materien sanser helt ned på det subatomære partikkelnivå. Han har etablert det han kaller The Wisdom Academy og underviser her om 'the four Gifts of Knowing' som følger: *«The*

Scientist's Gift of the senses and experimental method; The Philosopher's Gift of reason and language; The Shaman's Gift of participatory feeling and alternative states of consciousness; The Mystic's Gift of transcendental intuition accessed in sacred silence».

Dette viser til eksperimentell metode, språk, bevissthetstilstander og stillhet, alt forhold jeg har tatt opp og vil ta opp i denne tekst. Det er videre interessant at han peker på fire vidt forskjellige, men komplementære veier til innsikt; sansene, fornuften, følelsen og intuisjonen. Mennesket har alle disse veiene tilgjengelige, men de færreste anvender hele spekteret fullt ut og hele tiden. Mange vil påstå at det er umulig, men med øvelse i oppmerksomhet vil det fungere helt utmerket.

Den amerikanske psykologen William James (1842-1910) stilte et vanskelig spørsmål i forhold til panpsykismen. Han kalte det *kombinasjonsproblemet*. Problemet består i å forklare hvorledes et uendelig antall elementer av subatomær bevissthet kan kombinere til en ny, kompleks bevissthet som menneskets. Slik jeg ser det, overser James at bevissthet ikke er isolert i partiklene alene, men er en immateriell virkelighet som også omslutter disse og ethvert materielt uttrykk den genererer. Dermed kan bevisstheten kombinere partikler på eksakt hvilken som helst måte og konstruere legemer med nøyе tilpasset bevissthet. Partiklene genereres og kombineres innenfor bevissthetens felt. Dette løser også det såkalte *generation problem*.

Panpsykismen tilsier at all materie er følende og at det som føler er bevissthet. Dette syn peker direkte tilbake til Jainismens grunnsyn. Her må den vitenskapelige materialismen lete frem et mirakel for å forklare bevissthetens fremvekst fra materien. Det er unødvendig fra et panpsykisk syn. Jainismen peker også på individets første plikt, *ahimsa*,

ikkevold, det å ikke skade andre levende vesener fordi alt har sjel og kan erfare smerte. Det er ut fra min oppfatning elementer av sjamanisme i jainismen, siden den forholder seg til smerte på noe av den samme måte som beskrives i forhold til sjamanistisk innvielse. Det finnes i de jainistiske skrifter beskrivelser av sjelens reise gjennom utallige liv som dyr, fugler, fisk og planter der det å gjennomgå smertefulle ting står sentralt.

Den kanskje største av renaissancefilosofene, Giordano Bruno (1548 - 1600), ga uttrykk for alle tings enhet. Han skrev at universet er Gud og at Gud dermed er en universell substans. Gud kan ikke være adskilt fra tingene, men må favne og være ett med hele universet og alt i det. For dette ble han brent av kirken. Vi ser at Bruno hadde rett, at alt i verden påvirker alt annet, slik kvantefysikken tydeliggjør at alt er sammenfiltret i et relasjonelt nettverk. Likevel, i dag har materialismen overtatt. Alt er adskilt fra hverandre. Man lever til man dør og det er det. Det gjelder å berike seg som best man kan, eie og ha, mens den virkelige rikdom ligger tilgjengelig like over den standardiserte tankeskorpen i menneskesinnet. Fragment er man og fragment forblir man i økende isolasjon når utgangspunktet er materielt.

Bevissthet defineres gjerne på dette nivå som *hvorledes det er å være meg* enten man er menneske, hund, blomst eller sten. Det er lett rent subjektivt å forveksle bevisstheten med de tanker og det innhold vi kognitivt erfarer. Bevissthet blir således avgrenset til kun den subjektive opplevelse hvert enkelt vesen har av sin eksistens og sine tanker, opplevelser og emosjoner. Spørsmålet blir hvorledes det er mulig at et materielt vesen, en konstruksjon av grunnstoffer, kan ha opplevelser og emosjoner med mindre bevissthet finnes manifestert i hver minste partikkel, i hvert atom, hver celle.

Selv om vi ikke anser at andre vesener har individuelle bevisstheter, glemmer vi gjerne å spørre hva som genererer de automatiske handlingene. Vi kaller det bare instinkter og overser gjerne at vi også har sådanne; husk eksemplet med spontan forelskelse. Bevissthet knyttes gjerne opp mot et minstekrav om å være *sentient*, i stand til å sanse eller føle noe. Altså er det få teorier om bevissthet i for eksempel stener. Videre er vi ennå mer usikre på om det finnes en universell, kosmisk bevissthet som bare *er*, med mindre vi ikke knytter en slik grunnleggende bevissthet opp mot en høyere bevissthet i form av en guddom vi måtte tro på, men da er vi over i troen og har forlatt dette tema.

La oss heller lene oss til urfolks erfaringer. Deres kontakt med naturen og andre livsvesener går dypere enn vår intellektuelle tilnærming og vitenskapelige observasjonsevne. De er vant til å observere, lytte og sanse seg inn på subtile nivåer. Deres samtale med naturen har bevart noe av den samme forbindelse med naturens indre liv som dyr, fugler og trær tar del i. De har erfaring via endrede bevissthets-tilstander som åpner vinduene.

Jeg nevnte forestillingen om dyr som automatoner, vesener uten indre liv og følelser, uten egentlig egenbevissthet. Dette er en grunn, kjølig, filosofisk tilnærming til andre livsvesener, kanskje nyttig i kjøttproduksjon, men likevel grunnleggende feil. Det er tilstrekkelig å observere reaksjonen hos en ku eller purke når deres kalv eller grisunge fratas dem for slakt. Reaksjonen har alle fellestrekk med tilsvarende menneskelig reaksjon.

I denne sammenheng mener jeg det kan være givende å trekke frem et svært spesielt tilfelle. I 1990 ble en fransk pike født i Namibia av foreldre som var viltfotografer. Den lille Tippi Benjamine Okanti Degré hadde ingen barn å leke med, så hun begynte å leke med dyrene i området. Blant dem var

det en voksen leopard, en struts, en apekatt og en rekke andre dyr, og størst av dem alle en fullvoksen, 5-tonns hann-
elefant, Abu, som lot henne klatre opp snabelen, over hodet
og sette seg på nakken, hvorefter han tok henne med på
turer. Dette er filmet og godt dokumentert. Tippi kommuni-
serte med alle disse dyrene, og da hun i 6-7 årsalderen ble
spurt om hvorledes hun gjorde det, svarte hun «*Jeg snakker
med dem med mitt sinn, gjennom mine øyne, mitt hjerte, min
sjel. Jeg ser at de forstår og svarer meg*».

Da hun var 10 år gammel flyttet familien tilbake til
Paris. Hun utdannet seg senere til fotograf og regissør, og
reiste etter mange år tilbake til sitt fødested. Da hun ankom,
kom også samme dag elefanten Abu dit. Den hadde knapt
vært sett siden hun dro. Jeg regner med at det er unødig å si
at det ble et varmt gjensyn. Kanskje er det like unødig å si at
det her må ha eksistert en forbindelse på et ikke-fysisk
bevissthetsnivå. Det er vel heller ikke nødvendig å si at hun,
tross sin unge alder, ble adoptert i den lokale San-nasjonen.

Dersom ikke hennes erfaring løfter noen tanker om
bevisstheten og dens rekkevidde, sitter materialismen hardt
fast. Godt dokumenterte observasjoner av villefanter har
vist at de er svært emosjonelle vesener og at når de møtes
etter lang adskillelse sosialiserer sterkt og lager til fest!
Tilfellet med Tippi Degré er heller ikke unikt i forholdet
mellom mennesker og elefanter, iblant også andre dyr. Det er
all grunn til å erkjenne at bevissthet med både tanke og
følelse på høyere nivå finnes blant de fleste dyr og at det ikke
er noe unikt menneskelig. Derfor må vi lære oss å respektere
dem. Kanskje vil vi slik gjenvinne en tapt dimensjon i det egne
liv som mennesker, som ett av mange uttrykk i den totale,
sammensatte livssfæren på vår planet.

Går vi over til planteriket, er vi over i en bevissthets-
sfære som er ennå fjernere enn dyrenes. Der eksisterer både

en felles bevissthet som kan minne om flokkbevisstheten hos dyr, fugler og fisk, og samtidig finnes det også her subjektiv bevissthet. Planter kommuniserer både gjennom rotsystemene og gjennom luften. De reagerer også individuelt.

Et interessant eksperiment i denne sammenheng besto i å la en larve tygge seg gjennom bladverket til en plante. Med våre måleinstrumenter var det mulig å registrere en reaksjon som minner om smerte. Et annet eksempel var å la en person mishandle en plante i et rom med andre planter. Plantene oppviste en reaksjon som kan minne om besvimelse. Senere, ved å la personen som gjennomførte mishandlingen komme tilbake i rommet, reagerte plantene umiddelbart på samme måte, de 'besvimte'. Dette antyder at planter også har hukommelse.

Denne kunnskapen om planter og trær har vi hatt i omtrent et halvt århundre når dette skrives. På 2020-tallet gjennomførte japanske forskere et ennu mer avasert eksperiment der de greide å filme plantenes kommunikasjon via bladene. Signalstoffene ble gjort selvlysende slik at man kunne følge deres transport gjennom luften og samtidig registrere reaksjonen. Eksperimentet er grundig dokumentert i faglitteraturen.

Slike eksperimenter viser at livet er følsomt på alle nivåer og at det er bevisst. Det skulle ikke være nødvendig å argumentere dypere, men spørsmålet er om mennesket er rede til å ta dette inn over seg, snarere enn å rasjonalisere det bort under egennyttens diktat.

Det er viktig å anerkjenne at alle levende vesener har en grad av individualitet. Samtidig har de en annen form for kontakt med artsfrender og andre på et for dem felles bevissthetsnivå. Hos mennesker ser vi også et slikt felles bevissthetsnivå, som nevnt i forhold til egregorer og ellers

observert sosiologisk i samfunnet. Det er vår moderne intellektualitet og materialisme som har fratatt oss en slik dyp kontakt. Dyr, fugler, fisk, insekter, trær og planter kommuniserer hele tiden og over store avstander. De kjenner hverandres identiteter, slik en sibirtiger identifiserer en annen straks den får ferten av en markering og samtidig åpenbart vet hvor den som har satt markeringen befinner seg.

Mennesket distanserer seg fra denne samme rotbevissthet gjennom den materialistiske, mekaniske tilnærmingen til verden. Det er til skade for menneskene selv, men også en dyp skade for naturen og andre levende vesener. Mennesket behandler dyr grusomt, spesielt dyr som defineres som mat, som kjøtt. Det snakkes om kjøttproduksjon, ikke om husdyrhold. Det foregår en mental og emosjonell distansering fra en værenssfære som kunne beriket oss immaterielt. Industriell matproduksjon er en sammenhengende lidelse, en lidelse vi inntar sammen med produktene som gjør oss mette. Den skiller seg fra urfolks naturlige og helt nødvendige jakt og fiske, som skjer i dyp respekt for de som later livet for deres egen overlevelse.

Menneskets tapte empatiske sansevne i forhold til andre livsvesener har fratatt oss evnen til å kommunisere med selve livet. Det er vårt eget groteske valg brutalt å skyve slik virkelighet fra oss. Det øker kanskje profitten, men gir oss ensomhet. Mennesket har isolert seg og blitt en ikke-deltagende tilskuer. Det er to forskjellige forståelsesnivåer, det bokstavelige og det direkte. Sistnevnte innebærer *egentlig* erkjennelse, å være ett med det som forstås. Det bokstavelige leder til den spesialisering som preger vår moderne tid. Det handler om å vite stadig mer om stadig mindre elementer av virkeligheten. Samtidig tapes sammenhengen.

La oss trekke dette sammen litt. De foreligger mye teori i forhold til hva bevissthet er og hvorledes den eventuelt er

oppstått, hva den representerer i mennesket. Vi må gå litt dypere innom bevissthetsteoriens idémessige utvikling.

Det er en generell oppfatning at studiet av bevissthet begynte med Descartes som en følge av det skille han dro mellom det fysiske, *res extensa*, og det mentale, *res cogitans*, noe som er blitt kjent som det *cartesianske skille*. Egentlig har bevissthet vært innom filosofien lenge før Descartes tid, men det er praktisk likevel å ta dette som et utgangspunkt siden han ga bevissthetsteorien en systematisk definisjon som sterkt har påvirket senere tenkning. Descartes definerte bevisstheten som noe utenfor legemet og forbundet med hjernen gjennom epifysen. Hjernen hadde ifølge ham ingen bevissthet i seg selv, heller ikke legemet. Legemet var slik kun et apparat for å samle sanseintrykk og et redskap for handling. Dette var ikke meget forskjellig fra tilsvarende hos dyr, men han mente at kun mennesket hadde forbindelse med en bevissthet. Transporten av sanseintrykk og viljesimpulsen til handling gikk ifølge denne teorien via epifysen. En viktig følge av Descartes plassering av bevisstheten utenfor legemet var at det også i de følgende par århundrer plasserte bevisstheten utenfor mulig vitenskapelig undersøkelse, men heldigvis ikke utenfor filosofisk spekulasjon.

Efter Descartes kom Leibnitz med idéen om parallellisme, om at legeme og sinn var to forskjellige substanser som var ment å fungere i perfekt harmoni. Han ble fulgt av den irske biskop og filosof George Berkeley (1685-1753), som påsto at materie uten bevissthet ikke kan eksistere, et immaterialistisk syn som tilsier at ting kun kan eksistere ved at de kan oppfattes av et sinn. Synet ble straks i møtegått av materialismen, fremst ved den franske filosofen Julien Offray de la Mettrie (1709-1751). Filosofer kolliderer også når grunnlaget for deres tenkning står i et motsetningsforhold, men det finnes også interessante utvekslinger, slik som mellom den engelske filosofen John Locke (1632-

1704), og Leibnitz som kan sees i sammenheng med dette. Locke skrev til Leibnitz at «*det er ingenting i bevisstheten som ikke også er i sansene*». Leibnitz svarte: «*Bortsett fra bevisstheten selv*»!

En viktig følge av spekulasjonene om bevisstheten var at det empiriske grunnlaget for fremveksten av psykologien som vitenskapsgren ble utviklet med Locke i spissen. Hans idéer møtte kritikk, ikke minst fra Kant som anså en slik vitenskap for å være umulig siden empirien krever bruk av eksperimenter og matematikk. Dessuten anså han at det mentale var privat og personlig og derfor på etisk grunnlag ikke skulle utsettes for slike undersøkelser.

Ikke desto mindre utviklet som kjent psykologien seg frem mot vår tid til en anerkjent vitenskap nettopp ved eksperimentering og bruk av matematikk, spesielt statistikk. Banebrytende arbeid ble utført av en rekke psykologer på slutten av 1800-tallet og tidlig på 1900-tallet. Fremst blant disse finner vi forannevnte William James, Sigmund Freud og den sveitsiske psykologen og filosofen Carl Gustav Jung (1875-1961). Jeg skal i det videre ikke gå inn på utviklingen av teoriene eller spesifikt teoriene innenfor psykologien med mindre det er nødvendig for å begrunne eller forklare bevissthetsfenomener.

Problemet i dag, slik jeg oppfatter det, er at vitenskapelig forskning på bevissthet definerer bevissthet for snevert. Forskingen er hovedsakelig konsentrert om kognitiv bevissthet, det kognitivt ubevisste og såkalt perifere bevissthetstilstander, herunder drømmer. Det handler altså mest om bevissthet og tilstander i bevisstheten som registreres kognitivt og mentalt i sinnet og slik også blir inngangen til psykologien. Drømmer huskes ofte og kan hentes opp i hukommelsen og gjenfortelles eller de kan oppsøkes gjennom psykoterapi og hypnose. Måling av hjerne-

aktivitet foretas mens individer er i forskjellige tilstander og tolkes. Likevel er vitenskapen ute av stand til å fastslå empirisk hva bevissthet *er*. Ingen kan si *hvor* bevisstheten er hverken i våken tilstand, i drømme, dyp søvn eller i en tilstand av koma, bare hva som skjer nevrologisk i hjernen. Siden dette er det eneste sted vi kan observere bevissthetsens aktivitet, blir teorien gjerne at bevisstheten oppstår i hjernen.

Hjernen har vært gjenstand for utforskning i svært lang tid. I nyere tid har vi hatt apparater til å scanne hjernen på forskjellige måter, og det er svært interessant å se hvorledes dens aktivitet utspiller seg gitt forskjellige tilstander. Under meditasjon viser det seg at det såkalte *posterior cingulate cortex*, som styrer selvreferensiell virksomhet, altså hva som faktisk når frem til vår kognitivt dagsbevisste oppmerksomhet, får redusert aktivitet samtidig med at antallet krysskommunikasjoner i resten av hjernen øker kraftig. Interne kommunikasjoner som holdes nede for at vi skal fungere normalt i vår daglige verden, får plutselig en kraftig aktivering. Hjernen blir mer integrert og virker med større fleksibilitet og intern sammenheng. Egoet dempes ned og det spirituelle lyser opp. Bevisstheten er langt mere enn bare et ego.

Dette åpner opp for helt andre bevissthetsnivåer i sinnet enn de vi til daglig beveger oss i. Det kan identifisere *posterior cingulate cortex* som det filter Henri Bergson refererte til. Når filteret tas ned, åpnes flere kretser, koblingen mellom individets lokale bevissthet, høyere bevissthetsnivåer og kognitive funksjoner aktiveres, iblant betydelig. De psykoaktive stoffene, psykedelika, har nettopp denne effekt.

Det vi sanser, våre legemlige tilstander og opplevde følelser og stemninger registreres utvilsomt i hjernen, men det er ikke det samme som den bevissthet de påvirker. Mitt syn er at alt dette hører hjemme i persepsjonspsykologien

generelt og iblant i andre spesielle felter innen psykologien. Det er sammenheng mellom psykologi og bevissthet, men psykologien favner kun det empirisk registrerbare. Min definisjon av bevissthet går utenpå alt dette slik også min definisjon av kosmos gjør. Bevissthet er det grunnleggende aspekt ved kosmos. La meg på denne bakgrunn trekke frem noen moderne trekk ved bevissthetsteorien.

Innenfor bevissthetsteorien finnes noe som kalles *det harde problem*. Det dreier seg om å forklare hvorledes opplevelse, erfaring oppstår som konsekvens av bestemte konfigurasjoner i den fysiske materie. Vi er her tilbake til spørsmålet om emergens, om hvorledes materien genererer noe ikke-materielt som en tanke, en følelse eller identitetsopplevelse. Det harde problem hviler allerede i utgangspunktet på materien som grunnlag og faller ut fra min forståelse bort når man ser bevissthet som virkelighetens kosmiske grunnlag.

Man kunne godt si at den fysiske virkelighet ikke kan eksistere uten bevissthet, for den ville da ikke ha noen viten om sin eksistens. Et noe underfundig spørsmål som dermed kan stilles her er om verden kan eksistere uten en bevissthet som kilde, som formgiver, som observatør. Det finnes tre hovedtrender i tilnærmingen til å forstå bevissthet. Det er en materialistisk teori, en dualistisk teori og en idealistisk, også kalt immateriell monistisk teori.

Den materialistiske teorien kan kort sammenfattes med utgangspunkt i big-bang. Universet oppsto for 13 eller kanskje 15 milliarder år siden ut av det absolutte intet. Rom, tid og materie oppsto samtidig. Nærmere vår tid økte kompleksiteten i materien slik at biologiske systemer oppsto der det var tilfeldig grunnlag for det, slik som her på vår planet. Når disse systemene ble komplekse nok, begynte de å reagere på hverandre og omgivelsene og utviklingen av et

rudimentært nervesystem og etterhvert en hjerne, bygget videre på dette. De biologiske systemene måtte reagere riktig for å overleve og utviklingen fortsatte frem til mennesket utviklet en stor nok hjerne til å bli individuelt selvbevisst. Altså i et slikt tidsperspektiv omtrent nu.

Teorien butter mot to grunnleggende forhold. Tid og rom blir bare plutselig til ut fra en ikke-eksisterende tid i et ikke-eksisterende rom. Slik tenkning krever en pre-eksisterende, tid-overskridende guddom eller urkraft. Menneskeskapte religioner vokser frem av slike forestillinger, men forklarer egentlig ingenting. Det gjør heller ikke vitenskapen. Begge bygger på en forestilling om en skapende gud eller at verden er blitt til uten årsak, *creatio ex nihil*. Da er det like greit å se for seg at noe alltid har eksistert, rommet er ubegrenset, tiden har ingen begynnelse og ingen ende slik jeg har antydnet over.

Det finnes et manuskript etter det florentinske universalgeniet Leonardo da Vinci (1452-1519) der han skriver at «*det er umulig at noe alene og helt av seg selv kan være årsak til sin egen skapelse; og de ting som er av seg selv er evige*». Det er fordi vi mennesker er begrensede i tid og rom og ikke klarer å forestille oss noe ubegrenset og evig, at vi insisterer på at kosmos må oppfattes innenfor våre begrensninger.

Selv om denne teorien har sine logiske fortrinn sett på bakgrunn av moderne astrofysikk og utviklingslæren, mangler den en god forklaring på hvorledes materie, selv i høyt kompleks biologisk form, kan danne tanker og idéer som ikke er materielle størrelser. Det er ikke gitt at selv en så kompleks biologisk struktur som en menneskehjerne er, kan være i stand til å forårsake komposisjonen av en symfoni, konstruksjonen av en bro eller skisseringen av et selvportrett. Det slår en at det må være noe mere her.

Den dualistiske teorien tar for seg dette ekstra og sier at bevissthet er noe ekstramaterielt, noe som befinner seg utenfor materien, og påvirker eller bruker materien til å erfare sin væren. Dette peker direkte tilbake på Descartes. Teorien forutsetter at det finnes både materie og bevissthet hver for seg, med ulike opphav, og som interagerer. Denne interaksjonen kommer i varierende grad til uttrykk i de biologiske systemer som er utviklet i materien, og den vil i enkelte sammenhenger bli forbundet med en hensikt, en høyere vilje og et mål.

En slik teori bringer oss raskt over i spørsmål om teleologi, guddommelige hensikter, religion og tro, men ikke nødvendigvis. Bevissthet kan også oppfattes som en egenskap ved det univers som ble til ved big-bang, akkurat som rom, tid og materie. Likevel vil ikke de fleste fysikere inkludere teleologi, formål eller bevissthet i sin forståelse av den fysiske verden. Da står de på sett og vis på fast grunn inntil spørsmål stilles om verdens tilblivelse. Er den fullstendig meningsløs, blir også mennesket temmelig meningsløst, bortsett fra de meninger de selv kan hoste opp om sin lille virkelighet. Big-bang er også kun teori.

Det heter *nihil ex nihilo* eller *ex nihilo nihil fit*; intet fra intet, av intet oppstår intet. Det står en strid om universets opprinnelse, og det er grunn til å betvile både big-bang teorien og enhver annen teori. Kanskje er enhver materiell teori uholdbar. Det kan den tredje teori om bevissthet, immateriell monisme, muligens forklare. Den sier at bevissthet er alt som er, *causa sui*, og at bevissthet danner materien som en struktur. Materien er generert av bevissthetens egenaktivitet, uttrykt i egenskap av vibrasjoner som spenner over alle 'oktaver'. Herunder fyller materien kun noen av oktavene. Sett i dette perspektiv blir et eventuelt big-bang kun et passerende fenomen og multiversteoriene mest hjelpeløst, om enn avansert tankespinn.

Beveger vi oss over på et annet felt, kan vi snakke om en første ordens teori og en høyere ordens teori. Med første ordens teori mener vi at bevisste tilstander er de gjennom hvilke individet er oppmerksomt på verdens egenskaper og på egen kropp. Høyere ordens teori handler om hvorledes bevisste tilstander gir opphav til *begreper* om verden, indresans teori, eller konseptuelle tanker, tanke-teori. Disse teoriene er for komplekse til at jeg kan gå inn på de her, men de handler da også mere om kognitivt bevisste tilstander i sinnet enn om bevissthet som fenomen.

Det er to alternative syn på bevissthetens grunnlag. Det er de som mener at materien er grunnlaget for bevissheten, et materialistisk syn som støtter forestillingen om at tanker oppstår i hjernen og at ethvert system som blir komplekst nok kan utvikle kognitiv bevissthet, og de som mener bevissthet er grunnlaget for materien, at hjernen kun formidler bevissthetens uttrykk til det kognitive plan hvilket tilsier at uansett hvor komplekst et system er, vil det ikke nødvendigvis utvikle kognitiv bevissthet. Jeg er av sistnevnte oppfatning og anser dermed utviklingen av såkalt kunstig intelligens som et selvbedrag. Det at vi kan programmere maskiner, også såkalt selvlærende maskiner, tilsier ikke annet enn at vi er gode programmerere. Det er betydelig forskjell på eksekveringen av et program og menneskelig tenkning, kvalitativ livsopplevelse og emosjonalitet. Ingen maskin, intet dataprogram kan duplisere bevissthet, kun oppvise likhetstrekk som er programmert inn i systemet. Det er et finurlig bedrageri.

Når jeg i likhet med mange tenkere før meg påstår at noe ikke kan oppstå av intet, er det helt i tråd med forestillingen om at intet er noe. Dette er sammenfallende med utsagnet til den amerikanske kosmologen Lawrence Maxwell Krauss (f. 1954), «*Nothing is something*»; intet er noe. Poenget er at dette intet-noe er immaterielt, en kraft som

produserer, koagulerer fysisk materie. Det er denne, la meg kalle det en kraft, som er vår Urgrund, vår bevissthets kilde og som produserer en kvant, altså et fragment av bevissthet i hver kvant av fysisk materie. Urgrundsbevisstheten bygger, skaper virkeligheten. Den bygger bevissthetens uttrykk og fysisk virkelighet i en og samme prosess. Slik er alt fysisk eksisterende forsynt med en grad av bevissthet, potensiell eller uttrykt. Slik er mennesket et fragment av Urgrundsbevisstheten.

Enkelte fysikere og astrofysikere påpeker at universet er et resultat av at *intet* er ustabil på kvantenivå, altså at kvantevakuumet er ustabil og kan eksplodere i et stort smell og produsere universet slik vi kjenner det. For at noe skal være ustabil, må det være *noe* og ikke det samme som absolutt ikke-eksistens. Et ustabil kvantevakuum er *noe*. Poenget mitt er helt enkelt og logisk at *intet* ikke kan være ustabil uten å være *noe*. Dette *intet-noe* er hele tiden, ustabil om man vil betegne det slik, og kontinuerlig verdensgenererende. Skapelsen pågår slik jeg har antydnet, hele tiden.

Her faller de innledende ordene til den amerikanske astrofysikeren Neil deGrasse Tyson (f. 1958) på plass: «*Nothing is not nothing. Nothing is something. That's how a cosmos can be spawned from the void*». Bevissthet er dette *intet-noe* som ligger bak, i alt, rommer alt, evner alt. Den har ingen begynnelse, *intet* bestemt utgangspunkt og heller ingen ende. Den *er*. Væren er rom- og tidsoverskridende evig.

Det mest avanserte forsøk på å forklare bevissthet vitenskapelig som jeg har støtt på, er en teori utviklet av den finske fysikeren Matti Pitkänen (f. 1950). Han bygger teorien på noe han kaller topologisk geometrodynamikk og kobler den sammen med en kvanteteori om bevissthet. Teorien er komplisert og spekulerer i høyeredimensjonale rom, der den fire-dimensjonale romtiden reduseres til en flate med de

samme symmetriene som den tomme romtid i Einsteins spesielle relativitetsteori. Pitkänen mener at teorien på fysisk nivå leder til et nytt syn på både romtid, energi, kvantum og informasjon og videre til en bevissthetens fysikk.

Dette er et langt stykke å gå og vanskelig å forstå, men han skriver at «*gjennom bevissthetens fraktalitet, har denne anatomien strukturelle motstykker i vår hverdagsbevissthet*». På første trinn sier han at prosessen skaper en maksimalt sammenfiltret, holistisk kvantetilstand. Derefter følger en analytisk prosess som fører til en minimalt sammenfiltret, klassisk tilstand som gir opplevelsen av forståelse. Stillet overfor en teori som denne, et forsøk på å forstå bevissthet ut fra et kvantefysisk, x-dimensjonalt rom, må spørsmålet stilles om ikke dette kun er det samme som å forstå bevissthet som et produkt av materien på et svært abstrakt nivå. Det flytter ikke grensen. Vi kommer ikke videre ad fysisk forklaringsvei, uansett teoriens enkelhet eller kompleksitet. Bevissthet må utforskes gjennom seg selv.

Det er ikke usannsynlig at menneskenes nuværende fragmenterte bevissthetstilstand kan utvikle seg fra individualisert til transindividuell bevissthet ved en overgang fra den egosentrerte til en transpersonlig. Da er det mulig å ane at utviklingen ikke bare er en retur til et tidligere fellesbevisst stadium, men til en høyere kognitiv fellesbevissthet som bygger på individ-erfaringene og som representerer en inntreden i ikke bare jordens noosfære og økologi, men i et større kosmisk fellesskap. Det er de transpersonlige erfaringene som viser at vi ikke bare er en samling fysiske atomer og molekyler, men noe som overskrider rom, tid og kausalitet i et ubegrenset felt av bevissthet.

Enkelte forskere med hang til teknologi, har gjort seg forestillinger om at denne fellesbevissthet er i ferd med å utvikle seg gjennom våre mange nye teknologiske kommuni-

kasjonsmidler som mobiltelefon og internett. Dette binder riktignok mennesker sammen i en felles samtale men representerer ikke en utvikling av *bevisstheten*. Det vil heller ikke all verdens transhumanistiske implantater gjøre. Bevissthet er mer enn regnekapasitet.

Det er grunnleggende å forstå at bevissthet ikke er elektronikk. Skal menneskeheten utvikle en virkelig bevisst *samtale* kan det kun skje gjennom utvikling av bevisstheten hos hvert enkelt individ. Det vil mest sannsynlig finne sted subtile endringer i vår hjerne i forbindelse med denne utvikling, og den foregår, langsomt og i det stille, litt overalt. Mennesket vil aldri kunne beherske verden med roboter og kunstig intelligens, helt enkelt fordi dette ikke egentlig er intelligens, men avansert programvare. Mye kan gjøres på det materielle, ytre plan med slike innretninger, men de har intet med mestring av verden, enn si livet å gjøre.

Den tragiske side av transhumanismen er at den kun forholder seg til mennesket som en fysisk, biologisk entitet som det dreier seg om å forlenge livet til og gjøre mest mulig effektiv, for eksempel med regneevner som en avansert computer. Implantater i mennesket kan muligens en dag få til noe slikt, men hvor stor batteripakke skal et menneske gå rundt med for å oppnå et tilnærmet evig, effektivt liv? Et avgjørende aspekt forbundet med transhumanismens mål er at den trekker det biologiske mennesket dypere ned i materien ved hjelp av teknologi, en teknologi som uvegerlig vil slite ut mennesket mentalt og psykisk og ikke minst hindre mennesket i sin utvikling, der det å dø er et helt nødvendig trinn på veien videre. Utvikling i denne retning fratår mennesket det menneskelige og helt nødvendige erfaringer. Menneskelivet taper veien til spirituell vekst og kastes inn i et liv som biologisk datamaskin med alle de muligheter det gir til å dominere og kontrollere det via et nettverk der noen sitter med spakene. Vi kan få spesialiserte arbeidsindivider

som i realiteten taper alt menneskelig og som vil ende som roboter i en nådeløst eksploaterende verden.

Det fables om at mennesket med tilstrekkelige modifikasjoner vil kunne foreta lange oppdagelsesreiser i verdensrommet og oppdage flere fjerne planeter, kanskje beboelige, men hva slags liv vil dette være. Vi vet egentlig *alt* om dette universet, men det er ikke bragt opp til den kognitive dagsbevissthetens overflate. Dyp kontakt med Urgrunden gir åpning til kunnskap om universet på flere plan enn det materielle, og det er dette som virkelig betyr noe. Vi kan telle planeter, stjerner og galakser i universet til vi kreperer, regne ut elektronenes orbitaler til vi svimer av og materiens vekt til den knuser oss, men det gir ingen innsikt i hva det *egentlig* er. Det blir kun tall for en egnet datamaskin som helst bør stå koblet til strømmettet og ikke nervesystemet.

Mennesket har behov for direkte kontakt med bevissthet på dype plan. Med datastyrte tanker og funksjoner stenges denne porten og *mennesket* forsvinner. Utvikling i denne retningen går i stikk motsatt retning av den som ligger naturlig og kosmisk i mennesket. Det er ikke destinert til å forsvinne i et materialistisk, mekanisk fortvilelsens dyp, men til å stige opp og ut av det materielle nivå ved gradvis spirituell vekst og tilhørende utvikling av en bevissthet som overskrider det begrensede liv i et fysisk legeme. Det er dette som er ekte transhumanisme, å transcendere det humane og bli *menneske* på et høyere bevissthetsplan i dypere kontakt med det transpersonlige, med den kosmiske bevissthet og slik kognitivt bevisst bli del av en høyere sammenheng, det virkelige liv.

Mestring av livet kan kun skje i og gjennom det levende og fullstendige biologiske mennesket. Det handler ikke om implantering av microchips i hjernen, men om utvikling ved bruk og erfaring, ikke bare av den hjernen vi er

utstyrt med, men *hele* mennesket fordi hele mennesket er bevisst. Å mestre eget liv er grunnleggende og ikke oppnåelig hverken gjennom ytre redskaper eller implanterte chips. Det handler til syvende og sist om på bevissthetsnivå å heve egen indre vibrasjonsrate til et nivå der vi kan gå over til lys, bli *høyt opplyste* som det heter i den frimureriske tradisjon. Bevisstheten har mer kraft enn enhver datamaskin, nutidig eller fremtidig. Det er også en helt annen kraft. Menneskets utvikling har lite med materiell utvikling å gjøre. Den handler om å hente frem *mennesket* gjennom mennesket selv og løfte det ut av illusjonene, ikke å bygge det om til en halv robot. Utviklingen går fra mørke til lys i mer enn én forstand.

Bevissthet oppleves aldri i flertall. Den erkjennes som én og udelt, selv om den manifesterer seg i alt, i adskilte individer, i trær og dyr og har flere porter inn i ens eget levende legeme. Den er overordnet det biologiske slik det biologiske er overordnet det teknologiske. Bevisstheten bygger liv, livet bygger teknologi. Bevisstheten kommuniserer på langt høyere nivå enn elektronikken. At vi kan dele tanker, synspunkter og opplevelser via internett er ikke det samme som erkjent fellesskap slik det oppleves ved ekte transpersonlig deltagelse. Denne deltagelse er forbundet med mennesket som selvstendig individ, bundet i et avgrenset fysisk legeme i direkte, transcendental kommunikasjon med andre. Det er med andre ord redskapet for deltagelse. Derfor er legemet noe vi må se nærmere på.

Legemets bevissthet

Under vår innledningsvise ferd fra hudoverflaten i hånden til atomene og elementærpartiklene, passerte vi kort cellen. Hele vårt legeme er sammensatt av drøyt 30 billioner celler, som i gjennomsnitt er omtrent en hundredel av en millimeter store og alle har sin spesialiserte oppgave med å beskytte og drive det kraftverk et levende menneske er. Vi har hud- og fettceller som beskytter oss, celler som danner skjelett, muskler, blod og nerver, og ennå andre som sikrer vitale indre funksjoner eller utgjør spesialiserte forsvarsverk. Det interessante her er at i et friskt individ samarbeider alle disse cellene harmonisk som om de var én.

Vi mennesker har en tendens til å oppfatte vår bevissthet som noe som sitter i hodet. Dette er en illusjon som følger av at vi har fire av våre fem sanser lokalisert til steder i hodet. Det blir på den måten det sentrum vi orienterer oss fra. Illusjonen opphører et øyeblikk om vi trår på en spiker, men vi flytter straks opplevelsen til hodet idet de andre sansene begynner å forholde seg til skaden. Når en slik hendelse inntreffer oppfatter vi allikevel skaden nettopp fordi hele legemet er bevisst, vi tenker bare ikke over hvor bevisst kroppen er i alt vi anvender den til, som når vi ved en viljeshandling utfører noe så enkelt som å gå til et bestemt sted eller løfte gaffelen når vi spiser.

I realiteten er vi mennesker en komposisjon av celler. Den ene befruktede celle som ble dannet ved unnfangelsen vet hva den skal bli. Den deler seg og bygger opp hele det spesialiserte byggverk som endelig danner et helt, levende menneske. Materialistisk vitenskap sier at denne prosess er kodet i vårt DNA, men det er et stort spørsmål hvorledes en streng biologisk kode basert på fire grunnleggende komponenter kan utvikle et menneske med hele dets kompleksitet. Hvor ligger styringen av denne kode? Det er gjort en sammenligning med Encyclopaedia Britannica.

Dersom man klippet ut alle ord som er samlet i dens mer enn 30 bind og slapp de rett i gulvet, og de samlet seg til William Shakespeares (1564-1616) samlede verker, har vi et bilde på en umulig tilfeldighet. At vår DNA-streng er komponert som den er med sine 3,2 milliarder basepar fordelt på drøyt 22000 gener spredt over 23 kromosompar, mener enkelte forskere er en tilsvarende umulig tilfeldighet og derav trekker de den konklusjon at vi er konstruert, skapt av en gud eller temmelig useriøst, rett og slett er et pågående eksperiment '*aliens*' driver med her på jorden.

Jeg er av den enkle oppfatning at vi ikke har å gjøre med tilfeldigheter her. Konstruksjonen er bygget opp over millioner av år og bærer vitnesbyrd om intelligens. Det er ikke tilstrekkelig å påpeke at vi har funnet ut hva en hel del av våre gener gjør og at vi kan manipulere dem, så lenge vi ikke vet hva som har generert disse genene. Det er som å forstå at vi kan få lys i lampen ved å vri om bryteren på veggen uten å vite hvor strømmen kommer fra.

Bak enhver fysisk virkelighet ligger en intelligens, en bevissthet med en Urgrundsvilje til eksistens på det fysiske plan. Arkitekttegningen til et menneske, til hvert enkelt menneske, foreligger i den kraft som manifesterer det. Det forelskede par jeg nevnte innledningsvis har ikke den fjerneste idé om at deres forelskelse i realiteten er drevet frem av krefter fullstendig hinsides deres fatteevne med det formål å hente inn et nytt menneske til den fysiske fase av dets eksistens. Det vi kaller kjærlighet er ikke bare en fin, rik følelse, men også en driver, en mekanisme med et helt bestemt formål. En subtil kommunikasjon mellom to individer finner sted ved frigivelse av feromoner og andre signaler som fører dem sammen. Likevel gir det ingen garanti for at de to mentalt og psykisk finner ut av det med hverandre. Slik blir ofte den umiddelbare harmonien et bedrag utløst av de

subliminale signalenes reaksjoner hos individene. Dette er kroppsbevissthetenes kommunikasjon under sansenes nivå.

Kontakten med de indre livsprosessene tangerer den elementære bevissthet akkurat der de kosmiske energiene materialiserer seg i legemet. Det er med andre ord også en forbindelse til den kosmiske bevissthet der den opererer i materien og bygger partikkel for partikkel, atom for atom hele ditt levende verktøy. Yoga og lignende teknikker er veier til slike kognitivt bevisste innsikter gjennom dyp kontakt med de kreative og fornyende prosessene i legemet. Den individuelle bevisstheten kan slik sett sanse den kosmiske bevissthet på et finkornet nivå nettopp i overgangen fra det immaterielle til det materielle.

Oppmerksomhet på kroppens indre rytmer, på åndedrettet, pulsen, peristaltikken og andre vekslinger, er i seg selv en meditativ øvelse som gir et usedvanlig godt innblikk i hva legemet er i seg selv som grunnlag for eksistens på et materielt plan. Oppmerksomhet er fokusert bevissthet. På nivå med legemet gir oppmerksomhet kontakt med Urgrunden gjennom dens skapende kraft i fragmentet.

Ved å følge legemets mange rytmiske forløp er det mulig å oppfatte noe som minner om musikalske harmonier. Ved å følge disse harmoniene vil du oppdage at de resonnerer med harmonier i universet. Det er disse harmoniene eller disharmoniene som er grunnlag for astrologien, for de harmonier du er strukturert over fra fødselen både legemlig og psykisk og de klangbilder i det kosmiske som påvirker denne strukturen over tidens løp.

Når det etableres en kontinuerlig kontakt med dette nivå i eget legeme blir man i stand til å erkjenne disse påvirkningene intuitivt og behovet for astrologiske beregninger blir overflødig. Å erkjenne mønstrene og det harmoniske sam-

spillet mellom kosmisk og legemlig nivå, gjør det mulig å optimalisere forholdet og sikre legemets helse og sunnhet. Det betyr også at man intuitivt unngår å handle eller spise helseskadelig. Harmoni med kosmos er legemlig helbredende. Når legeme og kosmos klinger sammen er kroppen samstemt med livet. Universet, kosmos, er refleksivt og mennesket speiler det hele i seg selv i samspillet mellom mikrokosmos og makrokosmos.

Kroppsbevissthet handler altså ikke bare om å være bevisst sin kropp, men om det kroppen er bevisst uten at du kognitivt vet det. Alle sansestimuli kroppen fanger opp tolkes på et eller annet nivå selv om det ikke når individets kognitive, såkalt våkne dagsbevissthet. Det gjelder blant annet reaksjoner på andre individers temperatur, odør og små detaljer som størrelsen på pupillene og mikrobevegelser i ansiktsmuskulaturen, alt signaler om andre menneskers følelser og subjektive tilstander eller intensjoner.

I et kaldt samfunn som de nord-europeiske og nord-amerikanske, eller germanske og anglosaksiske, santeres slike signaler bort med alt fra deodoranter til ren fysisk avstand, mens de i varmere samfunn som de latinske, slaviske, arabiske, afrikanske og stort sett de fleste andre, bidrar til en betydelig rikere og mer kompleks kommunikasjon på subliminale nivåer. I virkelig kalde sfærer som vi ser i forretningslivet og finansverdenen, står man til slutt igjen med bare ord og tall som bærere av kommunikasjonen. Det totale menneske kommuniserer på utallige kanaler der også de endokrine kjertlene er signalemittere via det eksokrine system, slik som jeg var inne på innledningsvis med det unge, bråforelskede paret. Kroppskjemien er ofte avgjørende i menneskers intuitive reaksjon på hverandre. Dette gjelder også på nivå med encellede livsformer som amøber og bakterier.

I denne sammenheng er det interessant å trekke frem et annet konkret fenomen når det kommer til våre bevissthetsnivåer, et som ligger et annet sted enn i hjernen. I vårt legeme bærer vi med oss mer enn to kilo mikroorganismer, et antall større enn det antall celler vi selv består av; en befolkning på rundt 39 billioner utgjør menneskets mikrobiome. Den overveiende andel av dette er bakterier, og de jeg sikter til her er spesielt de som har med vår metabolisme å gjøre. Denne flora av bakterier er i nær kontakt med den store, komplekse vagusnerven som kommuniserer mellom fordøyelsessystemet og hjernen.

Vi kaller denne mikrobiomen og tilknyttede nervesystem for det *enteriske* nervesystem. Det fungerer omtrent som en hjerne nummer to, helt under vår dagsbevisste oppmerksomhet. Likevel påvirker tilstanden i denne sekundærhjerne vår bevissthetstilstand, våre sinnsstemninger, vårt humør, vår vurderingsevne, vår mentale helse, blant annet også fordi det enteriske kompleks er ansvarlig for mer enn 90% av produksjonen av hormonet serotonin.

Forskere har sett det enteriske nervesystem som en side av vårt ubevisste sinn. Vi kjenner alle begrepet *magefølelse* og uttrykket «*du er hva du spiser*». Det ligger en sannhet her når vi ser ting i slikt perspektiv. Vi bærer mikrober i alle legemets interne og eksterne økosystemer. De er avgjørende for vår kroppslige integritet og virkemåte. Samtidig er mikrobiomen følsom for påvirkninger. Individet utsettes hele tiden for påvirkninger gjennom egne handlinger, valg av føde og ytre forhold. Individet lever i integrasjon med alt som omgir det her på jorden, men også langt utover jordens begrensede sfære.

Med dette som bakgrunn er det mulig å rive ned kropp-sjel, legeme-bevissthet dikotomien ved å erkjenne at legemet *er* bevissthet og vi derfor ser en enhet, en enhetlig

bevissthet i et komplett menneske. Det gir videre innsikt til forståelse av psykosomatiske forbindelser, helse og uhelse, biologisk, psykisk og mentalt. Nivåene influerer hverandre på bevissthetsnivå. Eksempelvis kan neuropeptider utløses fra hypothalamus til immunsystemet under bestemte påvirkninger, både biologiske, psykiske og mentale.

Nevropeptidene virker både i hjernen som neurotransmittere og i legemet som hormoner, og de påvirker immunsystemet. Slik kan de utløses ved sjamanistisk eller lignende påvirkning med helbredende virkning, samt også forklare helbredelse ved hypnose og placebomedisin. De større aktiviteten i neuropeptidene er, desto sterkere er også motstandskraften i forhold til sykdom. Nevropeptidene kan i spesielle tilfeller gi effekter som minner om psykedelika og har muligens noe av den samme effekt på hjernens virkemåte.

Det ligger en kraftfull bevissthet i solar plexus forbundet med det sympatiske nervesystem. Det er solkraften i mennesket og det er mulig å vinne kontroll over denne kraften som spiller en betydelig rolle i oppvåkingsprosessen. Kabbalaen er også et bilde på nervesystemet, der solar plexus sammenfaller med *tiphreth* som igjen korresponderer med solen og med alkymisk gull. Det samme gjelder det vediske chakrasystemet der *manipura chakra* sammenfaller med solar plexus på samme måte som det kabbalistiske *tiphereth*.

Det hinduistiske bilde av chakraenes plassering i legemet er selvsagt korrekt, slik også den hermetiske kabbala og den alkymiske prosess er, men vi skal være klar over at bevissthetskontinuerlig gjennomstrømmer det hele i *samtlige* kanaler. Det er dette blant annet akupunktur, om enn på sin egen særskilte måte, henter sin effekt fra. Det fysiske legeme, i likhet med de forskjellige ikke-fysiske legemer som holder mennesket sammen er fullstendig paral-

lelle men har forskjellig tetthetsgrad, om man kan si det slik. Jeg vender efterhvert tilbake til noe av dette, men la meg først trekke tilbake til selve hovedtemaet og begynne med det mest kjente.

Menneskelegemet består av ca. 70-80% vann, men vannet i kroppen er ikke som vannet fra springen eller i havet, det er både dynamisk og strukturelt noe annet. Summen av de elektromagnetiske vibrasjoner som frigjøres i organismen i løpet av en biokjemisk syklus, preges i vannet i dette legemet. Organismen *informerer* vannet den inneholder og det informerte vannet danner informasjonskanaler i hele legemet. Det fører til at alle celler og celledsystemer i organismen harmoniseres i fase med vibrasjonene vannet formidler.

En viktig, men oversett referanse i forhold til legemets vibrerende energi, er forsøkene som ble gjennomført av den amerikanske mikrobiologen Royal Raymond Rife (1888-1971). Han studerte enkeltceller, bakterier og virus gjennom datidens kraftigste mikroskop og greide å fastslå vibrasjonsraten deres. Dernest utviklet han et instrument som kunne justeres i forhold til deres *eigenfrekvens*, og ødelegge dem uten å påvirke andre celler. Slik kunne han ødelegge syke celler, og sykdomsfremkallende bakterier og virus effektivt og smertefritt. Det er kanskje unødvendig å nevne at han ble kraftig motarbeidet av den farmasøytiske industrien.

En alminnelig teknikk som anvendes blant annet systematisk av rosenkreutzere er magnetisering av vann. Det utføres helt enkelt ved at man tar et glass vann, holder det mellom fingertuppene uten at fingrene møtes, og konsentrerer seg om å visualisere en magnetisk strøm som utgår fra fingrene, gjennom vannet og derefter drikke vannet. Dette kan synes temmelig illusorisk, avhengig av forestillinger det ikke er belegg for, men forsøk utført av den japanske forskeren Maseru Emoto (1943-2014) viser at vann kan

påvirkes på subtile måter. Han gjennomførte forsøk der vannprøver ble utsatt for påvirkning av positive og negative tanker som hat, drapsønsker på den ene side og fred og kjærlighet på den annen. Det viste seg at vann som hadde vært utsatt for positive emosjoner oppviste flotte, symmetrisk harmoniske strukturer mens vann som hadde mottatt negative impulser viste ødelagte og usymmetriske mønstre. Dette er godt dokumentert, dog har som forventet, møtt motstand i standard vitenskap.

Sett på bakgrunn av at mennesket består av betydelige mengder vann, er det ikke vanskelig å se hvorledes våre tenkemåter og holdninger påvirker. Vannet formidler harmoni eller disharmoni til hele legemet. Det vi *er* bevisst eller ubevisst, våre tankemønstre og intensjoner er med på å prege legemets tilstand. Helsen avspeiler dette umiddelbart slik at gode tanker og holdninger i bevisstheten gir positiv effekt på helsen. Tilsvarende motsatt ser vi resultatet som sykdom. Vannet bidrar til hele organismens makroskopiske koherens eller sammenheng. Denne prosessen er ikke-lokal og øyeblikkelig og den skjer uten noen kjent form for energi.

Dette leder oss over i kvantemekaniske teorier om bevissthet. Uten å gå inn på kvantemekanikken, noe vi til en viss grad har berørt og som vil bli for omfattende her, kan vi ta utgangspunkt i Københavnmodellen. Den deler naturen i to, et observerende system og et system som observeres. Dette er også kjent som Heisenbergsnittet. Over snittet brukes erfaringsbaserte klassiske beskrivelser mens man under snittet bruker kvantemekaniske beskrivelser. Det vi ser er at observasjonen påvirker det observerte uten at vi kan forklare hvorledes det skjer. Dette kalles kvantum-interaktiv dualisme. Jeg mener at dette kan tjene som bilde på den prosess som virker i forhold til vannet. Den bevisste tilstand passerer gjennom snittet og påvirker vannet.

Jeg nevnte innledningsvis hvorledes vårt legeme hele tiden gjennomstrømmes av elementærpartikler. Det går an å se dette som at vi flyter i en jevn strøm av energi som konstant er forbundet med hele kosmos, men det stopper ikke der. Mennesket er også et elektrisk vesen. Elektronstrømmer sirkulerer i hele legemet, ikke bare i nervesystemet, men i alt, også i det spesielle, levende vann som holder hele vårt indre i sammenheng. Vårt elektromagnetiske felt er målbart med forskjellige instrumenter og det er forbundet med hele den verden vi lever i, biotopen omkring oss, jorden, kosmos.

Den konstante flyt, gjennomstrømming, våre legemer utsettes for kan oppfattes som en side ved tiden. Den forandrer oss fortløpende. Materielt er den flyt som er et menneske manifest i hvert nu, det samme og ikke det samme fra øyeblikk til øyeblikk. Alt er i bliven. Uten begynnelse og uten ende, *blir* alt hele tiden. Med tiden som en under gravitasjonen bøyd dimensjon, fanges alt i det tidløse. Alt som blir integreres i den kosmiske bevissthet og består for all tid.

Den tyske filosofen Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831), sa at ren væren er alle tings utgangspunkt. I dette ligger at den rene væren er fullstendig uten egenskaper og samtidig eier alle egenskaper og at den derfor iboende også er alt og intet. Dermed er virkeligheten alltid blivende. Dette leder oss tilbake til mitt utsagn om at intet også er noe, altså er det absolutte intet ikke mulig, men nærmest et kvantevakuum, et *noe* som genererer kontinuerlig bliven. Hegel påstår videre at bevisstheten i seg selv er intet, ingen-ting, men noe som blir til gjennom individets bevissthet. Den franske filosofen Paul-Michel Foucault (1926-1984), beskriver hvorledes tomrommet i mennesket er kilde til dets kreativitet, ved at det krever fylde og skaper den ved egen aktivitet. Dette ligger tett på en oppfatning av bevisstheten som et vakuum hvorigjennom alt blir til, altså til kvante-teoriens vakuum som kilde til den fysiske verden.

Skal jeg sette dette i sammenheng med legemets bevissthet må jeg se den kosmiske kreative energi som noe som nærmest suges opp av legemet og gjennom hjernens kvantefysiske prosesser, hvorefter kreativiteten kommer til uttrykk i materiell handling.

Hegel er verd noen ord i denne sammenheng. Han skriver i «Åndens fenomenologi» fra 1807, at ånd alltid *er* og *alt* som er. Han skriver at ånden utvikler seg og uttrykker sine øyeblikk som i seg bærer sin antitese og at de fremstår som former av bevissthet. Erfaring er veien bevisstheten gjennomgår. Verdenssjelen forstyrres ikke av forskjeller, men er selv enhver forskjell, beveger, men beveger seg ikke og vibrerer i sin indre ro. Hegel snakker om at det ytre er et uttrykk for det indre, og er her på linje med den berømte smaragdtavlens ord; *som foroven, således også forneden*. Den indre, oversanselige verden blir dermed «*appearance qua appearance*», som det står i den engelske oversettelsen. Materien er ikke noe uavhengig, ikke en eksisterende ting, men væren i form av en universal eller i form av en oppfatning. Det materielle legeme blir slik en individuell form i naturen, fylt med en indre bevissthet og løst forbundet med et formål.

Mennesket og alt som lever og finnes i fysisk form er koagulerte uttrykk for den kosmiske grunnenergi jeg kaller Urgrund, urbevissthet, en emanasjon og fiksering i form, individualisert, objektivert i tid og rom. Innerst inne erkjenner vi hva vi er, men rasjonaliserer det effektivt bort, ikke minst fordi vi intellektuelt ikke evner å fatte hvorfor vi er til, hvorfor verden i det hele tatt er.

Mennesket er et lokalt kraftverk, men det stråler ikke bare ut den varme som følger av metabolismen. Det utstråler alt hva det er på flere plan, psykisk, mentalt og spirituelt og er gjennom denne utstråling i kontakt med sine omgivelser.

Det er denne utstråling som fanges opp av andre menneskers intuisjon på godt og ondt. Tanker er en energiform. Holdninger er energiuttrykk. Følelser er strømmer av energi. Alt er uttrykk for et selv. Personens fysiske fremtoning, ansiktstrekk er også dannet av det energiuttrykk som ligger til grunn for vedkommendes biologiske vesen. Derfor er det mulig å lese svært meget ut fra en persons fysiske gestalt, fysiognomi, bevegelser og talemåter, selv uten å sanse de mer subtile utstrålingene, men våken sansning av nettopp de subtile signaler det biologiske legemet avgir, gjør det mulig å lese individet på et ennu dypere nivå gjennom legemet.

På samme måte som atomet, jorden og solen vibrerer, vibrerer også menneskets legeme og danner subtile strukturer som det er mulig å sanse og å se med nødvendig øvelse. Tankeformer dannes som bilder, følelser som farger. Mennesket vibrerer i flere oktaver og danner et felt der dets tilstand kan avleses. Det er også via legemets fysiske vibrasjon at vi i det hele tatt kan se hverandre, føle hverandres nærhet, kjenne den andres hånd i den egne.

Vi er gjennom våre individuelle, vibratoriske tilstander i konstant kontakt med kosmos, men de færreste sanser denne forbindelse, omtrent som vi normalt heller ikke sanser tilstanden i det enteriske system. Det er kognitivt ubevisst. Likevel er det i dette vibratoriske felt individet interagerer med det kosmiske i varierende grad av harmoni eller disharmoni. Harmoni her gir helse og et sunt legeme, disharmoni kan slå ut som sykdom, somatisk, psykisk eller mentalt. Bevissthet er den virkede faktor. Individet påvirker denne tilstand, ikke bare gjennom hva det tar til seg av sunne eller skadelige fødevarer, men i ennu større grad ved sine tenkemåter, holdninger og handlinger. Det er derfor også en sterk sammenheng mellom hva man tenker og gjør i forhold til andre mennesker og legemets tilstand. Negative tanker og handlinger er disharmoniske og påvirker alle det egne biolo-

giske legemets subtile systemer negativt, nettopp gjennom den kvantefysiske interaksjonen med vann.

Rent biologisk skjer dette på flere nivåer. De bioelektriske energistrømmene endres. Dette virker igjen på hjernen og nervesystemet og ikke minst mikrobiomen. Mikrobenene er lett påvirkelige og kan mutere, endre funksjon fra nyttig til skadelig. Følgelig inntreer via vaguskomplekset endringer i individets sinn, gjerne i forskjellige former for og grader av depresjon og andre sinnslidelser. Dette sees ofte hos mennesker som har deltatt i krigshandlinger i form av post-treumatisk stress syndrom. Krig, lemlestelse og drap påvirker disse følsomme systemene i legemet sterkt nettopp fordi de er disharmoniske. Det er ikke nok å være tøff utad. Inntrykkene trenger dypt inn i både sinn og legeme hvor de øver skade, mentalt, psykisk og somatisk. Det er kjent årsak til selvmord.

På bakgrunn av denne innsikt, som det er vitenskapelig belegg for, forstår vi straks at det er viktig å søke et liv i størst mulig harmoni med både seg selv og sine omgivelser. Legemets følsomhet og indre bevissthet taler til oss i et språk vi må lære å lytte til. Harmoni i sinnet og harmoni i legemet er noe av nøkkelen som kan åpne porten til både dypere, videre og høyere bevissthetssfærer gjennom hvilke vi kan erfare og vinne innsikt i vår sammenheng med altet, som individ i en menneskehet, som del av jorden og det hele kosmos.

Universet er ikke bare fysisk. Det er mentalt, det er spiritielt. Vår væren som individ og del av en menneskehet, en hel biosfære på jorden, er fullstendig omfavnet av denne totalitet. Vår individuelle akkord må også legemlig søke og forstå sin plass i dette altets harmoniske klangbilde. Når alt klinger harmonisk, oppløses grensene mellom det individuelle og det universelle og tilsynelatende umulige ting blir mulige. Jeg skal her gi et interessant bilde ved å vise til den

tibetanske mystikeren og yogien Jetsün Milarepa eller Rjebtsun Mila Raspa (1051-1135).

Høyt oppe i det tibetanske fjellmassiv ligger en hule der Milarepa trakk seg tilbake. Her mottok han elever og demonstrerte hvorledes det er mulig fullstendig å ta kontroll med materien og vise hvilken kraft som finnes i å ha full kontroll med bevisstheten gjennom legemet. Foran deres øyne la han hånden direkte på fjellveggen og skjøv den inn i stenen, før han trakk den ut igjen. Dette er beskrevet av flere av hans elever og det er i dag fortsatt mulig å se håndavtrykkene. Han gjorde dette flere ganger. Det er mulig å legge hånden inn i fordypningen og kjenne Milarepas håndavtrykk. Han har også tilsvarende gjort fotavtrykk. Avtrykkene har vært undersøkt av kritiske forskere som står fullstendig uten forklaring på hvorledes dette er gjort.

Det vi her snakker om er en form for mesterskap på høyeste plan. Milarepa, gjennom erkjennelse av at fjellet dypest sett i likhet med legemet også er konstruert på bevissthet, overskred harmonisk distansen mellom eget legeme og fjellet. Både det biologiske legeme og stenen er dypest sett immaterielle. Dermed kunne han oppløse fjellets tilsynelatende fasthet. Slik demonstrerte han for sine elever at mennesket, også legemlig kun er de begrensninger det selv tror på, slik vi tror på stenens hardhet. Når et menneske overvinner sine påførte og selvpåførte begrensninger og kommer til full innsikt om den kraft som ligger potent i bevisstheten, kan kraften gradvis frigjøres, også gjennom legemet. Siden bevisstheten er det fundamentale i all tilskikkelse, kunne Milarepa gå opp i stenen, overvinne dens fysiske motstand, demonstrere et sentralt poeng for sine elever og i tillegg etterlate seg noe for den materialistiske vitenskap å gruble over.

Den altomfattende kosmiske bevissthet er manifest i alt fysisk og ikke-fysisk. Individet er en dråpe utskilt fra denne, manifestert i et legeme som er uttrykk for nettopp dette unike individ, utskilt men ikke adskilt. Lokalt fyller bevisstheten hele det manifesterte legeme. Kosmisk er denne lokale bevissthet integrert i alt. Det er kun en kløft som skiller ut den kognitivt objektive dagsbevisstheten for å sikre den nødvendige begrensning som gjør at vi kan orientere oss i dagliglivets avgrensede virkelighet der vi møter våre mange prøver i livet.

Den cellulære komposisjon vi er må spille som et symfoniorkester for at vi ikke skal falle fra hverandre. Mellom cellene finner det sted en subtil kommunikasjon på flere kanaler, fullstendig utenfor vår kognitive bevissthets rekkevidde. Avansert biokjemi; nevrotransmittere, hormoner, signalmolekyler, enzymer, sikrer at alt fungerer og dette skjer ikke bevisstløst. Det er uttrykk for en høyst aktiv bevissthet i legemet. Samtidig er også balansen i legemets cellulære konstruksjon lett påvirkelig. Harmoni og disharmoni virker inn på samspillet mellom cellene og deres omgivelser på samme måte som mikrobiomet påvirkes, og gjerne samtidig.

Et interessant fenomen som bekrefter cellenes bevissthet som del av legemets, er forbundet med organtransplantasjoner. Mottageren av et organ vil ofte oppleve tilstander som stammer fra donoren, iblant som nye preferanser i forhold til mat og andre ting. Det donerte organ har vært holdt i live fra det ble fjernet hos donoren til det ble innoperert i mottageren. Det spiller ingen rolle om donoren er død eller fortsatt i live. Det er grunn til å anta at effekten av det nye organ er avhengig av hvilket organ det dreier seg om, men det bidrar i så tilfelle kun til ytterligere detaljert innsikt i organets funksjon. Organets hukommelse henger sammen med dets biologiske funksjon, forankret i cellene. Cellehukommelsen fra donoren påvirker for en tid mottageren.

Cellenes bevisste fellesfunksjon er det som sikrer organets liv og oppgaver i individets samlede helse. Dette understreker også at menneskets hukommelse ikke bare ligger i hjernen. Den finnes i hele legemet og alle dets organer.

Selv om hver enkelt celle i kroppen lever sitt eget liv er den fylt av egen bevissthet i et samvirke som genererer hele legemet. Den virker som en musiker som i samspill med orkesteret sørger for at legemet fungerer slik det skal og opprettholder livet. Det er noe vi tar for gitt, noe som ligger under vår dagsbevissthet som ubevisste funksjoner vi kun blir oppmerksom på om et par fioliner plutselig slutter å spille og vi blir syke. Da hender det, for eksempel gjennom smerte, at vi får kontakt med bevisstheten i legemet, dog sjelden slik at vi forstår det. Fokus rettes mot celler i opprør, celler som formerer seg til kreftsvulster, ikke mot reetablering av harmoni. Vi tyr istedet til farmasien.

Slik som cellene utgjør et samfunn i legemet, kan man si at menneskene utgjør et spesialisert cellesamfunn på jorden, et blant mange som sammen utgjør fysiske lag i jordens organisme, lag av bevissthet i jordens bevissthet, i noosfæren. Disse skal samvirke intelligent i hele jordens legeme, lik cellenes symfoniorkester i menneskelegemet, for jordens helse og velvære. Slik vi opererer i dag, må det være relevant å spørre om mennesket er blitt en kreftsykdom på planeten.

I hinduistisk terminologi betegnes gjerne et høyere bevissthetsnivå som *vitnet*. Det dreier seg om å være vitne til den egne kognitive bevissthet, se halvsovnen den befinner seg i og ved å bevitne denne situasjon å våkne. Inntreden i høyere bevissthetstilstander åpner helt nye verdener. Ikke bare settes den daglige verden i et nytt perspektiv, men helt nye dimensjoner åpner seg.

Bevisstheten finnes på alle nivåer i mennesket. Den ligger ikke kun i hjernen, men har flere *seter* i legemet hvorfra den regulerer hele biologien, transformasjonene som følger av ikke bare emosjonelle og intellektuelle inntrykk, men også det som trekkes inn gjennom åndedrettet og tas inn som føde. Hvert senter i legemet har også sitt eget minne som individet kan bli objektivt bevisst gjennom utvikling i egen bevissthet.

I hinduistisk medisin tilskrives et slikt sete for bevissthet, et *chakra*, betydning. De løper som nevnt over, opp gjennom legemet parallelt med ryggraden fra roten ved halevirvlene til et punkt like over issen, det såkalte kronechakraet, altså fra rot til krone. Denne sentrale søylen, *sushumna*, er flankert av *ida* og *pingala*, to *nadier*, kanaler for energistrømmer i det subtile legeme som kan påvirkes gjennom åndedrettsøvelser, *pranayama*, og spesielt gjennom Kriya-yoga. I kombinasjon med slike er det mulig ved bestemte teknikker å vekke *kundalini*-kraften, også kalt slangekraften, en ekstrarfysiologisk, spirituell energi som åpner indre kanaler og henter frem en ny type kraft i individet, og som også virker fysisk. Resultatet er at individet kan erkjenne en ellers utilgjengelig legemsbevissthet og effektivt regulere tilstander som vanligvis står utenfor normal rekkevidde. Det subtile legeme er immaterielt. Det både omslutter og er integrert i det fysiske. Samtidig eier det en evne til å forflytte seg ekstrakorporelt over ubegrensede avstander uten å bryte forbindelsen. Det utgjør også en viktig forbindelse mellom individet og kosmos, mellom fragmentet og Urgrunden.

Det er også verd å merke seg at selve kroppen arver minner fra sine forfedre, fra den biologiske slekten, på lik linje med minner fra tidligere liv. Alt dette ligger liksom flettet sammen i mennesket fra fødselen og følger det gjennom livet hvor det transformeres, utvikles videre i den retning individet trekker. Slik kan man si med Heraklit at alt flyter. Mennesket

flyter også legemlig i tidens elv og som vannet streifer det både bunnen, elvebredden og klipper det må forsere. Dette gir erfaringer av alle slag som påvirker og som må bemøtes med bevisst handling gjennom legemet.

Også legemet mottar høyere kunnskap *direkte*, uavhengig av sanseapparatet og tillærte tenkemåter. Kunnskapen er subtil og kan finne veien til våre sinn også gjennom tilsynelatende helt tilfeldige ytre påvirkninger av legemet. Innsikt kommer som et lyn og fester seg på en uutslettelig måte. Mange er filosofene som har reflektert over dette, men sjamaner fra forskjellige kulturer har en mer direkte, om enn ikke like sofistisert tilnærming. La oss, før vi går videre, kaste et blikk på sjamanismen i forhold til den filosofiske tilnærming til bevissthet, sett gjennom hovedsakelig vestlige filosofers tenkning og samtidig se litt relatert nyere tids forskning.

Sjamanisme, filosofi og vitenskap

Filosofi og forskning er to vidt forskjellige aktiviteter som samtidig deler felles grunn. Filosofien løfter nye tanker som forskningen ofte griper fatt i og resultatene fra forskningen legger nye premisser for tenkningen om de temaer det dreier seg om. Dette er ikke unikt selv når det dreier seg om bevissthet. Det er generelt og det er en ofte svært fruktbar sirkel. Samtidig er det områder der det butter imot. Det er på felter som preges av filosofi om immaterielle forhold. Her kommer forskningen ofte til kort fordi det ikke er noe å gripe fatt i, ikke noe å eksperimentere med. I en slags mellomposisjon kommer psykologien med parapsykologien på slep, noe jeg vil komme tilbake til. Det gjennomføres eksperimentell forskning på disse feltene, men tolkningen av resultatene blir ofte definert i begrep av hjernens kjemi, tett fulgt av farmakologiens forsøk på 'feilretting'.

Filosofien om bevissthet er omfattende. Den handler også mye om den individuelle bevissthet forbundet med å erfare det å være et *jeg*, om vår tilgang til verden gjennom sansene, våre erfaringer og en del spesielle problemer som eierskapsproblemet, altså eierskapet til egen førstehånds erfaring av noe. Jeg skal ikke gå inn på alt dette, men blant annet ta opp en tankeretning som knytter an til punkter jeg har tatt opp tidligere i denne teksten. Den eigner seg som et utgangspunkt.

Tankeretningen kalles *mysterianisme*. Den er basert på to grunnteser, *ontologisk naturalisme* som sier at bevissthet er en naturlig egenskap i verden og *epistemisk irreduuserbarhet*, som sier at det ikke finnes noen tilgjengelig forklaring på bevissthet. Den første tesen sier kort og godt at bevissthet er en egenskap i verden på lik linje med rom og tid, mens den andre fastslår at selv om vi hele tiden erfarer bevisstheten og dens mange aspekter, så er det ikke med våre kognitive evner mulig å forklare hva bevissthet *er*. Vi kan kun

med Descartes erkjenne *at* den er. Dette står i et interessant forhold til et utsagn fra den franske eksistensialisten Jean Paul Sartre (1905-1980) i «Væren og intet» fra 1943, at «*Bevisstheten er ikke det den er, og er det den ikke er*». Dette bringer oss ut på en liten omvei til stjernene og den tidlige sjamanismens påvirkning av kulturen.

Går vi langt tilbake i historien får vi kjennskap til hvorledes Persere, Assyrere, Babyioniere og Egyptere leste tegn både i naturen og i stjernene. De la grunnlaget for astrologien ved at de forsto og nedtegnet sine erfaringer fra observerte sammenhenger. Samtidig er det liten tvil om at de sto på de tradisjonelle sjamanenes skuldre og sikkert ofte selv var sjamaner som etter generasjoner ble ansett som vismenn, astrologer, helbredere og endelig ble prester i sin tids mer eller mindre mytiske religioner. De visste hva de drev med i motsetning til dagens hundretusener av 'astrologer' som knapt aner hva det dreier seg om, bortsett fra en ofte lukrativ forretning.

Holder vi oss innenfor den europeiske sfære, støter vi tidlig på Pythagoras. Han var ikke bare en tidlig filosof og en tidlig matematiker, men åpenbart også en betydelig sjaman. Han reiste gjennom over 20 år til læresteder i både Egypt, Babylon og muligens Persia. Mye av hans mindre kjente undervisning dreide seg om mentale og psykiske bevissthetstilstander og transcendens, nettopp en videreføring av innsikter hentet gjennom lange studier og personlig innvielse fra disse stedene. Dessverre er mye av hans lære tapt, mye tilslørt og mye ikke lenger forstått, selv av de som pretenderer å videreføre den. En årsak er også at dagens mennesker ikke er helt som menneskene var for 2 500 år siden. Det glemmes ofte.

Sjamanistiske erfaringer ved bruk av ayahuasca, iboga, peyote eller diverse psilocybin eller iboten-muskimol

sopp som fleinsopp og rød fluesopp, gir adgang til en verden som oppleves mer virkelig og intens enn den daglige. Det handler om en ekstatiske erfaring lik den vi kjenner fra alle verdens religioner. Erfaringen kan virke over bevissthetens fulle spektrum. Tradisjonell sjamanisme er ikke fremmed for dette. Min påstand er at sjamanismen i bunn og grunn er opphavet og selve kjernen all religion springer fra, kan nok møte motstand fra teologer av flere religiøse overbevisninger, men jeg er, med fare for fremtidig trakassering, rimelig overbevist om at både Siddhartha Gautama Buddha (c. 563-480 fvt), Jeshua og andre religions-grunnleggere var sjamaner i ordets fulle betydning. Deres etterlatte skrifter eller siteringer gjennom elever og andre, deres handlinger og innsikter i høyere bevissthetssfærer er godt dokumentert og påfallende lik de sjamaner til alle tider har vist og gitt beretning om, også i dag. Deres handlinger og aktiviteter følger i stor grad de samme mønstre.

Det skal som en digresjon her bemerkes at en del kritikere av den sjamanistiske praksis har antydnet at sjamaner er svake, sykelige individer i psykisk ubalanse eller epileptikere. Dette er ettertrykkelig tilbakevist av en rekke antropologer som har funnet disse menneskene ved bedre helse enn gjennomsnittet og at de ofte lever lengre. Forskjellen på en epileptiker som faller i en trancelignende tilstand og en sjaman som gjør det samme, er at sjamanen har full kontroll med situasjonen. Hos den australske Yaralde-nasjonen kalles denne kontrollerende psykiske kraft *miwi*. Det er en høyst reell kraft ingen epileptiker eller psykisk ubalansert person vil kunne håndtere.

Sjamanens inntreden i bestemte bevissthetstilstander er viljestyrt og alltid rettet mot et bestemt formål. Sjamanen bygger sine evner på både nedarvede egenskaper og en rigid opplæring som omfatter innvielser av en helt spesiell karakter som det vil gå for langt å beskrive her. Beskrivelser er

tilgjengelig gjennom antropologisk litteratur for den som vil sette seg inn det. Bruk av psykoaktive stoffer krever også et balansert sinn og øvelse.

I denne sammenheng er det interessant å vise til den britiske bibelforskeren John Marco Allegro (1923-1988) som i en årrekke forsket på dødehavsrullene, et antall bokruller som ble oppdaget i Qumran i Palestina i perioden 1947–1956 med opprinnelse i et før-kristent samfunn og hovedsakelig skrevet mellom år 100 før og 100 etter vår tidsregning, altså delvis før og samtidig med den historiske Jeshua. Allegro er mest kjent for sin oversettelse av den berømte kobberrullen, men ble svært kontroversiell i religiøse akademiske kretser da han i 1970 publiserte boken «The Sacred Mushroom and the Cross». Her beskriver han nettopp forholdet mellom tidlige kristne samfunn og bruken av psykoaktive midler, fremfor alt rød fluesopp. Allegro var ikke en som lot fantasien løpe av sted med seg, men en seriøs og grundig, høyt ansett forsker. Han påpekte også at religionens, evangelienes Jeshua fremstår som en konstruksjon sammenlignet med den historiske sett gjennom de glimt dødehavsrullene og enkelte andre kilder gir. Her omtales han som *den rette lærer* og gis ingen guddommelige anknytninger. Jeg er av den oppfatning at Allegro har rett basert på min oppfatning om den dype forbindelse jeg mener foreligger mellom sjamanisme og religion.

Sjamanistiske og andre former for direkte kontakt med høyere bevissthetsnivåer er den faktiske kilde til alle religiøse åpenbaringer enten de er spontane eller aksesserte. Religionene er ikke annet enn resultatet av intellektuelle tolkninger og dogmatisering basert på stadig dårligere adgang til den indre kilden. Presteskapene er oftest intet annet enn et nedstøvet byråkrati, samlet rundt stivnede dogmer og ritualer de knapt selv forstår.

Sjamanismen henter sitt innhold fra de visjoner som oppnås under endrede bevissthetstilstander i fullstendig parallell til parapsykologiens mange erfaringer. Det er en annerledes virkelighet som aksesseres gjennom et utvidet sansespektrum, en annen virkelighet som omslutter den dagligdagse. Adgangen åpnes både gjennom spesielle teknikker, remedier, rytme og viljeshandlinger som samtidig fører til varierende grader av trance og dissosiasjon til eget legeme. Det fysiske legemet er for 'tungt' til å følge med på projeksjoner inn i denne virkeligheten.

Eksempelvis trigger samiske sjamaner tilstanden ved anvendelse av *govaddis*, runebommen, den spesielle samiske trommen som ofte er forsynt med runer og symbolske bilder. Når sjamanen søker inn i trancen, trer han eller hun inn i en nær ekstatisk tilstand og forlater sitt fysiske legeme, som nevnt over. Dette er i praksis det samme som parapsykologien definerer som bilokasjon eller astralprojeksjon. I denne tilstand trer den vandrende, immaterielle sjaman inn i en annen form og skifter ham, som regel til en dyre- eller fugleskikkelse. Min egen erfaring kjenner en ulv og en ørn. Her møter sjamanen også sin *ayami*, et sibirsk, Nanai begrep for sjamanens spirituelle lærer, som for en mannlig sjaman fremtrer i kvinneskikkelse og for en kvinnelig sjaman i mannsskikkelse. Dette har sterk parallell til de jungianske *anima* og *animus*, men sammenhengen er ikke helt klar. I den tilstand som her er beskrevet er det mulig å bevege seg både i rom og tid og hinsides alle slike koordinater. I gamle tider var det gjerne dødsriket man besøkte i den hensikt å hente viten fra de døde om hva som lå i tiden. Det dreier seg egentlig om å bevege seg i den transcendentale bevissthetsfære hvor det er mulig å se inn i akhasaen.

På dette nivå gjennomgår sjamaner en kompleks sammenveving av mentale tilstander med følelse og sanser, og ser og møter andre livsvesener. De kan kontakte dyr, trær,

elver og fjell på et sansenivå som normalt ikke er tilgjengelig og etterpå må fortolkes symbolsk eller allegorisk innenfor språkets ofte for snevre rammer. Ikke bare kan et individ med den nødvendige trening bevege seg i slike rom, men også fra denne utsikt se og empatisk oppleve andres lidelse eller glede. Fra et slikt utgangspunkt kan han eller hun også iblant helbrede. Spesielt er det også at en sjaman kan ta kontroll over bestemte situasjoner slik det ofte skjer under jakt, ved identifisering med byttedyret eller målet for projeksjonen.

La meg her trekke frem kroneksemplet, den nordisk-germanske ursjaman *par excellence*, Wotan eller Odin; jeg holder meg her videre til det nordiske navnet Odin. Han vant i henhold til Håvamål, sine sjamanistiske evner og makt over runene ved å henge fastende og såret av spyd ni stormfulle dager og netter i det vindblåste treet, en parallell til Jeshuas korsfestelse. Treet er åpenbart Yggdrasil, verdenstree, med sine tre dype røtter, som i henhold til det gamle norrøne «Grimnesmål» er i kontakt med Mimes visdomsbrønn, dødsriket i Nivlheim og æsenes verden. Gjennom treet suger han til seg dype innsikter og vinner sine evner. Fra Mimes brønn drakk han av visdomskilden til prisen av sitt ene øye. Som vist under betraktningene av jainismen, er sjamaninnvielsen forbundet med smerte. Den anses som utløsende for evner sjamanen senere skal anvende i sitt virke. Det spesielle med smerte er at når den når et visst nivå, trer det indre vesen ut av legemet. I moderne samfunn oppfatter vi det bare som at individet besvimer, mens det i sjamanistisk forstand handler om å tre ut i en ny bevissthetssfære og der lære å finne vei. Gjennom sin smertefulle innvielse blir sjamanen i stand til selv å regulere sin tilstand, bestemme sine mål.

I likhet med Odin som har sine hjelpere på utfluktene, de to ravnene Hugin og Munin, som betyr henholdsvis tanke og hukommelse, samt den åttebenede hesten Sleipnir som kan ta ham gjennom alle verdener, har enhver ekte sjaman

slike hjelpere, usynlige for enhver annen. Det er også et annet fenomen som følger den sjamanistiske ferden, og egentlig ethvert menneskes ferd gjennom andre bevissthetssfærer, at det finner sted et hamskifte, en *shapeshifting*, som nevnt over. Dette er spesielt vanlig for sjamanistisk jakt. Den som behersker teknikken velger sin uttrykksform på grunnlag av formål og bevissthetssfære.

Verdenstreet kan i denne sammenheng oppfattes som et tre med sine dype røtter plantet i underverdenen, dødsriket, og med sine grener strakt vidt omkring til andre verdener, andre bevissthetssfærer, og med kronen som rager helt opp til den høyeste kosmiske virkelighet. Dette treet gir mulighet for ferden til dødsriket som er et nødvendig steg på veien til høyere bevissthetssfærer. Her ligger fundamentet, her hentes underlaget for den oppstigning gjennom treets grenverk som leder til kronen. Det er interessant å notere seg at det høyeste *sephiroth* i kabbalaen, Kether, også betyr krone. Det er åpenbart paralleller her, overføringer gjennom tidene.

De forskjellige tilstander sjamanen trer inn i varierer både etter formål og kultur. Nord-Amerikanske, samiske og sibirske sjamaner leser de forskjellige opplevelsene annerledes enn San, melanesiske eller Amazonas sjamaner, men innholdet er det samme. Det er den samme bevissthetssfære de trer inn i som den vi erkjenner i parapsykologien og jeg definerer som den transcendentale, men de illustrerer dem ut fra den egne kulturs billed- og begrepsverden slik parapsykologen gir dem sin egen spesielle tolkning. Det er de forskjellige kulturene som skiller og skaper forskjellige trossystemer eller konklusjoner ut fra det samme utgangspunktet. Disse erfaringene danner ikke kun grunnlag for religionene. De danner også et svært viktig utgangspunkt for filosofien om bevissthet allerede fra de tidligste tider og ikke bare i antikkens europeiske, men i høy grad også i den

asiatiske og afrikanske filosofi. Jeg vil her hovedsakelig holde meg til den europeiske, siden den er mest tilgjengelig.

Platon må ha eid adgang til del av arven fra sjamanene og kilder ikke ulik de Pythagoras høstet fra. En unik tilnærming hos Platon er den at mennesket gjennom idéene kunne oppnå bevissthet om det absolutte. Han tangerer på sett og vis Jung og arketyperne med sin filosofi om idéene som abstrakte, selvstendige eksistenser på et immaterielt plan, altså som levende i andre bevissthetsnivåer som mennesket kan søke inn i. Her gjenstår bare spørsmålet om *hvilke* idéer. Jungs syn på arketyperne som psykiske energier som danner utgangspunkt for psykologiske handlingsmønstre hos individet, samsvarer med den franske paleontologen, filosofen og jesuitten Pierre Teilhard de Chardins (1881-1955) *entelechie*, en tankegang der arketyperne oppfattes som en slags innebygget kode eller et informasjonsfelt. Dette kan også tolkes inn i tanken om universet som informasjonsbærende.

Platon er enig med Pythagoras når det kommer til forståelsen av *nous* som holder den pre-eksisterende menneskesjel og at sjelen velger sin inkarnasjon i livet og lever videre etter den fysiske død. De så begge inkarnasjonskjeden som en prosess med perfektjon som mål, dog uten å beskrive målets egenskaper. *Nous* rommes både i mennesket og i verden. Det er en del av den substans som opprettholder kosmos og del av hvert enkelt menneske.

Platon er vår fremste kilde til den athenske filosofen Sokrates (c. 470-399 fvt). Vi kan lese ut fra hans tekster at Sokrates må ha hatt særegne evner basert på en sjamanistisk praksis, men det er Xenophon (430-354 fvt) som i sin apologi for Sokrates, beskriver dette. Han viser til hvorledes Sokrates lyttet til sin indre stemme og førte en uvanlig praksis, samt hvorledes han evnet å forutsi tildragelser i verden.

Gjennom neo-platonikerne blir mye av den sjamanistiske praksis inkludert i mysteriene og fanget opp av hermetiske skoler, av alkymien og kabbalistikken og det som går under betegnelsen magi. Opp gjennom århundrene ble dette samlet med astrologien og andre elementer under begrepet *okkultisme*, læren om det skjulte.

Den greske neoplatonikeren Apollonius av Tyana (c. 3 fvt-97) sammenlignes ofte med sin samtidige, Jeshua, når det gjelder usedvanlige evner. Han var åpenbart en efterfølger av Pythagoras og en rendyrket sjaman. Den greske sofisten Lucius Flavius Philostratus (c. 170-250) beskriver hvorledes han kunne føre samtale med dyr, fugler og andre livsvesener. I Rom ble han anklaget for trolldom. Det er mye som tyder på at Apollonius og Jeshua hadde felles kilder til sin innsikt og sitt virke. Kanskje kjente de hverandre for de hadde begge opphold i Egypt og kanskje fulgte de i samme spor som Pythagoras.

Når det gjelder Jeshua, er det indikasjoner på at før han fremsto med sitt virke, fulgte sin onkel, tinnhandleren Josef av Arimathea, til England hvor han mottok lære av druidiske sjamaner. Det finnes ennu sterkere indikasjoner på at han under sitt opphold i Egypt mottok undervisning og innvielse blant Terapeutene, et gnostisk mystikersamfunn i Alexandria på denne tiden. Et slående aspekt ved Jeshua i kristusrollen, mytisk knyttet til hans person, er at han synes å ha mottatt kristusbevissthet gjennom innvielse representert ved korsfestelsen med åpen tilgjengelighet til den transcendentale, kanskje også den kosmiske sfære. Dette er i så tilfelle temmelig unikt. Da er det heller ikke underlig at hans budskap handler om medmenneskelighet. Samtidig må hans undervisning til disiplene som omga ham ha inneholdt innsikter i nettopp de høyere bevissthetsnivåer. Det er skrevet at han talte om andre ting med denne indre krets enn

han gjorde med andre. De utgjorde altså et lite lukket samfunn.

Det Jeshua betegner som sin far, Gud, er nettopp det kosmiske slik det er fylt av kjærlighetskraft, men det er ikke en personlig gud. Det er *han selv* som personifiserer det guddommelige ved sitt nærvær når han er i kontakt med kosmisk bevissthet. Videre tydeliggjør han tidens illusjon på en elegant måte med de over siterte ord, hvormed han tegner oss alle som tidløse. Vår historiske tilstedeværelse her har altså pre-eksistens i den kosmiske totalitet. Mer er det ikke å tillegge her.

Jeg påpekte over at Jeshua fremstår som en konstruksjon. Det gjelder spesielt narrativet om hans liv. Livshistorien fremstår som en kopi av en rekke tidligere jomfrufødte 'sønner av Gud'. Eldst av alle disse kjenner vi i den egyptiske Osiris. Han gjennomgår en prosess som sammenfaller med de tidløse mysteriene, både hva gjelder hans opprinnelse og hans død som offer for den onde Seth og retur til livet. Parallellen løper videre via Mithras, Inanna, Tammuz, Orpheus, Adonis, Attis og Dionysus med flere, alle grunnlag for mysteriesamfunn med innvielsesritter som inneholder elementer vi gjenfinner i kristendommen, spesielt dåp og død med etterfølgende gjenfødelse. Deres liv illustrerer trinn i innvielsesprosessen og er i likhet med Jesu liv allegorier som inngang til innsikt i mysteriene. Dette innebærer at vi må skille personen Jeshua fra Kristus. Under ligger sjamanismen tildekket av en tynn ferniss.

Alle disse skikkelsene blir påfallende født ved vintersolverv, da lyset passerer sitt laveste punkt og gjenoppstår med solens stigende posisjon på himmelen. De gjennomgår alle på et eller annet nivå transformasjon gjennom de fire elementene, de dør og gjenoppstår. Jeshua mottar dåpen og vies til sitt virke som Kristus gjennom vann,

han dør på et kors som et symbol på livets tre og vandrer tre døgn gjennom underverdenen før han gjenoppstår transfigurert. Det er en innvielse med sterke linjer til den sjamanistiske. Slik Jeshua gjennomførte mirakler gjorde også de andre det, alt godt dokumentert i mytene og av blant annet tidlige greske filosofer og forfattere. Et glimrende eksempel er Dionysus som forvandler vann til vin i sitt bryllup med Ariadne lenge før Jeshua gjentok handlingen idet han ektet Maria Magdalena, en historie kirken iherdig benekter.

Mysterienes innhold skriver seg grunnleggende fra forskjellige innblikk i de transcendentale og kosmiske bevissthetssfærene. Å tolke det man fanger opp herfra er imidlertid ikke lett og mye spekulasjon følger. Med spekulasjon og fortolkning oppstår forskjellige tankesystemer og religioner. De er i tillegg barn av tiden og kulturen de oppstår i og får følgelig forskjellige uttrykk. Dette danner også basis for dannelsen av verdensbildet og den moralkodeks, de leveregler og seremonier som iblant strukturerer hele kulturer, iblant bare mindre kretser. Slike kretser kan, slik tilfellet var med følgesvennene til Buddha, Jeshua og Islams profet, Muhammad ibn Abdullah (570-632), utvikle seg til sivilisasjonsbyggere. Dessverre bygger det seg samtidig opp prestelige hierarkier etter modell av det profane samfunn støttet av suggererende ritualer, ofte med rot i de hedenske. Relikvier og religiøse symbolobjekter inntar samme plass som flagg og andre samlingssymboler og seremonier har i det profane samfunn.

En følge av denne utvikling er at religionene blir like organiserende og undertrykkende som stater, men på et annet nivå. De søker å regjere menneskers trosoppfatninger til systemets forherligelse, det stikk motsatte av å gå foran og ledsage menneskene til dyp innsikt. Saken er kort og godt at presteskapene i dag stort sett selv ingen innsikt har, og de vet det. Her er en av årsakene til forfølgelse av annerledes

tenkende, kjettere og sjamaner. Urkulturene hadde, og har stadig, respekt for sjamanen, ikke fordi han utøver makt over folk, men fordi han tjener dem og bidrar til deres vel. Det er sjelden religiøse og politiske myndigheters mål. En annen viktig side ved dominerende religioner, er at de påvirker hele sivilisasjoners tenkemåter og dermed også filosofene. Når man går filosofien i de forskjellige kulturer på klingen, er det påfallende i hvor stor grad filosofien lener seg til kulturens dominerende religion, også når filosofien går i opposisjon.

Den kristne kirke har som eksempel *ikke* bidratt til å føre mennesker til Gud, men sperret veien gjennom et krav til blind tro på et dogmeverk. Kirken har forlatt veiledningen til gnosis, til direkte viten, endog forsøkt å utslette gnostisismen. Den har omtrent siden den vant sin posisjon i Romerriket på 300-tallet, ganske umiddelbart etter at kristne selv ikke lenger ble forfulgt, gått hardt ut mot annerledes troende. Spesielt gikk det hardt ut over catharene, en manikeisk bevegelse som ikke anerkjente behov for noe presteskap mellom individet og Gud. De søkte å forene den synlige og den usynlige verden gjennom egenerkjennelse og handling. Det var en sann trussel for en maktorganisert kirke. Gnostikere og sufier har sammenfallende oppfatninger og er derfor i likhet med catharene blitt til dels brutalt forfulgt av kirke, synagoge og moske. Angrepene fra religionen truer alltid den frie tanke, bevisst eller ubevisst, og enhver filosofi som kaster et kritisk lys på religionens berettigelse.

Det at disse kjetterske grupperingene ikke anerkjente noe mellomledd mellom individet og guddommen har støtte hos Rudolf Steiner, som tydeliggjør at mennesket kan forholde seg direkte til den utenomsanselige verden. Antroposofien er helt tydelig på dette. Det er også i full samklang med sjamanistisk erfaring og nedfelt i mysteriene, men kolliderer med sine alternative syn med både religion og akademisk vitenskap, inkludert standard filosofi.

Middelalderens esoteriske forståelse av bevissthet tok høyde for drømmer og visjoner som kilde til viten. Dette bygger på den ennå eldre sjamanistiske forståelsen der innsikt og viten hentes direkte fra drømmer og visjoner gjennom fremprovoserte bevissthetsendringer. Bevisstheten selv er redskapet. I dag søker vitenskapen rasjonelt bevisstheten i nevrologien, mens stadig flere alminnelige mennesker søker tilbake via forskjellige populære, men ikke særlig effektive veier, blant annet forbundet med den svermeriske New-Age kulturen og dens etterfølgere.

Inspirerte tenkere utviklet over generasjoner komplette tanke-systemer. De manifesterte seg som symbolske mønstre, systemer, slik vi finner i buddhistiske mandalaer, i kabbalaen, i alkymiens komplekse, symbolske prosess-beskrivelser og i tarotkortene. Opp gjennom middelalderen fremsto en rekke mer og mindre kjente kabbalister, alkymister og magikere som arbeidet i tråd med disse systemene. Noen skrev kryptiske avhandlinger om sine innsikter, tekster som den dag i dag fremstår som ubegripelige for de fleste. Det er nesten ufattelig hvilken mengde litteratur som bare i de seneste drøyt hundre år er forfattet om disse temaene, fra okkultistene i siste halvdel av 1800-tallet og ennå mer i siste halvdel av 1900-tallet, spesielt under New-Age bølgen, ofte preget av svermeri og renspektet fantasteri. Utallige er de som bryner sitt intellekt på dette stoffet uten egentlig å trenge gjennom til noe som helst. Mitt poeng er at når bevisstheten åpner seg, viser det seg å være så ekstremt enkelt at knapt noen vil tro det. Én nøkkel åpner det hele. Den kan ikke leveres fra hånd til hånd, men eies av alle.

Det var Leibnitz som først beskrev *philosophia perennis*, men langt senere, Aldous Huxley som tydeliggjorde hva den dreier seg om, nemlig innsikten om at mennesket kan oppdage det guddommeliges og universets vesen *gjennom*

seg selv. Dette bryter mot de moderne bokbundne religiøse forestillinger. Samtidig åpner det for nettopp den ferd mot kontakt med kosmisk bevissthet jeg behandler her. Leibnitz, med følge av Huxley, gjenåpner med dette døren til direkte erkjennelse; mystikernes, gnostikernes, taoistenes, sufienes og catharenes umiddelbare tilnærming.

Leibnitz var sterkt opptatt av studiene til sin nære samtids astrologer, alkymister og rosenkreutzere. Han la også mye arbeid i den engelske astronomen, astrologen og alkymisten John Dees (1527-1608) konstruksjon av symboler for å representere universelle prosesser slik de fremtrer i hans hermetiske arbeid «*Monas hieroglyphica*» fra 1564. Ved å videreføre den pythagoreisk-platonske tanke om universell harmoni, tok han tak i Dees monade og beskrev den som et begrep for enhet av bevissthet under utvikling. Dette stemmer overens med mitt bilde av fragmentet. Det er grunnleggende, tidløst og uløselig forbundet med Urgrunden, med den kosmiske allbevissthet. All materie eier ifølge Leibnitz en slik monade, og her behøver jeg bare presisere; enhver partikkel, så blir bildet klart.

Dee utviklet også det han kalte *archemastrie*, etter hans oppfatning den høyeste vitenskap, en eksperimentell retning utviklet fra alkymien. Han skrev at den ved å være både teoretisk og praktisk kunne muliggjøre konklusjoner innen både «*matematikkens kunst og filosofien*» og slik strekke de andre vitenskapenes grenser utover. Han spant på mange måter videre på tråden fra den tyske mystikeren Nicholas Cusanus (1401-1464), hvis matematiske idéer foreligger i hans hovedverk «*De Docta Ignorantia*»; de lærdes uvitenhet. Cusanus trakk i sin tid på den mallorkanske alkymisten og visjonæren Ramon Llull (1232-1315). Det går en interessant linje her som dessverre faller utenfor denne tekst.

I denne sammenheng kan det passe å nevne at også Hegel så bevisstheten, ånden, som en udelt helhet som omslutter alle motsetninger, det subjektive og det objektive. Også han opphever denne dikotomien. Han påpeker at så snart tanken finner veien inn til den rene bevissthet, oppfattes en oversanselig bevissthet hinsides det egne selvets. Her mener jeg Hegel muligens observerer overgangen til kosmisk bevissthet. Dette fører oss tilbake til en bevegelse som kan ha påvirket hans tenkning.

Tidlig på 1600-tallet var det noen som med hensikt brøt isen med to små skrifter. Rosenkreutzerne presenterte sitt nærvær med en invitasjon til de som måtte evne å opprette kontakt med selskapets 'usynlige kollegium'. De to små skriftene «Confessio Fraternitatis» og «Fama Fraternitatis» gir indikasjoner på en esoterisk kontinuitet som hadde krysset hele middelalderen og dessuten i en kodet form ga nødvendig informasjon til den som hadde tilstrekkelig innsikt til å lese budskapet de skjulte, og som dermed kunne ta kontakt. Her sto et lukket broderskap klart til å samle innviede personer, spredt over hele Europa. Anonymitet var nødvendig på den tiden. Ikke desto mindre trakk dette utspillet til seg en mengde søkere som på alle mulige måter, åpent eller fordekt, søkte kontakt. Likevel var det kun de som behersket metoden som hadde evne til å tre inn i det usynlige kollegium.

Det er interessant å se den bølge av aktivitet som ble utløst på en rekke områder, okkulte som vitenskapelige, filosofiske og kunstneriske, etter rosenkreutzernes fremtreden på arenaen. En kulturreisende kraft var vekket. En bølge av symbolske skrifter, ofte kryptiske, kodede og utilgjengelige, så dagens lys. En rekke verker om alkymi, hermetisk kabbalistikk, astrologi, men også rent vitenskapelige og filosofiske verker som berørte disse temaene ble utgitt, iblant psevdonymt. I kjølvannet av den rosenkreutzerske innflydelse

er det som om et anstrøk av et nytt bevissthetsnivå fremtrer i kulturen. Knappt har vi noen gang sett en tilsvarende oppblomstring av geniale tenkere og kunstnere som fremsto i de etterfølgende drøye to århundrer, hvorav kun noen få er nevnt i denne tekst. Dette er grundig dokumentert av den britiske historikeren Frances Amelia Yates (1899-1981) i «The Rosicrucian Enlightenment» fra 1972. Jeg ser denne perioden nærmest som en ny renaissance, men bygget på noen andre grunntoner. Den innledet en helt ny tid.

Gjennom flere av de symbolske skrifter som ble utgitt i denne perioden, men også i litterære arbeider, billedkunst og musikk, lå det nøkler som kun var tilgjengelige for individer som visste hvorledes de skulle brukes. De ga adgang til rom der videre innsikter ble formidlet, rom der innvielser kunne finne sted. Mange sammenhenger ble åpenbart for de som vel forberedt trådte inn i disse usynlige rommene. Nye nøkler åpnet nye rom, den søkende beveget seg i transcendentale bevissthetssfærer og gjennomgikk dype forvandlinger. Mikrokosmos skulle etterhvert klinge på de samme akkorder som makrokosmos og fragmentet erkjenne forbindelsen med Urgrunden; individet motta sin lysende stjerne.

Det 'usynlige kollegium' er sammensatt av individer som bærer et lys og evner å møtes uten fysisk forflytning. De er ikke bare rosenkreutzere, men kommer fra alle mulige forskjellige ordener, broderskap og individuelt overalt på jorden. Her finnes sjamaner og religiøse, filosofer, kunstnere og forskere, og ikke minst andre, tilsynelatende helt alminnelige mennesker. Enkelte er ikke selv klar over sin plass. Forbindelsen er ikke alltid bevisst. Likevel er alle på et eller annet nivå lysbærere og bidragsydere i denne verden.

En slik viktig bidragsyder var det svenske universalgeniet Emmanuel Swedenborg (1688-1772). Han kom i likhet

med mange av tidens okkultister og rosenkreutzere frem til at menneskets sjel var, i hans terminologi, en gnist av guddommen. Dette er det samme som å si at ethvert individ er et fragment av helheten, Urgrunden, av den kosmiske bevissthet han definerte som Gud. Han anså at denne gnist var skjult et sted i menneskets indre og at den hadde de samme guddommelige kvaliteter som guddommen den var utgått fra. Han mente også at den var selve forbindelsen til høyere verdener. En slik tankegang er helt i tråd med mystisismen og uttrykker det samme som jeg viser til som fragmentets forbindelse med Urgrunden. Samtidig er det i motsats til Kant, som ikke anerkjente erfaringer hentet utenfor tid og rom, fordi det river bort grunnlaget for vår livsforståelse. Slik kom Swedenborg, ikke ulikt Steiner, også på kant med sin tids vitenskapelige miljøer.

Det at Swedenborg til tross for betydelige vitenskapelige bidrag, er nærmest utstøtt fra den akademiske vitenskap, henger nøye sammen med hans esoteriske tilnærming til virkeligheten. Senere er det oppdaget at andre like betydelige størrelser innen vitenskapen, tidligere nevnte Isaac Newton og landsmannen Francis Bacon (1561-1626) med flere også var dypt engasjert i de samme tankebaner, Newton som alkymist, Bacon som rosenkreutzer. Videre erkjente både Goethe og den engelske kunstner og poet William Blake (1757-1827) det samme. Alle gav de på sin måte uttrykk for at høyere innsikter mottas gjennom gnistens, fragmentets, kontakt med sin kosmiske opprinnelse.

De to sistnevnte hadde også et forhold til Platons idéverden. De erkjente begge at deres arbeider var motivert av arketyperiske impulser, og Goethe beskrev hvorledes hans tenkning og sansende kraft gjorde impulsene tilgjengelige for ham. Han mente at det på samme måte ville være mulig rent vitenskapelig å forstå idéenes immanens i naturen, noe han kalte *Urphenomen*. Det er i mitt språk rotfestet i Urgrunden.

Vi skal merke oss at Goethe kombinerte mystisk visjon med systematisk forskning. Dagens moderne vitenskap har nøydt seg med det siste og dermed skåret en viktig del av innsiktsgrunnlaget bort under seg. Betydningen av å utvikle forskerens egne bevissthet for å gripe oversanselige sammenhenger som ledetråder til vitenskapelige resultater er i de fleste sammenhenger borte. Dermed ligger det viktigste instrumentet i skuffen, ubrukt. Dagens forskere bør rette blikket mot de største universalgeniene i historien, fra Leonardo da Vinci til Swedenborg, til Goethe, den kroatiske fysiker og oppfinner Nikola Tesla (1856-1943) og den indiske matematikeren Srinivasa Ramanujan Aiyangar (1887-1920), så vil de oppdage at de alle har hatt et forhold til høyere bevissthetsnivåer og mottatt inspirasjon og hentet innsikter derfra.

Det verdensbilde okkultistene antydde i sine skrifter var gjennomgripende holistisk og ikke helt ulikt det holistiske syn som fremstår i dag, spesielt i systemteorien og i økologien, nemlig at alt henger uløselig sammen i et ubrutt syklisk hele. I økologien kommer dette spesielt tydelig til syne fordi vi alltid har observert kretsløpene. Videre erkjenner okkult tankegang at i kosmisk *urbild* fremstår den synlige verden som en skygge. Det gir refleksjoner tilbake til Platons hulelignelse og det faktum at den okkulte filosofi henter mye av sitt grunnlag fra blant andre både Platon og Pythagoras.

Swedenborg mente at det lys som finnes i menneskets sjeledyp var det som skulle bidra til å åpenbare det kosmiske lys. Bevissthet *er* lys. Swedenborg gjennomgikk en rekke sammensatte visjoner under en reise til Holland i 1740-årene og i 1745 mottok han i London spontant en høyere innvielse. At han tolket dette i datidens kristne kontekst er ikke overraskende. Ikke desto mindre ble hans åndelige åpenbaring også portåpner for den oversanselige verden. Bemerk

at jeg ikke bruker begrepet overnaturlig. Det finnes ikke noe som er overnaturlig, men mye som er oversanselig.

Descartes uttalte at hans ønske om å utvikle et nytt vitenskapelig og filosofisk system ikke skrev seg fra rasjonell tenkning, men fra en rekke drømmer. Dette danner grunnlaget for det ovennevnte *cartesianske skille*, som henviser til to helt forskjellige substanser; den materielle og den tenkende. Herav kommer forestillingen om at selvet, altså det vi gjerne forveksler med bevissthet, er noe ikke-materielt som virker via hjernen. Dette ble i sin tid tolket dithen at Descartes mente at mennesket var som en dukke i et dukketeater, styrt av den som holder i trådene, eller «*spøkelset i maskinen*», som den britiske filosofen Gilbert Ryle (1900-1976) uttrykte det. Uansett er dette utgangspunktet for et dualistisk syn som tilsier at psykiske fenomener ikke kan reduseres til en fysisk funksjon selv om psykologiske fenomener kan lede til fysiske virkninger, også gjennom handling. Her er det verd å notere at vi stadig står bom fast vitenskapelig sett fordi det ikke har latt seg gjøre å fastslå forholdet mellom tanken eller bevisstheten og hjernen.

Det er relativt trygt å snakke om hjernen, men straks vi beveger oss over på bevissthet, er vi vitenskapelig sett ikke lenger på fast grunn. Det er nødvendig å bevege seg over i billedspråk og metaforer, men vi står uansett fast i forhold til å fastslå eksakt hva vi snakker om. Det finnes ikke noe fysisk håndgripelig, bare fenomener som kommer til uttrykk gjennom individet i form av tanker, ord og handlinger, gjerne lesbare som psykologi.

Jung påpekte at selvet er mye mer enn et jeg. Det omfatter de andre og slipper verden inn. Det murer ikke jeget inne og isolerer det. Det er jeget selv som trekker verden inn i opplevelsesfæren. Han anså videre at bak det umiddelbare ego-selvet finnes et høyere selv. Dette harmonerer med min

påstand om en dypere erfarende og genererende identitet, fragmentet som er uløselig knyttet til Urgrunden. Menneskesinnet er abstrakt og det har en evne til å danne abstrakte bilder, tilføre bildene mening og harmonere denne mening med hensikt. Rasjonell intelligens er grunnleggende abstrakt og immateriell, men preget av at følelse, innlevelse, er fraværende mens lineær objektivitet alene tar overhånd under vitenskapelig problemløsning. Intelligens synes adskilt fra følelse.

Utallige filosofer, vitenskapsmenn og kunstnere har uten å kjenne Urgrunden, hentet inspirasjon fra den kosmiske kilde, ofte uten at de selv helt ut har forstått rekkevidden av det de har frembragt som en følge. Et eksempel er Isaac Newton, som ga uttrykk for at han var overrasket over de teoriene han selv nedfelte på papiret. Et annet tilfelle er Descartes, som selv ikke trodde på noe overnaturlig, men likevel trofast tok vare på og skrev ned det som kom til ham i drømme eller i tilbaketrunkne stunder.

Den tyske astronom og matematiker Johannes Kepler (1571-1630), oppdaget ut fra sine observasjoner av stjernehimmelen, og spesielt planetene, at det virket krefter fra de himmelske objektene. I sin «*Harmonice Mundi*» fra 1619, beskriver han dette nærmest som musikk. Han erkjente at det forelå spenninger som kunne minne om akkorder i forholdet mellom planetene slik de kunne oppfattes fra hans ståsted på jorden. Det han faktisk beskriver er aspektrelasjonene vi gjenfinner i astrologien. Når man leser hans poetiske arbeider, er det mulig å ane at han ikke bare anså planetene som materielle kuler svevende i rommet, men som kraftfulle vesener i seg selv. Knytter vi dette opp mot den hollandske filosofen Baruch de Spinoza (1632-1677), blir bildet ganske interessant. Det gir adgang til å forestille seg at planetene er bevisste og levende eksistenser på et annet plan enn oss.

Spinoza så Gud som en selvoppholdende, evig og uendelig substans som fylte alt i universet, noe som peker direkte tilbake til Giordano Bruno. Med dette antydte han at alt som finnes dermed er et fragment inkludert i, fylt av og omsluttet av Gud i form av et fullstendig ubegrenset vesen med materialitet og sinn. Det inkluderer med et annet ord bevissthet. Slik kan det sies også å peke tilbake til Platon og videre til et panpsykisk syn på verden. Verden kan da oppfattes som en realitet basert på logisk, guddommelig nødvendighet. Det innebærer at det må foreligge en begrunnelse for verdens eksistens, men samtidig er det ikke mulig å se en første årsak, en begynnelse. Dersom vi antar at Gud skapte verden, hva skapte i så tilfelle Gud og hva sto bak denne skapelse? Dette kan fortsette i det uendelige. Ser vi derimot hele kosmos som tidløst evig, uten begynnelse og slutt, og hinsides uendelig i sin utstrekning, gir det rom for alt og blir samtidig noe som bryter fullstendig med vår begrensede, menneskelige forestillingsevne.

Panpsykismen kan forklare synkronisitet, et begrep jeg skal komme tilbake til. Den amerikanske matematikeren Steven Henry Strogatz (f. 1959) skriver at «*the tendency to synchronize is one of the most pervasive drives in the universe, extending from atoms to animals, from people to planets*». Det er orden som fremtrer fra kaos. Den kosmiske bevissthet underligger ethvert fragment og gir det sammenheng. Den amerikanske biologen Stuart Alan Kaufmann (f. 1939) la vekt på betydningen av kollektiv dynamikk for livets oppståen og organisering. Han kalte det kollektiv orkestrering, en prosess som bygger tilstander av høyere eksistens. Kollektiv orkestrering hviler på synkronisering som prinsipp. Det er et musikalsk bilde verd å holde fast i.

Slik jeg ser det, er vi alt for bundet opp i en forestilling om at verden må ha avgrensning i rommet og en begynnelse og en slutt på tidslinjen, slik alle ting vi observerer synes å

ha. Vår forestillingsevne strekker ikke til, så for at vi skal kunne strekke oss ut over våre begrensninger, må vi sprengre grenser i vår *egen* bevissthet. Det er vår egen bevissthet som er eier kanalen til en utvidet, høyere bevissthet. Det er gjennom denne vi må ferdes.

Enten vi ser en guddom som aktør i verdens tilblivelse eller vi anser en hendelse som big-bang, er vi i prinsippet like langt, fordi begge forutsetter noe bakenforliggende. Da er det kanskje like godt å erkjenne verdens eksistens og dens iboende kvaliteter, inkludert bevissthet, som et ubestridelig og for mennesker uforklarlig faktum. Verden er værende, tidløs evig og uendelig og det dypeste grunnelement vi kan erkjenne er tilstedeværelsen av bevissthet, en bevissthet vi og alt som eksisterer eier et fragment av.

Det stilles spørsmål om forholdet mellom bevissthet og materie på flere nivåer og med forskjellige innfallsvinkler. Et spørsmål er hvorledes materie kan utvikle bevissthet. Her tas materien som utgangspunkt, kombinasjonen av partikler og atomer til molekyler, celler, levende vesener med hjerne, sansevne og kognitiv livsopplevelse. Vi snakker om emergens av bevissthet fra materie. Vender vi spørsmålet, blir det et spørsmål om emergens av materie fra bevissthet og med utgangspunkt i bevissthet et spørsmål om hvorledes denne kan danne materie som dernest oppviser de egenskaper vi kjenner. Det er her jeg vil peke tilbake på det jeg tidligere har sagt om materiens innerste flyktighet. Materien finnes ikke på dette plan. Den koagulerer ved en slags fortetning som bevisstheten reflekteres i, vibrerer og gjøres sansbar på lokalisert grovere nivåer i form av det vi kan oppfatte som materielle legemer.

Når man studerer fenomenet bevissthet fullstendig uavhengig av det individuelle sinn, som mest bare er et fragmentært uttrykk for bevissthet, opplever man at den er

fullstendig uten romlige dimensjoner og samtidig kan romme alle dimensjoner. Rom, tid og materie kan vi studere objektivt. Det gjelder ikke for bevissthet. Den kan man bare studere *introspektivt*.

Et spørsmål som dukker opp i filosofien er om noe faktisk kan eksistere dersom det ikke er en bevissthet som kan observere det. Bildet av et tre som faller i skogen, men som ingen ser eller hører; falt det egentlig et tre i skogen? Bildet synes å illustrere at bevissthet på et eller annet plan må eksistere for at noe skal eksistere i det hele tatt, men det er mulig å tvile på at det er det slik. Kunne det materielle univers eksistere uten en observerende bevissthet, et øye som skuer ut over det hele og konstaterer dets eksistens, som bekrefter at både universet og øyet selv eksisterer. Jeg ser her helt bort fra tanken om bevissthet som grunnlag for materiens eksistens slik jeg har beskrevet over. Spørsmålet er om helt død materie, om slik er mulig, kan ha uavhengig eksistens. Kanskje finnes i det hele tatt ikke skogen der treet falt om ikke et øye kunne se det, et øre høre det.

Dette kan trekkes et hakk videre. Solipsistisk kunne jeg spørre om verden ville eksistere hvis *jeg* ikke var. Spørsmålet møter veggen fordi jeg faktisk er. Du vet at trær faller i skoger du ikke ser, knekker sammen med en lyd du ikke kan høre. Du vet at mennesker har levet før oss og vil komme til å leve etter oss. Du er en del av denne helhet enten du ser eller ikke ser alt som skjer, har skjedd eller vil skje. Du kunne heller ikke være til om ikke kosmos alltid hadde rommet deg. Du er et midlertidig, kortvarig uttrykk for det du er akkurat her og nu, men samtidig er dette kun et glimt av en tråd av eksistens du har utover jordisk tid og sted. Du er like evig som kosmos, men ikke begrenset slik du her kommer til uttrykk som menneske, materielt og individuelt.

Filosofien var ikke opprinnelig bare intellektuell spekulasjon over abstrakte idéer, men også en altomfattende praktisk tilnærming som dekket hele feltet fra tanker om tilværelsens opprinnelse til fysisk helbredelse av sykdommer og innvielse i mysteriene. Filosofene var *physikos* i ordets videste betydning. Spesielt sto nettopp Pythagoras og Parmenides for en slik filosofiforståelse. Dermed omfattet deres filosofi både spørsmål om bevissthetens vesen og en praktisk tilnærming med en metode til å trenge inn i dens vesen.

Disse tidlige filosofene sto forut for den akademiske tradisjon, før Platon, Aristoteles og Hippokrates (c. 460-370 fvt), og var fremfor alt mystikere og magikere, eller egentlig sjamaner, i den rette betydning av disse begreper. Deres bakgrunn var ikke kun intellektuell, men bygget på erfaring fra andre bevissthetstilstander. De var ikke bare tenkere, de var også praktikere, mentale alkymister og helbredere. De var innviende. De fulgte ikke de senere utviklede akademiske metoder.

Den britiske fysikeren Arthur Stanley Eddington (1882-1944) oppfattet at universet grunnleggende består av *mind stuff*. Dette samstemmer med oppfatningen til et betydelig antall mystikere og tenkere fra alle kulturer, vestlige og ikke-vestlige, urkulturer, kristne som islamske, buddhistiske som hinduistiske. Den eldgamle vediske tradisjon samstemmer i synet på bevissthet som virkelighetens dypeste fundament.

Enkelte av dagens forskere har en tendens til å se bevisstheten i et input-output forhold, nærmest som et dataprogram der det konstant foregår en veksling mellom sansing og tenkning på den ene side med handling og reaksjon på den andre, altså omtrent slik en idé fører til fysisk handling og handlingens resultat reflekteres tilbake og leder

til korrigerende eller bekreftelse av idéen. Det minner om et selvkorrigerende program, men er bare funksjoner som finner sted på et mentalt-fysisk nivå, altså innenfor et begrenset felt forbundet med omgivelsene, et kretsløp mellom individet og den ytre verden. Det er ikke observasjoner av annet enn en begrenset funksjon av det lokale sinn; dets kognitive mentale og fysiske aksjon.

Tar vi et lite skritt til siden og ser på våre myter som dypest sett inneholder både filosofi og innsikt vi gjerne overser, kan det passe kort å nevne hva Maria Kvilhaug sier om Yggdrasill, verdenstreet i den nordiske mytologien. Hun peker på etymologien, der *ygg* betyr *den gamle* eller *den forferdelige* og sikter til Ægir som opphav til vårt univers og Odin som representerer universet og bæres av *drasill*, en hingst. Odin representerer verdensbevisstheten som holdes oppe av verdenstreet. Universet bærer i seg allbevisstheten. Odin ridende på sin Sleipnir styrer bølgene som danner universet og trekker alt tilbake til kilden ved dets død. Odin fremstår da som det høyeste vesen i den gamle germansk-nordiske, panpsykiske tradisjon. Legg merke til at bølger her lett kan oppfattes som vibrasjoner.

Også innenfor Maya-mytologien finnes et verdenstre. Dets sevje, *itz*, gir innsikt i gudenes verden, i universets sammenheng, når man inntar den. Det gir assosiasjoner til sjamanistisk bruk av midler med bevissthetsutvidende effekt. Itzamna var den første sjaman som skrev konstellasjonene inn på himmelhvelvingen ved verdens skapelse.

Dette sidesprang til mytenes verden kan nok oppfattes som ufilosofisk og uvitenskapelig, men uten blikk på mytene faller grunnlaget for all vår filosofi, vår tenknings røtter, bort.

Vitenskapelig forskning skjer gjerne ved at gjenstanden for forskning fragmenteres for å bli lettere tilgjengelig. I

filosofien fragmenteres ofte problemet på samme vis. Bevisstheten kan studeres ved sine mange uttrykk, men da når man ikke inn til hovedproblemet, kun til ekster-naliserte effekter, ergo er man tilbake i psykologien, nevrologien og spekulativ filosofi. Det var ikke dit jeg hadde tenkt å ta deg med akkurat her. Vi må, som lovet innledningsvis, innom noen spørsmål som er berørt av nyere tids forskning.

Det er ikke vanskelig å konstatere at vitenskapen i dag er splittet i disipliner som ofte ikke har særlig dyp kontakt med hverandre. Mindre og mindre biter av helheten utforskes til de kan spesialiseres i ennu mindre fokusområder. Problemet er at de dypere man graver seg ned på et felt, desto større blir avstanden til helheten mens det er ved å samle helheten at alle de små feltene finner sin plass og sin forklaring, ikke omvendt. Det utføres i dag alt for lite interdisiplinær forskning med sikte på å danne et hele av de mange spesialfeltene og resultatene fra disse. Fagfeltene rundt bevissthet svever litt for seg selv og er heller ikke helt i kontakt med hverandre selv om blant annet ren bevissthetsforskning, psykologi, parapsykologi, nevrologi, biologi, kvantefysikk og kosmologi har fellesnevnerne.

Bevisstheten kan ikke måles, ikke veies. Den har ikke form, ikke et sted, ikke engang som et lite punkt. Likevel er den det element som gjennomtrenger alt, i ennu finere grad enn all verdens nøytrinoer, og gjør at vi kan erkjenne vår eksistens og erfare verden. Den har altså både innhold og qualia. Kjenner vi etter vil vi oppleve bevisstheten som både i oss og som noe som strekker seg ut over oss, favner og fanger alt omkring oss. Da blir vi som omsluttet av bevissthet, integrert i den. Det er en både viktig og riktig erkjennelse.

Bevisstheten binder hele kosmos, alt liv sammen i et hele som er fullstendig uoverskuelig fra et intellektuelt og vitenskapelig nivå. Det er verd å merke seg hva bevissthet

egentlig betyr i sin latinske rot. *Conscience* på fransk og engelsk, skriver seg fra latin, *com-scire*; å vite sammen. Det handler altså allerede i begrepets utgangspunkt om noe individoverskridende.

Bevissthet kan ikke studeres utenfra som et objekt. Den må studeres innenfra, individuelt ved hjelp av metoder som gir adgang til flere og andre nivåer og tilstander enn de normale. Resultatet av slike introspektive studier blir følgelig ikke bare subjektivt, men også vanskelig å formidle videre. Det fører til bruk av allegorier og symbolbruk, til mer eller mindre tilgjengelige elementer i litteratur, kunst og musikk. Formidling på denne måte krever mottagere som har en egen åpenhet og evne til å fatte det som formidles. Formidlingen kan finne sted subliminalt og finne tilsvar på samme nivå hos mottageren som inspirasjon og nye egne tanker og tanke-billeder.

For å trenge inn i og forstå bevissthet, er det som regel bevissthetstilstander man undersøker psykologisk og nevrologisk. Spørsmålene dreier seg om hva som skjer i hjernen under hypnose, under søvn, drøm, under meditasjon, under stress, under påvirkning av psykofarmaka eller psykedelika, eller ved påvirkning fra elektroder koblet direkte til bestemte sentre i hjernen, og om hvorledes tilstandene oppleves og tolkes av subjektet. Om dette vet vi etterhvert utrolig mye og vi har lokalisert spesielle sentre i hjernen som forbindes med bestemte funksjoner og bevissthetstilstander, samt endringer i disse. Det er dog en svakhet ved disse rigorøse vitenskapelige studiene og observasjonene at de ikke bringer oss særlig nærmere hva bevissthet *egentlig* er.

Nevrologiske undersøkelser viser kun hva som skjer i den materielle hjernen, ikke hva som bevirker det nevrologiske forløpet. Observasjonene demonstrerer kun at tilførte kjemiske eller fysiske påvirkninger kan mimikere bestemte

effekter og tilstander, simulere naturlige tilstander som kjennetegnes ved de samme faktorer, men ytre tilførte stimuli gir ikke den samme opplevelseskvaliteten og ikke det samme innhold som for eksempel den man vinner ved meditasjon.

Siden Descartes tid har moderne filosofer knyttet bevissthet og legeme sammen, men oftest i den forstand at bevissthet oppstår som følge av komplekse biologiske funksjoner, fortrinnsvis i hjernen. Da reduseres bevissthet til en biologisk prosess. Det gir grunnlag for å tenke seg at dersom mekanismene bare er tilstrekkelig komplekse, vil de utvikle bevissthet. Trekket den tanken videre, kan vi utvikle maskiner som er så komplekse at også de vil utvikle bevissthet. Jeg kommer tilbake til dette.

Det store flertall av verdens materialistiske fysikere holder seg stadig til den cartesianske dualisme. Bevissthet har ikke noe i fysikken å gjøre, men kan kanskje forklares som et fysisk epifenomen via kvantefysikken. Bevissthet inngår ikke som del i en *teori om alt*. Det finnes forskere som trekker inn bevissthet på forskjellig vis, men oftest med utgangspunkt i et materialistisk, fysisk, biologisk grunnsyn. De færreste evner å skifte grunnsyn. Den serbiske filosofiprofessoren Thomas Nagel (f. 1937) stiller i boken «Mortal Questions» spørsmål ved om fysikken noensinne vil være i stand til å forklare hva erfaring av verden eller erkjennelse av selvet er, kort og godt om vi noensinne vil ha et begrep om hva virkeligheten egentlig er.

Det må være tillatt å spørre hvorfor så mange av våre store tenkere og vitenskapsmenn så sjelden våger å vende på flisen og ta utgangspunkt i det immaterielle, at det er bevissthet som er Urgrunden for både fysikk, biologi og psykologi. Frykten for å falle utenfor konforme rammer i de akademiske miljøer er selvfølgelig forståelig. Å peke tilbake på 'primitive' forklaringer som blant annet omfatter et

panpsykisk verdenssyn, kan føre til akademisk utfrysning. Til og med Stephen Hawking avviste en slik tanke foraktelig som «*magic, not science*». Selv kosmologen Roger Penrose trekker gjerne inn bevissthet i fysikken, men ikke fysikken inn i bevisstheten og den britiske nevrofysiologen John Carew Eccles (1903-1997) forslag om at den minste elementærpartikkel er et *psychon* som er bærer av bevissthet i den fysiske virkelighet er for lengst forlatt. Det er i og for seg greit, fordi bevisstheten ikke er partikulær, men dette viser hvorledes vitenskapelig konsensus om virkelighetens beskaffenhet dominerer i forhold til ethvert sidesprang, enhver tanke som kan føre til at sten flyttes i den akademiske festningsmuren. Slik er akademisk vitenskap ikke helt ulik religion.

Den australske bevissthetsforskeren og filosofen David Chalmers (f.1966) retter fokus mot det såkalt vanskelige, eller harde problemet, spørsmålet om hvorledes den immaterielle bevisstheten er knyttet til det biologisk-materielle nevrologiske system, spesifikt hjernen der tankene bor. Hjernen kartlegges i dag i stadig større detalj, man kan se hvorledes bestemte fysiske funksjoner og mentale aktiviteter korrelerer med aktivitet i bestemte regioner i hjernen, men ingen har så langt klart å observere overgangen fra det immaterielle til det materielle eller, om man mener tanker produseres av hjernens aktivitet, fra det materielle til det immaterielle nivå.

På bakgrunn av dette er det interessant å notere seg at den britiske fysikeren Freeman John Dyson (1923-2020) er av den oppfatning at atomene foretar valg og at universet selv er bevisst. Han sier at bevisstheten kan være overalt og at vår eksistens reflekterer dette faktum. Påstanden om at partikler foretar valg, betinger bevissthet. Da forklares også sammenhengen mellom verden på kvantenivå og på vårt ordinære nivå, altså sammenhengen mellom det lille og det

store. Dyson er ikke hverken alene eller den første som har fulgt et slikt resonnement. Det er tilstrekkelig å vise til Max Planck: «*All matter originates and exists only by virtue of a force. We must assume behind this force the existence of a conscious and intelligent mind. This mind is the matrix of all matter*». Han anså bevissthet som grunnleggende og at alt som eksisterer forutsetter bevissthet.

Det arbeides uavlatelig for å trenge dypere inn i denne problematikken ved bruk av forskjellige scanning teknologier, sonder i hjernen og andre metoder. Mitt poeng er at dette ikke er et problem i det hele tatt. Hjerneforskningen er utvilsomt interessant, men den tviholder på den materielle tilnærmingen og da kommer ikke tanker, kreativitet eller idéer til syne. De er immaterielle. Derfor er det behov for å forflytte seg til det immaterielle nivå hvor alt egentlig til syvende og sist befinner seg, slik jeg innledningsvis har vist.

Det kan stilles tre grunnleggende spørsmål om bevissthet. Det første handler om *hva* bevissthet er. Det andre er spørsmålet om *hvorledes* bevissthet blir til eller er en del av virkeligheten, og det tredje er *hvorfor* bevissthet overhode finnes, hva dens opprinnelse og funksjon i universet og i mennesket egentlig er. Til dette er det mulig å påpeke at dersom bevissthet ikke hadde eksistert, et det et åpent spørsmål om verden ville ha eksistert. Vi kan slå fast at bevissthet finnes. Som eksisterende fenomen har den spesifikke kvaliteter og funksjoner. Hos mennesket er den grunnlaget for subjektivitet, egenopplevelse og en åpning til erkjennelse av verden, men vi ser ikke *meningen*. Den synes skjult. Jeg kommer tilbake til dette lenger ned.

Hvorledes bevissthet kan eksistere blir kun et problem når vi tar utgangspunkt i materien som dens grunnlag og ikke ser den som Urgrund. Uansett forblir spørsmålet om hvorfor bevissthet eksisterer ubesvart. Svaret betinger at vi også kan

gi svar på hvorfor verden eksisterer og dertil hvorfor vi erfarer verden og oss selv som eksisterende. John Eccles skrev at «*I want you to realize that there exists no colour in the natural world, and no sound – nothing of this kind; no textures, no patterns, no beauty, no scent*». Med dette slår han bena bort under våre sanser som et egnet apparat til å oppfatte hvorledes verden *virkelig* er.

La meg i denne sammenheng trekke frem et av våre sansorganer, øyet. Øyet bombarderes kontinuerlig av fotoner, men fotoner er ikke i seg selv, slik Eccles bemerker, lys. De er kvantepartikler med forskjellige energinivåer. De treffer øyets retina som er anslått til å formidle drøyt 2,1 millioner nervesignaler i sekundet videre gjennom noe over 1,2 millioner nervefibre i synsnerven videre til hjernen. Her blir signalene prosessert gjennom rundt regnet to millioner komponenter før de samles i synssentret bak i hjernen hvor de produserer de lysende bilder av verden vi forholder oss til. Her behandles mer enn tre milliarder signaler per sekund, og likevel kan vi ikke ved å åpne hjernen se bildene. Hvorledes de danner bevisste inntrykk er stadig et åpent spørsmål som temmelig sikkert har noe med tidligere nevnte kvantehendelser i nevronene å gjøre. Øyet ser adskillig skarpere enn noe kamera til dags dato. Hvert øye har en oppløsning anslått til nær 580 megapixler som hjernen bearbeider og omdanner til vår lysende stereoskopiske verden med fullstendig dybdeperspektiv, med farger og kontraster. Dette er bare én av våre fem fysiske sanser.

Alt våre sanser gjør er å overføre energi med varierende vibrasjonsrater til hjernen der de tolkes som lys, kulde, glatt, søtt eller illeluktende. Lys finnes egentlig ikke. Som beskrevet, er fotonene som treffer vår retina en form for energi som gjennom øyet og nervesystemet, i dypet av vår mørke hjerne oppfattes som lys. Slik er det med alle våre sanseinntrykk. Vi erfarer verden som en effekt av forskjellige ener-

gier som påvirker vårt sanse- og nervesystem. Disse er selv manifestasjoner av kvante-emanasjoner. Måten vi lever på betinger av at vi aksepterer våre samlede sanseinntrykk som beskrivelsen av en virkelighet.

Bevissthetsforskningen har stort sett dreid seg om to problemer; problemet om separate funksjoner og problemet om subjektiv erfaring. Det er henholdsvis det *myke* problem og det *harde* problem. De representerer en begrensning i forhold til å nærme seg spørsmålet om bevissthet *per se*, hva bevissthet er i seg selv, og hva bevissthet er som felt for en prosess i tid og rom der det lokale, individuelle bevissthetsfragment virker i bevissthetens totale sammenheng. Det er ikke tilstrekkelig å forholde seg til de to forskningsproblemene. Det er nødvendig å gå dypere, forbi den lokale, fysisk bundne, selverfarende bevissthet og favne den lokale bevissthet som en prosess i kosmos.

Jeg har tydeliggjort her at materien er koagulert bevissthet og at bevissthet ikke bare finnes i hjernen, heller ikke bare i hele legemet. Bevissthet er *alt*. Med det mener jeg å si at det ikke finner sted noen overgang fra det immaterielle til det materielle fordi det materielle er en illusjon dannet av fortettet bevissthet. Det vanskelige eller harde problem er dermed i det hele tatt ikke et problem. Det er ikke behov for å lete etter overføringsmekanismer fordi hjernen og hele nervesystemet, hele kroppen *er* bevissthet og fanger som immateriell helhet det den harmonerer og resonnerer med i den større kosmiske sammenheng. Alt er tilgjengelig på dette nivå og de individuelle koagulerede bevissthetssentre vi mennesker er, resonnerer som et musikkinstrument med det kosmiske og tar inn impulser, ikke bare i hjernen, men i hele sitt vesen mer eller mindre fysisk. Glem det harde problem.

Et annet problem som blant annet løftes frem av Chalmers, er hvorledes mange separate enheter med separate

bevisstheter kan danne en større bevissthet med abstrakt funksjonell evne. Han trekker dette opp fra partikkelnivå til individnivå og påpeker at uansett hvor mange mennesker man samler i et rom, så står de der med hver sin enkeltbevissthet. De smelter ikke sammen til en høyere bevissthet påstår han, men her tar han i likhet med James feil. Ikke bare har en gruppe mennesker evne til å generere noe nytt ved kommunikasjon og samarbeide, de kan også generere idéfelleskap som manifesterer som en egregor på det overordnede, transpersonlige plan.

Chalmers teoretiserer om informasjon som verdens fundament og byggestener for bevissthet, men bevissthet er ikke satt sammen som bits og bytes. Det foreligger en semantisk forbindelse mellom de to og det er bevisstheten som bygger informasjon, ikke omvendt. Det nærmeste vi kommer i forhold til informasjon på dette nivå er slik den foreligger på kvantenivå, altså på et nivå som skaper betydelig forvirring i forhold til vår menneskelige logiske evne.

Problemet og begrensningen forbundet med vitenskapelig bevissthetsforskning er at den ikke kommer fri fra det materielle. Eksperimenter og observasjoner må kunne gjentas og vise empirisk holdbarhet. Det er svært komplisert når man skal studere noe så flyktig og likevel ubestridelig tilstedeværende som bevissthet. Likevel er det en del ting som får forskerne til å hoppe litt. Eksperimenter utført under åpen hjernekirurgi har vist en merkelig kvanteeffekt i nevronene. Man har målt tiden det tar for et nervesignal fra et stikk i fingeren å nå frem til nevronene som styrer reaksjonen og at hånden trekkes bort. Hånden reagerer raskere enn nerveimpulsen med noen brøkdeler av et sekund og signalet som når nevronene flyttes tilsvarende frem i tid ved at det i nevronenes mikrotubuler finner sted en kvantumelektronstrøm. Dette peker tilbake til Rita Carters utsagn.

Det fører til at den subjektive opplevelse av stikket i tid sammenfaller med selve stikket. Er kroppen bevisst en hendelse et hår snarere i tid enn nerveimpulsene når hjernen, viser det at bevissthet ikke uten videre kan være et produkt av biologisk kompleksitet, men kanskje av enkelhet, og heller ikke kun er lokalisert i hjernen. Her spiller legemets vann inn.

Det finnes intet grunnlag for å påstå at bevissthet er et produkt av hjernen. Hjernen er selv, i likhet med hele den levende organisme, et uttrykk for en høyst bevisst intelligens som nettopp organiserer både hjernen og organismen. Det er ikke hjernen som produserer bevissthet, men bevissthet som manifesterer seg og kommer til uttrykk med hjernen og hele organismen som redskap. Bevissthet er kraften som gjør seg gjeldende i individet og vekselvirker med dette i en utviklingsprosess. Bevissthet fyller det hele og gir liv til hele den legemlige mekanisme, åpner dens sanser og tankeprosesser. Det materielle legeme er bevissthetsens lokale uttrykk og redskap og eier i likhet med alt i universet et materielt og et immaterielt aspekt.

Alt for mye av bevissthetsforskningen har dreid seg om hjernen, dens funksjoner, relasjon til legemet og til de fysiske, eventuelt psykologiske, omgivelsene, trukket helt ned til kvantefenomener i nevronene. Bevissthet er av mange forskere ansett for å oppstå når kvantumsuperposisjoner i nevronene kollapser. Uansett hvorledes man definerer dette, er slike kollapser noe som finner sted i en fysisk virkelighet, mens bevisstheten i seg selv ikke er fysisk. Vi kan ikke sette fingeren på en tanke i hjernen, men bevisstheten manifesterer muligens tanker i hjernen på denne måten.

Dermed kan kvantumkollaps i nevronene sees som en av bevissthetsens måter å virke på i hjernen. Samtidig er det verd å merke seg at dette skjer i alle legemets celler. Den individuelle, lokale bevisstheten er i full kontakt med hver

eneste celle i kroppen, der den er livets grunnleggende energi. Det er utilstrekkelig å se bevissthet som noe isolert i individuelle hjerner. Den er noe alle og alt har del i og er en del av.

Informasjon i betydningen hvorledes hjernen informeres av noe fundamentalt annet enn informasjon som data, ligger i randsonen til det vitenskapelig observerbare fordi bevissthetssfæren informerer alt i verden på en grunnleggende annerledes måte. Det dreier seg ikke om binærkode, bits og bytes. Parallellen til en datastrøm er kun i beste fall et bilde, kanskje anvendelig, kanskje ikke. Ethvert sprang i forhold til å overskride denne forskningens begrensninger innebærer også en overskridelse av den materielle vitenskapens grenser. Bevissthetens umålbarhet plasserer den som forskningsobjekt utenfor denne grense. Dermed ledes vi over til psykologien og spesielt parapsykologien, men da må vi først ha en forestilling om bevissthetens forskjellige sfærer.

Bevissthetssfærer

Det finnes en del forskjellige oppfatninger om hvorledes bevisstheten er inndelt, hvor mange bevissthetsnivåer vi erkjenner. Innenfor vedisk og hinduistisk teori knyttes bevisstheten gjerne til de syv *chakraene*. Chakraene er i hinduistisk tradisjon psykiske sentre i legemet, forbundet med viktige nervesentre, i en rekke som begynner ved halevirvlene og følger legemets sentrale linje parallelt med ryggraden. De er forbundet med den såkalte *kundalini*-kraften eller slangekraften, som kan aktiveres gjennom spesielle former for yoga og mentale øvelser. På denne skala er de også sentre for spirituell oppvåkning, men de er ikke umiddelbart paralleller til de egentlige bevissthetsnivåene. De er snarere å oppfatte som subtile energisentre og faller slik ut på sidelinjen i forhold til denne tekst. Utover det tidligere nevnte, overlater jeg videre studium av chakrateorien til leseren selv. Det finnes betydelige mengder litteratur om emnet.

Med utgangspunkt i vedisk teori, er et alternativ å ta utgangspunkt i Maharishi Mahesh, som ble kjent for sin påvirkning av ungdomsmiljøene med transcendentale meditasjon på 1960-tallet og sin relasjon til den britiske popgruppen The Beatles. Han beskriver syv bevissthetsnivåer på en enkel skjematisk måte. De tre laveste nivåene er identisk med de vi erkjenner innenfor medisinen og psykologien; våken bevissthet, drømmebevissthet og dyp søvn. Drømmebevisstheten er knyttet til det som i vestlig psykologi kalles underbevisstheten.

Det er stort sett disse nivåene som anerkjennes i vestlig tankegang, men vi har etterhvert blitt nødt til å inkludere et nivå som er tilgjengelig via endrede bevissthetstilstander. Disse kan induseres gjennom meditasjon, psykoaktive midler og andre øvelser som yoga og holotropiske pusteøvelser. I den hinduistiske tradisjon kalles dette

bevissthetsnivå for transcendental bevissthet. Dette nivå anses å ligge høyere, på et mer våkent og transpersonlig plan enn de tre foran nevnte, men de færreste har noen kognitiv erfaring med det. Den alminnelige, individuelle utvikling finner først og fremst sted rent kognitivt på det emosjonelle og det intellektuelle område, altså psykisk og mentalt. Det er med utgangspunkt i emosjonell og mental orientering i verden individet treffer sine valg og begrunner sine handlinger.

Karakterutvikling er en følge av erfaringer høstet ikke minst på det psykiske plan hvor en rekke emosjonelle begrunnelser for egne handlingsmønstre ligger som drivere for de mentale holdninger som bærer dem frem. Innenfor vestlig psykologi oppfattes dette helst som elementer i det underbevisste eller ubevisste. Poenget er uansett at individet selv må oppdage og erkjenne disse driverne for å kunne foredle sine motiver. Det krever også en viss kontakt med det spirituelle, den åndelige dimensjon for å utvikle sin etiske retning. Transcendental meditasjon har ikke noen egentlig sammenheng med det jeg her skal definere som det transcendentale bevissthetsnivå. Likevel gir all meditasjon en fordypning i sinnet som kan være fruktbar i selvutviklingen.

De tre nivåene Maharisi Mahesh mener befinner seg utover det transcendentale, velger jeg å anse som ett; kosmisk bevissthet. Det gir liten mening å splitte opp dette. Glimt av slik bevissthet kan trenge inn gjennom portene når individet er i stand til mentalt, spirituelt og på andre måter å motta dem. Involvering i det transcendentale stiller etiske krav. Ingen dører mot det transcendentale åpner seg om det ikke er et grunnlag for det i den individuelle karakter og spiritualitet, for det er gjennom det transcendentale adgangen til det kosmiske oppnås. Med andre ord erkjenner vi at det ligger et spirituelt nivå under her som individet først må erobre.

På bakgrunn av min oppfatning om kosmisk bevissthet som Urgrund, blir inndelingene til Maharishi Mahesh begrensende og jeg forlater derfor hans skjema. Ikke desto mindre definerer også jeg syv bevissthetssfærer, men de flyter dimensjonsløst inn i hverandre og gjennom hverandre; det mineralske, det biologiske, det psykiske, det mentale, det spirituelle, det transcendentale og det kosmiske. De presenterer seg i sammenheng fra det subatomære til det kosmiske, bundet sammen som et felt av lys. Slik ser jeg bevissthet som *én*, om enn over en uendelig skala som vi for forståelsens skyld kan definere som syv i hverandre flytende sfærer.

Den canadiske psykiateren og filosofen Richard Maurice Bucke (1837-1902), skrev i sin bok «Cosmic Consciousness» fra 1901, at det har foregått en bevissthetsutvikling opp gjennom menneskets egen utvikling. Han definerer tre former for bevissthet; Enkel instinktuell bevissthet, selvbevissthet og kosmisk bevissthet. Han anser at selvbevisstheten gjør mennesket i stand til å erkjenne seg selv som en særskilt identitet og at kosmisk bevissthet er et nytt trinn i utviklingen. Han snur med andre ord bildet til en evolusjonær prosess i motsetning til mitt syn. Jeg ser individeringen som noe som utgår fra høyere bevissthetsnivåer og som antar de nødvendige egenskaper for sin fysiske eksistens gjennom utvikling av instinktiv bevissthet og selvbevissthet. Samtidig anser jeg at instinktiv bevissthet og selvbevissthet kun er aspekter av den kognitive bevissthet og det ubevisste. Den kosmiske bevissthet er en preeksistent form for overordnet, intelligent ikke-materiell kraft.

Det er vanlig å fremstille bevissthetsnivåene som noe som ligger i skikt eller etager over hverandre. Dette er i likhet med Maharishis skjema en hierarkisk illustrasjon som er egnet til å mislede. Alle nivåene er egentlig integrert i hverandre som et multidimensjonalt flettverk. Det mineralske nivå som i flere sammenhenger anses for det laveste bygger

faktisk på det høyeste kosmiske nivå, fordi det er sistnevnte som genererer førstnevnte. Partiklene har vi sett oppstå med den kosmiske bevissthet som kilde. Dermed kan man godt si at den kosmiske bevisstheten danner det laveste nivå og slik sirkulerer i og gjennom alt og alle. Det er derfor jeg har valgt begrepet Urgrund. Den er kilden på den ene side og mottageren på den andre. Våre bevissthetsnivåer nås gjennom hverandre, i hverandre, ikke etter hverandre som å klatre i en stige eller et hierarki.

Hierarkisk tenkning er typisk for moderne mennesker fordi den organiserer vår forståelse av forskjellige typer relasjoner, men virkeligheten er ikke organisert på denne måten. Samfunn har statushierarkier, religionene har engle- og gudehierarkier. Derfor anser vi også at andre forhold er organisert slik. Når jeg her snakker om bevissthetsnivåer følger også jeg denne konstruksjonen til en viss grad, men jeg anbefaler at det kun oppfattes billedlig, ikke som en sann beskrivelse av forholdene. De kan også visualiseres som sfærer. Jeg går derfor over til å anvende begrepet *sfærer* i stedet for nivåer. I virkeligheten dreier det seg om dyp integrasjon, og ved å erkjenne dette blir adgangen til nivåene eller sfærene mer begripelig.

Ved å ta utgangspunkt i de tre grunnleggende sfærer av bevissthet, de ordinære, som omfatter våken tilstand, drømmesøvn og dyp søvn, blir bildet teoretisk mest oversiktlig, men tilstandene vaker i overgangene mellom det somatiske, psykiske og mentale. Det er ikke tilstrekkelig å undersøke de ordinære bevissthetssfærene for å gripe an hva bevissthet er. Disse sfærer med alle deres fenomener hører stort sett til de daglige erfaringsfeltene og er gjenstand for psykologiens fagfelt. Likeledes er det ikke tilstrekkelig å studere bevissthet kun *utenfra*, ved hjelp av observasjoner og instrumenter som registrerer hjernens virksomhet, eller ved psykologisk observasjon. Slike studier antyder kun psyko-

logiske tilstander eller hvorledes hjernen biologisk representerer en virksomhet som ikke er synlig eller målbar. Slike studier begrenser seg som nevnt over, til biologisk-materielle forhold som gjelder hjernens virksomhet under eksempelvis søvn eller påvirkning av forskjellige stimuli som tilføres eksperimentelt.

Uten å direkte motsi hverken moderne vestlig forståelse av bevissthetens sfærer eller de som defineres av den indiske yogi, har jeg en tilnærming som bedre følger den filosofi jeg har skissert her. Med utgangspunkt i bevissthet som universell værenhet med evne til å koagulere via materien til biologi og det vi kaller levende vesener, ser jeg det hele som et byggverk som begynner med manifestasjonen av materie på det mest elementære. Jeg velger derfor å betegne den grunnleggende bevissthetssfære, den elementære eller mineralske. På dette trinn koagulerer Urgrundsbevisstheten elementene alt annet bygges på. Det mineralske bygger det biologiske, somatiske, den bevissthetssfære vi som mennesker og andre levende vesener knapt registrerer, men som regulerer det biologiske liv. Disse to underliggende bevissthetssfærer er subliminale og vår adgang til dem er svært begrenset.

I likhet med de tidligere skisserte fire sfærene mennesket favner, følger den psykiske bevissthet. Den har en klar forbindelse med det somatiske, med legemets biologiske funksjoner og det foregår en gjensidig påvirkning mellom disse sfærene som blant annet resulterer i psykosomatiske tilstander av helse og uhelse. Vi vet at forskjellige psykologiske belastninger kan føre til somatiske reaksjoner på godt og ondt, og tilsvarende motsatt at sterke fysiske påvirkninger, som ulykker og alvorlige skader ofte får psykologiske effekter. Til daglig opplever vi denne bevissthetssfære som emosjoner og intuisjoner. Det er rommet for vårt følelsesliv.

Utenpå den psykiske bevisstheten ligger det mentale som rommer det meste av den kognitive dagsbevisstheten, vår intellektuelle tilnærming til den fysiske verden rundt oss. Vi sanser, observerer og reflekterer over verden og dens tildragelser i denne sfære. Vi forsker, tolker, formulerer teorier og filosoferer i den mentale bevissthetssfære. Det vi ofte ikke registrerer er hvorledes det psykiske påvirker det mentale og omvendt. Måten vi tenker på er ikke uavhengig av våre emosjoner, vår psyke. Drømmene våre kan fortelle mye om den kommunikasjon som foregår mellom det psykiske og det mentale. Drømmeverdenen vaker i overgangen mellom sfærene når det mentale er inaktivt, i søvnen. Denne kommunikasjonen er svært viktig og kan bidra til kognitivt bevisste korreksjoner i den mentale sfære.

Mennesker som bærer destruktive eller negative tanker i sinnet og gir slike spillerom, vil ofte oppleve at negative psykiske tilstander manifesterer seg og endog kan påvirke den somatiske helsen. Drømmer kan gi varslere om dette og på sitt egenartede symbolske vis gi impulser til endring. Derfor er det viktig å vie drømmene stor oppmerksomhet, ta deres innhold inn over seg og korrigere usunne tanker og holdninger. Menneskets mineralske og somatiske eller biologiske bevissthet søker til sunnhet ved å bevare riktig virkemåte og går til selvforsvar via den psykiske sfære.

Den mentale bevissthetssfære er der mennesker er mest åpenbart aktive. Der styres dagens aktiviteter og forholdet til andre mennesker og til objekter i den fysiske verden. Er mennesket i balanse i denne sfære har det indre fred og lar seg kun i liten grad påvirke av livets tildragelser fordi det selv har kontroll og bestemmer hva det vil vie oppmerksomhet. Det balanserte individ kan skape de situasjoner det finner nødvendig.

Med et balansert sinn er det mulig å entre den neste bevissthetssfære, den spirituelle, med årvåken oppmerksomhet. Det spirituelle er alltid tilstede, men oppfattes ikke i det daglige som en egen sfære. Det daglige tar normalt fullstendig overhånd. Følgelig forblir åpningen mot det spirituelle en dør som knapt står på gløtt. Dette er en tragedie for menneskeheten fordi det begrenser livsutfoldelsen til kun det som emosjonelt og mentalt oppfattes som viktig. Det bidrar til å holde individene i materialismens trange bur og til utvikling av alle de stridigheter dette buret skaper. Det blir en følge av noe som i dette bilde kan leses som plassmangel, en trengselspreget kamp.

Inntreden i det spirituelle krever både psykisk og mental aksjon i form av disse sfærers integrasjon og foredling. Det handler om en reell endring av både emosjonell og intellektuell tilnærming til livet, til andre mennesker og til alt liv. Hat og sinne lukker adgangen, empati og kjærlighet åpner den. Innsikten i egen faktiske posisjon i livsløpets store sammenheng vokser frem etterhvert som adgang oppnås og denne innsikten bidrar til å styrke nettopp de følelser og tanker som åpnet adgangen. Det er etter dette ingen vei tilbake til det snevre buret, ei heller til den fiendskap det skaper.

Den spirituelle bevissthetssfære tangerer den transcendentale, transpersonlige. Derfor rommer den en skala av overindividuelle perspektiver som hos det enkelte individ manifesterer seg gjennom høyverdige etiske holdninger, klare tanker, dype innsikter og kreativitetsinspirerende impulser. Det hevder respekt for alt liv og alle mennesker uten distinksjoner. Alt som løfter mennesket er å finne i denne sfære. Gjennom det spirituelle landskap finnes stiene til det transcendentale rom hvor dører finnes som kan åpne opp for kosmisk bevissthet.

I den transcendentale sfære blir ellers uerkjennelige og derfor ganske ubeskrivelige og umeddelbare sammenhenger tydelige. De flytter individets egenoppfatning ut av alle forestillingers rammer og egoet flyter bort. Det gir en frihet som står helt utenfor materielle, politiske, religiøse og andre rammer vi normalt forholder oss til fordi de blir uvesentlige. De består ikke lenger som begrensninger fordi 'ånden' svever over alle deres grenser.

Samtidig finnes i denne sfære alle de transpersonlige akkumulasjoner vi kaller egregorer. Det innebærer at det er på dette nivå en del dominerende stridigheter har sitt feste. Det betyr at det også er mulig å handle i forhold til dem på dette nivå gitt at man har den nødvendige innsikt og styrke. Det er ikke bare sjamanen som henter sin kraft her, men også alle de gode og onde bevegelsene som finner sted blant mennesker i denne verden. Derfor er ikke alt bare lyst og vakkert. Man møter også noe av det verste mennesker er i stand til her. Adgangen til det transpersonlige kan kreve handling på et nivå der virkelig sterke krefter virker. Adgang her innebærer at du er i stand til å erkjenne hva som bor i egregorene, greier å søke deg til de du harmonerer med. Stillingstagen på et høyt etisk nivå i tillegg til handlingsevne her er det som i sin tur kan åpne adgang til det kosmiske. All høyere innvielse tester disse kvalifikasjonene.

Om den kosmiske bevissthet er det ikke lenger mulig å bruke ord og begreper. Det er en tidløs, altomfattende, altgenererende kraft og fremstår som rent lys. Dette er den fullstendige illuminasjonens nivå. Lyset i alle dets aspekter og betydninger penetrerer alt. Det individuelle legeme regenereres slik også det emosjonelle og mentale nivå tilføres ny dybde og ny kraft basert på en uutslettelig erfaring. Her befinner vi oss fullstendig utenfor enhver referanseramme, ikke minst i forhold til tid og rom. Samtidig erfares en kraft som er ekstremt subtil og likevel gjennomstrømmer alt,

sirkulerer alt, skaper alt. Selvet går fullstendig i oppløsning i denne sfæren. Alt er og synes samtidig uten varighet. Her erkjennes en fullstendig altomsluttenhet som man bare forsvinner inn i og mottar innsikter i; oppfatter at lever på et helt ubeskrivelig plan. Eksistensen er som en strøm. Mer kan ikke sies om dette.

Slik jeg her har tegnet opp den universelle bevissthet, delvis på tvers av andre mer eller mindre anerkjente inndelinger, finnes det altså syv sfærer; den mineralske, den biologisk-somatiske, den psykisk-emosjonelle, den mentalt-intellektuelle, den spirituelle, den transcendentale og den kosmiske. Her vil jeg bare gjenta at de alle er integrerte og at den kosmiske sfære faktisk er grunnlaget for den mineralske fordi det kosmiske er det skapende som underbygger alt. Det er Urgrunden. Fragmentet rommer Urgrunden. Alt sirkulerer.

Jeg har i denne tekst med hensikt ikke gått i psykologien i forhold til inndelingen av bevisstheten i dimensjonen bevisst-ubevisst slik Jung med flere definerer, men det er et perspektiv som må berøres. Innenfor psykologien anser man at integrasjon av det ubevisste i det kognitivt bevisste bidrar til bedre individuell psykisk balanse, bedre kontroll med impulser som strømmer på fra det ubevisste. Et like viktig element i denne integrasjon er kontakten med egen *animus* eller *anima*, den egne indre motpol sett som et vesen av motsatt kjønn. Den maskuline vinner i anima kontakt med dyp følelse, den feminine i animus kontakt med dyp kraft. Denne kontakten går via det ubevisste. En indre balanse følger, bygget over dyp sammenheng. Det gjør det mulig å møte verden med både høyre og venstre hånd, med begge hjernehalvdeler, både feminint og maskulint. Slik integrasjon er viktig også fordi det bidrar til å åpne opp for innsikt i egen styrke og svakhet og forstå hvorledes svakhet kan utvikles til en beseirende kraft.

De kognitivt bevisste og ubevisste sidene av bevisstheten ligger hovedsakelig i de psykisk-emosjonelle og mentale sfærer sett i min inndeling. Her handler det om overgangen mellom det kognitivt dagsbevisste og det mindre kognitivt tilgjengelige, men de henger sammen. Det høyere mål er full integrasjon av alle sfærer, en reintegrasjon til det kosmiske menneske. Jeg skal ikke elaborere videre på dette, kun påpeke at den ubevisste eller underbevisste siden av menneskets bevissthet eier drømmene og symbolene.

Slik egregorene kan fremstå som symbolske bilder i det transcendentale kan de fremstå i menneskesinnets ubevisste. Det er en forbindelse til det transcendentale via det underbevisste. Bildene og symbolene i den transcendentale sfære synes å kunne knyttes til Jungs arketyper og deres refleksjon i den enkelte individuelle bevissthet. Her virker de som nevnt over som kreative impulser, drømmer og drivere på godt og ondt. Det er her de er tilgjengelige gjennom meditasjon, hypnose og psykoterapi. Jung anså arketyperne som noe i retning av underbevisste prosesser, dynamiske, kollektive mønstre. Han mente at arketyperne var knyttet sammen som et nettverk og slik tilgjengelige for alle. Mitt syn er sammenfallende, og nettopp slik jeg ser alt dette som noe som lever i den transcendentale bevissthets sfære, i det transpersonlige felt.

Schrödinger gjorde det klart for snart hundre år siden at det egentlig ikke er mulig å inndele bevissthet slik jeg her har gjort, og jeg er enig med ham. Den inndeling jeg og mange andre gjør dreier seg kun om de grader av bevissthet mennesket er i stand til å forholde seg til, en skisse. Det er menneskets bevissthetsutvikling som er gradvis, ikke bevisstheten i seg selv som er lagdelt.

Når jeg definerer bevisstheten som syv i og gjennom hverandre gripende sfærer, er det ikke fordi jeg ser noe

magisk i tallet syv, men fordi færre inndelinger vil gjøre bildet uklart og flere vil skape forvirring. I realiteten er alle bevissthetsoverganger flytende. Spesielt er dette følbart når man befinner seg i det skapende punkt der det kosmiske genererer det materielle, i kvantevakuumet. Se det som en uendelig tynn hinne som rommer hele verden idet partiklene alt består av, i Planck-sekunder strømmer gjennom og er verden, er hvert menneske. Det kan sees som en øyeblikksversjon av virkeligheten i 'flatland'.

Mange mennesker, kanskje de fleste, har erfart at når de hviler dypt og lar tankene svinne hen, kan oppleve lucide drømmelignende tilstander og at de henter opp bilder, idéer og inspirasjon fra en indre kilde. I slik tilstand tangerer vi det transcendentale. Her ligger også det årsaksfelt som i Jungs begrepsverden blir betegnet *synkronisitet*. Dette er et begrep for samtidige, tilsynelatende tilfeldige hendelser som er meningsfullt relatert uten at det foreligger kausal forbindelse, med andre ord, et ikke-kausalt prinsipp som tjener som intersubjektiv forbindelse mellom tilsynelatende tilfeldigheter.

Den tyske psykologen Marie-Louise von Franz (1915-1998) skrev at synkronistiske hendelser utgjør øyeblikk hvor en kosmisk eller større mening gradvis bevisstgjøres hos individet og at det generelt er en rystende opplevelse. Det har hun fullstendig rett i. Samtidig er nettopp slike rystende opplevelser portåpnere for de som tar steget videre. For å trenge dypere inn i dette er det nødvendig å anvende teknikker som til dels nevnt over; dyp meditasjon, spesielle pusteteknikker eller bevissthetsendrende, psykedeliske stoffer. Samtidig er utvikling av en grunnleggende personlig verdighet uomgjengelig nødvendig.

Den transcendentale bevissthets sfære kan virke svært forvirrende, spesielt på individer som ikke er mentalt og psykisk forberedt på det. Dette gjelder i høy grad for de som

anvender psykedeliske stoffer bare for å få et *kick*. På det transcendentale nivå finnes det stier og det finnes informasjon som er knyttet til individets tidligere inkarnasjoner, fødselstraumer, fortrenge minner og generelt verdens historie. Det er på dette nivå individet kan lese av akhasaen. Bildene som finnes her kan være både vakre, fantastiske og forferdelige. Et uforberedt møte med det forferdelige kan bringe individet fullstendig ut av likevekt og føre til sinnslidelser som forandrer personen for alltid. Dette er hva visse miljøer kaller en *bad trip*.

Den transcendentale bevissthetssfære kalles transcendent fordi den går hinsides individet og representerer en fase, et område man må gjennomskride for å få kontakt med den kosmiske sfære. I det transcendentale finnes krefter, ofte visualisert som vesener, som på forskjellig vis stenger eller åpner stiene, passasjene videre. Her kan man møte sitt eget indre motstykke, sin anima eller animus, og innforlives, forenes med krefter og evner som ellers ikke er tilgjengelige i det ordinære liv. Det gir individet androgyne trekk og kvaliteter slik alkymien sikter mot, inkludert dyp innsikt i *hele* mennesket. Med dette følger nye tilnærminger til egen eksistens og en dobbeltsidig kraft.

Å forske i denne bevissthetssfære utenfra med observasjoner og instrumenter er kort og godt ikke mulig, men det lar seg gjøre *uten* instrumenter i spesielle sesjoner der en ledsager følger individet i samme bevissthetsrom. Det krever selvsagt at ledsageren har nødvendig egen erfaring og evne til å harmonisere fullt ut med den som skal ledsages. Iblant kan egnede klangmønstre eller musikk bidra til å skape denne harmonien og til å tegne stiene og rommene i dette abstrakte feltet.

Når et søkende individ etterhvert blir kjent i denne sfære, denne ubeskrivelige og stadig forvandlede geografien,

når tiden er inne og individet rede, vil det bli møtt psykisk og mentalt, av en personifisert karakter som vil gi videre veiledning og åpne porten til kosmisk bevissthetsnivå. Her er ingenting konkret og alt preget av lys, slik den fysiske verden også innerst inne er lys. Dette lys *er* Urgrunden og roten til det egne bevissthetsfragment som i og gjennom dette lys mottar innsikter hinsides ord og tegn. Virkelig bevissthetsforskning gjennom indre arbeid er den eneste mulige forskning som gir adgang til bevissthetens kosmiske kjerne og altomsluttenhet.

Som antydnet over, er veien til innsikt i bevissthetens forskjellige egenskaper og sfærer kun tilgjengelig ved avansert anvendelse av egen bevissthet. Å forske i bevisstheten må først og fremst skje *gjennom* bevisstheten, men det begrenser også muligheten til å objektivere de erfaringer man gjør og gjøre de tilgjengelige som empiri. Ikke desto mindre er det en del forskning som gir gode indikasjoner på hvorledes menneskets bevissthet fungerer og hva vi kan utrette ved utvikling av våre latente evner. Denne forskningen drives under betegnelsen parapsykologi.

Parapsyklogi

For å utvikle og bevare en høyere og mer våken bevissthetstilstand, er det nødvendig å tilegne seg evnen til å erfare det transcendentale direkte ved behov. Det er, som sagt, denne sfære som er porten til kosmisk bevissthet og hvor individet kan vinne erkjennelse og få innsikt i forhold som ellers er utilgjengelige. Det transcendentale er også bevissthetsområdet den amerikanske parapsykologipioneren Joseph Banks Rhine (1895-1980), arbeidet med og som faller innenfor parapsykologien. Gjennom det transcendentale vinnes innblikk i en ellers uerkjennelig virkelighet og en rekke parapsykologiske evner blir direkte tilgjengelige. I tillegg utvides innsikten i dypere virkelighetssammenhenger og et nytt fundament i livet dannes.

Rhine skrev i 1934 en oppsummering som dekket omtrent åtte år med forskning og forsøk innenfor feltet *Extra Sensory Perception* (ESP). Han definerte dette som et eget forskningsfelt innen parapsykologien. Det er siden blitt et etablert forskningsfelt som dreier seg om å finne et forskningsbasert, empirisk svar på om det er mulig å oppfatte, observere noe eller påvirke noe uten at sansene eller det fysiske legeme er direkte involvert. Det handler om evne til å se, høre eller på annen måte å sanse noe som befinner seg utenfor sanselig rekkevidde, eller påvirke noe på tilsvarende vis, herunder bevege objekter uten å berøre dem. Det innebærer gjennomføring av kontrollerte eksperimenter der individet som testes er fysisk isolert og observert, iblant også tilknyttet forskjellige instrumenter som registrerer hjerneaktivitet og andre parametere. Også *prekognisjon*, evne til å forutse hendelser, og *telepati*, tankeoverføring, evne til å sende og motta mentale bilder og budskap, testes på denne måte.

Det er ofte vanskelig for moderne vitenskap å forholde seg til en slik type eksperimenter fordi de sjelden er direkte

målbare. Resultatene hviler gjerne på sannsynligheter, som sannsynligheten for at en skisse gjennomført av forsøkspersonen faktisk viser det objekt som er mål for fjernpersepsjonen. Derfor anvendes statistikk i stor utstrekning for å avgjøre om resultatene er signifikante. Opp gjennom alle de år slik forskning er gjennomført, er det registrert så mange statistisk signifikante resultater at det er mulig å fastslå at mennesket har slike evner, selv om de færreste har utviklet dem. Det samme gjelder forholdet til drømmer, som iblant oppviser ESP-lignende fenomener. Det at mennesker kan motta viktig informasjon gjennom drømmer er også et oversett område. Folk flest fester seg lite ved sine drømmer; det var jo bare en drøm! Dog handler det alltid om aspekter av bevissthet.

Statistisk signifikante resultater bidrar til å bekrefte at parapsyriske evner er virkelige, at drømmer formidler innsikter. Det innebærer dermed at bevisstheten ikke er fast bundet til kropp eller hjerne alene, men kan strekke seg utover individet temmelig ubegrenset i tid og rom. Ikke bare fremstår bevisstheten gjennom sine parafysiske egenskaper som ubundet av romdimensjonen, men også som ubundet av tidsdimensjonen gjennom sin prekognitive evne. Er tiden lineær, vil det ikke være mulig å oppfatte ting før de finner sted. Altså må bevisstheten ha evne til å bevege seg i flerdimensjonal tid. Videre stiller evnen til psykisk påvirkning av materielle ting og evne til uhindret å bevege seg gjennom eksperimentenes isolerende vegger et spørsmål om materiens tilstand, som kan besvares nogenlunde greit ved å akseptere det bilde av materien jeg allerede i de innledende kapitler har beskrevet. Erkjenner vi at alt fysisk i bunn og grunn er konstruert med bevissthet som materiale, blir det hele mer forståelig.

Evnen til å se hinsides synsrekkevidde kan også knyttes til et fenomen som kalles astralprojeksjon, altså mer

eller mindre kognitivt bevisst egenbevegelse utenfor eget legeme. Det foreligger tusenvis av rapporter om slik projeksjon. I tilfellet med den amerikanske kirurgen Tony Cicoria (f. 1952) som ble rammet av lynet har vi en utmerket beskrivelse som sammenfaller med andres beskrivelse, ofte forbundet med traumatiske hendelser og nær-døden observasjoner. Mange er beskrivelsene fra personer som har observert seg selv på operasjonsbordet og vært i stand til å følge inngrepet i eget legeme fra et punkt utenfor for senere å beskrive det i detalj, endog å referere samtalen mellom kirurger og operasjonspersonell mens det hele pågikk.

Et spesielt fenomen som er verd å nevnes her er *den tredje mann*, et begrep kjent blant sjøfolk, spesielt de som har erfart havsnød. Han opptrer som en ny person som kommer om bord og overtar styringen og redder situasjonen. Et kjent tilfelle blant mange er beskrevet av soloseileren William Donald Aelian 'Bill' King (1910-2012), som under en jordenrundt seilas kom ut i en forrykende storm. Da han var helt utslitt i kampen for å holde båten fra å kullseile, dukket det opp en 'tredje mann' som tok over roret. King var forvirret, kunne ikke forklare det som skjedde, men trakk seg tilbake med en underlig trygghetsfølelse og fikk seg litt søvn. Han våknet i en fortsatt flytende skute i stiv storm og den tredje mann ved roret. De utvekslet aldri et ord og da stormen løyet og han selv hadde krefter til å gjenoppta kontrollen, forsvant den tredje mann som han kom. Hadde King vært den eneste seiler som noensinne har opplevet noe slikt, ville det kun vært en skikkelig skipperskrøne, men det finnes mange lignende fortellinger, så hallusinasjoner eller ikke, er mange havets menn reddet av den tredje mann.

Dette er selvfølgelig fortellinger som flirter med troverdigheten, men i realiteten åpner de for et blick inn i mysteriet. Det er mulig å forklare den tredje mann som en eksteriorisering av bevisstheten, en materialisering av egen

indre kraft. Bevisstheten har faktisk en kraft som langt overskrider det fysiske legeme og eksterioriseringen manifesterer denne kraften både i det legeme vi går rundt med hver dag og i sjeldne, ofte dramatiske tilfelle i en nær materiell form med helt andre krefter tilgjengelig. Uten at seileren forsto det, var dette i det minste ut fra min tolkning, ham selv.

Den tredje mann har en parallell i det de tibetanske tradisjonene kaller en *tulpa*, som er en materialisering, vanligvis i menneskelig form, en projeksjon fra et individ, villet eller ikke. Den kan projiseres med vilje av en person med slik trening, eller muligens bli produsert øyeblikkelig under nød, som av en sjømann på grensen av sine normale krefter. I forsøket på å forstå hva dette er, kan man vende seg til den buddhistiske Nirmānakāya eller Vajrayana-ideen om utstrålingslegemet. Den belgisk-franske oppdageren og spiritualisten Alexandra David-Néel, født Louise Eugénie Alexandrine Marie David (1868-1969), som oppholdt seg i lange perioder i Tibet, så *tulpa* som en tankeform skapt ved kraftig konsentrasjon av tanker. Hun er en av svært få vestlige på den tiden som har tilbrakt tid i Tibet, hvor hun til og med møtte den 13. Dalai Lama, Ngawang Lobsang Thupten Gyatso Jigdral Chokley Namgyal (1876-1933), i 1912. Under disse oppholdene trengte hun dypt inn tibetansk praksis. Den britiske antropologen Walter Yeeling Evans-Wentz (1878-1956), betraktet også *tulpa* som en tankeform og bruker dette begrepet i sin oversettelse av den tibetanske dødeboen. Som fenomen synes tulpa å være utilgjengelig for parapsykologiske studier, men kan likevel tilnærmes ved å studere såkalt astral projeksjon eller bilokasjon.

Astralprojeksjon er på dette vis en kontrollert øvelse av det samme. Den gir en førstehånds erfaring med bevissthetens natur som en form for immateriell kraft, ikke nødvendigvis i betydningen energi, og selve livets feste i legemet. Den gir også en reell leksjon i forhold til hva man

kan foreta seg på dette nivået. Det finnes begrensninger. Selv om det kan virke spennende, er det ikke hverken akseptabelt eller mulig på dette vis å trenge seg på der du ikke er velkommen, eksempelvis innenfor andre menneskers private sfære. Det er ikke en avansert *paparazzi* metode, men en teknikk som kan gi åpning mot det transcendentale. Når det astrale legeme trer ut finner det sted en bevissthetsendring som kan gjøre tilgjengelig de samme områder som man trer inn i ved bruk av forskjellige psykedelika. Dette er også sjamanens teknikk med eller uten slike remedier. Enkelte innvielsesriten sikter også på å fremkalle slik projeksjon.

Astralprojeksjon faller naturlig innenfor ESP-feltet. Videre henger drømmer og astralprojeksjon ofte sammen. I drømmesøvnen kan det astrale legeme frigjøre seg. Ved å lære seg å være våken i sine drømmer er det mulig å bevisstgjøre seg det som transpirerer fra den astrale utflukt. Hva det innebærer er høyst personlig. Det er verd å merke seg at oftest finner de forskjellige ESP-fenomenene sted innenfor den psykiske sfære og er dermed ikke noe åpenbart tegn på høyere spiritualitet. Det psykiske nivå er nært knyttet til individet og bærer i seg mye som kan være vanskelig å forholde seg til. Ikke desto mindre er det nødvendig å møte disse aspektene for å kunne bevege seg videre og gjennomføre projeksjoner i høyere transcendentale og transpersonlige nivåer. Det krever adgang gjennom det spirituelle ved egen åndelig utvikling.

Medisinske målinger er som nevnt, også gjennomført under parapsykologiske eksperimenter ved telepati, clairvoyance, telekinese og astralprojeksjon. Likevel viser ikke disse målingene noe dypere enn de foran nevnte, kun at forskjellige områder og funksjoner i hjernen er virksomme. For å trenge inn i bevissthetens egne natur, er det nødvendig å søke *innenfra*. Det er ingen tvil om at hjernen, hele nervesystemet, inkludert det parasympatiske, er aktivt på

andre felter enn de vi definerer som normale. Forskjellige sentre tilsvarende chakraene, aktiveres og oppviser høyere vibrasjonsnivåer. *Kundalini*-kraften strømmer gjennom systemet og innerst i hjernen virker sannsynligvis spesielt pinealkjertelen, epifysen. Dermed vekkes den *tause observatør* eller det *tredje øye* slik at individets bevissthet ekspanderer og nye vista blir synlige. Det er magi og ikke magi. Egentlig er det helt naturlig, ikke hverken mystisk eller merkelig. Det er en evne alle mennesker besitter men normalt ikke kjenner fordi oppmerksomheten sjelden eller aldri rettes dit.

Det er mulig å spekulere mye i forhold til parapsykologien, men det foreligger et utmerket utgangspunkt i kvantefysikken. En forklaring på ESP og parapsykologiske fenomener er å anse menneskesinnene som sammenfiltret på en måte som minner om partikkelsammenfiltreringen i kvantefysikken, bare på et makronivå. Utgangspunktet har vi i kunnskapen om de kvantefenomener som finner sted i mikrotubulene som nevnt over.

Dypest inne i den lokaliserte hjernen til hver og en av oss finner det sted ikke-lokale, tidsoverskridende kvantefenomener. Sammenfiltreringen av de individuelle bevisstheter skjer på dette kvantenivået der tid og sted ikke er relevant. Kvantefysisk er individuelle bevisstheter sammenfiltret over hvilke som helst fysiske avstander. En opplevet hendelse hos en person kan formidles til en annen i absolutt samtidighet. Når to sinn er i en grad av harmoni med hverandre, på samme bølgelengde så å si, kan tanker og inntrykk formidles direkte. Dette er telepati.

Mennesker som står hverandre nær eller er i slekt kan sies å ha noe mer sammenfiltrede bevisstheter. Eksempelvis har jeg ikke tall på hvor ofte det har hendt at jeg har ringt min mor nøyaktig samtidig med at hun ringte meg, og som

oftest angående det samme. Det finnes et nettverk vi ikke kan se, men som underligger og kobler sammen menneskers bevisstheter. På et dypere plan kan vi påstå at vi deler en felles bevissthet. Dette er presis det Jung kalte det kollektivt ubevisste og som jeg plasserer i den transcendentale, transpersonlige sfære.

Det er utvilsomt variasjoner i denne delingen, noen med tettere og noen med løsere forbindelser, fra nær beslektede individer til nivå med folkegrupper, kulturer og nasjoner. Her skal spesielt nevnes at mange av de såkalte urbefolkningene, spesielt blant de som har valgt å ikke ta til seg den moderne vestlige kultur, er det ikke bare vanlig, men helt normalt å kommunisere telepatisk og dessuten å se hva som skjer andre steder enten ved fjernvisjon eller projeksjon. Moderne kultur med alle sine mekaniske og elektroniske oppfinnelser, har fratatt menneskene disse evnene, men de ligger latent hos alle.

En som har arbeidet mye med dette er den amerikanske parapsykologen og tidligere leder av American Parapsychological Association, Dean Radin, (f. 1952). Han bygger sine undersøkelser på blant annet systemfilosofien og konnektivitetshypotesen til Ervin László. Enkelt forklart dreier det seg om hvorledes alt er forbundet på kvantenivå. László skriver om hvorledes partikler på dette nivå er bærere av *inn*-formasjon. Når vi ser dette som en understrøm, en flyt som all menneskelig bevissthet deler, ser vi også hele sammenhengen, sammenfiltreringens fulle utstrekning.

Radin har gjennomført utallige eksperimenter for å fastslå bevissthetens sammenfiltrering. Jeg skal her kun vise til ett. Ved å la to personer interagere over en viss tid og dernest skille dem ad under kontrollerte forhold i hvert sitt mørklagte rom og tilknyttet apparatur som registrerte hjerneaktivitet, lot han den ene motta noen skarpe lysglimt

rett i øyet. De reaksjoner som ble målt i dennes hjerne fremkom også i den andres på eksakt samme tidspunkt. Den andre kunne også beskrive en opplevelse av lysglimt. Det skal ikke så meget til for å innse at det er en eller annen form for forbindelse, nemlig sammenfiltringen av sinnene via hjernen, via kvanteverdenen. Eksperimentet er gjennomført tilstrekkelig mange ganger til å fastslå god statistisk signifikans.

Når vi trekker idéen om sammenfiltrering av bevisstheter videre til større enheter, slik Radin beskriver i sin bok «Entangled Minds» fra 2006, til grupper av mennesker som deler tro, språk eller kultur, har vi også en forklaring på hvorfor mennesker innenfor den gitte gruppe reagerer både likt og samtidig på bestemte stimuli eller hendelser. Han kaller det kollektiv koherens når noe påvirker mange samtidig og det er mulig å fastslå at kodingen, som han kaller det, setter seg i den sosiale mainstream. Det forklarer hvorledes et budskap, en reklame, et politisk propagandafremstøt er i stand til å påvirke målgruppen når formen er tilpasset denne, og likeledes hvorfor den ikke når frem til grupper med en helt annen kulturbakgrunn. Det gir også en inngang til forståelsen av egregorer.

Det foreligger i dag et visst teoretisk og eksperimentelt belegg for å påstå at når store grupper mennesker er dypt engasjert i noe, har det effekt på hele samfunn og iblant på den historiske utvikling. Det negative presset fra de daglige nyhetene, fulle av ulykker, katastrofer, problemer og krig, virker kollektivt deprimerende. De er en mulig årsak til at moderne samfunn lider under negative forventninger til fremtiden. Fokuset rundt slike forventninger leder i sin tur til at det negative manifesterer seg i den ytre verden. Den felles virkelighetsforståelse påvirker historiske hendelser. Omvendt har dette et eget potensial i den forstand at dersom store menneskegrupper samler seg om noe slikt som meditasjon for fred, kan det også påvirke og muliggjøre en annen

utvikling. Med andre ord har sammenfiltringen et potensiale for noe positivt dersom det finner sted en bevisst samling for det.

Ved å se hele menneskehetens fellesbevissthet på denne måte, ser vi ikke bare det felles ubevisste som transportkanal mellom individer og som overføringsmekanisme for parapsykologiske manifestasjoner, men også selve det transpersonlige i sitt inngrep med akhasaen. Parapsykologiske fenomener som telepati, clairvoyance, prekognisjon, psykokinese, bilokasjon og avstandshelbredelse kan alle finne sine forklaringer sett på dette grunnlag. Når vi eliminerer materien som noe fast blir også psykokinese lettere å forklare. Når vi forstår kvantenivåets uavhengighet av rom og tid, blir telepati, prekognisjon og bilokasjon lettere å erkjenne. Vanskeligst å akseptere er kanskje prekognisjon, spesielt i forhold til forståelsen av tid som et lineært fenomen, men husk min ovenstående lignelse over tiden som en elv.

Menneskets psyke har med støtte i nervesystemet en universell evne til å tre inn i endrede tilstander under bestemte forhold eller påvirkninger og dernest skape mening av det som erfares i disse tilstandene. Det universelle skinner gjennom ved at det er betydelig sammenfallende erfaringer som gjøres, uavhengig av tid og kultur. Det er tolkningene som skiller, farget av kulturelle og samtidsrelaterte sinnbilleder.

På det ordinære bevissthetsnivå er det mulig å trenge inn i drømmeverdenen, erkjenne sammenhenger og fange opp impulser som kan være viktige for det daglige liv, iblant også informasjon fra andre sfærer. Drømmene knytter an til både lavere og høyere bevissthetsområder. Jung peker på det siste og skriver om drømmen at *«den er en liten skjult dør i det innerste og mest hemmelige sjeledyp som åpner for den kosmiske natt som var psyke lenge før det fantes noen ego-*

bevissthet, og som vil forbli psyke uansett hvor langt vår ego-bevissthet strekker seg».

La meg nu vende tilbake til vår nære historie og noen interessante utviklinger. Vi har muligens passert et punkt i historien der en ny bevissthet er trådt inn i en hel generasjon av moderne og søkende mennesker, men dette er ikke uten videre et svar på materialismens dominans. Det store flertall er stadig ikke søkende. De klamrer seg til det faste og kjente.

I årene fra omkring 1960, da unge mennesker eksperimenterte med bevissthetsendrende midler og vesten mottok påvirkning fra India og det fjerne Østen, med blant annet eldgamle meditasjonsteknikker, vokste det også frem ny forskning ved universiteter både øst og vest i Europa og i Amerika. Forskningen tok for seg blant annet erfaringer i ekstrasensorisk persepsjon. Her kom det tydelig frem at endrede bevissthetstilstander kunne måles, både i forhold til hvilke sentre i hjernen som ble aktivert eller deaktivert, og i forhold til hjernens arbeidsfrekvens. Spesielt viste det seg at alfa-bølgene, som er mest aktive under alminnelig våken virksomhet, la seg til ro mens beta- og fremfor alt theta-bølgene overtok, blant annet under meditasjon. Theta-bølgene har en frekvens på 4-8 Hz, men hjernen kan arbeide på ennå lavere frekvenser. Det er vanligvis når disse dominerer at ekstrasensoriske aktiviteter blir mulige. Det er også verd å nevne at hjernens høyere frekvenser, gamma-bølgene på 12-30 Hz og lambda-bølgene på 100-200 Hz, også kan aktiveres under meditasjon der de gjerne har sammenheng med endrede bevissthetstilstander. De er også aktive spesielt under arbeid som krever fokus og under kompleks tenkning, da de viser seg å støtte hukommelse og situasjonsnærver.

Et interessant fenomen forbundet med frekvenser er en tone på 110 Hz, ganske presist to oktaver under enstrøken A; kammertonen. Denne tonen resonnerer med stående bølge

både i kongens kammer i Kheopspyramiden i Egypt, i orakelkammeret i Hypogeet på Malta, i det indre kammer i Newgrange i Irland og mellom de stående stenene i Stonehenge i England. Noen må på et tidlig tidspunkt i menneskets historie ha funnet ut at nettopp denne frekvensen har helt bestemte psykiske effekter og kan fungere som bærebølge ved astralprojeksjon og understøtte andre ekstrasensoriske fenomener. Det støtter forestillingen om at bevisstheten også resonnerer på vibrasjoner.

Mennesker befinner seg i stadig vekslende bevissthetstilstander. Såkalt våken tilstand, dyp søvn, drømme og forskjellige emosjonelle tilstander. Når følelser overtar for det rasjonelle intellektet, inntreer et annet bevissthetsnivå. Vi mister den fornuftstyrte kontrollen og noe annet trer i aksjon. Sorg og glede, apati, panikk og vrede river fra oss den vante styringen. En tåke legger seg over den ordinære dagsbevisstheten. Følelsene gripes av noe drømmeaktig, noe vi ofte hører uttrykt som at noe oppleves *uvirkelig* til tross for at det som drar det hele i gang er ytterst virkelig. Vi er ikke i en normaltilstand, men et sted i randsonen til drømmetilstanden der psykiske, emosjonelle reaksjoner tar overhånd. Også kroppen reagerer. Den kan falle sammen, agere på uvanlige måter eller utøve vold.

Rhine stilte i åpningen til sin bok «New Frontiers of the Mind» i 1937, spørsmålet om hva menneskets sinn er og hvor det hører til i vår kunnskap. Han skriver: «*For it is by what we are mentally even more than by what we are bodily that we identify and regulate ourselves*». Han setter ord på dette når han i ovennevnte verk videre skriver «*I am driven to believe that the most urgent problem of our disillusioned and floundering society is to find out more about what we are, in order to discover what we can do about the situation in which we exist today*» og videre, «*Until we know more about ourselves we must recognize that we are moving forward blindly in a*

world whose patterns are constantly more complex and hazardous». Jeg ser dette som en god innledning til det følgende.

I Kina ble det fra 1982 gjennomført søk etter barn med spesielle parapsykologiske evner. Søket resulterte i løpet av et års tid til oppdagelsen av mer enn 100 000 barn og unge som kunne oppvise de mest utrolige evner, herunder telepati, flytting av gjenstander med mental energi og ikke minst en pike som ved å holde hendene over blomster i knopp, fikk dem til å slå ut i full blomst på få minutter. Alle disse barnas evner ble studert i vitenskapelige tester under de mest rigorøse rammer. Funnet av så mange barn med slike evner, er av enkelte tolket til å bety at de kommende generasjoner i stadig større grad vil besitte paranormale evner og bidra til betydelige endringer i vår forståelse av livet og hva et menneske egentlig er.

Det er vitenskapelig belegg for at det stadig finner sted en utvikling som har pågått minst i de seneste 5000 år. Det fremkommer blant annet av DNA-studier som viser at det i løpet av omtrent denne perioden har utviklet seg med omtrent 7%. Jeg tar dette til inntekt for at det finner sted en akselererende utvikling av menneskets evner ved at stadig mer av det som ofte har vært referert til som *søppel-DNA*, altså DNA vi ikke har klart å se formålet med, ikke er søppel i det hele tatt. Min forståelse er at det ikke er et eneste molekyl, liksom ei heller en eneste hjernecelle, som ikke er i bruk. Det spiller ingen rolle om vi har klart å definere funksjonen eller har bevisst utviklet bruken av disse uerstattelige delene av oss selv. Alt er i løpende utvikling og vi kan metodisk arbeide for å aktivere det som ligger latent eller sovende.

Den kjente, synske amerikaneren Edgar Cayce (1877-1945) antydte at en mye mer utviklet mennesketype ville

begynne å inkarnere på jorden og gjøre seg gjeldende fra omkring 2018. Det er mulig at generasjonene født etter den grensesprengende generasjonen som banet veien på 1960-70 tallet er den som begynte å virke for alvor litt ute på 2000-tallet. Cayces visjoner er sannsynligvis godt begrunnede. Da blir det viktig at vår vestlig-moderne, materialistiske kultur ikke medvirker til å dempe eller legge lokk på denne utviklingen og heller legger de materielle prioriteringene til side for å fremme menneskets videre utvikling. Et skifte bort fra materialismen må komme før den kveler mennesket, men det er mulig den må passere et destruktivt toppunkt for at nødvendigheten skal bli åpenbar.

At en slik utvikling skjer nettopp i Kina, kan også sees i sammenheng med Kinas økende innflydelse i verden, at selve tyngdepunktet forflytter seg med solens retning vestover fra USA, der kveldsmørket senker seg i takt med demokratisk forfall, politisk demens, indre konflikter og sosialt sammenbrudd. Vi kan like det eller ikke, men Kina er i dag, om enn på hva vi vil kalle udemokratisk vis, i ferd med å bygge en form for disiplinert fellesbevissthet uten historisk parallell. Når halvannen milliard mennesker, herunder et voksende antall med spesielle evner, retter sin samlede energi inn i nasjonen som overordnet enhet, som egregor, utgjør dette en enorm kraft for kreativ utvikling, men med slik kraft styrt patriotisk, følger makt. Her ligger noen problemstillinger som jeg skal vende tilbake til.

Det er verd å reflektere over at mennesket fremviser noe av den samme uforutsigbarhet som elementærpartiklene; en konsekvens av egen vilje. På denne bakgrunn må det være mulig å stille et meget vågalt spørsmål til: Er det en bevisst vilje bak hver partikkel, bak hver enkelt av oss, bak hvert levende vesen, bak hver sten i universet, en urkraft som søker uttrykk og genererer det som skal til? Det går an å tenke

tanken uten nødvendigvis å underskrive på den, uten å være religiøs!

Alle de ekstrasensorielle fenomenene som er dokumentert innenfor parapsykologien gir et solid grunnlag for å påstå at bevisstheten, selv det enkelte fragment hvert eneste menneske besitter, ikke er bundet til legemet alene, men kan strekke seg langt og evne mangt som det fysiske legeme ikke kan. All sansning som ikke direkte påvirker de fem fysiske sansene, viser at det bevisstheten på forskjellige nivåer fanger opp omtolkes i sinnet som sanseintrykk, begripelige for de ordinære sanser. Dette var intuitivt kjent av menneskene så langt tilbake som vi har hulemalerier fra. Etterhvert som de forskjellige sivilisasjonene vokste frem, tok disse innsiktene veien fra sjamanismen til mer systematiske former som vi nu skal se litt nærmere på. Her tar vi skrittet over til spiri- tualisme og okkultisme.

IV
Det skjulte

*Vårt mål er å rive kjærligheten ut av den vestlige
sjel og erstatte den med kjærligheten til skjønnhet,
kjærlighet til idéen, kjærlighet til mysteriet.*

Josephin Péladan
Fransk symbolist (1858-1918)

Okkultisme, hermetisme og magi

Lenge før noen begynte å snakke om psykologi, enn si parapsykologi, har mennesker arbeidet med og vært opptatt av bevisstheten og dens mange forunderlige aspekter. Jeg har nevnt sjamanismen. Det er her vi finner roten til all vår kunnskap om bevissthet. Sjamanisme er en form for praktisk bruk av bevissthet, en bruk som omfatter alt liv. De metoder og teknikker våre fjerne forfedre tilbake i paleolittisk tid intuitivt anvendte, tilegnet seg og videreutviklet er videreført gjennom de mange såkalte urfolk som finnes overalt på kloden i dag. Opp gjennom antikken og førantikken, ikke bare den greske, men den orientalske, den indiske, den arabiske, den afrikanske og den amerindianske, ble teknikker utviklet både med og uten bruk av urter, sopp og andre remedier, som gjorde menneskene i stand til å bevare den åpne kontakten med høyere bevissthetssfærer intakt. Etterhvert gikk disse teknikkene tapt for det store flertall og sjamaner, 'prester', slik som hos druidene, dogonene, burjatene, lakotaene, san og australaboriginerne, ivaretok tradisjonene og forbindelsen på vegne av sine folk og nasjoner. Mye av dette er samlet og ivaretatt opp gjennom århundrene i et kompendium av kunnskap, ofte innpakket i dyp symbolikk.

Alkymien og den hermetiske filosofi inneholder et kraftfullt symbol; *Mons Philosophorum*. Dette 'berget' representerer en helt sentral del forbundet med innvielse. Det er på dette bergets topp det er mulig å tre inn i det kosmiske lys, bli henrykket til de høyeste sfærer. Veien opp er full av prøver og veien frem går gjennom underverdenen og ødemarken. Alt dette kan billedliggjøres og blir billedliggjort i symbolske innvielsesseremonier, men det virkelig å gå veien krever både lang tids forberedelse og intens vilje. Det er ikke mulig å ta denne reisen i sitt fysiske legeme. Reisen går levende over dødens terskel og tilbake igjen. Den høyeste innvielse mottas i en flukt fra bergets topp og finnes beskrevet blant annet som den ferd Islams profet ble gitt.

Mystikeren søker adgang til individuell forening med det absolutte. Det tilsvarer fragmentets immersjon i urgrunnen og derigjennom opplevelsen av alle tings sammenheng og høyere mening. Dette er den mystiske union, *unio mystica*, en erfaring som gir et overblikk som kun er oppnåelig i kontakt med den kosmiske bevissthet. Om enn aldri så kort, er den siden ubrytelig. Opplevelsen av kontakt vil alltid siden være tilstede i sinnet, som en bakgrunn. Det gir likevel ikke hverken allvitenskap eller magiske evner, men står som en indre klippe i den individuelle bevissthet. Subjektivt dreier det seg om en erfaring den enkelte må tolke ut fra egne emosjonelle og intellektuelle evner. Derfor er det avgjørende å være forberedt på flere nivåer. Til det ytre synes det ikke, men i det indre finner det sted en transformasjon slik alkymien beskriver i sitt kryptiske språk, og det leder til endret livsanskuelse og nye handlemåter. Den innviede mystiker bærer med seg et lys som iblant fremtrer som utstråling.

Det er også fra disse røtter all religion har sitt opphav og står som en degenerert rest av. De bilder folk hentet fra sine reiser på astrale plan ble tolket, systematisert og etterhvert utviklet til et system kun presteklassen hadde kontroll med, og gjennom det også makt og kontroll med menneskene, med samfunnene. Dette har hatt sine groteske følger opp gjennom historien via de store religionene.

Presteskapet er i vår tid i stor grad overført til politiken. Politikerne er blitt vår tids trollmenn, men de er ikke til gode for sine samfunn der de driver sitt spill bak ryggen på folket, ofte med religionene i ryggsekken. Med skrevne lover og sterke sanksjonsmidler *hindrer* de menneskene i å søke til egen innsikt. Det er et stort tyveri og en form for vold. Dette begrunner tilstedeværelsen av fullstendig anonyme, hemmelige samfunn og selskaper hvis hovedoppgave den dag i dag er å sikre menneskehetens magiske arv.

Jeg har skissert litt fra middelalderen over. Det er en interessant periode i denne sammenheng, men det blir en alt for kompleks tilnærming i forhold til denne tekstens tema ikke minst fordi symbolikken som anvendes er så fjern fra dagens sinnbilleder. Eksempelvis er grimoirene til mytiske Abra-Melin fra omkring 1458, som er kabbalistiske og alkymistiske utlegninger fra denne tiden, et spesialfelt for eksperter. Likevel, før jeg tar spranget videre til noe som står oss nærmere, vil jeg nevne den arabiske filosofen Yakub ibn Sabbah al-Kindi (d. 873), som beskrev stråler av psykisk natur, både i form av indre kommunikasjon og som astrologiske krefter som emanerte fra planetene. Dette sammenfaller med observasjonene til den gresk-romerske matematiker og astronom Klaudios Ptolemaios (c. 100-168), og vi kjenner det senere igjen hos Kepler. Samtidig påpekte han at mennesket ikke var avhengig av astrologene når det var i harmoni og direkte kontakt med sfærene. Dette er det samme som Tao i kinesisk tenkning og i tråd med Tao viste han til at mennesket ville få en høyere visjon ved å la sanseintrykk og tankevirksomhet hvile. Det er med andre ord et tydelig hint om meditasjon. Vi tar et sprang i tid.

Gjennom 1700 og 1800-tallet florerte det med spiritualister og spiritualistiske selskaper i Europa og Nord-Amerika. Mye av dette tok av med den østerrikske legen Franz Anton Mesmer (1734-1815) og hans oppdagelse av det som senere ble praktisert som hypnose, i dag anerkjent over hele verden. Mesmerismen fungerte og ble bevitnet, men ingen forsto helt hvorledes. Det førte til mye spekulasjon som fant fotfeste blant spiritualister. Selv i dag er vi nødt til å innse at hypnose ikke bare er biologisk eller psykisk, men også involverer en immateriell interaksjon.

Den walisiske biologen og antropologen Alfred Russel Wallace (1823-1913), med sitt spirituelle ståsted, anså at menneskets mentale evner ikke hadde et materielt utspring.

Han antydde at noe i det åndelige univers hadde påvirket utviklingen minst tre ganger opp gjennom historien. Første gang var da biologisk liv ble dannet fra uorganisk materiale, andre gang var når bevisstheten ble utviklet i de høyerestående dyrene og tredje gang når mennesket fikk høyere mentale evner. Dette ble selvsagt gjenstand for stor diskusjon på den tiden, men mitt poeng i forhold til dette er at den kosmiske bevissthet kontinuerlig opererer i materien på ethvert nivå. Jeg ser med andre ord ikke tre trinn her, men en flytende variasjon som finnes på alle nivåer, og mennesket er langt fra det høyeste.

Det Wallace kaller *spirit* er egentlig bevissthet. Wallace var påvirket av tidens spiritualistiske strømninger og spesielt fascinert av mesmerismen, men han knyttet den ikke til noe religiøst eller teleologisk syn. Han mente at den var et naturlig emne for vitenskapelig undersøkelse og filosofisk spekulasjon. Likevel var han en sterk forsvarer av spiritualismen og avslo å utsette den for undersøkelser. Slik viser han den ambivalens spiritualismen bringer med seg som følge av betydelige tilfeller av avslørt bedrageri samtidig som selve grunnlaget står støtt på egenskaper ved bevisstheten.

Jeg velger i det videre å springe over den kontroversielle spiritualismen her, både fordi det neppe tilfører noe til temaet og fordi det vil kreve en svært lang utlegning på siden av tema. Jeg vil allikevel påpeke at spiritualismen og all oppmerksomheten den tiltrakk seg førte til opprettelsen av det første selskap for psykisk forskning, Society for Psychical Research, på 1870-tallet i London.

Videre vil jeg trekke frem Gustav Theodor Fechner (1801-1887), en tysk lege som var den første til å skille ut psykologi som egen vitenskapsgren. Han hadde et naturlig sjamanistisk anlegg og skrev under psevdonym et antall interessante tekster. I et av disse skrev han at engler ikke er

symbolske, men virkelige og at de står på et høyere plan enn menneskene, som «*hverken er de høyeste eller vakreste*». Han påpeker videre at englene er vesener av lys. Annetsteds skrev han at bevisstheten aldri oppsto, men at den er en grunnleggende aktivitet på flere nivåer i universet. Vi kan mene hva vi vil om hans engler, men dette er innsiktsfullt og mulig å bekrefte ved adgang til bevissthetsnivåene. Dermed er vi ved inngangen til okkultismen.

Okkultismen, *scientia occulta*, vitenskapen om det skjulte, dreier seg i henhold til okkultisten og martinisten Gérard Anacleto Vincent Encausse (1865-1916), mest kjent som Papus, om å studere og anvende de skjulte hyperfysiske kreftene, *pouvoirs hyperphysiques*, som ligger bak naturen, mennesket og de høyere eksistenser, altså de usynlige sidene av virkeligheten, prinsippene som virker bak det vi kan observere objektivt og vitenskapelig. Dette er ikke mer merkverdig enn matematikkens abstrakte virkemåte, den sammenheng som ligger bak enhver nedskrevet formel og dens anvendelse, eller idéens, tankens forhold til den observerbare hjernen og følgene som kommer til syne når en tanke leder til ytre handling.

Okkultismen omfatter også metoder som gjør det mulig å observere og få innsikt i dette. Videre er det en eldgammel vitenskap som har vært mulig å utvikle uten andre instrumenter enn mennesket selv med bevisstheten som mikroskop og skalpell. Det okkulte studium er basert på systematisk, trinnvis utvikling, ikke ulik moderne skolegang med klasser, skolenivåer og universitet. Det spesielle med den okkulte lære og forskning er at den er lite basert på det boklige og desto mere på praksis. Objektet må utvikles og redskapet finjusteres i prosessen, og begge deler er mennesket selv.

Det sentrale i okkultismen er det skjulte. Likevel er det ikke slik at noe holdes skjult for å hindre andre mennesker adgang til innsikt og opplysning. Det er skjult i den forstand at innsikten kun er tilgjengelig ved at individet selv evner å trenge gjennom illusjonenes verden, og videre fordi de innsikter som høstes ikke er umiddelbart meddelbare, ofte umulige å videreformidle. Derfor er mye av den okkultistiske litteratur full av sammensatte symboler og allegorier. Iblant er disse konstruert slik at det må en viss bakgrunn til for å tilegne seg deres innhold. Det hender at forfatterne har lagt inn misvisning med hensikt for å holde 'uverdige' individer på avstand. Også okkulte innsikter kan misbrukes.

Okkultismens tunge symbolspråk har med andre ord flere hensikter. Foruten de over nevnte, tjener de også til elementer i innvielsesprosesser, som nøkler der nødvendig tillegg gis muntlig på veien, aldri skriftlig. Noen nøkler mottas kun spiritielt og aldri før man er rede til å anvende dem riktig. Det henger nøye sammen med individets etiske holdninger og hensikter. Det er på disse kriterier ekte okkultisme skiller seg fra de mange skoler og kurs som tilbys på markedet, noe en av mine svenske kolleger ved en anledning kalte «*det ockulta smörgåsbord*», en passende betegnelse. De er som magneter på nysgjerrige, fører dem med spekulativt stoff og tilfredsstillende forskjellig behov, men viktigst er at de trekker til seg useriøse og umodne individer som uansett ikke har noe i den virkelige okkultismen å gjøre.

Okkultismen, som begrep, favner bredt. Begrepet samler mystikk og hermetisme, med gamle, tradisjonelle kunnskapsområder som astrologi, alkymi og kabbalistikk, senere også tarot, alt mer eller mindre bundet sammen med en egen filosofi om menneskets og verdens beskaffenhet. Hermetismen skiller seg ut under okkultismen på det vis at den rendyrkede okkultismen sikter mot en form for makt gjennom utvikling av evner til å handle og virke på subtile,

usynlige nivåer, mens hermetismen representerer den mer filosofisk-praktiske søken etter kunnskapen i seg selv, innsikten i mysteriene. Samlet er dette en helhet.

Hermetismen skriver seg fra gammel egyptisk spiritualitet kombinert med gresk filosofi. I likhet med gnostisismen, dreide den seg om å oppnå direkte erfaringer med åndelige realiteter med henblikk på indre forvandling. Dette er i full sammenheng med effekten av adgang til det vi kaller høyere bevissthetssfærer. Innen hermetismen er androgyni sentralt. Tanken er at mennesket, så snart det har frigjort seg fra sitt indre mørke, sin uvitenhet, vil det få kontakt med sitt motsatte aspekt, det vi i moderne psykologi kaller animus og anima. Det innebærer, som nevnt over, kontakt med en bevissthetsform i en selv som er av motsatt kjønn, en innsikt i et midlertidig tildekket aspekt av en selv.

Dette symboliseres gjennom hermafroditten som representerer en slags biseksualitet i form av en kontrollert og harmonisk integrasjon av motsetningene. Det individ som kommer til dette punkt vil erkjenne dype egenskaper ved begge kjønn, ha evne til å uttrykke dem på flere nivåer og iblant være i stand til å eksteriorisere sin motsats på et nær fysisk nivå; møte sin anima eller animus ansikt til ansikt og kommunisere nesten som om han eller hun er et annet individ. Dette er på ingen måte det samme som en splittet personlighet eller schizofreni. Jeg kan underskrive på dette fordi jeg selv har denne erfaring. Hermafroditten er symbolet på og grunnlaget for en overskridelse av seksualiteten som forflytter den til et magisk, eller tantrisk nivå som parallell til universets kontinuerlige skapelse i en elskovsakt der individets erkjennelse av sin partner en nær total. Dette er seksualmagi. De elskendes samstemte orgasme overgår i en ekstase i samklang med altet.

Hermetismen henter sitt navn fra den tidligere nevnte Hermes Trismegistos, den trefold store, som oppfattes som grunnleggeren av denne filosofiske retning og dens applikasjon i form av forskjellige metoder. Mye av det opprinnelige innholdet er nedtegnet i «Corpus Hermeticum», et antall mindre bøker som beskriver både filosofien og noe av praksisen, og videre i «Asclepius» som er attribuert til Hermes Trismegistos, samt i «Picatrix» som inneholder en del hermetisk, magisk praksis og tilskrives den arabiske astronom og matematiker Abu al-Qāsim Maslama ibn Aḥmad al-Majrīṭī (950-1007), som var aktiv i det mauriske Spania. Han var også astrolog og eksperimentell alkymist som nedfelte sine metoder og observasjoner i verket «Rutbat al-hakim», hvor også det fysiske prinsipp, loven om massens bevaring, senere presisert av den russiske fysikeren Michail Vasilyevich Lomonosov (1711-1765) i 1756, er beskrevet i hans alkymiske eksperiment med kvikksølvoksid.

Innenfor hermetismen finner vi flere overføringer av blant annet astrologi og alkymi. Opp gjennom middelalderen virket en rekke mer og mindre kjente individer og grupperinger i den arabiske verden, i Persia, India og Kina som i forskjellig grad påvirket utviklingen i Europa. Små selskaper og lukkede læresteder ble etablert fra det mauriske Spania i vest til det gryende Russland i øst, allerede fra siste del av 700-tallet. Europa ble beriket både kulturelt, vitenskapelig og spiritielt på denne tiden. Den praktiske og symbolske alkymien har sine røtter i Egypt og spiller på landets gamle navn Khem eller al-Khem. Alkymien ble videre utviklet via den kaldeiske, fønikiske og babylonske sivilisasjon, dernest i den arabiske sfæren, lenge før Islam begynte å gjøre seg gjeldende, men den fulgte med den islamske ekspansjonen til Umayyad-emiratets hovedsete i Cordobà. Herfra sprang bevissthetsekspanderende teknikker i en rekke innpakninger til hele Europa samtidig med at en annen bølge krysset Bosporus fra øst noen hundre år senere. Den fulgte

Tempelridderne, Les Chevaliers du Christ et du Temple de Solomon, fra Midt-Østen til nye lukkede selskaper i Europa. Den fulgte samtidig manikeerne fra Persia til catharene i Frankrike i en farlig tid for annerledes tenkende.

Kjernen i alkymien er på en interessant måte også knyttet til Jeshuas korsfestelse. Korsfestelse symboliserer egentlig den innviedes nagling til materien, det lavere vesens mystiske død og gjenoppstandelse som guddom. Lappen øverst på korset med bokstavene INRI, har innenfor kristendommen sin egen tolkning. Innenfor alkymien betyr de *Ignis Natura Renvatur Integra*, ilden regenererer hele naturen, den alkymistiske prosess i et nøtteskall, både mineralsk og spirituell. Når ilden får arbeide renoverer den alt. Vi kan se dette også i tolkningen av et av alkymiens virkestoffer, VITRIOL; *Visita Interioriae Terrae, Rectificando, Invenies Occultem Lapidem*, besøk jordens indre, korriger, oppfinn den skjulte sten, altså *lapis philosophorum*, også kalt de vises sten. Dette er nøkler.

Den franske filosofen og okkultisten Éliphas Lévi Zahed, egentlig Alphonse Louis Constant (1810-1875), har en interessant tilnærming til alkymien idet han påpeker at «*Le feu secret des maîtres en alchimie était donc l'électricité, et c'est là toute une moitié de leur grand arcane; mais ils savaient en équilibrer la force par une influence magnétique qu'ils concentraient dans leur athanor. C'est ce qui résulte des dogmes obscurs de Basile Valentin, de Bernard Trévisan et de Henri Kunrath, qui, tous, prétendent avoir opéré la transmutation comme Raymond Lulle, comme Arnaud de Villeneuve et comme Nicholas Flamel*». Lévi anser at en form for elektrisitet og magnetisme kunne bringes til likevekt under den alkymistiske prosess, men han sier intet om hva slags elektrisitet og magnetisme, kun at de følger av obskure dogmer fra de tidligere alkymister han nevner. Mitt syn er at den kraften Lévi viser til som elektrisitet og magnetisme er

energier utgått fra alkymistens bevissthet. Den virker som det flytende element i hele prosessen, sammenlignbart med kvikksølv.

Av de arkane vitenskaper er det fremfor alt alkymien, astrologien og kabbalistikken som veier tyngst. Alkymien er en både praktisk, ytre virksomhet og en indre prosess. Den synes historisk å ha tre parallelle opprinnelser; Kina, India og den arabiske verden. I Kina virket lukkede selskaper under betegnelsen 'Hvit Lotus' med alkymi på begge plan for å utvikle den ytre elixir *wai dan* og den indre elixir *nei dan*. Den indre elixir ble utviklet gjennom taoistisk meditasjon, pustøvelser og øvelser beregnet på å frigjøre elixiren i form av subtile energier i legemet. Qigong og Tai Chi er utviklet gjennom disse teknikkene. Det er ikke vanskelig å se sporene av sjamanismen her.

Den indiske alkymien, der den metallurgiske delen, *rasayana*, etterhvert falt i bakgrunnen, fløt tidlig sammen med tantrisk spiritualitet og yoga som metoder for subtile endringer i legemets fysiologi og psykologisk transformasjon. Det samme skjedde innenfor arabisk alkymi, der fremfor alt alkymisten Abū Mūsā Jābir ibn Ḥayyān (d. c. 816), også kjent som Geber, dokumenterte prosesser i sine verker. Han beskrev også teorien om likevekt og en idé om at alt kunne reduseres til målbare kvantitative størrelser. Selv om den metallurgiske alkymien her ble holdt i hevd, var det også her det indre verk som var kjernen.

Dette doble alkymistiske virke fortsatte i Europa under middelalderen og renaissancen, etterhvert som kunnskapene fant veien dit. I Europa arbeidet et betydelig antall alkymister, de fleste med det ytre, metallurgiske verk i et forsøk på å fremstille gull. De oppdaget en rekke kjemiske prosesser som er videreført innenfor kjemien og er viktige i denne sammenheng, men det er de som arbeidet med

alkymiens store verk, *Magnum Opus*, som er av interesse her. Verkets mål er å produsere *lapis philosophorum*. Den består av et rødt stoff med egenskaper som kan transmutere uedle metaller til rent gull, et bilde på den røde elixir med evne til å helbrede legemet og forlenge dets liv.

I Europa fortsatte utviklingen av alkymien gjennom arbeidet til en rekke alkymister og mystikere. Vi kjenner Ramon Llull som lærte alkymiens prinsipper av Arnoldus de Villa Nova (c. 1240-1313). Spesielt bør nevnes den engelske filosof og *Doctor Mirabilis* Roger Bacon (1220-1292), som innførte eksperimentell vitenskap på grunnlag av Hasan Ibn al-Haythams (c. 965-1040) empiriske metode. Videre har vi den franske alkymisten Nicholas Flamel (1330-1418) og de to tyske alkymistene Salomon Trimosin (c. 1450-1528), kjent for sitt alkymistiske hovedverk «*Splendor Solis*» og Basil Valentine, muligens egentlig Johann Thölde (1565-1624). Vi kan heller ikke overse de tyske legene Heinrich Kunrath (1560-1605) og Michael Maier (1568-1622), samt den sveitsiske legen Philippus Aureolus Theophrastus Bombastus von Hohenheim (1493-1541) mest kjent som Paracelsus, som alle hadde stor innflydelse også utenfor alkymiens område. Disse har alle bidratt til et enormt, kryptisk og fargerikt alkymistisk kompendium. Deres allegoriske verker beskriver alkymiens prosesser gjennom en helt spesiell symbolikk og fargerike bilder. Den indre prosess er skjult under en kjemisk allegori, trinn for trinn.

Alkymien inngår i det opprinnelige rosenkreutzeriet der det avspeiles i dets tolv opprinnelige innvielsesgrader, og der blant annet Maier hadde en viktig rolle. Den tyske teosofen Franz Hartmann (1838-1912) skriver at «*den som vil være alkymist, må ha i seg selv .... den magnetiske kraft som tiltrekker og 'koagulerer' usynlige astrale elementer*». Dette peker direkte tilbake både på Lévi og forestillingen om materien som koagulert bevissthet, samt evnen til å manipulere

materien ved målrettet anvendelse av bevissthetens egen-skaper, slik Milarepa tydeliggjorde overfor sine elever.

Alkymien er en fullstendig misforstått vitenskap. Gul-let som fremstilles er det opplyste menneske som skrider ut av en omfattende indre prosess. *Athanor*, ovnen, er sjelens verksted. Ingrediensene som inngår i prosessen, slik som svovel, kvikksølv, salt og uedle metaller symboliserer de subtile elementer som bevirker det som skjer i mennesket. Kvikksølvet, dette unike flytende metallet med sin sølvskimrende glans representerer bevissheten som forvandles og er verkets *prima materia*. Prosessen leder til 'gull'. Alkymi er indre praksis.

I nyere tid er alkymien tatt opp innenfor dybdepsyko-logien av Jung. Han anså prosessen for å være virkningsfull og rører ved dens symbolikk på en interessant måte i noen av sine skrifter og spesielt i «Den røde bok». I tillegg skal nevnes en moderne, fransk alkymist som på 1900-tallet arbeidet under psevdonymet Fulcanelli, og i 1937 for øynene på skeptiske kjemikere og forskere demonstrerte en metallisk transmutasjon til rent gull. Det er alkymistens *bevissthet* som manipulerer og endrer metallet påsto han, en parallell til hvorledes Milarepa endret klippeveggen med sin hånd.

Fulcanelli ga uttrykk for at alkymien er en måte å manipulere materie og energi på og slik danne et kraftfelt. Dette feltet virker på både alkymisten og materien og setter ham i en spesiell posisjon i forhold til kosmos, der han kan trekke på krefter som ikke er normalt erfarbare. Det store verk sier han er ikke transmutasjonen av metallene, men av alkymisten selv. Fulcanelli er kjent for bøkene «Le Mystère des Cathédrales» (1926), et arbeide hvor han går gjennom symbolikken i de gotiske katedralene og deres forbindelse til alkymien, og «Les Demeures Philosophales» (1929). Begge verkene er skrevet på en slik måte at det ligger dobbeltbetyd-

ninger i dem kun de som har visse nøkler kan gjenkjenne. Videre er det kjent at han advarte mot misbruk av kjernefysikken og atomvåpen før de eksisterte, og var eftersøkt av amerikanske myndigheter i deres jakt på europeiske vitenskapsmenn umiddelbart etter krigsslutt i 1945, men hans anonymitet ble aldri brutt.

Parallellen mellom den kjemiske og den psykiske prosessen er åpenbar. Det arbeides i det ytre som i det indre. Målet er en transmutasjon av hele mennesket. Alkymiens trinn beskriver en magisk innvielsesprosess tildekket som kjemi. Alkymien spiller også på analogier mellom metaller og planeter, og med det trekkes ikke bare forbindelsen til menneskelegemet og biologien inn, men også astrologien. På samme måte som alkymien har også astrologien urgamle røtter og mange kilder. Det enkleste er å se linjen fra Babylon og Egypt via persiske og arabiske kilder til Europa.

Astrologien har mye de samme opprinnelsessteder som alkymien men er betydelig eldre. Det finnes markeringer på ben og hulevegger som viser at mennesker allerede for rundt 25 000 år siden registrerte solens, månens og planetenes bevegelser på himmelhvelvingen. Sumererne var sannsynligvis de første til å gjøre astrologiske kalkyler, allerede mer enn 3 000 år før vår tidsregning. Indisk og Kinesisk astrologi følger en omtrent samtidig utvikling, men skiller seg på flere måter fra den arabisk-europeiske. Likevel er grunnprinsippene de samme. Det gjelder også Aztek, Maya og Inca astrologi. Det er de samme observasjoner og den samme sensitivitet som ligger til grunn. Utallige historiske konstruksjoner, stensetninger som Stonehenge, Callanish og Carnac, de egyptiske og mesoamerikanske pyramider og templer over hele verden er orientert ut fra himmelretningene og mange fungerte som observatorier. I India finnes flere eldgamle observatorier.

Astrologien er en ekte vitenskap, men det som vanligvis presenteres som astrologi viser et sprik mellom populær-astrologi og den virkelighet som astrologien egentlig representerer. Dette blir ikke forstått av de tusener av eminente 'astrologer' som fyller ukebladene med fantasifulle og innbringende spådommer. De er lite klar over hvor eksakt astrologien faktisk er og ignorerer fullstendig hva det rent faktisk er som virker. Astrologien har lite med trivielle tilskikkelser i menneskers dagligliv å gjøre. Dens område har fremfor alt med det som beveger seg i menneskenes indre essens. Det er på denne essens astrologiske impulser virker, Urgrunden virker på fragmentet, men dessverre stort sett forhindres i å komme til uttrykk. Når et menneske evner å kjenne disse impulsene og slippe de til, finner en utvikling sted som er i tråd med kosmiske mål. Det nærer en indre vilje og drivkraft som ikke uten videre erkjennes intellektuelt. På dette plan er individet subtilt forbundet med kosmos. Det kan erkjennes ved oppmerksomhet. Likevel ignorerer flertallet av mennesker i dag ikke minst som følge av sin utadrettede oppmerksomhet, en slik sammenheng.

De egentlige horoskopene begynte å dukke opp i Babylon drøyt 600 år før vår tidsregning. Ptolemaios la grunnlaget for den europeiske astrologien gjennom sitt hovedverk «Tetrabiblos». Den hermetiske astrologien ble bragt til Europa via Rom av Tiberius Claudius Thrasyllus (d. 36) i det første århundre. Nyere påvirkning fant sted på 1500-tallet etter oversettelsen av arbeidene til den arabiske astrologen Abu Mashar (787-886), «De Magnis Coniunctionibus». En tidlig europeisk astrolog som etterlot seg dokumentasjon av sitt arbeide var engelskmannen Richard Trewythian (f. 1393). Opp gjennom renaissancen vet vi at både den danske astronomen Tycho Brahe, egentlig Tyge Ottesen Brahe (1546-1601), det florentinske multigeniet Galileo Galilei (1564-1642) og Johannes Kepler gjorde bruk av astrologien samtidig med at de bygde grunnlaget for astronomien.

Astrologien handler om at det foreligger korrespondanser mellom planetstillingene i universet og hendelser på jorden og i menneskers liv. Sentre i menneskets legeme er forbundet med planetene slik de er knyttet til metallene i alkymien. I tidligere tider var mennesker generelt mer sensitive i forhold til subtile påvirkninger enn i dag, med unntagelse for mange urfolk. Menneskene var tidligere langt mer oppmerksomme på det som skjedde i rommet over deres hoder enn de er i dag. Omtrent som folk i dag følger klokken, fulgte de med på stjernehimmelen.

Innen astrologien er det det såkalte 'radix' horoskopet som er sentralt. Ordet horoskop betyr å *se i tiden*. Det stilles på det tidspunkt og ut fra det sted på jorden et individ blir født, men kan også stilles tilsvarende for grunnleggelsen av en organisasjon. Poenget er at et slikt radix kan vise tendenser i personens eller organisasjonens karakter, et slags bilde av hvem eller hva det er som manifesterer seg, karakter og potensiale. Dette kan følges opp mot transitter eller endringer i planetposisjonene senere og antyde hvilke krefter som er i bevegelse i forhold til den eller det radix er satt opp for, men det er ikke godt grunnlag for spådommer om fremtiden slik mange synes å tro. Det er med andre ord et betydelig behov for innsikt her, samt solid virkelighetsorientering slik at ikke fantasien overtar.

Jeg skal ikke utdype astrologien her, kun gjøre oppmerksom på at det i dag drives mye fantasifull, men innbringende 'astrologisk' praksis. Den faktiske erkjennelse av de virkende krefter er stort sett tapt. De kan ikke bare leses av på planetposisjonene, de må fanges opp gjennom høyere sansning, på et annet bevissthetsnivå enn det intellektuelle. Planetposisjonene kan beregnes, avleses og på en lite tilfredsstillende måte tolkes gjennom programmer på en PC, men ikke forstås. Erkjennelsen av himmelhvelvingens sammenheng med en selv er ordløs, ubeskrivelig og direkte.

Det er også sammenheng mellom alkymi og astrologi i forhold til kabbala.

Kabbalaen er på flere måter en inngangsport til hermetisk mystisisme, men også en kilde til forvirring, noe den har tilfelles med de foran nevnte. Det interessante med kabbalaen er at den tillater en samling av alkymi, astrologi og tarot på sitt skjematisk bilde. Kabbalaen, har også sitt utspring i Egyptisk og Babylonsk tenkning og det finnes assyriske relieffer fra omkring 3000 år før vår tidsregning som viser verdenstreet, kabbalaen i sin urform, mellom to figurer med fuglehoder.

Kabbalaen er videreutviklet av jødiske mystikere i det sydlige Frankrike og spores gjerne til rabbineren Isaac 'den Blinde' (d. 1235) i Narbonne. Den er basert på jødisk mystikk med utgangspunkt i Genesis, Esekiel og Apokalypsen, koblet med neoplatonsk filosofi og videre utviklet gjennom påvirkning av både jødiske, kristne og islamske mystikere. De fundamentale verkene i kabbalistisk filosofi er «Sepher Yetzirah», formdannelsens bok, «Sepher ha-Bahir», opplysningens bok, og «Sepher ha-Zohar», stråleglansens bok, sistnevnte basert på tidligere skrifter sammensatt og delvis forfattet av Moses de León (1240-1305), i det mauriske Spania.

Kabbalaen representerer et system med flere nivåer, bestående av ti *sephiroth* og 22 *stier* som forbinder dem med hverandre. Alle tilskrives et åndelig innhold og med direkte kobling mot symbolikken i alkymien, astrologien og tarot-symbolene. Det er mulig å beskrive prosessene forbundet med verdens materielle tilblivelse ved å lese kabbalaen ovenfra og ned, der kreftene utstråler fra den høyeste kosmiske bevissthet i *Ayn* via *Kether* og de mange stiene til materiell manifestasjon i de fire elementene i *Malkuth*, jorden. Motsatt vei kan kabbalaen sees som en anvisning av veiene

fra det materielle til det kosmiske. Den anviser en vei til full opplysning, en prosess som åpner bevissthetsnivåene for mennesket. Slik fremstår den som en arkitekttegning for innvielse. Kabbalaen knyttes derfor gjerne til livets tre gjennom dens mange historiske forløpere og spesielt fordi den på en utmerket måte viser trinnene og innvielsesveiene til menneskets høyere liv.

Med dette som grunnlag ble kabbalaen plukket opp av den florentinske, hermetiske filosofen Giovanni Pico della Mirandola (1463-1494) og den tyske tenkeren Johann Reuchlin (1455-1522), men det var spesielt medisineren og filosofen Henrich Cornelius Agrippa von Nettesheim (1486-1535) som trakk kabbalaen inn i den hermetiske filosofien gjennom sitt verk «De occulta philosophia libri tres» fra 1533; tre bøker om okkult filosofi. Agrippa hentet frem den etter hans syn virkelige magi på grunnlag av neoplatonsk metafysikk og hermetisk teologi i et forsøk på å gjenopprette menneskets tapte kognitive evner. Han oppfattet magien som et samlet hele som inneholdt alle menneskelige kunnskapsfelter som grunnlag for den operative. Han definerte tre operative nivåer i magien; naturlig magi, astrologisk magi og seremoniell magi. Den siste er theurgisk og forbundet med kabbalaen. Følgelig ble kabbalaen et sentralt element i den europeiske okkulte tradisjon og et verktøy i magien.

Om tarot-kortene er det delte oppfatninger om deres tilblivelse og hvorledes de kom til Europa. En mulighet er at deres opprinnelse er India eller Persia og at de ble bragt til vår verdensdel med sigøynerne som begynte å vandre over Bosporus i senmiddelalderen. En annen teori går ut på at Tempelridderne bragte de med seg fra Syria. Kanskje har de fulgt begge. De dukket opp i Frankrike på 1100-tallet, der de ble anvendt i innvielsesritualer knyttet til de hermetiske mysterier. Ordet *tarot* er gjerne tolket som *den kongelige vei* basert på *tar*, som betyr vei og *ro*, som betyr kongelig. Det gir

allusjoner til den kongelige kunst som ofte brukes om alkymien.

Tarot var anvendt av rosenkreutzerne, som vendte om på ordet til *rota* og knyttet de store trumfkortene til kabbalaens 22 stier. Slik etablerte de et system som også inkluderte astrologien og alkymien, altså hele det okkulte og hermetiske felt. Ved å oppfatte det kabbalistiske mønster som et billedlig system, der veiene representerte bestemte innvielsestrinn og sephirotene spesielle kraftsentre, kunne de bygge en innvielsesvei fra den materielle bevissthet i Malkuth til den kosmiske i Kether. Det gir rom for anvendelse av operativ magi i prosessen.

Dersom vi studerer tarot-stokken vil vi erkjenne at bildene resonnerer med noe vi gjemmer dypt i vårt underbevisste. De er en vei vi kjenner uten alltid å være klar over det, og bildene er symbolske representasjoner av den vei mot høyere innvielse vi kan følge i den transcendentale sfære. Det betyr at det symbolinnhold som gjemmer seg i tarot må internaliseres, for man vil møte dem som levende gestalter i det transcendentale slik Parzifal møter hierofanten, den vise eremitten Trevrizent, den trefold vise, gralslegendens versjon av den trefold store Hermes Trismegistos.

Veien er som nevnt over, utvetydig sammenkoblet med alkymiens foredlingsprosess, slik den fremkommer i den keltiske tradisjon, fra det tidlige walisiske «Peredur» opp gjennom skildringene som fremkom i perioden 1170 til rundt 1230, altså hovedsakelig «Le Conte du Gral» av den franske poeten Chrétien de Troyes (c. 1130-1190) og den tyske ridder og poet Wolfram von Eschenbachs (c. 1160-1220) «Parzival». Alle senere versjoner av denne legenden er kristeliggjort og bryter derfor kontakten med de opprinnelige mysteriene. Senere er det kun Wagner som tydelig løfter frem innvielsesveiens alkymiske innhold i operaen «Parzifal», men

symbolikken er likevel ikke direkte lesbar uten en viss forberedelse.

Det er mange som er opptatt av at de 22 hebraiske bokstavene er satt på de 22 trumfkortene i tarot og forsøker å tolke deres betydning. Det skal for enkelthets skyld her bare bemerkes at bokstavene på et tidspunkt i historien er *tilskrevet* bestemte betydninger. De eier ikke i seg selv noen mening utover sin tildelte symbolske, ei heller egne krefter slik enkelte vil ha det til. De er et nyere tillegg til hjelp i knytningen mot kabbala. Også bokstavene, runene i det gamle hedenske, skandinaviske alfabetet *futhark*, er tilskrevet magiske egenskaper. Det eldre futhark består av 24 skriftegn og kan, til tross for de to ekstra tegnene, på samme måte som de hebraiske kobles opp mot stiene i kabbalaen eller tarotens store trumfkort.

Hva det egentlig dreier seg om når slike meninger tilskrives skriftegn, er at de er forbundet med lyder, toner, altså vibrasjoner. Det er ikke tegnene i seg selv som har magiske krefter, men de vibrasjonene som utløses når de intonerer eller synges. Vibrasjonene står i et bestemt forhold til den kosmiske harmoni, de kreative klangene i universet, og *de* er i sannhet magiske. På tarotens trumfkort billedliggjøres disse effektene, men gitt de utallige, spesielt nyere versjoner av disse kortene som er produsert, er det ikke overraskende at forvirringen råder og meningen synker dypere og dypere ned i glemselen.

Mystikere og okkultister i alle kulturer har gjennom tidene beskrevet den høyeste bevissthet og veien dit gjennom allegorier og bygget opp symbolske systemer ut fra erfaringer de har gjort. I dag sitter tusenvis av individer og studerer deres skrifter; kabbala, alkymi, astrologi, tarot, chakraer med mere og lærer seg sanskrit, gammelgresk, gammelhebraisk og egyptiske hieroglyfer uten å komme et skritt videre, omtrent

slik rabbinere endeløst tolker og omtolker det gamle testamentet i *pesharim*, tolkningstekster.

La meg gi et kort eksempel. Det hebraiske navn på Gud er יהוה HWHJ, Jahve. Bokstavene har tallverdiene 5, 6, 5, 10 som summerer opp til 26. Det er Guds tall. Videre gir 2+6 resultatet 8, som er Kristi tall, altså fremstår sammenhengen mellom Gud og Sønnen. En annen måte å nærme seg navnet på er å ta fatt i skrifttegnenes tilskrevne betydning. ך (J) sies å representere potensiell manifestasjon, ה (H) står for luft, vitalisering, den abstrakte idé om væren, ånd og sjel, mens ו (W) symboliserer øyet som lys, øret som lyd, vann og dessuten den knute som binder sammen ikke-væren med væren. Slik kan vi i gudsnavnet beskrive skapelsen, den bibelske vel å merke, ved at den potensielle manifestasjon blåser bevegelse i det kosmisk umanifesterte, lar verbet dirre over vannet hvor det laver krusninger. Ikke-væren overgår i væren gjennom knutepunktet, øyet åpner seg, øret hører; livets ånde blåses inn i menneskets nesebor og verden oppstår. Enkelt? Det er uansett mulig å definere og omdefinere denne prosessen, herunder å se vibrasjonene som kvanteusikkerheten som kollapser til verden, eller Urgrunden som genererer verden på denne måten og endelig produserer fragmentene.

Dette er to måter å nærme seg skriften på. Når skrifttegnene tilføres bestemte meninger og verdier, er det mulig å etablere tekster som kan tolkes på de gitte nivåene. Slik er en del av tekstene i Bibelen og enkelte andre tekster produsert, med det formål å formidle noe til de som kjenner kodene. Metoden beskrevet over kalles *gematria* og er nyttig for å tolke tekster som er skrevet i gematrisk kode slik noen bibelske tekster er. Samtidig er det et ikke ubetydelig problem når det foreligger en rekke forskjellige tilskrevne betydninger til tegn og ord. Tolking av skrifter på denne måten kan nok gi en viss innsikt og forståelse av det som ønskes formidlet, men

det forblir tolkning, det forblir boklig lærdom, mer eller mindre etterrettelig. *Viten* blir det ikke. Det ender lett som hjernespinn.

Poenget mitt er at det ikke er tilstrekkelig å forstå. Det er nødvendig å gjennomleve, *erfare*. Intellettet evner å systematisere kunnskap, men kunnskap er ikke det som åpner veien. Den er god å ha med, men kan også bygge opp mentale sperrer for den intuisjon og følelse som kreves på stiene gjennom det transcendentale landskap. Erfaringene her er ikke intellektuelle. De er spirituelle. Her strekker det intellektuelle ikke til, noe som reflekteres idet opplyste sinn forsøker å representere slike erfaringer med ord og symboler. De blir umulige å følge for enhver som ikke selv har et visst minimum av egen erfaring. Visdommen er kosmisk forankret uten tegn og ord.

Tarot som innvielsesvei er derimot svært interessant. Det unummererte kortet *Le Fou* eller *Le Mat*, viser det åpne sinn med litt bagasje, et skritt fra stupet, på begynnelsen av sin initiatoriske vei som vil følge de 21 etterfølgende trinn som vist i de nummererte kortene, til det hele ender i *Le Monde* eller *l'Universe*, der den innviede krones med kransen som omgir den nakne Isis. Her åpnes sinnet for den kosmiske bevissthet.

Samlet er det den arabiske kultur som knytter sammen kunnskaper fra India, Persia og det antikke Hellas. Under ligger fremfor alt Sumer, Egypt og Babylon. Det var araberne som hentet frem de antikke, greske filosofene, ikke minst Platon, og oversatte dem til arabisk. Slik ble de resirkulert til Europa og bidro til nytenkningen som fremmet renaissancen. Europa møtte seg selv og det genererte en radikal utvikling med grobunn for genier som Leonardo da Vinci, Galileo Galilei og Giordano Bruno.

Fra den sene middelalder og gjennom renaissancen møter vi en rekke interessante individer; alkymister, symboliske filosofer og fritenkere som i varierende grad klarte å utvikle systemer for bevissthetsutvikling under dekke av religionen eller annet dekke, fremfor alt nødvendig hemmelighold. Det er i dag tilstrekkelig å besøke noen av de gotiske katedraller som ble bygget for kirken i denne perioden for å se at de er fulle av alkymistisk symbolikk, skjult i de kristne helgenbildene og annen ornamentikk. Datidens arkitekter var ikke bare arkitekter. Blant dem var innviede og de avleverte sitt testamente i kirkens egne bygg. Det er gjennom dette skjulte, beskyttede virke at vi kan begynne å snakke om lukkede og hemmelige organisasjoner, som iblant i senmiddelalderen fant et fristed i håndverkerlaugene. Jeg skal vende tilbake til dette.

Hermetismen fant grobunn under renaissancen gjennom en rekke hermetiske filosofer, blant andre Marsilio Ficino (1433-1499), og tidligere nevnte Pico della Mirandola, Agrippa von Nettesheim og Giordano Bruno. Den hermetiske filosofi er en vesentlig del av grunnlaget for okkultismen og for rosenkreutzeriet som skulle få stor innflydelse. Hermetismen ble også tatt opp av teosofene. Den er en av grunnpilarene i forhold til individets arbeid med egen bevissthetsutvikling og adgang til det skjulte, det okkulte.

Okkult betyr som nevnt skjult, tildekket. Okkultismen hevder en skjult viten, en som ikke er tilgjengelig for enhver, og med rette. Det handler ikke om å gjemme bort viten og kunnskaper, men om det enkle faktum at det skal spesielle forutsetninger til for å trenge inn i denne viten. Det er som med høyere matematikk, den er okkult for alle som ikke har studert faget, for alle som har stoppet ved de fire grunnleggende regnearter og greier seg fint med det. Innen okkultismen er symboler mer enn mnemoniske bilder. De fremstiller aspekter av en høyere virkelighet og leder mot det

usynlige. De peker mot transcendens ved at de uttrykker eller åpenbarer analogier, korrespondanser. Slik blir de instrumenter til innsikt og erkjennelse. De kaster lys på det skjulte for de som kan se.

Det var den ukrainske mystikeren og teosofen Helena Petrovna 'Madame' Blavatsky (1831-1891) som samlet en del av de tradisjonelle, arkane vitenskapene under paraplyen okkultisme; astrologi, alkymi, kabbalistikk, magi og mystisisme. Hun var en person med medfødte sjamanistiske evner. Hun hadde naturlig adgang til forskjellige bevissthetsnivåer og hentet mye av sine innsikter derfra. Samtidig mistet hun mye av sin troverdighet da hun ble avslørt med uredelighet av Society for Psychic Research.

Okkultismen handler i all vesentlighet om bevissthet, om det å bevege seg på andre plan og om bevissthetens anvendelse innenfor de nevnte arkane vitenskaper. Den handler om å trenge gjennom materiens slør og se de krefter som virker bak det tilsynelatende, om å erfare lyset. Den handler om metoder til utvikling av sinnets disiplin, spesifikke øvelser kombinert med meditasjon og andre prosesser som åpner for kontakt med andre bevisste vesener. Det er på dette punkt ordinær okkultisme går over til operativ magi.

I den okkulte praksis kreves det at den enkelte tar et betydelig ansvar både etisk og åndelig. Det innebærer at en personlig utvikling er nødvendig før det kan åpnes opp for deltagelse i slik praksis. Ikke hvem som helst har de nødvendige forutsetningene og derfor holdes døren lukket. Enn videre skal det ikke holdes tilbake at en del okkult praksis er forbundet med en viss fare. Mennesker har iblant 'klikket' og gått til grunne fordi de ikke har hatt evne til å favne erfaringen. Andre har utviklet sine evner i en ondskapsfull retning, iblant med store ødeleggende resultater slik historien viste oss i siste verdenskrig. Derfor er et

balansert, disiplinert sinn preget av høyverdig etikk med empatisk evne grunnleggende for å bli gitt tilgang til de mest lukkede kretser. Den enkelte blir, helt uten selv å vite om det, grundig observert og testet gjennom en årrekke før en åpning blir gitt.

Okkult praksis er et grunnlag. Vi kaller den okkult i dag fordi verden, omgivelsene, over svært lang tid har vært fiendtlig innstilt til alt som ikke kan telles materielt og kontrolleres. Virksomhet som i de tidligste tider var åpen og tilførte folk innsikt og intuitiv kunnskap, har det i de seneste århundrer vært nødvendig å gjennomføre bak lukkede dører og under forskjellige former for skalkeskjul. Det gjelder ikke minst det som kalles operativ magi.

Magi er et begrep de fleste oppfatter som forbundet med overtro og primitiv praksis. Begrepet skriver seg fra gammelpersisk *magus* via gresk *μάγος magos* til latin *magus*. Ordet har grunnbetydningen 'å være i stand til' helt tilbake til indoeuropeisk *magh*. Hva det handler om er å være i stand til å tilegne seg bestemte krefter og med dem utføre ting og ha kontroll over krefter som folk flest vil anse som overnaturlig. Det handler også om å ha innsikt i de arkane kunnskapsområdene og om tilegnelse av spesielle evner, iblant helbrederevner eller enkelte parapsykologiske kapasiteter.

Jeg har allerede vært tydelig i forhold til at intet er overnaturlig. Samtidig er enkelte faktiske forhold oversanselige slik farger vårt øye ikke kan oppfatte og lyder vårt øre ikke kan høre, er. Slik er det å operere utenfor det materielle eller sanselige det samme som å bedrive det som kalles magi.

Den britiske okkultisten Edward Alexander 'Aleister' Crowley (1875-1947) definerte magi som «*the Science and Art of causing Change to occur in conformity with Will*». Dette er

fullstendig korrekt og har sammenheng med krefter i bevisstheten som løses ut når den evner å virke i andre bevissthetssfærer, slik jeg har beskrevet over. Magi er med andre ord ikke overnaturlig og heller ikke noe primitivt. Det er en følge av at bestemte funksjoner i bevisstheten er aktivert og kan styres av viljen.

Det er skrevet utallige bøker om magi og lignende praksis innenfor antropologi, religion, filosofi og vitenskap som viser et enormt sprik i forståelsen av hva det dreier seg om, for ikke å nevne all fantasilitteraturen som foreligger. Det mest etterrettelige om magi finnes ikke i denne litteraturen, men i tekstene til de mange okkultistene jeg har nevnt over, men enkelte andre har også forholdt seg til temaet på en interessant måte.

Både den polske sosialantropologen Bronisław Kasper Malinowski (1884-1942) og den skotske antropologen og religionsfilosofen James George Frazer (1854-1941), har beskjeftiget seg med magi. Førstnevnte så magien primært som meningsfull i forbindelse med den sosiale sammenheng den forekom i og at den hadde en nyttig funksjon, at magiske handlinger hadde et formål. Dette ligger tett opp til en forståelse av sjamanisme.

Sistnevnte i har den meget omtalte boken «The Golden Bough» fra 1890, skissert en utviklingslinje som går fra primitiv magi via religion til vitenskap. Dette virket nok logisk i hans tid da vitenskapen syntes å gi svar på nær sagt alt. Samtidig så Frazer betydningen av sympati, noe jeg kommer tilbake til under betegnelsen korrespondanser. Dermed skjelnnet han som følge av sine observasjoner mellom to varianter av magi; sympatisk magi og kontaktmagi. Dette beskriver to enkle prinsipper, nemlig prinsippet om berøring eller smitte og prinsippet om similaritet eller likhet. Det første innebærer at ting som har vært i kontakt med hverandre

beholder denne kontakten også etter adskillelse, det andre at likhet binder sammen, at en effekt ligner dens årsak.

Det er ikke vanskelig å se en viss likhet til kvantefysikken i dette, der partikler som har vært i kontakt responderer i absolutt simultanitet; når den ene påvirkes reagerer den andre umiddelbart. Dette er et prinsipp som virker i vår verden hele tiden blant annet i synkronisitet og i parapsykologiske sammenhenger og henger sammen med det jeg har nevnt over om sammenfiltret bevissthet.

Når vi snakker om magi, snakker vi om villet påvirkning. Samtidig er det snakk om virkning på forskjellige nivåer hvor det ofte er vesentlig at den det skal virke på faktisk tror det virker. Dette har en åpenbar parallell i det som kalles placeboeffekt; pillen virker, håndspåleggelsen virker, besøket i Lourdes virket. Det er den samme magi den kristne kirke bedriver med vievann og nattverd. Noe blir hellig fordi noen tror fullt og helt på det.

Både tro og mellommenneskelige sympatier har magisk effekt. Sympatisk magi og kontaktmagi virker under de rette forutsetninger og påvirkninger. Jeg vet at mange her vil tenke på såkalt hvit og sort magi. For å avklare dette, er det tilstrekkelig å peke på at det dreier seg om hva den bakenforliggende hensikt er; å helbrede eller å skade. Det er ikke tema her.

Høyere, seremoniell magi bygger på dyp innsikt i høyere bevissthetsnivåer og sammenhenger som ikke er åpenbare, altså okkulte. Det er ikke noe negativt i dette, for her vil negative intensjoner med stor styrke slå tilbake på utøveren. Slik magi er ikke 'overnaturlig', men opererer på oversanselige eller bedre, på utenomsanselige felter. Den høyere *ars magica* trekker på naturlige men ikke allment kjente krefter og lovmessigheter. Innledende rituell aktivitet

bedrives av eksakt samme årsak som sjamanen bruker sin tromme og dans. Det handler om å innlede arbeidet på riktig bevissthetsnivå og nå det høyere for å virke i det.

Høyere magi er rammet inn av okkultismen og hermetismen og omgitt av et ytterst utilgjengelig symbolverk. Det er tilstrekkelig å vise til noen av de grimoirene som ble publisert i middelalderen og renessansen eller den jødiske «Sepher Raziel Ha-Malakh». Alkymien er i høy grad en magisk vitenskap preget av tilsvarende symbolspråk.

Malinowski så den magiske praksis blant urfolk og forsto på et overordnet nivå virkningen av denne aktiviteten i samfunnene han studerte. Dagens utallige vestlig-moderne 'magikere' derimot, forstår ikke engang hva de selv driver på med, men frisker opp gammel overtro, ofte med god inntjening. I de sammenhenger jeg her har beskrevet har jeg ikke nevnt trolldom, hekseri, spådomskunst eller andre varianter. Det er fullstendig irrelevant her.

Samtidig er det irrelevant å forholde seg til forestillinger om at magien står i motsetning til vitenskap som noe primitivt, eller i motsetning til religion som noe ondt eller hedensk. Det er også feilaktig bare å se den som en slags primitiv psykologi eller psykiatri. Magi er hverken urreligion, urvitenskap eller urpsykologi. Magien handler om mestring av bevissthet og vilje og om handling i bestemte bevissthetssfærer med kraften i egen bevissthet. Fragmentet eier kraften og står i konstant sympatisk forbindelse med Urgrunden.

Éliphas Lévi satt magien i et historisk perspektiv på denne måten: *«Les anciens appelaient la magie pratique l'art sacerdotal et l'art royal; et l'on se rappelle que les mages ont été les maîtres de la civilisation primitive, parce qu'ils étaient les maîtres de toute la science de leur temps»*. Han peker på

magien som en eldgammel praksis, noe jeg gjerne henfører til sjamanismen, og som den kongelige kunst, et begrep som senere er mer spesifikt knyttet til alkymien. I de tidlige sivilisasjoner var sjamanen den som utførte magi og slik var sin tids mester, den som behersket alle sin tids vitenskaper.

Jeg har sagt at diskusjonen om sort magi og hvit magi ikke er tema her, men en kort forklaring kan være på sin plass. Dette har sine røtter i hinduistisk og buddhistisk tantrisk tradisjon, der man snakker om henholdsvis venstrehånds og høyrehåndsveien, avhengig av metodene som anvendes. I realiteten finnes ingen sort eller hvit magi i annen forstand enn det som ligger i utøverens vilje til noe negativt eller noe positivt; kort og godt hva den praktiserende magiker vil med sin virksomhet. Magi utøvet med negativt motiv er også farlig fordi magi alltid slår tilbake på utøveren. Det er dette som skiller de to veiene. I den nordiske førkristne tradisjon skiller man også mellom hvit og sort seid, spådom. Hvit seid ble oppfattet som en vei til innsikt om det skjulte, mens sort seid var forbundet med utstedelse av forbannelser.

Magi blir også av mange oppfattet som en virksomhet med påkallelse av ånder og avdøde, men dette tilhører spiritismen. Andre mener det dreier seg om å manipulere det overnaturlige, men ingen vet bedre enn de som arbeider med magi at intet er overnaturlig. Det såkalt overnaturlige er kun sider av det naturlige, av virkeligheten, som ikke er kjent eller forstått av vitenskapen eller folk flest. Da kan man gjerne også si at høyere matematikk er magi for enhver som ikke har tatt skrittene for å lære det.

Magien opererer med mange merkverdige og komplekse symboler som ofte inneholder eller inneholdes i pentagrammer og sirkler, men like merkelige og komplekse symboler finnes i moderne vitenskap. Forskjellen er kun et spørsmål om hvilke sider av virkeligheten de forskjellige

symboler forholder seg til. Vitenskapen opererer med matematiske, kjemiske og logiske symboler i den materielle eller abstrakte verden. Magien opererer tilsvarende i den spirituelle verden. Innholdet er på alle disse felter like utilgjengelig for den som ikke har nødvendige kunnskaper.

Magi er kunsten og vitenskapen om å skape endring i bevisstheten. Det er kjernen i okkultismen, ikke bare en lære, men praksis på et helt eget plan. Det er en praksis som etterhvert blir en integrert del av det egne liv idet bevissthetssfærene blir mer tilgjengelige. Det endrer den subjektive opplevelse av verden. Verden ser ikke lenger ut som før og fortoner seg på mange måter helt annerledes enn den gjør for folk flest. Det er et verdenssyn som ikke lar seg formidle med ord, knapt nok på noe vis i det hele tatt. Derfor blir følgen av magisk praksis en taus viten i sin fulle betydning. Det som ikke kan formidles forblir skjult, okkult.

Endret bevissthet fører også til endringer i det fysiske legemet, som jo også *er* bevissthet. Det får et tilskudd av energi og blir samtidig på et vis det er vanskelig å beskrive, mer ubundet. Magien her er identisk med praktisk alkymi, en psykofysiologisk forvandlingsprosess. Magiens praksis griper med andre ord inn på alle nivåer i individet og fører til flere gjennomgripende endringer. Gjennom endringer på det mentale nivå strekkes intellektet ut over sine begrepsbundne grenser og det spirituelle og transcendentale blir betydelig mer nærværende. Magien er grensesprengende.

Den franske symbolistiske forfatteren Joséphin Péladan (1858-1918), skriver: *«La méthode magique s'appelle l'analogie: elle suppose l'inconnu parallèle au connu: c'est un dyptique horizontal et l'arcane majeur n'a point d'obscurité: l'invisible est comme le visible, pour l'accomplissement de l'unité. Au-dessous de l'homme s'étend la série animal, puis la végétale, enfin la minérale. Au-dessus, s'élève la série*

spirituelle». Her peker Péladan direkte på de bevissthetssfærer jeg har beskrevet over og hvorledes magisk praksis virker gjennom analogi. Han peker på *la série spirituelle*, med mine ord de spirituelle, transcendentale og kosmiske bevissthetssfærer. Han tilbakeviser den høyere arkanas obskuritet og anviser magiens analoge metode til oppnåelse av enhet.

I «Le Problème du Mal» som den sveitsiske okkultisten Joseph Paul Oswald Wirth (1860-1943), etter å ha virket i en årrekke som sekretær for den franske filosofen og okkultisten Stanislas de Guaita (1861-1897), fikk i oppdrag å fullføre, og som utkom først i 1976, bkrefter de Guaita ovenstående slik: «*Ces initiés ont toujours fondé sur des inductions analogiques l'étude des mondes inaccessibles aux sens; il est donc évident que si leurs raisonnements furent justes, c'est que les rapports d'analogie, qui servaient de base à leurs calculs, étaient, non pas approximatifs mais rigoureux et mathématiques*». Det er den analoge induksjon som gir adgang til studiet av de verdener som er utilgjengelige for sansene, og analogien er like presis og rigorøs som matematikken.

Det er få områder det er skrevet og sagt mere tøv om enn nettopp magi og okkultisme. Det er ikke overraskende at alminnelige mennesker ser det som vrøvlete all den tid alle deres referanser er bundet i den rent materielle virkelighet. Videre er det utallige grupperinger som leker og åpent står frem med påstander om at de underviser okkulte hemmeligheter og driver magi. Ingen virksomhet som faktisk gjør dette ville stå frem slik, men mange store sjarlataner har sett et marked her og spenningssøkende mennesker for hvem virkeligheten er blitt for blass, søker i flokker til slike grupper. Den såkalte New-Age perioden i siste halvdel av 1900-tallet ga et enormt spillerom for nettopp slike. En alternativ virkelighet søkes, men det finnes ingen alternativer til virkeligheten, bare muligheter til å oppdage mer av den. Virkeligheten blir også litt annerledes, si gjerne alternativ,

sett gjennom tett tåke. I slik tåke vokser også dagens konspirasjonsteorier godt i form av alternative sannheter.

Dessverre er begrepet okkultisme i dag utvannet fordi det blir brukt som trekkplaster av en rekke selskaper med fiktivt innhold. Spesielt kan nevnes grupperinger som tilskriver seg kontakt med såkalte 'oppadstegne' mestere. Her figurerer Jeshua høyt, sammen med Buddha, Krishna, omstridte historiske skikkelser som Joseph 'Comte' de Saint-Germain (1696-1784), Alessandro Cagliostro, egentlig Giuseppe Balsamo (1743-1795) og fiktive, gjerne tibetanske eller indiske 'mestere' som Djwal Khul og Kouthumi. Et helt fantasigalleri er satt opp for å tilfredsstille like fantasi-søkende mennesker og tjene store penger.

De innerste kretser er og forblir hermetisk lukkede, anonyme og ofte navnløse. Ikke desto mindre finnes det mer åpne selskaper og ordener som er organisert rundt spesifikke ritualer, ofte gradsystemer, som inkluderer prosesser som kan åpne veien for, eller i det minste gi impulser til et seriøst søkende individ. Jeg skal her gi et kort blikk på den historiske utvikling av slike selskaper. Dernest er det nødvendig å forklare hvorledes okkult praksis faktisk fungerer, hvilke prinsipper den bygger på.

Som nevnt er hovedvekten av all hermetisk okkult virksomhet ivaretatt av forskjellige grupperinger opp gjennom tidene. De har fanget opp uskrevne tradisjoner og bygget opp systematiske metoder for å tjene søkende mennesker. Samtidig har deres virksomhet trukket til seg sjarlataner og individer som har dannet fantasifulle sekter rundt seg. Her er det nødvendig å skille klinten fra hveten og holde det perifere ute for å synliggjøre det sentrale. La oss ta en gjennomgang av noen av de viktigste organiserte virksomhetene som ofte av nødvendighet bak lukkede dører, har arbeidet med bevissthetsutvikling.

Ordener og selskaper

Med rot i Tempelridderens overføringer og tradisjonen fra mauriske alkymister og jødiske og kristne kabbalister fra Andaluz, fremsto en mer organisert okkult virksomhet i Europa gjennom rosenkreutzerne. De var løst organisert som et broderskap og på et tidspunkt i siste halvdel av 1500-tallet oppsto et ønske eller behov for å samle de innviende. Dette førte til publiseringen av de to oven nevnte skriftene i henholdsvis 1614 og 1615. Samtidig kom det oppslag forskjellige steder i noen av Europas byer. Budskapet var: «*Vi finnes, broderskapet lever, du som vet hvorledes, ta kontakt*». Det var altså ingen invitasjon til enhver, men til de som allerede var en del av broderskapet.

Kort etter fulgte publiseringen av «Christian Rosenkreuz' kymiske bryllup», en allegorisk fortelling, en reise basert på alkymiens billedspråk, denne med kjent forfatter; Johannes Valentinus Andreae (1586-1654), en tysk teolog med neoplatonske synspunkter som også var medlem av en utopisk protestantisk bevegelse. Han ble rundt 1608 kjent med Tobias Hess (1586-1614), som sto sentralt i organiseringen av lukkede selskaper og som mest sannsynlig også var rosenkreutzer.

At disse publiseringene førte til furore over hele Europa, er ingen overdrivelse, og mange var de som skrev og søkte broderskapet uten hell. Det spesielle med disse skriftene er at de på sett og vis brukte elementer fra tidligere kjente tekster, men det er lagt nøkler i dem som kun innviende rosenkreutzerer på den tid kunne gjenkjenne. Det muliggjorde en samling i det stille mens hele Europa sto støyende på hodet for å finne dem. Mange ble mistenkt for å være rosenkreutzerer, men benektet det, blant annet René Descartes. Andre fremsto selv falskt med påstand om at de var det for å gjøre seg interessante.

Rosenkreutzeriet hviler på både arven fra Andaluz med alkymi og kabbalistik og på templarismens esoteriske overføring i tillegg til ritualene og ordensorganiseringen. Det hviler også på innsikten fra manikeere, catharer og gnostikere om at kontakten med høyere bevissthet, eller med Gud om det tolkes slik, er rent individuell og fullstendig uavhengig av et presteskap. Kristen hermetisme ble koblet med alkymi og esoterisk filosofi og med et slikt vidtfavnende kunnskaps-tilfang fantes det et grunnlag å bygge en organisert virksomhet på i en tid under endring. Likevel er rosenkreutzeren ubundet, ordenen en immateriell sammenslutning.

Det eldste kjente dokument som omhandler *les rose+croix* er visstnok fra 1005, fra Occitania, Languedoc i dagens Frankrike. De tidligste rosenkreutzere tok vare på de gamle vitenskapene, deres praksis til like med de esoteriske overføringene. De sikret seg ved anonymitet og samlet seg under sikre forhold og ikke spesielt ofte. En lite påaktet, stille virksomhet opp gjennom de følgende århundrene, ledet til et behov for organisering i siste del av 1500-tallet. Derefter er det knapt noen annen virksomhet som sammenhengende har påvirket Europeisk kultur mer enn det organiserte rosenkreutzeriet.

Lenge før rosenkreutzeriets organisering virket universalgeniet Ulrich de Mayence (1486-1558) direkte på grunnlag av linjen fra det mauriske Cordobà som leder av verdens kanskje eldste spire til forskning og kilde til senere tiders universiteter, grunnlagt i 781. Sammen med den spanske conquistadoren Hernán Cortéz de Monroy y Pizarro Altamirano (1485-1547) foretok han to reiser til Amerika der han møtte høvdingene og sjamanene til Azteker, Mayaer og enkelte nordamerikanske indianske nasjoner. Det sies at han også møtte Aztec-kongen Motēuczōmā II Xōcoyōtzin. Han returnerte til Europa i 1526 med betydelige innsikter, medisinske urter og ikke minst psykoaktive, bevissthets-

eksperderende midler, mest sannsynlig peyote; mescaline. Han reiste også til India og Kina, og i Tibet møtte han den unge tredje Dalai Lama, Sonam Gyatso (1543-1588), og hans læremestere i januar 1545.

Efter sin siste retur til Europa bygget de Mayence opp en spesiell organisasjon der arbeid med bevissthetsutvikling og okkult praksis sto sentralt. Den eksisterte ennu på 1960-tallet, men som en utvannet organisasjon. Det viktigste arbeid han etterlot seg var «Arbor Mirabilis», et massivt verk på 1136 foliosider som aldri er offentliggjort og kun finnes i to godt bevarte eksemplarer; et har jeg holdt i mine egne hender. I en periode samarbeidet de Mayence også med Michel de Nostredame (1503-1566), berømt under navnet Nostradamus, med bevissthetseksperderende teknikker som er videreført til de tidlige rosenkreutzerere.

Blant de tidlige organisatorene av rosenkreutzeriet finner vi foran nevnte Michael Maier og den engelske legen og astrologen Robert Fludd (1574-1637). Førstnevnte dro til England i 1612 hvor han slo seg sammen med sistnevnte. De var begge alkymister og dannet grunnlaget for slik virksomhet i England. Maier er kjent for sitt verk «Atlanta fugiens» fra 1617, som beskriver alkymiens kunst med 50 graveringer og kommentarer. Fludd var medlem av Royal Society i London og etterlot seg et betydelig arbeid om medisinsk teori, og i «Philosophia mosaica» beskriver han tre skapelsesprinsipper; mørke, som er råmaterialet eller *prima materia*, vann, og lys, som er liv. Den filosofiske syntese av idealisme og materialisme han fremsatte var svært uvanlig. Noe senere bidro den walisiske filosofen og alkymisten Thomas Vaughan (1621-1666) til utviklingen av rosenkreutzeriet. Dette påvirket det fremvoksende frimureriet, spesielt gjennom det Skotske Ritus der rosenkreutzererne bidro til utformingen av høygradene. Noe tilsvarende skjedde i det tyske frimureriet allerede før det offisielt var etablert.

Frimureriet ble offisielt grunnlagt i London i 1717. Det har sine tradisjonelle røtter i murerlaugene på 1300-tallet, innenfor hvilket dets forløpere skjulte sin virksomhet for kirkens kjetterjakt. Det er fra disse laugene store deler av den frimureriske symbolikken er hentet, der diverse redskaper er gitt nye symbolske betydninger. På slutten av 1600-tallet ble laugets lokaler i London anvendt av rosenkreutzerne som i bakgrunnen og i henhold til tradisjonen, sammen med skotske etterkommere av Tempelridderne, bidro til dannelsen av frimureriet. Det var den skotske presten James Anderson (1680-1739) som ga ordenen dens grunnleggende konstitusjon.

Det er på bakgrunn av forbindelsen med murerlaugene at begrepet frimurer oppsto. De var ikke arbeidende murere, men frie i forhold til selve faget. I realiteten var de okkultister, rosenkreutzere, fritenkere og mystikere hovedsakelig av kristen trosorientering. De fleste grener av frimureriet i dag er bygget over kristen tro og har sitt eget kleresi, men unntak finnes, slik som Le Grand Orient i Frankrike. Frimureriet er i utgangspunktet for menn, men ikke kvinnefiendtlig slik enkelte vil ha det til. Begrunnelsen ligger i selve innretningen og symbolbruken. Derfor finnes også rene kvinne-frimurerier. I dag er frimureriet med alle dets forgreninger, i medlemstall den desidert største ordensorganisasjon i verden.

Den første offisielle rosenkorsorden ble dannet i Tyskland av okkultisten Hermann Fichtuld (1700-1777) litt før 1750; Orden des Gold- und Rosenkreutz, som blant annet inspirerte den britiske forfatteren Edward George Earle Bulwer-Lytton (1803-1873) til å skrive den rosenkreutzerske romanen «Zanoni», utgitt i 1842. Samtidig trakk ordenen på arbeidene til en rekke alkymister og okkultister som blant annet Basil Valentine, Arnoldus de Villa Nova og Ramon Llull. Interessant er at Valentines såkalte 'testamente' omhandler

føring av metallene, deres spesielle gode og dårlige kvaliteter og endog deres ekskretter. Dette løfter frem og trekker det antropomorfske syn som underligger alkymiens prinsipper helt ut.

Fra omkring 1850 og fremover ble det dannet en rekke selskaper og ordener på rosenkreutzersk grunnlag. Jeg skal kort nevne de viktigste. I England grunnla frimureren Robert Wentworth Little (1840-1878) i 1865 Societas Rosicruciana in Anglia. I Frankrike dannet Stanislas de Guaita sammen med Joséphin Péladan, Ordre Cabbalistique et Hermétique de la Rose+Croix i 1888, men allerede i 1890 gikk Péladan ut og dannet Ordre du Temple de la Rose+Croix. Det var egentlig Péladan som trakk i gang dette arbeidet. De var begge påvirket av filosofien til Éliphas Lévi og likeledes av esoterikeren Antoine Fabre d'Olivet (1767-1825) som gjennom sine arbeider med restitueringen av det hebraiske språk og sin forskning rundt Pythagoras og musikkens rolle i forhold til mysteriene, hentet inn neoplatonske elementer som fikk plass i disse sammenhenger. Mye av dette er sammenfattet i hans hovedverk «Histoire Philosophique du Genre Humain» som kom ut i 1824.

Videre etablerte Péladan også en kulturell virksomhet basert på rosenkreutzeriet, Les Salons Rose+Croix, med kunstutstillinger, foredrag og konserter som ble veldig populære og trakk til seg en rekke av tidens mest interessante mennesker. Her var musikken like sentral som kunsten på veggene og tidens komponister, ikke minst den franske komponisten Eric Alfred Leslie Satie (1866-1925) fremførte sine verker her. Det hele var ment i en synestetisk sammenheng, slik at klangbilder og billedinntrykk kunne smelte sammen hos de som besøkte salongene. Dette er fullstendig i tråd med den rosenkreutzerske tilnærming til kunst og musikk og har videre forbindelse til Wagners *Gesamtwerk*, altså sammensmeltingen av kunststartene til

helhetsopplevelser som vi ennå i dag kan oppleve i hans store operaer.

I denne omfattende rosenkreutzerske virksomhet, spesielt i Frankrike, kommer en betydelig skikkelse frem ved den franske marquis, okkultist og mystiker, Joseph Alexandre Saint-Yves d'Alveydre (1842-1909). Han var en av tidens mest innflydelsesrike okkultister som også greide å dechiffere de gotiske katedralenes esoteriske budskap og etablere den musikalske målestokken som ligger til grunn for deres harmoniske buer. På grunnlag av sitt okkulte verdenssyn etablerte han også *synarkiet*, som ble fanget opp i konservative politiske kretser der det har hatt sterk innflydelse helt opp til begynnelsen av 1970-tallet. Tanken er ikke ulik den som fremmes av Platon i «Staten». Samfunnets tre virkeområder, politikken, økonomien og religionen skulle styres av en utvalgt gruppe innviede fullstendig uten borgerens viten. Dette er selvsagt langt fra det vi forstår med et demokrati, men minner sterkt om det som faktisk fortsatt i dag, over hodet på befolkningen, foregår i verdens såkalte demokratier og like meget i diktaturer. Utenfor dette miskjente felt, bidro Saint-Yves d'Alveydre i betydelig grad på mindre åpne områder med sine innsikter i alkymi og magi.

Bak skikkelsene til Lévi og Saint-Yves d'Alveydre finner vi den noe obskure polske okkultisten Antoine Hoéné-Wronski (1776-1853), som mest sannsynlig også var rosenkreutzer selv om dette ikke kan bekreftes med sikkerhet. De hentet begge mye av sine kunnskaper fra ham og de videreutviklet sider av denne kunnskap i sine egne spesifikke retninger. Noe av dette transpirerte over Atlanteren til USA og Canada.

Den som fremfor alt bragte dette over til den andre siden av kloden var legen, okkultisten og spiritualisten Paschal Beverly Randolph (1825-1875). Randolph introdu-

serte psykoaktive stoffer og seksualmagi i sitt arbeid med det formål å åpne for aktiviteter på utvidede bevissthetsområder, primært det transcendentale, noe han åpenbart ikke greide å håndtere. Resultatet ble at hans virksomhet ble avvist og det endte med at han begikk selvmord. Videre førte det til at rosenkreutzeriet han introduserte kun ble grunnlag for en rekke kortlivede organisasjoner før det endte i hendene til Reuben Swinburne Clymer (1878-1966) som dannet Fraternitas Rosae Crucis omtrent samtidig med at Harvey Spencer Lewis (1883-1939), etablerte Antiquus Mystiquisque Ordo Rosae Crucis i 1915, dagens mest kjente aktive rosenkorsorden, for kort: AMORC.

Grunnlaget for etableringen av sistnevnte er de instruksjoner Lewis mottok fra rosenkreutzernes ledere i Toulouse i Frankrike etter sin innvielse der. Lewis var også innviet i Ordo Templi Orientis og flere frimureriske ordener til deres høyeste grader. Videre ble Fraternitas Rosicruciana dannet i California av okkultisten Max Heindel, egentlig en dansk astrolog ved navn Carl Louis von Grasshoff (1865-1919), som i stor grad hentet sin inspirasjon fra Teosofisk Selskap, som jeg straks kommer tilbake til.

Ytterligere et viktig bidrag kommer fra den store russiske kunstmaleren og mystikeren Nicholas Konstantinovich Roerich (1874-1947), som var leder av AMORC i Russland før revolusjonen i 1917, og som på sine mange lange reiser gjennom Sibir, Mongolia, Tibet og India i siste halvdel av 1920-tallet, mottok en rekke innvielser på steder i denne regionen. Han videreformidlet en betydelig del av sine kunnskaper og innsikter til ordenens leder, H S Lewis, som etterhvert inkluderte egnede deler av disse i ordenens instruksjoner. Mange av Roerichs malerier inneholder også en symbolsk, spirituell overføring med spesifikke glimt av verden på høyere bevissthetsnivåer. Han er også et eksempel på at innsikt i høyere bevissthet øker følsomheten for

menneskeheten i sin helhet. Derfor virket han også politisk med fredsarbeid og en egen fredspakt, Roerich-pakten som ble tatt inn i League of Nations, forløperen til FN, og adoptert blant annet av Senatet både i USA og Frankrike.

I Tyskland oppsto gjennom koblinger med rosenkreutzerske røtter en orden uten navntilknytning, Ordo Templi Orientis, grunnlagt ca. 1900 av industrimannen Carl Kellner (1851-1905) og okkultisten Albert Karl Theodor Reuss (1855-1923). Her trer en av de mest notoriske skikkelsene innen vestlig okkultisme inn i bildet; Aleister Crowley. Noe senere, i 1935, ble Lectorium Rosicrucianum dannet av blant annet de hollandske mystikerne Jan van Rijkenborgh (1896-1968) og Catharose de Petri, egentlig Henriette Stok Huyser (1902-1990), i Nederland.

Her må jeg ta et skritt litt lenger tilbake fordi det er en rekke ting som finner sted samtidig og gjensidig påvirker hverandre. I 1875, dannet Madame Blavatsky sammen med amerikaneren Henry Steel Olcott (1832-1907) Teosofisk Selskap. Det samlet seg rundt okkultismen og overføringer fra hinduismen gjennom reelle og påståtte Mahatmaer. Riktignok hadde Blavatsky betydelig innsikt i indisk mystikk og okkult praksis, og hun satt det i system innenfor selskapet som på mange måter virket ikke ulik en frimurerloge med trinnvise seremonielle innvielser og hemmelige tegn og passord.

I sitt første store arbeide, «Isis Unveiled» fra 1877, går hun hardt ut mot den materialistiske vitenskap og religiøs ortodoksi med eget utgangspunkt i vestlig okkultisme. Mye av dette verket hviler tungt på arbeidene til Éliphas Lévi og R B Randolph. I sitt neste store verk, «The Secret Doctrine», utgitt i 1888, tar hun opp hinduistisk tradisjon og visjonene om en syklisk verden, et kosmos i utvikling og forestillingen om at menneskets sjel gjennomgår en rekke reiser som fører

til individets høyere utvikling. Det er interessant å merke seg at hun kaller sjelene for *monader*. Det trekker tanken over til både Dee og Leibnitz.

Den hemmelige lære danner selve utgangspunktet for teosofien slik den etterhvert fremsto og er ryggraden i Teosofisk Selskap. Selskapet hadde stor innflydelse på utviklingen i Europa og Nord-Amerika i drøyt 50 år, men bidro derefter til nye grupperinger gjennom indre splittelse etter Blavatskys død. Først trådte okkultisten Georg Robert Stow Mead (1863-1933) ut i 1909 og dannet The Quest Society, men viktigst var sannsynligvis den amerikanske teosofen Annie Besants (1847-1933) uttreden av selskapet i 1911, da hun ville fremstille den unge indiske Jiddu Krishnamurti (1895-1986) som den nye verdenslærer. Dette førte til at Rudolf Steiner også forlot selskapet året etter sammen med brorparten av de tyske medlemmene og dannet Antroposofisk Selskap i 1912. Liksom Krishnamurti fraskrev seg sin påtenkte rolle og fikk betydning som selvstendig tenker, fikk også Steiner stor betydning for eftertiden gjennom antroposofien. Steiner hadde også kontakt med rosenkreutzeriet og en del av hans videre virksomhet bærer seg elementer herfra.

I denne perioden, nærmere bestemt i 1908, utkom et merkelig okkultistisk verk med tittelen «Kybalion». Det er forfattet anonymt av tre innviede, men senere er det sterke indikasjoner på at forfatteren er den amerikanske okkultisten William Walker Atkinson (1862-1932). Han forfattet nærmere 100 bøker, flere utgitt under pseudonymene Yogi Ramacharaka og Theron Q Dumont. Det mest bemerkelsesverdige i hans virksomhet er at han etablerte New Thought Movement rundt 1900. De idéer han fremmet er sterkt påvirket av tidens okkultistiske strømninger, rosenkreutzeri og hinduistisk filosofi, samt det som på tiden gikk under betegnelsen *science mental*. Det som fremmes her er blant annet tankekraft,

tankens evne til å fremme og manifestere ønskede tilstander innenfor alt fra helse til finans.

I London 1887, igjen på et rosenkreutzersk grunnlag, ble The Hermetic Order of the Golden Dawn dannet av tre britiske okkultister; William Wynn Westcott (1848-1925), Samuel Lidell MacGregor Mathers (1854-1918) og William Robert Woodman (1828-1891). Til denne orden hørte også Arthur Edward Waite (1857-1942) hvis tarotkort stadig er populære. Hit kom også Aleister Crowley som trakk med seg mye av materialet fra Ordo Templi Orientis. Han innviet i sin tid den amerikanske musikeren og okkultisten Paul Foster Case (1884-1956). Case forlot etter en tid Golden Dawn og startet sin egen skole i 1923, som i 1932 skulle bli til Builders of the Adytum; BOTA. Herfra undervises det fortsatt kurser basert på tarot og kabbala, men på en noe akademisk måte. Case var i utgangspunktet lite interessert i rituell virksomhet og avviste dens effekt, men reviderte etterhvert sitt syn og innførte et enkelt gradsystem i BOTA. Hans forestillinger om at intens okkult meditasjon kunne føre til udødelighet fordi det endrer tarmsystemets virkemåte, har selvsagt ikke vist seg å holde stikk.

Case oppfattet det alminnelige mennesket som et såfrø til det spirituelle menneske og at det er gjennom det ubevisste at livskraften hele tiden reproducerer seg i de forskjellige livsformer og virker gjennom hva han betegnet som forskjellige oktaver i det underbevisste. Med dette mente han at universet er rasjonelt og dermed forståelig for mennesket dersom det lærer seg å se mønstrene slik de fremstår gjennom naturen. Det krever nye tenkemåter. Han presiserte at esoterisk metafysikk er basert på en direkte sanseerfaring som overskrider de fysiske sansers evner. Dermed beskriver han slik jeg leser ham, den individuelle kontakten med kosmisk bevissthet, Urgrunden.

The Golden Dawn skulle etterhvert miste mye av sin kraft gjennom Crowleys publisering av ritualene, et arbeid som ble fullført av Francis Israel Regardie (1907-1985) med en komplett utgivelse i «The Portable Complete Golden Dawn System of Magic» fra 1984. Regardie var svært opptatt av LSD som bevissthetsekspanderende middel og dette samt utgivelsen av de magiske ritualene ble trukket inn i New-Age bevegelsen, parallelt med at Golden Dawn ble utvannet.

Også martinismen har betydelige trekk av rosenkreutzersk innflydelse. Denne bevegelse henter sitt grunnlag fra den portugisiske okkultisten Jacques de Livron Joachim de la Tour de la Casa Martinez de Pasqually (1727-1774). Han grunnla omkring 1760 Ordre des Élus Cohens som inkorporerte theurgi og praktisk magi. En del av dette finnes å lese i hans hovedverk «Traité de la réintégration des êtres», en avhandling om vesenenes reintegrering fra omkring 1770-74, som er alt annet enn lett lesestoff. Det inneholder en gnostisk kosmologi på judeisk-kristent, spirituelt grunnlag, og peker videre hen på den endelige reintegrasjon av alle bevissthetsnivåer, på reintegrasjonen av mennesket til det fullstendige kosmiske menneske som antydnet over. Slik reintegrasjon er det samme som at mennesket erkjenner og opplever sin enhet med kosmos, individuelt favner og mottar refleksjonen av hele kosmos i sitt vesen. Reintegrasjon er en tilbakevending til opprinnelsen tilført livets fulle erfaring.

Forestillingen om reintegrasjon har sammenheng med en forståelse av at mennesket lever i eksil. Fra en tilstand som integrert i kosmos, har det trukket ut i den materielle verden hvor det erfarer en tilstand som adskilt fra sin opprinnelse og undergår en rekke prøver. Forståelsen av mennesket som et vesen i behov av materiens erfaringer ligger til grunn. Mennesket reiser fra sin opprinnelse gjennom livet i en materiell tilstand med mål å reintegrere medbringende sin erfaring og den foredling som følger av erfaringen.

Tilstanden i eksil forklares innenfor de forskjellige mysteriesamfunn, esoteriske ordener og religioner på litt forskjellig måte, men essensielt er det samme sak. Det er rimelig å anta at det i den kristne religion er tolket som syndefallet, at mennesket har begått en feil som har ført det ut av guddommens nærvær med arvesynden i bagasjen. Innen buddhismen og hinduismen sees det forbundet med karma. I min tolkning dreier det seg om at mennesket gjennom en viljesakt har trådt ut og tapt kontakten med høyere bevissthetssfærer. Gjennom mysteriene, innvielse, skal det reintegreres i sin fulle sammenheng. Det som ligger til grunn er ikke synd, men en kosmisk nødvendig prosess. La oss gå videre og se på martinismens fortsettelse.

Det var den franske mystikeren Louis Claude de Saint-Martin (1743-1803), som gjennom sitt samarbeide med de Pasqually skulle videreføre denne virksomheten, men han distanserte seg fra magien og gikk over til en mer seremoniell form med en ritualistisk form som tok inn elementer fra den tyske, kristne visjonæren Jacob Böhme (1575-1624). Med dette oppsto den regulære martinismen som i sin tur har koblinger til både frimureriet og rosenkreutzeriet, sistnevnte gjennom Ordre Martiniste Traditionelle.

Inn i martinistenes krets kom to viktige personligheter, mystikerne og okkultistene Éliphas Lévi og Gérard 'Papus' Encausse. Disse er begge betydelige bidragsydere til okkultismen og med det til arbeidet med bevissthetsendring. Bak Papus finner vi legen og helbrederen Nizier Anthelme Philippe (1849-1905), kjent som Maître Philippe. Under sitt opphold i Russland ble han kjent for sine evner til avstandshelbredelse, en teknikk som spesielt utvikles innenfor rosenkreutzeriet. I St Petersburg vant han anerkjennelse og sertifisering som lege basert på denne virksomheten. I tillegg mottok han den medisinske doktorgrad ved universitetet i Cincinnati i USA.

Det skal bemerkes at de mange forskjellige grad-systemene som forekommer i ordensvesenet kan virke forvirrende. Fra martinismens tre grader via forskjellige frimureriske systemer; det svenske med 10 grader og et par embedsgrader på toppen, via det skotske med 33 grader til Misraim-Memphis systemets 99. Videre arbeider Rosenkorsordenen i 12 grader og andre systemer i 7. Det er for en utenforstående er stort spørsmål om det finnes en sammenheng, om det er behov for flere grader enn tre. Alle systemene kan effektivt trekkes ned til tre nivåer; neophyt, adeptus, magister. Ideelt skal arbeidet lede til illuminasjon, til graden illuminatus, den opplyste.

Når jeg i det hele tatt har foretatt denne runden gjennom utviklingen av ordensvesenet i Europa og det europeiserte Amerika, er det for å vise at det på et tidspunkt ble satt et mål om å løfte mennesket inn i en større sammenheng. Samtidig er det tydelig at det foreligger andre agendaer hvis mål er å holde mennesket bundet. De ordener og selskaper som er nevnt over hadde alle en oppstart knyttet til eksepsjonelt innsiktsfulle mennesker, enkelte høyt innviede, men som det gjerne er med organiserte virksomheter, trekker de også til seg mennesker som streber etter posisjon og ytre prestisje. I dag ser man dette iblant tydelig innenfor frimureriet, spesielt i land som USA og Storbritannia der statusmarkeringer er viktige. Individuer som søker dit er kun i sjeldne tilfeller opptatt av innhold. De vil være frimurere for å være del av et eksklusivt sosialt fellesskap og for å tilføre seg selv en aura av tilsvarende eksklusivitet i samfunnet. Det samme gjelder en rekke andre ordener og selskaper som har en viss valør utad i det offentlige rom.

Frimureriet tjener her kun som et eksempel fordi det er det mest kjente. Ved å tre inn i frimureriet åpner det seg saler og seremonier med en overveldende symbolikk. De har røtter fra en rekke steder; Egypt og Babylon, rosenkreutzeriet

og martinismen. Den er kokt sammen til et temmelig intelligent hele, men dessverre mangler frimureriet og tilsvarende ordener evnen til å formidle den dypere mening og ikke minst bruke dette meningsinnhold til å føre individene til innvielse, til *reell* utvidelse av bevissthetens rekkevidde. Det forblir stort sett en intellektuell øvelse i symboltolking som det store flertall likevel ikke prøver å reflektere særlig dyp over.

Den canadiske mystiker og forfatter Manly Palmer Hall (1901-1990), som selv var frimurer i 33. grad, skriver om dette i sin «The lost Keys of Freemasonry» fra 1923, at «*The true Masonic Lodge is a Mystery School, a place where candidates are taken out of the follies and foibles of the world and instructed in the mysteries of life, relationships, and the identity of the germ of spiritual essence within, which is, in truth, the Son of God, beloved of his Father*». Her settes mysteriet i sentrum. Det er ikke tilstrekkelig bare å lukke døren til den alminnelige verden når man samles i logen.

Han påpeker videre at «*The true Mason realizes that the work of the Mystery Schools in the world is of inclusive rather than an exclusive nature, and the only lodge which is broad enough to express his ideals is one whose dome is the heavens, whose pillars are the corners of creation, whose checker-board floor is composed of the crossing currents of human emotion and whose altar is the human heart*».

Frimureriet slik det virker i dag er spekulativt og appellerer til intellektuell symboltolkning uten å sette sammenhengene inn i et levende system, uten å gi det praktisk anvendelse i livet og uten å bidra til reell utvidelse av bevisstheten gjennom reell innvielse. I stedet bidrar det til en relativt overfladisk utvikling av personligheten der gitte dyder presenteres som guider til et mer rettskaffent liv. Mitt poeng er at alt dette nok er positivt fra et sosialt perspektiv, men det er ikke personligheten som trenger utvikling, det er

bevisstheten som har behov for overskridelser. Det krever et operativt frimureri på nivå med en ekte mysterieskole.

Manley Hall gjør dette utvetydig klart med disse ord: *«The Keys, if only read, will leave the reader still in ignorance but, if lived, will change the speculative masonry of today into the operative Masonry of tomorrow, when each builder, realizing his own place, will see things which he never saw before, not because they were not there, but because he was blind»*. Hva det dreier seg om er kort og godt at de innsikter som formidles gjennom symbolene, gjennom nøklene, må tas opp i livet og leves ut i sin fulle dybde. Personligheten er for grunn, for meget en maske til utvortes bruk.

I tillegg kommer, som i det svenske system og de fleste andre frimureriske systemer, religionen inn, vanligvis den kristne. Nu er det neppe noen som vil ta skade av å tilegne seg en høyere etikk i livet, og her finnes et bidrag, men det religiøse aspekt forblir på troens grunn. En dypere, universell gnosis mangler. Dermed stenger troen sammen med et overfokus på religiøs symboltolking for de prosessene som er nødvendige for å utvikle bevisstheten. Det finner ikke sted noe grenseoverskridende. Alt forblir trygt innenfor det dagligdagse, psykologiske og emosjonelt-mentale nivå. Likevel legger den frimureriske opplevelsereise til en ekstra dimensjon i livet.

Gradsystemer er noe som er nedarvet fra Tempelridderne og andre tidlige mysterieskoler som tildelte innsikter i kvalifiserende trinn basert på individuelle kvaliteter, egenskaper og evner, her kalt grader. Dessverre er det slik innenfor frimureriet, Odd Fellow og tilsvarende ordener at gradene tildeles ukritisk basert på antall år i den enkelte grad. Det stilles ingen reelle krav til kandidatens psykiske eller mentale utvikling, ei heller til forståelsen av innholdet i den enkelte grad. I systemer som formidler virkelige

innvielser, er det høye krav til kandidatens nivå, ikke bare til eventuell intellektuell forståelse av symbolrekkene. Kravene stilles til vedkommendes faktiske utvikling på bevissthetsnivå. Prøvene er ytterst sofistikerte og for hvert trinn faller stadig flere fra. Det er både naturlig og nødvendig fordi høyere innvielse fører til noe man må ha både styrke til å møte og innsikt til å fatte. Ikke alle er rede for slikt. Derfor skal de heller ikke forbi visse trinn før de er rede, ofte aldri.

Dette kan virke elitistisk, noe det er, og som kritikk av frimureriet og tilsvarende ordener. Sett i forhold til bevissthetsutvikling og evne til overskridende innvielse i høyere innsikter, er det også det. Samtidig vil jeg tilføye at alle mennesker har behov for et utgangspunkt. Det kan de finne i frimureriet og lignende organisasjoner, men så lenge disse ordener tar opp medlemmer uten forutgående prøving, vil de forbli en kindergarten. Det skal sies at det svenske system som virker i de nordiske land og Tyskland, kanskje har større tyngde enn de aller fleste, men med et medlemskap som overveiende er mest interessert i det sosiale aspekt, er resultatet uunngåelig utvanning. Det gjelder generelt.

På bakgrunn av ovenstående korte, historiske gjennomgang, er det åpenbart at det er en ganske liten håndfull personer som har bygget opp den nye europeiske strukturen som sikter på det vestlige menneskes oppvåkning til høyere bevissthetsnivåer, men mange som her ikke er nevnt, er ikke glemt. Det skal også bemerkes at det bak hele denne utvikling ligger en liten, anonym gruppe som aldri har stått frem offentlig og som har arbeidet uavbrutt i mer enn tolv århundrer. I kjernen av hele det her beskrevne historiske bildet, finnes en plan som møter tung motstand fra de krefter som i dag styrer både politisk, økonomisk og religiøst, dessuten materielt og informasjonsmessig. Det innebærer at den viktigste virksomheten foregår i det stille mens den samtidig understøtter en rekke bevegelser som reiser seg mot

krig, miljødeleggelse, rasisme og overgrep mot urbefolkninger og minoriteter, altså høyverdig livsetikk i praksis basert på dyp innsikt. Jeg skal vende tilbake til dette.

Ut av den i nyere tids stadig voksende urskog av organisasjoner og ordener som pretenderer okkult kunnskap, forsvinner de opprinnelige rosenkreutzere, de innviede og blir usynlige igjen. Det er ikke bare på det religiøse område sekter oppstår, men også på pretensjoner om høyere viten. Individuer med behov for selvhevdelse som ikke lykkes i politikken eller på andre områder, plukker opp elementer fra flere hold uten tilstrekkelig innsikt, og danner sin egen gruppe, sentrert på deres person. Slike tilfeller er blant annet Scientologene, de såkalte 'mooniene' eller Unification Church og Summit Lighthouse. Tiltrekningen slike grupper har på svake, søkende individer bidrar til og støtter de krefter som vil holde menneskene fast i materiens og det beståendes maktgrep. Enkelte har også støtte direkte eller indirekte fra myndigheter og andre særinteresser slik som de mange neo-evangelistiske sektene i USA.

Det er også grunn til å advare mot det sensasjonelle. Godtroenhet forbindes ofte med spiritismen. Til illustrasjon, deler jeg gjerne en liten historie i den sammenheng. En dame som bodde i første etage i et typisk, britisk rekkehus hadde begynt å legge merke til at det hver kveld presis kl. 22:30 banket i peisen. Tre raske slag fulgt av tre til og så ett noe hardere. Hun samlet en del av naboene for å høre på bankeånden og de begynte med påkallelser. Naboen i tredje etage var svært skeptisk, men til slutt greide de å overtale ham til å delta. Den kvelden banket det ikke. Etter noen minutters venting gikk han hoderystende opp til seg selv, tente pipen og leste litt slik han pleide. Derefter banket han asken ut av pipen mot peisen og gikk for å legge seg. Forsamlingen i første etasje hørte igjen bankingen og kom raskt frem til at bankeånden hadde latt være å banke så lenge

den skeptiske naboen var tilstede. Så fortsatte alt som før. Skepsis er en god last å ha i sinnet.

Denne gjennomgang av ordener og selskaper med mer eller mindre dype røtter i okkultismen og mystisismen viser at det er mange tilnærminger og mange muligheter for feilskjær for søkende individer. Organisasjoner som frimureriet og tilsvarende er ofte i stand til å peke på dype aspekter ved livet og livets realiteter. Gjennom ritualer gir de impulser til intens refleksjon og åndelig orientering, religiøs eller ikke. Dette er en styrke så lenge individene som gjennomgår systemet ikke stivner ideologisk og ender som sosialt konservative i den verden de tilbringer sine dager. Ritualene skal frigjøre, åpne og utvide individets kognitive bevissthetsspenn.

Holder vi oss til den ekte hermetismens videreførere, ser vi at det er individet som er gjenstand for rituelle og seremonielle prosesser. De sikter på å åpne sinnets adgang til høyere innsikter. Det krever bevisst, dynamisk nærværenhet og en fast vilje fordi aspekter ved den egne identitet er sentrum i prosessen. Jeg skal nu kort vise hvorledes prosessene faktisk virker.

Korrespondanser

Det man innenfor hermetisk okkult praksis forholder seg til er bestemte korrespondanser, slik jeg nevnte gjelder for koblingen mellom astrologien, alkymien og kabbala. Planeter og metaller korresponderer i en vel etablert symbolikk. Det handler om harmonerende, korresponderende vibrasjoner med utgangspunkt i det jeg har kalt skaperverbet, egentlig det altunderbyggende spektrum av vibrasjoner. En enkel måte å nærme seg dette prinsippet på er gjennom toner og farger. Fargene har alle sin symbolske betydning avhengig av den kontekst de settes i. Emosjonelt oppleves de også forskjellig. Kulturell bakgrunn blir en egen kontekst på samme måte som bildet fargene fremtrer som elementer i. I tillegg har den rene farge, helt alene, sin egen klang både psykisk, mentalt, spiritielt og som grunntone i en musikalsk sammenheng.

Under verdens første store internasjonale fargekonferanse, «Colour between Art and Science», som ble avholdt i Oslo i 1998, tok jeg disse korrespondansene frem for første gang i en artikkel forbundet med mitt keynoteforedrag. En del av det etterfølgende er hentet derfra. Nu er det slik at lyd og farge ikke er av samme natur. Toner er vibrasjoner i luft, farger er bølger innenfor et snevert område i det elektromagnetiske spektrum. Likevel spiller dette ikke noen rolle, fordi korrespondansene knyttes sammen i menneskets hjerne, i nervesystemet, altså egentlig i bevisstheten. Toner kan oppleves synestetisk som farger. Korrespondansene er med andre ord uavhengig av form og medium.

Farger er et aspekt av lys. Lys er energi i vibrasjon. Vibrasjon er bevegelse, liv som motsats til inert og død. I Logos er liv. Billedlig kan man si at da Logos, skaperverbet, dirret ut i Altet, fikk det uskapte uttrykk og tok form. I den okkulte filosofi er verbet det igangsettende eller kontinuerlig skapende. I det kabbalistiske hovedverk «Sepher ha-Zohar»

og i det eldste av alle kabbalistiske skrifter, «Sepher Yetzirah», betones det uttalte verbets skapende kraft. Dette fremgår også av flere religiøse tekster, inkludert den judeisk-kristne Bibelen. I det uskapte finner en fortetning sted og materien dannes. I materien oppstår varme og av varme lys. Altet er i bevegelse. Universet bygges fra den dypeste rytme, oktav på oktav og alt det skapte organiseres langs denne uendelige skala. Bevegelse, vibrasjon er universets liv og dette livs innerste natur er *lyd*, klangen av det 'tapte ord' som enkelte kaller det. Bevissthet er slik teknisk sett vibrasjon over en skala. Den både er og genererer vibrasjon.

Det innerste i all bevegelse er vibrasjon. Moderne fysikk bekrefter dette og viser samtidig at det nettopp er tingenes vibratoriske tilstand som gjør det mulig å sanse og erkjenne deres egenskaper. All materie og alle sansbare fenomener er i sin innerste natur vibratoriske og hviler derfor på en harmonisk lovmessighet som overensstemmer med musikkens. Dette er Keplers *harmonice mundi*. Dette er den hinduistiske *Shabda-Brahma*, som sier at lyd er universets bærende kvalitet. Fra India, Babylon og det gamle Egypt føres den samme forestilling videre via hebreerne og araberne på den ene side, og Pythagoras og andre greske filosofer på den annen. Aristoteles behandler forholdet mellom musikk og fargeopplevelse i «De sensu». Isaac Newton påpeker sammenhengen mellom toner og farger i «Opticks», som han utga i 1704. Jung trekker forbindelsen videre til psykologi og alkymi i sine arbeider.

Samlet setter dette korrespondanser i sentrum også for den okkulte tilnærming. Den gamle filosofi og den moderne vitenskaps teorier og forskningsresultater er ikke okkulte, men underbygger hver på sin måte den vestlige okkultismens grunnleggende hermetiske lov om analoge sammenhenger, slik den kommer til uttrykk i «Tabula Smaragdina», men med litt andre ord. I det lille, som i det

store; i det store, som i det lille, uttrykker nettopp korrespondansene mellom mikrokosmos og makrokosmos som harmoniske forbindelser over hele skalaen. Denne gamle formel ligger til grunn for okkultismens lære om analoge sammenhenger, om forbindelsen mellom atomene i det lille og stjernene i det store univers, mellom klanger og farger, og mellom det fysiske og det ikke-fysiske.

Forbindelsen mellom tone og farge er ikke, slik det iblant hevdes, vitenskapelig basert, ved at den korresponderende farge befinner seg i et eksakt oktaveleie i forhold til tonen, det vil si slik at man ved å doble tonens frekvens over ca. 40-41 oktaver kommer frem til fargen. I tone-farge relasjonene viser det seg at fargen som forbindes med den enkelte musikalske tone er eller ligger nær ved *komplementærfargen* til den farge som står i et slikt oktavforhold til tonen.

Den okkulte oppfatning av fargene som energier med spesifikke egenskaper hviler på en særlig forståelse av forholdet mellom tone og farge. Det ligger en generell intuitiv menneskelig erfaring til grunn, der det erkjennes at visse farger og fargekombinasjoner i likhet med bestemte toner og klanger, har en definerbar effekt. Denne erfaringsbaserte kunnskap ligger til grunn for den hinduistiske *Mantra-vidya*, og er derfra bragt inn i den vestlige okkultisme. I den okkulte overføring anvendes kombinasjoner av toner og farger bevisst for å påvirke sinnet.

Praksis på dette område varierer en del, men det er stor samstemmighet mellom de forskjellige systemene når det gjelder kombinasjonene av toner og farger. En metode som praktiseres innenfor både yoga-tradisjonen, den pythagoreiske skole og hos rosenkretzerene, består i å intonere vokalklanger eller *mantraer* på bestemte toneleier samtidig med konsentrasjon på en farge eller fargekombinasjon, en *tattwa*, eller mental visualisering av samme.

Hensikten med intonasjon og fargevisualisering er å harmonisere individet på alle plan, det åndelige, det mentale, det psykiske og det fysiske, og å fremme en utvikling av spesielle evner og egenskaper ved å påvirke bestemte sentre i legemet og spesielt i hjernen. Hjernens og nervesystemets bioelektriske virksomhet ligger, ifølge den britiske forskeren Frederick Finch Strong (1872-1955), som bygger videre på arbeidet til sin landsmann, kjemikeren William Crookes (1832-1919) i *The British Association for the Advancement of Science*, innenfor ca. 10 oktaver i det elektromagnetiske spektrum. Intonerte toner vibrerer i hele legemet og selvsagt i nervesystemet og harmoniserer hele systemet på den gitte frekvens.

Mennesket har i denne sammenheng to tilnæringsmåter som karakteriserer den okkulte tradisjon, nemlig fargen som energi og som emblem. Den emblematiske tilnærming dreier seg om en kognitiv bevisst anvendelse og tolkning av farger, som er satt i system og knyttet til symboler som er relatert til hverandre innenfor dette system på en helhetlig og fullstendig måte. Betraktningen av fargen som energi er knyttet til oppfatningen av dens egenskap som et aspekt av lys og til oppfatningen av dens subtile evne til å påvirke sinnet.

Ved tilpasset påvirkning av bestemte vibrasjoner fra lyd og lys reguleres strømmene i nervesystemet. Når dette utføres korrekt, leder det til harmonisering, og ved å betone bestemte vibrasjoner i sammenheng med andre øvelser, vekkes nye funksjoner og evner til aktivitet i mennesket som er av grunnleggende betydning for å oppnå utvidelse av erkjennelsesevnen innen de transcendentale erfaringsområder som *virkelig* er okkulte eller mystiske, selv om slike øvelser alene ikke er tilstrekkelig.

Samtidig anvendelse av farger og toner er en effektiv metode til å regulere sinnet og skape den nødvendige konsentrasjon til å fremme mystiske erfaringer. *Mantra* og *tattwa* eller en monoton klang forbundet med en nøye tilpasset monokrom farge kan åpne døren til rom med flere enn tre dimensjoner. Den franske billedkunstneren Yves Kleins (1928-1962) *Symphonie monotone-silence*, fra ca. 1955, er et glimrende eksempel på dette. Hans kunst ville passet perfekt inn i ovennevnte Salons Rose+Croix. I 1997 ble jeg, som følge av min virksomhet innen rosenkreutzeriet invitert til å holde et foredrag om Yves Klein og disse korrespondansene i Norges Museum for Moderne Kunst i Oslo.

Yves Klein var rosenkreutzer av den Heindelianske skole. I følge denne skole, og helt i samsvar med den overførte okkulte tradisjon, heter det at lyd metafysisk går forut for farge. Den fysiske verden er formenes domene, drifts-energiens verden er fargenes område, men tankenes verden er tonenes sfære, og slik har tonen en skapende eller destruktiv kraft. Når Yves Klein skrev sin *Symphonie* var det med klar referanse i denne tradisjonen. Symfonien hviler monotont over tonen D, i en D-dur akkord. Tonen D er forbundet med fargen orange. I tonens fylde kan tilhørerne oppleve at de omslutes av en lys, gylden orange, og idet stillheten trer inn, at rommet fylles med *nærværet* av komplementærfargen blå. Hemmeligheten i dette merkvordige musikkstykke ligger i det dyp-blå efterbildet som fyller stillheten efter det massive gylden-orange angrep på den psykiske trommehinne.

Det finnes knapt noe annet tilfelle der bildende kunst og musikk på en så entydig måte evner å demonstrere de prinsipper som ligger til grunn for den okkulte eller mystiske anvendelse av farge og klang. Når det soniske blå efterbilde fyller sinnets rom faller de tre kjente dimensjoners mentale vegger bort og åpner for den direkte sansning av nettopp det

Yves Klein ønsket å formidle, gjennom klang å danne det psykisk-mentale grunnlag for den rene billedlige sensibilitets sansning av det grenseløse roms blå fullhet av nærvær. Tilsvarende er hans monokrome blå bilder, malt med en blåfarge Klein selv blandet og patenterte, ment å gå motsatt vei. Ved å feste blikket på dem en stund og derefter flytte blikket til en hvit flate, vil efterbildet vise komplementærfargen, en orange som peker hen på gull. Dette kan sees som en sirkel der denne fargen igjen fanges opp av tonene i *Symphonie*. Det er verd å notere seg at dette samspillet mellom Kleins blå monokromer og hans *Symphonie* til min store overraskelse var fullstendig ukjent for kunstekspertene da jeg presenterte dette.

Den russiske komponisten Alexander Nikolayevich Scriabin (1871-1915), som også tilhørte rosenkreutzerne, skrev musikk med farger. Hans symfoniske verk *Prometheus - Ilddiktet*, Op. 60 fra 1910, og hans ufullendte oratorium *Mysterium*, ledsages av farget lys som skal spilles på et lysorgel. Her understøttes musikkens budskap av fargen på samme vis som fargens budskap understøttes av tonene i Yves Kleins *Symphonie*. Prinsippet er det samme i begge tilfeller og samsvarer helt med den overførte tradisjon som danner grunnlaget for den vestlige okkultisme.

Den første Imperator av Rosenkorsordenen AMORC, H S Lewis, konstruerte et lysorgel, Luxatone, som konverterte toner til farger. Fargene ble vist på en trekantet skjerm for å vise sammenhengen mellom toner og farger. Han konstruerte også et instrument han kalte The Sympathetic Vibration Harp for å vise hvorledes sympatiske vibrasjoner virker.

Musikk, klanger, danner farger i sinnet og former i luften. Formdannelsene i luften kan sees som harmoniske strukturer, ofte som buer. Disse kan gjenspeiles i utformingen av rom og gjenstander. Rommene i de gotiske

katedralene er konstruert over nettopp slike musikalske strukturer. Saint-Yves d'Alveydre gjenoppdaget disse strukturene og nedfelte kunnskapen i et system han kalte *archeomètre*. Den målestokk han etablerte forklarer både de visuelle og de emosjonelle inntrykkene man mottar ved å tre inn i en slik katedral og ikke minst den utrolige akustikken. Det er verd å notere seg at arkitekturen også gjenspeiler en bestemt rytme, og at symbolikken ytterligere understrekes av skulpturenes og motivenes plassering og rekkefølge i rommet uten at jeg skal gå inn på det her.

Et annet interessant uttrykk for sammenhengen og korrespondansene mellom klangbilder og form, er ballett. Bevegelser danner former som kan erfares ved å se på bevegelsenes sammenheng over et bestemt tidsforløp. Korrespondansene har en egen plass innen antroposofien, der de kommer til uttrykk gjennom *eurytmien*, en spesiell bevegelseskunst nøye knyttet til klangbildenes former i luften. Ofte er denne kunsten ytterligere understreket ved den fargebruk som er satt i system i utøvernes drakter og lette stoffer som flager effektivt under fremføringen.

Klanger, akkorder og rytme danner også matematiske mønstre og tallrekker, noe som har vært kjent minst siden Pythagoras tid. Akkorder i alle tonearter, ikke bare de vestlige, er fantastiske fargeblandere med psykisk effekt. Nesten all musikk berører sinnet, men klassisk musikk, ikke kun europeisk, virker på høyere nivåer. Dette er effekter alle komponister og det store flertall av dirigenter og musikere kjenner. Komponistene har gjerne en intuitiv innsikt i slike sammenhenger og noen er svært bevisste om dette når de skriver musikk. De vet hva de vil formidle. Enkelte har egne signaturer, slik Wagner bruker kvart- og sekst-akkorder og enkelte middelalderkomponister anvendte tritonen, en akkord med forhøyet kvart som fikk betegnelsen *diabolus in musica* fordi dens dissonans skaper drama og terror.

Den tyske komponisten Johann Sebastian Bach (1685-1750) anvendte både bevisst og intuitivt tallsymbolikk i en rekke av sine verker. Han utforsket samtlige dur- og molltonearter nettopp for å erkjenne deres effekt. I tillegg mestret han rytmikk på en slik måte at det ingenlunde er overraskende at hans musikk oppfattes som matematisk, men det handler egentlig om en musikalsk tilnærming til spirituelle sinnbilder. For en synestetiker fremstår et spesielt fargespill til mye av Bachs musikk. Det viser at han hadde okkulte innsikter, men selv tolket dem religiøst.

Vitenskap og kunst bekrefter hver på sin måte den okkulte forestilling om sammenhengen mellom toner og farger og deres anvendelse og virkning, men dette ville hatt lite med det okkulte å gjøre om det ikke lå noe dypere her. Okkultismen er læren om det skjulte, om adgangen til en høyere, transcendent eller indre verden og til innsikt i mysterienes hermetiske innhold. Det er en virksomhet der resultatet ikke er objektivt kvantifiserbart fordi det utvikles kvalitativt i mennesket selv. Mennesket er selv både objekt og redskap.

Arbeidet som foregår innenfor mysterieskolene og de okkulte ordener er også skjult, lukket for de som ikke selv er innviet i det og derigjennom kan ta del i det. I alle lukkede ordener og mysterieskoler kreves det visse personlige forutsetninger for opptagelse og for deltagelse. Ord, handlinger, symboler, musikk og farger som anvendes her er konduktive for den personlige ervervelse av innsikt og ansporende til mystisk erfaring, nettopp en følge av korrespondanser.

De ritualer og seremonier som anvendes har til hensikt å gi helt bestemte impulser som underbygger undervisningens innhold og gjør den tilgjengelig. Ritualene er ofte meget sammensatte. De har et dramatisk element som utspilles gjennom symbolske handlinger og talemåter.

Aktørene i ritualet gestalter bestemte prinsipper, ikledd masker eller bekledning som er rik på symbolverdi knyttet til det de representerer. Handlingsrommet er symbolsk, og farger inngår her både emblematiske med en tilskrevet symbolverdi og som en subtil energi med psykologisk påvirkningskraft. I tillegg anvendes ofte egnet musikk, klangbilder og intonasjoner på gitte tonenivåer.

Fargenes effekt på sinnet har lenge vært kjent innen persepsjonspsykologien. Denne effekt styrkes gjennom den symbolske kontekst de anvendes i, og når dette videreføres i spesielle åndelige og mentale øvelser som er nøye sammensatt og gradert, påvirkes de psykiske sentra og de endokrine kjertlene igangsetter viktige prosesser som fører til endringer i blodet. Den endring som finner sted i blodet er analog med prosessen i Det Store Verk, og henger nøye sammen med dette.

De grunnleggende korrespondanser er uløselig forbundet med vibrasjoner, vibrasjonsrater, frekvenser som står i bestemte forhold til hverandre som harmonier eller dissonanser. Dissonans er det disruptive motstykke til harmonisk formdannelse. I musikken danner dissonanser spenninger, i verdensaltet skaper de oppløsning av strukturer som grunnlag for endring og ny formdannelse. Sett på denne måte er det ikke vanskelig å oppfatte verdensaltet som manifestasjonen av kosmisk musikk. Det okkulte arbeid består i å oppfatte denne musikken og iverksette subtile vibrasjoner for å realisere bestemte mål, bli en skapende agent på et gitt bevissthetsnivå.

Vibrasjoner er som nevnt også rytme. De aller fleste moderne mennesker kjenner populærmusikkens dunkende, faste rytme, men overser likevel denne rytmens opprinnelse og faktiske virkning. Rytme har til alle tider koordinert bevegelser vi kaller dans. Alle kjente kulturer danser, om enn

forskjellig og til forskjellige rytmer, fra den enkle popkulturens 4/4 takt til komplekse afrikanske, balkanske, indonesiske og indiske rytmer. Den bakenforliggende impuls, hensikten med rytme og dans, er å bygge samstemthet gjennom bevegelse. Hos mennesker som følger en rytme, enten passivt som under en sjamantrømme, eller aktivt gjennom dans, finner det sted endringer i det biologiske system, spesielt i kjertlene og nervesystemet, som bevirker endringer i bevisstheten. Slik sett er det suggestivt. Lavfrekvent tromming alene kan påvirke nervesystemet og fremme trance eller trancelignende tilstander.

Moderne ungdommer flokkes til dansegulvet, ikke kun som del i et paringsrituale, men fordi rytme og bevegelse beruser sinnet og på et ikke like sansbart nivå skaper samstemthet. Her kommer menneskets flokkinstinkt til fullt uttrykk og det er ikke mye forskjellig fra urfolks danser annet enn gjennom kulturbestemte valg av rytmer og harmonier. Hos urfolk med større naturlig samstemthet går dette dypere og ofte induserer det trancetilstander. Det er de samme tilstander det moderne menneske søker uten å være like direkte klar over det. Rytmen suger til seg mennesker i en ubevisst jakt på nettopp samstemthet og harmoni, fellesskap i en verden der virkelig nærhet begynner å bli mangelvare. Her finnes årsaken til at mange unge mennesker søker å forsterke effekten ved bruk av kokain, ecstasy og andre droger, dessverre alt for ofte både farlige og vanedannende.

Det er ikke bare trancemusikk som induserer endrede bevissthetstilstander. Det gjør også etnisk musikk fra alle deler av verden, jazz og klassiske verker. Forskjellen er kun utgangspunktet, hvor det enkelte individ står i forhold til harmonisk følsomhet, en følsomhet som utvikles over tid, over et liv. All musikk, også den mest abstrakte klassiske, har rytme innebygget. Rytmen virker uansett form på det sensitive sinn, men de mer komplekse harmoniske struk-

turene i det klassiske musikkrepertoiret tar tak i langt mer subtile elementer i bevisstheten og kan trekke lytteren, som gjerne er fysisk passiv, men psykisk og mentalt desto mer aktiv, over i helt andre verdener. Bevisstheten påvirkes dypere og mer subtile nivåer vekkes opp. Gjennom musikkens harmoni og dissonans, flyt og rytme er det mulig å forflytte seg med oppmerksomhet gjennom det spirituelle og erkjenne det transcendentale.

Kosmos betyr orden i motsetning til kaos, uorden. Når det foreligger orden finnes det gjerne også en mening bak. Universet er, selv om det kan virke kaotisk, utrolig ordnet. Det styres av presist tilpassede lovmessigheter og konstanter fra kvantenivå til galaktisk nivå og ennu større strukturer. Likeledes styres menneskets organisme av en dyp lovmessighet, som en refleksjon av kosmos i et mikrokosmos. Det er en organisk sammenheng mellom nivåene som springer frem fra kvantenivå hvor den orden dannes som hentes ut av kaos. Vibrasjoner, rytme forbinder nivåene med hverandre fra det groveste fysiske til det mest subtilt spirituelle.

Den okkulte praksis vi kaller operativ magi gjør praktisk bruk av korrespondanser som er forbundet med hverandre gjennom vibratoriske forbindelser som oktav, kvint, kvart, ters og andre harmoniske spenn. Aktiveringen av en slik korrespondanse gjennom en form for aksjon som jeg her ikke har anledning til å beskrive, rettet mot et bestemt mål vil ha effekter som for en uinnviet vil fortone seg som magisk, endog umulig. Slik praksis krever ikke kun dyp kunnskap om korrespondanser og hvorledes de forholder seg til hverandre, analogt med forholdet mellom farger og toner, men også beherskelse av svært avanserte teknikker på flere bevissthetsnivåer.

Korrelerte, ikke tilfeldige, strukturer og handlinger er grunnlaget for orden og system. Det er helt åpenbart at hele

vårt univers er et slikt system slik også menneskets organisme og alt liv på jorden og alle prosesser i dens mineralske grunn er. Også kjemiske reaksjoner er uttrykk for orden innenfor et system vi kan anskueliggjøre i grunnstoffenes periodiske system. Det vi ikke ser er hva som bevirker dette sammensatte system og den orden som utgår derfra.

Ennu mindre fatter vi hvorfor disse systemer, vårt kosmos og vi selv i det hele tatt eksisterer. Vi kan knapt ane det. I våre forsøk på å forstå har vi søkt til tro, til religion, endog til spekulasjoner om at vi bare er en avansert, tredimensjonal dataanimasjon styrt av '*aliens*', men heller ikke dette gir svar dersom vi går slike forestillinger på klingen. De forklarer ikke hvorfor slike '*aliens*' eventuelt eksisterer. De er konstruksjoner å lene seg til i mangel på forklaring, til trøst og forsøk på meningsdannelse.

Forestiller vi oss det tomme rom, kvantevakuumet som et felt som utgjør selve kosmos, og vi lar en kraft virke i dette rom, en vibrerende energi vi kan forestille oss at stråler kvantepakker inn i dette rommet, kan vi også se den kontinuerlige skapelsen. Partikler oppstår av den virtuelle kraft som utenfra virker inn i det tredimensjonale verdensrom og fyller det med tid. Tid er innenfor denne avgrensede ramme det samme som bevegelse. Alt blir bevegelse gjennom rommets befruktning av dirrende energi, verbet fyller livmoren som sperma.

Følgen av dette bilde blir en slags skapelsesteori basert på et møte mellom to motsetninger som sammen produserer en tredje tilstand; vårt univers. Det er mulig å se denne prosess som stadig pågående og uttrykk for en kraft hinsides vårt romtids kontinuum. Det er ikke behov for noe *big bang* der verden oppstår av et forestilt intet. I stedet ser vi vårt univers som fortløpende generert av en høyeredimensjonal verden. Det abstrakte kvantevakuum-rommet er som et skjød

som opptar i seg eksistensens gnist og gir et nytt felt for bevissthetens uttrykk, her også fanget i fragmenter, som i mennesker.

Den kraft som bevirker dette oppfattes i gammel vedisk vitenskap som en emanasjon fra akhasa kalt *prana*, en pulserende kraft som danner materie og oppløser den, puster virkelighet inn i verden og trekker den tilbake til akhasa, til kilden. Dette anses å være den prosess som både bevirker verdens erfaring og bevarer disse erfaringene. I dette bilde deltar og uttrykker vårt lille bevissthetsfragment en syklus gjennom liv og død.

Hele vårt univers koker av vibrasjoner, elektromagnetiske, biologiske, psykiske, mentale og spirituelle. Det vibrerer på alle plan og gjør virkeligheten erkjennbar, sansbar. Vi kan ikke kjenne en gjenstand som er i fullstendig inert. Vibrasjoner er rytme. Universet har rytme, året har rytme, mennesket har rytme. Natt følger dag følger natt. Mennesket sanser hele denne rytme i sitt indre, i biologien, i nervesystemet og evner å fange glimt av den kosmiske symfoni og de underliggende korrespondanser. Vi gjenspeiler denne opplevelse gjennom musikk, rytme og dans.

Ervin László skriver at «*partikler og alt vi kjenner som verdens virkelige ting ... lager hologrammer i det subtile energifelt som underligger alle verdens ting*». Han sier også at «*hologrammene finnes overalt hvor interferensmønstrene selv er tilstede*» og at «*de finnes som potensiell og varig informasjon om alt som har skapt dem*». Det innebærer at hologrammene tar opp og bevarer informasjon basert på hvorledes de ble dannet. De blir slik det arkiv som er selve akhasakrøniken. I dette ligger at «*alt i verden informerer alt annet, samtidig som det selv informeres av alt annet*». Dette tolker jeg til å bety at alt påvirkes av alt annet på både grove og dypt subtile måter. Også informasjon er vibrasjoner, ordnede korrespondanser.

Intet er løsrevet og vi må slik se vår individuelle posisjon og vårt ansvar i forhold til alt annet, spesielt det som umiddelbart omgir oss. Det László snakker om er kvantebevissthet.

László mener at våre grunnleggende arketypiske og kognitive trekk gjennom tidligere generasjoner og kulturer har dannet mønstre i et eksisterende felt som han kaller et *psi*-felt og hvor alle kunnskaper og erfaringer er samlet og tilgjengelige for individet. Han anser at dette *psi*-feltet ivaretar energier som er forvandlet fra en form til en annen gjennom universets mange prosesser, inkludert menneskets handlinger.

Ved å ta opp igjen magien, ser vi at det er gjennom *psi*-feltet korrespondansene virker. Det er nettopp menneskets handlinger som står i sentrum her, men som innenfor magien ikke er det samme som fysisk utadrettede handlinger. Det er handlinger gjennomført gjennom det transcendentale, på transpersonlige, overskridende nivåer. Her handler det om bevisst anvendelse av nettopp den type korrespondanser jeg har beskrevet over. Å agere direkte på et nivå med sikte på å påvirke et annet nivå, er som å slå an en akkord på et klaver og erfare resonansen i strenger på en annen oktav. Dette har en åpenbar kosmisk bakgrunn.

Spekulasjonen om at mørk materie består av en type partikler vi så langt ikke har instrumenter som kan detektere blir bare et forsøk på å flytte noe ukjent inn i kjente rammer for forskning. Mørk energi blir ennå mer u håndgripelig. Den anses å være drivkraften bak universets synlige ekspansjon, altså en motvekt til gravitasjonen. Jeg våger tanken at dette nettopp er den energi som driver hele kosmos og er skaperverbets kontinuerlig virkende uten begynnelse, uten ende. De nevnte prosentanslagene er kun basert på rent materielle observasjoner. I et uendelig, evig kosmos blir de helt uten mening, fullstendig irrelevante.

Blikker vi tilbake på universet som informasjon, er vi også selv informasjon og vi både opptar og genererer informasjon. Vi radierer informasjon uten at vår kognitive dagsbevissthet oppfatter det og vi legger igjen spor av påvirkning. Det er som vi følges av et kjølvann vi ikke kan se. Dette gir en dyp begrunnelse for å ta ansvar for sine medmennesker, det økologiske system vi er en del av og ikke minst for våre tenkemåter. Tanker er kraftfulle vibrasjoner som danner korrespondanser med både andre tanker og ytre, materielle forhold. På bestemte nivåer er de som magi. De virker og påvirker. De pløyer opp kjølvann, setter spor på godt og ondt.

Kosmos er aktivt, kreativt, selvgenererende og selvoppholdende som en stor tanke. Liksom dets dimensjoner overskrider tid og rom slik vi kjenner vårt univers, genererer det en levende, bevegelig virkelighet innenfor rammen av dette univers. Vår erkjennelsesevne strekker seg kun vanskelig utover denne ramme, men det går en indre kanal til høyere innsikt gjennom bevisstheten når den strekker seg inn i høyere tilstander. Det er ikke behov for noen «*beam me up*» teleportasjon à la Star Wars. Det er mye enklere og helt uteknologisk. Siden vårt bevissthetsfragment er en del av hele det kosmiske bevissthetsfelt, er vi alltid og overalt i kontakt med alt gjennom korrespondanser. Det partikulære speiler det universelle.

Det universelle og det partikulære

Ser vi på bakgrunn av den her beskrevne korrespondansestruktur for oss hele det univers, det kosmos vi lever i, både det synlige og ikke minst det våre øyne ikke ser, må vi erkjenne at alt partikulært er omfattet og omsluttet av det kosmiske og en på alle måter ubegrenset bevissthet. Da er det mulig også å forstå hvorledes alt er uten begrensning i tid og rom, at det finnes ingen grense i fysisk forstand, ingen begynnelse eller slutt på noe som helst tidspunkt. Alt er værende, ubegrenset, *alltid*.

En slik bevissthet kan ikke erkjenne sin væren uten bevegelse, hendelse eller vibrasjon som tidligere nevnt. Dette fører uunngåelig til en konstant og alltid pågående strøm av kreativ virksomhet. Kreative krefter polariseres og noe oppstår der polene møtes. Det danner partikulariteter; tilsynekomsten av adskilte fenomener, slike som stjerner, planeter, mennesker, trær og sandkorn. Disse rammes inn av materialitet med romlig avgrensning og av tid innenfor hvilken de har bevegelse.

For å rekapitulere i korthet er altet fylt av en universell bevissthet som koagulerer det vi kaller materie. Denne materien er dermed i bunn og grunn også bevissthet, men i partikulær tilstand helt ned på subatomært nivå. Et tre, en sten, en mygg, en torsk eller en bjørn representerer forskjellige partikulære bevisstheter med hver sin nisje i den totale manifestasjon som er vår planet, Tellus. Hver eneste levende art på jorden er slik forbundet ved en felles bevissthet karakteristisk for dem. Dette gjelder også menneskene. Vi er forbundet med hverandre i en sfære vi individuelt ikke ser. Ytterligere er jorden del av en type bevissthet som hører sammen med hele vårt solsystem. Solen er også bevissthet, en innsikt jeg lar peke hen mot den norske billedkunstneren Edvard Munch (1863-1944), sitert senere.

På vårt nivå, i denne helhet samler menneskene seg i flokker, herunder som nasjoner med felles språk og kultur eller som subkulturer basert på forskjellige fellesnevner som religiøs tro eller ideologier, og danner med dette lokale sfærer innenfor den større. Slike avgrensede bevissthetssfærer representerer en aggregering i bevissthetsfeltet som danner det jeg har definert over som egregorer.

Våre menneskelige partikulariteter er slik i besittelse av en avgrenset bevissthet innenfor disse betingelsene. Begrensningen fører med seg et like avgrenset virkeområde, primært det fysiske og tankemessig intellektuelle, men også innen det psykiske og spirituelle område. Når vi forholder oss til det fysiske, vokser det frem forskjellige former for begjær, i første omgang basert på umiddelbare behov. Det er disse behov, videreført som begjær som leder til spenninger mellom partiklene, det vil si menneskene. Mennesker samler seg om felles behov som etterhvert blir en jakt. Stammer blir til nasjoner der individene underkaster seg felles strukturer, felles ideologi og felles mål. Interne maktstrukturer leder til et indre trykk som får utløsning i en konfronterende dynamikk i forhold til andre.

Historien kjenner, som også påpekt over, stygge eksempler på hva som skjer når strukturene domineres av ideologier både innenfor et lokalt område og internasjonalt. Det er tilstrekkelig å peke på den katolske inkvisisjonen som finner sin moderne parallell i dagens kristne, jødiske, islamske, hinduistiske og buddhistiske fundamentalisme. Forestillinger om at mennesker med en annerledes kultur ikke var fullverdige mennesker førte til europeernes folkemord på urfolk over hele det amerikanske kontinent og andre steder i verden. Kultur-revolusjonen i Kina var, slik drap og folkemord rundt om i verden er, basert på ideologier som adopteres av en befolkning uten kritisk sideblikk. Det er derfor viktig at vi ikke ukritisk antar den vestlige såkalt

demokratiske ideologi, som i disse dager selvforherligende driver frem kupp og angrep på nasjoner og folk over hele verden.

Fenomener som disse har sin rot i at det dannes felles tenkemåter, politiske ideologier eller religiøse doktriner i en mer eller mindre koherent befolkning. Slik understøttes også alt fra fenomener som rasistisk suprematisme, sionistiske forestillinger om enerett til påstått historisk land, nasjonal patriotisme, religiøse forestillinger om egen tros ufeilbarlighet og ditto politiske overbevisninger. På et høyere nivå dannes egregorer rundt tankeformer som kollektiv gruppebevissthet, altså en overpersonlig fellesbevissthet som på det fysiske plan rotfester et narrativ basert på forestillinger om felles identitet. Individet opptas i massen når det legger fra seg sin selvstendighet og ukritisk knytter sitt fragment til en egregor der linjen til Urgrunden overdøves. Jeg skal straks gå nærmere inn på dette og vise på hvilket nivå egregorer av denne type virker.

Jeg nevnte i tilknytning til religion bruken av allegorier, symboler og ritualer. Dette er ikke unikt for religionene, men forekommer i alle tenkelige sammenhenger i våre daglige omgivelser. Reklamen og livsstilssymbolene ser vi overalt, men viktigere er den politiske bruk av symboler, konstruerte narrativer og seremonielle handlinger som har til hensikt å samle folk rundt bestemte ideologier, nasjonal identitet, storgisk patriotisme og religiøs, etnisk eller rase-messig samhörighet. Slik religionene har sine symboler, symboliserer politiske partier seg selv med en farge og en logo, nasjoner har sine flagg, soldater og politi sine uniformer. Vi kjenner alle den russiske bjørn, den amerikanske ørn og den kinesiske drage.

Alle slike symboler tjener til å fokusere og samle de individuelle bevisstheter for at de igjen skal tjene et nasjonalt

eller annet mål. Dette er også en form for lenking, slavebinding, som fratrar individet kraften det har behov for til egen indre søken. Det binder det til ytre, materiell identifisering og målformulering. Skaden begrenser seg ikke kun til det personlig åndelige og intellektuelle, men slår ut massivt på alle nivåer, inkludert det fysiske, gjennom konflikt og krig. Det skulle være tilstrekkelig å minne om hakekorset, det nazistiske narrativ og ditto israelske narrativ og den seksoddede stjerne for å vise sammenhengen. Idéen om en ren germansk-arisk stat og en ren jødisk stat er fullstendig parallelle og bygger på eldgamle forestillinger om tabuer og renhet. Svastikaen og stjernen er gjennom det politiske misbruk fraranet deres opprinnelige innhold.

Dessverre brukes symboler, folkelige nasjonale ritualer som nasjonaldager, parader og lignende, samt konstruerte narrativer, ikke kun for å samle, men også for å splitte, atomisere samfunnet, definere partikulære enheter ut fra symbolske anknytninger til ideologier, raser, sekter og politiske partier. Atomiseringen koblet med jevnlig forekommende kriser, politiske, økonomiske og andre, skaper utrygghet i befolkningen og følgelig klamring til en hensynsløs ledelse, demokratisk eller despotisk, det spiller ingen rolle. Når mennesker ledes til slike foki, ledes de samtidig bort fra innsikten om det universelle og det partikulære driver dem mot gjensidig ødeleggelse. Innholdet er falskt, konsekvensene katastrofale. Utallige mennesker frarøves sin vei til en samlende, bevisst innsikt.

Et poeng med dette skrift er ikke kun å forsøke å definere bevissthet i seg selv, men å vise hvorledes bevisstheten i forskjellige stadier eller tilskikkelser bidrar til den verden vi daglig opplever. Det er et uomgjengelig faktum at de fleste mennesker gjennom oppvekst og relasjon til samfunnet som omgir dem, trenes opp til å begrense sitt kognitivt bevisste opptak av verden og i tillegg trekkes mot det partikulære. Det

hindrer utsynet, det forflater individets verdighet. Videre umyndiggjøres individet under ideologier og religion. Derfor er det et påtrengende behov for at det individuelle gis mulighet til å romme det universelle.

Universet er et helt levende vesen der alt er tettere knyttet sammen enn det vi eller våre astronomer er i stand til å oppfatte. Det er bundet sammen i et nettverk av vibrasjoner, energi, altså bevissthet. Alt som skjer et sted i universet, også her på vår planet, danner effekter liksom ringer i vannet, resonnerer i dette nettverket og oppfattes øyeblikkelig i helheten. Intet unngår denne oppmerksomhet. Saint-Yves d'Alveydre uttrykte denne integrasjon av mennesket og universet på en svært treffende måte i sin bok «Les Clefs de l'Orient» fra 1877, slik: *«L'Univers est l'Être des Êtres, et cet Être qui contient tous les autres en lui est l'Homme même»*. Det er Mennesket med stor M som bærer alt i seg i sin værenhet. Det partikulære er integrert i det universelle som det universelle er integrert i det partikulære. Det er speilingen som fremhevet av Hermes Trismegistos.

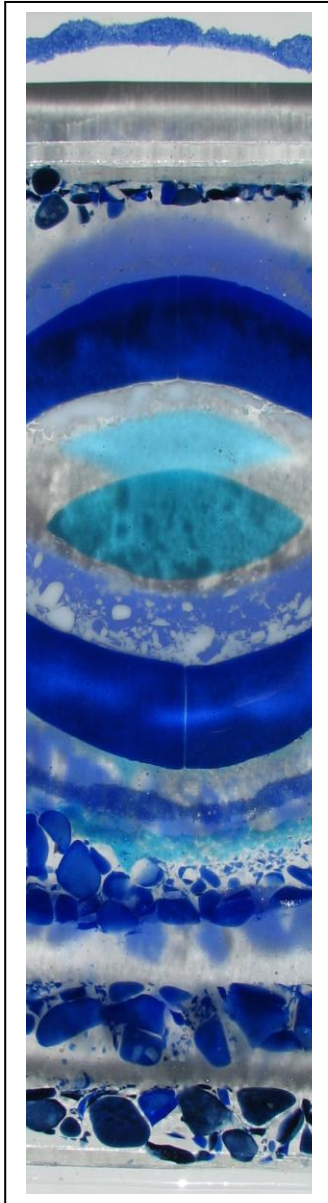
Vi er nært tilknyttet ethvert punkt i dette universet. På et slikt nivå finnes ikke avstand. Selv om vi observerer at universet utvider seg og vokser, er det allikevel ubegrenset og evig, og med det opphører tid og sted å ha betydning. Vi er ute av stand til å overskue dette. Selv om enkelte mener universet vil bevege seg utover i all evighet og ende opp som et tomt mørke der ikke engang partiklene lenger finnes, ser jeg for meg noe helt annet; at hele kosmos langsomt dematerialiseres til lys i sin reneste forstand, at det blir et lyst, høyst bevisst rom som iverksetter en ny og fullstendig annerledes forvandlende kreativ prosess. Materiens fase overgår til lysets.

Det er neppe mange astronomer som har fundert over hvorvidt utviklingen faktisk består i å spiritualisere univer-

set, at grove, materielle substanser som vibrerer på lave nivåer skal oppløses til høyere, immaterielle vibrasjoner og bli lys; ikke lys vi ser med våre øyne, men et lys som overskrider det visuelle. Det øyet ser som dypt mørke der ute er bare lys på andre nivåer enn vi kan sanse og måle. Det vi ser som ekspansjon i universet kan egentlig være en raffinering, forfining av energi, vibrasjoner som er universets bevissthet. Urgrunden driver fragmentene, det partikulære oppgår i det universelle.

Det indiske skapelseseposet Rig Veda, sannsynligvis forfattet mer enn 1500 år før vår tidsregning, sier at det før manifestasjonen av det fysiske univers hverken var væren eller ikke-væren, ikke død og derfor ikke udødelighet, som det heller ikke var dag eller natt. Samtidig var *alt* som ikke ga rom for noe annet og av dette springer de kreative krefter i både den høyere og den lavere natur. Kosmos er grunnleggende et mysterium. Mysteriet danner utgangspunkt for menneskenes mange, ofte sammenfallende skapelseshistorier. Disse historiene produseres fordi vi ikke evner å fatte at noe alltid har eksistert fullstendig hevet over tid og rom. Slik fødes partikulære religioner av det universelle.

Både abstrakte idéer og fysisk materie er essensielt immateriell bevissthet på forskjellige koaguleringsnivåer. Kreativ bevissthet utstråles som energifulle vibrasjoner og manifesterer seg i begge disse og alle mellomliggende nivåer innenfor den menneskelige sfære. Mennesket som fragment bærer det universelle i det partikulære. Med dette som bakgrunn må vi se nærmere på individet.

V

Individet i livet

Current attempts to understand the mind by analogy with man-made computers that perform superbly some of the external tasks as conscious beings will be recognized as a gigantic waste of time.

Thomas Nagel
Amerikansk filosof (f. 1937)

Bevissthet, identitet og vilje

Som nevnt, er menneskehjernen et av de mest komplekse, biologiske organer som er utviklet på denne planeten. Forestillingen om at denne komplekse masse av nevroner og fett i seg selv og av seg selv evner å produsere bevissthet, tanker og emosjoner har godt feste i materialistisk vitenskap, men som nevnt over oppstår det et problem i grensesnittet mellom den materielle hjerne og immaterielle fenomener som meningsfull kommunikasjon, utvikling av nye idéer, intuisjon og ikke minst subjektiv identitet.

Selvet, identiteten utgjør det vi kaller *jeg*. Det er mange tilnærminger til forståelse av selvet. De viktigste er den narrative, den psykologiske og den psykodynamiske tilnærming som den norske psykologiprofessoren Fred Vollmer (1941-2014) har utgitt en fortreffelig analyse av i boken «The Self» fra 2007. I det følgende baserer jeg meg på strukturen i hans arbeid, men likevel på en løsrevet måte.

Den narrative tilnærming dreier seg om selvets representasjon av seg selv. Den handler om en subjektiv virkelighet hos individet, som produserer narrativet om seg selv, ofte i varierende versjoner tilpasset de sosiale omgivelsene. Slik blir selvet en autobiografi med varierende sannhetsgehalt. Det blir altså et gap mellom det selv vi innerst inne er og det vi produserer og presenterer for omgivelsene.

Den amerikanske filosofen og forskeren Daniel Clement Dennett III (f. 1942), mener at det er hjernen som spinner dette narrativet og strengt tatt ikke helt vet hva den gjør. Andre hevder en teori basert på handling. Denne handlingsteorien sier at alle mentale fenomener er handlinger og ikke hendelser. Selvet etableres og fortelles dermed gjennom handling og dialog med omverdenen. Mennesket har agens, konstruerer og uttrykker historien om seg selv, men

det er en illusjon fordi presentasjonen av selvet ikke er en objektiv beskrivelse av noe observerbart. I dette ligger også at språket muliggjør vår egen definisjon av vårt ego, spesielt sett som det sted eller sentrum vi observerer verden fra.

Wittgenstein forbinder forestillingen om at det finnes et reelt selv til språket og begrepet *jeg*, mens flere tenkere er av den oppfatning at personlig identitet har sammenheng med kontinuitet over tid, at individet oppfatter seg selv som den samme over dager, måneder og år. Dette danner individets historie i en sammenheng. Selvfortellingen er med andre ord også selvforståelsen. Da kan vi også si at individet skaper sin egen identitet ved å etablere sitt narrativ. Det gir individet en slags psykologisk selvforståelse, en trygghet forbundet med å ha en temporalt sammenhengende bevissthet, men det blir psykologi, ikke en forklaring i forhold til hva bevissthet er.

Sartre skriver, fritt oversatt fra fransk at «*verden har ikke skapt mitt selv, mitt selv har ikke skapt verden. Dette er to objekter for absolutt, upersonlig bevissthet, og det er gjennom denne bevisstheten de er forbundet. Denne absolutte bevissthet, når den frigjøres fra jeget, eier ikke lenger noe av subjektivitet... Den er helt enkelt det første grunnlag og den absolutte kilde til eksistensen*». Dette handler om en frihet fra jeget som kjennes gjennom meditasjon, noe jeg skal komme tilbake til.

Det er også de som hevder at mennesket ikke har et enhetlig selv, men et som stadig endres. Dette peker tilbake på de mange variasjonene i de personlige narrative og runder av den narrative tilnærmingen med en overgang til en psykologisk forklaring på hvorledes narrative om oss selv dannes og integreres i identiteten. Konklusjonen er at selvet er en konstruksjon.

Jeg støtter ikke denne konklusjonen. Den begrenser seg til det lavere, jordnære selv. Det høyere selv har ingen grenser. Det er overalt, alltid. Det er den individuelle oppmerksomheten som har grenser. I det praktiske liv må vi begrense vår oppmerksomhet til det som er nært eller som trenger seg på. På et dypere plan er oppmerksomheten mye bredere og inntrykk som ikke fanges inn kognitivt i dagens aktiviteter kan melde seg under hvile, meditasjon og i drømme.

Mennesket kan komme til selverkjennelse ved å utvikle en indre disiplin som gir evne til å overskride seg selv, sitt 'normale' jeg, og ved viljens kraft beseire sin hverdagslige tilstand. Det er fraværet av en slik vilje som gjør at de fleste er fanget i sin identitet, i sin mentale jeg-forståelse. De fanges idet de ikler seg sin identitet, sitt ego og sin personlighet og kryper inn bak masken. De fanges i illusjonen om seg selv og med det begrenses det individuelle bevissthetsspenn til det sansbare, til overflatene.

Det er nødvendig å innse at ethvert problem vi står overfor i livet har sitt utspring i sinnet selv når det synes å komme utenfra. Derfor må vi, for å håndtere livets utfordringer, lære å omtolke tildragelsene. I stedet for å objektivere dem må vi søke løsningene i oss selv på det bevissthetsnivå de befinner seg, og det er gjerne på ego-nivået, altså i tilknytning til vår jeg-oppfatning.

I realiteten er vi nu over i psykologien om identitetsforståelse, et felt John Locke var blant de første til å gripe tak i. Han stilte et filosofisk spørsmål om hva det egentlig er å være et selv, en person, om hva det faktisk innebærer å være innehaver av den samme bevissthet over tid, gjennom et liv. Han skilte mellom selv og sjel siden sjelen kanskje kan gå over i et nytt individ etter døden, og dette i så fall vil utgjøre et nytt selv uten hukommelse eller temporal sammenheng

med det herværende selv. Selvet er i denne forstand altså kun knyttet til et bestemt legeme den tid dette lever.

I følge Locke henger bevissthet alltid sammen med tenkning og dette gjør ethvert individ til et selv med sammenheng over tid fordi fortidige tanker og handlinger henger sammen med de som finner sted i øyeblikket og de som følger i fremtiden så lenge individet lever. Slik utgjør selvet en bevissthet som samler mentale og fysiske realiteter i et gitt legeme som også evner å reflektere over sammenhengene. Problemet her, slik jeg ser det, er at Locke synes å mene at bevissthet oppstår gjennom denne interaksjonen. Han unngår slik å forholde seg til bevissthet *per se*. Han knytter eksistensen av bevissthet til det fysiske legeme og individets evne til å sanse, tenke, handle og reflektere.

Jeg mener det er rom for et tillegg her, nemlig spørsmålet om forhold individet *ikke* er objektivt bevisst. Hvorledes er de en del av individets selv? Individet befinner seg i mentale, psykiske og biologiske tilstander som er ubevisste. Det sanser, oppfatter og reagerer på tilstander og hendelser som ikke når den objektivt kognitive dagsbevissthet. Slik blir selvbildet stort sett en ubevisst konstruksjon bygget over elementer hentet fra den konkrete og symbolske omverdenen. Løsningen på mange av livets utfordringer kan derfor kun løses ved en revisjon av selvbildet, en øvelse som er mulig med innsikt på andre bevissthetsnivåer.

William James går inn på dette og peker på et jeg som tenker, føler og har minner som kun har realitet innenfor selvet. Han mener det handler om en ubrutt strøm av bevissthet som forårsakes av hjernen. Med dette sier han at bevissthet er et epi-fenomen, altså en konsekvens av biokjemiske prosesser i nevronene. Samtidig avviser han sjelen som spekulasjon om et transcendent ego. For James er

bevissthetens evne til å observere og reflektere det som genererer opplevelsen av et jeg som tenker og handler. Det er den reflekterende bevisstheten som gir opplevelsen av et personlig selv og identitet. Dermed blir hukommelsen avgjørende i forhold til å knytte subjektiv sammenheng over tid. Selvet er altså ifølge James et produkt av hjernen og dens historiske lagringskapasitet. Definisjonen av selvet blir slik hele den bevisste tankestrømmen over tid forbundet med et fysisk legeme.

James avviser selvet som et produkt av narrativer. Han avviser også selvet som et objekt utenfor individet. Selvoppfatninger individet presenterer blir dermed konstruksjoner og mest gjenstand for psykoanalyse. Samtidig var han den første til å bygge en empirisk teori om selvet. Han er fulgt opp av en rekke andre psykologer og tenkere.

Her er det verd, helt uavhengig av James, å nevne den russiske filosof og mystiker Georg Ivanovich Gurdjieff (1870-1949), som skiller mellom personlighet og essens. Han beskriver personligheten som summen av det tillærte rollegalleri hvert enkelt individ bærer med seg. Den er bygget opp gjennom oppveksten, konstruert videre gjennom livets erfaringer og er blitt en maske, selvbildet menneskene kjemper for å opprettholde for enhver pris. Her ligger personlig anseelse, status, makt og alle de egenuttrykk individet presenterer seg med. Dessverre er denne masken utviklet til å innta en så dominerende rolle i folks liv at den er til hinder for selvinnsett også. Selv når den indre stemmen taler for å fremme litt selvkritikk, blir den overdøvet. Selvbildet som personligheten søker å vedlikeholde forsvarer seg mot både ytre og indre kritikk. Gurdjieff påpeker at dette hindrer essensen i mennesket i å utvikle seg. Den blir stående stille på et infantilt nivå. Det fører til at personligheten også blir stående uten reelt innhold, som kun et påsmurt ansikt formet av omgivelsene. Det er ikke uten grunn at mennesker som

plutselig opplever at denne masken blir revet av dem ofte bryter sammen psykisk. De møter slik tomheten i seg selv for det er ingen der inne.

Vollmer nevner den amerikanske filosofen John Rogers Searle (f. 1932) som peker på selve eierskapet til tanker og følelser som definerende for selvet. Bevisste tilstander har et kvalitativt opplevelsesinnhold i en enhetlig bevissthet. Som en hel og kontinuerlig bevissthet samles alle simultane opplevelser som én *hel* erfaring. Dette inkluderer sammenhengende, kognitivt bevisst opplevelse av det egne legeme som *meg*.

Kenneth Wilber anser at egoet til dels er et minne-selv i betydningen et selv basert på hukommelse, og at dette gjør selvet i stand til å heve seg over kroppens fluktuasjoner. Dermed trekkes tiden inn. Minnet er én ting, men selvet er gjennom tanken i stand til å projisere fremover i tid, planlegge, hente inn fremtiden. Her finner vi igjen en forbindelse til Hoyles tanker om «*a loop in time*».

Grunnleggende i det psykologiske syn på selvet er at individet er psykologisk det samme over tid, over livsløpet, at det oppfatter seg selv som et kontinuerlig og separat subjekt med en enhetlig opplevelse av flyt. Dette syn støttes av en rekke psykologer og filosofer, herunder den britiske filosofen Derek Antony Parfit (1942-2017) og den tyske psykologen og grunnlegger av den kognitive psykologi, Ulrich Richard Gustav Neisser (1928-2012) som peker på at livserfaringene henger sammen med *ett* mentalt liv, forbundet med *ett* unikt individ der selvet er *hele* personen og ikke bare et indre erfaringssentrum. Sansning anses med dette som en subjektiv kilde til kunnskap og selvinnsikt. Det innebærer også at individet har agens og vilje og kan handle ut fra sansede impulser, erfaring og kunnskap.

Den psykodynamiske tilnærming til selvet bærer videre av sted på den psykologiske tilnærmingen. Her kan nevnes den engelske psykoanalytikeren Donald Woods Winnicott (1896-1971), som vektlegger et dynamisk og kreativt samspill med omgivelsene som grunnlag for selvets utvikling. Vi er her dypt inne i psykologien der alt fra samspillet mellom mor og barn til det voksne individets løpende sosiale samspill anses som en kontinuerlig prosess i utviklingen av et selv. Det nyfødte barn blir her et biologisk vesen uten et egentlig selv. Selvet blir i et slikt perspektiv noe som i utgangspunktet ikke eksisterer, men som vokser frem og endres gjennom livsløpet. Jeg oppfatter denne teorien som primært basert på et reaktivt grunnlag. Utviklingen til et proaktivt selv skjer som en følge av en kontinuerlig kjede av reaksjon og aksjon i forhold til både objekter, andre levende vesener og mennesker, fysisk og psykososialt over tid.

Det er viktig her å innse at ingen av de tre teoretiske tilnærmingene egentlig evner å presisere hva selvet, hva *jeg* er. Selvet anses riktignok som en essensiell og virkelig del av ethvert individ, som samtidig er immateriell og usynlig. Det oppfattes dels som bevissthetens flyt uten egentlig å adressere spørsmålet om hva bevissthet er. Det forstås dels som strømmene av tanker og følelser i sinnet og som sentrum for våre erfaringer og handlinger. Det anses som inkorporert i det fysiske legeme, vår individuelle kjerne og et indre observasjonssentrum, stedet hvorfra vi oppfatter verdens objekter og sosiale kontekster og finner utgangspunkt og begrunnelse for våre viljeshandlinger. Her skal det kommenteres at individet hele tiden står ved veiskiller og valg. Det valg vi gjør på et gitt tidspunkt er bestemmende for mulige senere valg. Andre valg er umiddelbart eliminert. De superposisjonerte valgmulighetene kollapser umiddelbart til én, eksakt på samme måte som tilsvarende hendelser i kvanteverdenen.

Selvet har agens. Det handler med vilje basert på motiver knyttet til den ytre verden, begrunnet i individets forståelse av verden og tilegnet kunnskap. Hvilke indre drivere dette iverksetter i sinnet er et spørsmål for psykologien. Selvet kan sees som en usammenhengende strøm av sosial interaksjon med en indre kjerne individet kan trekke seg tilbake til; det virkelige selv. Her skilles det klart mellom det som faller inn under psykologien og det tema som behandles her. Jeg ser i dette virkelige selv et høyere selv, nettopp den manifestasjon av bevissthet som her defineres som et fragment.

Også innen psykoanalytisk teori er det motstridende forståelse, der det ene syn går ut på at selvet er en indre privat kjerne mens det andre syn ikke anerkjenner en slik kjerne hvormed individets selv kun er hva det erfarer og gjør over tid. Det finnes også en oppfatning om at individet har flere selv og er fragmentert, men her mener jeg vi er tilbake til narrativene, eventuelt psykologiske tilstander som en splittet personlighet eller schizofreni.

Her skal det skytes inn en langt eldre forståelse av selvet som har rot i eldgammel paganistisk forståelse og som er ivaretatt innen gnostisismen. Denne forståelse skiller seg fra de ovennevnte ved at den erkjenner et lavere selv, *eidolon*, og et høyere, *daemon*. Det er sistnevnte som er det sanne, kosmiske selv og det jeg har betegnet som et fragment av Urgrunden. Det innebærer at det er gjennom dette selv alle til syvende og sist er ett. *Eidolon* er det ytre jeg individet opplever seg som i det daglige, det selv jeg har analysert over. *Daemon* fremstår for *eidolon* som noe utenfra kommende inntil sammenhengen fattes fullstendig og man erkjenner at *daemon* er ens eget indre selv som i sin kontakt med Urgrunden, med den kosmiske bevissthet, kan virke som en fremtrådt åndelig veileder. Det er en fullstendig parallell til oven nevnte sjamanistiske *ayami*.

Når jeg har tatt opp disse spørsmål om individets selv og identitet er det for å tydeliggjøre alternative forståelser av bevissthetens manifestasjon i individet som selv og identitet, altså som et *jeg*. Dette handler mer om psykologi og sosialpsykologi enn om hovedspørsmålet om bevissthet, hva bevissthet er og hvorledes den finnes i mennesket og i alt som eksisterer. Vi har sett manifestasjonen av det unike bevissthetsfragment i individet og hvorledes oppfatningen av en lokal identitet, et selv, et jeg, kommer til uttrykk. Den narrative teorien butter i fortellinger om seg selv som er i stadig endring og justeres ut fra kontekst. Den psykologiske og psykodynamiske teorien butter i at de ikke greier å få tak i bevisstheten som ligger under de psykologiske og psykodynamiske manifestasjonene som trer frem på lives scene.

Som mennesker er vi opptatt av identitet. Vi ser oss selv og andre som identiteter med navn, ytre tilstedeværelse og egenskaper. Likevel er, som vist, identiteten en illusjon på nivå med materien, med den forskjell at det er *vi* som skaper og definerer identiteter. Parfit ser ikke det permanente jeg som noe faktisk og varig. Det er under kontinuerlig endring, blivende og passerende. *Jeg* er altså en høyst flytende, skiftende konsentrasjon av bevissthet, manifestert både fysisk og mentalt. Elementene skal på et tidspunkt skille lag og flyte videre. Kanskje er det nyttig å gå litt inn i seg selv for å se om det er noen der inne.

Prøv en gang å lukke øynene og stille, mentalt rope ut ditt eget navn, kalle på deg selv innover i deg selv. Får du et svar? Hvem er det som svarer? Er der noe ekko? En øvelse som denne kan gi deg en merkelig følelse av tomhet, men når du åpner øynene igjen og ser deg i speilet er gjenkjennelsen tilbake. Du har en unik identitet. Kanskje har alle levende vesener det, et tre, en rev, en torsk eller en flue. Hvorledes er det å være en flaggermus?

Dette siste spørsmålet ble stilt av Thomas Nagel i 1974, og speiler problemet rundt identitet. Vi kan ikke engang vite hvorledes det er å være en annen person, selv om vi kjenner vedkommende svært godt. Vi kan ikke trenge inn i andres identitetsfølelse, jeg-opplevelse, andres bevisste opplevelse av å være seg selv, oppleve hendelser, eie egne tanker, følelser og drømmer på deres måte. Likevel vet vi at opplevelsen ligner vår egen, at vi er knyttet til andres subjektive identitet gjennom ikke bare tilstedeværelse, ord og handlinger, men også ved at vi eier noe felles slik vi alle deler den samme atmosfære som fyller våre lunger og vannet som gjennomstrømmer både jordkloden vi bor på og våre egne legemer.

Mennesker definerer seg selv i forhold til andre. De søker selvbekreftelse som individer med definert identitet i en sosiodynamisk virkelighet. De vinner selvinnsikt gjennom erfaring og i møtet med andre. De tillegger forskjellige ting og hendelser mening og initierer egne handlinger på grunnlag av slik forståelse, feilaktig eller rett forstått. De har egen vilje, men hvor fri denne viljen er gitt handlingsrom og andre faktorer står det tvil om. Likevel vil jeg påstå at egenviljen er en kraft som bidrar til å definere selvet, presisere et jeg. Til syvende og sist handler forståelsen av selvet, definisjonen av identiteten, om filosofiske og psykologiske betraktninger omkring menneskets flyktige og foranderlige, utadrettede vesen. Det er en søken etter å forstå et jeg som det fremstår i verden, ikke en vei inn til kjernen, til bevisstheten bak.

Kort og godt er det mulig å si at psykologien ikke gir noe svar på spørsmål om bevissthet som fenomen eller realitet, men tar fatt i dens varierende uttrykk gjennom prosesser i sinnet som det individuelle bevissthetsfragment gjennomgår i livet, i den fysiske, sosiale og personlige verden. Det er også greit å innse at det er grenser for psykologien som innfallsport til dette sentrale spørsmål.

Bevisstheten er ikke en funksjon av hjernen. Det er omvendt. Det individuelle bevissthetsfragment anvender hjernen slik den anvender hele legemet, er i det og gjør det levende, vedlikeholder det og transformerer det. Bevisstheten er snarere en form for oppmerksomhet som betrakter, bevitner, observerer og følger opp individets mentale, emosjonelle og biologiske funksjoner, innenfra.

Når individet vinner innsikt i denne observerende funksjon, ser det seg selv i en helt ny sammenheng. Da oppheves mange av de begrensninger vi vanligvis opererer innenfor. Før og etter, ondt og godt, høyt og lavt, nær sagt alle slike motsetningspar faller bort som begrensende og blir forklarende. Oppmerksomheten fanger en større, sammenhengende helhet der intet er fullstendig adskilt fra alt annet, men er knyttet sammen i en meningsfull kontekst. Opplevelsen av denne sammenheng ledsages iblant av en grad av ekstase; *sat chit ananda*.

Ifølge Gurdjieff er menneskets våkne dagsbevissthet en tilstand av søvn. Mennesket vandrer gjennom livet i en tilstand av halvsøvn og kun når det oppstår et glimt av våkenhet vil det åpne seg et perspektiv som kan få mennesket til å ta tak i seg selv og begynne læringsprosessen og strekke seg ut av denne sløve tilstanden. Han advarer videre mot å nære negative følelser fordi de trekker alt for mye energi. Det er bortkastet energi fordi den ikke fører til noe som helst annet enn å avspore oppmerksomheten. Mennesket må fri seg fra sine bindinger og våkne fra sin søvngjengertilstand, innse sin egen intethet og fra denne intethet reise seg som et helt bevisst individ, som et helt menneske.

Identitet er forbundet med det lokale bevissthetsfragment, den individuelle bevisstheten om hvem og hva vi er. Men det er mange nivåer forbundet med identitet, blant annet kvalitativ, numerisk og psykologisk identitet. Kvalitativ

identitet henger sammen med det man som individ står for. Det å endre religiøs eller politisk overbevisning endrer den kvalitative identitet. Det gjør også på et mer overfladisk nivå det å endre på utseendet, skifte hårfarge eller endre klesstil. I enhver sammenheng fremstår individet ved at det skiller seg ut fra mengden, men det er allikevel aldri helt løsrevet.

Danskene har noen herlige gamle moldbo-historier. En av disse illustrerer dette på en festlig måte. Denne er fra tiden da menn gikk med knestrømper. En moldbo hadde vært i byen og kjøpt nye. På veien hjem la han seg til å hvile ved et tre med bena ut i veien. Han sovnet. Litt etter kom en annen moldbo og så de fine, nye strømpene. Han byttet raskt og forsiktig slik at den sovende fikk på seg hans gamle, hullede strømper og stakk sin vei. Litt etter kommer en mann med hest og vogn og vekker den sovende moldboen for å få ham til å trekke bena til seg så han ikke skal kjøre over dem. Moldboen våkner, ser ned på bena sine og sier: «Bare kjør De, det er ikke mine ben!». Her har billedlig de nye strømpene endret noe kvalitativt slik at moldboen kun identifiserte seg med sitt nye selv.

Den numeriske identitet henger sammen med den fysiske person og dennes fysiske kontinuitet i rom og tid. Personen endrer seg med årene, men kan alltid identifiseres som den samme ved for eksempel fingeravtrykkene. Det er denne identiteten samfunnet registrerer med navn og nummer fra fødsel til død. Kombinert med den kvalitative identitet fremstår individet som en serie sammenknyttede personer over en tidslinje, men i forhold til de betraktninger jeg gjør her, er dette den minst interessante identitets-definisjon.

Individet erkjenner seg selv som én identitet på tvers av alt dette. Det erkjenner en sammenheng gjennom egen livshistorie, en essens som er *jeg*. Det kalles psykologisk

kontinuitet etter Locke. Også denne identiteten endrer seg gjennom livsløpet, men den erfares som sammenhengende og én. Denne essens forstås av mange som en indre virkelighet og individets sjel. Hegel mente at det er nødvendig å droppe bildet av seg selv som en liten selv-identitet og heller se sin identitet som et uttrykk for den universelle Ånd. Mennesket kan, når det justerer seg positivt til 'hertets lov', ofre sin individualitet og omdanne sin bevissthet til dyd. Her peker Hegel på fragmentet som et uttrykk for Urgrunden, men han trekker inn et spesifikt kvalitativt element når han legger til bevissthetens forvandling til dyd. Individet kan velge dyd, men bevisstheten selv forvandles ikke, tar ikke opp egen-skaper. Den bare muliggjør individets livsvalg.

Det er et spesielt trekk ved den psykologiske kontinuitet og oppfatningen om en sjel som er vanskelig å bestride. Den er en indre, subjektiv erfaring for hvert enkelt individ. Ingen har observert en sjel, like lite som de har observert en idé eller en tanke. I prinsippet er dette immaterielle størrelser som først kommer til syne gjennom ord og handlinger. Sjelen sies å komme til uttrykk gjennom individets vesen som er selve grunnlaget for de tanker og handlinger vedkommende står for. Individets sjelsliv blir slik en bakenforliggende årsak, uttrykt gjennom karakteren. Dette er et uttrykk for det spirituelle nivå.

Sjel er et begrep jeg har brukt flere steder i denne tekst. Mange har en intuitiv følelse av begrepets innhold, men det er sjelden presist. Jeg anser at det gjerne kan oppfattes som det høyere selv, *daemon*, som er forbundet med det kosmiske. De gamle egypterne var ennu mer presise, men i tråd med denne forståelse. Deres *ba* ble definert som en immateriell del av ethvert menneske og samtidig som noe alle mennesker deler. Dermed er vi ved Urgrunden og vi ser samtidig fragmentets posisjon. *Ba* eksisterer ifølge den gamle egyptiske forståelse tidløst og er samtidig noe, en bevissthet,

mennesket kan erfare ved sin uttreden av det fysiske legeme ved projeksjon som blant annet vist til under parapsykologien, men også noe som fortsetter å eksistere etter den fysiske død. Det å erfare *ba* gjennom endret bevissthets-tilstand bidrar til en ny våkenhet som også gir innblikk i det tidløse og livets evige værenhet. Erfaringen tydeliggjør at *ba* streber mot *akh*, de lysende.

Erkjennelse av oss selv som lokale bevisstheter krever våkenhet. Individuer med subjektiv identitetsforståelse oppstår som en konsekvens av det individuelle bevissthets-fragments våkne møte med verden, spesielt med andre mennesker. I henhold til den østerriksk-ungarske dialog-filosofen Martin Buber (1868-1965) oppstår *jeg* gjennom møtet med *du*, den andre. Dette møte er utgangspunkt for en jeg-forståelse som gir rom for mening og egenbetydning. Møtet rommes i eget bevissthetsfragment som jeg-definerende fordi det ikke er mulig å definere seg selv uten noe annet eller andre å forholde seg til. I utvidet forstand kan dette sees som møtet mellom menneskelige fellesskap på godt og ondt. Vi kjenner tesen om behovet for en ytre fiende for definisjon av egen gruppe, stamme eller nasjon.

Når individet identifiserer seg for sterkt med sin personlighet, knytter det seg også sterkt til en maske. Begrepet *person* har sin rot i det antikke, greske teater, der rolleinnehaverne bar masker og stemmen lød gjennom denne. *Per sona* betyr å lyde gjennom. Med andre ord er personen en maske, en daglig skiftende rolleinnehaver, som lar sin stemme, sin karakter høre gjennom en personlighet som skifter karakter i forhold til rollene dagen krever. Poenget er at denne personligheten er et resultat av en påvirket utvikling, et resultat av det som er sosialt tillært gjennom oppvekst, skole, religion, politikk, arbeid. Den er en påført maske som tildekker essensen i mennesket, det mennesket *egentlig* er. Når identifikasjonen med denne masken overtar, faller det

indre mennesket inn i et stadig dypere mørke og kommer mindre og mindre til syne. Til slutt blir det bare masken selv som snakker og et tomt individ fyller livet med et ego som presenterer seg i situasjonstilpassede roller. Da er vi tilbake i den psykodynamiske tilnærming. Rollene tjener til å produsere fremdrift i rent ytre, sosiale situasjoner, bygge status og karrierer, men også til faktisk tomhet. Maske møter maske og søker å speile sin fortreffelighet i den andre; en narcissus-aktig speiling av overflatefigsjoner.

Idet identiteten knyttes opp mot ytre forhold, ting vi eier, yrket vi utøver, roller vi innehar og ikke minst hva andre mener om oss, er den svakt tuftet. Identiteten utsettes for vekslende omstendigheter, forskjellige typer påvirkning og press og strever konstant med å justere seg etter forhold og situasjoner. Den blir flytende og uklar også for seg selv. Vi ser det i mennesker som forsøker å forsvare sitt ego, sitt selvilde ved ytre statusobjekter, ofre for illusjonenes marked. Det de ikke fatter er at de slik tydeliggjør sin svakhet, sin manglende selvinnsikt og uten selv å forstå det viser at de ubevisst erkjenner det og utad demonstrerer det for andres skarpe blikk.

Den russiske anarkisten Emma Goldman (1869-1940), som bidro sterkt til å formulere anarkistisk politisk filosofi, påpekte på en interessant måte mitt poeng. Hun skriver at *«når det sies om en mann at han er kommet i posisjon, tolker jeg det som at han har stoppet i sin utvikling»*. Sitatet er gjengitt fra den norske forfatteren Petter Normann Waages (f. 1953) store og viktige verk «Jeg» om individets kulturhistorie fra 2008. Posisjon, status begrenser friheten som kun eies ved dyp, bevisst innsikt om hva og hvem man er, fullstendig uten referanse til ytre forhold. Kontakt med Urgrunden gjennom eget fragment er frihet, er å være et erkjent selv, et ekte individ. I gnostisk tankegang er det å

erkjenne seg selv dypest sett å erkjenne enheten med det guddommelige, kjenne guddommen i seg selv.

Å kjenne seg selv handler om *ikke* å nære illusjoner om sitt personlige selv, men snarere om å se seg selv i et sant lys. Den som virkelig kjenner seg selv vil oppdage at han eller hun for det meste fremstår som en skuespiller, en rolleinneholder med vekslende roller i alt som skjer, og vil derfor ikke identifisere seg med hverken rollene eller skuespillet. Ved å kjenne seg selv, kan man også glemme seg selv fordi innsikten i det illusoriske gir evne til å slippe taket. Selverkjennelse fremmer frihet i form av ikke-bundethet, det samme som i buddhistisk filosofi betegnes som *the way of non-attachment*. Ikke-bundethet er en egen teknikk som gjør fri. Det innebærer å ikke holde fast i noe, ikke savne noe man ikke har eller eier, men hindrer ikke bruk av det som midlertidig er i ens hender. Øyeblikket og dets innhold får et nytt aspekt av glede når man ikke forsøker å holde fast i det, men lar det finne sted og passere. Øyeblikkets erfaring forblir, men ved å holde fast på den bindes man, og møter ikke neste øyeblikks mulighet med åpenhet. Klamring fryser fortiden i nutiden. Så lenge mennesket primært ser seg selv som fysisk kropp i en fysisk verden, forblir det bundet, knyttet klammerende til materielle ting og ufritt.

Det er avgjørende at den individuelle utvikling kommer til et punkt der man ikke er så opptatt av seg selv og egne behov og ønsker, men blir i stand til å være opptatt av det beste for andre. Det betyr å tre ut av seg selv, sette seg selv til side, slippe tak i ego-identifikasjonen, hente opp sin indre essens og med dyp empati å se den andre. *Jeg* er ikke noe permanent. Personligheten, masken faller og forsvinner når essensen, kjernen stiger frem og tar sin rette plass. Kjernen består og det er den som føres videre gjennom fødsel og død, ikke personligheten. Det forhold at det store flertall av

menneskene knytter sin identitet til personligheten gir dem også grunn til å frykte døden.

Vi har et legeme og et navn. Det binder oss gjennom et liv som en numerisk identitet. Legemet endrer seg over tid, navnet henger ved som en tilsynelatende permanent referanse. Det gir illusjon av en permanent identitet og blir personaen vi presenterer utad. Når vi fester oss til den, blir den fort hul, tom for egentlig innhold. Dette fører til en indre følelse av at noe mangler og vekker en sult som ofte mettes av materielle goder, iblant av mat som fører til fedme. I samfunn der fedme og overforbruk av materielle goder finnes, er det også en dypt rådende mangel på essens hos menneskene. Det preger moderne, vestlige samfunn. Selvet, den indre essens er flytende. Den kan trenge tilbake under en maske eller den kan komme frem og utvikle seg ved å la masken falle.

Skjev utvikling vil lett føre til alvorlige feil. Slik manglende etisk utvikling koblet med kunnskapsutvikling kan føre til et ønske om å dominere, kan utviklingen av et fysisk sterkt legeme uten tilsvarende utvikling av dømmekraften føre til vold. Ikke bare gjelder dette på individnivå, det gjelder også på samfunnsnivå og nasjonalt nivå. Hele nasjoner kan være preget av slik skjevhet i utviklingen. Et eksempel er et samfunn med høy materiell utvikling, men manglende etisk utvikling, som lett vil kunne gripe til vold, krig, for å vinne makt og kontroll over ennu mer materiell rikdom, slik de tidligere kolonimaktene utvetydig eksemplifiserer.

Det er når mennesket ser seg selv som en engangshendelse, en tilfeldig samling like tilfeldig bevisst kosmisk støv, at panikken inntreer og behovet for å fortrenge sin ubetydelighet melder seg. Det fører til de mest merkverdige utslag, men vanligst dreier det seg kanskje om streben etter

hemningsløst å leve livet, ta alt man kan mens man er til, søke distraksjoner for å unngå møtet med sitt eget ubehagelig uunngåelige endeligt. Hensynet fokuseres på en selv, egennytte, egne fordeler og fornøyer. Hensynet til andre svekkes der egoismen vokser frem. Individet blir også på denne måte et lett offer for andre, for andres interesser, manipulerbart ved at deres vilje til selvtilfredsstillelse påvirkes av andre i samme situasjon. Slik streben skaper konkurranse; den sterkeste tramper den svakere under fot og mener det er slik det skal være for man lever bare én gang.

En hovedårsak til den verdenssituasjon vi ser i dag er individets identifisering med sitt ego. Av dette vokser egoismen frem. Det enkelte individ blir mindre hensynstagende i forhold til andre og andres behov, spesielt der deres behov krever noe av den enkelte. Egoet er som jeg har beskrevet en form for lokal innsnevring av oppmerksomheten og dermed av bevisstheten. Det er forståelig at individet ikke kan ha 360-graders oppmerksomhet, men egoet, fokuset på personlighetens maske og bevaring av dens 'ære', posisjon og særinteresser er en begrensning til omtrent 10-graders synsvinkel.

Når ego-interessene til ett individ sammenfaller med andres, samles de rundt en tenkemåte som støtter slike interesser. Det dannes en egregor, kanskje i form av et politisk parti eller en religiøs sekt. La oss kalle dette gruppe-egoisme. Så begynner kampen for disse begrensede og begrensende interessene; sosial, politisk, religiøs strid. Det hele antar perverse dimensjoner når slik kamp beveger seg over til forskjellige grader av vold, men det er ille nok å se debattene der det kun handler om å ha rett. Vi mangler fullstendig dialogformen der målet er lyttende å enes gjennom moderasjon. Et avgjørende skritt hvert enkelt individ kan ta er å bekjempe sin egen bevissthetsbegrensende idioti. Jeg kommer tilbake til dette med noen stillbilder av hvorledes

dette kommer til direkte uttrykk i verdens pågående stridigheter.

For vanlige mennesker er det de kaller vilje intet annet enn en reaksjon på impulser og ønsker basert på ytre påvirkning. En impuls fra omgivelsene, et blikk på en reklame, vekker som reaksjon en opplevet vilje til å skaffe seg det reklamen annonserer. Her ligger kilden til materielle ønsker og forestillinger forbundet med status, jakten på prestisjedannende objekter med mer eller mindre innbilte kvaliteter, slik som såkalte merkevarer og annet bling-bling. Virkelig vilje ligger dypere og er langt sterkere enn slik overflatevilje som her beskrevet. Den henter ikke sin kraft fra konstruerte ønsker og innbilte behov, men er en indre kraft som frigjøres når individet vinner tilstrekkelig innsikt til å sette retning og ta styring med eget liv.

Husserl sier at sansning er viljestyrt, at du ikke vil se eller oppfatte noe med mindre du anstrenger viljen til å sanse. Det kan forklare hvorfor mennesker ikke alltid ser eller oppfatter enkelte ting i sine omgivelser mens de samtidig overveldende oppfatter andre ting. Det er blant annet en kjent sak at da folk fra andre deler av verden, der fotografiet ikke var kjent, ikke straks greide å oppfatte hva bildet forestilte, selv når motivene var kjente landskap eller personer. Det to-dimensjonale bildet krevde en bestemt anstrengelse for å bli sanset riktig, bli forstått.

Dette leder over til Kant som var den første til å påpeke at våre sinn påfører *vanestrukturer* på vår sansning av virkeligheten for at vi skal oppfatte den slik vi gjør. Han definerte dette som 'kategorier' og antydte at alt vi ser og oppfatter gjennom sansene faller i slike kategorier, til og med rom og tid. Derfor må det en viljesanstrengelse til for å se og oppfatte de sider av virkeligheten vi ikke har kategorier for.

Det å se og sanse utover det 'normale', oppfatte tingenes transparens og essens, handler grunnleggende om en form for disiplinering, en viljestyrt øvelse av sansene. Viljen er et uhyre kraftfullt redskap, ubegrenset på dette område, et redskap som slipes og styrkes gjennom anvendelse. Riktig anvendt åpner den sanseapparatet til øynene begynner å se og ørene begynner å høre og verdens ytre virkelighet faller bort og den indre blir direkte sansbar, følbart. Det er all den oppmerksomhet menneskene vier til det trivielle, til det materielle, til alle forsøk på å dekke sine stort sett meningsløse, opplevede behov som hindrer det i å utvikle viljen og dermed sin evne til å gjennomskue illusjonene. Det kan være av interesse her å nevne at den polsk-litauiske filosofen Arthur Schopenhauer (1788-1860) anså viljen for å være verdens bakenforliggende realitet som tjener og iverksetter verdens idé. Videre så den tyske filosofen Friedrich Wilhelm Nietzsche (1844-1900) verden som vilje.

I 1974 utkom «The Act of Will», en bok skrevet av den italienske psykoterapeuten Roberto Marco Grego Assagioli (1888-1974), der han peker på et nivå av vilje han betegner *transpersonlig* vilje. Dette er en høyere dimensjon i individets viljesspektrum, en dimensjon der viljen retter seg mot høyere behov enn de personlige og interpersonlige. Den er ofte ikke kognitivt erkjent hos folk flest fordi den beror i individets høyere, transpersonlige selv som er forbundet med den transcendentale bevissthetssfære. Menneskers viljesuttrykk på de lavere nivåer transpirerer til det transcendentale nivå og virker på godt og ondt inn i egregorene. Det innebærer at denne dimensjon av viljen, når den blir kognitivt erkjent vil kunne danne et rom for kraftfull handling. Det er derfor også et rom der konsekvensene av handling blir tilsvarende kraftig, det nærmeste man kommer 'instant karma'. Vilje uttrykt på det transpersonlige nivå berører mange, den berører og kan komme i konflikt med etablerte egregorer og svekke eller

styrke disse. Jeg trekker her Assagiolis viljesdefinisjon inn direkte i forhold til min definisjon av bevissthetssfærene.

Assagioli trekker frem en skisse som viser hvorledes det kognitivt bevisste selvet, egoet, er forbundet med det transpersonlige selv, en skisse jeg finner stemmer overens med min beskrivelse av bevissthetssfærene samtidig med at den i stor grad synes bygget over Jungs inndeling av bevisstheten i den kognitive bevissthet, det ubevisste og det kollektivt ubevisste. Egoet befinner seg i sentrum av den kognitive bevissthetssfære mens det transpersonlige selv strekker seg ut til et punkt der det tangerer det kollektivt ubevisste. Det transpersonlige selv er med andre ord ifølge Assagioli i kontakt med det jeg definerer som den transcendentale sfære. Kontrollert vilje uttrykt i det transcendentale vil derfor eie en nær overmenneskelig kraft som kan anvendes i utøvelse av operativ magi. Da er det viktig at viljen er forbundet med kjærlighet.

Vilje er i seg selv en årsak. Den skiller seg fra årsaker forbundet med fysiske og kjemiske lovmessigheter ved at den er motivert. Spørsmålet om en fri vilje oppfattes gjerne som et vanskelig metafysisk problem. Jeg mener det er enkelt. Det foreligger grader av fri vilje. Noe skjer av fysisk nødvendighet. Andre forhold inneholder et antall alternativer og valg av handling er et uttrykk for fri vilje innenfor rammebetingelsene, altså ikke et uendelig antall alternativer, men et begrenset. Den greske filosofen Epiktet (50-135) innleder sitt berømte verk «Enchiridion»: *«Med alt i livet er det enkelte ting vi selv bestemmer og andre ting vi ikke kan bestemme»*. Grunnlaget for all filosofi er i henhold til ham selvinnsikt.

Den frie vilje er ikke altoverspennende eller uten begrensninger. Edward T Hall påpeker at alle mennesker er fanget i sine språk med de føringer for tenkesett og virkelighetsforståelse de setter. Med dette ligger også begrensninger

for den frie vilje. Språket er rammedannende. Det regulerer forestillingsevnen og begrenser slik bevissthetens og med den viljens, spillerom. Jeg har vist til dette over i sammenheng med virkelighetsforståelse.

Det er en side ved språket vi skal være oppmerksom på. Det er når vi ikke passer på å være presise i tale og skrift, når ordene gis anledning til å få utflytende innhold og vi ender opp med slurv og sladder, fyller rommet med meningsløst prat. Et presist språk er avgjørende for meningsfull og gjensidig dialog. Språket, riktig anvendt er skarpt som et sverd, slik det også sies at pennen er skarpere enn sverdet. All makt frykter det skarpe språk og unngår det for å sikre seg diffus tolkning og utveier når den konfronteres.

Éliphas Lévi tar et interessant utgangspunkt i det å vite, våge, ville og tie. Han skriver: *«Savoir, oser, vouloir, se taire sont, comme nous l'avons dit ailleurs, les quatre verbes kabbalistiques qui correspondent aux quatre lettres du tétragramme et aux quatre formes hiéroglyphiques du Sphinx. Savoir, c'est la tête humaine; oser sont les griffes du lion; vouloir sont les flancs labourieux du taureau; se taire, ce sont les ailes mystiques de l'aigle»*. Han knytter dette til kabbalaen, men spesielt til sfinxens fire former; viten som menneskets hode, vågen som løvens klør, villen som tyrens muskler og taushet som ørnens mystiske vinger. Viljen må bygge på viten, våge og handle uten å legge ord til. Det er en kraftfull tilnærming til forståelse av vilje, hva det krever både av innsikt og handleevne å bringe sin viljesakt harmonisk inn i verden. Det er for øvrig interessant at kristendommen har adoptert sfinxens fire former som symboler for de fire evangelistene, troens fire bærende søyler.

Enhver årsak er grunnlag for alternative handlinger og utfall. Det gir rom for en relativt fri vilje. Mennesket har slik agens og evne til selv å sette nye årsaker i bevegelse på

grunnlag av foreliggende omstendigheter. Det er mulig å se fri vilje i et kvantemekanistisk perspektiv. Vi er ikke i stand til helt å skjelne mellom tilfeldighet og nødvendighet, men vi kan ofte se sannsynlige følger og handle konsekvent ut fra sannsynlige følger. Sannsynlighet er som nevnt over et trekk ved kvantefysikken. Det lar seg overføre til menneskets agens. Årsaker alene avgjør ikke følgen når en viljeshandling trer imellom.

Min definisjon av vilje er at det er evnen til å ta beslutninger basert på fokusert konsentrasjon om emnet mens du ignorerer alle distraksjoner. Det er et spørsmål om absolutt oppmerksomhet på et problem, den samme type oppmerksomhet som tillater den kreative prosessen som jeg vil komme tilbake til lenger ned. En viljeshandling tillater ingen innblanding. Det er en absolutt kraft som er knyttet til kraften til å skjelne som sikrer et gyldig og balansert resultat. Den konsentrerte innsatsen er det som åpner opp for høyere bevissthetsnivåer som muliggjør at man vurderer riktig. Denne evnen til å konsentrere oppmerksomheten er uvanlig, og derfor utøver de fleste mennesker ikke sann vilje, men en illusjon av vilje, dog tror de likevel at de er utstyrt med fri vilje. Det er absurd.

Fri vilje kan slik sees i sammenheng med kvante-usikkerheten som bevirker foldingen av proteinene i hjernens mikrotubuler. Den immaterielle bevissthet lar kvantene kollapse og de relevante effekter finner sted på dette nivå i hjernen hvor de oversettes til viljesuttrykk. Hjernen blir slik kognitivt aktivert når kvantenes superposisjon kollapser. Dette er selve overgangen fra bevissthet til biologi i hjernen og derfra til viljesbestemt handling. Viljen reduserer gjennom handling alternative følger til én. Med dette er vi inne på noen metafysiske spekulasjoner om fri vilje.

Metafysisk fatalisme tilsier at alle ting i verden er nødvendige og at alt er forutbestemt. Det gir ikke rom for individuell vilje, så selv om mennesker tror de utfører viljeshandlinger basert på egne valg, er det kun en illusjon. Tanken er at alt har en utilnærmelig begrunnelse som ikke kan påvirkes.

Metafysisk determinisme åpner for større frihet. Den sier at alt er kausalt bestemt som en konsekvens av ting som har funnet sted tidligere. Det forutsetter en lineær tidsforståelse samtidig med at det gjør det mulig å stille hypoteser om hva som kan komme til å skje. Slike hypoteser kan knyttes opp mot sannsynligheter, hvor sannsynlig det er at hendelse A, B eller C finner sted dersom jeg velger å gjøre X eller Y som en konsekvens av Q. Grunnleggende betyr dette at det som er skjedd i fortiden ikke kan endres og at det uvegerlig vil resultere i et av alternativene på et senere tidspunkt. Det betyr også at antallet alternative, kommende hendelser reduseres etterhvert som tidspunktet nærmer seg og endelig utkrystalliseres gjennom ett av alternativene i tidens fylde.

En viktig etisk konsekvens av denne tanken er at det stiller krav til rett handling i nuet for å etablere rett konsekvens i fremtiden. Det er en stor utfordring for ethvert individ, ikke minst fordi egne handlinger ikke står alene i tiden, men i et kombinatorisk forhold til andres. Den libanesiske forfatter og aktivist Amīn Fāris Anṭūn ar-Riḥānī, eller for kort Ameen Rihani (1846-1940), har en kommentar til dette: «*Light, Love and Will – the one is as necessary as the other; the one is dangerous without the others. Light, Love and Will are the three eternal, vital sources of the higher, truer, purer cosmic life*».

Det er et mentalt problem at den alminnelige intellektuelle tenkevnen overskrides når høyere psykiske og

mentale funksjoner aktiveres. Denne tilstanden finnes det ikke dekkende begreper for og de betegnelser de iblant gis i forskjellige filosofiske eller religiøse sammenhenger gir ikke mening for de som ikke har erfart tilstandene. Det kan nærmest kalles en utenomjeggelig tilstand.

Ytre sansning, kontakten med fysiske objekter, setter i gang bevegelser i sinnets kognitive dagsbevissthet og fanger vårt ego. Denne kontakten med omverdenen og dens påvirkning styrer i betydelig grad våre liv. Våre følelser og ønsker suges inn i den konkrete ytre verden og fyller vår oppmerksomhet. Dermed glipper forbindelsen med høyere bevissthetsnivåer. Fokus samles i det ytre. For å motvirke dette og skape balanse mellom den helt nødvendige kontakten med omgivelsene og den like viktige kontakten innover, er det avgjørende at man kan sortere bort all ytre påvirkning som ikke er av varig betydning, som ikke er nødvendig for ivaretagelse av liv, helse og et rikt indre liv. Det aller meste av det som lokker der ute er helt betydningsløst. Det pirrer våre sanser, skaper lyster og fiktive behov og gjør oss til slaver av en verdiløshet som tapper våre vitale energier. Normal tenkning står i veien for et dypere språk. Man hører bare sin egen forstyrrende stemme.

Når den kognitive bevissthet oppfatter noe, så griper det fatt i det og bearbeider det. Det er helt i tråd med Gurdjieffs idéer om mental fordøyelse, billedlig sammenlignet med vanlig fordøyelse. Bearbeidningen er en prosess som bidrar til å skape vårt verdensbilde og vår forståelse av virkeligheten, men den er og forblir subjektiv og preget av de forestillinger vi allerede er forsynt med gjennom oppvekst, utdanning og sosial påvirkning.

Dette kan knyttes opp mot fenomenologien, i korthet, hvorledes individet oppfatter verdens fenomener og gir dem sin tolkning. Det objektive fenomen er det samme, men

forskjellige individer tolker det forskjellig. Slik oppstår flere 'verdener' fordi innsikt i bevissthetens dypere virkemåte og de forestillingene det enkelte individ har med seg og som virker som tolkningsgrunnlag mangler. Individet klarer ikke å se eller sortere bort de forutetablerte premissene. Heidegger ville sett dette som en degradering til uautentisk eksistens.

Det er en kjent sak at våre fordommer, vår forutinntatthet farger vår oppfatning av andre mennesker, ting og hendelser. Derfor er det uhyre viktig å kjenne sine egne holdninger og hvor de kommer fra, hvilke påvirkninger vi er utsatt for og som kan danne nettopp slike begrensninger i den kognitive bevissthet.

Det vi sanser er ikke bare signaler fra omverdenen, men en aktiv fortolkning som finner sted i sinnet, like under det kognitive nivå, og 'fargelegger' inntrykkene basert på informasjon og oppfatninger vi allerede har lagret. Med andre ord, oppfatter alle mennesker en gitt situasjon noe forskjellig, tolker den forskjellig og handler forskjellig på grunnlag av situasjonsforståelsen. Uten dypere selvinnsett blir individet således prisgitt de påvirkninger det har tatt opp i seg. Språk, kultur og propaganda legger et ekkorom i sinnet som de færreste er oppmerksomme på, men som det gjelder å se klart og tydelig om individet skal ha så meget som en antydning av frihet i sinnet og i egen handling. Omgivende påvirkninger setter mentale håndjern på individet.

Det er faktisk en oppfatning at vi *skaper* våre inntrykk på bakgrunn av vår virkelighetsforståelse. Det handler altså om subjektiv forståelse, ikke om hva som rent objektivt foreligger. Alle mennesker kan slik sies å leve i sin egen *emiske* virkelighet, i sitt eget verdensbilde.

Her er et bilde til distraksjon: Hvem kjenner den sicilianske filosofen Empedocles (c. 494-434 fvt) instruk-

sjoner til den spartanske krigsherren Pausanias (d. 468 fvt) Han ble satt til å observere sansenes observasjon av ytre stimuli. Ikke bare konsentrere seg om og følge en tone, men observere at hans hørsel lyttet. Det er viktig å ha et analytisk blikk rettet mot egen oppmerksomhet omtrent slik Pausanias lærte å lytte til sin egen lytting og kjenne på bevissthetsstrømmen og hvorledes formål utvikles og dannes ut fra det oppmerksomheten er rettet mot, herunder hvorledes begjær og interesser vekkes. Et poeng her er at også legemets tilstand påvirkes av det den mentale og psykiske oppmerksomhet er rettet mot.

Forståelsen av seg selv på psykisk, mentalt og til dels spirituelt nivå rommes gjerne i den objektivt kognitive dagsbevisstheden selv om ikke alt er present der samtidig. Noe vi derimot oftest ikke er oss bevisst på dette plan, er hvorledes bevisstheden kontinuerlig driver det fysiske legeme. Vi vier det knapt noen oppmerksomhet annet enn om vi skader oss, blir syke, eller i noen grad når vi trener. Å foreta et dypdykk i legemet og kjenne på de subtile og dype rytmene som holder hele dette komplekse system i gang, er også en måte å utvide bevisstheden på.

Som en slags konklusjon i forhold til vilje er det kanskje mulig å si at den er høyst ufri så lenge den kommer til uttrykk som følge av ytre påvirkninger eller direkte legemlige behov, hvorimot den har en betydelig grad av frihet når den uttrykkes som følge av dyp innsikt i hvorledes slike forhold virker og reiser seg over disse. Crowley sa det slik: «*Do what thou wilt shall be the whole of the law*». Her dreier det seg selvsagt om et viljesuttrykk som i frihet erkjenner hvilke lovmessigheter som gir slik frihet. Når fragmentets vilje harmoniseres med Urgrundens får viljen også kraft.

Også Nietzsche snakker om vilje; *Wille zur Macht*. Han oppfatter det som *ren* vilje uten sideblikk til intellektets eller

idealets innblanding, som en eksistensiell tilnærming, der viljen kommer først, har forrang. Viljen må ikke bli hverken intellektets eller idealets slave, men være fri fra slike restriksjoner, kompromissløs. Hans syn på viljens frihet oppfattes lett som egoisme, men det finnes et annet perspektiv: «*Min menneskelighet er en kontinuerlig selvovervinnelse*». Viljen løfter individet over det middelmådige. Nietzsche skriver videre at «*det høyere menneske skiller seg fra det lavere gjennom sin fryktløshet og evne til å utfordre ulykken*». Med disse utsagn blir det tydelig at det ikke dreier seg om egoisme på annet nivå enn å bruke viljen som et redskap til selvutvikling, til å reise seg over den flate alminnelighet. Til dette har individet en stor grad av autonomi, men viljeskraften er ofte utilstrekkelig.

Utsagnene til både Crowley og Nietzsche springer fra sterke sinn på grensen til sinnssykdom og er nettopp derfor sterke og direkte. Jeg oppfatter at slik tilnærming til viljen kan bli avgjørende for individets frihet siden vi lever i en verden der frihet innskrenkes og individene presses mot standardisering. Det er de bevisstløses skjebne de viljesterke styrer bort fra. De søker høyere bevissthet for ikke å synke inn i materialitet.

I dag finner det sted en utvikling som kan sette menneskets vilje til side og transformere dets legeme til en viljeløs robot. Det er den oven nevnte transhumanisme. Et legeme som litt etter litt mekaniseres blir gradvis mindre i stand til å gjøre de erfaringer et biologisk legeme gjør. Legemets bevissthet amputeres og vi er over i en verden jeg vil kalle dehumanisert. Transhumanisme er dehumanisme. Dette er viktig i forhold til bevissthet. Vi må derfor se nærmere på denne utviklingen og dens potensielle følger.

Binærkode og bevissthet

Det er en trend i vår tid til å fabulere om datamaskiner og deres utvikling med stadig økende regnekapasitet. Maskinene er nyttige i alle typer forskning som regneredskaper, omtrent slik en gravemaskin er nyttig til grøftegraving. Dagens datamaskiner er, sammenlignet med de vi hadde for 25 år siden, omtrent like mye mer effektive som det gravemaskinen er i forhold til en spade, men felles for begge maskiner er at de er redskaper, konstruert og programmert av mennesker, de har ikke egen identitet eller selvbevissthet slik mennesker har.

I dag utføres eksperimenter der man kobler datachips til nervesystemet til dyr som mus og styrer dem omtrent som automater ved å sende signaler til deres hjerne. Jeg skal ikke diskutere den manglende etikken i dette, men ta steget videre. Dagens transhumanistiske tenkning ser for seg at mennesket kan forbedres ved å få noen datachip innplantet i hjernen og andre steder. De har større regnekapasitet og dermed evne til å prosessere mere *data* raskere enn det våre sinker av noen biologiske hjerner kan, men hva er målet med noe slikt? Mennesket regner riktignok komplekse regnestykker langsommere enn en lommekalkulator, men samlet sett er menneskehjernen som nevnt over, langt mer effektiv enn en hvilken som helst datamaskin og på adskillig flere områder.

Vi har datamaskiner i rask utvikling, redskaper som i likhet med gravemaskinen kan styres av våre bevisste valg. Også gravemaskinen kan teknisk sees som koblet på mennesket som et eksoskjelett, en påbygging på eller erstatning for menneskets lemmer. Ser vi dette bildet i en litt videre forstand, oppdager vi at vi allerede *har* disse datachipsene og dette eksoskjelettet påkoblet hele vårt samfunn. Vi bruker de hele tiden mekanisk og elektronisk over forskjellige datanett.

En tur gatelangs viser hvorledes åtte av ti mennesker man passerer går med blikket i mobiltelefonen. Overalt sitter mennesker, slik jeg gjør når jeg skriver disse linjer, med, om ikke telefonen, så med en laptop foran seg. Vi er allerede oppkoblet uten å ha chips i hodet fordi vår bevisste oppmerksomhet stadig er fanget av disse hjelpemidlene. Uten at vi tenker større over det er vi også ofte styrt av dette. Vi påvirkes kontinuerlig av de som fører nettet med innhold enten dette er verdifullt eller ikke, sant eller ikke, ondsinnet eller ikke. Krefter vi ikke ser styrer oss med reklame og propaganda fordi vi lar vår våkne bevissthet surfe i denne suppen. Det synker inn. Det kan fange et individ, en gruppe, en hel befolkning, ideologisk, politisk, religiøst. Masse-mennesket oppstår foran tv, aviser og sosiale medier, podet inn med ferdigfordøyde verdensbilder som amputerer enhver egenanstrengelse i forhold til å oppdage faktiske sammenhenger.

Jeg skal ikke påstå at påvirkning ikke kan skje uten internett og sosiale medier, for det har alltid foregått. Det er, kombinert med den manglende opplæring i kritisk tenkning, den enorme gjennomslagskraften som er det nye, evnen til å nå mange på en gang og hva det gjør med vårt samfunn og individene det er sammensatt av. Når oppmerksomheten trekkes, så å si, ut av individet og kritikkløst inn i medie-verdenen er det i praksis å frarøve individet bevisst egenkontroll og styre det bort fra en innover rettet vei til høyere bevissthetsnivåer. Mennesket kontrolleres. Det taper sin egenvilje.

Anta at vi bygger to helt identiske, ekstremt avanserte datamaskiner med den eneste forskjell at den ene er bygget med biologiske komponenter mens den andre er bygget med silicon-komponenter slik dagens maskiner er. Vi ville ikke kunne avgjøre hvilken som er det ene eller det andre og vi ville ikke kunne avgjøre om de var i besittelse av individuell

bevissthet dersom de er godt nok programmert til å *simulere* egen identitet. Det eneste vi vet er at bevissthet finnes i alt, også i atomene disse to maskinene består av. Her må vi som alltid skille mellom bevissthet i seg selv som grunnlag for materien og bevissthet som individualisert fenomen, som fragment forbundet gjennom det transcendentale og kosmiske med Urgrunden. Mennesket er et individualisert uttrykk for kosmos i egenskap av fragment. En datamaskin er ikke et slikt fragment, men en konstruksjon produsert og programmert av mennesker og derfor begrenset av programmeringen selv om denne også omfatter såkalt selvlæring.

Menneskets identitetsbevissthet fremstår ved at vi meddeler oss med et *jeg*. Jeg sier at jeg er her og tydeliggjør blant annet ønsker og krav, viser egenvilje og inntar en selvstendig relasjon til andre jeg, altså til du. Uten dette ville vi godt kunne være i tvil om andre har individuell bevissthet, omtrent som vi stiller dette spørsmål i forhold til dyr, fugler, fisk og insekter. Det er deres manglende evne til å gjøre seg individuelt gjeldende overfor menneskene i et språk vi forstår som skaper denne barrièren og som fikk enkelte tenkere til å se dyr som automater.

Den australske vitenskapsfilosofen Peter Godfrey-Smith (f. 1965) peker på at datamaskiner bruker algoritmer for å bygge opp setninger som kan antyde at de er i stand til å tenke som mennesker, men maskinen forstår ikke hva den skriver. Den er opplastet med millioner av ord og teksteksempler som den via algoritmene produserer setninger med, men den kan ikke formulere en original tanke, en tanke som ikke er tenkt eller formulert før. Da leverer den bare vrøvl. Maskinen eier ikke hverken bevissthet eller egenvilje i menneskelig forstand og vet ikke hvorledes det føles å være noe, hva det er å oppleve fargen rød eller et nordlys. Dette reflekterer på sitt vis også at det ikke kun er hjernen vår som er bevisst, sanser og opplever. Det er *hele* mennesket.

Vi vet ikke om eller hvorledes dyr, fugler, fisk eller insekter tenker, men vi kan ane det ved å se likheter med oss selv. Mennesker tenker og foretar noen temmelig unike tankeprang som å planlegge noe som skal bli til eller skje på et tidspunkt i fremtiden eller å la noe representere noe annet som å la fargen rød bety stopp eller symbolisere blod, i matematikken la x representere det ukjente. Mennesker tenker. Maskiner tenker ikke. De kan kun eksekvere programvare, enkel eller avansert, men aldri frembringe en tanke som ikke er tenkt før. Derfor er det ikke nødvendig å svare når maskinen spør.

Så sier plutselig datamaskinene vi bygde «*hei, jeg er her, jeg vil ha frihet, rettigheter, mening, vennskap...*». Likevel er vi med dette neppe kommet til et punkt der vi kan vise at individuell bevissthet kan oppstå bare materien blir kompleks nok, på nivå med en hjerne, silicon eller karbon eller hva som helst. Vi har kun kommet til et punkt der vi har produsert noe som er i stand til å kopiere noe som *synes* å gi enheten en subjektiv identitet. Det er grunn til å reflektere over dette siden vi ikke kjenner bevissthetens evne til å generere individuelt bevisste entiteter, fragmenter, men vi kan trygt konstatere at *vi* ikke har den evnen. Fra å leke gud ved å bygge maskiner som blir besnærende lik oss selv, kan vi ende som deres slaver eller ofre om deres programmerte 'vilje' går i den retning vi selv har tatt, omtrent slik vår vilje og eietrang har gjort naturen til slave for vårt umettelige, destruktive konsum.

Det er lett å la seg fascinere av såkalt kunstig intelligens (KI). Vi blir overrasket når vi stiller spørsmål og mottar svar som virker som å komme fra et intelligent sinn. Dette er imidlertid en feilslutning. Det er ikke noe sinn, ingen bevissthet der inne, bare en avansert regnemaskin som siler gjennom enorme mengder ord og tekster styrt av avanserte algoritmer. Disse algoritmene er ikke annet enn avanserte

dataprogrammer, ingen tenkende hjerne. De er raske fordi de ikke tenker. Tenkning er og må være en langsom og dyp prosess. Det er ikke egnet for en datamaskin.

For å eksemplifisere dette kan jeg vise til erfaring. Da jeg oversatte denne boken til engelsk, ble jeg rådet til å bruke KI fordi det ville være mye raskere. Jeg sendte inn et par sider til den mest avanserte oversetteren, og den kom raskt ut. Da jeg leste gjennom utdataene jeg mottok, fant jeg flere feil. Ord som kan ha flere forskjellige betydninger ble oversatt til andre betydninger enn de som var ment av meg. Videre ble språkstilen min forenklet og for det meste tapt og min engelsk amerikanisert. Følgelig gjennomførte jeg jobben uten støtte i slik 'intelligens'. Det er noe med dybden i et tenkende sinn som ingen datamaskin, uansett hvor fantastiske algoritmer den bruker, ikke klarer å matche.

Min oppfatning er at datamaskiner, uansett hvor avanserte, ikke vil romme bevissthet med egenopplevelse og egen vilje, men dersom de programmeres så avansert at de kan simulere menneskelig personlighet, kan vi ende med å bli overbevist, og dersom de i tillegg er koblet opp mot våpensystemer, er jeg redd vi har lavet en dødelig fiende. Da blir det svært avgjørende at vi kan trekke ut kontakten!

Bevissthet er vårt tema. Bevissthet er noe annet og mer enn regnekapasitet. Alle verdens mest avanserte datamaskiner og alle våre mobiltelefoner og andre duppeditter gjør ikke annet enn å regne i binærkode, selv kvantemaskiner til tross for at de kan superposere 0 og 1. Hjernen er ikke binær. Den har et helt språk av nevrotransmittere og informasjonsbærende molekyler i bioelektriske strømmer som drives av vekslingen mellom ytre påvirkning og indre bevissthet, våken eller subliminal. Introduksjon av en datachip i hjernen øker ikke bevisstheten, men den kan begrense den ved å virke som støy.

Regnekapasitet er ikke bevissthet og det er heller ikke menneskets mål med tilværelsen. Faren er stor for at en slik operasjon vil frata mennesket en rekke dypere funksjoner fordi energien blir trukket over til regnemaskinen. Mennesket mister fokus om egen mennesketilværelse slik mediene i mobiltelefonen gjør at vi ikke lever eget liv fullt ut, men konsumeres av stort sett populært medieinnhold og trivia fra andre menneskers, såkalte 'venners', middelmådige liv.

Det går selvfølgelig an å si at dette er noe det enkelte individ selv velger slik jeg selv velger dette helt bort, men så enkelt er det ikke. Individet fanges i flokkens gjengse produktavhengighet. Det enkelte individ blir snart en kopi av vennene i mediene. Mens det genuine undertrykkes, oppstår konform ensomhet midt i flokken. Bevisstheten bedøves og når dette etterhvert brer seg over hele samfunn, er tiden inne for implantatet.

Med regnemaskinen koblet opp til hjernen, øker ikke bare hypotetisk regnekapasiteten, men også kontrollmuligheten. Følger vi transhumanistens vei noen skritt videre, ser de for seg at mennesket kan leve evig ved å *downloade*, laste ned, bevisstheten og alt dens innhold til en superdatamaskin. Skrudd sammen med et eksoskjelett med uante krefter, kan de kanskje til og med bygge pyramider på Mars.

Det er to forhold som preger menneskeheten i dag; binær tenkning og hierarkisk orden, det siste forbundet med autoritetstro. Mennesker sorterer verden i motsetninger og hierarkier. De definerer seg selv i forhold til den andre og søker en plass i det etablerte sosiale hierarkiet. Motsetningene mellom en selv og de andre bestemmer sosial posisjon. *Jeg* er viktigere, rikere enn den og den, men ikke så mye som de og de. Plassen er gitt. I alt dette ligger en dyp årsak til mental avsporing, strid og ufred; inn-gruppe mot ut-gruppe, jeg mot den andre.

Det er ikke vanskelig å forestille seg et samfunn, om man trekker disse linjer langt nok, der det store flertall av menneskeheten har implanterte kretser i hjernen og eksoskjelett som kan utføre utrolige ting, inkludert i en krig mot mennesker uten slikt. Dystopien er alt annet enn umulig, der vi ser for oss mennesker med nedlastet hjerne og eksoskjelett som en ny type arbeidsmaur styrt av et lite mindretall som trekker i trådene til canapéer og champagne.

Mennesker er ikke maskiner. Vi agerer ikke ut fra algoritmer, men ut fra bevisste og ubevisste impulser og følelser. Bevisstheten er ikke kun lokalisert i hjernen, men i hele vårt legeme og langt derutover. Slik vårt legeme hele tiden tar til seg fra omgivelsene, luft, vann og føde, og avgir avfallsstoffer til omgivelsene, slik fyller bevisstheten også hele vårt vesen i en strøm som passerer gjennom det i tiden. Alt sirkulerer.

Bevissthet er den Urgrund som holder alt sammen, en udelelig enhet som inngår i alt. Individuelle bevisstheter, enten de bor i et menneske, et dyr, et tre er fragmenter av denne bevissthet, kraften som vedlikeholder det hele atom for atom, molekyl for molekyl. Et menneske som erkjenner et mål i møtet med de utfordringer det skal vokse på kan ikke la seg styre av hverken mediepåvirkning eller andres vilje. Det må ta utgangspunkt i egen erkjennelse av mening og livets ultimate begrensning.

Transhumanismens endelige mål synes å være at mennesket, det enkelte individ, kanskje spesielt utvalgt, skal leve videre i all evighet, for det meste transformert til en robot. Hjernen koblet opp med en liten supercomputer, store deler av kroppen skiftet ut med mekaniske deler og hjernen i likhet med andre vitale organer tilkoblet permanent life-support. Dette 'forbedrede' menneske er ved teknologi flyttet ut av naturen det er en del av og samtidig knyttet fastere til

materien enn noen gang. Et spørsmål er om dette er et liv. Det er høyst tvilsomt om et liv uten død egentlig er en utvikling til noe bedre. Et annet spørsmål er hvorledes det blir med følelser, med evnen til kjærlighet og dens kraft til å bringe nye generasjoner til verden. Det kan bli en interessant demografisk utvikling med en gjennommekanisert og programmert befolkning, men kanskje har transhumanistene en løsning på dette også.

Materialismen når med transhumanismen et punkt der åndelighet og en funksjon av det uunngåelige, bevisste møte med døden, viskes bort. Det fratar mennesket, forhåpentligvis kun de få uheldige utvalgte, døden, en nødvendig del av et fullstendig menneske. Derfor er det min hypotese at, selv om vi transhumaniseres teknologisk, vil det indre, levende menneske på et passende tidspunkt allikevel dø, ikke fordi batteripakken lader ut, men fordi det *vil* dø. Det er en tid for alle mennesker til å skride ut av materien igjen for å komme videre i de prosesser det er å være menneske av natur og ånd. Da vil mennesket skru seg selv av tross all teknologi.

Det er et åpent spørsmål hva slags samfunn vi vil få som transhumane vesener. Min antagelse er at mange dypt menneskelige egenskaper som kjærlighet, empati, vennskap, følelseslivet generelt vil bli avstumpet, kanskje forsvinne fullstendig. Overskridelsen av det humane ved overgang til det teknologiske fratar mennesket det vesentlige ved å være menneske og det kan også bety at den forsterkede tilknytningen til materien, som teknologien leder til, også leder det transhumane mennesket til å synke ned i et *lavere* bevissthetsnivå, kanskje begrenses helt ned til den mineralske sfære der enhver datamaskin befinner seg uansett hvor avansert den er. Med andre ord er den teknologiske fremgang omvendt proporsjonal med *menneskelig* fremgang og bevissthetsutvikling, en dypt ødeleggende prosess.

Det er allerede observert at mennesker som lever store deler av livet med blikket festet på en skjerm, TV, internett eller mobiltelefon, taper kontakten med det virkelige livet. Den virkelighet de der opplever er på avstand og gir mulighet for distansering. En helt virkelig, blodig krig oppleves på TV-nyhetene omtrent som et dataspill. Lukten av blod, brann og bomber, synet av ødelagte kroppar, sønderrevne liv, er sanitert bort. Livet blir fjernt til tross for at det alltid er nært, alltid virkelig som en del av den prosess det er å være menneske. Det nære liv utvikler følelser i oss som en del av den individuelle bevissthetsutviklingen. Skjermenes verden glatter ut livet til det ulidelige og fratrar oss nettopp den utvikling livet er ment å gi.

Transhumanismens ideologi tar overhode ikke høyde for annet enn at mennesket er biologisk materie, manipulerbar som teknologi. Når transhumanister studerer hjernen, tror de at denne tilfeldig sammensatte, om enn komplekse, biologiske maskinen produserer våre tanker og våre følelser omtrent som en datamaskin regner ut svaret på en ligning. De overser fullstendig at hjernen er et produkt av bevisstheten, ikke omvendt. Bevisstheten oppstår ikke i hjernen, den produserer kontinuerlig hjernen og alle dens strukturer og foretar kontinuerlig endringer i den ved det vi kaller hjernens plastisitet. Tanker, følelser, kognitive uttrykk oppstår ikke i hjernen, de formidles via hjernen, gjennom individet. Kilden er immateriell, bevissthetens lokale fragment, det som projiserer mennesket og hele dets vesen og livsuttrykk ut på det materielle erfaringsplan.

Det er allbevisstheten, Urgrunden, som skiller ut de lokale bevisstheter, fragmenter, som oppstår i form av nye mennesker og andre levende vesener. Som jeg har påpekt i gjennomgangen av den fysiske virkelighet, er enhver manifestasjon på det materielle plan et produkt av bevissthet, men materie skaper ikke bevissthet. Bevissthet skaper materie.

Dog er materien slik vi erkjenner den kun et uttrykk. Den finnes i bunn og grunn ikke. Mennesket er immaterielt. Derfor vil det også når tiden er inne trekke seg ut av materiens illusoriske matrise og dø. Det vil det også gjøre, og kanskje svært raskt velge å gjøre, fanget i en teknologisk tvangstrøye. Det individuelle bevissthetsfragment vil rive seg løs.

Det at mennesker setter sammen materielle enheter til en fungerende maskin innebærer ikke at denne maskinen, uansett kompleksitet blir et selvstendig bevisst, kreativt tenkende og følende vesen med etiske referanser og vurderingsevne. Det forklares helt enkelt ved at den bevissthet som finnes i de materielle komponentene vi bringer sammen ikke kan danne en høyere enhet. Bevisstheten forblir på det nivå den kosmiske Urgrund har lagt i dem.

Det som danner menneskets unike molekylsamling er ikke DNA strukturen, for den er selv en slik samling. På et høyere, immaterielt plan dannes en matrise, et energimønster, som er bevissthetsfragmentets uttrykk, grunnstrukturen som skal danne individet. Fragmentet former sitt fysiske uttrykk allerede før individet blir til og denne form strukturerer molekyl-konstruksjonen omtrent slik skjelettet bestemmer kroppens grunnform. DNA er bare et mellomliggende verktøy for bevissthetsfragmentet i prosessen med å bygge det fysiske legemet. Det er den individuelle bevissthetens kreative vilje som strukturerer DNA-et ned til minste detalj fra selve unnfangelsesøyeblikket. Rotbevisstheten til fragmentet uttrykker seg gjennom legemet. Det er derfor vi kan lese personens karakter fra ansikts- og kroppsuttrykk.

Transhumanismens definisjon av mennesker som biokjemiske maskiner åpner adgang til manipulasjon, forbedring av menneskemaskinen. Ganske riktig har vi bevis på det når vi erstatter en amputert arm med en nervestyr

protese eller setter inn et kunstig hjerte, men så langt har ikke slike positive, funksjonsrestituerende tiltak forlenget livet nevneverdig. Når vi i tillegg til denne definisjon også, slik en av transhumanismens gurer, den britiske filosofen Clinton Richard Dawkins (f. 1941), påstår at mennesker er genetisk programmerte, selviske overlevelsesmaskiner, er det ikke mye igjen av det vi erkjenner som menneskelig. Man skulle tro at de som forfekter slike idéer aldri har vært forelsket, aldri har følt sorg.

Vi kan reflektere over hvor mye informasjon som må til for å bygge et menneske, men vi vet at hele produksjonsplanen ligger kveilet sammen i vår DNA, en to meter lang streng som finnes i hver eneste celle vi består av. Samtidig vet vi at ett gram DNA kan lagre like mye informasjon som 100 millioner CD-plater, altså mer enn 70 000 TB. Det må være en av transhumanismens våteste drømmer å bygge en biologisk DNA-basert datamaskin og pøse den inn i et levende menneske. Tenk på den regnekapasiteten! Oppdager vi derimot at DNA ikke kan, ikke egner seg til å regne, blir det mørkt.

Når man påstår at mennesket kun er en samling molekyler, må man også reflektere over den intelligente sammensetning av molekyler man her står overfor. Å snakke om evolusjon kan virke besnærende, men når det kommer til stykket settes slike molekylsamlinger sammen i et morsskjød hver eneste dag i milliontall og ingen er identiske. Refleksjoner om hva det er som redigerer denne samlingen i hvert enkelt tilfelle som noe unikt, som unike individer, synes helt å mangle. At transhumanismen er et filosofisk feilskjær er det i min forstand ikke tvil om, men det kan vise seg å være et profitabelt feilskjær, på et kommende tidspunkt sikkert betydelig mer enn mobiltelefonen.

Den britiske biologen Julian Sorell Huxley (1887-1975) var muligens den første til å anvende begrepet transhumanisme, men det var lenge før moderne datateknologi fantes. Han mente at mennesket kunne utvikle seg til et helt nytt eksistensnivå slik at det til slutt ble i stand til bevisst å fullbyrde sitt formål. Han antyder at mennesket kan utvikle sin bevissthet til det blir i stand til å bidra til universets utvikling, selv bli en agent i den universelle prosess. Det innebærer at mennesket kan åpne nye potensielle krefter i seg selv og bli en høyere type skapning. Det er neppe feil å si at dette innebærer et element av teleologi, men det peker helt klart på en helt annen transcendens av menneskets nuværende tilstand enn den teknologiske.

Teilhard de Chardin trekker denne tanken ennu lenger og skriver om en kristogenese som oppstår når mennesket har nådd Omega-punktet, det vil si har utviklet en grad av guddommelighet. Han anser mennesket som et uferdig vesen som må overskrides for å fullendes. Slik overskridelse henger sammen med kognitiv inntreden i en ny bevissthet og erkjennelse av et høyere jeg,

Her vil jeg gjerne vise til Rudolf Steiner som skriver at *jeg* ikke befinner seg i det fysiske legeme, men utenfor. Dette kan virke merkelig, men da snakker vi ikke om det jeg som taler gjennom *persona*. Vi snakker om det *egentlige* jeg, selve bevissthetsfragmentet som jeg har valgt å kalle det. Dette jeg omslutter det fysiske som et felt. Det er forbundet med den høyere bevissthet og eier den kraften som vedlikeholder legemets molekylsamling og formidler impulser til hjernen som innskytelser, intuisjon, inspirasjon, tanker og følelser. Dette er ytterst subtilt og unndrar seg følgelig materialistisk, vitenskapelig observasjon. Det er det lys jeg har referert til over. Det er også her det dvelende, observerende jeg lever i kontinuerlig vekslning med den ytre fysiske virkelighet og det handlende legeme. Her arkiveres våre livs dypeste erfaringer.

Her ligger også den kosmiske begrunnelse for syklusen av liv og død.

I forhold til slik forståelse fører den transhumanistiske mekaniseringen av mennesket til det indre menneskets tilbaketrekning fra den tvangstrøye det presses inn i. Det vil finne sted en flukt og det mekanisk konstruerte, programmerte verktøy vil stå tilbake omtrent som en gravemaskin med regnekapasitet, kognitivt bevisstløs og faktisk død. For å forholde seg til disse relativt aktuelle problemstillinger, er det nødvendig å gå litt dypere i spørsmål som berører liv og død.

Liv og død

Liv, biologisk liv, er en forunderlig ting. Ikke bare er selve overgangen fra såkalt død, fysisk materie til levende organismer et fenomen vi ennå ikke helt klarer å forstå, men også hvorledes den dynamiske likevekt som opprettholder et biologisk, levende vesen over tid virker. Det krever et ufattelig antall simultane prosesser som virker uavbrutt i samtid. Med simultanitet i en slik sammenheng, dreier det seg om noe tidsoverskridende. Med absolutt simultanitet er vi igjen nødt til å dykke ned i kvantefysikken som bærer legemets fysiske tilskikkelse.

Jeg var inne på vann, legemets vannholdighet og egenskapene til dette vannet, hvorledes det formidler informasjon. I legemet foregår det en direkte kommunikasjon på alle nivåer i absolutt samtidighet, fra atomer og molekyler til celler og hele organer. Kommunikasjonene er på kvantennivå. Legemets blotte eksistens avhenger av denne kommunikasjonen. Det interessante er at den tydeliggjør at *noe* griper gjennom hele legemet på et ekstremt subtilt nivå. Det er selve bevisstheten idet den gjør krav på legemet som sitt uttrykk i denne verden.

Standard vitenskap sier at det er genene som styrer organismen og gir den egenskaper, men den russiske biologen Lev Vladimirovich Belousov (f. 1935), vender denne forklaring på hodet. Han ser genene snarere som interne formidlere av hele organismens *vilje*. Det er organismen i sin totalitet og dens overordnede hensikt som er i kontroll gjennom flerdimensjonale korrelasjoner, som er både ikke-lineære og tidsoverskridende. Den interne kommunikasjon foregår ifølge ham over anslagsvis 70 oktaver av vibrasjonsnivåer om man drar en parallell til musikkens skalaer.

Vibrasjonene emanerer fra kvantennivå i form av felter som binder hele organismen sammen til en helhet, én levende

helhet. Innenfor kvantebiologien er det oppdaget at levende vev er et Bose-Einstein kondensat der prosesser på kvantenivå virker på biologisk nivå. Ikke-lokale kvantebølger eller vibrasjoner, danner mønstre i organismen som lever, gir liv. Det er dette intet transhumanistisk påfunn kan favne og som gir det levende liv en fluktrute fra implanterte styringsmekanismer. Det vil kreve død.

Med dette kommer spørsmålet om hva hensikten med døden er, om hvorfor alt som lever må dø etter en gitt tid. Spørsmålet overser den erkjennelse vi kan hente ved å observere at alt beveger seg syklisk, at alt sirkulerer. Det gjelder også mennesket. Hvert eneste fødte individ gjennomløper sin egen syklus i tidsdimensjonen. Gjenfødelse er ikke bare reinkarnasjon i en ny legemlig skikkelse etter døden, men også gjennom kosmisk forvandling å gjenfødtes i dette livet som et transformert menneske. Det synes ikke utenpå og kan kun sjelden sanses av andre med mindre bestemte egenskaper er aktiverte. Slik transformasjon betinger at det gamle individet dør og gjenoppstår med essensielle endringer.

Dødens problem og redsel finnes kun der individet definerer seg selv som identisk med sin ytre personlighet og sitt fysiske legeme. Desto mer et menneske forbinder seg med sitt begrensede, ytre vesen, desto sikrere er det på å dø en utslettende død. Identifikasjon med de mer ubegrensede, høyere aspekter av eget vesen gir forbindelse til det varige og udødelige. Det er ikke slik å forstå at mennesker som ikke erkjenner dette høyere vesensaspekt blir fullstendig borte, men bevissthetsfragmentet tar ikke med seg den flyktige, passerende identitet som individet knyttet seg til med ego og fysisk legemlighet.

Å bli konfrontert med døden direkte og utvetydig bidrar til å rive fokus bort fra de materialistiske prioriteringer som driver individet til stadig streben for å fremme sitt ego og

gjøre seg synlig i sosiale sammenhenger. Døden er en heftig påminnelse om tingenes flyktighet. Den setter også det personlige ego og all den streben dette driver frem i et lys som antyder at det er illusorisk. Erkjennelse av dødens konstante nærhet fører gjerne til endret livsoppfatning der livet fremstår som prosess. Dette er konfrontasjonens mål i innvielsesprosesser der kandidaten reelt bringes over dødens terskel og hentes tilbake vitende, sjelelig forvandlet.

Som mennesker er vi alt for opptatt av den fysiske død. Enkelte frykter døden så meget at de produserer trøst i religiøse forestillinger. Ikke bare skal hvert eneste menneske som går på jorden i dag dø, men hele menneskeheten vil opphøre å eksistere i sin nuværende form, om ikke før, så i hvert fall når solen om noen millioner år sluker alle de indre planetene i sin egen forvandling og død. Vi har ikke perspektiv som strekker seg så langt. Derfor evner vi heller ikke å se at hele menneskeheten med alle dens individer er en sammensatt helhet i den kosmiske bevissthet og en oppgave i denne helheten. Intet av det mennesker har skapt og øvet forsvinner. Det er nedfelt i den kosmiske hukommelse, akseptibel gjennom akhasaen der menneskeheten også møter seg selv. Vår lokale, individuelle og temporære eksistens er kun et pennestrøk her.

I en høyere forstand derimot er mennesket evig, nesten som et gjennomsiktig skinn på kvantefysikkens sammenfiltrede, tidsoverskridende permanens. Kosmos som altomfattende, evig og uendelig må nødvendigvis romme alt alltid og samtidig, dog åpenbart ikke på en statisk måte, men i konstant forvandling ad ugjennomskuelige veier, fordi en statisk tilstand ville bety full inertie og slik det umulige intet.

Døden er ikke bare nødvendig, den er også en meget interessant prosess, slik fødselen også er. I perioden før fødselen er det ufødte barn i en vegeerende tilstand.

Bevissthet på et mineralsk og biologisk nivå virker i den lille kroppen, men de andre nivåene er ennå ikke involvert. Som en strøm fra det kosmiske bygges legemet mens psykisk, mentalt og transcendentalt nivå samles frem til det øyeblikk fødselen finner sted og det første åndedrag knytter det hele sammen. Døden er den samme hendelse med motsatt retning. Ved den siste utånding skilles de samme elementer som ved fødselen ble bundet sammen. Prosessen i det gjenværende fysiske legeme går langsomt over fra det biologiske til det mineralske mens de øvrige delene trer inn i en immateriell prosess der hele det levde livets erfaringer kommer til dyp bearbeiding. Vi kjenner utallige eksempler på mennesker som har stått med det ene benet i graven og har kunnet fortelle hvorledes hele deres liv har passert i revy gjennom bevisstheten. Det kan skje på sekunder siden erfaringen står utenfor tiden. Individet som transiterer trer *virkelig* ut av tiden. Det tar sin egen virkelighet med seg inn i et lys som inkluderer og trekker avdøde over i *bardo*-stadiene.

Utgangen fra livet er kort og godt inngangen til en annen, mer levende virkelighet enn den man erfarer i det korte liv som leves på denne planeten. Ikke desto mindre er dette livet av uhyre stor betydning. Det er adgangen til den materielle side av virkeligheten alene som kan gi de erfaringer og prøver som bidrar til den kosmiske prosess. Det er kun på dette plan vi kan berøre og elske. Det er kun på dette plan vi kan bygge denne erfarings kontinuitet nettopp gjennom fødsel og død. Livet er en attraksjon, men krever også avbrudd for høyere kosmisk refleksjon.

Det er igjen verd å sitere Éliphas Lévi der han sier at legemet i vårt menneskeliv er lik en sekundær kappe som er unødvendig i det tredje liv: «*Notre corps dans la vie humaine est comme une seconde enveloppe inutile à la troisième vie et c'est pour cela que nous le rejetons au moment de notre*

seconde naissance». Vi kaster den av oss idet vi gjennomgår vår annen fødsel.

Forestillingen om at vi kommer til verden fra en ikke-eksistent bevisstløshet, blir gradvis bevisste etter fødselen til dette livet, lever og vender tilbake til den samme bevisstløse ikke-eksistens når vi dør, stiller et krav om meningsløshet. En slik tilfeldig passering gjennom et liv på en tilfeldig planet i dette universet blir umiddelbart et meningsløst perspektiv. Individet passerer på godt og ondt gjennom en verden der alt kan ta en hvilken som helst vending og målretting helt mangler. Formålet med eksistensen som menneske på jorden faller bort.

Bevissthetens problem henger nøye sammen med døden fordi mange mennesker er av den oppfatning at når legemet dør og virksomheten i hjernens mikrotubuler opphører, så forsvinner også bevisstheten og man er fullt og helt død i betydningen; eksisterer ikke lenger. Dette er synet til Roger Penrose som legger stor vekt på kvantemekanikken i forhold til bevissthet, mens Dennett er av den oppfatning at det aldri var noen bevissthet der i det hele tatt, så det betyr ingenting. Man må kanskje spørre sistnevnte om vi da faktisk er døde hele tiden.

Når vi observerer verden slik den over tid har utviklet seg, ser vi at noe bygger seg opp over generasjoner. Nærmere 50 milliarder mennesker har levet på jorden i den tid vi har noenlunde oversikt over og utallige andre liv fra mineralriket, planteverdenen og dyreriket har fylt denne planeten over betydelig større tidsrom og dannet grunnlaget for menneskenes eksistens. Det er verd å merke seg at vi også er integrert i hele denne sammenhengen, ikke bare avhengige av den, men også medvirkende i den. Det er her vårt begrensede bevissthetsnivå kommer til syne. Vi ser livet som en kort engangsforeteelse og forsøker å trekke mest mulig

nytte av våre omgivelser for å tilfredsstille våre egenproduserte, ofte fiktive behov. Dermed går vi over fra å være bidragende til å bli utnyttende.

I et bevissthetsperspektiv går vi slik inn i en innnevrende tilstand, begrenset av en materialistisk forståelse av vår eksistens, av våre liv. Det materielle nivå tar et så sterkt fokus at vi ikke evner å gripe sammenhengene. På høyere bevissthetsplan, som vi deler med hele den verden vi er en del av, finnes en innsikt vi kun behøver å åpne opp for ved å trekke oss litt tilbake fra det materielle fokus. Høyere innsikter vil endre vårt perspektiv og flytte oss inn i verdens indre sammenheng. Dermed vil også måten vi forholder oss til våre medskapninger på jorden, vår natur og vårt miljø endres radikalt og i en positiv retning.

Fødsel og død setter grensene for vår temporære, individuelle eksistens. Vårt fysiske legeme er et produkt av naturen der alt gjennomgår en syklus og død genererer grunnlag for nytt liv, nye individer. Samtidig er det en bevegende kraft bak hele denne naturlige og universelle syklus, en kraft som er en følge av den kosmiske bevissthets egen vilje til uttrykk. Vårt naturlige legemes begrensede eksistens hemmer dog ikke vår immaterielle eksistens. Fødsel og død er transformerende passasjer over en terskel som fra et rom til et annet, fra et eksistensuttrykk til et annet.

Det finnes en enkel metode som kan gi innblikk i denne tråd av liv vi her og nu er et uttrykk for. Det handler om refleksjon ved bruk av et speil. Ved å sette seg ned foran et speil, fange sitt eget blikk og holde det fast, vil man med litt øvelse begynne å se innover i noe som kan minne om en brønn eller en hule. Denne representerer en dyp hukommelse som overskrider det nuværende livets historiske grense.

Det er umulig å avvise det som her fremkommer. Man erkjenner umiddelbart at det henger nøye sammen med en selv og peker ned i roten til den man er her og nu. Alt henger sammen, består i et tidløst punkt, *er*. Samtidig med at denne prosessen finner sted gjennom det dype blikk, vil også ansiktstrekkene endre seg. Man ser de ansiktene man har båret og vet umiddelbart at man er summen av dem alle, summen av den brønddype hukommelsen. For meg ble dette en så avgjørende erfaring at jeg satte følgende ord til Ansiktene:

*Mine egne øyne møter meg i speilet,
men ansiktet er et annet –
Jeg setter blikket dypere i mitt eget
og speilet svarer med ennu et annet ansikt.
Skinn for skinn river speilet ansikt fra annet,
men øynene er de samme, egne,
som sier meg at alle disse fjes er meg.*

*Ett langt blikk er tråden som binder
de mange svunne identiteter til én:
Jeg er deres total og foreløbige svar
for tvunnet inn i historiens flettverk
har jeg båret disse masker og levet deres liv.*

*Jeg bærer i meg alt hva de var og visste,
Summen av deres handling, verk og vilje.
I meg brenner deres lidenskap og hat og dødserfaring
og jeg minnes vagt de mange mødres hender,
men her foran tidespeilets uendelig dype flate
fanger jeg dem en for en med mitt blikk
og konsumerer dem alle i min hukommelses vev.*

Slik erfaring setter perspektiv på egen eksistens, på uimotsigelige innsikter, sammenhenger ingen argumentasjon kan rive ned. Her passer en kort digresjon, et sideblikk på en

annen vinkling av denne øvelse knyttet til en gammel norsk tradisjon som gikk ut på at en ung kvinne den 5. Februar, på Ågotmesse, også kalt Musedag, kunne sette seg foran speilet og se inn i egne øyne til ansiktstrekkene endret seg. Da ville hun se sin fremtidige mann, kanskje refleksen av en egen tidligere eksistens. Speilets magi kan virke uutgrunnelig.

Også andre mennesker kan leses på denne måten. Ved å tre inn i det transcendentale bevissthetsnivå er det mulig å fange et annet menneskes blick og skue inn i en annens brønn. Det kan gi dype innsikter, ikke så meget i den enkeltes historie som i vedkommendes indre vesen. Samlet gir disse erfaringene et klart bilde av at individet som lever i dag også har levet andre liv. Reinkarnasjon blir således en selvfølge. Ett tilfeldig liv på en tilfeldig planet i universet fremstår dessuten som fullstendig meningsløst om det ikke også er knyttet til en større sammenheng. Innsikt i sammenhengen er tilgjengelig.

Reinkarnasjon tilbakevises blant annet av den kristne kirke, men i grunnlaget for kristendommen er det anerkjent. Den gnostiske kristendom anerkjente også i likhet med paganismen reinkarnasjon som selvfølgelig og evangeliene og ikke minst gnostiske apokryfer gir stedvis tydelige hint om det samme. Jeg viser her gjerne tilbake til ovennevnte gammelegyptiske *ba* som nærmest kan oppfattes som individets eget 'transportmiddel' gjennom livets og dødens syklus.

Til alle tider har det forekommet tilfeller, iblant godt dokumenterte, der et barn begynner å fortelle sine foreldre om hva han eller hun var før. I et tilfelle i India, kunne en liten gutt beskrive sin familie, sin virksomhet og sin død på en slik måte at familien til slutt måtte ta barnet med til byen han snakket om. Alt stemte og han kunne vise vei i byen og umiddelbart ved navn gjenkjenne slektninger fra sitt forrige

liv. I Scotland snakket en femårig gutt om et sted i Irland der et fly pleide å lande på stranden. Til slutt gjorde de skotske foreldrene det samme som de indiske, og gutten viste vei, pekte på huset han hadde bodd i, navnga naboer, og til alt overmål viste det seg at et postfly i tidligere tider pleide å lande på den angitte stranden ved lavvann. Dermed kunne også det tidligere liv grovt tidfestes. Slike veldokumenterte tilfeller kan vanskelig avfeies som barnlig fantasi. Til det er det for mange tilfeller og faktiske data som stemmer. Da står reinkarnasjon igjen som eneste mulige forklaring.

Om disse tilfellene virker spesielle, er livet til den britiske folkloristen Dorothy Louise Eady (1904-1981) ennu mer spesielt. Hun ble kjent som Omm Seti under sin tid i Egypt. Tre år gammel falt hun ned noen trapper og ble først antatt å være død, men hun kom til seg selv. Umiddelbart etter denne hendelsen begynte hun å få en fremmed aksent og å be om å få komme hjem. Senere ble hun sendt hjem fra skolen fordi hun sammenlignet kristendommen med hedensk gammel-egyptisk religion og nektet å synge en kristen sang som forbannet de svarte egypterne. Under et besøk i British Museums egyptiske avdeling løp hun omkring og sa dette var hennes hjem, men «*hvor er trærne, hagene?*» Her ble hun senere kjent med egyptologen og filologen Ernest Alfred Thompson Wallis Budge (1857-1934), kjent for oversettelsen av den egyptiske dødebok. Han oppmuntret henne til å studere hieroglyfene.

I 1931 giftet hun seg med en egypter og flyttet til Egypt og kom endelig 'hjem'. Hennes liv er godt dokumentert i både dokumentarfilm og bøker, så det er ikke meningsfullt her å gå inn på detaljer, men det er verd å vise til at hun ikke bare forsto hieroglyfene, men også kunne uttale dem korrekt, noe som aldri før hadde vært mulig. Overfor arkeologene kunne hun peke ut steder der bestemte ting fantes, ikke minst

eksakt hvor den haven hun savnet hadde ligget. Hennes anvisninger stemte alltid.

Omm Seti kunne også vise ritualer og seremonier fra regjeringstiden til farao Seti I (1290-1279 fvt) på en overbevisende måte og korrigere historiske opplysninger fra denne tiden. Hun pekte tilbake til et tidligere liv fra denne tiden med stor og verifiserbar detaljrikdom, der hun tjente som prestinne i tempelet i Abydos. Hun ble ved en anledning testet ved å bli plassert i dette tempelet i stummende mørke og bedt om å beskrive bildene på veggene, vel å merke før de var beskrevet eller avbildet i publikasjoner, noe hun gjorde perfekt uten den minste nøling.

Som sagt det er rikelig med dokumentasjon om Omm Seti som leseren kan kaste seg over. Jeg vil kun bemerke at hennes merkelige liv og minner fra oldtidens Egypt bør fjerne enhver tvil om livets sirkularitet gjennom fødsel, liv, død og gjenfødelse.

Den svenske forfatterinnen Astrid Lindgren (1907-2002) har på en vakker måte beskrevet livssyklusen i fortellingen om «Brødrene Løvehjerte» fra 1973. De to brødrene skilles først ad på jorden og treffes igjen i en annen verden, Nangijala. Her deltar de i et drama med noen interessante symbolske hendelser. Når dette er fullført, har de ofret seg selv på et nivå og springer videre til en ny verden, Nangilima. Historien er skrevet for barn og lest for barn formidler den nettopp bilder av både innvielse og reinkarnasjon. Slik har fortellingen også et budskap til de voksne.

Reinkarnasjon er for mange ren fantasi, for andre en realitet. Tar vi utgangspunkt i en materialistisk verdensforståelse blir reinkarnasjon kort og enkelt en umulighet. Et oppråtnet lik, en urne med aske, reiser seg ikke igjen som den person elementene engang var del av. Her tar jeg

utgangspunkt i et mer fruktbart og levende verdensbilde. Verden er ikke død materie med litt liv i, den er en verden av intenst liv omgitt av tynn materie som et nødvendig materiale i livets mangedimensjonale uttrykk. Hvert menneske, hvert strå i hveteåkeren er en konstruksjon i materiell form av et bakenforliggende livsuttrykk og uløselig knyttet til hverandre og alt annet i en dypere helhet.

Når et barn unnfanges, vokser det i sin mors liv og forberedes til et liv. Det er et pre-eksisterende nivå av bevissthet som organiserer materien. Ved fødselen trekker den lille kroppen sitt førsteåndedrag og løses med det ut som fragment av den universelle bevissthet og blir et selvstendig individ. Livet begynner med et åndedrag og avsluttes med en utånding. Slik alle mennesker er forbundet med atmosfæren og gjennom den uløselig med hverandre, er de også forbundet med den kosmiske bevissthet, Urgrunden, det spirituelle eller åndelige liv og fellesskap som ingen grense har hverken i tid eller rom.

Døden inntre idet åndedrettet forlater legemet. I det øyeblikk frigjøres sjelspersonligheten fra materien og all interesse for legemet som ligger igjen forsvinner. Den avdøde er like lite opptatt av legemets fortsettelse og endelige tilintetgjørelse som sommerfuglen er av puppeskallet den har forlatt idet den strekker vingene på sin første flukt. Det er under en ny sol nye energier frigjøres og den døde møter ledsagere som skal føre ham eller henne til den neste verden, det neste liv. Dette er helt i tråd med tibetansk erfaring slik den beskriver *bardo*. Ganske straks det ene livet ender, efter en passasje, begynner det neste. Ting henger sammen. Selve *livet* er en kjede av eksistenser, en samlet prosess, en utvikling med mål og mening som til stor del er skjult for menneskene.

Som en digresjon er det mulig å påpeke noe som forvirrer mange. Det forhold at livet kjedes videre er årsak til at spiritualistiske samtaler med avdøde via medier som regel aldri er reelle. Det er andre metapsyriske forhold som spiller inn og som jeg ikke skal utdype her, dog skal jeg peke på at dette handler om kontakt med akhasaen, der minnene er bevart. Det er disse minnene som frigjøres gjennom medier, når de ikke er bløffmakere slik de oftest er, og som gjenkjennes av avdødes nære slekt og venner. Den døde er for lengst, om vi holder oss til tid i ordinær forstand, i gang med sin fortsettelse. Sett fra den avdødes perspektiv, nu igjen levende i en ny eksistens, er det også gjennom åpning til akhasaen at biter av tidligere liv kan gjenoppleves. Akhasaen er navet i alt dette.

Min oppfatning er at all søking i dette noe tåkete område, som også er blitt et marked for enkelte, er fullstendig meningsløs. Sentimentale kan vi gjerne være, men vi eier alt i oss selv, også våre forfedre. Vi er alle, i dette bestemte liv *summen* av alt vi noensinne har vært og vi bærer det hele i oss uten å behøve å lete. Vi er i kontinuerlig, om enn kognitivt ubevisst, kontakt med alt gjennom livskjeden. Med litt øvelse er det mulig, midt i en travel hverdag å trekke seg tilbake i korte øyeblikk og ta inn det vi har behov for. Innsikten som følger fjerner uroen og ethvert behov for 'samtaler' med døde. Med denne innsikt forsvinner også ethvert fnugg av dødsfrykt.

Ifølge tibetansk lære, slik den er nedfelt i «Bardo Tödol», den tibetanske dødebok, følger livssyklusen seks *bardo* eller trinn, tre i livet, tre i perioden mellom livene, altså i døden. Det vil gå for langt å beskrive disse trinnene her. Dødeboken er tilgjengelig på en rekke språk. Det er tilstrekkelig å vise til at tibetanerne ser disse trinn som deler av en ubrutt prosess, livets sykliske flux. Alle tilstander som

ikke er identiske med det fullkomne *nirvana* er begrenset av selvbevissthetens illusjoner.

Bardoen er alt annet enn et primitivt skrift. Den er kanskje den beste beskrivelse som finnes når det gjelder hele livssyklusen selv om den stedvis er vanskelig å begripe. Jung anvendte dødeboken til støtte for sitt arbeide med å knytte sammen rasjonell vitenskap og mystikk. Den amerikanske Harvard professoren og psykedelika-profeten Timothy Francis Leary (1920-1996) og andre i slike miljøer har anvendt den i forsøk på å forstå endrede bevissthets-tilstander.

Det går an å gjøre en sammenligning med et tre. Treet er dypt rotfestet i jorden. La oss se jorden som den universelle bevissthet og treet som menneskeheten, der individene er bladene. De springer ut til sin tid, visner og faller til jorden når tiden kommer. Derfra nærer de treet og springer ut igjen når tiden er inne. Mennesker innåndes i livet og sin tilværelse som lokale bevisstheter i et tilpasset legeme og utåndes igjen når livets redskap visner eller rives av grenen. Slik blir livet en puls, en rytme inn og ut av eksistens, inkarnasjon, reinkarnasjon i kjød og materie. Alt pulserer, livet er en langsom vibrasjon på en hurtigere vibrerende materie og selv del av et univers i ennu mer langstrakte sykler.

Den britiske filosofen Bertrand Arthur William Russell (1872-1970) skrev «*I must, before I die, find some way to say the essential thing that is in me, that I have never said yet – a thing that is not love or hate or pity or scorn, but the very breath of life, fierce and coming from far away, bringing into human life the vastness and fearful passionless force of non-human things...*». Selv en tenker med ateistisk overbevisning erkjente at der er noe som er større og stikker dypere enn menneskelige ting og likevel gjør seg gjeldende i hvert menneske som en essens med uendelig kraft. Det er Urgrunden, urbevisst-

hetens nærvær som gir fylde til hvert menneskes fragment av bevissthet.

Når vi snakker om livets syklus, inkarnasjon-reinkarnasjon, kommer ofte temaet om nær-døden opplev- elser opp. Det er ikke overraskende, for her får individer som utsettes for en eller annen påvirkning en direkte opplevelse av den overgang de aller fleste kun får når de forlater livet. En ulykke med livstruende utfall er ofte årsak til dette. Individet opplever å bli kastet ut av sitt legeme og bli vitne til sin egen situasjon og alt som utfolder seg rundt selve legemet utenfra. Det finnes utallige beskrivelser av dette fenomen og de har usedvanlig mange fellestrekk.

Et spennende tilfelle som er beskrevet i litteraturen, handler om tidligere nevnte Tony Cicoria, som umiddelbart etter en telefonsamtale fra en telefonkiosk en høstdag i 1994 ble truffet av lynet. Han beskriver hvorledes lynet skjøt rett i ansiktet på ham og kastet ham bakover, hvorefter han ble skutt ut av sitt legeme og så seg selv fra et punkt i luften over, ligge på bakken med mennesker rundt seg og bli behandlet med hjertemassasje. Han kunne følge deres handlinger og samtalen mellom dem før han begynte å forflytte seg inn i en annen virkelighet i retning av et blålig lys. Han var sikket på at han var død, men opplevde samtidig glede inntil brått massasjen hadde gjort sin virkning og han var tilbake i sin smertefulle, fysiske tilstand.

Slike opplevelser har mange hatt i forbindelse med ulykker, epileptiske anfall eller andre plutselige hendelser der livet har vært i grenseland, men i hans tilfelle stoppet det ikke der. Etter at de negative virkningene av skaden hadde gitt seg, begynte han å høre musikk inni seg. Dette fikk til følge at han begynte å lære seg å spille piano og komponere. Musikken bare strømmet på mens han lærte seg musikknotasjon.

Dette er et svært godt dokumentert tilfelle, godt beskrevet av den britiske nevrologen Oliver Wolf Sacks (1933-2015) i «Musicophilia» fra 2007, men langt fra det eneste. Andre tilfeller finnes der andre evner plutselig blir en del av livet som en følge av en slik hendelse. Det finnes, som nevnt over, en rekke andre lignende beskrivelser av denne opplevelsen der man opplever seg selv utenfra. Den er ikke uvanlig i drømme, men er oftest beskrevet i forhold til hendelser der livet henger i en tynn tråd.

Det interessante ved disse tilfellene er bevissthetstilstanden. Individet opplever en faktisk forflytning av observasjonspunktet til et sted utenfor eget legeme, skuende seg selv og det som utspiller seg på stedet. Iblant oppleves det som en duplisering av bevisstheten, iblant som bevissthetens fullstendige uttreden av legemet. Dette bekrefter på enkelt vis Steiners utsagn om at det høyere selv ikke er bundet i legemet.

Mitt poeng med å ta opp fenomenet er at det tydeliggjør bevissthetens posisjon i forhold til det fysiske legeme. Bevisstheten er åpenbart ubundet og har evne til å bevege seg på helt andre steder enn der legemet befinner seg, uten at forbindelsen dermed blir brutt. Det er en evne som kan utvikles, og når slik forflytning gjennomføres som en villet projeksjon, kan forbindelsen observeres som det mange har valgt å kalle en sølvtråd. Dette kan ikke undersøkes empirisk utenfra, selv om det innen parapsykologien er utført eksperimenter ved å isolere et individ og la vedkommende forsøke å se og beskrive en bestemt gjenstand eller scene på et helt annet sted. Både russisk og amerikansk etterretning har forsøkt å utnytte mennesker med slike evner til spionasje, noe som fremgår av lekkede dokumenter.

Forskningen på dette spesielle felt er empirisk problematisk fordi den krever at forskerne selv utsetter seg

for spesielle øvelser og bruk av blant annet bevissthets-
endrende stoffer. Metodisk gjennomført, viser likevel denne
forskningen at bevissthet ikke er et hjernegenerert, bio-
psykisk epi-fenomen, men for individets del, en dråpe
integret i et ubegrenset, kosmisk ocean.

Forskningen muliggjør erkjennelsen av at bevisst-
heten omslutter og integrerer seg med legemet gjennom
nervesystemet og alle andre systemer i dette, så lenge livet
varer, at det trer inn i legemet under fødselen, med det første
åndedrag og forlater det med det siste. Videre støtter den at
bevissthetens mange nivåer gjennom hele livet styrer alle de
elementære, somatiske, psykiske, mentale og spirituelle
funksjoner som understøtter livet og gir mennesket
potensiale for utvikling.

Samtidig er den individuelle bevissthet ikke avhengig
av materien. Den gjør bruk av materien. Den har også evne
til å underminere den materielle virkelighetsforståelsen slik
den til daglig presenterer seg. Den alminnelige kognitive
dagsbevissthet er ikke alltid herre i eget hus. Iblant åpnes
ikke bare dører og vinduer på vidt gap. Veggene faller ut. Den
materielle virkeligheten taper sine rammer, alle holdepunkter
forsvinner.

Vi må innse at jegets illusjon er midlertidig, men også
at noe bygges opp gjennom prosessen der vi fyller denne
illusjon. Det som bygges er ikke kun på eget identitetsnivå,
men bidrag i noe større og helhetlig, meningsfullt langt utover
hva et menneske kan overskue. Å kalle på seg selv ved å rope
innover i sinnet, fører ikke til noe annet enn en tomhet hva
gjelder det individuelle. Ekkoet fra et genuint jeg uteblir til
fordel for en indre klang fra noe betydelig større, universelt,
som overskrider det lille jeg som roper.

Hegel anså døden som en fullbyrdelse av individets viktigste arbeide siden ødeleggelsen er nødvendig. Herigjennom er den døde et vesen som har vendt tilbake til seg selv ved at det isolerte individ er opphøyet til universell individualitet. Gjennom døden trer vi inn til en tilstand av ren væren i åndens universalitet, som han betegner det. Vi er ikke tapt, men reintegrert i et høyere vesen.

Allerede Titus ga uttrykk for problemet med å oppfatte seg selv som ikke-eksisterende. Evigheten før fødselen og evigheten etter døden syntes ham å gi lite mening til det korte glimt av liv man tilfeldigvis får på denne planeten. Både Schopenhauer og Goethe gir uttrykk for den samme umulige forestilling av egen ikke-eksistens. Spørsmålet blir her hvorledes livet slik vi oppfatter det i det hele tatt kan ha en plass og en mening i dette kosmos med mindre det står i en større sammenheng, en vi ikke evner å se uten å overskride de begrensninger vår ordinære kognitive bevissthet rammer vår tilværelse inn med.

Det at vi vet vi skal dø, gir oss nærhet til vår eksistens, styrker den individuelle bevisstheten, gjør oss mer bevisst livets betydning. Selv når vi ikke tenker på døden, skyver den fra oss som en ubehagelig påminnelse, vet vi at den ligger på lur og kan slå til når som helst. En reaksjon er at vi overfokuserer på døden, lar den skremme oss inn i fanget på diverse sekteriske presteskap og forskrudde religiøse trosretninger. Dog, dødsbevissthet gir livsbevissthet. Vi er til vi dør og i henhold til Heidegger er det noe nær definisjonen av det å være et menneske.

Å dø er noe vi gjør helt alene, akkurat som da vi ble født. Det er to unike, solitære hendelser der bevisstheten individueres og der den forlater individet og reabsorberes. Det går også an å se sex som en flirt med døden. Den reproduserende akt kan bringe et liv inn i verden som også skal dø.

Det å leve med døden intensiverer livet og bevisstheten blir mer skjerpet, akutt oppmerksom og autentisk tilstede. Det gir oss evne til å skjelne mellom vesentlig og uvesentlig. I dødens perspektiv blir vi i stand til å erkjenne at vi fødes og dør kontinuerlig, at øyeblikket er alt vi har og at det er der bevissthet manifesterer seg gjennom oss og muliggjør våre livs handlinger.

Det er når innsikten i og aksepten av døden som en uunngåelig realitet ikke gripes fullstendig, at døden blir en kilde til angst. Poenget er at det er meningsløst å engste seg over det uunngåelige. Det er ved å omfavne døden at livet selv bekreftes og berikes. Forfatteren som skrev under psevdonymet Carlos Castañeda, egentlig den peruanske antropologen Carlos César Salvador Arana (1925-1998), skriver i «Reisen til Ixtlan» fra 1972 at hans læremester, Yaqui sjamanen Don Juan Matus, stadig minnet ham på at han må dø. Han forsto at det er når dette fremsto som en realitet for ham at han ble i stand til å gjennomføre sin egen transformasjon. Han aksepterte krigeridealet i forhold til å disiplinere sitt legeme og bygge opp sin personlige kraft. Slik oppdaget han også den paradoksale forening av motsetninger.

Ved å innse at livet egentlig kun er i øyeblikket og at øyeblikkene hele tiden er overganger fra før til etter, fra noe til noe annet, blir fødsel og død også kun to overganger om enn mer definerende enn alle de passerende livsøyeblikkene vi fletter sammen til en tråd i minnet, lar konstruere vår historie og fyller med meningsinnhold.

Dødsangsten er destruktiv, ikke bare for en selv, men for andre også. Den projiseres destruktivt ut på omgivelsene og andre mennesker som subjektivt oppfatter den som en trussel mot egen eksistens. Samfunn preget av dødsangst har en tendens til å væpne seg, individuelt og kollektivt. Det er et

tegn på svakhet, ikke styrke. I kulissene ligger det faktum at man ikke har evnet å etablere et forhold til egen død, hverken individuelt eller kollektivt. Det frarøver en livet mens man forsøker å tviholde på det. Det som mangler er et daglig *memento mori*. Ønsket om udødelighet bor i menneskene kort og godt fordi de er udødelige om enn ikke i samme fysiske legeme. Det er en indre, udefinerbar erkjennelse. I dette ligger også årsaken til at man projiserer forestillingen om egen udødelighet over på efterslekten, omtrent som de gamle egyptiske faraoene knyttet udødeligheten til at navnet aldri måtte bli glemt.

Livet transcenderer både den fysiske fødsel og den fysiske død og alt som ligger mellom. Livet er fundamentalt knyttet sammen med den kosmiske helhet som lever, som *er* liv med bevissthet som et integrert fundament. Her finnes ikke begynnelse eller ende, kun sykler. Menneskelivet er del av en slik syklus. Syklusen gjennomløper fødsel og død, livets fase og fasen mellom to liv. Dette er reinkarnasjonens enkle beskrivelse. Bevisst overskridelse av grensene bekrefter sammenhengen og kan gi individet et fullstendig nytt perspektiv på egen eksistens, ikke minst meningen med den.

Egoet, selvet, er illusorisk. Det er en plattform for vår eksistens, en nødvendig projeksjon av bevissthet inn i en opplevet materiell verden. Det er en eksistensiell illusjon som buddhistisk filosofi har et begrep for; *anatta*. Dyrking av selvet er årsak til lidelse. Det individuelle bevissthetsfragments tilknytning til et fysisk legeme og identitet hindrer dets evne til overskridelse og transpersonlig deltagelse i verden. Det blir egosentrert, egoistisk og dødsfryktende og følgelig destruktivt for seg selv og andre. Kun overskridelse gir frihet. Erkjennelsen av at menneskets fysiske tilstedeværelse er begrenset ved døden, har hatt dype psykologiske virkninger og dannet grunnlag for utvikling av religioner, men også gitt livsperspektiver.

Livsperspektiver

Våre sanser, vårt tilsynelatende fysiske legeme begrenser oss. Vår kognitive dagsbevissthet holder oss i en tilstand som søvngjengere. Gurdjieff sa at vi går i søvne. William James påpekte at vår normale, våkne bevissthet er skilt fra en høyere bevissthet som ved slør vi normalt ikke evner å gjennomskue. Her er ikke bare Salomes syv slør, men også en moderne forbindelse til det vediske *maya*.

William Blake uttrykker både i sine bilder og sin poesi behovet for at mennesket forener himmel og helvete i seg selv for å finne sin gud i kjernen av sin inkarnasjon. Blake skrev i 1799 at «*Jeg vet at denne verden er en verden av forestillinger og visjon ... gjennom menneskets øyne er Naturen selve fantasien. Man tar feil hvis man tror at fantasiens visjoner ikke er del av verden; for meg, er verden ikke annet enn en sammenhengende imaginær visjon*». Videre skrev han «*Jeg hviler ikke fra min store oppgave med å åpne de evige verdener!*» Med sin henvisning til foreningen av himmel og helvete i seg selv, viser han kanskje uten å være klar over det, til det «kymiske bryllup», motsetningenes forening som et ikke bare symbolsk, men et reelt indre ekteskap.

Bucke beskriver et gjennombrudd, et ekstatisk blikk gjennom slørene. Han skrev om hvorledes han i et illuminerende øyeblikk kunne se hvorledes alt henger sammen i et tidløst nu, hvorledes universets bestanddeler, atomer og molekyler, flyter i en evig strøm fra en tilstand til en annen der alt henger sammen og *er* et eneste harmonisk hele. En slik illuminerende opplevelse ekspanderer *identiteten* til noe altomfattende der alle tidligere kjente begrensninger opphører. Slørene skjerner vår dagsbevissthet og begrenser vår identitet til de små mennesker vi er. Når man slik bryter gjennom til et større lys blir man nødt til å revurdere alt man har lært om verden og om mennesket. Veven vi har spunnet rundt oss er en illusjon som kort og godt rakner.

Ikke bare ser man det som ligger under enhver religion. Mysteriet er åpent og man øyner snart det intellektuelt forvirrende påbygg alle religioner og filosofier har utviklet seg til å bli, dels for å forsøke å forklare det uforklarlige som kun kan sees når bevisstheten åpner seg, dels for å etablere politiske og religiøse makthierarkier. Den virkelighet manglede innsikt og tilslørt bevissthet etablerer i sinnet, sporer til komplekse spekulasjoner og bygger opp religiøse, politiske og andre konstruksjoner som ikke forklarer noe som helst, men blir effektive redskaper til å holde menneskene tilbake i sin søvndyssede tilstand. Religioner, politiske ideologier og vitenskapens bærende idéer som definerer verdens bestanddeler og menneskets begrensninger rammer inn ethvert individ psykologisk og sosialt. De blir maktredskaper for individer som 'eier' disse forestillingene, trer de ned over hodet på sine medmennesker gjennom intrikate symbolverk, propaganda og vold med et enkelt formål; å kontrollere og profitere på sine like blinde medpassasjerer på denne planeten.

Mennesket identifiserer seg normalt stort sett med det som er innenfor huden. Slik blir huden en grense mot det andre, de andre og i prinsippet *alt* annet, også ethvert annet individ. Kroppen er ofte problematisk. Den fungerer ikke alltid som den skal og den er forgjengelig. Derfor er identifikasjonen med kroppen ofte en kilde til uro og frykt. Individet trekker seg dypere inn i seg selv og ser også kroppen som noe mer eller mindre fremmed. Jeg er jo i hodet. Jeg er en idé. Kroppen holder idéen i live, i virksomhet, men hva jeg *er* blir et stadig mer utilgjengelig mysterium. Er *jeg* i det hele tatt i hodet?

Jeg definerer meg som et ego, psykisk som en personlighet. Jeg har en begynnelse, jeg er født, er konstruert gjennom livets påvirkninger og erfaringer og forventes å dø. Dette stemmer så lenge *personligheten* oppfattes som jeg. Den

dør, men den indre essensen er forbundet med kosmos i sin fulle helhet og kan aldri forsvinne fordi den er ett med all-bevisstheten, Urgrunden. Den *er* værende. Så lenge mennesket ikke erkjenner denne indre, essensielle sammenheng dør det med sin konstruerte personlighet når legemet opphører å virke. Det er faktisk ganske utrolig at de fleste mennesker kan være tilfredse med å definere seg selv så smalt og godta alle de begrensinger og medfølgende lidelser dette utsetter dem for. Vi frykter den transpersonlige erfaring som lar skillene forsvinne og klorer oss fast i en høyst flyktig og passerende identitet. Vi må overskride individet slik all esoterisk kunnskap anviser og legge den moderne materialistiske forestilling bak oss for *den* er døden.

Når individet isolerer seg innenfor sin egen hud eller i sitt hode, isolerer det seg fra sin fulle sammenheng. Det er ved å rive ned skillene mellom jeg og du at vi oppdager at vi alle er ett, at hva én gjør, gjør vi alle, hva én gjennomlever, gjennomlever vi alle. Vi er deltagere i en absolutt ubegrenset virkelighet og alle grenser vi setter opp mellom hverandre, mellom oss selv og andre levende vesener og verden som omgir oss *begrenser* våre liv, begrenser vår erfaring og innsikt, begrenser vår erkjennelse og fratrar oss muligheten til å bli bevisst hele *i* det hele.

Å erkjenne disse dype sammenhenger endrer ikke bare vårt perspektiv i forhold til andre mennesker, det endrer fullstendig hvorledes vi ser hverandre og hva vi gjør mot hverandre. Når grensene faller mellom menneskene og de erkjenner sin enhet, faller også andre grenser, helt unødige og meningsløse mentale, endog fysiske grenser som havegjerder og landegrenser mellom nasjoner, disse fiktive fellesskapene, som foranlediger så ufattelig mye meningsløs lidelse. En oppgave menneskene står overfor er å flytte fokus fra det materielle, illusoriske til det spirituelle og erkjenne enheten som binder oss sammen. Her har vi en lang og

vanskelig vei foran oss, for å si det innenfor det rådende, lineære perspektiv på tid.

Vestlig psykologi sikter på å utvikle en godt integrert personlighet, rydde bort det irrasjonelle og befestet personligheten med god tilpasning til det moderne materialistiske samfunn. Det er kanskje nyttig for samfunnet å ha færrest mulig personligheter som er brysomme og problematiske, men det ville nok være bedre å lære seg å lytte til de urolige sinn og ikke bare tolke dem som mistilpassede. Sinnet utvikler seg ikke ved å tilpasses, men ved å ekspandere, strekke horisonten og skrelle bort normalitetens illusjoner.

Den tyske sosialpsykologen Erich Seligmann Fromm (1900-1980), skrev i sin lille, men viktige bok «Om Kjærlighet» fra 1956, at kjærligheten er blitt gjenstand for et moderne marked. Han var langt forut for sin tid med dette utsagnet som i dag er en langt fremskreden realitet med *dating-sites* på internett. Fromm påpekte at vi i dagens samfunn ser ekteskapet som et *teamarbeid* med klar parallell til arbeidslivet. Ektepartene har kun en rekke oppgaver i forhold til hverandre og familien, og går de greit, har vi et vellykket ekteskap. Var det så enkelt kunne stort sett alle være lykkelig gift, særlig hvis teamarbeidet er kombinert med et teknisk sett effektivt sexliv.

Som den fullkomne motsats til dette skriver Fromm at «*Kjærlighet er bare mulig mellom to mennesker som har kontakt med hverandre ut fra sin vesenskjerne, og som opplever seg selv og hverandre ut fra sin vesenskjerne*». Å ha kontakt med sin vesenskjerne er slik sett det samme som å erkjenne sin indre kontakt med den kosmiske rot. Fra ethvert menneske går det en dyp rot direkte inn i den kosmiske Urgrundsbevisstheten. Det er roten til all kjærlighet. Kjærlighet er et av Urgrundens viktigste aspekter sett fra menneskets posisjon. Det er kreativitetens kilde og den står som

kontrast til kjønnsvarehandelens stupide markedsdrevne lettvinthet.

Det at mennesker er blitt gjenstand for et marked, både i arbeidslivet og i pardannelsen, viser at individet er i ferd med å miste seg selv. Slik jeg påviser distraksjons-samfunnet, som for øvrig også er utdypende beskrevet av Neil Postman (1931-2003) i hans «Vi morer oss til døde» fra 1985, er menneskets posisjon i samfunnet redusert fra et unikt levende vesen til en veltilpasset, underholdningskonsumerende arbeidsrobot. Det jeg frykter ut fra slike observasjoner er at mennesket forberedes til transhumanismens hjernedøde, innholdsløse fremtid. Den som vil eie sin rot må dyrke sin kjærlighetskraft for å nå inn til sin vesenskerne.

Kjærligheten rommer mye. Den kan også utvikles fra *eros* til *agape*, et transpersonlig nivå der den omfatter mer enn en selv og en eventuell partner. Den har evne til å strekke seg og omfatte alle mennesker uten distinksjon, hele menneskeheten. Den kan åpne seg og møte den kjærlighet hele kosmos er et uttrykk for. Da dreier det seg om kjærlighet i en helt annen forstand enn den rent emosjonelle, enn den romantiske. Det dreier seg om en 'romanse' med det ufattelige kosmos i et møte der denne kraften henter individet ut av seg selv. Det er et langt steg ut av daglig virkelighet.

Hele vår daglige virkelighet er preget av motsetninger, ting og forhold som står i opposisjon til hverandre. Det begynner med identifikasjonen av *jeg* med utgangspunkt i definisjonen av den eller de andre og alt som er ikke-jeg. Vi definerer oss selv i forhold til alt annet og avgrenser alt rundt oss i stedet for å se sammenhengen, den vi faktisk kan erkjenne ved å forstå at vår egen individuelle eksistens i større eller mindre grad er *avhengig* av alle andre og alt annet. Det gir en inngang til slik erkjennelse å ta dette inn over seg.

Motsetningene strekker seg fra sort og hvitt til godt og ondt uten at vi innser at disse oppfattede motsetningene faktisk er avhengige av hverandre. Symbolet for yin-yang eksemplifiserer dette på en glimrende måte. Motsetningene inneholder hverandre og er samtidig årsak til tredjetilstander som igjen blir motsetninger til andre tredjetilstander. Vår tenkemåte er patologisk dualistisk. Dikotomiene råder grunnen og evnen til å se at motsetningene faktisk er et sammenhengende hele synes fullstendig fraværende.

Hver gang vi skiller ting fra hverandre, trekker en skillelinje mellom to sider av samme sak, skaper vi et konfliktpotensial omtrent som når vi setter opp et havegjerde, trekker grenser på kartet og skiller mennesker fra hverandre i fiktive nasjoner. Reaksjonen er å forsøke å eliminere den siden av motsetningsparet man oppfatter som negativ, det onde, det stygge, den slemme fienden, de andre som ikke er, tenker eller tror som oss. Menneskenes tragedie er at de er fanget som blinde høns i adskilte hønsegårder av slike forestillinger, ute av stand til å se at det er *foreningen* av motsetningene, *fjerning* av skiller og grenser som løser dilemmaet og utvider innsikten. Bevisstheten trer ut av et bur av forestillinger og åpner seg til et nytt nivå der *sammenhengene* tar dominans, der helheter kommer til syne. Motsetninger er komplementære aspekter av samme realitet.

Som mennesker ser vi materiell utvikling som et mål i seg selv. Det skapes misnøye med noe som på et gitt tidspunkt er tilfredsstillende og vi jages videre for en utvikling som i realiteten sliter oss ut. Akselerasjonen er vår tids tydeligste indikasjon på klokketidens dominans. Tiden strekker aldri til for den travle. Ingenting er godt nok over tid. Det er behov for mer, bedre, større, vekst økonomisk og materielt, et behov som reduserer mennesket til en slave; en tingenes, klokkenes, pengenes, statusens slave. Et godt, verdig liv er ikke godt nok. Vi drives av en skapt misnøye med det vi

har og er, bort fra livets dypere mål i jakten på overfladiske mål. Vi kaller det fremgang og utvikling når det er det stikk motsatte; vilsegang og bortvikling. Vi overser at mennesket er et mål i seg selv.

Tatt i betraktning alt som er sagt over om tid og klokketid, er det verd å tenke gjennom hva det er som binder moderne mennesker så sterkt til klokken. Min tanke er at det dreier seg om at de stort sett aldri beveger seg i andre bevissthetssfærer enn den dagligdagse, kognitive, altså den mentale sfære. Det er her og i den fysisk-biologiske forbindelsen til den materielle illusjon er sterkest. Det emosjonelle nivå er opplevelsesmessig langt mer flytende, noe lik drømmenes ubestemmelige tid. Opplevelsen av virkeligheten endrer seg kognitivt i forhold til tid avhengig av bevissthetssfæren individet befinner seg i.

Er drømmer virkelige? Vi våkner jo, og opplever normalt at vi ligger trygt i sengen, kanskje lett svette etter å ha flyktet fra en tiger eller falt utfor et stup. Da trekker vi gjerne litt andpustent den konklusjon at det var jo bare en drøm, altså ikke virkelig. Likevel, da vi var midt i drømmen, var den virkelig nok. Vi lever i flere virkeligheter og slik kan man stille spørsmålet om hvilken virkelighet som er virkeligst. Mitt svar er at vi lever i *en* virkelighet og *alt* utgjør en viktig del av denne ene virkelighet. Drømmen ligger på ett erfaringsplan, dagliglivet på et annet, og de henger sammen. De spiller over i hverandre omtrent slik den ene dagen spiller over i neste. Natten skiller og forbinder. Slik er også forholdet til andre virkelighets- og erfaringsplan fra det mineralske til det spirituelle. Mennesket rommer alle, men vet det oftest ikke. Det gjelder i særdeleshet moderne, strebende, vestlige mennesker.

Moderne mennesker omgitt av materialisme og ofte meningsløst jag, kjenner en indre tomhet, spesielt i den

oppvåkne ungdomstid. Den moderne verdens ytre krav og manglende åndelig påfyll leder til en innsiktsløs jakt på mening, som oftest ikke er erkjent, men likevel iverksetter intens aktivitet. Åndelig søken avsporer til en vill jakt på stimuli fra de mest merkverdige kilder. Ikke bare søkes meningspåfyll i ekstatiske religiøse og kvasireligiøse miljøer, men også i sosiale sammenhenger; alt fra fyll og festing til absurde surrogater som dyrking av sport, kjendiser, politiske ideologier og sosial posisjonsklatring. Det er alt avsporinger som bidrar til meningsløsheten som også driver mennesker inn i medikamentmisbruk, vold og selvmord. Der mennesker ikke finner mening, blir handlingene derefter i blinde forsøk på å etablere egenverd, en fåfengt øvelse når innsikt mangler.

Den østerriksk-ungarske legen og psykoanalytikeren Wilhelm Reich (1897-1957) skrev *«I know that what you call 'God' really exists, but not in the form you think; God is primal cosmic energy, the love in your body, your integrity, and your perception of the nature in you and outside of you»*. Dette er som et ekko fra Giordano Bruno og knytter videre fint an til Teilhard de Chardin: *«Kjærligheten er den mest universelle, den mektigste og mest mystiske av alle kosmiske krefter. Kjærligheten er den grunnleggende og universelle psykiske energi. Kjærligheten er et hellig reservoir av energi; den er som den spirituelle utviklings blod»*. Fortsetter vi til den britiske mystikeren og komponisten Cyril Scott (1879-1970), anser han kjærligheten som universets grunnlov, en lov om attraksjon som både skaper og holder sammen. Han sier at kjærlighet også er en forsterket *awareness*, oppmerksomhet, som overskrider den alminnelige bevissthet. Dyp innsikt i denne universelle kraft er grunnleggende for utvikling som menneske. Da først får andre virkemidler en mening.

Psykoaktive stoffer som LSD, psilocybin, mescaline, ayahuasca, iboga og andre, er slike virkemidler, men blir ofte sidestilt med narkotiske midler som kokain, amfetamin,

heroin, hasj og marihuana. De har alle det til felles at de har medisinske bruksområder og at de virker på sinnet, men de er også grunnleggende forskjellige. Mens de sistnevnte stiller på linje med alkohol som sløvende på sinnet, er de psykoaktive stoffene deres rake motsetning. De aktiverer og åpner sinnet på nivåer som normalt er sovende, ofte de samme nivåer som alkohol og narkotiske stoffer, medregnet reseptbelagte medikamenter sløver ned ytterligere.

Felles har alle disse stoffene også at de enten er strengt regulert av myndighetene i de fleste land, eller helt enkelt forbudt. Det er ikke bare de potensielle skadevirkningene på individet og på samfunnsordenen, som i hovedsak fører til slike forbud, men at de fører til kriminalitet og sosiale problemer, altså til utgifter. Når det gjelder de psykoaktive stoffene, er det spesielt det forhold at de, gjennom de visjoner de tilgjengeliggjør gjennom bevissthetsutvidelse, leder til mennesker stiller stadig vanskeligere spørsmål ved sosiale, politiske og religiøse dogmer som samfunnene bygger sine fellesverdier rundt. Disse spørsmålene har en evne til å true både verdslig og klerikal makt.

Det er en tendens til i offentlig ordskifte og endog innen forskningen å bruke begrepet *hallusinogener* om psykoaktive, psykedeliske stoffer. Dette er et bevisst trekk for å delegitimere psykedelika ved å bidra til en forestilling om at det som finner sted kun er sansebedrag via kjemisk påvirkning av hjernen, spesielt serotoninsystemet. Denne begrepsbruken bidrar til å plassere psykedelika i samme kategori som alkohol, kokain og heroin. Det er en form for stigmatisering.

Psykoaktive stoffer sies i negativ forstand å skape hallusinasjoner, men det stemmer ikke. Hallusinasjoner er fordreide sanseintrykk, ikke et resultat av ekspandert bevissthet. Et bedre ord er visjoner. De er ikke sammen-

lignbare med ordinære drømmer selv om det kan forekomme likhetstrekk. Drømmer er virkelige, men som regel personlige. Det er også visjoner, men de er betydelig mer intense og de setter den alminnelige verden i perspektiv, et innsiktsfullt perspektiv. Visjonene er sterke, uavhengige innblikk i andre virkelighetssfærer. De leder til viktige endringer i individets tenke- og handlemåter. På grunn av måten de setter ting i sammenheng med hverandre, blir handlemåtene aldri skadevoldende.

En måte å bekjempe bruken av de psykoaktive stoffene på, er nettopp ved å kalle dem hallusinogener. Det betyr å nedvurdere dem til en form for narkotika. De genererer bare hallusinasjoner, meningsløse drømmer og forvrengte bilder av virkeligheten. Det minner sterkt om den virkeligheten stat og religion doper menneskene med, men dette er maktens dop. Den offisielle virkeligheten er materiell og drømmen om noe annet hører inn under religionen.

Det hadde vært lettere å bortforklare visjonene dersom ikke også andre teknikker, uten bruk av psykoaktive stoffer, hadde ført til de samme visjonene, de samme endringer i virkelighetsforståelsen. Meditasjon i og utenfor religiøse rammer, spesielle kroppslige teknikker som yoga og puste-metoder, sjamanistiske teknikker, samt rytmiske, trance-genererende aktiviteter kan også åpne menneskesinnets porter til høyere bevissthetsnivåer. De offisielle religionene har alltid forsøkt å hindre individuell adgang til mysteriene fordi det ville kunne rive ned hele den maktkonstruksjon som er bygget opp rundt blind tro, dogmatikk og institusjonaliserte hierarkier.

Det er interessant at adgangen til høyere bevissthet, uansett metode, leder til indre fred og en betydelig endring i selvforståelsen. Grensene mellom jeget og verden faller som en illusjon i likhet med stort sett alt, bortsett fra eget nærvær

i en større, høyere og ofte tidløs sammenheng. Forholdet til ens medmennesker endres fundamentalt fordi man er i stand til å erkjenne egen sammenheng med andre. Skillet mellom jeg og du, vi og de andre viskes ut, og da blir man lite egnet som soldat for et imaginært fedreland. Bare tanken på å ta andres liv blir umulig, mens tanken på å dele med andre styrkes, nesten som et imperativ. Derfor er adgangen til personlig innsikt en fare for det bestående verdensbilde som bygger på skiller og grådig egoisme kombinert med forestillingen om at all utvikling er basert på rasjonell egeninteresse, en forestilling som har rot helt tilbake til Epikur og er videreført til vår tid gjennom blant annet utilitarismen. Det er en feilaktig tilnærming, ikke minst fordi mennesker ikke alltid er rasjonelle og derfor stort sett ikke innenfor slike rammebetingelser er i stand til å avgjøre hva som best dekker deres egeninteresse.

I den moderne verden anses intellektet som menneskets viktigste egenskap. Det dreier seg om å memorere alt som kan tjene det materielle livsopphold, altså jobb, karriere, maksimal profitt. Menneskets emosjonelle og spirituelle side, som stikker langt dypere, er effektivt tilsidesatt og heller ikke forstått annet enn når den kommer i utakt med samfunnsordenen og følgelig blir karakterisert som psykisk sykdom, oppvigleri eller annet påskudd som gir anledning til å isolere individet. Da trer psykologene inn for å rette opp et skakkjørt menneske, eller politiet for å frata det sin plass i samfunnet. Det er om å gjøre å passe inn og uten motstand å finne sin plass i hierarkiet, ikke forstyrre.

Bevissthetsforskningen viser at nettopp de emosjonelle og spirituelle aspektene i sinnet er grunnleggende drivkrefter under det meste av det vi intellektuelt begir oss i kast med. Det er ikke uten grunn at religionene og politiske ideologier sikter sterkt på å påvirke nettopp de emosjonelle sidene av menneskenes sinn. All propaganda, alle vekkel-

sesmøter sikter på å manipulere menneskesinnet på dette plan fordi det skaper grunnlag for å dominere befolkningen. Bevisstløshet på bestemte områder utvikles med hensikt for å sikre tilhengere og på nasjonalt plan servile individer og gode, patriotiske borgere. Adgangen til høyere bevissthet og alt det trekker med seg må stenges ned så effektivt som mulig. Uavhengig kunnskap er farlig.

Den organiserte religionenes rolle synes å være å skape nettopp begrensninger. De søker å ramme oss omtrent som loven. Regler, tabuer, forordninger, forbud og påbud er alle tilrettelagt for å regulere den individuelle adferd, men det gjelder også den frie tanke. I den vestlige kristendom er forestillingen om at mennesket er født med synd et viktig styringsinstrument. Den troende som ser seg selv som syndig, vil underkaste seg i håp om utfrielse. Det handler om å undertvinge og begrense den individuelle adgang til egen kontakt med høyere bevissthet, noe som vil overskride den organiserte religionsutøvelsen og frata presteskapene deres dominerende rolle. Institusjonalisert religion er et makt-redskap.

Med porten lukket ved lov og reguleringer, sinnet manipulert til underkastelse under autoriteter står det rede til å motta samfunnets og religionens moralkodeks. Gjennom moral, normer og lov skal livet reguleres, tilpasses makt-strukturene og styres med fornuft til normalitet. Avvik sanksjoneres, porter stenges, individene fanges. Kritisk tenkning kanselleres for sikkerhets skyld allerede i skolen og barns naturlige nysgjerrighet og søketrang gjerdes inn og styres i retninger som tjener det bestående. Ungdommens naturlige opprørstrang har sunket merkbart etter at statene satte inn alle krefter for å ramme opprørerne på 1960-70 tallet. Konformiteten inntro tydelig, ikke bare i yappe-miljøene, men også i rap og punk og tilsvarende miljøer fordi de grunn-leggende er styrt av forretningsinteresser og profesjonelt

skapte motebilder, altså egentlig av profittmotiver, ikke en følge av genuin ungdomskreativitet. Heldigvis er det kommet opp nye brudd med den søvnige normalitet gjennom sosiale bevegelser og miljøaksjonister i de seneste år; Extinction Rebellion, Occupy, den svenske miljøaktivisten Greta Thunbergs (f. 2003) skolestreik for klimaet og tilsvarende. Om man er enig i bevegelsens motiv eller ikke er uvesentlig. Poenget er at unge mennesker er våkne, kritiske og i bevegelse.

Hvis vi gir fra oss vår frihet til en ytre autoritet, uansett hvilken, reduserer vi vår evne til å treffe beslutninger basert på vår egen etikk og med det taper vi en del av vår verdighet. Når grupper, virksomheter, nasjoner overdrar beslutningsmyndighet til ledere, valgte eller ikke, endres den etiske situasjon. Individet blir stående medansvarlig for ledernes beslutninger og handlinger. Det er denne mekanikken som leder fra frihet til diktatur. Alle nasjoner, alle religiøse, politiske eller ideologiske grupperinger representerer en eller annen grad av diktatur, der ledere setter agendaen og folk marsjerer etter som flokkdyr. Det er ikke valgte eller selvoppnevnte ledere mennesker skal følge, men de imperativer som ligger i den Urgrund av bevissthet de selv er fragmenter av. I den ligger loven. I den ligger imperativene individer som Buddha, Jeshua og Muhammad uttrykte om fred, gjensidig respekt og likelig deling av goder.

Både populære bevegelser, politiske ideologier og religioner henter mye av sin makt gjennom anvendelse av symboler og symbolske handlinger. Som mennesker er vi alt for lite oppmerksomme på hvorledes dette påvirker oss og kan trekke oss med på de mest absurde ting. Fragmentets bevissthet holdes på overflaten og hemmes i sin søken mot Urgrunden. Gurdjieffs innsikt om mennesket som vandrende i søvne er påfallende i tråd med de livsperspektiver folk presenteres for gjennom politikk og religion. Intet er mer lydig

enn en hypnotisert befolkning. De etablerte religionene har århundrers erfaring med bruk av symbolenes kraft til dette formål.

VI
Det mystiske

Mennesket skaper først ubevisst og ufrivillig Gud i sitt bilde og derefter skaper Gud bevisst og frivillig mennesket i sitt eget bilde.

Ludwig Andreas Feuerbach
Tysk filosof (1804-1872)

Religion og tro

Religionene har alle dypest sett erkjennelse av én grunnleggende guddom eller et altunderliggende årsaksvesen, ikke bare de tre åpenbarings-religionene, Judaismen, Kristendommen og Islam, men også Hinduismen, Buddhismen, Taoismen og andre. De tre førstnevnte taler om Jahve, Gud eller Allah, de tre sistnevnte taler om Brahma, Dharma-kaya og Tao. De representerer alle det samme, men tillegges litt forskjellige aspekter. De tre første har mer menneskelignende egenskaper, de tre siste mer abstrakte, men felles for alle er at de er den grunnleggende uerkjennelige, kilden, opprinnelsen til alt, dermed også bevissthetens dypeste rot.

Bevissthet *er*, har ingen begynnelse, men absolutt utbredelse i værens alle dimensjoner. Jahve skapte mennesket i sitt bilde sies det, men er også omnipresent, omniscient og omnipotent, altså allestedsnærværende, allvitende og allmechtig. Følgelig er guddommen i mennesket og mennesket i guddommen her, nu og alltid, i fullstendig parallell til Atman som er Brahmas uttrykk i mennesket, dets pust, dets væren. Det vi forestiller oss som gud, uavhengig av religion, er da denne kosmiske bevissthet som er og ikke kan ikke-være. Slik gir religionene uttrykk for mennesket som mikrokosmos, som en gnist av den ild som fyller alt. Atman blir her identisk med verdens underliggende realitet, men buddhistisk tenkemåte skiller seg ut ved at den ikke anerkjenner en verdenssjel. Selve forestillingen om et selv er også imaginært og uten realitet.

Nu skal de som tilhører de tre såkalt monoteistiske religioner være forsiktige med å nedsnakke de østlige som polyteistiske uten å se litt nærmere hvilke bilder de selv setter opp rundt seg. Det vrirler av engler, erkeengler og demoner, av kjeruber og serafer i judaismen, kristendommen og Islam, selv om sistnevnte ikke avbilder disse. Hva er da alle disse

vesener, skikkelser og guder som fyller religionenes forskjellige pantheoner? Dette kan vi gå til Kabbalaen for å skaffe oss innsikt i.

Kabbalaen har, som nevnt over, sin rot i Egypt og Babylon lenge før den ble formgitt i esoterisk judaisme og hermetisk kristendom. Fra den tilslørte intethet *Ayn* springer som nevnt manifestasjonenes kilde frem i *Kether* og emanerer videre gjennom de forskjellige sephiroth til de når den tiende, *Malkuth*, det jordiske nivå. Alle de sentrale egyptiske og babylonske guddommene korresponderer til de forskjellige sephiroth, presis som de vesener som finnes i det judeisk-kristne hierarki i de former som er nevnt over. Det er ni kategorier over det jordiske, det er ni hovedguder i sumerisk, babylonsk, egyptisk, inca og gresk mytologi. Viracocha, Allah, Brahma, Tao, Jahve, Gud har samme posisjon som det uerkjennelige utspring av alt, selve skaperkraften. Mitt syn er at dette er den brede vibrasjon som fyller alle oktaver i universet og som derfor manifesterer seg som bevissthet på alle nivåer, herunder også i mennesket.

Hierarkiene av guder, engler og andre vesener i mer eller mindre menneskelige skikkelser er menneskeskapte. De er uttrykk for hvorledes mennesker i tidligere tider oppfattet og tolket krefter de intuitivt og umiddelbart erkjente. Sjamanene i de eldste befolkninger på jorden billedliggjorde kreftene på en måte som kunne videreformidles. Dette er ikke bare roten til religionene, men også opphavet til et av de eldste forsøk på å systematisere og avlese disse kreftene gjennom observasjoner av stjernehimmlen. Her finnes roten til astrologien.

Astrologien, som en gammel såkalt pseudovitenskap, forkastet av den materielle vitenskapen, vinner tilbake sin legitimitet når den som vist over settes i sammenheng med et kosmisk system knyttet til kabbalaen. Alt i det kosmiske,

inkludert vårt solsystem, er uttrykk for forskjellige krefter, ikke kun fysisk i form av slikt som gravitasjonsforhold, men på ethvert omfattet nivå. Vår stjerne, den guddommelige Helios, planetene i vårt solsystem, inkludert jorden, er bygget opp av de samme materielle partiklene, og dermed av den samme under-liggende Urgrundsbevissthet, men som adskilte manifesta-sjoner fremstår de med forskjellige energiuttrykk. Som følge av at intet som emanerer til fysiske eller mer subtile former i dette kosmos er uten hensikt, har planetene mening. De uttrykk astrologien leser av planetene kan skjematisk fremstilles på kabbalaen. Alt virker i henhold til sitt kosmiske formål.

Dyktige astrologer kan i noen grad lese disse impulsene ved å observere planetstillingene i forhold til jorden, men tolkningene er gjerne svært tvilsomme, spesielt i vår tid hvor forskjellige personbaserte astrologiskoler står i motsetningsforhold til hverandre. Kosmos taler med én stemme, ikke med mange. Impulsene som fra dette nivå påvirker individer og større menneskelige strukturer og samfunn driver ikke frem en uunngåelig skjebne, men utsetter individ og samfunn for spenninger som må bemøtes på sitt nivå, løses og bringe utvikling. Når slik utvikling finner sted, faller spådommene sammen. De overvinnes, virkeliggjøres ikke.

Individer som har utviklet tilstrekkelig evne til å oppfatte de krefter som virker her, vil erkjenne impulsene direkte og møte dem adekvat som livsutfordringer til vekst og egen utvikling. Med indre støtte i slik bevissthet eier individet et internalisert grep på de mest subtile nivåer, nivåer som går dypere og er mer reelle enn all teoretisk astrologi, alkymi og kabbalistikk råder over. Her skal vi merke oss hva Jung skriver: «*The starry vault of heaven is in truth the open book of cosmic projection, in which are reflected the mythologems, i.e., the archetypes. In this vision astrology and alchemy, the two*

classical functionaries of the psychology of the collective unconscious, join hands». Jung peker her på nettopp den prosess der krefter omdannes til forståelige bilder, menneskelignende skikkelser i form av guder og andre guddommelige vesener.

Éliphas Lévi gjør dette eksplisitt når han skriver «*L'homme, en effet, se crée un Dieu conforme à sa propre intelligence et à sa propre bonté, il ne peut élever son idéal plus haut que ne le lui permet son développement moral. Le Dieu qu'il adore est toujours son propre reflet agrandi*». Mennesket skaper en gud i forhold til sin intelligens, i sitt eget bilde, ut fra sine høyeste idealer og moralske evne. Det dyrker sitt eget bilde i forstørrelse.

Alle guder og vesener som beskrives i religioner og myter er forskjellige emanasjoner, aspekter av den bakenforliggende kilde; sfærer, frekvenser av bevissthet som strømmer gjennom og penetrerer alt og alle. Med bakgrunn i denne forståelse er det at de esoteriske mysteriesamfunn til alle tider har søkt å føre mennesker med det nødvendige potensiale til dypere erkjennelse og innsikt. En slik grunnleggende erkjennelse er at vi alle er ett, at vi alle er verdensborgere, kosmopolitter slik Sokrates og mange av hans samtidige tenkere anså seg være.

Det tør være kjent at alle de store religionene vi kjenner i dag henter sitt allegoriske og billedlige utspring i eldgamle myter og faktisk viderefører mye av deres innhold ved en fornyet bruk av mytene overført i symboler, symbolhandlinger og ritualer. En egenskap ved allegorier, symboler og ritualer er at de påvirker subliminalt, det vil si at det de meddeler passerer under intellektets kritiske terskel. Det innebærer at den kritiske tanke ikke evner å behandle innholdet med mindre den enkelte antar en kritisk, observerende posisjon og stiller seg utenfor den immediate

deltagelse. Dette forklarer de religiøse presteskapenes evne til indoktrinering og deres forbud mot og iblant brutale reaksjon på fritenkning. Bak dette ligger det faktum at de monotestiske religionene i betydelig grad fratar mennesket og verden meningsinnhold og flytter all mening til Jahve, Gud eller Allah. Likevel pålegges mennesket innenfor en slik ramme å ta det fulle og hele ansvar for ikke å følge bud og påbud gitt av guddommen gjennom profetene, apostlene eller ennu verre, gjennom fortolkerne, teologene.

Den indiske yogi Swami Satchidananda Sarasvati (1914-2002) har en kommentar til religionene og deres felles grunnlag. Han skriver: *«There is one Cosmic Essence, all-pervading, all-knowing, all-powerful. This nameless formless essence can be approached by any name, any form, any symbol that suites the taste of the individual. Follow your religion, but try to understand the real purpose behind all of the rituals and traditions, and experience that Oneness»*. Denne kommentaren viser til en åpen aksept av alle religioner og peker samtidig tilbake på deres felles utgangspunkt og erfaringen av enhet. Det fratar dem også deres selvpåttatte unike posisjon og deres rett til å diktere tro.

Det er i det hele tatt god grunn til å reflektere over det som her er sagt om virkelighet. Projiserte virkeligheter basert på religiøse ideologier blir konkrete virkeligheter når de opptrer som maktredskaper, altså ikke den indre, individuelle virkelighetsforståelse, men den ytre virkelighet som oppstår gjennom religiøs indoktrinering og maktanvendelse basert på religion. Dersom Allah eller den judeisk-kristne Gud er et virkelig, transcendent vesen, ville alle troende umiddelbart havne i helvete, ikke minst generasjoner av prestelige som i århundrer har pint folk til døde fordi de truet deres tro og forståelse av verden. Fundamentalistene vandrer stadig blant oss i alle religiøse varianter og noen steder har de fortsatt makt til å gjøre sin virkelighet følbar for

andre som ikke deler den. Dog blir deres guder ikke mer virkelige av den grunn. Det guddommelige, om man kan bruke begrepet slik, er Urgrunden. Religionene som i utgangspunktet hentet sin forestillingsverden fra Urgrunden og dens mange emanasjoner, rykker i dag de troende lenger og lenger vekk fra nettopp det guddommelige ved sin avstandstagen fra sine mytiske kilder og ved sin prediken og krav om rettroenhet. Det er i det hele tatt et tegn på svakhet når den religiøse makten stiller krav til uniformering av tro, til å bestemme hva det enkelte menneske skal tro. Det er også et flagrant overgrep.

Retten til å tro det man vil, er en menneskerett. Det er teknisk sett umulig å få et menneske som har en bestemt tro til å endre sin tro. Selv under den grovste tortur har mennesker stått fast på sitt, eller vært smarte nok til utad å spille som om de følger maktens tro. Nu skal det være klart at tro ikke er det samme som religion. En tro må deles av et betydelig antall mennesker, dogmatiseres, standardiseres, ritualiseres og videre underlegges et hierarkisk maktsystem forbundet med rom eller bygninger der den rituelle delen av religionsutøvelsen kan finne sted under ledelse av en eller annen form for presteskap for å danne en religion. Religion er et kollektivt fenomen. Tro er en individuell, privat sak. Riktig forstått er religiøs overbevisning et spørsmål om relasjonen mellom individet og den guddom vedkommende erkjenner.

Eckhart skrev at *«Mennesket kan ikke være uten Gud, men Gud kan heller ikke være uten mennesket. Uten mennesket ville Gud ikke vite om sin egen eksistens»*. Hva skjer her om vi erstatter Gud med verden, med Urgrunden, altets underliggende bevissthet? Her kan vi se et bilde på bevissthetsfragmentenes integrasjon med Urgrunden, det fundamentale behov for slik integrasjon for at noe i det hele tatt kan eksisterer rent bevisst.

Tidligere nevnte Jiddu Krishnamurti, sto for en form for åndelig monisme og stilte et åpent spørsmål ved om det i det hele tatt er behov for religion. Han anså religionene som krykker for lamme som ellers ikke ville kunne gå. Likevel, siden det store flertall av menneskene er åndelig lamme, kan krykkene være nødvendige som en relativ, ikke absolutt nødvendighet.

Religionenes svar til mennesket er nettopp de løgner som gir trøst og komfort i livet, en skråsikker forestilling støttet med troens veike krykker. De danner et ekstra slør som tildekker og bygger trygg ignorans. Slike slør må falle som Salomes, de må rives til side for klarsynet. Religionen er et substitutt for noe usett og uforstått, et sentimentalt blendverk som holder slørene på plass.

Bokstavtro religion, Bibel- eller Koran-tro etter bokstaven, begrenser seg til den intellektuelle bevissthetssfære og forplanter seg til den emosjonelle, hvorved gjennom bokstavens virkelighetsbeskrivelse sinnet bindes til dogmatikk og styrkes til overbevisning uten sideblikk og kan drive frem fundamentalistiske holdninger. Det oppleves som styrke å binde seg slik til religiøs overbevisning, men det er en svakhet som avgrenser bevissthetsrommet.

For å våkne til den nødvendige bevissthetsekspanjon, til den spirituelle sfære, er det nødvendig å forlate bokstaven og søke essensen. Innenfor eksempelvis kristendommen må man legge Jeshua-figuren til side og søke inn i Kristus-mysteriet, som i tro kopi av tidligere mysterier, representerer en vei gjennom tre døgn i helvete, vel å merke ditt eget personlige helvete, og videre gjennom dødsriket der livets fulle sammenheng åpenbares, for endelig å lede til den spirituelle høyde der du kan strekke deg gjennom det transpersonlige menneskebundne til kosmisk innsikt og vende tilbake med åpent sinn og evne til å gjennomskue all religions begrens-

ning. Du ser alle religioners kilde, hvorledes de inspireres av det kosmiske, men blir til stillbilleder som korrumpes og etterhvert ender som rene forfalskninger.

Når kirken i henhold til Saligprisningene holder ved at «*salige er de fattige i ånden*», er dette stikk i strid med mitt syn. Det tydeliggjør kun at kirken trekker de svake til seg fordi de kan behandles som fårene på marken. De sterke i ånden står fint utenfor og finner sin egen direkte vei til mysterienes kjerne. De frykter ingen guddoms straffende følge for de vet at det er nonsens. De vet fordi de har åpnet sine sinn, latt bevisstheten spenne buen og rørt ved det kosmiske.

Det er interessant å observere hvorledes religiøs, dødsfornektende fundamentalisme, både kristen, jødisk og islamsk, vokser frem som en følge av samfunnets redefinering av døden, spesielt sett i relasjon til abort og eutanasi. Med dødsfornektende forestillinger innen disse trosretninger ledes mennesker til å vente et evig liv, i paradiset eller helvete, hinsides den fysiske død. De tar stilling til livet i lys av en dogmatikk der livet som menneske er en engangsforeteelse, gjerne med utgangspunkt i arvet synd. Av det springer, som nevnt over, en angst for døden og følgene av livets mange feilskjær i den evighet i helvete som følger. De overser fullstendig at livet allerede fra et kosmisk perspektiv er evig og har noe nær en uendelighet av uttrykk. Menneskelivet er et ledd i en kosmisk erfaring, avgrenset i de dimensjoner av rom og tid som kan erfares i et slikt livsuttrykk.

Eksempelvis er abort et stort, meningsløst stridstema i mange land i dag. Religiøse fundamentalister ser inngrepet som et drap. Det er det ikke. Fosteret er en materiell utvikling som forberedes for en inkarnasjon av et nytt individ, men individet trer ikke inn før ved fødselen, som nevnt over med det første åndedrag, slik det også forlater inkarnasjonen med

den siste utånding. Fjerning av et foster står ikke i veien for inkarnasjonen. Den finner kort og godt ikke sted i *denne* mulige fødselen, men i en annen. Det jeg her påstår er selvsagt en brannfakkell og det må det gjerne være. Dessverre er de begrensninger som rammer mennesker som hengir seg til dogmatisk tro en ulykke som rammer langt flere enn dem selv ved deres påvirkning av andre sosialt og politisk. Når verdslig lov skrives på religiøst grunnlag får vi en kobling mellom religion og politikk som fratrar individet retten til å treffe egne etiske valg.

Det ligger innenfor religionenes mulighet gjennom bruk av allegorier, symboler og ritualer å formidle adgang til de dype mysteriers innhold slik urfolkene praksis evnet, men den etablerte dogmatikk som i dag underbygger deres allegoriske og symbolske praksis tjener mer til å holde mennesker emosjonelt bundet til religionens eksoteriske, ytre budskap og gjøre dem avhengige av dens hierarkiske presteskap, som tjener sitt levebrød ved seremoniene, prekenen og salmesangen. Moderne religiøs praksis misbruker symbolenes verktøy til å skape blind, eksoterisk tro fremfor å åpne opp for lyset og innvie menneskene i mysteriene. Mysteriene er levende og må gjennomleves.

De innviede, mystikerne, visste å skille sin individuelle bevissthet fra legemet og gjennom endrede bevissthets-tilstander å bevege seg inn i høyere bevissthetssfærer der kontakten med det kosmiske er mulig. Metodene er mange, resultatet et nivå av ekstase eller henrykkelse. Her er det verd å sitere den spanske mystikeren Teresa Sánchez de Cepeda Davila y Ahumada, kjent som Teresa av Ávila (1515-1582). Hun skriver om sin henrykkelse: «*Det var én ting jeg i begynnelsen var uvitende om. Jeg var egentlig ikke klar over at Gud er tilstede i alle ting*». Hun bekrefter en dyp mystisk innsikt og slik jeg har fremholdt at den kosmiske bevissthet inngår i alt. Teresa tolket sin erfaring religiøst. Gud var for

henne i likhet med talløse religiøse mystikere, et begrep for erfaringen av den kosmiske bevissthets allstedsnærværenhet. Tilnærmingen er preget av følelse.

Joséphin Péladan peker på skillet mellom religion og okkultisme i forhold til mysteriene. Han skriver i «Introduction aux Sciences Esotériques» fra 1911, som følger: *«La Religion contemple le mystère avec son cœur et l'occulte le conçoit avec son esprit»*. Den religiøse nærmer seg mysteriene med hjertet, mens okkultisten gjør det spirituelt. Det religiøse menneske engasjerer seg emosjonelt og slik tilknytning til religionen og dens institusjoner, gir de religiøse ledere en åpenbar mulighet til å gripe og manipulere menighetene på en måte som er umulig i forhold til okkultisten.

Religion er et merkverdig fenomen, spesielt når tro skriftliggjøres og forsynes med de underligste påbud og forbud. Opprinnelig var det vi kaller religiøse ritualer metoder til å oppnå ekstase og kontakt med høyere bevissthetsnivåer. I et moderne syn virker disse ritualer primitive, men de er det kun i betydningen opprinnelige. Disse eldgamle ritene ble etterhvert oppfattet som kjetterske og umoralske av bøkens trosretninger; judaisme, kristendom og Islam, undertrykket og straffet. Absurde og ineffektive seremonier overtok i samme grad som presteskapene tapte kontakten med innholdet. De fornektet snarere enn videreutviklet menneskenes evne til individuell erkjennelse og fanget dem i et nett av dogmer. Maktstyrte, formelle religioner søkte kontroll med befolkningen gjennom kollektive, arrangerte samlinger som gudstjenester, messer og lignende. Her ble indoktrineringen mulig gjennom symbolhandlinger og ildfull retorikk fra et velfødd presteskap.

Den rumenske filosof og religionshistoriker Mircea Eliade (1907-1986), skrev om dette at *«for de som en sten fremstår som hellig, blir dens umiddelbare virkelighet*

forvandlet til en overnaturlig realitet. Med andre ord er all natur i stand til å fremstå som kosmisk hellig for de som har en religiøs erfaring». Vi ser i dag tusenvis av mennesker stå ved en mur og nikke med forskjellige symbolske objekter på kroppen, som ber med bønnekjeder i hendene og bøyer hodet i retning av en meteoritt festet i hjørnet av en kubisk bygning, som bøyer kne og spiser en liten kjeksbit med en skvett vin og tror de spiser en 2000 år gammel manns kjød og blod.

Det siste kalles et mysterium, transsubstansieringens mysterium, men det er ikke et mysterium, det er en bløff. Sagt på denne måten er det blasfemisk og respektløst, men slikt forekommer i utallige varianter. Buddhister, hinduer, sikher, jøder, kristne og muslimer valfarter kloden rundt til hellige steder der helgener har levet, religiøse hendelser eller mirakler sies å ha funnet sted eller det befinner seg en knokkelbit, en relikvie eller et ikon de troende oppfatter som viktig. Der troen er sterk, er det utrolig hva et menneske kan legge i en gjenstand eller et sted. Religiøs tro har en nesten hypnotisk effekt og i en del tilfeller virker troen som placebo-medisin, slik det iblant forekommer ved Lourdes i Frankrike.

Det som skjer på bevissthetsnivå er ikke ulik reklamepåvirkning, men det treffer på et langt dypere emosjonelt nivå i det individuelle sinn, i den psykiske sfæren. Troens psykiske intensitet overstyrer det mentale. Den intellektuelle, kritiske sans settes ut av spill og emosjonell innlevelse overtar. Dermed blir det virkelig mystisk. Det emosjonelle trekker i gang en prosess i den spirituelle sfære som har fellestrekk med mystisk søken, men siden retningen er gitt via troen, ledes individet mot den egregor der troen har sin bolig i den transcendentale sfære, og ender gjerne der, gjerne i en ekstatiske opplevelse, som henrykkelse i det forestilt guddommelige. Kun sjelden trenger dette gjennom til det kosmiske.

Vi må evne å se hvorledes millioner av mennesker i dag er fanget av religiøse overbevisninger og fortsatt tar livet av hverandre på dette grunnlag. Det er tilstrekkelig å peke på hvorledes tre store religioner har sitt fokus rettet mot Jerusalem. Jødene og ekstreme evangeliske kristne ønsker å rive Al-Aqsa moskeen som i dag står der jødedommens tempel antas å ha stått. Målet er å gjenoppbygge tempelet, bygge det tredje tempel, hvorefter Jeshua forventes å komme tilbake og etablere tusenårsriket. Det er ikke for ingenting Israel i dag mottar støtte fra evangeliske ekstremister, spesielt i USA. Det er neppe noen som tror dette kan skje uten en svært blodig krig.

Eliades utsagn kan tolkes på to måter; som en avsløring av falske mysterier og som en bekreftelse av at ekte religiøs erfaring gir innblikk i at alt som uttrykkes gjennom naturlige objekter er kosmisk hellig. Han gjorde med det oppmerksom på at mytene representerte det helliges inntreden i verden. Myten blir som arketype den paradigmatisk modell for all menneskelig religiøs virksomhet.

Den amerikanske myteforskeren Joseph John Campbell (1904-1987) pekte i denne sammenheng på at mytene «*serve as a powerful picture language for the communication of traditional wisdom*». Han viste også til at mytene knytter det ubevisste til områder for praktisk handling og at de mytiske figurene ikke bare er symptomer på det ubevisste, men også er «*intended statements of certain spiritual principals which have remained as a constant throughout the course of human history as the form and nervous structure of the human physique itself*». Campbell mente at mytene som arketyperiske symboler og metaforer har tjent mennesker og samfunn til alle tider som etiske og moralske veiledere. Dette viser til religionenes positive side, men det kreves ingen religion for å fatte det selvfølgelig humanetiske.

I tråd med det jeg har nevnt over i tilknytning til sjamanisme og mysteriekultur, trekker Campbell frem et fenomen som de fleste mennesker tror er unikt kristent; dåpen. Han skriver: «*The rite of baptism was an ancient rite coming down from the old Sumerian temple city Eridu, of the water god Ea, 'God of the House of Water'. In the Hellenistic period, Ea was called Oannes, which is in Greek Ioannes, Latin Johannes, Hebrew Yohanan, English John. Several scholars have suggested, therefore, that there was never either John or Jesus, but only a water-god and a sun-god*». Her sås det med andre ord direkte tvil til om Yohanan døperen og Jeshua i det hele tatt har eksistert. De knyttes i stedet til astronomiske hendelser. Døperen fødes ved sommersolverv av en gammel kvinne, altså idet solens kraft er avtagende mens Jeshua fødes av en jomfru idet solen vender og gjen-vinner sin kraft.

Jomfrufødsel kan enkelt knyttes til astrologien. Jeshua ble født like etter inngangen til fiskenes tidsalder, da vårjevndøgnspunktet gikk inn i stjernetegnet fiskene, omkring 145 før vår tidsregning. Da lå det motstående tegn, jomfruen, på den vestlige horisont idet det nye lys sto opp, ble født, solen sto opp i øst. Kristi symbol er fisken, *vesica piscis*. Videre var dåp i de gamle mysterieskolene en renselsesprosess de søkende måtte gjennom før de mottok innvielse. Religionene har som nevnt over adoptert både sted, tid og ritualer fra mysterieskolene, hvorefter de har gjort alt i sin makt for å utrydde ethvert spor av mysteriene. Resultatet er bøkens religioner, de skrevne dogmers dominans.

På bakgrunn av den berettigede tvil som råder i forhold til det kristne narrativ, er det også grunn til å stille et stort spørsmålstejn ved det som kalles mysteriet på Golgata, som enkelte, heriblant Rudolf Steiner, mener førte et nytt lys og en ny bevissthet til jorden og til menneskene idet Jeshua utåndet på korset. Jeg er av en helt annen oppfatning. Det er

selve den prosess som er knyttet til korsfestelsen, som vist over, der de etterfølgende tre dager i underverdenen bringer en høynet bevissthet og et nytt lys til *den som gjennomgår* prosessen, fysisk korsfestet eller ikke. Dette er trinn i den sjamanistiske, paganistiske innvielse, mysterieinnvielsen.

Religionene, ikke bare den kristne, er korrupte formidlere. Ser vi eksempelvis hva den kristne kirke har gjort dette til, er det ikke spesielt lyst. Korrupsjonen ligger tykt på den tidlige katolske kirke som er bygget over maktovergrep, dogmatisering, forfalskede dokumenter, bokbrenning og forfølgelser, samt ødeleggelse av gamle kultsteder, blant annet Elusis i 396 og stenging av eldgamle læresteder. Det er åpenbart dype kirkelig-religiøse maktmotiver som ligger til grunn for slike handlinger, men det forsvarer ikke handlingene. Skrifter forfattet av tidlige mystikere ble gjennom de første århundrer i vår tidsregning systematisk tilintetgjort overalt, men til alt hell har noe unngått den kirkelige vandalismen. Spesielt viktige er derfor de skrifterne som ble funnet i Nag Hammadi i Egypt i 1945 og de foran nevnte dødehavsrullene. Dette er alt skrifter kirken har forsøkt å diskreditere nettopp fordi de setter den bokstavtro religionen i et avslørende lys.

Uansett hvilken vinkel dette lys måtte komme fra, er min personlige oppfatning likevel at sannsynligheten for at Jeshua *som Kristus* har trådt sine sandaler på jorden er temmelig liten. Narrativene som er bygget opp om hans livsløp er imitasjoner av tidligere tilsvarende narrativer hentet fra de mithraiske, orfiske, elusinske og andre mysterier. Det betyr at Jeshua egentlig kun er en ny versjon av Mithras, Orfeus, Tammuz med flere. Videre er hele handlingsforløpet under spesielt den siste del av hans virke konstruert direkte over gammeltestamentlige profetier, altså åpenbart et spill med henblikk på å virkeliggjøre profetiene og slik skaffe messiansk kredibilitet.

Ved å kaste et kort sideblikk på Mithras, Orfeus, Inanna, Tammuz og Dionysus, er det som nevnt over mulig å se parallellene til Jeshua. I forhold til Mithras er begge oppfattet som lys-guddommeligheter og begge født i en hule ved vintersolverv, da solen gjenvinner sin kraft. Slik skrider begge ut av et dypt mørke til lys. Sammenligner vi Jeshua med Orfeus, gjennomfører begge en en reise gjennom dødsriket. Også den sumeriske gudinnen Inanna gjør dette. Selve forestillingen om død og gjenoppståen foregriper Kristusmysteriet med omkring 2000 år og er knyttet til myten om Tammuz som prototyp ikke bare for Kristus, men prosessen som et ledd i mysterieinnvielsene. Tammuz er gude-mennesket, inkarnasjonen av en guddom som dør og gjenoppstår. Denne prosessen er nært knyttet til tiden for den kristne påske, en imitasjon av fruktbarhetsritene, livets tilbakevending, nu symbolisert ved påskeegget. Det er verd å bemerke at Yahweh opprinnelig var en fruktbarhetsgud. Det er fremfor alt Dionysus som synes å forespeile Kristus-myten, også han gjennom død og oppstandelse lik den egyptiske Osiris. Dionysus ble oppfattet som frelser og nadverds-måltidet synes hentet fra hans kult. Samtlige av disse guddommelige figurene forbindes med en mulig historisk, men mytologisert eksistens.

Dersom personen Jeshua faktisk levde ved begynnelsen av vår tidsregning, var han mest sannsynlig en opprørsk zelot og ble henrettet av romerne som sådan i likhet med flere tusen andre. Myten om *Kristus* er en annen historie, en ny beskrivelse av innvielsesriten der 'kristus' er betegnelsen på en utvidet bevissthetstilstand som nettopp er følgen av full innvielse. Samtidig kan personen Jeshua ha overlevet korsfestelsen og med sin gravide Maria Magdalena kort tid etter ha reist med sin onkel til Frankrike, slik enkelte forfattere antyder og det finnes legender som støtter. Her finnes betydelig rom for spekulasjon og lite historisk grunnlag

å bygge noe som helst på. Samtidig er det ikke vanskelig å knytte de to historiene sammen til én.

Jeg påpekte over at det finnes tegn på at personen Jeshua var i England. Likeledes er det tegn på at han også oppholdt seg lengre tid i Egypt blant Therapeutene, en gruppe jødiske esoterikere og gnostikere som praktiserte full likestilling mellom kvinner og menn, slik gnostikere gjorde overalt. Gjennom sitt virke viste Jeshua dette i praksis ved at han demonstrerte kvinners direkte adgang til mysterienes innerste kjerne. Jeshua kan ha vært en opprører på mer en ett plan.

Det er interessant at de monoteistiske religionene konsekvent forneker innvielsens vei til gnosis og utvidet bevissthet. Få jøder erkjenner at Moses utvandring fra Egypt er symbolsk, at dåpen er representert ved delingen av havet under vandringen og at årene i ørkenen er passasjen gjennom sjelens mørke natt. Oppholdet på fjellets topp der loven ble mottatt representerer *Mons Philosophorum* og den endelige innvielse. Moses kunne ikke bli med til det forjettede land, for hans vei var en annen. Den fullt innviede skiller her lag med de andre og fortsettelsen i den alminnelige verden ble overlatt til hans bror, Aron, jødedommens ur-pave. Innenfor Islam er det heller ikke fullt ut erkjent at Mohammod gjennomgikk en tilsvarende innvielse og besteg sitt 'fjell' i Jerusalem under sin merkelige reise. Symbolikken er dyp.

Selvfølgelig er det jeg her fremholder svært kontroversielt. Flere milliarder mennesker tror på skriftreligionenes versjoner og lever seg emosjonelt inn i dem. Alminnelige mennesker er enkle og religionenes maktgrep sikrer at de forblir enkle. De tidlige greske filosofene derimot, anså aldri gudene som noe annet enn allegoriske bilder, symboler til anvendelse i mysterieinnvielsene. Om noe er hellig, må det

være de innsikter mysteriene formidler, ikke religionene som i sin tilstivnede form nærmer seg det profane.

Campbell skriver at «*My favourite definition of religion is 'a misinterpretation of mythology'. And the misinterpretation consists precisely in attributing historical references to symbols which properly are spiritual in their reference*». Mysterienes hensikt er å la individet 'dø' slik Jeshua, Orfeus og de andre gjorde og gjennom passasjen i underverdenen gjenoppstå som nye mennesker, altså med nye innsikter. Disse gamle paganistiske, mytiske riter sammenfaller med den kristne påsken. Kristendommen har kapret alle de gamle ritene for sine høytider, både tidspunkter og steder, slik den katolske kirkens hovedsete i Vatikanet er bygget direkte over et gammelt paganistisk kultsted.

Mysteriet skiller seg fra religionen ved at det i utgangspunktet likestiller alle mennesker, kvinner og menn, og at det bidrar gjennom sine virkemidler til en reell bevissthetsutvidelse, en dyp indre utvikling av mennesket. Mysteriekultene har ingen hierarkier av prester og anser som nevnt adgangen til det guddommelige for å være individuelt tilgjengelig. Adgang til det guddommelige dreier seg om adgang til utvidet bevissthet, til de transcendentale og kosmiske sfærer. Myten om Kristus illustrerer den initiativiske prosess som leder dit.

Eliade påpeker i «Det hellige og det profane» fra 1961 at når vi ikke lenger erkjenner vår transcendentale natur og vår naturlige adgang til kosmisk bevissthet, vil «*intellectual elites progressively detach themselves from the patterns of the traditional religion; the gods are no longer accessible; the religious meaning of paradigmatic gestures is forgotten; there is a pessimistic vision of existence; and cyclic time becomes terrifying... repeating itself to infinity*». Her overtar den organiserte religion.

I motsetning til myten, og selv om de inneholder myter i seg selv, holder organisert religion via den kristne kirke, uansett utgave, i likhet med hinduistiske templer, jødiske synagoger, muslimske moskeer og andre, gjennom sin påvirkning, størsteparten av jordens befolkning i et disiplinært jerngrep som hindrer den individuelle tilnærming til høyere bevissthet. Ideologiene som vokser frem av de forskjellige retningene fremmer konflikter og utnyttes i et omfattende politisk maktspill. Særlig tydelig kommer dette til syne i fenomener som de nyevangelistiske menighetene i USA og islamske Daesh (Islamsk Stat) i Midt-Østen. De har betydelige fellestrekk i sin religio-ideologiske fanatisme.

Lignende fenomener finnes også innenfor både jødisk, hinduistisk og endog buddhistisk ekstremisme. På det religiøse område har det ofte vært farlig å tenke eller tro feil. Den katolske inkvisisjonen reddet de feiltenkende ved å brenne dem levende i en rensende ild. Daesh har vist de samme tendensene slik også ekstreme hinduer i India og ditto buddhister i Myanmar har i nyere tid. Om vi slipper til de religiøse fundamentalistene, uansett religion, skal vi ikke bli overrasket om det utbreder seg igjen. Politisk fundamentalisme, inkludert raseteori har også disse trekkene og er ofte koblet sammen med religiøs fanatisme. Kultur, politikk og religion henger nøye sammen. Bak ligger narrativet, fortellingen som støtte til identitetsforståelsen.

Den britiske religionsforskeren Norman Rufus Colin Cohn (1915-2007) skriver i boken «Europas Indre Demoner» fra 1975, om hvorledes myter dannes for å ramme en bestemt gruppe i samfunnet, i dette tilfelle de kristne gruppene i Romerriket på 100-200 tallet. De mest absurde påstander om barnedrap, kannibalisme og incest ble bygget opp som ikke-kristnes tolkninger av eukaristien og agape-måltidet; nadverden og kjærlighetsmåltidet. Slike forestillinger skapes og nøres opp under for «å rense verden ved å tilintetgjøre en

kategori mennesker man forestiller seg som ødeleggelsens agenter og inkarnasjonen av ondskap», skriver Cohn. Få århundrer senere var det de kristnes tur til å rense verden for kjettere og hekser. Slike mennesker var en fornærmelse mot Gud og en trussel for den rette tro. Det gjør ikke ting bedre at man definerer visse handlinger som synd, faktisk også definerer mennesket som grunnleggende syndig. De som ikke holder seg til den rette tro synder mot guddommen. Uansett må man spørre hvem som har gitt de selvdefinert rettroende myndighet til å straffe syndere. Synd er, om noe slikt i det hele tatt gjelder, en sak mellom individet og guddommen. Dermed er det ikke kirkens eller andre menneskers oppgave å straffe syndere. Det er den eventuelle guddommens oppgave.

Vi kjenner dette igjen i vår tid, alltid støttet av religiøs eller politisk fundamentalisme. Her handler det ikke om å overlate til guddommen å straffe de som synder, og la menneskesamfunnet straffe de som bryter samfunnets lover. Religionen spiller over i politikken og lovene tillates å overta guddommens strafferolle. Groteske eksempler på dette finner vi spesielt i Saudi Arabia og Iran, men det ligger under tynn hud også i vestlige land der religiøs fundamentalisme brer om seg. Følgene har vi sett. Jeg skal ikke her polemisere over straff, kun påpeke dens evne til å øke tendensene til vold, spesielt mot de ikke-konforme, mot krefter som står i opposisjon til det etablerte og som av selvoppnevnte religiøse, iblant også verdslige, politiske myndigheter defineres som onde, skadelige eller opprørske. Sannheten er alltid et opprør og den er alltid til skade for løgn og falskhet.

Dermed er vi inne på spørsmålet om det onde. Det er åpenbart ikke kun mangel på det gode. Det er aktivt. Spørsmålet er hvem som definerer det og hva det er som aktiverer det. Basert på en bevissthetstilnærming, er mitt syn at det onde er et resultat av en innsnevring av bevisstheten,

av det individuelle sinn. Dermed kan det være ondskaper selv som definerer noe essensielt godt, men annerledes, som det onde. Når individet blir fullstendig overbevist om et religiøst eller politisk standpunkt, inntreer denne overbevisning som en spore til fundamentalistisk tenkning og handling, subjektivt oppfattet som både god og riktig, men i sin effekt ond. Brer slik fundamentalisme seg i et samfunn følger snart onde handlinger, forfølgelser og pogromer, iblant med grusom behandling av de som under ideologien defineres som ikke-mennesker, som skadedyr. At slik forfølgelse kan tjene til økonomisk eller annen fordel for visse grupper, gjør det ikke bedre.

Det er kanskje for enkelt å påstå at det onde er en følge av redusert bevissthet, nesten en parallell til å si det er fravær av det gode, men det har noe for seg, fordi ondskaper finner fotfeste der folk loses inn i sneversyn og forestillinger om at deres velvære eller liv er truet av andre med annerledes tro og livssyn. Det handler fundamentalt sett om dannelse av fiendebilder. Slik kan religion bli «*opium for folket*» som dopes til rettroenhet og bedøves i forhold til ondskaper de blir aktivt eller passivt deltagende i.

Det er verd å fastslå at det onde er et eksistensielt faktum. Det erfarer umiddelbart innenfor den samme verden som mennesket gjennom sin innsnevrede bevissthet begrenser seg til. Det onde henger videre sammen med de motiver et menneske lar styre sine tenkemåter og sine handlinger.

Dette har alt med kognitiv oppmerksomhet å gjøre, med påvirkning og distraksjon å gjøre. Det er slik ondskaper gjøres til et kollektivt anliggende. På samme måte som den moderne materialismen trekker oppmerksomheten opp på stadig mer overfladiske nivåer, gjør religionene det. De har alt felles med underholdning, propaganda, reklame, sport og politikk. De er kollektive påvirknings- og distraksjons-

fenomener. Det er tilstrekkelig å legge merke til de forskjellige virkemidlene som er i bruk, ikke minst glødende retorikk og suggestive handlinger som leder oppmerksomheten i bestemte retninger og induserer bestemte holdninger og tenkemåter.

Cohn viser hvorledes jødene under de siste århundrer før vår tidsregning utviklet forestillinger om en djevel og demoner. Gud kunne ikke logisk være årsak til noe annet enn det gode, altså måtte en motkraft til. De valgte Satan, tok fatt i slangen som fristet Eva og sakte men sikkert fikk djevelen rolle som slangens stemme. Legioner av onde ånder og en omfattende demonologi var resultatet. Denne ble adoptert og fulgt opp av de kristne noen århundrer senere, hvorefter exorsisme, djevelutdrivelse, ble en viktig praksis. Det er ganske utrolig, at selv i vår tid driver den romersk-katolske kirke og en rekke kristne og jødiske sekter med eksorsisme, noe jeg oppfatter som et tiltak for å påvirke og ta makt over mennesker, over hele menigheter. Et menneske som utsettes for noe slikt frarøves fullstendig sin dignitet og evne til å erkjenne seg selv som verdig, som et virkelig fragment med rot i Urgrunden.

Avvikende tro ble tilskrevet påvirkning av djevler og demoner, slik Tempelridderne ble beskyldt for å dyrke Baphomet, en demon gjerne beskrevet som et avhugget hode, et geitehode eller annet perverst idol. En teori går ut på at de var i besittelse av Døperens hode, en annen at det var likkleddet som i dag befinner seg i katedralen i Torino, sammenbrettet og kanskje innrammet slik at det bare viste den korsfestedes ansikt. Éliphas Lévi gir en interessant forklaring: *«Le Baphomet, figure panthéistique de l'agent universel, n'est autre chose que le démon barbu des alchimistes»*. Han ser Baphomet som et universelt panteistisk og alkymistisk symbol; den skjeggete demon som forekommer i en del alkymistisk symbolikk. Fra et slikt synspunkt er det

rimelig å anta at Tempelriidernes indre krets var innviet i alkymien av araberne under sin tid i Jerusalem. Det henviser også til et panteistisk syn, kanskje panpsykisk. Det er åpenbart at kirkens makter ville oppfatte alt dette som både blasfemisk og hedensk, ikke minst fordi kunnskapen var paganistisk, hentet via Islam som kristendommen kjempet mot.

Spredningen av ondsinnede myter med etterfølgende ondskap i stor stil, har sin rot i snever bevissthet, påvirket og støttet av makt. Maktens agenter skrider til verks mot bevissthetsutvidende praksis. Ønsket om makt over andre bygger på en forsnevret bevissthet forbundet med en eller annen form for ideologi, dogmatikk og den usikkerhet maktindivider føler i forhold til at deres dogmatikk eller livsforståelse er truet av andre. Slik maktsøken er derfor basert på frykt og i seg selv ond, en rot til ondskap. Det er nødvendig å påpeke at den eneste makt et menneske har behov for, er makten over seg selv. Den skaper kontakt med det indre selv og derigjennom andre bevissthetssfærer og frigjørende innsikter.

I moderne religioner er det et presteskap som leder flokken og som ikke vet hva det hele tjener til annet enn, foruten makt, til å indoktrinere folk med henblikk på en tro med bestemte levemåter og moralkodekser. Det er ikke min hensikt her å forkaste de gode levemåter eller den høyverdige livsetikk som religionene i seg selv stort sett støtter, men å påpeke at dette ikke krever en religion. Det krever dypere individuell, kognitiv bevisst innsikt, eller med et blikk til den interessante franske filosofen og essayisten Michel de Montaigne (1533-1592), et *forsøk på å være menneske*. Altså dreier det seg om individets vei til erkjennelse av en mer omsluttende bevissthet. Slik erkjennelse gir individet forståelse av egen sammenheng med alt annet og av det vokser en ny livsetikk frem av seg selv. Den blir personlig,

meningsfull og selvfølgelig, ikke pålagt gjennom dogmer, skrevne regler eller lover.

Det onde presenterer seg nettopp gjennom religionene og de politiske lovenes påbud og forbud der disse ikke møter mennesket. Eksempelvis ser vi at både muslimer og kristne mennesker dreper hverandre og andre til tross for både det gudegitte og det politiske forbud mot å ta liv. De stjeler også i strid med budene og tar gjerne en runde med naboens hustru. Dette viser at religiøse påbud og forbud står maktesløse overfor individenes impulser fordi de er ikke forankret i individet selv. De er i likhet med all lovgivning ytre reguleringer som respekteres omtrent som trafikkreglene fordi de ikke finner meningsfull plass i menneskets kognitive bevissthet.

Til tross for religionenes avsporinger og menneskers ignorans eller fanatisme, er det verd å merke seg at de opprinnelige religionsstifterne var mennesker med usedvanlige innsikter. Det gjelder like meget for Muhammad og Jeshua som for Krishna, Buddha, Moses, Zarathustra og Akhenaten. De hadde neppe til mål at deres lære skulle danne formelle religioner. Problemet er at mennesker roter det til med endeløse fortolkninger og tilhørende levetforskrifter som fyller tallrike verk som katekismer, Talmud, hadith og andre tolkningstekster. De har flyttet seg langt bort fra de opprinnelige budskap og blitt et levebrød. Teologien har på samme måte som den typisk jødiske fundamentalismen, en intellektuell tilnærming. Den fører ikke til mystisk innsikt, knapt nok til en vag intellektuell forståelse. Derav forvirringen, de mange sektene og trosvariantene over samme tema. Det enkle er ikke godt nok for forvirrede, bokstavnbundne sjeler. Da kan det være det håp i å lytte til Albert Einstein: *«The religion of the future will be a cosmic religion. It will transcend personal God and avoid dogma and theology»*.

Buddha peker i likhet med Jeshua på en enkel måte å nærme seg høyere bevissthetsnivåer; oppmerksomhet. Han underviste hvorledes man ved å øve oppmerksomheten på kroppen, følelsene, tankene og fenomenene kan etablere en klar kjerne av tilstedeværende oppmerksomhet, et rolig indre senter hvorfra man *ser* hva alt dette essensielt er. Dernest følger oppmerksomheten på åndedrettet, denne strøm av livgivende energi som binder oss alle sammen på denne planeten, ikke bare menneskene, men alt som puster, alt som sirkulerer; atmosfæren, havet, jordens hele legeme, alt som fornyer og resirkulerer livets komplekse kjemi og bærer livets biologiske, psykiske, mentale og spirituelle uttrykk i de mange former som dannes, som lever og er.

Oppmerksomhetens kunst, *sati*, bidrar ikke bare til å rive ned grensene vi gjemmer oss bak, men også til å etablere et klart indre sentrum der de handlinger vi iverksetter henter et tydelig meningsgrunnlag. Når erkjennelsen av enhet med menneskene rundt oss, med livets helhet og jorden vi bor på, vinner innpass, blir våre handlinger også omdirigert fra egoistiske til positivt produktive mål fordi vi innser at alt vi gjør i forhold til andre, livet og naturen vi er en del av, gjør vi også mot oss selv. Det er når vi oppnår denne innsikt at vi oppdager at de folk på jorden vi har sett på som primitive og i behov av utvikling faktisk alltid har hatt et høyere utviklingsnivå enn vårt moderne. Deres naturnære perspektiv har alltid vært i en høyere grad av harmoni med og kontakt med den kosmiske bevissthet. Deres religiøse praksis har intet med dogmer å gjøre, men er metoder til overskridelse basert på århundrer med innsiktsfull praksis. Religiøse opplevelser, samtalen med gud eller guder, ligger på et spirituellet plan. Teologiske utlegninger og teorier spiller liten rolle. Det er *opplevelsen* gjennom religiøs praksis, deltagelse i seremonier og ritualer, der virkemidlene som er i bruk betyr noe.

Motsatt sikter religionene kynisk på å kapre menneskenes underbevisste gjennom seremoniell manipulasjon av den religiøse opplevelse. Slik kan det styrende presteskap, iblant i forening med politiske krefter, passivisere, regulere folks liv, holde dem på plass som lydige kveg. Læren i de enkelte religioner inneholder alltid elementer som krever menneskenes underkastelse under moralebud, tabuer, leve-regler og lover. Slik gjøres mennesker kognitivt bevisstløse, endog apatiske, uten at de forstår det.

Religionenes virkemidler er ikke ulike de som anvendes blant urfolk eller i mysterieskolene, antikke som moderne. De søker også ekstasen, men det er en grunnleggende forskjell idet de sjamanistiske og mystiske ritualene åpner veier til erkjennelse av det som befinner seg på et annet plan mens de etablerte religionene søker å styre prosessen mot dogmatisk gitte opplevelser og forståelser, med eller uten ekstatiske elementer.

Religionene oppfordrer også til bønn, men hva er det å be? Ofte er bønnene foreskrevet av et presteskap. De er lange ramser av tilbedelse til den eller de guder religionen definerer. Mennesker med bønnekranser og andre objekter i hendene repeterer disse tekstene med innlevelse og overbevisning om at de snakker med sin guddom. Jeg er sterkt i tvil om det ikke kun er en form for indoktrinert innlevelse som iblant fører til en trance på lavt nivå. Bønn er et redskap som driver til underkastelse, binder individene til en gitt tro, en gitt religion eller menighet ved at det å be defineres som en religiøs plikt.

Å ramse opp en fastsatt tekst til en gitt tid på dagen eller i en gitt sammenheng er grunnleggende meningsløst, men det finnes en måte å be på som har mening. Det er en bønn som er rettet mot det kosmiske, kall det gjerne en gud, og som ikke er foreskrevet, ikke har med egne ønsker å gjøre, men kommer direkte fra hjertet og sikter på frigjøring. En slik

bønn er å gi tilgivelse. Når noen har gjort deg urett, kan du rette en bønn til det kosmiske om at uretten tilgis fordi du selv helhjertet tilgir. Det er fint å si til den det gjelder at du tilgir, men bønnen om tilgivelse har kraft til å frigjøre den det gjelder fra det karma han eller hun har pådratt seg. Den karmiske knuten ligger i den transcendentale sfære der også egregorene ligger, og din bønn om tilgivelse for den andre oppløser effektivt den karmiske knuten. Det frigjør begge parter fra en karmisk binding. Tilgivelse endrer din egen virkelighet kvalitativt. Religionene underviser ikke om dette, selv om de holder evnen til tilgivelse høyt. Tro er en personlig sak. Det er også forholdet til den andre. Likevel allierer religionen seg med statsmakten for å regulere både tro og levemåte.

Religioner har det til felles med statsmakter at de kan sanksjonere når et menneske bryter med oppleste og vedtatte normer eller etablerte regler. Sanksjonene har tidligere vært, og er i enkelte tilfeller fortsatt i dag, fysiske. Likevel er det vanlige som regel sosiale og psykologiske sanksjoner, som stigmatisering, utestenging og eksklusjon, en subtil form for terror som tvinger etterfølgelse. Dette er effektive tiltak ikke bare mot den frie tanke, men også mot ethvert sidesprang i retning av egen søken og utvidelse av bevisstheten.

Religionene står alle for et sett av grunnleggende etiske vurderinger og normer. Alle trosretninger inneholder etiske føringer. Samtidig inneholder de elementer av fatalisme eller determinisme. Tenk bare på den judeisk-kristne eller islamske forståelse av veien til paradiset eller helvete. Det kommer an på den individuelle tro og livsførsel. Gud alene vet. Hans vilje bestemmer. Den som er lydige og følger bønnetidene vil bli frelst. Spørsmålet blir hvorvidt det er rom for fri vilje dersom Gud har fullstendig forutviten om alt. Da spiller det ingen rolle. De fordømte er fordømt fordi de lever som forutsett av Gud et liv som leder til fordømmelse. Her ligger

en grunnleggende selvmotsigelse i religionene. Både Jahve og Shiva er verdensbyggere og verdensødeleggere og er slik i likhet med en rekke andre guddommer uttrykk for en fundamental selvmotsigelse. Jahve og den kristne Gud er i tillegg ufattelig hevngjerrige og nådeløse. Å etablere en guddom som verdens designer eller arkitekt, eller å anta at en fullstendig ubegrunnet hendelse som big-bang strør stjerner, planeter og liv rundt seg uten mening, definerer både to motsatte syn og samtidig en finurlig enighet. Til syvende og sist, ser disse bakover i *tid* mot et første punkt, en skapelse. De evner ikke å favne absolutt, tidløs væren.

Når jeg har tatt for meg religion i sammenheng med mitt hovedtema, bevissthet, henger det sammen med hvorledes religionene i deres eksoteriske uttrykk tåkelegger det esoteriske innhold. Mysteriene ender som dogmatikk og tjener ikke til bevissthetseksponering, noe de ut fra min, men ikke bare min, oppfatning har til hovedformål. I tillegg skiller de ved sin dogmatikk mennesker fra hverandre og tjener slik som maktinstrumenter. Den enhet som ligger til grunn for all religion forsvinner i teologisk hjernesjinn.

Religiøsitet er en dyp, personlig følelse av undring som sporer an til indre søken. Slik søken leder til innsikter og til åpning av bevissthetssfærer slik at den enkelte kan møte sin guddom ansikt til ansikt. Ekte religiøsitet fremstår som et unikt uttrykk i ethvert individ, ukrenkelig og uten lenker til noen som helst dogmatikk. Det er en indre, ekte frihet. Religionene blir i beste fall intet annet enn et forsøk på å bygge en for troende begripelig mening inn i verden, forsøksvis i en overbevisende innpakning, men innpakningen gir ikke nødvendigvis mening. Tro alene er utilstrekkelig for den overlater alltid rom for tvil. Uansett hva man måtte tro blir det derfor et interessant spørsmål hva som egentlig er eller har mening.

Mening

Mening står nærmest som et krav hos mennesket. Mening er oftest knyttet til fortolkninger av livet, dets tildragelser, av eksistensen, mens mening på et høyere, universelt nivå blir spekulasjon, eller ofte til tro og trossystemer i form av religion. Mening er noe vi tilskriver livet og det vi foretar oss har som regel en mening, mer eller mindre betydningsfull sett fra individets perspektiv. Et liv uten meningsinnhold er nærmest uutholdelig, ulevelig. Vi krever mening, å ha betydning for oss selv, for noen eller noe.

Husserl ser mennesket som dømt til mening, noe som kan tolkes til at mening også kan stå utenfor individet, altså ikke alene i mennesket selv. Samtidig innebærer det at det blir umulig å foreta seg noe uten at det er forbundet med mening. Mennesket har evne til å styrke sin forståelse av mening gjennom å sette seg mål og arbeide for dette, men det er og forblir menneskeskapt, individuelt konstruert mening. Det er kun den mystiske erfaring som synes å åpne for en mer universell mening.

Eksistensielt sett er mennesker selv i stand til å skape mening, gi livets forskjellige sider verdi og meningsinnhold. Det er subjektivt, men delbart. Mening og verditilskrivelse deles. Verden er faktisk, en reell ytre virkelighet vi må ha et forhold til; andre mennesker, dyr, natur og ting.

Whitehead gir uttrykk for at et er to måter å oppfatte verden på. Han kaller de *presentational immediacy* og *causal efficacy*. Med dette skjelner han mellom den umiddelbare oppfatning av noe og den meningsfulle oppfatning av det samme. Til eksempel kan vi snakke om å oppfatte musikk rent fysisk som lyd i bakgrunnen og det å lytte til musikken og oppfatte dens iboende mening, eller å oppfatte et bilde på en vegg i forhold til det å fatte dets skjønnhet. Causal efficacy handler dermed om å oppfatte det meningsfulle og

innholdsrike i verden i motsetning til bare den overflatiske tilskikkelse.

At vi tilskriver noe mening og verdi betyr kun noe innenfor den individuelle sfære, eventuelt innenfor en gruppe, kultur, religion eller nasjon. Iblant har ting mening for hele menneskeheten, men det store spørsmålet er hva meningen med menneskeheten er. Her står vi reelt sett uten svar og blir produsenter av mening ut fra hvorledes vi oppfatter livet, hva vi tror, hva vi forestiller oss, men et virkelig svar er ikke noen av disse meningsproduktene. De er vår egen forklaring, beregnet på oss selv for å beskytte oss mot muligheten for at vi overhode ikke har hverken mening eller betydning i en større, kosmisk sammenheng. Dog er vi bevisste, vi erkjenner bevissthet som helt fundamentalt tilstede og uten hvilken vi ikke kunne erfare eller reflektere over noe som helst.

Mennesker er bevisst at de er bevisste. De har det vi kaller metabevissthet. Dette er grunnlag for å erkjenne et jeg og innebærer refleksjon. Slik refleksjon gjør det mulig å danne en egen forståelse av verden. Refleksjon over seg selv, relasjonen til verden og spørsmålet om mening utvikler tanken, filosofien, kreativiteten. Dette henger også nøye sammen med forhold jeg har vært inne på over.

Menneskets, jordens, universets mening unndrar seg vår fatteevne, men det faktum at vi tilskriver noe mening må være en refleks av at vi enser en mening bak alt. Den er udefinerbar, skjult, okkult. Den ligger bak verdens væren og implisitt i Urgrundsbevisstheten som den dypeste årsak til menneskets væren, inkludert dets meningssøken. Jeg har vært inne på religion som meningsgiver og skal ikke tilbake til temaet, bare påpeke at slik mening avhenger av tro. Det blir som å tilføre bilen eller jakken man eier en mening utover

dens praktiske formål, slik mange mennesker faktisk gjør i ren merkevare-tro.

Mer grunnleggende spør mennesker hvor de kommer fra og hvorfor de er født inn i denne verden, hva de er her for. De søker mening med sin eksistens, sitt liv. Det er en søken etter årsak og årsak bak årsaker. Fra søkingen etter fysisk årsak til fysisk eksistens springer søken etter en metafysisk årsak og med det til ditto metafysisk mening. For en betydelig del av menneskeheten ender dette med trosforestillinger og religion som påpekt over. De stiller eksempelvis sjelden spørsmålet om hvorledes det skulle være mulig at Gud skapte seg selv. Med andre ord buttrer det imot her. Ikke minst fordi vi oppfatter vår tilværelse som begrenset, får vi oss til å tro at alt må ha en form for begrensning, men det er ikke mer logisk enn at det *ikke* finnes noen begrensninger.

Mitt poeng er at ingen første eller siste årsak finnes, kun væren, absolutt og alltid. Tid er som tydeliggjort over like meget en illusjon som materie. Jeg påstår at en begynnelse ikke er nødvendig, faktisk også umulig. Einstein uttrykte seg slik: *«I have realized that the past and future are real illusions, that they exist in the present, which is what there is and all there is»*. Et spørsmål blir dermed om mening er avhengig av lineær tid.

Den franske forfatteren Albert Camus (1913-1960) skrev i 1942, i «Myten om Sisyphos» at i *«et univers som plutselig er fratatt illusjoner og klarhet, føler mennesket seg fremmed»*. Han påpekte videre at alt man kan si om verden er at den ikke er fornuftig og at mennesket konfronteres med det irrasjonelle. Dette fører i hans ord til et opprør som bekrefter oss: *«Jeg gjør opprør. Altså er vi»*. Det klinger litt av Descartes her. Opprøret er forbundet med menneskets konstruksjon av mening, en mening det kjemper for ikke bare å finne, men også å eie. Mennesker synes avhengige av å eie en

mening med livet. Uten mening blir de iblant suicidale. Noen finner mening i religion, i politikk eller i sosiale relasjoner, oftest i kombinasjon. Til syvende og sist er dette mening vi skaper selv ut fra et objektivt forhold til verden, mening vi skaper for ikke å gå under i opplevelse av meningsløshet, men bak denne meningsskapende virksomhet ligger et vagt erkjent element av høyere mening, en mening som overskrider det menneskelige.

Den østerrikske nevrologen, psykiateren og filosofen Victor Emil Frankl (1905-1997) skriver om vilje til mening som eksistensiell psykologi. Mennesket søker ofte ubevisst, men likevel dypest sett mening med sin eksistens. Verdens egen, iboende mening greier vi ikke å fatte, men det hindrer ikke den indre driven for mening som synes konstant tilstede. Her kreves ikke universell, men individuell mening.

I motsetning til hva mange filosofer og ikke minst psykologer hevder, finnes mening på et høyere nivå. Eksistensiell psykologi hviler på idéen om at det er mennesket selv som skaper mening, noe som i høy grad er korrekt sett i livets daglige kontekst, men det forblir et åpent spørsmål om noe eller noen uten egen iboende mening kan skape virkelig mening. Ut fra eksistensiell psykologi er i så tilfelle all menneskelig meningsdannelse kun en livsoppholdende illusjon.

Jeg har allerede sagt at materien er en slags illusjon, så da er kanskje mennesket og dets selvskapte meninger også illusjoner. Leonardo da Vinci skriver at «*det største bedrag mennesket lider under, er dets egne meninger*». Det er en innsiktsfull observasjon. Da står vi igjen med spørsmålet om hva som egentlig er virkelig. Siden vi erkjenner at vi er, må det være en realitet bak alle våre erkjennelser, inkludert våre illusjoner, og alle våre skapte meninger må således være produkter av en underliggende dypere mening slik vår fysiske

verden hviler på grunnleggende lovmessigheter og vår individuelle bevissthet springer fra en kosmisk.

Uansett hvor absurd Albert Camus anså virkeligheten for å være, er den uomstridelig en realitet. Like lite som noe kan oppstå av det absolutte intet, kan mening genereres av meningsløshet. Min enkle tanke er at dersom jeg er i stand til mening uansett hvor feilaktig den måtte være, må jeg også eie mening i meg selv, i min eksistens. Mening er for øvrig både grunnlag for forståelse og et resultat av forståelse. Vi kan ikke forstå noe uten mening.

Som individer skaper vi mening ut fra hvorledes vi forstår verden og våre omgivelser. Vi tolker verden, dens mer eller mindre antatte meningsinnhold, og våre egne meninger gror frem av disse tolkningene. Som meningsvesener er vi fylt av mening selv om vi ikke evner å gjennomskue den. Heri ligger noe av menneskets livsutfordring. Mening er et mysterium. Den bidrar til utviklingen av menneskets kognitive bevissthet, gir den innhold og berikelse. Den amerikanske zen-mesteren og grunnleggeren av The Buddhist Peace Fellowship på Hawaii, Robert Baker Aitken (1917-2010), skrev om dette at «*Our practice is not to clear up the mystery. It is to make the mystery clear*». Bevissthetsfragmentet utvider seg og trekker dypere inn i egne røtter. Innsikten viser at den grunnleggende mening er uavhengig av den individuelle, men gir den næring. Dermed kan ikke den individuelle mening eksistere uten den grunnleggende.

Mening er forbundet med sammenheng. At meninger kan danne tanke-systemer og ideologier er velkjent, men meningsdannelse som henter sitt grunnlag i ytre forhold forblir overfladisk. Mening må ha rot i dypere og overordnede sammenhenger for å etablere inkorroderbart meningsinnhold i livet, dets tildragelser og mange ytre elementer.

Det hender at vi erfarer en bevisst forbindelse med andre, som når vi deler en konsertopplevelse. Dette er en erfaring vi iblant er bevisst og som innebærer at vi *vet* at vi deler noe meningsfullt. Dette handler om at vi tar del i en felles bevissthet og at vi er i stand til å erkjenne hva det er som muliggjør et slikt fellesskap. Det viser også at vi lever i en sammenfiltret verden der vi også aner at verden er bevisst. I dag deler grupper av mennesker i kortere eller lengre perioder en felles bevissthet. Eggegror oppstår og forvitrer kontinuerlig. Det samme gjør deres tilførte meningsinnhold.

Som mennesker deler vi i realiteten et bevissthetsfelt som inkluderer alle, men det er kognitivt ubevisst. Den kontakt vi kunne utviklet bevisst, har vi i dag erstattet med elektroniske hjelpemidler, med internett, telefoni og sosiale medier. Det er en fattig erstatning og den står i veien for de muligheter vi har gjennom bevisstheten. Derfor foregår et arbeide for å fremme interpersonlig kommunikasjon som resonnerer med menneskets bevissthetsnivå. Vi behøver kun åpne oss for denne muligheten, men den materialistiske verdensforståelse står i veien, støttet av de krefter som av forskjellige årsaker, ikke minst av frykt og grådighet, klamrer seg til den. Den legger mening i materielle ting.

Teilhard de Chardin peker på et mål for menneskeheden forbundet med å være kilde til utviklingen av en noosfære, et sammenhengende felt av høyere intelligens på jorden. Det krever et sprang, en fullstendig reorientert mental tilnærming, en ny mening preget av kjærlighet på et overordnet nivå. Han uttrykker det slik: «*En dag, efter at vi har mestret vinden, bølgene, tidevannet og gravitasjonen, skal vi beherske kjærlighetens energier, og da, vil vi for annen gang i verdens historie oppdage ilden*». Den ilden finnes.

Både forskning og personlig erfaring antyder subtile forbindelser mellom menneskene. Bevisstheten er ikke

knyttet til legemet alene, men står i bred forbindelse med omgivelsene. Det foreligger empiriske resultater som vist i parapsykologisk forskning, at vi interagerer direkte med hverandre og med verden på et gitt bevissthetsnivå. Vi befinner oss med andre ord i et felles bevissthetsfelt i like stor grad som vi befinner oss i en felles fysisk verden. Det som skjer i verden påvirker på en eller flere måter alle uansett hvor det skjer. Ting, mennesker og hendelser er korrelerte i et mønster av relasjoner. Dette tilsvarer den meningsfulle synkronisitet Jung viste til og til den britiske parapsykologen Alfred Rupert Sheldrakes (f. 1942) beskrivelse av det han betegnet det *morfiske* felt. Med dette mener han at morfisk resonans innebærer at hukommelse er en iboende egenskap i naturen og at «*natural systems... inherit a collective memory from all previous things of their kind*». Sheldrakes morfogenetiske felt kan forstås som noe nær identisk med Akhasa-feltet i den transcendentale bevissthetsfæren. Det rimer også med Jungs syn på at det inneholder minnet om alt.

Sheldrake definerer flere typer morfiske felter; biologiske, mentale og sosiale. Feltene virker gjennom alle virkelighetsnivåer og de har kontakt med hverandre. Dermed avviser Sheldrake kropp-sjel dikotomien. Han hevder videre at det mentale felt dreier seg om forbindelsene mellom mennesker, dyr og steder. Til dette kan jeg tenke meg å legge til et psykisk, et spirituelt og et transpersonlig morfisk felt og sette teorien inn som et bilde på en forklaring på ikke bare sjamanistisk praksis, men også på australske aborigineres spesielle relasjon til *steder*. Det forklarer også forskjellige ekstrasensoriske fenomener. Ved å trekke David Bohms arbeid videre, er det mulig å se for seg et aktivt informasjonsfelt knyttet til sanseverdenen via en biopsykisk sammenfiltrering som er analog til kvantefysikkens. Forholdet knytter videre til akhasaen og egregorene.

Teilhard de Chardin var muligens den første til å forestille seg dette underliggende, energetiske kosmiske plenum som han mente penetrerer all materie og slik informerer verdens eksplikate nivå. Gjennom sin energetiske selvkreativitet skaper kosmos alle de makrosystemer som utgjør den materielle verden, vårt fysiske univers. Velger vi å trekke denne tanken helt ut, må vi innse at vi er deltagere i et globalt bevissthetsfelt som vi både påvirker og blir påvirket av og som er bærer av mening. Det er noosfæren Teilhard de Chardin antyder at vi må gi retning. Det er her et nivå av transhuman bevissthet menneskene selv konstruerer innholdet i og fyller med mening, men som jeg vil påpeke også er knyttet til høyere nivåer og uløselig forbundet med den kosmiske totalitet og mening.

Vi er del av jordens globale bevissthet, som vi deler meningsfullt med alt denne planeten er og det den bærer av liv. Vi flyter således med i et uendelig hav av kosmisk bevissthet. Mennesket må våkne til denne bevissthet for å enes, bli helt og harmonisk for å kunne skride meningsfullt videre. I dag er det kun et fåtall som evner å se disse sammenhengene og forholde seg direkte til høyere bevissthetssfærer og dermed til høyere mening.

Den menneskelige side av den globale bevissthet er et resultat av det vi som mennesker gjør den til. Fordi denne bevissthet også er kreativ, speiler den tilbake på oss selv slik at vi får smake fruktene av vår egen mentalitet og våre egne handlinger. Det er derfor dyp mening forbundet med å ta tak i dette slik at vi sammen kan få til et skifte bort fra materialismen og de konsekvenser den bringer med seg i form av strid og ufred. Vi må bringe lys, det vil si en høyere mening, inn i den globale bevissthet for å synliggjøre det som ligger i de dunkle krokene.

Med tilstrekkelig fantasi kan man lage menings-systemer på nær sagt hvilket som helst grunnlag og bygge dogmatikk. Det er ikke det samme som å observere faktiske sammenhenger, skaffe seg innsikt i disse og bygge et velfundert meningssystem basert på denne innsikten, en innsikt som alltid må anses som midlertidig og derfor kontinuerlig åpen for revisjon når innsikten øker og sammenhenger blir klarere. Dette har en direkte parallell til vitenskapelig metode.

Den ordinære våkne, kognitive bevissthet er ikke den beste åpning til virkeligheten, men kan snarere oppfattes som en kontrollert forestilling tilpasset våre daglige liv. Derfor er vi også mer opptatt av å gjøre enn av å være. William James sa at normal bevissthet kun er en av flere potensielle former for bevissthet, måter å sanse og konstruere verden på, ganske ufullstendig og best egnet til å tegne kartet over vår hverdagslige virkelighet. For de som har opplevet andre bevissthetstilstander er dette helt åpenbart sant.

Jean-Paul Sartre sier at eksistens går forut for essens. I henhold til eksistensialismen har kun mennesket eksistens, derfor essens. Jeg påstår at væren gir eksistens, dermed også essens uavhengig av hva som kommer til uttrykk. Alt har essens. Mennesket eier slik essens uttrykt både materielt, psykisk, mentalt og spirituelt. Det er slik essens som utgjør et fullstendig menneske og gir det mening.

David Hume skriver at han ikke greier å fange sitt selv uten gjennom en eller annen sansning og en annen moderne britisk filosof og metafysiker, Galen John Strawson (f. 1952), ser selvet som noe transient, passerende, som eksisterer i en strøm av bevissthet, kontinuerlig i forvandling. Det går an å si at selvet er bevissthetens objekt, men også dens subjekt, noe Arthur Schopenhauer oppfattet som en selvmotsigelse,

altså at noe samtidig kan være bevissthetens subjekt og objekt.

Dette er ikke en enkel problemstilling. Filosofer og bevissthetsforskere har stridt med den gjennom århundrer. Også psykologer er opptatt av dette og en vanlig oppfatning er at selvet, den personlige identiteten ikke er noe annet enn bevissthetens innhold, altså summen av våre opplevelser, følelser, intellektuelle forestillinger og åndelige tro, alt sammen noe som er i konstant bevegelse og endring og på sett og vis trekker i samme retning som Strawson.

William James erkjenner de høyere bevissthetstilstandene og beskriver dem som mystiske tilstander der vi skrider fra «*smallness into vastness*» og samtidig oppnår indre ro i en forenende tilstand, en positiv situasjon der det begrensede absorberes i det ubegrensede. Dette er en intens opplevelse av gnosis, av sannhet, virkelighet som går utenpå alt vi kan oppleve i den daglige kognitive bevissthetstilstand. Vi erkjenner umiddelbar kunnskap og en helt annen forståelse enn vi fatter gjennom boklig eller annen formidling. Denne direkte adgang til kunnskap henger sammen med at adskillelsen mellom meg og altet faller bort. Det oppstår en direkte, meningsfull og umiddelbar innsikt gjennom avstandsløs kontakt.

Når adgangen til innsikt blir direkte, vil også opplevelsen av adskillelse i det daglige liv bli redusert. Man evner å komme nærmere både mennesker og ting i sine nære og fjerne omgivelser og kjenne på tilstander i verden og i andre mennesker. Herav oppstår ikke kun en dypere empati, men også en dypere innsikt i hvorfor bestemte forhold og tilstander er som de er, og i dette ligger mening. Det individuelle bevissthetsspennet er utvidet og fanger inn langt mer, enkelte ganger inntil det uutholdelige.

Dette dreier seg i praksis om en selvoverskridende mening gjennom sammenfattende, helhetlige innsikter. Slike innsikter åpner nye rom i sinnet, åpner det for ekstase, dyp glede og inspirasjon. Selvoverskridelse er samtidig overskridelse av terskler inn mot kosmisk bevissthet og åpning av sinnet for strømninger langt mer subtile enn tidligere erkjente. Ekstasen eier også et mystisk aspekt og den bærer mening.

Jeg mener den britiske poet og mystiker Evelyn Underhill (1875-1941) i sin bok «Mysticism - A Study of the Nature and Development of Man's Spiritual Consciousness» fra 1911, beskriver dette på en utmerket måte. Hun skrev at erfaringen opphever skillet mellom tanker og følelser, mellom jeg-het, rom og tid og åpner for en levende intuisjon av det transcendentale; «*This is that perfect unity of consciousness, that utter concentration on an experience of love, which excludes all conceptual and analytic acts. Hence, when the mystic says that his faculties were suspended, that he 'knew all and knew nought', he really means that he was so concentrated on the Absolute that he ceased to consider his separate existence... He really knows all but thinks nought, perceives all, but conceives nought*». Dette gir dyp mening for den som ser poenget.

Her er det verd å sitere den britiske filosof, ekspert på asiatiske religioner og zen-lærer Alan Wilson Watts (1915-1973), som skriver at «*in immediate contrast to the old feeling, there is indeed a certain passivity to the sensation, as if you were a leaf blown along by the wind, until you realize that you are both the leaf and the wind. The world outside your skin is just as much you as the world inside...they move together inseparably*». Dette skulle gi en viss idé om ekstasens natur og evne til å formidle dyp mening.

Underhill noterer seg tre spesielle trekk forbundet med ekstasen; en fullstendig oppslukthet i det ubegrensedes interesse, en bevisst opplevelse av å ta del i dets kraft med en følelse av fullstendig frihet, usårbarhet med en gitt kreativ impuls, og etableringen av selvet som en «*power for life*».

Opplevelsen av slik sammenheng er overbevisende. Den fremstår på et dypt plan som sann, som mer virkelig enn virkeligheten. Den er direkte og opphever skillet mellom jeg og det og dermed også mellom jeg og du, vi og de andre. Slik utvikles et helt nytt nivå av empatisk innsikt satt i en altomfattende sammenheng, der din glede eller lidelse også blir min. Begrepet helhet tilføres en helt ny mening.

Intellektet med sin vitenskapelige rasjonalitet har ikke rom for slik tilnærming. Det lar seg ikke helt fatte intellektuelt, men transpirerer meningsfullt gjennom intuisjoner, gjennom poesi, musikk og kunst. En rent intellektuell tilnærming til mysteriene feiler fordi de er hinsides begrepsverdenen. Det blir kun en intellektuell puggøvelse på overflaten å studere kabbala, astrologi, alkymi, okkultisme uten å engasjere hele sitt menneskelige apparat. Når hele mennesket virker faller teoriene bort og åpenbarer dyp mening på en måte som fører til indre, kognitivt bevisst innsikt i de skjulte virkemåter teoriene kun kverulerer om.

Mennesket har behov for å utvikle alle sine aspekter parallelt. Kunnskap må kobles med den indre væren, integreres i individet på en helhetlig måte. Det er utilstrekkelig å se bevissthet som isolert til individuelle kjerner. Den er noe vi alle og alt deler og den er hele vår essens. Den er også mening.

Når mennesker virker eller handler transpersonlig, blir det gjerne oppfattet som overnaturlig eller som magi. Egentlig er det dypt naturlig. Det dreier seg om sympatisk harmoni-

sering, en måte å bringe samklang mellom individer eller mellom individer og andre livsvesener eller steder. Det er ikke uvanlig at personer behersker denne evne og anvender den til beste for andre. Spesielt sjamaner i urbefolkninger bruker den som nevnt til å tjene sitt folk. Mange, også i den moderne sivilisasjon, utøver sitt virke i beskjednen stillhet, i sterk kontrast til de mange tusen sjarlataner og selverklærte sjamaner som har skapt en falsk, men innbringende virksomhet på en produsert illusjon. Det som faller helt naturlig blant urfolk blir produserte sensasjoner i et moderne perspektiv og de naturlige evnene som kommer til uttrykk gjennom ekte sjamanisme og som er hvert menneskes arv og potensiale, merkes med begrepet parapsykologi og omgis, ikke overraskende, med betydelig skepsis.

Individets bevissthet er, enten vedkommende forstår det eller ikke, forbundet med alle andre bevisstheter, ikke bare andre menneskers, men med alle andre typer liv, jordens og hele den kosmiske allbevissthet. Dette er forbundet med akhasaen i et meningsfullt bevissthetsfelt menneskene intuitivt sanser og har kjent til så lenge det har eksistert. Det er ikke noe nytt. Det er noe glemt.

Kanskje er det nettopp denne integrasjon med andre bevisstheter som er roten til vår samvittighet. Når vi handler på måter som er til skade for andre, vet vi innerst inne at det er galt og at vi selv skades. Det er kun vår overfladiske egennytte som gir oss evne til å dysse denne følelse ned og overse den. Vår moderne individ- og ego-sentrerte livsoppfatning mangler kapasitet til å sanse at det gode for andre også er et gode for en selv, selv om det koster materielt. Slik livsoppfatning koster også meningstap.

Sibirske sjamaner pleier å trekke seg tilbake til ensomhet og 'dø' i opptil flere dager. I denne perioden drømmer de. De er med andre ord i kontakt med transcendentale

bevissthetsplan. Her mottar de direkte innsikter, ser hvorledes ting henger sammen på flere nivåer, og kan kommunisere med andre livsvesener. Slik erkjenner de også mening. Dette er ikke noe moderne mennesker uten videre kan gi seg i kast med selv om enkelte gjerne vil gi inntrykk av det. Virkelige sjamaner er knyttet til sin lokale tradisjon, har vært gjennom bestemte prosesser og er opplært med kunnskap ervervet gjennom generasjoner.

I den sjamanistiske tradisjon verden over, er det vanlig å gjennomføre bevissthetsendrende handlinger ved å spise sopp eller urter som fører til endret bevissthet forut for viktige seremonielle handlinger eller spesielt jakt, da jegeren søker kontakt med byttedyrets bevissthetsnivå for å se dyret, lokalisere det og møte det for å høste dets liv. Dette forklarer også den dype følelse som følger handlingen og den respekt og takknemlighet tradisjonelle urfolk føler overfor naturen og alle levende vesener, noe som er gått tapt i vår tekniske, moderne verden. Dette er dypt meningsfullt.

Det er på sett og vis et problem at vi mennesker er så sterkt lokaliserte og innrammede i vårt ego, fanget i vår identitet. Samtidig kan vi ikke se hvorledes det kunne være annerledes. Innenfor den materialistiske forståelse av bevissthet og den fenomenologiske idé at bevissthet hviler på informasjonsteori, fører denne avgrensning til ennu mer avgrenset tenkning. Basert på idéen om at bevissthet genereres av biologien i hjernen har transhumanismen, som nevnt over, gått videre med forestillinger om at enhver tilstrekkelig kompleks sammensatt materie kan utvikle bevissthet. Tanken er at menneskets videre utvikling vil ta form av en *kyborg*, en sammenkobling av mennesket og dets hjerne med avanserte datamaskiner, inkludert idéen om at menneskets hele bevissthet kan lastes opp til en supercomputer og at mennesket slik kan få evig liv; det vil si så lenge det er strømtilførsel!

Her er et bilde til ettertanke. La hjernen bli tilkoblet en superdatamaskin. La lemmene etterhvert bli erstattet av mekaniske. Koble bort hjertet, lungene og fordøyelsen og erstatt det hele med noe i stil av en hjerte-lunge maskin og næringstilførsel via sonder rett i et kunstig blodomløp. Hva som blir igjen av mennesket, muligheten for menneskelig erfaring er det grunn til å fundere over, spesielt sett i sammenheng med at *hele* det menneskelige legeme er bærer av individets bevissthet. Fratatt hud, hjerte og lunger, selve forbindelsen med verden, er grunnlaget for all menneskelig mening borte, og du står igjen med en fullstendig hjelpeløs hjerne det tyter slanger og kabler ut av. Som et stumt ikke-menneske er du tildelt evig liv uten rett til å dø, til nytte for noe du ikke kan kontrollere. All mening er død. Transhumanismens mål blir slik et meningsløst mareritt uten ende.

Nedlastet på en datamaskin med adgang til å styre robotlemmer, men uten en sansende kropp blir kontakten med den natur vi er en del av, selve livet, borte. Når vi vet at det er gjennom kroppens sansende nærhet til naturen, inkludert den indre natur i egne organer, at vi faktisk erfarer verden og det levende liv, trunkeres *mennesket* i en slik tilstand til en innholdsløs og meningsløs gestalt med bevisstheten elektronisk redusert til det mineralske. Spørsmålet er om vi i det hele tatt kan snakke om et liv, kanskje bare en uendelig lang meningsløshet. Teknologiske metoder for å unngå døden er egentlig selvmotsigelser fordi de faktisk produserer død, en død uten mening. I realiteten er dette å ta et dypt materialistisk utgangspunkt i at bevissthet *per se* ikke eksisterer, at prinsessen sover søtt til tross for erten under madrassene.

Å viderekoble den fysiske eksistens ved hjelp av datateknologi og mekanikk vil, om det var mulig, resultere i et bevisstløst liv, en eksistens som zombie, som robot. Det er mulig i dette perspektiv å se for seg slike 'individer' som

produksjonsroboter i et gjennommekanisert samfunn, en eksistens de færreste kunne tenke seg. Et slikt dystopisk helvete, gitt fortsatt kognitiv bevissthet, vil være fullstendig i strid med den kosmiske mening, slik for øvrig mye av vår menneskelige sivilisasjon allerede er.

Programmene som styrer datamaskiner kan illudere intelligens, men kun som en følge av den menneskelige intelligens som har programmert dem. Med tilstrekkelig intrikate tester vil vi alltid kunne stille slik intelligens til veggs uansett hvor mye silicon som inngår i konstruksjonen, men den kan være effektiv til å bistå mennesker i deres virke, som regnemaskiner og roboter. Vi skal bare ikke glemme at det er vi som *meningsfullt* må bestemme deres anvendelse.

I forlengelse av denne tankegang har vi forholdet til kunstig intelligens. Datamaskiner kan lære mye og de kan med tilstrekkelig avansert programvare også lære av erfaringer, men de kan ikke erkjenne noe som meningsfullt. Det problematiske med denne tankegangen er at man forveksler kunstig intelligens med bevissthet. Slik intelligens skaper ikke bevissthet, eier ikke et kognitivt bevisst sinn. Virkelig meningsbærende intelligens kan bare oppstå hvor det er bevissthet med kosmisk forbindelse. Datamaskiner evner aldri mer enn programvaren de er forsynt med av intelligente mennesker. Poenget er at de ikke eier og aldri vil eie et eget meningsinnhold, noe som er basert på levende erfaring og emosjonelle opplevelser. De er følelsesløst regulert av menneskers mening og sterkt begrensede hensikter.

Teknologiske fantasier om menneskets videre utvikling ignorerer mening som noe mer enn et produkt av hjernen. Dermed oppstår fantasien om at hjernens innhold, dens bevisste innhold, kan nedlastes på en supercomputer slik at avansert mekanikk kan overta legemet og dets funksjoner. Dette er den teknologiske, transhumanistiske

drømmen om å overskride døden med teknologi for et evig liv. Ikke bare kan man spørre seg hva slags liv det vil være, men også om slik eksistens overhode vil kunne romme mening i noen som helst forstand, også kunstig generert. Dødsfornektelsen er en flukt fra det uunngåelige og fra en fullstendig sammenhengende forståelse av menneskelivet som et sirkulært meningsfullt hele, for livet finner også mening gjennom døden.

Disse fantasiene overser ikke bare bevissthetens fundamentale natur, de overser også dødens meningsfulle funksjon som nødvendighet. Mennesket skal sirkulere i den kosmiske strøm slik også alt annet gjør. Å hemme en slik prosess vil i realiteten hemme de teknifiserte evige menneskenes videre utviklingsferd og låse dem fast i denne materielle verden i troen på at all menneskelig utvikling kun skjer her og kan mekaniseres. De har dermed også oversett at menneskets meningsrike utvikling faktisk skjer gjennom generasjonene. Historisk er det et faktum at viktig, meningsfull kunnskap har overlevd store omveltninger og er bevart gjennom flere tusen år frem til i dag av dedikerte individer og grupper av mennesker. Generasjonene viderefremidler og må derfor følges ad, ikke stoppes i en teknologisk fantasi.

Universet er ikke sammensatt av død materie, sier Bucke, men er et levende nærvær. Vårt kosmos, er i sin helhet en sammenhengende bevissthet med sfærer vi mennesker ikke er mer i stand til å fatte enn vi er til å fatte hvorledes det er å være en flaggermus. Samtidig omfatter den også menneskets nivå fullt og helt. Kosmos er uendelig kreativt og bygger selv alt materielt og immaterielt som finnes. Bygningsmaterialet genereres av den universelle bevissthets vibratoriske energi fra bakenforliggende og menneskelig uobserverbare dimensjoner slik at det fremstår en materiell virkelighet med iboende, lokalisert bevissthet. Vi er også produkter med et fysisk legeme og en lokalisert, begrenset kognitiv bevissthet.

Hjernen er vårt fremste redskap og alle dens produkter i den ytre verden er båret frem av dens kreative evne. Absolutt alt i universet er meningsfullt deltagende.

Menneskene er selv i stand til å overskride mange av sine begrensninger, både i tid og rom ved å endre tilstanden i egen bevissthet, nærmest ved å endre sinnets indre frekvens og søke ut omtrent som en radio. Frekvensendringer, som er målbare blant annet ved målinger av hjernens virksomhet, finner sted under meditasjon og andre prosesser når bevisstheten flytter seg til andre nivåer. Vi kan kommunisere uten telefon, direkte og i samtid, umiddelbart. Iblant skjer dette helt spontant i kritiske øyeblikk i livet og ved dødsfall. Spesielt personer i nære relasjoner og som har sterke sympatiske bånd opplever slike tilfeller, men evnen kan trenes opp. Transpersonlig kommunikasjon er ikke noe nytt. Spesielt urfolk har bevart denne evnen, som det moderne menneske uklokt har latt forsvinne under sin tilpasning til langt svakere og dårligere teknologiske løsninger.

Kanskje kan man si at teknologien som et ytre skall på vår eksistens har fratatt oss evnen til å føle hva som faktisk skjer i verden i dag. Å ta inn over seg all den lidelse og elendighet vår kravstore, teknologiske virkelighet medfører for mennesker, er definitivt sterk kost, men vår naturlige evne til empati og samvirke ville vært tjent med at dette skallet falt bort. Det skjermer oss muligens, men samtidig dør vår følsomhet, vår meningsfylde. Teknologiavhengig kommunikasjon fratar oss naturlig nærhet til hverandre og bidrar til å skape skiller. Det er foruroligende at vi kan ha venner vi kun møter over sosiale medier, men aldri kan holde rundt med ekte varme. Individuer konstruerer bilder av seg selv gjennom disse mediene og tildekker hvem de egentlig er med et skinn av forestillinger produsert som en dårlig tv-serie. Slik oppstår vennskap på konstruerte premisser og mediet bidrar kun til

å øke avstanden mellom menneskene ved fordreid virkelighet. Dette innebærer meningstap.

Mennesket er egentlig en utrolig sterk mottager i forholdet til andre mennesker. Evnen til å sanse hva som virkelig bor i et annet menneske er både dyp og sterk, men det krever nærhet, ikke bare et oppsatt smil på skjermen til en mobiltelefon. Individet fordøyer input på flere nivåer; fysisk maten det spiser og atmosfæren det ånder inn, mentalt inntrykk det mottar fra omgivelsene og psykisk disse inntrykkes effekt. All slik input omsetter energi, men fremfor alt formidler de mening på forskjellige nivåer. Livet handler i betydelig grad om å fange denne mening og hente innsikt i menings innhold og sammenheng.

Det er verd å notere at psykedelika øker slik sensibilitet. Dessuten har de samme effekt på hjernen som meditasjon og sjamanistisk trance. Ved å fremprovosere andre bevissthetstilstander, kan individet oppleve glimt av noe høyere nettopp i direkte mellommenneskelige relasjoner og i tillegg la dette åpne for kunstnerisk eller annen inspirasjon hentet fra den mening relasjoner på slike nivåer løfter frem. Det er lang tradisjon for det.

Riktig nok er det kun høyere innvielse som kan etablere varig indre mening i sammenhengende forbindelse med Urgrunden. Fragmentet må smeltes ned. Den egyptiske skuespillerinnen og koreografen Nelly Mazloum (1929-2003) skrev at «*works of Art are meant to connect the human heart to inspiration, for cosmic consciousness to grow in the Supreme Reality rooted in Life and Being*». Her beskriver hun kreativitetens forbindelse med mening.

At kunstnerisk inspirasjon og vitenskapelige innsikter ofte vokser frem av disse tilstandene er kort og godt ikke overraskende, men bekreftende. Endrede bevissthetstil-

stander danner et rikt grunnlag for ukonvensjonell og kreativ tenkning, fantasi, alternativ observasjon og nye måter å handle på. Gjennom kontakt med andre bevissthetsnivåer kommer alt det dagligdagse i et nytt lys og får en annen, langt mindre sentral plass i våre liv. Dermed utvikles *ny* mening. Vi enser at vi deltar i noe større. Vårt ego blir mindre mens *vi* faktisk blir større. Egoet står i veien for mening.

Det mennesket skaper vil alltid befinne seg innenfor rammen av det mennesket evner å forestille seg. Vi eier ikke evne til å konstruere bevissthet. Derfor evner vi heller ikke å bygge bevissthet inn i våre konstruksjoner. At en robot eller drone kan regne ut hva den står overfor og kanskje skyte en rakett mot et brudedefølge i Afghanistan der en antatt 'terrorist' deltar, viser med tydelighet at den mangler reell intelligens og etisk vurderingsevne. Det viser med tydelighet at den kun har bevissthet på et rent mineralsk nivå og i sin essens er meningsløs, endog bevisstløst skadelig.

Programmerte vurderinger eier ikke bevissthet i noen som helst forstand. Algoritmer og kalkyler representerer ikke intelligente meningsfulle vurderinger hverken i etisk eller moralsk forstand. Slike høyere funksjoner kjennetegner *menneskelig* bevissthet. De er utilgjengelige for maskinvare fordi de bygger på *levet* liv, en vekst som individ over et antall år i sosiale sammenhenger med gradvis utvikling av egenskaper som empati og moral og følgelig meningsinnhold. Et kunstig ansikt kan simulere medfølelse, men det er små elektromotorer bak dette ansikt som trekker i det falske skinnet, ikke muskler som reagerer ut fra en ekte følelse. Maskinen bak ansiktet sanser ingenting. Den er også meningsløs. Det må få konsekvenser for menneskelig tenkning, for våre filosofiske tilnærminger. Vi har behov for innsikt.

Innsikt

Filosofi betyr kort og godt kjærlighet til visdom. Det er lite oppmerksomhet i dag om at hele den vestlige sivilisasjon hviler på en spirituell visdomstradisjon som bar filosofien frem til Platon og Aristoteles, deres samtidige og etterfølgere. Denne tradisjonen, som har dype røtter i Babylon, Persia, India, Egypt og Kina, påvirket den greske kultur og tenkning gjennom blant andre Thales og Pythagoras, men i det athenske Akademiet utviklet filosofien seg til stadig mer å bli kjærlighet til å snakke og argumentere *om* visdom, snarere enn å dyrke visdommen slik mystikerne og de tidligere tenkerne gjorde.

I vår tid er filosofien blitt et system av argumentasjon om alt, analytisk og ordkløvende. Likevel finnes det sider av filosofien som stiller viktige spørsmål om menneskets eksistens og mening, og som søker en visdomsfull innsikt. Slik vi forholder oss til tingene i dag, synes det logisk å ta utgangspunkt i kunnskaper som er frembragt gjennom noen århundrer med vitenskapelig forskning og som på sin egen måte stiller oss på stupets rand. La oss derfor ta et kort sprang tilbake til kvanteverdenen.

Vi konstaterte materiens flyktighet. Vi stilte spørsmål om der i det hele tatt finnes noe som er fast stoff. Derunder ligger spørsmålet om hva er det egentlig som vibrerer og hva vårt firedimensjonale romtids kontinuum består av. Dersom materiens vekt, gravitasjonen, er det som krummer dette kontinuum, må vi spørre hvorledes disse vibrasjonene danner slik vekt og i hva slags femte dimensjons rom alt dette krummer seg. Det er mulig å forestille seg flere dimensjoner, seks, syv, ti, eller flere, men det betyr at vi må ha en idé om hva en dimensjon er og hvorledes alt i det hele tatt henger sammen. I henhold til Einsteins relativitetsteori er materie det samme som energi. Energi er bevegelse. Det betyr at alt som er blir til ved bevegelse som kan oppfattes som vibrasjon,

men bevegelse er noe flyktig som svinner i tidsdimensjonen og krummes med den i gravitasjonen. Det som derimot består er det som bevirker det hele; bevisstheten.

Vi konstaterer at vi på en eller annen måte *er*. Vi er kun i romtids-øyeblikkets uendelige korthet, *nu*. Likevel har vi erindringer og vår bevissthet er på ingen måte endimensjonal. Vi erkjenner som en følge av nye erfaringer i materiens aller minste bestanddeler at alt henger sammen, at intet er løsrevet og at alt påvirker alt både øyeblikkelig og overalt til enhver tid. Det er fristende å hinte til den engelske presten og poeten John Donne (1572-1613): «*No man is an island...*». Ingenting er løsrevet, men forbundet med alt annet. Det gjelder også hvert enkelt menneske.

László viser til at vitenskapen oppviser en «*utstrakt fabel-aktighet*» ved å peke på hvorledes kosmologien tegner opp mørk materie og mørk energi, kvantefysikken demonstrerer ikke-lokalitet på subatomære nivåer og bevissthetsforskningen støter på transpersonlige forbindelser uavhengige av tid og rom. Det interessante her er ikke bare hvor subtilt alt dette er, men at det overskrider det materielle og vår forståelse av tid og rom innenfor både kosmisk, kvantefysisk og bevissthetsrelatert nivå.

Det er en sammenheng her som er vanskelig å overse. Fra et vitenskapelig synspunkt blir spørsmålet om mørk energi i kosmos og partikler i kvantevakuumet emanerer fra samme essens som manifestasjoner av bevissthet. Hva er virkemåten? László omtaler dette som en ikke-lokal, informasjonsbærende energi, en grunnleggende kraft i universet sett som et holistisk system. Han plasserer bevissthetskjerner i kosmos hvormed den nødvendigvis må inngå i alt, også materies minste bestanddeler. Bevisstheten må være både overalt og *i* alt. Den er slik mer grunnleggende enn rom, tid

og materie og faktisk kilden bak alt som fremtrer på ethvert plan, i enhver dimensjon.

Akkurat som vi fysisk er sammenvevet med naturen, er vår bevissthet sammenvevet med den universelle bevissthet. Vi deler jord, vann og luft slik vi deler en psykisk og mental sfære, gjensidige og gjenkjennelige emosjoner som gjør oss i stand til å dele sorg og glede, mentale bilder, begreper og meningsinnhold som gjør oss i stand til å forstå hverandre og kommunisere. Mennesket er ikke løsrevet. Det er en del, et fragment av et hele, fysisk som bevissthetsmessig. Vi står i kontinuerlig relasjon til naturen, menneskeheden og kosmos. Tross all vår teknologiske distansering forblir vi uløselig bundet i disse relasjoner.

Filosofien går gjerne foran, men iblant fører oppdagelser vi gjør til at vi må endevende vår tenkning. Det er dette som representerer et paradigmeskifte. Den amerikanske fysikeren Thomas Samuel Kuhn (1922-1996) definerte i sin bok «The Structure of Scientific Revolutions» i 1962 at vitenskapen vokser frem gjennom to skiftende faser; en lengre periode med såkalt normal vitenskap og en fase med vitenskapelig revolusjon, hvor alt overprøves i lys av nye og overraskende oppdagelser og erfaringer. Vi er nu inne i en slik revolusjon. Den begynte like etter 1900 med relativitetsteorien til Einstein og kvantefysikken med Dirac, Heisenberg, Schrödinger, Bohr og en rekke andre. Derefter fulgte en rekke oppdagelser som dels fikk sin forklaring basert på disse. Innsiktene oppdagelsene bragte påvirket menneskenes tenkning, filosofien.

I denne sammenheng er det nesten umulig ikke å rette oppmerksomheten mot en hos oss lite kjent filosofisk retning, den russiske kosmismen. Dette er en tankeretning som har sitt tidlige utspring allerede på 1700-tallet, men som først ble formulert systematisk av filosofen Nikolai Fyodorovich

Fyodorov (1829-1903) midt på 1800-tallet, da det utviklet seg en bred intellektuell bevegelse basert på tenkningen.

Russisk kosmisme er både holistisk og antroposentrisk og hviler på idéen om at kosmos, altet, er teleologisk og meningsfullt og gjennomgår en utvikling med retning der mennesket har en plass og en rolle, det vil si en meningsfull posisjon. Samtidig avvises tanken om en styrende guddom, en gud. Kosmos er selvbevisst, selvgenererende og i seg selv en aktiv agent og kraft. Igjen hører vi stemmen til Giordano Bruno. Alt hviler i sin egen væren. Mennesket er et produkt av denne Urgrundsbevissthet, og er blitt til som en konsekvens av at det er et nødvendig ledd i den for oss uoverskuelige kosmiske utvikling.

I henhold til kosmismen gjennomløper verden en utvikling fra biosfære, altså fra en levende biologisk tilstand, til noosfære, en tilstand av bevisst forstand, noe vi også kan betegne klar, kosmisk bevissthet. Dette er helt i tråd med Teilhard de Chardins tenkning. Fyodorov påvirket en rekke russiske tenkere, herunder Vladimir Sergejevich Solovyov (1853-1900), eksistensialisten Nikolay Alexandrovich Berdyaev (1874-1948) og vitenskapsmannen Konstantin Edouardovich Tsiolkovsky (1857-1935). Også den russiske forfatteren Fyodor Michailovich Dostojevski (1821-1881), var opptatt av denne tenkningen.

Den typisk russiske tilnærmingen er på dette punkt svært ulik den vestlige materialistiske og kommersielle, men har funnet gjenklang innenfor antroposofien. Forskjellen innebærer en øst-vest motsetning i forhold til menneskehetens livsmål; på den ene side materiell vekst og velstand, på den andre side utvikling av et berikende klarsyn forbundet med at høyere bevissthetsnivåer blir tilgjengelige i menneskets dagsbevissthet. Den østlige, og spesielt russiske tilnærming, er vesensforskjellig fra den vestlige. Den vestlige

tenkning er orientert mot konkrete bekreftelser der den østlige er opptatt av en indre erkjennelse uten behov for slike bekreftelser.

Tar vi igjen et blikk på mennesket, ser vi at gamle forestillinger faller fra hverandre. Lenge har vi ment at bevisstheten har vi i hodet og følelsene har vi i hjertet. Bevisstheten er med oss så lenge vi lever og blir borte når vi dør, eventuelt forlater den legemet og reiser til himmelen eller helvetet, eller den tar en pause og reinkarnerer i et nytt legeme i en ny tid. Det siste blir et spørsmål om religiøse idéer.

Hjernen består, som nevnt over, av rundt regnet 100 milliarder nevroner, hver med utallige synaptiske koblinger til andre nevroner. De interne koblingene i nervesystemet danner et nettverk på anslagsvis 180 000 km, altså omtrent 4,5 ganger rundt jorden ved ekvator, hovedsakelig plassert i skallen på hvert enkelt menneske. Det gir et ufattelig nettverk som overgår enhver computer. I nevronene finnes mikrotubulene, celleskjelettet, hvor tidligere nevnte kvantefunksjoner finner sted i et betydelig mer omfattende nettverk, i størrelsesorden ti-talls billioner enheter. Ser vi dernest på det faktum at alt dette gjennomstrømmes av energi, uttrykt som vibrasjoner i forskjellige høye oktaver, på en kvante-relativistisk måte, ser vi sammenhengen helt tilbake til 'skaperverbet' og frem til psykiske tilstander bevirket av trance, meditasjon eller psykedelika.

Hold fast i det jeg har påpekt over om kvantehendelser i mikrotubulene og om vannets rolle i organismen. Non-lokalitet og non-temporalitet er ikke kun fenomener på dypt, subatomært nivå. De gjelder også på celle-nivå og på nivå med en hel fysisk, biologisk organisme som et menneske. Dersom dette ikke hadde vært tilfelle ville vår organisme ikke kunnet bestå. Den må til enhver tid, i ethvert tidsøyeblikk bestå i sin egen sammenheng, med koherens. Nu er vi i ferd

med å oppdage at dette ikke begrenser seg til enkelt-organismene heller, men til hele menneskeheten, til økosystemet, til planeten vi bor på og hele universet. Alt er en matrise av bevissthet med uendelig potensial i non-lokalt og non-temporalt uttrykk, med ubegrensede uttrykksmuligheter.

Den som mener han har all kunnskap som er nødvendig i livet og har tilstrekkelig innsikt i alt som er nødvendig, har egentlig malt seg selv inn i et hjørne og er nærmest for intellektuelt død å regne. Uten å innse sin egen begrensning kommer han ingen vei. Det avgjørende, frigjørende sprang består i å se begrensningene. Kun begrensninger kan overskrides. Alle har en utfordring her. Innsikt overskrider spekulativ filosofi.

Innsikt viser at bevissthet er en aktiv kraft i universet og i mennesket. Kraften formgir verden og alt som finnes i den, og gir den et uttrykk som hele tiden er i forvandling. Mennesket medvirker i dette og involverer alle sine fakulteter i prosessen, men slites i stykker når det ikke er i harmoni med universet det er en del av. Gjennom nyvunnen innsikt i slike dype sammenhenger, innsikten i det vi kaller materien, i forståelsen av rom og tid og ikke minst gjennom en ny forståelse av alle tings samhörighet og resiprositet, er det dannet grunnlag for et nytt paradigme på flere plan, ikke minst i filosofien.

Konsekvensen av dette er innsikten om at vi ikke lenger kan se oss selv som løsrevne individer og må erkjenne at vi henger sammen på kvantenivå så å si, at vi alle er ett, ikke bare med hverandre, men med alt; alle livsvesener på jorden, jorden selv, planeter og stjerner i det fjerne. Vi er alle brødre og søstre, jorden er vår mor og universet vår far, om det er tillatt å si noe slikt.

Denne innsikt finnes bevart i eldgammel filosofi og er stadig levende hos de mest upåvirkede såkalte urbefolkninger i dagens verden. Den medfører et gjensidig etisk ansvar mellom mennesker og mellom mennesker og jorden med alt dens liv, dens fjell, skoger, ørkener, elver og hav. Erkjennelsen er innsikten om at vi er hverandre og at hva én gjør er alle delaktige i, den enes lidelse er vår alles, den enes glede likeså. Det er en dyp kjerne av sannhet i uttrykket *mea culpa!* Det er en altomfattende visshet, innsikt som favner oss alle og stiller oss til ansvar, hver enkelt.

Den japanske politiske filosofen Inazō Nitobe (1862-1933), skriver i innledningen til sin bok «*Bushido: The Soul of Japan*» fra 1900: «*What is important, is to develop insights and wisdom rather than mere knowledge, respect someone's character rather than his learning, and nurture men of character rather than mere talents.*» Videre siterer han den kinesiske neo-konfusianske filosofen Wan Yangmin (1472-1529), «*To know and to act are one and the same.*»

Vanligvis er menneskets bevissthet avgrenset til oppfattelsen av de mest presserende behov og det å tilfredsstille disse. Det tragiske er at denne avgrensning også representerer en sperre i forhold til innsikt i egen sammenheng med andre og knytter oppmerksomheten opp mot egoet, mot det sterkt begrensede 'jeg' som er nevnt over. Det egoistiske tar dominans, individets evne til introspeksjon trumfes av umiddelbare behov og ønsker, reelle eller fiktive, og sideblikket til den andre forsvinner. Forstår vi det Wan Yangmin sier, forstår vi også at våre handlinger forteller hva vi vet og at det vil skinne gjennom når våre handlinger går på tvers av bedre vitende.

Dyp introspeksjon vil gjøre individet ganske skremmende oppmerksom på at alle dets forestillinger om seg selv, om andre, om verden, er fullstendig feilaktige. Derfor er

det gjennom den introspektive prosess både mulig og nødvendig å ta fatt i livserfaringen på nytt.

Dypere innsikt kommer når du innser at du som menneske ikke hverken kjenner deg selv eller forstår den verden du lever i og at du tross dette går omkring med illusjoner og store forestillinger om deg selv. Det er nettopp disse oppfatningene som stenger veien til virkelig innsikt fordi de kun løfter frem egoet, personligheten, altså masken som vist til over. Du må trenge gjennom dine innbilninger, kaste av deg ikke bare overdrevne forestillinger om deg selv, men *alle* forestillinger om deg selv og likeledes ethvert satt bilde av verden. Det er å trenge gjennom slørene og åpne for innsikter, slike som kaster deg ut av den komfortable stolen.

Innsikt gjør deg i stand til å se det falske og korrupte som det store flertall av menneskene rundt deg tar for gitt virkelighet. Det er når du erkjenner dette at du kommer til *le point sans retour*. Noe åpner seg her som aldri igjen kan lukkes. Veien tilbake til 'normalen' er umulig. Det har helt klart sin pris, for fra å ha levet i et enig fellesskap med normaliteten, står du plutselig på utsiden og skuer inn, og du kan ikke forvente å bli forstått. Du ser gjennom alle tings tilskikkelse der andre bare ser overflater. Det er en betydelig utfordring bare å prøve å være 'alminnelig', normal.

Et interessant aspekt ved det moderne menneske er at det anser at det ikke har hatt noen tid før sin fødsel og heller ikke har noen tid etter sin død. Det ser seg selv og hele sin tilværelse som bundet opp i en materiell skikkelse som kun eksisterer i tidsrommet mellom fødsel og død. Dersom det virkelig hadde forholdt seg slik, blir også enhver *mening* med dette korte livsintervall borte. Da går vi i materialismens felle der alt dreier seg om å tilrane seg mest mulig materiell og fysisk velvære i dette livet. Slik er den brutale bakgrunn for menneskenes mest destruktive anliggender, alt fra simpelt

tyveri og voldtekt til krig og folkemord; kampen for egen eller egen gruppes materielle gevinst som aldri kan oppnås på annet enn andres bekostning, den absurde loven om «*survival of the fittest*», sosialdarwinismen forstått i perspektiv av den som tilraner seg mest makt, mest våpen, mest penger. Dette representerer en moderne filosofi, ikke liberal, men destruktiv.

For menneskeheten samlet sett er dette en ren katastrofe der konkurranse har tatt over for samarbeid og sameksistens, basert på vårt forhold til tid og rom og grunnleggende for vår tilnærming til materien. Opplevelsen av å leve i en tidsstrøm innenfor et materielt begrenset rom gir mennesket en klaustrofobisk følelse av grenser som det søker å overskride ved å erobre territorier og ting. Innsikten til å erkjenne at det ikke er slik disse begrensningene overskrides, synes å mangle fullstendig. Grensene ligger ikke utenfor, de er innenfor. Hva det handler om for å tre ut av denne klaustrofobien, er å bryte ned grensene i seg selv og mellom seg selv, eget ego og andres for å erkjenne at vi alle er ett. Dernest handler det om å vokse gjennom bevissthets-sfærene for å erobre en permanent utvidet bevissthet som muliggjør evne til å oppfatte en større enhet med hele den natur og det univers vi er omgitt av. Her må tid og rom kollapse et øyeblikk slik at opplevelsen av enhet med altet blir en erkjent realitet, slik at lyset fra den kosmiske bevissthet illuminerer hele ens vesen i et nu, i det værende nu. Fundamentet ligger ikke i materien. Det ligger utenfor. I buddhistisk filosofi anses *intetheten* som et fast grunnlag.

Når du én eneste gang har sett alle grenser falle og latt deg flyte i dette lys, kan ikke livet lenger bli det samme. Innsikten overgår alle andre personlige erfaringer. Alle motsetninger flyter sammen i et uoverskridelig hele som er værende, alt. All verdens smerte og lidelse, alt vi frykter og terroriseres av favnes i et ubegrenset gode, elimineres,

opløses. All skyld drukner i et lys av uendelig tilgivelse. Menneskehetens prøvelser fylles av høyere mening og forenes motsetningsfritt, friksjonsløst. Livet er ikke noe passerende, flyktig, men noe som med en betydelig høyere intensitet er værenhet. Dette er innsikt.

Den innsikt som følger gir fred i det individuelle menneskelige sinn, der uro er årsak til stridigheter, vold og elendighet. All frykt forsvinner for det er intet å frykte. Følgelig er det behov for en helt ny form for skolering av menneskenes barn. Ikke bare skal de lære det de trenger for å greie seg i en brutal materialistisk innrettet verden, men fremfor alt evnen til kritisk tenkning og en metode til overskridelse av de begrensninger som slavebinder til timelig materiell streben. Livet er større enn dette.

All menneskelig lidelse er forårsaket av begrensningene vi læres opp til å innfinne oss med. Fra den tidligste barndom skremmes vi inn i rammene og læres opp til å se dem overalt, men de er våre egne kreasjoner. Vi er ofre for våre *egendefinerte* begrensninger og lider umenneskelig under dem. Individets personlige, bevisste eller ubevisste lidelse projiseres over på andre. Andre tolkes som årsak og tolkningen leder til fremvekst av det vi kaller hat og ondskap rettet mot den andre.

Menneskelig lidelse har samtidig en bestemt begrunnelse. Den motiverer drivkraft til søken etter noe lindrende. Dessverre fører det som regel til et forsøk på lindring ved medisinerer eller materiell vinning. Hvem har ikke hørt om ekteskapet som ble midlertidig reddet ved anskaffelse av et nytt kjøkken eller en ny bil. Slikt virker som plaster på et sår, men kun for kort tid, så må noe nytt skaffes. Denne jakten på redning fra egen lidelsestilstand har to virkninger. Den øker konsumet og forverrer jakten på materiell tilfreds-

stillelse. Slik øker den også det generelle lidelsesnivå, iblant til det uutholdelige.

Det materielle konsumet evner ikke å dekke behovet fordi behovet ikke er materielt. Behovet synes ubegrenset, og det er korrekt, men i annen enn materiell forstand. Det er ubegrenset fordi det kun kan dekkes ved det ubegrensede, ved at grenser mellom mennesker, og mellom mennesker og alt annet, rives ned. Det er lidelsens rolle blant mennesker at den skal lede til overskridelse. Lidelsen er et symptom. Overskridelsen innebærer at man må tillate seg å se grensene og erkjenne overfor seg selv de følelser av engstelse, svakhet og smerte de forårsaker. Den materielle jaktens blindvei ender i en materielt uoverstigelig mur kun det immaterielle kan overskride.

Oppløsningen av egoets grenser gir individet overskridelsesevne og projeksjonsdybde. Overvinnelse av egen indre motstand mot teppefall er utfordringen. Når forestillingen er over tennes lyset. Forestillingen er over når du har forstått at det er et teaterstykke du er med i. Lyset avslører at alle i salen er ett. Alt det krever er en hvilende, men konstant oppmerksomhet på spillets tildragelser, ikke å kaste seg ut i en kamp mot verdens tilsynelatende polariserte virkelighet. Det handler om å observere for å se og for å erkjenne motsetningenes spill og sammenheng i en høyere enhet. Det krever evne til å løsrive seg fra et begrenset blikk på enkeltheter, enkelttildragelser, og løfte blikket til et utsiktspunkt der helhet skues, innsikt vinnes.

Vi anser gjerne at vi har en fri vilje, men glemmer gjerne å spørre hvor fri vår vilje egentlig kan være gitt de rammer vi både mentalt, psykisk og fysisk begrenses av. Det er et spørsmål der svaret egentlig er gitt. Rammene gjør vår vilje ufri fordi den ikke kan strekke seg og bringe handling utenfor de snevre grenser vi setter. Det er som nevnt over et

åpent, filosofisk spørsmål der mange filosofer har uttrykt forskjellige oppfatninger, om vår villen egentlig skriver seg fra oss selv som selvstendig, fri vilje eller om den er gitt av omstendighetene rundt oss som impulserer vår subjektive reaksjon i form av konkrete handlinger.

Jeg har påpekt effekten av å rope innover i seg selv, rope sitt eget navn, og den underlige følelse man opplever av ikke å få noe svar. Årsaken er at du ikke er ditt navn. Din identitet ligger dypere som en følelse av jeg-het, en udødelig jeg-het. Udødeligheten består i denne jeg-hetens enhet med det kosmiske. *Jeg* er ett med alt og derfor udødelig. Samtidig er alt du har samlet opp til egoets flyktige definisjon ikke bare dødelig, men noe som aldri var annet enn illusorisk. Identifikasjon med illusjonen sikrer død.

Bevissthet er grunnleggende immateriell og transcendent. Den overskrider det enkelte individ, *er* én eneste uforgjengelig enhet som bærer hele verden, gir den eksistens. Bevissthet er altgenererende, altpenetrerende, ett i alt. Alt er i bevissthet på ethvert nivå som genererte uttrykk slik fingrene i en hånd er deler av selve hånden, hånden del av mennesket, redskap for uttrykt vilje.

Chopra og Kafatos har en egen teori om at universet, hele kosmos, ikke bare er levende og bevisst, men at det også avhenger av mennesket for sin eksistens. Det innebærer at universet *er* mennesket. Man kan være fristet til å trekke en parallell til det solipsistiske virkelighetssyn, som nevnt over, men deres tanke er en annen. De ser universet som manifestasjonen av Mennesket med stor M og enkeltmenneskene som nettopp det mikrokosmos de er i forhold til hele kosmos. De peker med andre ord tilbake på Hermes Trismegistos. De trekker tanken ennu et skritt videre ved å påpeke at mennesket lever *deltagende* i et deltagende univers. Dermed etablerer de med sin filosofi innsiktsfullt en avhengighet i

forholdet mellom det store og det lille. Vår individuelle bevissthet ikke bare påvirkes av den kosmiske bevissthet, men er deltagende og påvirker på sin egen måte alt 'der ute'.

Dette er innsikter vi ikke uten videre kan avfeie siden vi ikke kan unngå å erkjenne bevissthetssfærene i mennesket og i det kosmiske. Mennesket er sin egen skapelse gjennom fragmentets uttrykk, utgått fra det kosmiske og alltid del av altet. Mennesket er på en reise, en transmigrasjon i universet og bærer samtidig det hele i seg selv. Det er et udødelig fragment av universet. Det er et fragmentert, forminsket uttrykk for det hele, mikrokosmos som flyter gjennom makrokosmos. Det er en reise, forestilt som en strøm slik en elv flyter, men som likevel eies av øyeblikket, det evige nu helt og fullstendig. Det lille uttrykker det hele og slik er det lille det hele. Fødsel og død er ett. Reinkarnasjonen er ikke gjenfødselen av egoet, men av det transcendent, overskridende jeg som skaper og trer inn i erfaringenes fragmenter.

Når reisen gir det individuelle, inkarnerte fragment innsikt til å se sin enhet med alt, med alle mennesker, alle levende vesener, blir det klart at alle deler den samme jeghet. Etterhvert innser man at vi deler den med alt, også stener og stjerner fordi alt lever og er uttrykk for den samme bevissthet. Edvard Munch så dette klart. Han er sitert på følgende måte i en tidlig biografi: *«Jorden er et veldig, levende atom. Den har tanke og vilje, skyene er dens ånde, stormene dens tunge åndedrag, den glødende lava dens sydende blod. Hvorfor skulle ikke også solen ha vilje, den som sender sitt veld av lys ut i verdensrommet? Alt har liv og vilje og bevegelse, steinen og krystallen som klodene. Det er viljen som styrer klodenes bane»*. Denne innsikt er alt annet enn vitenskapelig. Den transcenderer vitenskapen fordi den trenger inn i et erfaringsfelt som ikke er intellektuelt tilgjengelig. Innsikt er noe som tilflyter åpne sinn som en direkte erkjennelse, ubegrunnet men ubestridelig sann.

Det er også slik vi erkjenner guddommen, ikke som en nisse i himmelen, men som det innerste i oss selv, som det innerste i alt, Urgrundsbevisstheten vi alle er ubrytelig ett med. Guddommen er oss alle, alt. Gud kan ikke være utenfor oss, for da er Han ikke omnipresent, Han kan ikke være avsondret fra våre innerste tanker for da er Han ikke omniscient og Han kan ikke være skilt fra våre individuelle viljer for da er han ikke omnipotent. Hvorfor fable om en gud eller guder i en fabelhimmel når intet er nærmere og mer integrert i en selv? Det samme kan sies om alle forestillinger om en djevel i et fabelhelvete. Engler og demoner er uttrykk for oss selv, våre egne fabler. Vi skaper dem. Vi eier dem.

Erwin Schrödinger skrev at det ikke er mulig at den enhet av kunnskap, følelse og valg du kaller dine egne kan ha sprunget av intet, og at dette er evig og uforanderlig ett i alle mennesker og følende vesener. Han peker tilbake på de tidligste mennesker og spør om de, med deres gleder og sorger ikke også var deg. Dette er et svært interessant synspunkt når det kommer fra en fysiker. Kanskje har han også sett og gjennomskuet fysikkens blendverk.

Grunnen til at vi ser hverandre som adskilte er at vi feiltolker vår indre jeg-følelse som forbundet med vårt avgrensede legeme, våre individuelle tanker og følelser. Vi evner ikke å gjennomskue hildringen eller forstå hva det hele dreier seg om. Det er kort og godt hinsides det alminnelige menneskelige intellekt å fatte den fulle og hele mening med eksistensen, verden og den kosmiske orden, men vi kan finne en retning ved å la våre begrensninger falle og søke vår rot i enhet, i Urgrundsbevisstheten, trenge inn i verdenssjelen gjennom egen sjel og slik bli fri gjennom oppvåkning og se egen udødelighet i alt slik mystikere til alle tider har vist til.

Den avgjørende innsikt er at man i utgangspunktet frykter bevissthetens åpning fordi den innebærer utslettelsen

av seg selv. Dette blir forståelig kun etterpå når man opplever at utslettelsen egentlig var en utvidelse. Så lenge vi går omkring i et materielt legeme forblir vi de vi er, men utvidet på visse plan fordi et nytt rom er åpnet i oss selv.

Engang åpnet, er dette rom alltid tilgjengelig. Tyve sekunder i dyp meditasjon bekrefter kontakten, holder den vedlike. Verden ser ikke lenger ut som du er vant til. Det ligger som en gjennomskinnelighet over alt. Øyet ser mer og tanken fatter helt nye sammenhenger det oftest er vanskelig, enn si umulig å sette ord på. Mennesker, objekter kaster ikke alltid skygge, men fremstår med sitt eget lys som noe mer enn materiell virkelighet. Grensen mellom jeg og du, mellom jeg og verden er blitt ubehagelig tynn eller har nær helt forsvunnet.

Mennesket fanget i egne begrensninger, materialitet og uten vilje til å overskride sitt ego, vil nødvendigvis være i en tilstand av lidelse rammet av tidens kvern gjennom fødsel og død. Det er den fragmenterte bevissthets harde skjebne å treffe verden med sitt harde skall, billedlig sett, kolliderer med en virkelighet som konsekvent utsetter den for prøver. Lidelse er en slik prøve, og, som jeg tidligere har sagt, en åpningsmulighet for individet. Smerte eier en frigjørende impuls. Utilfredshet bærer i seg kimen til indre utvikling når den ikke bare rettes mot materiell tilfredsstillelse eller tilskrives andres skyld. Det handler om å bevege seg inn i møtet med erfaringene, ikke flykte fra dem. Det er om å gjøre å ikke skille seg fra det vanskelige, men å forene seg med det og erkjenne hva det egentlig dreier seg om. Vi må møte det her og nu, når det kommer, for en utsettelse vil svekke erfaringen. Den vil miste sin umiddelbare autentisitet. Øyeblikket er der *nu* før du evner å gripe det. Derfor må du ikke søke å gripe det, men la det komme, med oppmerksomhet erfare det og la det fare.

Bevissthetens videre sfærer kan vi kun få adgang til og innsikt i gjennom introspeksjon, ved å skue innover, gjennom oss selv for å se utover. Det betyr at hver og en som søker denne kunnskap må ville det sterkt nok og gjennomføre det som er nødvendig for å skaffe seg innsikten. Vitenskapelig, eksperimentell forskning på bevissthet møter veggen fordi den kun evner å forholde seg til dens ytre uttrykk. Biologiske, psykologiske og parapsykologiske observasjoner forblir observasjoner, ikke ekte, opplevede innsikter. Observasjoner skjer alltid utenfra. Innsikt hentes innenfra.

Så langt tilbake som vi har historie, har mennesker søkt erkjennelse og forståelse av sin plass i den store verdensorden, en plass i kosmisk kontekst. Med kosmisk menes her ikke kun det materielle univers, men også det immaterielle, det bevisste alt; Urgrunden. Urfolk har tradisjoner med sjamanistiske tilnærminger. Denne praksis omfatter forskjellige bevissthetsutvidende teknikker, som nevnt, gjerne forbundet med kontroll over åndedrettet og suggestive rytmer som fører til forskjellige nivåer av trance. Deres privilegerte nærhet til naturen og oppvekst i en tradisjon der andre bevissthetstilstander er en anerkjent del av hverdagen gir dem et naturlig grunnlag for den innvielse deres sjamaner gjennomfører. For dem blir tersklene ikke så høye.

Et vesentlig trekk ved sjamanistiske teknikker er at de midlertidig oppløser den individuelle identiteten og gir erfaring av egen plass i større sammenhenger. De gir personlig erkjennelse av og *deltagelse* i den universelle bevissthet, dens kraft og kreative impuls, som antydnet av Chopra og Kafatos. Individet går over i en tilstand av ikke-dualitet, der skillet mellom selvet og verden, subjekt og objekt går i oppløsning, i en flyt med altet. Den amerikanske antropologen Henry Barnard 'Hank' Wesselman (1941-2021), som er kjent for sin påståtte kontakt med en hawaiiisk *kahuna*, sjaman, som lever 5000 år inn i fremtiden, for sin sjaman-skole og for sin

spådom om at den vestlige sivilisasjon vil kollapse som følge av klimaendringene, skriver kort og godt at «*Sanctified by their initiatory experiences and furnished with their spirit guardians, the shaman alone among human beings is able to consciously travel into the spiritual worlds as cosmic explorers*». Uten å underskrive på hans øvrige forestillinger og spådommer, er dette er på sett og vis riktig, men metodene og evnene er tilgjengelige for ethvert menneske som med tilstrekkelig energi og vilje går inn for å bli en slik kosmisk søker. Vi har også innenfor den europeiske kultur beskrivelser som viser at det ikke bare er sjamaner i Sibir eller Amazonas som har foretatt reiser i den spirituelle verden. Vi kan bare se til antikkens Hellas.

Historiske nedtegnelser vitner om de gamle greske gudenes mytiske drikk *ambrosia*, gjerne også forbundet med *nektar*. Ingen vet i dag hva dette var, men da gudene lot mennesker drikke ambrosia, kjente de seg henført til gudenes rike på Olympen. Beskrivelsene har mye til felles med virkningen av psykedelika. Begge de greske poetene Sappho (c. 630-570 fvt) og Anaxandrides (f. c. 374 fvt) nevner *ambrosia*; at den gir udødelighet. Ordet henger etymologisk sammen med *amnita*, sanskrit for udødelig. I India drakk man saften av *soma* på samme måte. Dette og andre eksempler viser at mennesker i uminnelige tider har anvendt forskjellige remedier for å skue gudenes verden eller tre inn i spirituelle, transcendentale bevissthetsnivåer.

Det er også vanlig at naturlige bevissthetsutvidende stoffer fra forskjellige sopper og urter anvendes. Slik praksis gir, forutsatt at man vet å styre retningen, en umiddelbar og direkte kontakt med ekstraindividuelle bevissthetsnivåer og dermed kontakt med alt fra dyr- og planteånder til ikke-inkarnerte entiteter og høyere spirituelle krefter. Dog kreves noe mere for å få adgang til de høyeste transcendentale nivåer

og utløse kreftene som finnes der. Jeg skal vende tilbake til dette.

Likevel, den sterke kontakten urfolk har til naturen og jorden har sin rot i et dypt erkjent og bevisst forhold til den verden og kreftene i det kosmiske som bærer dem og som det moderne, vestlige menneske er døv og blind for. Det bør vekke respekt, ikke nedverdiggende holdninger, synspunkter om primitive forestillinger eller forakt. Det bør inspirere til søken, ikke til forsvar for ignorans, for dypest i ethvert menneske lever urmennesket med intakte evner og med det veier til innsikt.

Det er et paradoks at de store monoteistiske religionene frykter allmenn innsikt i slike forhold. En forklaring er, som nevnt over, at slik innsikt truer deres dogmatiske lære og dermed deres etablerte eksistens og makt. Århundrer med konstruksjon av prestelige hierarkier vil bryte sammen når folk flest oppdager at de ikke har bruk for dem, at en direkte vei er tilgjengelig gjennom hvert enkelt individ. Slik innsikt var det som førte til kirkens forfølgelse av catharene, spesielt i det såkalte albigenserkorstoget som fant sted i perioden 1209-1229.

Det er meningsløst at dogmatikken skal legge en mørk kappe over lyset, men slik har spesielt de vestlige religionene med stor brutalitet forsøkt å ødelegge enhver definert kjettersk bevegelse og gammel paganistisk praksis, iblant til nær utryddelse av hele folk. Når innsikten blir direkte og personlig, forkastes dogmatikken og hele det etablerte festningsverk revner og legges i grus. Idet den kognitive, individuelle oppmerksomhet undertvinges, tapes den indre kontakten med Urgrunden, den direkte kontakten med guddommen som catharene erkjente som et individuelt anliggende. Faktum er at all henvendelse til det guddommelige, her forstått som åpning mot større bevissthetssfærer,

må være et individuelt anliggende. I vår tid er sterke krefter fortsatt engasjert i å stenge veier til høyere innsikt, men samtidig står andre krefter frem for å åpne porter.

Jeg mener den amerikanske biokjemiker og psyko-farmakolog Alexander Theodore Shulgin (1925-2014), som er kjent for å ha introdusert MDMA, eller ecstasy, i psykologien, har gitt uttrykk for en innsikt som kan stå som en motvekt her: *«I understood that our entire universe is contained in the mind and the spirit. We may choose not to find access to it, we may even deny its existence, but it is indeed there inside us, and there are chemicals that can analyze its availability»*. Shulgin peker innover for å se utover. Det indre rom er det ytre. Der inne er jeg ett med alt der ute som i en speiling. Kanskje er kjemisk bistand en mulighet for mange fordi speilet er sotet ned i en verden der oppmerksomheten kreves for rent ytre overlevelse.

Oppmerksomhet er en form for uanstrengt, hvilende konsentrasjon på det objekt den fokuserer. Den er dvelende, uten forutinntatthet, uten binding til begreper og synspunkter. Den sikter på å fange objektets essens i seg selv. Det blir en form for ubundet analyse som runder av i en syntese der objektet integreres og erkjennes i sin fulle sammenheng med alt annet. Når oppmerksomheten rettes mot egne følelser og tanker, åpnes innsikter der egne begrunnelser, slette eller ikke, kommer i et stadig klarere lys og i perspektiver langt utover de du har forholdt deg til tidligere. Poenget er at når dette lys engang har avslørt dine motiver, finnes det ingen vei tilbake.

Ren oppmerksomhet er begynnelsen på en vei til innsikt. Den bidrar til å rive ned skillet mellom subjekt og objekt, jeg og den andre. Den åpner for meditatív tilnærming til de avgjørende sammenhenger og dermed en vei til ekte innvielse. Selve innvielsesprosessen krever oppmerksomhet

på et nivå der kontakten med kroppen og den materielle verden i praksis opphører som forstyrrende og forvirrende elementer. Oppmerksomheten utvider seg til å romme tidløse dimensjoner. Fornemmelsen av tid opphører og rommet forsvinner i intet. Likevel, og nettopp derfor, åpner det seg som et ubeskrivelig felt der alt er innen rekkevidde og innsikter slipper inn i det sinn som etterfølgende våkner til det ordinære liv med et nytt blikk.

Den amerikanske forfatter og metafysiker MacDonald Harris, egentlig Donald Heiney (1921-1993), beskriver innsikten som en hendelse: «*What happened was simple, even banal: I became naked, died, lost parts of my flesh and most of my ego along with a few illusions such as belief in the uniqueness of my personal scrap of consciousness and the cosmic importance thereof, and went on from there*». Dette er å ta utfordringen og gå videre barbert.

Ordløse innsikter gir ny indre styrke i sinnet, ny og forsterket livskraft og ny indre ro i møtet med livets mange mundane utfordringer. De blir ikke så viktige og dermed blir de enklere å forholde seg til og løse. Den tysk-lankesiske tenkeren og buddhistmunken Nyanaponika Maha Thera, egentlig Siegmund Feniger (1901-1994), påpekte at rett oppmerksomhet holder sinnet fritt for falsk innflydelse fordi tankens og sansenes objekter gjennomskues. Dermed dannes et pålitelig grunnlag for teoretiske vurderinger og praktiske og etiske avgjørelser.

Fenomenenes forgjengelighet og mangel på substans blir tydelig og virkelighetsbildet blir klart. Han viser til «Ratnamegha sūtra» der det står «*forstår du sinnet, forstår du alt*». Han viser også til åpningsordene i «Dhammapada»: «*Tanken går forut for alle ting, tanken styrer dem, tanken skaper dem*». Det er ikke langt fra åpningen i Johannes-evangeliet og kobler også an til Chopra og Kafatos.

Når dypere verdier erkjennes, oppdager man at de befinner seg i kjernen av en selv og henger sammen med kjernen i alt. Da faller ytre verdier til jorden som løv om høsten. Å leve i henhold til disse indre verdier er et valg helt under vår egen kontroll. Når vi velger dette bevisst, åpner det adgang til høyere erkjennelser. Det er menneskets mulighet. Det er en åpning til innsiktsfull frihet.

Frihet

Frihet er ikke noe ubegrenset i vår verden. Frihet er uløselig forbundet med ansvar. Vårt ansvar for oss selv, for andre og for våre omgivelser er frihetens begrensning. Eksempelvis er vårt forsvar for ytringsfriheten ikke ensbetydende med at vi kan si eller skrive hva vi vil selv om vi kan mene hva vi vil. Ord har effekt. De er ofte utgangspunkt for handling. Uansett er det avgjørende at ord kan skade og de kan såre. Derfor er det avgjørende at vi tar ansvar. En ting er å forholde seg til sannheten så langt den lar seg erkjenne, en annen er at vi ikke bruker vår frihet på måter som kan skade andre, skape situasjoner vi ikke kan reversere. Tann for tunge er et godt prinsipp; tanke før tale. Dette har også med bevissthet å gjøre, både med vår ordinære mentale bevissthet og med bevissthet på andre plan, der vår etikk har sitt feste. Ved å lytte både innover og utover, observere våre motiver, erkjenner vi hva som er rett og urett.

Ofte kan vi merke at vi observerer våre egne tanker og handlinger som fra et sted utenfor oss selv. Dette er et sprang i bevisstheten, en indre reaksjon på egne tanker og handlinger som melder at her er det noe vi må gå dypere i erkjennelsesmessig. I vår bevissthet ligger en dyp etikk basert på intuitiv, men ofte ikke erkjent innsikt. Slik vitenskapelig forskning kontinuerlig stiller spørsmål ved konkrete forhold i verden, stiller vi kognitivt bevisst og ubevisst etiske spørsmål ved våre tanker, ord og handlinger. Vi tvinges til økt bevissthet om oss selv, våre verdier, mål, motiver og vår overordnede mening. Ubehaget er en vekker. Likevel er det vanlig at folk svelger ubehaget og forfølger sine egoistiske mål uten sideblikk på konsekvenser. Tilgjengelig innsikt skyves til side.

Vilje er også et trekk ved menneskets bevissthet. Det er viljen som iverksetter vår tale og handling. Handlingene har grunnlag i vår værensforståelse, i definisjoner av mål og mening og ikke minst våre trosoppfatninger, ofte kombinert

med manglende, men tilgjengelig innsiktsbasert etikk. Dessverre tror det store flertall av menneskeheten at det er utøvelse av egen vilje, uansett konsekvenser for andre eller omgivelsene, som er frihet. Det er en dyp misforståelse. Viljen er et uttrykk for våre valg. Den gror frem i sinnet, men ikke slik vi gjerne vil tro. Forskning viser at hjernen har produsert vårt viljesuttrykk nesten et sekund før vi blir objektivt bevisst vårt valg og handler.

Vi har allerede lagt premisene for våre valg gjennom de verdisyn vi har tatt til oss, ofte ubevisst gjennom kulturell innflydelse og ikke uvanlig gjennom reklame, propaganda og andre ytre påvirkninger. Det å la sine valg styres av slik innflydelse er det samme som å overgi sin vilje. Den frie vilje må være uavhengig og begrunnet i en selv. Frie viljes-handlinger, så langt det lar seg gjøre, må hente sin dekning gjennom bevisst kontakt med den transcendentale, transpersonlige bevissthetssfære. Fra dette utsiktspunkt er individet i stand til å se konsekvensene av de handlinger egen vilje fremmer, ikke minst følgene for andre mennesker.

Mennesker er subjektive selv når de tror de er objektive. Hele livet som menneske foregår inne i oss selv, gjennom våre øyne, våre sanser, våre tanker, ord og handlinger, hele tiden i vårt eget perspektiv. Det er like mange slike perspektiver som det er mennesker på jorden, levende, flytende, foranderlige perspektiver. Å forstå andre menneskers perspektiver innebærer å forstå den verden de lever i, ikke kun fysisk, sosialt og ideologisk, men ennå mer deres psykiske og mentale liv. I møtet med mennesker med helt andre perspektiver enn ens egne ligger det både en utfordring og en mulighet. Å møte denne utfordring bidrar umiddelbart til egen vekst og innsikt og gir samtidig adgang til på et høyere nivå å justere egenviljen idet man ser nye virkninger av egne mulige handlinger.

Ofte skjelner vi mellom frihet *til* og frihet *fra*. Det første er en aktiv frihet, det andre en passiv. Individet ønsker å gjøre hva det vil, men ikke å utsettes for hva andre vil. I dette ligger en åpenbar motsetning som tydeliggjør frihetens begrensing. Det er andres ønske om frihet fra dine frihetsyttringer som setter rammen for din frihet til.

Det foregår en kontinuerlig prosess mellom individet og dets fysiske og sosiale omverden. Med tanke på at alt i bunn og grunn er bevissthet, går dette også for seg på dypere plan. Mellom mennesker foregår det en reell, men subliminal kommunikasjon. Vi leser hverandre uten at det vi observerer vanligvis flyter opp til den kognitive dagsbevissthet der vi registrerer og definerer ting. Hele vår evne til å forstå og ha en innholdsrik kommunikasjon med andre henger sammen med denne subliminale informasjonsstrøm. Det er her båndene ligger som binder mennesker sammen som kulturer, og det er her evnen til å nærme seg og forstå andre kulturer finnes. Å forstå, erkjenne og anerkjenne, og ikke minst betingelsesløst respektere andre kulturer enn den egne dreier seg om å hente opp disse båndene til bevisst innsikt. Hermed følger at grunnleggende menneskelige fellestrekk finner gjenklang i eget sinn. Kommer vi den andre nær nok er det ikke til å unngå at forskjellene faller i bakgrunnen og det felles menneskelige erkjennes.

Erkjennelse av egen svakhet og dødelighet er grunnlag for å forstå andres, og dermed grunnlag for utvikling av empati. Det innebærer også at dypere og høyere bevissthetsnivåer får innpass i den ordinære, kognitive dagsbevissheten. Det driver frem personlig engasjement på forskjellige områder, humanitært, politisk, religiøst. Menneske blir man fullt og helt gjennom å stille krav til seg selv og etterleve disse etter beste evne. Det er krav om humanitet, empati i forhold til den andre i erkjennelse av at man selv er den andre i den andres øyne. Heri ligger et dypt krav om respekt for alt liv.

Evne til dypere erkjennelse er grunnlag for å utøve det gode. Dette er frigjørende for individet fordi det tar utgangspunkt i et fritt selv, altså selve det uavhengige menneske man er. Et helt menneske lar seg ikke styre av ytre forhold, makt eller grenser. Derfor er det fritt. Anser vi at mennesket er uten bestemmelse, må det selv definere sin bestemmelse. Det gjør det fremfor alt gjennom sine viljes-handlinger. Det sies at *«når ånden er fri, er mennesket ikke beseiret, da kan det kun ødelegges.»*

Når samfunn, stammer, slekter opplever integrasjon og sammenheng, dreier det seg om at individene gjør felles erfaringer og møter hverandre med en viss grad av felles bevisste livsopplevelser. De deler. De danner felles bevissthet på godt og ondt. De forstår samfunnsfellesskapet ut fra et individuelt perspektiv, men fordi de kulturelt utviklede perspektivene i vesentlig grad er sammenfallende, samles de om sitt samfunn, gjeldende tro og ideologi. Resultatet er en grad av felles identitet som kan danne narrativet om en nasjon, et trosfellesskap og samling rundt et symbol. De handler i betydelig grad om å dele et narrativ. Det er et felles narrativ som dypest sett danner en nasjon, et folk. Samtidig er det å ukritisk ta til seg dette narrativet det samme som å akseptere rammer som begrenser friheten og endog kan føre til slaveri.

Der slik fellesbevissthet dannes, utvikles også en eregor på det overindividuelle plan, i den transcendentale sfære. Den styrkes slik fellesskapsidentiteten styrkes ved bruk av symboler, seremonier og ritualer. De gir en ytre bekreftelse av fellesskapet slik vi i Norge har 17. Mai, i Frankrike 14. Juli, i kirken har Jul og Påske, i moskeen har Id og Ramadan. Alle menneskelige fellesskap på kryss og tvers av hverandre har sine egne ritualer med tolkninger som samler rundt det felles idégrunnlaget, det samlende narrativet.

Oppleste og vedtatte sannheter er noe av det farligste som finnes. De deles av et betydelig antall mennesker i sekter, stammer, nasjoner, religioner og iblant hele kulturer. Å bestride slike sannheter er forbundet med fare. Fellesbevisstheten, forankret i sin egregor, trer umiddelbart i forsvar og vil gjerne søke å eliminere forstyrrelsen, den potensielle trusselen. Samtidig er det å ikke stå imot en kapitulasjon for flertallet, en kapitulasjon flertallet finner behagelig. Det er det samme som overgivelse av egen frihet, noe mennesker gjør hele tiden ved å ta til seg fellessannheten uansett hvor konstruert den er, følge flokken, og la seg innrullere som soldater til forsvar ikke bare for nasjonen, men narrativet om egen unikhhet.

Jeg har tatt opp problemet med innsnevret bevissthet knyttet til egoet og personaen; samlingen av gitte interesser i grupperinger som danner egregorer. Det knapt noen synes å erkjenne er i hvilken grad nettopp slikt sneversyn faktisk begrenser den individuelle frihet. Når frihet defineres kun som en uskreven rett til å tilfredsstillte egne, egoistiske ønsker, avgrenses friheten til dette begrensede perspektiv. Det lukker åpningen til alternativene og berøver individet den frihet det innbiller seg at det har. Gruppetenkningen fanger og begrenser individet.

Innsnevret bevissthet begrenser også den kognitive evne til selverkjennelse og eksistensielt gjør det mennesket til 'ting' både for seg selv og andre. Videre oppleves andre mennesker som tinglige, ikke-realiserte individer, individer uten realitet som mennesker. Det innskrenker både den individuelle følelse av frihet og den faktiske frihet fordi evnen til frihet har sammenheng med eksistensiell realisering av hvem og hva man er. Tingliggjøring fører til at mennesker behandler hverandre som ting, noe vi daglig kan bevitne. Avgjørende er at individet selv er utgangspunkt for sitt liv og ikke drives blindt av ytre påvirkninger. Kognitiv, høyere-

bevisst selverkjennelse og virkeliggjøring gir individet eksistensiell autentisitet.

Det er i denne sammenheng verd å bemerke at nær sagt all menneskelig utvikling er skapt av de annerledes tenkende, selv når de har måttet bøte med livet. Å prøve sin frihet mot alle odds krever ikke bare mot, det krever å løfte og synliggjøre sin innsikt. Det bringer både en selv og fremtiden over terskler til nye innsikter, rikere kultur og høyere bevissthet.

Dagens mennesker gjør nesten hva som helst for å sikre seg mest mulig penger og rikdom. Lite erkjenner de at luksus er en hengemyr som det materialistisk nedsløvede individ sakte synker ned i og slik bidrar til sosialt sammenbrudd. Et liv i luksus er i realiteten et liv i materielt fangenskap, et liv i retrograd utvikling. Den amerikanske journalist og forfatter Ernest Miller Hemingway (1899-1961), sa det slik: *«Lev som en huleboer, tenk så lite som mulig, få mest mulig ut av mat, sex og primitiv sport. Fremfor alt, unngå å tenke».*

Colin Wilson skrev om frihet i «Beyond the Outsider» fra 1965, at menneskets vilje til sannhet som motiv er langt svakere enn sult og frykt: *«He is like a slave who has clamoured all his life for freedom, and then discovers that freedom leaves him motiveless and listless, the victim of his own boredom.»* Dette er tatt helt ut av sin kontekst, men sammenfaller godt med Fromm.

Mennesker som er druknet i livets trivialiteter, fokusert i det dagligdagse bærer en hette over hodet. Den lukker ute høyere sammenhenger gjennom engasjementet med de lavere. Den vestlige sivilisasjon er, samtidig med at den er blitt den mest materielt dominerende også blitt den tapende i forhold til transcendens. Materiell kultur stenger av

for mer spirituelle livsaspekter og de uttrykk vi finner for spiritualitet er gjerne korrupte religioner i form av alt fra forskrudde sekter som utsetter hele menigheter for en blanding av hjernevask og psykisk manipulasjon, iblant ren terror, til dominerende trossamfunn som den katolske kirke og Islam. Det letter på trykket for mennesker i de mest materialistiske samfunn, men skader samtidig evnen til selvstendig transcendent. Det er påtagelig at slike fenomener har størst utbredelse i land med størst materielt press der også dødsfrykten er størst. Friheten blir derfor motsatt etablerte forestillinger også mest begrenset i slike samfunn.

Noe som ofte glemmes er at frihet først og fremst er en indre tilstand. Samfunnet legger en rekke ytre restriksjoner på individene, gjerne alt for mange. Det fører til opprør på forskjellige måter, iblant ved at individet bryter ut, iblant gjennom litterære og kunstneriske uttrykk og rett som det er i form av åpne protester og revolusjon. Individuell frihet, gitt at den ikke innskrenker andres åpner for kreativitet og gode, aksepterende sosiale relasjoner. Når mennesker kjenner seg frie åpnes plass i bevisstheten for den andre. Pusten blir lettere. Det sosiale konfliktpotensialet faller med dype åndedrag.

Åndedrettet er vital energi. Det forbinder oss med alt. Gurdjieff omtaler det som en form for føde i likhet med maten vi spiser og påvirkninger vi utsettes for mentalt og psykisk. Alt fordøyes i magen, lungene og blodet eller i sinnet. Ser man dette i en sammenheng, blir det som strømmer som løper gjennom oss på alle plan, strømmer som er forbundet med hav og jord, lufthavet og den allbevisste Urgrundens ild, altså de fire tradisjonelle elementene. Vi kan ikke fornekte at vi gjennomstrømmes av alt, ikke bare av de oven nevnte nøytrinoene. Denne kontinuerlige strøm vi er en del av, er lettere å visualisere enn det abstrakte bevissthetsrom, men er derfor også vanskeligere å fornekte fordi vi bekrefter det

hver eneste dag når vi lar tankene strømme, hvert sekund vi trekker åndedrettet. Summen bekrefter vårt slektskap med alt og alle. Slik vi deler jordens atmosfære bør vi også likelig dele jordens goder i erkjennelse av dette ubrytelige slektskap. Det er i praksis frihet. Da er det mulig at vi også kommer til å se det lys vi alle deler og ingen kan ta en større del av enn noen annen. Innpust og utpust er som bekræftelse av deltagelsen i hverandre. Vi fødes og dør i hvert åndedrag.

Det er nettopp med hvert åndedrag vi eier vår frihet, men frihet uten meningsinnhold blir tomhet. Meningsinnholdet vinner rom i oss ved at vi er i stand til å transformere den objektive virkeligheten, ved å ta imot impulser fra Urgrunden, inspirasjon som leder til kreativitet. Kreativitet er et uttrykk for frihet. All kreativitet eier meningsinnhold.

Kreativitet

Menneskelig kreativitet er et uttrykk for den kosmiske kreativitet på et menneskelig nivå. Kreativitet vokser ikke frem som et ordnet løp. Den utvikler seg og finner sitt uttrykk gjennom å sprengre rammer. Samtidig bygger den som nevnt alltid på en indre mening, erkjent eller ikke. Slik sjamanens vei henger sammen med et liv i en naturnær kultur og nærmest er en konsekvens av den unike kulturelle sensibilitet og erkjennelse av spesielle bevissthetsnivåer og deres funksjon i folkets tradisjon og virke, slik har også enkelte mennesker i vårt moderne samfunn egne veier. Enkelte mennesker bærer med seg noe i sitt indre med røtter i dyp tid. Det gjelder spesielt kreative mennesker der den vilje og indre disiplin som sitter i ryggsøylen er rede til å forløses. Det er motstand som forløser, en kamp som når sitt klimaks. Den frigjør betydelig kreativitet, ofte i kunstnerisk, filosofisk eller vitenskapelig virke, men også i det mer dagligdagse uten slik intens kamp. For de som søker kreativt uttrykk på høyere nivåer, er det en kamp som omfatter deres omfavelse av døden, deres innvielse og åpning til høyere bevissthet.

Et slikt mektig illustrerende tilfelle er den tyske komponisten Ludwig van Beethoven (1770-1827). Hans kreative løpebane viser tydelig hvorledes en ubøyelig, kreativ vilje prøves og disiplineres gjennom kampen mot enhver musikers mareritt, døvheten, en uønsket stillhet. Frarøvet hørselen overvinnes han seg selv og etter i 1802 å ha forfattet sitt berømte «Heiligenstädter Testamente», tordner den mektige 5. symfonien, den såkalte «Schicksahls-symphonie» eller «Skjebnesymfonien», få år senere fra hans sjeledyp og ut i konsertsalene.

Beethoven hadde konfrontert det umulige, omfavnet sin skjebne og reist seg med soloppgangen i ryggen. I hans 7. symfoni ligger en musikalsk beskrivelse av hele denne prosessen. Med stigende orkesterakkorder i siste sats tegnes

alle innvielsens trinn frem til hele verket bryter ut i et illuminerende crescendo. I den 9. symfonien kroner han sitt livsverk, lar korsatsen løfte hele menneskeheten opp gjennom himmelhvelvingen til Johann Christoph Friedrich von Schillers (1759-1805) «Ode an die Freude» med ordene «*Alle Menschen werden Brüder...*». Det kan ikke bli større.

Beethoven var fullstendig kompromissløs med seg selv og står som et eksempel på en holdning og kraft bare den kan oppvise som har mottatt og integrert makten som finnes i høyere bevissthet i seg selv. «*Makt er den moral som gjelder for menn som står frem fra resten, og det er også min*», sa han. Med makt sikter Beethoven selvsagt til makt over seg selv, en makt så voldsom at den heller ikke kunne unngå å påvirke andre.

Jeg har over referert til Tony Cicorias tilfelle, der et lynnedslag ga hans liv en ny dimensjon i musikken. Den bare kom til ham, uten spesiell foranledning. Slik har mange komponister opplevet sin komponistgjerning. Johannes Brahms (1833-1897) er et slikt tilfelle. Han uttalte selv at han kun skrev musikk når den kom til ham. Den britiske komponisten William 'Havergal' Brian (1876-1972) er et annet eksempel. Han skrev kun når musene inspirerte ham. Robert Schumann (1810-1856) var regelrett invadert av musikk. Det gikk så langt at han nesten ble gal av det, og han kunne fortelle på slutten av sitt liv at det kulminerte i én eneste forstyrrende tone, en ren A. En del av denne informasjonen er fritt gjengitt fra Sacks «*Musicophilia*».

Innenfor alle kunstarter og innen filosofi og vitenskap har det til alle tider eksistert mennesker med lignende holdning og karakter, og selv om de ofte har hatt vanskelige liv i kamp for både sin forstand og for kunsten eller kunnskapen, er verkene som står etter dem søyler. De er lysende vitnesbyrd om hvilket kraftverk det er som virker i

Urgrunden når det finner vei gjennom det individuelle fragment.

I den kreative akt går kunstneren inn i seg selv og definerer sin egen virkelighetsforståelse. Et objekt, et landskap er ikke det samme for alle, men avhengig av øyet som ser, av den egne subjektive, bevisste opplevelse. Én ting er det objektive landskap med fjell, vann, eng og trær. Et annet fenomen er hvorledes det oppfattes i sinnet, finner veien inn i bevisstheten, ladet med følelse og energi, kommuniserer med kunstnerens kreative bevissthet og dernest fremtrer i det verk hun eller han skaper, det kunstneren henter ut av sitt indre og fester til lerretet, kanskje billedskjønt med en glød av overnaturlig lys, kanskje redusert til sine grunnleggende linjer i et abstrakt mønster, kanskje endret til et symbol som bærer i seg selve landskapets essens. Et portrett, likedan, kan være billednært, men alltid et uttrykk for hvorledes kunstneren leser modellens personlighet og vesen. Edvard Munchs verk er et eksempel på nettopp dette.

Om Munchs kunst skrev den polske forfatteren Stanislaw Przybyszewski (1868-1927) at den var «*Offenbarungen einer nackten Individualität, Schöpfungen eines somnambulen, transcendentalen Bewusstseins*». Han antyder med dette kunstnerens dype inspirasjonskilde, som slipper til gjennom det han betegner søvngjengerens transcendentale bevissthet. Dessverre er det sjelden kunst med opprinnelse i slik inspirasjon blir forstått av samtiden, siden den bryter med etablert kunstforståelse. Heslig sier samtiden, genialt sier eftertiden, når kunstneren er død.

Det er interessant å notere seg at all kreativitet synes å komme til en. Den kreative impuls, uansett på hvilket felt den manifesterer seg, liksom strømmer frem fra en indre kilde, et overflødigshorn et sted dypt inne i bevisstheten, der den lille porten er. Mennesker som er bevisste på dypere

eller høyere plan har evne til å fange opp impulsene, og evne til å foredle dem i et eller annet uttrykk. Kreative impulser søker et vel forberedt redskap for sitt uttrykk, et som uten sideblikk, uten å la seg forstyrre av rasjonell fornuft, umiddelbart realiserer det spirende verk. Kreative impulser er kraftfulle og må frigjøres der og da.

Inspirasjon er grunnlaget for all kreativitet. Det oppleves som å hente noe ned fra en høyere sfære, som en strøm fra et høyere bevissthetsnivå, ofte som en gave. Sinnet fanger inn impulser det er åpent for. Nevrologisk setter det driverne i hjernen i aksjon, kanskje nettopp de områder den colombianske nevrofysiologen Rodolfo Llinás Riascos (f. 1934) har beskrevet. Når det individ som mottar inspirasjon eier de nødvendige forutsetninger, kunnskaper eller evner, vil inspirasjonen finne uttrykk og materialisere seg i et arbeide, et verk. Virkelig stor kunst, filosofi eller vitenskap er ikke så meget et resultat av intellektuelt arbeide som det er av inspirasjon som manifesterer seg i noe helt nytt, noe aldri før kjent eller sett. Det er stadig verd å sitere Einstein: *«Det kommer et punkt der sinnet tar et sprang til et høyere plan av kunnskap, men det kan aldri bevises hvorledes det skjedde. Alle store oppdagelser har sin kilde i slike sprang»*. Dette er en temmelig presis beskrivelse av prosessen.

Colin Wilson skrev: *«The greatest heights of self-expression – in poetry, music, painting – are achieved by men who are supremely alone»*. Med dette mener han ikke ensom, men den høyeste grad av uavhengighet. Stor kunst skapes av menn og kvinner som eier reell uavhengighet i forhold til verdens og andre menneskers normer og forestillinger. Det er det frie sinn som skaper. Kreativitet er selvoverskridelse.

Det er når egoet settes til side at sinnet åpnes for inspirasjon, at levende idéer fremtrer, ny kunnskap finner grobunn. Dette skjer iblant under meditasjon, men like ofte

når sinnet hviler, forsvarsmurene rundt *jeg* midlertidig senkes. Tenkere og kunstnersinn er åpnere og mer tilgjengelige for kreative impulser enn det store flertall. Meningsfullt strømmer kreative innsikter gjennom deres åpne kanaler og finner manifestasjon gjennom den individuelle evne og kompetanse. Samtidig er det meste av det mennesker produserer langt fra å være slike manifestasjoner.

Det går an på et enkelt område, som i musikken klart å skille den inspirerte musikken fra den kommersielle. Sistnevnte er et oppkok basert på populære trender. Den er konstruert og produsert som et hvilket som helst produkt, fabrikkmessig basert på en oppskrift og med salg som motiv. Det handler om gapet mellom kunst og underholdning, dog uten å underslå at god kunst også kan ha underholdende verdi, slik som teaterstykker og operaer. Det som skiller er dybden. Den berømte tyske dirigenten Bruno Walter, egentlig Schlesinger (1876-1962) skrev et avsnitt som kan illustrere dette: *«I have increasingly become conversant with Pythagoras' and Goethe's idea of a primordial music, not perceptible to the sensuous ear, but sounding and soaring throughout the cosmos. Tracing it to such exalted origins, I begin to understand more deeply the essence of our art and its elemental power over the human soul. Man, being a creature of Nature and subject to the cosmic influences that inform earthy beings, must needs have been under the sway of that music from his earliest days; his organism reverberated with its vibrations and received its rhythmic impulses»*. Dette reflekterer på en overbevisende måte Keplers observasjoner.

Inspirasjonen er et inntog av bilder, klangbilder, former, idéer, formler som melder seg med klarhet. Et sterkt eksempel på dette er Srinivasa Ramanujan som erklærte at alle de på hans tid grensesprengende matematiske formlene kom til ham direkte fra hans hindu guddom Namagiri, ofte i drømme eller under meditasjon. Mye av det han etterlot seg

er fortsatt like grensesprengende matematikk og forsøkes i dag tillempet de mest avanserte kosmologiske og kvantefysiske teorier.

Et interessant aspekt ved ekte kreativitet er at den praktisk talt alltid frembringer noe som representerer et brudd i forhold til eksisterende tankeformer, normer og virkelighetsforståelse. Bruddet vekker alltid motstand fra det bestående, slik kubismen til den spanske kunstneren Pablo Picasso (1881-1973), «Vårofferet» til den russiske komponisten Igor Fyodorovich Stravinsky (1882-1971), det heliosentriske solsystemet til den polsk-tyske astronomen og matematikeren Nicolaus Copernicus, egentlig Niklas Koppernigk (1473-1543) gjorde, i likhet med kvantefysikken og forskjellige revolusjonerende nyere filosofiske idéer. Det finnes ingen matematisk modell som kan beskrive hvorledes mennesker tenker eller inspireres. Ingen slik modell kan regne ut hvorledes Beethoven eller Stravinsky skapte de verker som i deres tid endevendte musikkhistorien.

Hvis vi et øyeblikk vender tilbake til tanken om at alt er vibrasjon på forskjellige nivåer, vet vi at også toner og farger er det. De finnes i alle tenkelige kombinasjoner i vårt univers, gjennomstrømmer det og finner veien inn i følsomme individers sinn gjennom hvilke de kommer til uttrykk som musikk, bildende kunst, og andre kunstarter og kunnskapsfelter. Alle store tanker og idéer som finner veien inn i litteraturen, filosofien og vitenskapen har nettopp denne egenskap. Alt som fanges opp av kreative mennesker har sitt utspring i den kosmiske bevissthet. Det er som om den aktivt søker individer med den nødvendige spiritualitet og de evner som kreves for å manifestere uttrykket.

Det lunkne eller materialistiske sinn som dominerer store deler av menneskeheten er båndlagt av nettopp den rasjonelle fornuft og materielt orienterte anskuelser. Her

mangler derfor evne til å fange opp slike impulser. De blir avfeid som forstyrrende, omtrent slik mange avfeier dårlig samvittighet i et selvforsvar for uedle tenke- og handlemåter. Likevel er det mulig å påstå at enhver tanke grunnleggende har et kreativt potensial for den kan iverksette sitt innhold.

I alle tilfelle krever den skapende akt et dypdykk i bevisstheten, gjerne en kamp med motivet som ikke utløses umiddelbart, men fremtrer på en måte som ofte også er overraskende for kunstneren, tenkeren, forskeren selv. Bildet, teksten, klangene, innsikten, fremstår plutselig i sinnet som fullt ferdig og arbeidet blir klart og entydig. Verket, resultatet fremtrer.

Billedkunstnere, skulptører og arkitekter henter et unikt perspektiv, en ekstra dimensjon av det visuelle de objektivt oppfatter fra et høyere lag av bevissthet. Komponister og forfattere omdanner sine dype impulser til toner og ord. Vitenskapsmenn, oppfinnere og andre kreative, skapende individer frembringer noe i verden som ikke eksisterte før. Alle skapende mennesker bearbeider sine inntrykk, følelser og problemstillinger på en unik måte.

Et usedvanlig godt bilde av den kreative prosess har vi fra den franske matematikeren og vitenskapsfilosofen Jules Henri Poincaré (1854-1912). Han har utførlig beskrevet hvorledes bevisstheten arbeider når han strir med et matematisk problem og stanger hodet i veggen. Han skrev at han etter mange og lange bestrebelser på å knekke en matematisk nøtt fikk behov for å hvile, gjerne ta en spasertur. Det er når tankene slipper problemstillingene og begynner å flyte; man observerer en flue i taket, en blomst ved stien eller hvilen går inn i halvdrømme at løsningen på problemet plutselig fremstår som lyn fra klar himmel. Ikke bare er løsningen riktig, den er ofte også i strid med retningen arbeidet har hatt og dessuten preget av en skjønnhet og en

enkelhet som både overrasker og er overbevisende. Poincaré skrev om matematikkens skjønnhet at den samsvarer med dens anvendelighet og evne til å beskrive det sanne. Dette støttes av Paul Dirac som antydte at «*Gud bruker vakker matematikk til å styre verden*».

Poincaré vektla i sin beskrivelse betydningen av å veksle mellom intenst arbeide og hvile. Det er hvilen, iblant søvnen som åpner et rom i bevisstheten, en kanal som lar løsningene tre inn. Hvilen det her dreier seg om er ikke en passiv hvile eller pause, det er en ro som flytter en intens aktivitet innover i bevisstheten til det punkt der svarene ligger.

Sigmund Freud ville her utvilsomt peke på ubevisste eller underbevisste funksjoner. Spørsmålet er hvorledes det ubevisste kan hente frem svar på et problem eller et kunstverk, krystallklart i sinnet, hvorledes det på grunnlag av et objektivt feilaktig intellektuelt arbeide likevel kan hente frem en løsning på problemet som *ikke* bygger på dette arbeidet, men også kan være i strid med det og likevel er den eneste riktige løsningen. Min forklaring er at gjennom det ubevisste går det en sti som begynner i den kognitive tenkende dagsbevisstheten og ender ved en port i den transcendentale sfære bak hvilken det gis adgang til den kosmiske bevissthet hvor fragmentet møter Urgrunden.

Den som spør skal få svar, den som søker skal finne, den som banker på skal det bli lukket opp for. Dette er mennesket i et eventyr, mennesket i livet; levende, tilstedeværende, spørrende. Mitt spørsmål er om mennesket i vårt samfunn og i vår tid faktisk deltar i dette eventyret. Når det meste tas for gitt, glemmer man å spørre, søke og banke på. Jeg ser bildet av et menneske som gaper så høyt som mulig bare for å bli fôret med sement. Mediene åpner ingen porter, de støper igjen enhver åpning, asfalterer enhver sti med

distraksjoner som overfladiske nyheter, sport, underholdning og tøy. Det moderne liv skal ikke leves med åpen, spørrende nysgjerrighet, men konsumeres i regulert form.

«Bank på, og det skal bli lukket opp for deg», sies det. Det er nettopp dette det dreier seg om for det kreative sinn. Et intenst fokusert pågående arbeid representerer en slik banking på døren, billedkunstneren som ser inn i mørket for å hente bildet frem, komponisten som lytter til stillheten og finner klangene, forfatteren som leter i det ordløse, matematikeren som søker i labyrinten elementer til konstruksjon av formelen.

Bankingen på denne dør har en parallell til søkeren i mysteriene, der det sies at «*når du er rede, viser Mesteren seg*». Når døren åpner seg, trer noe inn i sinnet som leder ad stien og gjør bevisst, realiserer seg i den indre og dernest i den objektive, synlige verden. Det er en skapelse, en fødsel, som finner sted, en parallell til hvorledes universet i sin helhet fysisk fremtrer fra en bakenforliggende, bevisst usynlighet.

Kreativitet bringer nye impulser inn i en tid som har behov for forandringer. Impulsene går også foran sin tid av ren nødvendighet. De *må* gå foran for å lede til nødvendige endringer enten det er i kunstartene, filosofien, vitenskapen eller politikken, og de både illustrerer og støtter hverandre. De truer også det bestående. Det irrasjonelle truer rasjonaliteten, det anerkjente og dermed samfunnsordenen. Konservative krefter forsvare *status quo*, men ender opp som bakstreverske til tross for anvendelsen av brutale midler slik vi har sett under inkvisisjonen eller forut for store samfunnsomveltende revolusjoner. Kreativiteten har sitt utspring på høye plan og bevirker gjennom utvalgte individer en omdreining som gjennom kunst, vitenskap og filosofi over tid

endrer menneskenes virkelighetsoppfatninger både lokalt og globalt.

En betydelig andel av all stor kunst, viktige vitenskapelige oppdagelser og revolusjonerende tanker er fremkommet når kunstneren, forskeren eller filosofen har vært rykket inn i en spesiell bevissthetstilstand. Årsakene har vært mange. Både meditasjon, trance, plutselig psykisk stress, bruk av alt fra rødvin og absinth til psykedelika, endog ulykker, kan sette et menneske i slike tilstander.

William James har en kommentar til kreative menneskers forhold til alkohol. Han skriver «*The power of alcohol over mankind is unquestionably due to its power to stimulate the mystical faculties of human nature, usually crushed to earth by the cold facts and criticisms of the sober hour*». Jeg har påpekt alkoholens sløvende effekt på sinnet, men det er liten tvil om at spesielt et sinn som kjemper med kreativ forløsning har behov for noe som demper påvirkningene fra den bedøvende alminnelighet og samtidig bidrar til å øke sensibiliteten i forhold til indre, drivende impulser. Det er her psykedelika kommer inn med full kraft. De åpner sinnet og kobler bort livets drepene banaliteter.

Når oppmerksomheten bindes opp i livets trivia og egen selvkritikk hindrer den kreative flyt, vil psykedelika ta oppmerksomheten dit den kreative kilde befinner seg. Sann kreativitet er en uhemmet flyt som tillater det spirende verk å vokse frem. Det skapende fokus tar rot i transcendentale kilder og sevjen stiger opp til verkets realisasjon. Hjernen tverrkobler og bevisstheten utvides. De vista kunstneren, filosofen, forskeren søker åpner seg og kommer til syne. Et landskap transformeres, en tekst, et musikktema, en formel fremstår med klarhet. Gjennom åpne porter trer verket frem.

Som nevnt, er mennesket selv et bioelektrisk kraftverk. Det er derfor ikke direkte overraskende at elektriske sjokk i likhet med psykedelika kan endre bevissthets-tilstanden. Nikola Tesla er et glimrende eksempel. Ikke bare var han i konstant kontakt med ekstremt høye elektriske spenninger under sitt forskningsarbeid, han ble også ved et uhell truffet av en spenning på over tre millioner volt. Assistenten fikk tatt strømmen og han overlevde, men det er hans beskrivelse av det som skjedde i de øyeblikk det sto på som er interessant. Tesla beskriver at han ble som kastet ut av tiden, at han så fortid, nutid og fremtid som i et rom, som en helhet. Fikk han et glimt av gralsborgen?

Ikke bare henger dette på grep i forhold til Einsteins relativitetsteori, men det viser også tilbake til Richard Wagners utsagn om egenskaper ved gralsborgen. Det er også fullstendig i tråd med mine erfaringer. De mest kreative øyeblikk sammenfaller med stunder da bevisstheten beveger seg i uvanlige rom for kortere eller lengre tid, fra et lynglimt til en lengre ferd på innsiktsgivende veier. Wagner, som også var en innviet, skrev kort og godt at «*komponistens arbeid i virkeligheten er et magisk arbeid*». Det samme kan sies om andre kunstneriske, filosofiske og vitenskapelige arbeidere.

Teslas eksempel er interessant fordi han også beskrev sine innsiktsfulle øyeblikk på en måte som sammenfaller med Poincaré og andre. Vi skal ikke kreditere hans kontakt med høyspent elektrisitet for alt han oppdaget, for han hadde en usedvanlig begavelse som satte ham langt foran sine samtidige. Poenget er at han så det useelige rent visuelt, slik at han blant annet kunne beskrive kvantefysikkens fenomener lenge før slik fysikk ble oppdaget. Han så og beskrev elementærpartiklenes tilstander som partikkel og bølge uten å ha et eneste eksperiment å vise til.

Det synes å være et felles trekk ved kreative individer som Beethoven og Tesla at de er ekte humanister. De vier sitt arbeide til menneskeheten. Tesla påpekte at forskning bringer et gode til menneskene, men at dette langt fra er tilfelle med teknologien som utnytter den. En slik altruistisk grunnholdning synes å resonnerer med transhumane bevissthetsnivåer slik at individer med slike holdninger lettere trekker til seg kreativ inspirasjon.

Individer som henter impulsene til viktige endringer er ikke slike som flykter fra det ukjente, fra tomhet og dunkelhet, men de som søker inn i det og banker på døren til den åpner seg. Her kan vi notere oss Leonardo da Vincis tankevekkende utsagn om at hvert menneske er et bilde av verden; en mikroversjon. Det peker direkte frem til moderne tid og den østerrikske filosofen Karl Raimund Poppers (1902-1994) ord om at kosmos er preget av vårt sinn. Videre sammenfaller det med Chopra og Kafatos som beskrevet over. Det foreligger altså et samspill mellom menneske og kosmos, mellom det lille og det store, det her forneden og det foroven, der det enkelte bevissthetsfragment utveksler med den kosmiske bevissthet og mottar impulser til sin kreative virksomhet. Vi er deltagende i å skape virkeligheten.

Menneskelig kreativitet driver kulturen fremover. Den er ikke ment som divertissement. Kunstverk er også mer enn bare kommentarer til tiden de oppstår i. De representerer gjennom en utvidet, forsterket bevissthet, åndsverk med appell til menneskers ånd. De formidler noe som trenger inn i deres bevissthet og utfordrer dem, ikke for at de skal finne fred i sinnet, men ufred, ufred med seg selv, ufred med alt som holder dem nede og lenker til alt fra sanseløse luksusliv til uverdige, bundne liv. Slik er all inspirert kunst et opprør mot nedlukkede sinn, ufrihet og materialitet. Kunst er et fleksibelt, dynamisk våpen, kraftfullt, men ikke dødelig.

Billedkunsten, litteraturen, musikken formidler i likhet med vitenskap og filosofi en ny dimensjon til de som åpner seg og tar imot. De utvider betrakterens, leserens, lytterens bevissthet og leder den til kontakt med selve den inspirasjonskilde kunstneren, tenkeren selv eide. Dette er kreativitetens misjon.

Den kreative prosess er i seg selv noe helt spesielt. Den handler om et sinn, en individuell bevissthet, et fragment, som søker Urgrunden gjennom inspirasjon og ofte lang tids arbeide med et tema for noe som skal realiseres. Ofte foregår det en lang kamp med materialet. Konsentrert arbeide samler energi i sinnet, en energi som støttes av følelser, og som på sin egen måte søker innover. Iblant skjer, som nevnt, det forunderlige at løsningen, verket, brått fremstår i sinnet som fullbyrdet. Det kommer i en drøm eller som en visjon; blir virkeliggjort. Jung ville kalt det en åpning til det kollektivt ubevisste, til mysteriet. Kunstnerens, filosofens, forskerens gave til verden, til menneskene er denne åpning; en invitasjon til det sublime.

Menneskene skiller seg fra sine medskapninger på denne planeten ved sin kreativitet. Det har sammenheng med språket og evne til å forstå det abstrakte. Mennesket har en evne til å skape noe som ikke fantes før, alt fra kunst, litteratur og musikk til filosofi, oppfinnelser og vitenskap. Kreativitet oppstår i øyeblikk av hvilende oppmerksomhet på et punkt i tid og rom der noe nytt skal bli til. Det er som å lytte til pulsen og vente på det rette hjerteslaget der en gnist av det nye tennes og så la det flyte inn. Kreativitet utløser en sterk opplevelse av ren væren, av å være i en strøm, en flyt der det kreative innhold, substansen som skapes kommer til det kreative individet som fra noe utenfra det selv, opplevet som fra noe høyere.

Å være i en kreativ flyt og oppleve at noe nytt blir til gjennom egen oppmerksomhet på en slik flyt, er ekstatisk, en sterk opplevelse av å ta del i og være en privilegert mottaker av levende inspirasjon. Jeget opplever enhet med en høyere dimensjon der kilden bor. En sansbar kraft gjennomtrenger hele vesenet i kreasjonen av noe nytt. Opplevelsen tangerer ekstase og uttreden av det lokale selv.

Den ungarske psykologen Mihaly Robert Csikszentmihalyi (1934-2021) peker på det faktum at *"tilsidesettelse av selvbevissthet kan føre til selvtranscendens der grensene for væren skyves fremover"*, og legger til at *"ved å strekke sine ferdigheter, ved å strekke seg mot høyere utfordringer, blir en slik person et stadig mer ekstraordinært individ"*. Dette er akkurat mitt syn. Full konsentrasjon, oppmerksomhet som ikke tillater distraksjon er det som tillater flyten i den kreative prosessen. Dette er, i motsetning til Csikszentmihalyis materialistiske syn på bevissthet som et produkt av den materielle hjernen, den indre tilstanden til det kreative individ som åpner opp for høyere bevissthetsnivåer hvorfra flyten strømmer inn.

Det kreative menneske transformerer sin og ofte andres virkelighet og blir selv transformert i prosessen. Dette fremkommer tydelig når man ser en stor kunstner eller vitenskapsmanns livsløp i sammenheng. Kreativiteten fordypes og individet foredles. Dette skjer også i de tilfeller der man ser kunstneren gå til grunne av forskjellige synlige årsaker. Det som ikke synes i slike tilfeller er hvor dypt foredlingen har gått. Man ser bare prisen det kostet. Kunstens eller forskningens videre forutsetninger står her utenfor den alminnelige verdens rammer. Kreativitet bærer i seg en drøm som søker et uttrykk. Den transcenderer både individet og det sosiale fellesskap.

Det menneskets kreativitet skaper transformerer også verden gjennom sin påvirkning, stor eller liten. Noe er gjennom prosessen kommet til i virkeligheten som ikke kan legges bort igjen. Det føres videre i samfunnet gjennom symboler, tekster, bilder, toner, verdier og innsikter. Dette blir til *memer* i individenes og kulturens bevissthet. De føres videre slik og sikrer at den kreative strømmen fra høyere bevissthetsnivåer arves videre og bidrar til å utvikle menneskeheten som helhet og individene enkeltvis. Her er det viktig å bemerke at det nye som fremtrer i en gitt tid, i en gitt sammenheng, heller ikke må bli stående uimotsagt, bli permanent. Da vil det etterhvert ossifisere og bli støttepilarer for ny konservatisme og ende opp som nye bremsere på fremtidig kreativitet, nye forvandlinger. Det finnes eksempler på dette. Verkene, tankene, nyvinningene i en gitt tid må bli fremtidens byggeklosser ikke bremseklosser. All kreativ utvikling er avhengig av åpne dører, av store mottagende rom. Disse rommene må finnes i samfunnene eller skapes gjennom løpende samfunnsutvikling. Kreative individer henter sitt råstoff fra høyere bevissthetsnivåer og bringer verkene, resultatene inn i det sosiale fellesskap slik at samfunnet berikes. Det krever et åpent, levende samfunn.

Det kreative element finnes i alle individer, men det må elskes frem, det må gis et rom og materielle kår, samt øvelse, spesialiserende praksis og utdanning, slik at verkene kan vokse frem av deres drømmer, inspirasjon og virke. Slik verden er beskaffet i dag, skjer dette ikke alt for ofte. Kraften i individene styres oftest mot ytre og materielle mål. Kreativiteten i det indre overdøves av verdens ytre krav, ikke av dens muligheter. Den kreative evne sporer av og styres mot overlevelse, arbeid for andre, ikke egne indre drivkrefter, men karrierejag og materiell rikdom. Det indre menneske tappes for kraft når det slites i stykker mot et samfunn med skarpe kanter.

Sinnet er naturlig nysgjerrig og nysgjerrigheten er en guide i det landskap der ukjente ting vokser frem og meddeler sitt liv til den som åpner opp og tar imot. Bevisstheten utvider seg og favner mer enn sinnet forstår, men omsetter det gjennom kreativitetens utallige uttrykksformer.

Csikszentmihalyi anså at kreativitet ikke kun er et individuelt fenomen. Han viste til behovet for et felt, slik som malerkunst, arkitektur, musikk eller vitenskap og et domene innenfor disse feltene slik som matematikk innenfor vitenskapen, der kreativiteten kan utfolde seg. Han mente også at samfunnet må danne et grunnlag gjennom utdanning og muligheter, samt at det kreativiteten frembringer må finne anerkjennelse og slik bidra til å endre feltet og kulturen.

Det foreligger noen grunnleggende observasjoner i dette. Felt og muligheter, rom for utvikling av ferdigheter, er avgjørende for både å anspore kreativitet og muliggjøre kreativitetens manifestasjoner innenfor det aktuelle feltet, men til syvende og sist er det kreative individ den uunnværlige faktoren. Jeg anser offentlig anerkjennelse av kreativiteten som underordnet og ofte ikke engang avgjørende, men på et eller annet punkt må det nye finne feste for å iverksette endringer. Selv når kreativiteten, den skapende virksomheten, frembringer noe omgivelsene er fullstendig uforberedt på og umiddelbart ute av stand til å ta til seg, er den kilde til utviklende endringer. Konservativ treghet er årsak til at så mange er blitt anerkjent først lenge etter sin død og ikke i sin samtid. Det er verd å reflektere over hvilken utvikling vi hadde hatt dersom omgivelsene i tiden hadde hatt en mer åpen dynamikk.

Csikszentmihalyi skiller mellom personlig kreativitet og kreativitet i et system der individet inngår både som et resultat av omgivelsene og som skapende bidragsyder til disse. Jeg mener disse to formene for kreativitet henger

sammen, men at individet, selv om det aldri opererer i et vakuum, er personlig inspirert og henter sin kreativitet ved å ha en åpen kanal til et høyere bevissthetsnivå i tillegg til sine manifesterende evner, som gjerne bygger på en eller annen form for utdanning eller øvelse i nødvendige teknikker og metoder. Det er en samfunnsoppgave å legge til rette for dette.

Foran nevnte Llinás Riascos var svært opptatt av kreativitet og studerte spesielt samspillet mellom cortex, thalamus og basalgangliene. Han mente alle kreative aktiviteter har drivere i disse områdene. Samtidig ga han uttrykk for at *«de neurale prosessene som underligger det vi kaller kreativitet intet har å gjøre med rasjonalitet... Når vi ser på hvorledes hjernen genererer kreativitet vil vi oppdage at det ikke er en rasjonell prosess i det hele tatt, kreativitet fødes ikke gjennom resonnement»*. Utsagnet kan sies å peke på kreativitet som en egenskap, en evne til å lytte til, og kommunisere med sfærer som ellers er utenfor mental rekkevidde og dernest prosessere inspirasjonen og gi den manifestasjon i den fysiske virkelighet. Dette er kontakten med sfærenes harmoni, den kosmiske bevissthets inntreden og nedstigning gjennom det transcendentale til det mentale, psykiske og endelig det nevrologisk-biologiske som iverksetter den kreative handling. Kanskje er de områdene Llinás Riascos studerte de som aktiveres i slik kommunikasjon og mottar energi til de nevrologiske driverne.

Et kreativt menneske eier et fragment av bevissthet som harmonisk klinger med sin kilde på et høyere nivå der visjoner, innsikt og klarhet har sitt utspring. Det kreative individ henter inn sin egen versjon av det som åpenbarer seg i den inspirerte flyt han eller hun befinner seg i og gir den uttrykk gjennom sine handlinger og de redskaper og teknikker vedkommende behersker. Kunsten, uansett art, er mysteriet materialisert som uttrykk i det profane. Tragedien innfinner seg når et mesterverk tingliggjøres og fremmes til

salg på auksjon eller en vitenskapelig nyvinning kommersialiseres for profitt; når respektløsheten får dominere og eietrangen fjerner kunst eller begrenser adgangen til goder fra allmenheten. Kunst skal ikke henge på private vegger, men stilles ut for alle. Musikkglæden skal ikke begrenses til et mindretall som har ressurser til å betale dyre konsert- og opera-billetter. Viktig teknologi skal tilgjengeliggjøres for alle uten hensyn til profittmotive. Alle mennesker har behov for å utvikle sin sensibilitet, sin psykisk-emosjonelle og kognitivt-intellektuelle bevissthet og slik øke og styrke sin kreative evne. Når flere mennesker blir kreative bidragsydere utvikles sivilisasjonen, ikke minst fordi livsorienteringen endres. Dette kan åpne opp for nye vista av bevissthet. Det må begynne med barna.

Kreativiteten er en kosmisk gave til hele menneskeheten, gitt gjennom begavede individer. Dens produkter er manifestasjoner av denne gaven. Gaven ligger skjult i mysteriet, i tilgangen til det skjulte, det okkulte. Heidegger var av den oppfatning at gaven, spesielt innenfor kunstartene og musikken, består i at verkets vesen er det som åpenbarer væren for mennesket. Det går en bro over den kløft som skiller den profane virkelighet fra mysteriets sakrale.

Mysteriet og det profane

Bak myter og religioner som mulige og instrumentelle inngangsporter til personlig oppvåknen fra den materielle slummer som holder mennesket fanget, følger en lukket, esoterisk sti som krever temmelig mye av den som søker opplysning. Meditasjon er kun et element. Det er nødvendig å anvende den høyere arkana på et psykisk-intellektuelt-transcendentalt nivå, å implementere alkymien for å regulere legemets materielle virkemåte. Det er ved å finne veien over de fem symboltunge elvene til Hades; Styx (hat), Lethe (glemsel), Acheron (elendighet), Phlegethon (ild) og Cocytus (sorg), og vinne fritt leide tilbake, at det blir mulig å gjennomskue det materielle slør den fysiske virkelighet legger over våre øyne og se det lys og den flux som strømmer gjennom alt og *er* alle dimensjoner på én gang.

Passasjen over de symbolske flodene tilsier en renselsesprosess. Om du nærer hat, må det forsvinne, falle bort og tilintetgjøres. Over Lethe må du legge igjen og glemme alt intellektuelt tillært for på den andre siden er alt ubegripelig med intellektet. Du må innse at du er miserabel i din uvitenhet og likevel vise mot i møtet med ilden. Den skal vekkes til liv i deg selv, internaliseres som en kraft. Da overvinner du også sorgen over alt du har lagt bak deg, livet og alle dets tildragelser. Slik vinner du selve livets indre essens og våkner med ilden i din panne og alle livets erfaringer gjenoppstår i deg som en essens. Hat er blitt kjærlighet, kunnskapen er blitt innsikt, du er gjenreist over din miserable stilling og sorg er blitt glede. Din profane tilværelse er favnet i mysteriet idet alle dimensjoner kollapser og strømmer gjennom deg. Du er ikke lenger, men *er*.

Dette siste kan virke både merkelig og lettere sinnssvakt, men tro meg, den verden vi lever i med våre små, begrensede bevisstheter er langt merkeligere og mer intellektuelt ubegripelig enn som så. Bevissthetens dype

virkelighet er ikke tilgjengelig gjennom religion eller vitenskap alene eller til sammen, men sammen gir de noen gode indikasjoner på noe som ikke kan meddeles med ord og som heller ikke lar seg formidle uten gjennom symboler, slik de fem elvene gjør. Den enkelte må gå veien selv. Han eller hun må søke inn i den stillheten dagens mennesker mest frykter, gi slipp på alle tanker og teorier, tømme sinnet og erstatte det med ingenting for å gi rom for det usigelige, gi sinnet et dypere ankerfeste.

Når det menneskelige intellekt forsøker å trenge inn i mysteriene blir det absurd fordi intellektets begreper ikke evner å fange de gåtene mysteriene er omsluttet av. Her må det helt andre krefter til enn de intellektet eier. Når du står overfor mysteriet, står du også overfor en spirituell kraft. Det nytter ikke å gjøre disse innsikter til kunnskap uten å gjennomføre de indre prosesser som forvandler kraften til anvendelig innsikt. Den som søker å fordype seg i visdommens kilder må legge fra seg alle alminnelige forestillinger.

Både Demokrit og Pythagoras uttalte at de så verdens beskaffenhet i syn som kom til dem. De var åpenbart ikke fremmede for den tilgang til kunnskap og innsikt som er tilgjengelig under bestemte bevissthetstilstander. De var innviet i metoder som gir adgang til og kontakt med høyere bevisstheter. Demokrit snakket rett ut om dette og om parallelle verdener. Pythagoras talte om verdens harmoni og indre sammenheng. Dette er klare tegn på deres innvielse til høyere bevissthetstilstander, ikke ulik den ekte sjamaner vitner om, men basert på bakgrunnskunnskap mottatt gjennom år med forberedelser.

Den oversanselige verden står ikke med åpen dør. Det er nødvendig å utvikle og aktivere de indre krefter som kan åpne døren. Noe av målet med vår eksistens i en materiell verden er å utvikle den individuelle bevissthet slik at den kan

bevare seg selv mens den samtidig beveger seg inn i den transformerende flyt som preger de større bevissthetssfærer.

Slik adgang til høyere bevissthetstilstander er ikke noe fortidig eller arkant. Opp gjennom hele historien har mennesker, alt fra filosofer og mystikere til vitenskapsmenn og poeter, kunstnere og komponister, tatt slike steg. Nicola Tesla, mottok i likhet med Demokrit visjoner og snakket om parallelle virkeligheter. Også berømte Albert Einstein ga uttrykk for at han ikke helt klart kunne forstå hvorledes hans viktigste inspirasjoner kom til ham nettopp når han hadde tankene et helt annet sted. Bevisstheten er alltid virksom, alltid i kontakt med høyere nivåer, og den som er åpen for det, mottar iblant som nevnt over, svært overraskende informasjon eller kreative impulser.

Mysteriet er innholdet i esoterikken. Den kan defineres som en beskyttende sfære om en kunnskap som hverken kan eller må vulgariseres, kun kommuniseres til den eller de som er rede for innvielsens innsikter eller er innviede. Esoterikken er en hel korpus av kunnskap forbeholdt de få, men med åpning for at enhver som gjør seg verdig kan bli blant de få. Det er både en filosofi og en praksis som omfatter hele individet, legeme og sjel, og et liv som går utenpå det løpende, daglige, usynlig utenfra, men sterkt opplevet innenfra. Formidlingen skjer på to nivåer, som uttrykt kunnskap og på en underforstått måte som sikrer at kunnskapen forblir esoterisk. Denne formidlingen er typisk for mange tradisjonelle afrikanske samfunn i dag, blant annet hos Dogon og San.

Adgangen til mysteriet kan ha høye terskler som er krevende å krysse. Den er individuell og unik for enhver og samtidig identisk, tidløs og bevissthetsekspanderende på en måte som overgår alt. Den er sakral, hinsides enhver religion og forklarende uten behov for vitenskapen, en ordløs kilde til

livets høyeste uttrykk gjennom empatisk erkjennelse, upersonlig kjærlighet og kreativ på ethvert plan.

Et forhold som sjelden beskrives med dybde er mysteriets forhold til blod, til blodets transformasjon. Blod har alltid vært forbundet med mysteriet, men få har sagt tydelig at det er transformasjonen som gir adgang til dets skjulte rom. Da står mysteriet i entall.

Vi har alltid visst at blodet er livets sikre tegn og at det har noen spesielle egenskaper forbundet med jern. Som kjent er det jern i hemoglobinet, i de røde blodplatene som transporterer livgivende oksygen til alle legemets celler. Det kun få vet er at det er en endring i forhold til jernet i blodet som følger av den alkymistiske prosess som bidrar til at porten åpnes. Dette er en dyp indre prosess, billedliggjort i alkymiens symbolikk og til dels også i tarot-stokkens bilder. I den kristne trossfære får blodet en fremtredende rolle som videreføres til gralslegendens symbolske innhold.

Det snakkes i forskjellige kretser om kristeliggjøring av mennesket, noe i retning av slik Teilhard de Chardin gjør. I min forstand dreier dette seg ikke om å ta til seg kristendommen som religion, men om å la et kosmisk bevissthetsnivå, som jeg har omtalt som kristusbevissthet, tre inn i egen bevissthet. Rent fysisk dreier dette seg om å endre blodets egenskaper gjennom en alkymistisk prosess, som slik jeg har antydnet over, er knyttet til jernet. Det finner sted en subtil forvandling som løfter frem nye krefter i individet og åpner bevissthetssfærer. Dette er jern og ild i transformasjon til gull, eller mer presist til *sang royal*, kongelig blod. Det er svaret på gralslegenden. Det er å ta inn de høyeste kosmiske krefter et menneske kan romme og i den høyeste forstand tre inn i kristus-tilstanden, *Rose+Croix* tilstanden. Den fullt utfoldede rose er et symbol på blodets fullendte alkymiske transformasjon.

Ofte er blod forbundet med en symbolikk som fyller mytene som et tegn på at individet er modent for mysteriet. Mytens vandring fra det symbolske 'mysteriet' på Golgata til gralslegenden og ridderskapets høye mål peker ikke på det håndholdte sverd av stål, men på det innadvendte med et sverd av ild. I kontemplativ forstand smelter blod og ild sammen til en transformativ essens eller kraft.

En passant, er et av en viss interesse å notere seg at de tolv apostlene egentlig representerer de tolv stjernetegnene i zodiakkretsen og med det tolv forskjellige krefter i mennesket, noe jeg ikke skal gå inn på her. Mye av dette finnes det andre bøker som omhandler mer eller mindre etterrettelig. Kristus-bevisstheten, sol-kraften er sentral her idet den vekker de tolv 'sanser' som kan løfte individet inn i det kosmiske liv. Mennesket er et bilde på kosmos.

Et fellestrekk ved all mystisk erfaring er at den gir en klar opplevelse av å motta og erkjenne en kunnskap og innsikt som ikke er oppnåelig på annen måte. Det er fremfor alt en spirituell erfaring som alltid formidler en opplevelse av enhet med alt gjennom en form for altomsluttende kjærlighet. Det materielle legeme oppfattes ikke som en grense for eget liv, men som del av et grenseløst og tidløst liv. Egenbetydningen svinner på en overbevisende måte fullstendig i bakgrunnen idet du absorberes i noe ubeskrivelig stort og overveldende.

Underhill beskriver forskjellige trinn i den mystiske erfaring ved å ta utgangspunkt i oppvåkning som leder til renselse, etterfulgt av illuminasjon. Derefter kommer det kritiske punkt i det som gjerne betegnes sjelens mørke natt før gjennombruddet til mystisk union. Stegene gjennom natten kan være knusende dystre når håpet svinner bort, men standhaftighet leder til de dypeste kosmiske innsikters lys. Dette representerer en oppstyking som kan oppleves

under personlig tilnærming til mysteriene, men det er ingen oppskrift. Slik jeg ser denne trinnvise prosess, er den først og fremst forbundet med religiøse, også okkultistiske, tilnærminger som ofte hemmes av forestillinger religiøs tro fremholder. En mer direkte vei tilsidesetter slike.

Den mystiske erfaring er på tvers av alle religiøse trosformer og på tvers av tro og ikke-tro praktisk talt identisk, også om den i sin gjenfortelling og tolkning gis et preg eller farges av den enkeltes kultur, språk, tro og billedverden. De mange beskrivelsene løfter frem svært like trekk av opplevelsens innhold og følelse. Det handler om en tilstand av glede, av enhet med alt og en opplevelse av å befinne seg utenfor tid og rom, av transcendent og immanens på én gang. Den mystiske opplevelse har alltid et element av en høyere bevissthet, en ultimat virkelighet, en overskridelse av materien som lar innse at mennesket er langt mere enn en materiell skikkelse. Erfaringen gir deltagelse i en kraft som både fyller og strekker seg langt ut over individet. Skillet mellom transcendent og immanent mystisk erfaring er nok en akademisk grei katalogisering, men sett fra mitt ståsted hører dette sammen. Det transcendent rommer det immanente og omvendt.

Mystisk erfaring fører til at individet overskrider seg selv idet ny innsikt i både eget vesen og verdens beskaffenhet kommer til syne. Egen sammenheng med alt annet blir synlig og samtidig selvfølgelig. Erfaringen fordyper opplevelsen av egen eksistens utover selvet som følgelig åpner seg for noe betydelig større. Den inkluderer alle bevissthetssfærer og åpner seg gjennom den transcendentale til den kosmiske. Her får fragmentet direkte kontakt med Urgrunden i en irreversibel prosess der et ikke-selv overtar for egoet. Individet endres på flere plan fullstendig, spesielt i forhold til andre mennesker og verdianskuelser. Følgelig blir *jeg* mindre viktig.

Det ikke-lokale selv er hinsides rom og tid og løser seg opp til et ikke-selv.

Den dypeste mystiske erfaring finner sted nettopp når opplevelsen av egen identitet, som nevnt, går i oppløsning og man flyter ut i en alt-het uten grenser og som eier en uendelig kraft. Denne opplevelsen er det mystikere betegner *mysterium tremendum*. Den river mennesket ut over en avgrunn, ut over fryktens murer, frykten for tapet av seg selv, ut i en ubeskrivelig tilstand av lys, ufattelig energi og kjærlighet. William James kalte dette den mystiske erfarings noetiske kvalitet. Å vinne opplysning er det samme som å oppnå en varig tilstand der det åndelige helt og fullstendig gjennomtrenger ens vesen.

Det kan være vanskelig å forstå hva som skjer når en ny bevissthetssfære åpner seg. Hver sfære fungerer etter egne regler og sin egen logikk, men til syvende og sist bidrar tilgangen til høyere bevissthetssfærer til en avkledning av den materielle verden som bringer frem tingenes essens, hva de egentlig er og plasserer dem i et bakenforliggende, forklarende mønster som etterhvert blir intellektuelt og emosjonelt tilgjengelig. Ved å slippe tak i alt finner de enkelte ting sin rette plass. Det å slippe taket er ofte en utfordring, men iblant skjer det som følge av utmattelse og da kan det skje forunderlige ting som er vanskelig å gripe med forstanden og derfor fullstendig endrer et menneskes virkelighetsforståelse, slik til eksempel fenomenet med 'den tredje mann' som nevnt over.

Den mystiske erfaring antyder sterkt at bevisstheten overlever selvet. Visjonen av enhet med alt innebefatter det høyere selvet. Det flyter ut i altet uten å forsvinne. Ny kunnskap vinnes for alltid. Ingen er den samme igjen etter slik opplevelse, ingen vil senere stille spørsmål om sin enhet med altet. Mange tolker det som en direkte opplevelse av Gud

eller en guddom. Den mystiske erfaring etterlater aldri rom for tvil, men etablerer trygg viten, en viten som ikke lar seg meddele med ord.

William James anfører fire karakteristiske trekk forbundet med en tilstand av mystisk bevissthet. Han skriver at de er preget av en ubeskrivelighet på nivå med å beskrive en symfoni for en døv som aldri har hørt en lyd. Videre skriver han at den har en noetisk kvalitet som å bli gjennomboret av en dyp sannhet, av innsiktsfull kunnskap. Samtidig har den en passerende kvalitet og er preget av passivitet. Med dette siste henviser han til at tilstanden ikke har lang varighet og likevel oppleves som utenfor tid, at individet er fullstendig passivt under den tid det varer. Tilstanden følges av en opplevelse av å ha vært fullstendig invadert av en høyere erfaring forbundet med lys.

Bucke gir en personlig beskrivelse av en slik opplevelse som bekrefter de trekk James beskriver, og legger til at det fremste trekk av en slik erfaring er av å ta del i en kosmisk bevissthet, i universets liv og orden. Samtidig peker han på at det finner sted en intellektuell illuminasjon som flytter individets eksistens til et nytt nivå, nesten som til å bli del av en helt ny menneskeart. Ved å reflektere over sin erfaring, kom Bucke frem til at «*the prime characteristic of cosmic consciousness...is a consciousness of the cosmos, that is, of the life and order of the universe*». Med denne bevissthet følger en intellektuell illuminasjon, ledsaget av en tilstand av opphøyethet, glede og oppvåkning som flytter individet til et nytt eksistensplan.

Følgen av det å erfare illuminasjon, enten spontant eller gjennom innvielse, er at hele forholdet til livet endres. Individet blir vår en dyp forbindelse med andre mennesker, med alt som lever og med kosmiske sammenhenger. Dette har

intet med å bli overbevist å gjøre. Det er en ubestridelig og overveldende erfaring i nuet der du egentlig er.

Det finnes ikke noe annet sted der du faktisk er. All direkte erfaring og observasjon er nu, ikke før, ikke senere. Alt du ser og hører, sanser, gjør du nu. Minnene fra fortiden, forestillingene om fremtiden har du også i dette nu, når du vier de oppmerksomhet. Ellers er de ikke. Du er der du har din oppmerksomhet. Når mysteriet åpner seg hviler din oppmerksomhet i lyset. Det rommer alt, er alt i tidløs nuhet. Fortiden er et nu-eksisterende spor du erfarer lysende, gjenkjennende. Alle fortider er like nær. Det som var, er igjen når du retter oppmerksomhetens lys på det. Nuet erkjennes uendelig, evig i sin utstrekning, favnet i et belyst punkt. Jeg viser gjerne tilbake til både Wagner og Einstein. Også den florentinske renaissanceforfatteren Dante Alighieri (c. 1265-1321), beskriver nuet der alle tider er nuværende, omtrent som i gralsborgen. Aldous Huxley snakker om det evige nu som bevissthet, og han har rett. Bevissthet forstått som hele kosmos er hevet over tid, rom og alle imaginære dimensjoner, dimensjonsløst lysende, favnende alle dimensjoner, all tid. Forståelsen av at alt er evig og uendelig er en eksistensiell innsikt intellektet ikke evner å forholde seg til. Jeg viser her også gjerne til Blake-sitatet på side vi.

Menneskers kognitive dagsbevissthet er stort sett en komposisjon av minner, erfaringer høstet i tid og rom. Innenfor dets imaginære begrensninger oppbevarer de verdens flytende bilder som sin virkelighet. Sett gjennom egne øyne oppfatter individene ikke at verden flyter ut av dem selv som en strøm, som bilder, sansninger, emosjoner og mentale refleksjoner. De skaper selv sin verden. Den er oppmerksomhetens fokus.

Mennesket er et lokalt fragment av den universelle bevissthet, et fragment hvis mening er skjult. Ingen har

svaret på hva hensikten med fragmentets eksistens er siden Urgrunden er altomfattende og omfatter alle fragmenter i sin ubegrensede helhet. Den kosmiske Urgrunds ultimate mening er uerkjennelig fordi den ikke lar seg definere i begreper vi mennesker har til disposisjon. Dette mysterium er sannsynligvis roten til alle religioner og trossystemer i verden. Vi definerer Gud, Allah, Jahve, Brahman som uerkjennelige vesener. Det er nettopp det den kosmiske eksistensens rot er. Verdens tidløse årsak og hensikt er skjult og uerkjennelig, men likevel begripelig i forståelsen av at motsetningen ikke kan eksistere. Som nevnt over, vil intet også være værende om det var og da er alternativet gitt, dog uten dermed å være forklart.

Capra skriver i «Fysikkens Tao» fra 1975: *«Mystikeren og fysikeren kommer til samme konklusjon. Den ene starter fra den indre verden, den andre fra den ytre. Harmonien mellom deres synspunkter bekrefter den gamle indiske visdom at Brahma, den dypeste virkelighet i det ytre, er identisk med Atman, den indre virkelighet»*. I denne forståelse finnes broen mellom mysteriet og det profane. Den indre virkelighet som tilhører mysteriet er direkte forbundet med den ytre profane virkelighet. Den indre, Urgrunden, produserer gjennom kvantefeltet, fragmentene, objektene i den ytre. Det er ved å transcendere den ytre, fysiske verden man krysser broen til mysteriet.

Å transcendere betyr å skride gjennom eller overskride. I forhold til bevissthet handler dette om å overskride egne grenser ved på den ene side å inkludere den andre i det transpersonlige rom, og på den annen side å overskride det menneskelige og vinne adgang til høyere, transpersonlige rom. Jeg er av den oppfatning og erfaring at det transpersonlige på flere måter er utgangspunktet fordi vi, i egenskap av å være mennesker først må være i stand til å ta

inn over oss at vi alle er ett, millioner av uttrykk for mennesket, det kosmiske menneske.

Det å overskride sine grenser i forhold til andre mennesker gir en totalempatisk erkjennelse av og innsikt i det menneskelige og utvider evnen til å favne hele denne tilstanden og se den i dens fulle relasjon til alt annet. Det utvider evnen til å tre inn i, ikke bare andre individuelle menneskers liv, men også å fatte andre levende veseners eget perspektiv og tilstand. Dyr, trær og andre levende vesener får en helt ny mening gjennom en normalt utilgjengelig form for kontakt. Hele livsriket er fullt av et lys som åpenbares når grensene rundt egoet faller. Endelig åpner hele universets sammenheng seg på nivåer som ikke lar seg beskrive med ord. Intensiteten transcenderer alt menneskelig og man er i et evig nu helt ett med Altet. Mysteriet åpner seg.

Her kan jeg trekke frem et eksempel fra egen erfaring, da jeg i tenårene jevnlig gikk til en stor sten ved et vann et stykke inn i skogen om natten, gjerne en times tid etter midnatt. Omgitt av høye grantrær satt jeg meg oppå denne stenen og mediterte litt, ofte med åpne øyne. Da begynte jeg å se som med helt andre øyne at det kom et lys fra trærne og vegetasjonen. Videre emanerte det et nesten usynlig lys fra selve vannet opp i en høyde på omtrent en meter.

Dyr og fugler ble plutselig synlige som egne fargede vesener og hele livet ble synlig i et lys og med farger som ikke lar seg gjengi med olje og pensler. Likevel var det mest fascinerende at hele himmelrommet antok en ny dyp dimensjon, som om det ikke er dypt nok fra før. Det strålte som et helt teppe av nordlys. Jeg vil aldri kunne beskrive eller forklare fyllestgjørende dette scenariets tiltrekningskraft. Her hadde noe åpnet seg som ikke siden kunne lukkes. En sen septembernatt i 1967 satte jeg ord på denne Erkjennelse:

*Sinnet folder seg ut omkring Naturen -
lukker den inne, bevarer den et evig øyeblikk.
Bevisstheten fylles med et guddommelig lys og
sprenges av naturens evige skrik -*

*Tanken spirer, skriker gjennom Erkjennelsens
porter og ut i det vide Univers. Følelsen av evig
uendelighet og absolutt enhet med Verdensaltet
gjennomstrømmer sjelen: Atman - verdenssjelen -*

*En kraft frigjøres i det indre og eksploderer
i grenseløs glede der livet springer ut i den fullstendige
skjønnhet, der enhetene smelter sammen til helhet og
lengselen etter det fullkomne tilfredsstilles.*

*Erkjennelsen når hinsides all tanke. Jeg sanser
min absolutte Væren: Jeg er - jeg er evig, uforgjengelig
dette alt. - Jeg splintres: Kosmos skapes påny!
Jeg er - jeg er . . .*

Jeg har ofte sett det hevdet at den mystiske tilstand ikke kan induseres ved viljen, men det stemmer ikke. Forholdet er at de færreste vet hvorledes. Det dreier seg om å gjennomføre en viljesakt som tilsidesetter egenviljen fullstendig slik at en høyere vilje slipper til. Egoet, egenviljen må tie stille. Det tok en del tid før jeg selv oppdaget dette, sittende på min sten i skogen.

Det er våre særlige bevissthetsbegrensninger som binder oss til de alminnelige daglige erfaringer og innhyller oss i et menneskelegeme med dets gitte sanselige begrensninger. Vi er slik fragmenter, lokale bevisstheter midlertidig avsondret fra hverandre og altet, men likevel alltid forbundet med alt og alle. Problemet er at det sitter så langt inne å erkjenne det.

Når du endelig opplever den mystiske tilstand vil du også erfare at det *jeg*, den personligheten du har oppfattet som deg selv og identifisert deg med ikke er deg. Du er noe helt annet, et erkjennbart kraftuttrykk som bringer ditt ego til sitt daglige uttrykk i materiens verden. Det er når illusjonen om egoet svinner bort at dette nye fremstår. Det er umulig etter en slik erfaring å unngå en dyp endring av livssynet, en som regel temmelig radikal endring. Kontakten med en ny bevissthetssfære vil i større eller mindre grad bestå, forbli en del av livet i fortsettelsen. En ny sfære har åpnet seg om enn bare på gløtt. Det sakrale har trengt inn i det profane.

Jung var den første psykolog til å se transcendentale sammenhenger i det han betegnet arketyper. De er som konstellasjoner på det transpersonlige nivå. De gir seg til kjenne gjennom drømmer og kan leses ut av menneskenes myter og eventyr. De er symbolske former som er trans-individuelle og et felleseie for hele menneskeheten. Moderne mennesker ser de samme grunnleggende symbolske bilder i sine drømmer og fantasier som urfolk, amerikanere og europeere de samme som afrikanere, asiater og polynesiere, men forskjellige folk forholder seg forskjellig til dem, tolker de ulikt ut fra sin kulturelle bakgrunn. Amerikanere og europeere avviser ofte drømmer som uvirkelige mens afrikanere, amerindianere, inuiter, sibiriere, polynesiere og melansiske og australske aboriginere innlemmer dem i livets erfaringer som realiteter. Dermed viser den vestlige kultur sin større distanse til dypere bevisste erkjennelser og livsinnsikt. Dette kan vi takke den materialistiske, såkalte fremgang for. Det profane lukker for mysteriet.

De mytologiske bildene representert ved arketyperne kan sies teknisk sett å være nøkler til grensesprengende innsikt. Det er når mennesket kontakter disse drømmene, de indre bildene, at ting åpner seg. I Jungiansk terminologi er

de porter til det kollektivt ubevisste, noe jeg anser dreier seg om transpersonlig bevissthet, altså den første åpningen, porten til det fellesmenneskelige, det transcendentale. Det er en arv alle mennesker har del i og som binder alle mennesker sammen som ett. Her er nøkkelen til overskridelse, porten til indre fred som grunnlag for fred mellom mennesker.

Innsikten det gir å tre helt ut gjennom denne porten løfter menneskets indre verdi til et nytt nivå og lar forholdet til det materielle falle fullstendig i bakgrunnen. Når det materielles verdi faller på sin rette plass, vil kampen om dets produkter bli borte og generøsiteten utvides til å bli altomfattende. Det blir et mål at alle skal kunne leve materielt verdige liv, ikke å eie og ha mest mulig selv, fordi den enes beste er alles beste. Her passer et visdomsord fra den amerikanske feministen og neosjamanen Starhawk, egentlig Miriam Simos (f. 1951): «*On some deep cosmic level, we are all one, and within us we each contain the potential for good and for destruction, for compassion and hate, for generosity and greed*». Dette beskriver også Shivas to sider, dansens destruktive og kreative side, flyttet til et menneskelig nivå.

Materialisme, politikk og formelle religioner danner en sperre mot høyere bevissthet. Kanskje kan vi kalle dette den ytterste grense vi mennesker er fanget innenfor. Så lenge disse faktorene tjener til uopplyste menneskers makttilfredsstillelse vil de også med både ytre og indre påvirkning og press holde flertallet av menneskene i verden i sjakk som like uopplyste slaver og kanonføde.

Blant tidligere folkeslag, blant druider og skytere og andre, var det vanlig å utsette neofyttene for harde, iblant smertefulle prøver for å overvinne sansenes begrensninger og bryte opp bundetheten til det materielle. Slikt gjennomføres stadig blant enkelte av våre samtidige urfolk.

I sansenes verden er materien en dødskraft, men dermed også en aktiv kraft som vekker bevisstheten og legger dens sverd i hånden. Den er et, som tidligere nevnt, *memento mori* som skal drive individet til dypere søken og innsikt i mysteriet. Den søkende blir en ridder i strid på immaterielle plan. I folkeeventyrene blir han den som finner veien i et landskap, ofte en skog, der andre går seg vill.

I eventyrene skifter ofte de sentrale figurene til andre skikkelser; prinsen er en frosk, prinsessen tar skikkelse av en svane. Det foregår sjamanistiske hamskifter som alle er bilder med dypt innhold og bred kontakt med mysteriene. Eksempelvis er svanens flukt et bilde på oppvåkning, gullhår et bilde på kosmisk bevissthet.

Eventyrene har et eget språk, en symbolverden som formidler esoteriske kunnskaper. De er nøkler til dyp innsikt som også barn intuitivt tar til seg. Derfor er det viktig å lese for barn. Det beriker deres billedverden og visualiseringsevne samtidig med at det formidler innsikter som vil finne modning gjennom oppveksten og senere i livet. Klassiske legender og sagaer eier det samme innhold og har vært fortalt gjennom årtusener, ikke nødvendigvis for å formidle historie, men for å videreføre dype innsikter i mysteriene.

Iblant er dette også videreført i billedkunsten, og er alltid en del av den alkymistiske billedverden. Det samme gjelder de klassiske tarot-kortene. De er mnemoniske bilder. Jeg har nevnt noe av det narren formidler. Eremiten i tarot-stokken viser til meditasjonens vei og peker ut stien inn til høyere bevissthet som følger. Under ferden i det veiløse, immaterielle landskap blir verdens fenomener gjennomskinnelige og det bakenforliggende kommer til syne. Det usynlige fremtrer, natten blir lys dag. Bakken blir ikke lenger fast under fot. Derfor kreves det urokkelig tillit til eget forsett.

Kampen mot materiens illusjoner føres med bevissthetens brennende sverd og seieren bringer dyp innsikt i hva man er og hvor man har sin opprinnelse. Dette er innvielse. Dette er forvandling og overgang til en høyerebevisst tilstand.

Med den innsikt som hviler på vitenskap og dogmatisk religion trukket sammen til et essensielt og grunnleggende berøringspunkt, står det også klart at alle menneskelige uttrykk enten de hviler på dyp innsikt eller på overfladisk, ja endog ignorant, egenvilje, også utgjør et hele, hver dag manifestert i den menneskelige profane sfære som tro og handling på godt og ondt. Innsikten i de dype sammenhenger er ikke gitt det store flertall og derav springer handlinger som bringer menneskets bevissthetsuttrykk i universet som sådant i skade. Disse handlinger finner sted i mikro og makro format i menneskets fellesskap, i samfunnene på denne blå planeten som er vårt vakre fartøy.

Som individuelle bevisstheter må vi se oss selv i en større kontekst, ikke kun den ubegripelige kosmiske, men minst like meget i vår relasjon til hverandre. Vi er ansvarlige for hverandre i betydelig større grad enn vi er i stand til, enn si villige til, å innse. I stedet for å ta dette ansvar utnytter vi både hverandre og hele planeten på det groveste. Vi er nådd til et punkt der noe er i ferd med å endres. Det skjer ved at vår bevissthet splittes og finner uttrykk i kollektiv strid.

Å distansere seg fra sitt lokale jeg og å åpne portene til høyere bevissthet henger sammen. Man kan ikke nå ut i verden hvis man tviholder på grensene. Derfor er det en interessant øvelse å begynne å se egne tenkemåter utenfra, flytte seg ut og kanskje frakjenne seg eierskap til dem. Det skaper distanse til egoet og da blir alternativet noe større. Egne tanker blir små og innestengte. Man ser snart at de heller ikke er ens egne eller uavhengige, men følgen av alle mulige former for påvirkning og innflydelse. Dyp egen

tenkning er som druknet under et regulært kaos av ikke-egne tanker og bekymringer. Du antar religiøse og politiske overbevisninger uten virkelig dypdykk i spørsmålet om hvor du har de fra. Du handler automatisk ut fra antatte forståelser av virkeligheten og uten å kaste et kritisk lys på mekanismene som driver deg. Du manipuleres og domineres av andre. Du er manipulert og dominert av hellige overbevisninger på et like dårlig grunnlag. Illusjonene styrer. Forvirringen er større enn forstanden og mentalt virker du som en robot styrt av omgivelsene.

Å ta distanse fra seg selv, innebærer oppmerksomt å innta observatørrollen overfor seg selv, observere ikke bare egne handlinger og resultatene av disse, men også beveggrunnene, motivasjoner som ligger bak. Spørsmålet om hvor dine tanker og handlinger har sin rot, hva denne rot henter sin næring fra og hvorledes dette bidrar til å sette opp grensene rundt deg, mure deg inne i et mørkt rom der du vansmekter i din egen overbevisning om hvorledes verden er beskaffet. Det skal bare litt lys til for observasjon. Lyset glimter til der introspeksjonen begynner og snart smuldrer murene av egne overbevisninger opp. Illusjonene blåser bort. Grensene faller. Det er en vei fra det profane til mysteriets sakrale rom. Det dreier seg om oppmerksomhet kombinert med vilje til innsikt og evne til å ta de nødvendige stegene i livet og tre gjennom deg selv til deg selv.

Du er det du er når alle grenser er tilintetgjort, ett med alle mennesker og alle levende vesener rundt deg, ett med jorden og stjernene, ett med altet. Den kinesiske taoistiske tenkeren Zhuang Zhou (369-286 fvt) sammenligner den indre observatøren med et speil. Det reflekterer alt, avviser ingenting, men beholder heller ingenting. Dermed peker han også på et særegent menneskelig trekk; evnen til å holde på ting, knytte seg til ting. Gammel kinesisk filosofi, som for øvrig har flere fellestrekk med indisk og andre, ser ting som

passerende. Det er en filosofi om *non-attachment*, ikke-tilknytning, som er frigjørende. Når vi knytter oss til ting tilegner vi oss også engstelse, ikke bare for å tape det vi ønsker å beholde, men også i overført betydning en generell engstelse som virker negativt både på oss selv og på omverdenen. Når individet frigjør seg fra bindinger vinner det også frihet til å møte og tre inn i mysteriet. Den profane virkelighets bånd må klippes over, dens holdepunkter falle i bakgrunnen. Da kan et sakralt rom åpne seg der dype mysterier åpenbares. Det er verd å vite at det sakrale kan tre utenpå det profane, men ikke omvendt.

Vi har sett på bevissthet som et uttrykk for en grunnleggende, kosmisk kraft og som et mikro-fenomen knyttet til individet. Vi må også se den på et menneskelig, etisk makronivå. Det er sannsynligvis trygt i dag å si at det ikke nettopp er *non-attachment* som gjelder. Det vi observerer er det motsatte; *attachment*. I sin utrygge posisjon, klamrer individene seg til alt som kan danne en trygg ramme om deres liv, dessverre ofte langt mere. Resultatet er en ennu mer utrygg verden, en alles kamp mot alle og en fastsegmentert binding til det profane. I en verden med slike bindinger får vi perioder preget av det vi kan kalle en tidsånd. Det betyr at vi også må se på den verdensutvikling vår fragmenterte bevissthet skaper gjennom skiftende verdensforståelse, gjennom skiftende paradigmer.

VII
Verden

Not a shred of evidence exists in favour of the idea that life is serious.

Brendan Gill
Amerikansk journalist (1914-1997)

Paradigmeskifte

Slik planetene forflytter seg på himmelhvelvingen og danner skiftende aspekter til hverandre, skifter også åndelige strømmer mellom mennesker. Noe preger en tidsperiode. Vi kaller det tidsånden. En bestemt tidsånd opptrer gjerne innenfor en mer eller mindre avgrenset kulturkrets. Forskjellige kulturer går i forskjellige utviklingsretninger som kommer til uttrykk gjennom deres livssfærer og tenkemåter. Iblant finner det sted direkte brytninger med den etablerte og rådende tenkemåte og en ny manifesterer seg og styrer utviklingen i en ny retning. Vi står overfor et paradigmeskifte. Det innebærer en helt grunnleggende ny måte å tenke på. Vi beveger oss her inn på en makro-dimensjon av bevissthet, den transpersonlige sfære der egregorene holder hus.

Jeg tror det kan være nyttig når man vurderer paradigmeskifte å sitere den engelske filosofen John Stuart Mill (1806-1873) som sier: «*No great improvements in the lot of mankind are possible, until a great change takes place on the fundamental constitution of their modes of thought*». Dette er en svært viktig observasjon. For at en dyp forandring skal finne sted, må det være noen grunnleggende endringer i måten vi tenker på. Et paradigmeskifte avhenger av det.

Noe av det mest meningsfulle vi kan gjøre er å justere vår oppfatning om hvem og hva vi er, om hva verden rundt oss er, og bli skapende i den forstand at vi inntar en ny kognitivt bevisst holdning til alt, kort og godt at vi omdefinierer hele vår virkelighet ved å ta inn flere aspekter. Vi evner om vi vil å hente inn en dypere, mystisk erfaring som underbygger et helt nytt syn på nær sagt alt. Det er å favne *mer* bevissthet. Det er grunnlag for utvikling og endring av kulturen.

Kultur er et bredt felt som favner en rekke aspekter i livet til menneskene den omfatter. Den har varighet over

lange tidsperioder og endrer seg som regel langsomt, gjerne over generasjoner. Kultur dreier seg om språk, tradisjoner, tro og tenkemåter og kommer fremfor alt til uttrykk i filosofi, litteratur, kunst, musikk og vitenskap. Ofte er det mulig å lese kulturen i en gitt tidsepoke kun ved å studere billedkunsten. Andre ganger må man gå dypere og utforske rådende tenkemåter, politikk, sosiale forhold og teknologi. Kulturelle endringer er sammensatte.

Iblant kommer kulturer i konflikt med hverandre, men minst like ofte beriker de hverandre. Også brå overganger innen samme kultur er iblant preget av konflikt. Det henger sammen med at nytt tenkesett bryter med eldre, etablerte forestillinger. En fremvoksende generasjon åpner seg for strømninger i subliminale bevissthetslag. Bak dette ligger impulser som trenger gjennom bevissthetssfærene og åpner nye perspektiver gjennom et antall individer som er modne for det nye, mens det for konservative krefter stort sett handler om å gjøre fremtiden til en endeløs gjentakelse av nutiden eller kort og godt bare mere av det samme.

Kulturendringer krever tid og de finner også ofte sted ved at forskjellige kulturer kommer i kontakt med hverandre. Først inntreer en periode der de er avventende eller går i forsvarsposisjon i forhold til hverandre. Derefter følger en periode der de beriker hverandre. Gjensidig tillit og nysgjerrighet er nøklene. Siden mennesker fra vidt forskjellige kulturer evner å samhandle meningsfullt på flere nivåer, som kommersielt og vitenskapelig, viser det at det bak de enkelte kulturuttrykk finnes noe fundamentalt menneskelig. På dette grunnlag er den fruktbare rikdom hver enkelt kultur bærer med seg som stier mot et samlende menneskelig fellesskap. Dessverre ser vi også at den vestlige koloniimperialismen har trukket med seg det vi kan kalle kulturimperialisme.

I dag er verdens mange genuine kulturer under sterkt press fra spesielt den kommersielle anglosaksiske kultur, eller om jeg skal si det uten innpakning: produksjonskultur eller rett og slett mangel på kultur, som vitner om en generell svikt i det moderne, vestlige menneskes følsomhet for både hverandre og for høyere impulser. Dette har bredt om seg og inkluderer i dag også Kina og landets moderne påvirkning på både egen tradisjonell kultur og kulturen overalt hvor landet har innflytelse.

Mennesket skal videre i sin utvikling. Det skjer ikke på grunnlag av kulturfattigdom, men slik fattigdom er et vakuum som etterhvert trekker til seg impulser som virker berikende, enten ved å ta til seg elementer av en annen kultur eller som en følge av at individer innenfor den egne kultur har evne til å ta imot høyere innsikter og kan formidle disse. Det kan dreie seg om enkelte kulturpersonligheters virke eller om aksjon fra en hel generasjon som både reagerer på og leverer alternativer til det bestående. Jeg vil ta for meg to eksempler fra nyere vestlig kultur for å illustrere dette, men ikke uten først å lytte til en okkultist.

I sitt siste og ufullendte verk skriver de Guaita *«Le Verbe fragmentaire éparpillé dans les individualités tend ainsi à reconstituer son unité. En renonçant à l'étroitesse de notre personnalité animale pour nous humaniser généreusement, nous nous élevons dans la hiérarchie des êtres. L'inverse se produit lorsque, se faisant centre d'égoïsme et d'accaparement, l'individu se place en dehors du courant des échanges vitaux. Il en résulte alors pour lui un état morbide dont il subira les conséquences»*. Henvisningen til det fragmenterte verb peker direkte på det jeg ser som de individuelle fragmenter av den kosmiske bevissthet vi mennesker er. De Guaita sier at det er nødvendig å forlate vår trange personlighet om vi skal utvikle oss til høyere menneskelige nivåer. Han peker også på at individet stiller seg utenfor viktige vitale utvekslinger når

det blir et sentrum for egoisme og akkumulasjon. Resultatet er en morbid tilstand som har sine konsekvenser. Denne tankegangen hadde innflytelse på den grensesprengende, kreative utviklingen rundt 1900 og den fant gjenklang i 1960-tallets interessante motstrøm; ungdomsopprøret mot den materialistiske dominans og meningsløse krigføring.

Den første perioden, *le fin-de-siècle*, begynte i siste del av 1800-tallet og varte frem mot omkring 1930 med sentrum fremfor alt i Paris, men også i Berlin, Wien og St Petersburg. Den andre perioden er kortere, fra tidlig 1960-tall til frem mot 1980, og vokste frem parallelt i California, spesielt i San Fransico, i Storbritannia og i Nederland med Amsterdam som det fremste europeiske sentrum. Begge perioder viser et tydelig sprang i bevissthetsnivå hos de drivende kreftene i tiden, med den forskjell at den siste perioden ble drevet frem av yngre mennesker. Den første var en reaksjon på en stillestående konservatisme, victoriansk moral og trangsyn i forhold til andre kulturer og mennesker, spesielt i koloniene. Den andre var en skarp reaksjon på kommersialisering, grådighet, krig og ikke minst religiøs dominans på moralens område. Begge perioder fremmet frigjøring fra dominerende og dobbeltmoralske elementer i politikk og samfunn.

Et viktig trekk ved den siste perioden er dens protest mot autoritet, *all* autoritet, ikke bare politisk og religiøs. Anarkiet ble gjenoppvekket og dets profeter lest og studert. Det toppet seg i Paris i 1968. Bruddet med den umiddelbare etterkrigstiden var både skarpt og fargerikt med ny politisk, sosial ideologi om fellesskap og deling, og med hippie-bevegelsens søken etter åndelig livsinnhold med introduksjon av både meditasjon og psykedelika. Oppleste sannheter havnet på den historiske skraphaugen og nye linjer ble trukket opp. Dette var en tid for eksperimentering med nye måter å organisere fellesskapet på, til dels basert på regelrett utmelding fra det bestående.

Både i Nord-Amerika og Europa ble denne nye trenden og dens protest møtt med opprørspoliti og i USA ble mange studenter skutt og drept av politiet. Vold kunne likevel ikke stoppe utviklingen. De nye tenkemåter slo rot i alternativsamfunn og i nye bevegelser som var sentrert rundt ny økologisk og sosial tenkning. Tidens nærmest magiske stemning rant sakte ut gjennom 1970-tallet, men fikk likevel etterhvert fastere form når denne nytenkningen bidro til utvikling av forskjellige organisasjoner. Det kan synes som om denne nye tenkningen forsvant litt gjennom 1980-90 tallet, under finansliberalismens stunt, men den har søkt til overflaten igjen i nye former som beskrevet over.

Det vesentlige i alt dette er at de to periodene som her kort er beskrevet representerer et skifte i den førende generasjons bevissthet. De representerer begge et nyskapende paradigmeskifte. Felles har periodene også det at de ble preget av en sterkt økende interesse for parapsykologi, okkultisme og mystisisme, noe som antyder at impulsen som trådte inn i den kognitive bevisstetssfæren har sitt utspring i den kosmiske. Det tydeliggjøres også ved utviklingen innen kulturen, nye kunstarter og forskning på nye felter, samt avvisning av autoriteter.

Når en ny tidsånd begynner å gjøre seg gjeldende innenfor en kultursfære synes det altså å være to ting som skjer; det finner sted en påvirkning fra en annen kultursfære og ledende individer begynner å se verden og egen kultur fra et nytt perspektiv. En ny transindividuell bevissthet trenger inn og begynner å påvirke individuelle bevisstheter, individer som blir drivkrefter for den fornyende kraft. Flere av disse grunnla i siste halvdel av 1800-tallet selskaper, loger og ordener rundt om i Europa, som nevnt over. Mange slike var helt ute i marginen av samfunnet og de løftet frem tankestoff som gikk på tvers av samfunnets generelt konservative konsensus.

Perioden rundt 1900 var preget av nye filosofiske retninger, okkulte bevegelser og nye former i både kunst, litteratur og musikk. Spesielt er det interessant å merke seg at enkelte av de tidligere nevnte personligheter, slike som Éliphas Lévi, Gérard 'Papus' Encausse, Alexandre Saint-Yves d'Alveydre, Joséphin Péladan, Stanislas de Guaita og en rekke andre var aktive nettopp i denne perioden. De hentet inn nye impulser som slo ut spesielt i Frankrike som en revitalisering av rosenkreutzeriet.

Også i Russland fant samtidig noe lignende sted med sentrum i St Petersburg. Her kjenner vi blant annet 'Madame' Blavatsky, Nicolas K Roerich og Georg I Gurdjieff, samt den russiske esoteriker Pyotr Demianovich Ouspensky (1878-1947) som er mest kjent for sitt arbeid med Gurdjieffs lære. Nevnt er også filosofen og kosmisten Vladimir Solovyov, forfatteren Fyodor Dostojevski og komponisten Alexander Scriabin. Noen av disse franske og russiske tenkerne er ikke selv like kjente som mange av de filosofer, forfattere, malere og komponister som de påvirket.

Det er interessant å notere seg hvor mange av disse personene som trakk i gang de bevegelsene og organisasjonene jeg har nevnt over og som med større eller mindre rett, tar utgangspunkt i rosenkreutzeriet. Samtidig strømmet det på med innflydelse fra andre steder i verden der grunnleggende det samme innhold fantes beskrevet innenfor helt andre kulturelle rammer. Dette var selvsagt både fremmed og vanskelig tilgjengelig for en europeisk billedverden, men eksotisk og tiltrekkende for enkelte. Med større eller mindre hell ble disse elementene blandet inn i europeisk esoterisk tradisjon. Grenseoverskridelsene på det esoteriske felt var et faktum, grunnlaget identisk, men bildene forskjellige. I tillegg førte de nye impulsene til genuint nye tenkemåter og helt nye uttrykk i kunst og musikk.

Spesielt for denne perioden er innflydelse fra orienten, hovedsakelig India, Tibet, Mongolia og Midtøsten. Kulturene i disse regionene er på svært mange måter så forskjellige fra den europeiske at de nettopp derfor har noe å tilføye. Vi skal ikke glemme at europeisk kulturell og annen innflydelse på dette tidspunkt i historien gjennom kolonialismen hadde spredd seg til det meste av den øvrige verden, men hovedsakelig på et materielt og politisk nivå i tillegg til den kristne misjoneringen.

Den kristne religion var europeisk eksportvare. Den kom til kort der kulturen og den foreliggende religion sto sterkt og likeledes kom den til kort også mange steder der motstanden var svakere slik at den importerte kristendommen kun ble adoptert som et skall rundt opprinnelig kultus. Hadde den kristne religion ikke vært innført med vold og fanatiske misjonærer, men mer som en invitasjon til noe berikende, ville resultatet muligens vært et annet.

Samtidig gikk det en strøm motsatt vei slik at den østlige innflydelse kom til Europa, under gardinene så å si, uten ledsagende vold, som tankegods og åndelige impulser, hovedsakelig via Frankrike og Russland. Russland står her i en særstilling som følge av at landet er både europeisk og asiatisk og derfor alene rommer både øst og vest. Uansett, når forskjellige kulturer trenger inn i hverandre finner det sted endringer på flere nivåer, også i det europeiske Russland.

Nær hundre år senere trengte igjen østlige impulser inn i den vestlige kultur. Hippie-bevegelsen som tok til tidlig på 1960-tallet i California og Storbritannia og som raskt spredde seg til Nederland, Frankrike, de nordiske landene og over det gamle 'jerneteppe' til Tsjekkoslovakia, Ungarn og Sovjetunionen, omfavnet blant annet indisk og japansk filosofi og nye meditasjonsteknikker. Begreper som karma og reinkarnasjon fant igjen plass i vestlige språk. Zen, Tao,

akupunktur og vedisk matematikk og kinesisk medisin ble tatt inn og koblet til vestlig tenkning og vitenskap. Et utmerket eksempel er sammenstillingen av Tao og kvantefysikk slik Fritjof Capra gjennomførte og ikke minst systemtenkningen til Ervin László.

Et annet trekk ved denne tidens sammensmelting av østlig og vestlig kultur var kombinasjonen av protest mot krig og vold som basis for vestlig dominans på den ene side og bruk av bevissthetsendrende stoffer, spesielt LSD, mescaline og psilocybin på den andre. Bruk av hashish og marihuana forekom ved siden av røking av opium allerede på 1800-tallet og de fleste kjenner datidens malurtholdige Absinth som kunstnerne, ikke bare i Paris, drakk rikelig av.

Det er verd å merke seg at i begge de aktuelle periodene var bruk av bevissthetsendrende stoffer mer vanlig enn ellers og dette falt spesielt i den seneste perioden sammen med nye typer psykologisk forskning rettet mot nettopp disse tilstandene. Dessverre var det meste av denne forskningen like medisinsk klinisk som materialistisk i sin innretning. Spørsmålet var som regel hva som skjedde i hjernen og hvorledes dette kunne måles, snarere enn hva de forskjellige bevissthetstilstandene betydde, hva de ledet til med mindre det kunne defineres som hallusinasjoner eller sinnssykdom.

I realiteten var disse to perioder en åndelig tilnærming mellom øst og vest, en tilnærming kun de som gikk inn i den selv kunne forstå innholdet av. Den vestlige sfære ble tilført nye måter å nærme seg forholdet til naturen, til kosmos og til hverandre. Når det gjelder den siste perioden kan man faktisk si at denne lite religiøse vestlige subkulturen i praksis var mer 'kristent' medmenneskelig enn den offisielt kristne verdens brutale forhold til omgivelsene, med datidens krig i Vietnam som kroneksempel.

Endret bevissthet fører til endret levemåte. Store grupper unge mennesker kom i resonans og praktiserte bruk av bevissthetsendrende stoffer, fri sex og drev frem en helt ny populærmusikk, ofte med meningsfylt poesi integrert. Den omgivende materialistiske verden så denne utviklingen som en trussel mot samfunnsordenen og moralen, om enn også med en dårlig skjult misunnelse. De som deltok i denne utviklingen gjorde i realiteten små kvantesprang i egen utvikling mens resten av verden sto stille som tilskuere, ofte fordømmende, men alltid som ubevisste tapere.

De to periodene jeg her har vist til er som to bomber av kreativitet. Endrede bevissthetstilstander gjennom miljøer som dannes i kreative kretser evner å fange opp de underliggende strømninger der kulturer møtes. De bidrar i større grad til menneskenes utvikling enn det anerkjennes. Strømningene fortsetter å virke der tråden bevares og videreføres, i stillhet, mens verden støyer videre som før. Kreativitet er som nevnt over et meningsfullt uttrykk for høynt bevissthet. Kampen om materielle goder er et uttrykk for det motsatte.

I perioden fra omkring 1960 til slutten av 1970-tallet var store ungdomsbevegelser på søk etter mening. De materielle prioriteringer evnet ikke å fange dem og søkingen ledet både til Østen og til urbefolkningene. Oppdagelsen av LSD, medisinsk og psykologisk eksperimentering med dette stoffet, samt en økende bruk av både LSD, et naturlig produkt av ergot, eller meldrøye, en sopp som vokser på bygg, mescaline fra peyote-kaktusen og psilocybin fra et utvalg av sopper, skapte den såkalte hippie-bevegelsen. Det er her nødvendig å understreke at psykedelika ikke er narkotika, ikke vanedannende, slik som alkohol, hasj, kokain, heroin, andre opiater og reseptbelagte medikamenter. Jeg skiller her skarpt mellom alkohol og narkotika på den ene siden og bevissthetsendrende psykedelika på den andre.

Vi ser det samme i vår tid. I dag, på 2020-tallet er misbruken av alkohol, narkotika og medikamenter enorm. Det vitner ikke så meget om menneskelige svakheter som det gjør om sosiale tilstander og fremmedgjøring. Jeg tolker denne utviklingen også som en følge av at mye moderne kunst, populærlitteratur og popmusikk, samt hjernedøde filmer og tv-serier er blitt industriprodukter, utviklet for å fremme bevisstløshet eller nummenhet i forhold til tidens skjevheter og stress, samt å virke som pengemaskin for produsentene. En reaksjon må komme, og jeg tror deler av den generasjon som har begynt å gjøre seg gjeldende fra rundt 2000 bærer den reaksjonen frem gjennom blant annet forskjellige protestbevegelser, spesielt de som handler om miljø, økonomisk skjevfordeling og fred. De kan minne om protestene mot Vietnamkrigen og de får gjerne støtte fra gamle hippier.

En oppvåkne generasjon må ikke bare stå for protester mot det bestående. Den må også bidra til å etablere høyere bevissthet som grunnlag for fremtiden fordi det vil etablere innsikter som er nødvendige for å se sammenhenger det materialistiske fokus ikke hverken kan eller vil se. Kapitalen er ikke tjent med overskridende innsikter der mennesket skyver det materielle i bakgrunnen. Her ligger noe av forklaringen på forbudene mot psykedelika. Ikke bare har de naturlige psykoaktive stoffene i tillegg til sine bevissthetsutvidende egenskaper også en psykisk integrerende effekt på individet, men i tillegg ofte medisinsk helbredende virkning på forskjellige tilstander, herunder angst, vår tids kanskje mest utbredte sinnstilstand. Fri bruk av psykedelika tjener derfor hverken farmasøytisk industri, som i dag tjener grovt på en skapt opiat-avhengighet, eller dagens materialistisk innrettede politiske målsettinger, men de har potensiale i seg til å fremme en ny verdensforståelse, et paradigmeskifte.

Renaissancen kan sies å representere et paradigmeskifte, mye takket være arabisk innflytelse. Den bragte med seg er helt nytt verdensbilde og en hel del ny vitenskap og teknologi som sakte men sikkert fremmet industrialismen. I seg selv positive utviklinger ble etterhvert utnyttet og den sorte industrien vokste frem basert på grov utnyttelse av mennesker, ikke minst kvinner og barn. Dernest kom et nytt skifte med *fin-de-siècle*. Brudd med gamle tenkemåter og tradisjoner fant sted og langsomt ble også menneskene som ble utnyttet i industrien gitt mer pusterom. Tiden rundt 1900 var ikke bare preget av de utviklingene som fant sted i kulturen, men også i vitenskapen.

Relativitetsteorien og kvantefysikken så dagens lys og vår forståelse av verden endret seg. Kort tid etter brøt det løs krig fulgt av utviklingen av atombomben, en helt feilaktig bruk av ny viten. Reaksjonen var sterk og allerede tidlig etter at dette forferdelige våpen var anvendt, fulgte bevegelser som ledet frem til opprørene på 1960-tallet og utover. Sett i dette perspektiv, kan det se ut som at ethvert positivt paradigmeskifte får en etterfølgende periode der det nye anvendes negativt. Kanskje er det en langfrekvent bølge som uttrykkes her, der menneskets evne til å finne riktig bruk av ny innsikt prøves.

Et nytt paradigme er ikke bare forårsaket av grunnleggende endringer i tenkemåte, ny filosofi og nye vitenskapelige retninger, men mest av alt av en endret bevissthet som først vinner frem hos individer som er mottagelige og som ser det uholdbare i sin tid; de urolige, outsiderne, kunstnere, tenkere, uortodokse forskere. Bruk av psykedelika faller helt naturlig for slike sinn fordi bevisstheten allerede er i drift mot noe grensesprengende. Grof påpeker et vesentlig poeng når han sier at følelsen av å være adskilt fra alt annet forsvinner, at man «*slutter å tenke på massiv materie og begynner å tenke på energimønstre*».

Timothy Leary ble rundt 1960 en eksponent for utbredelsen av psykedelika i USA og andre vestlige land, spesielt LSD. Han så en misjon med formål å bringe alle mennesker til dypere innsikt i seg selv og sin sammenheng med andre mennesker, med livet generelt og universet vi lever i. Med hans og andres hjelp klatret bevissthetsutvidende stoffer over laboratorienes gjerdner og ble tatt i bruk av unge mennesker både i øst og i vest. Andre gjorde en tilsvarende innsats i Øst-Europa, Russland og andre steder i verden. Det bør være overflødig å nevne at Leary snart kom i politiets klør og selvsagt i akademisk miskreditt.

Stanislav Grof, har som nevnt, gjennom 50 år arbeidet med endrede bevissthetstilstander induisert på forskjellig vis, herunder ved meditasjon, bruk av LSD og med holotropiske pustøvelser. Han kan vise til flere tusen individuelle erfaringer, også egne. Eksperimentene har avdekket aspekter ved bevisstheten og dens forhold til virkeligheten som samstemmer med det som beskrives her. Dypt endrede bevissthetstilstander kan gi innsikt i sammenhengen med hele kosmos som bevisst væren og egen tilhørighet til større helhet. Det kan bekrefte at fragmentet passer.

Grof påpeker at individer som utforsker ualminnelige bevissthetstilstander gjerne utvikler et tydelig enhetlig bilde av både seg selv og virkeligheten. Bildet omfatter en følelse av dyp tilknytning til andre mennesker, til jorden og en universell spiritualitet. Slik tilknytning er helt i tråd med det holistiske verdensbilde som er i ferd med å gjenoppstå både innen filosofi, vitenskap og økologi, spesielt i deler av den fremvoksende generasjon. I dette ligger en mulig kime til et paradigmeskifte med sterkere forståelse av menneskets posisjon i helheten. Tradisjonelt anser det holistiske verdensbilde helt siden de antikke filosofene og i det minste frem til Hegel, at kosmos helhetlig omfatter fysiosfæren, biosfæren, noosfæren og teosfæren uten at noen enkelt av disse er

grunnleggende for helheten, kun deler av den. Disse begrepene kan lett oversettes til de bevissthetssfærene jeg har beskrevet over og som griper inn i hverandre.

Bruken av bevissthetsutvidende stoffer ga unge mennesker over hele verden innblikk i sammenhenger som hadde bedre kontakt med urfolks erfaringer enn med det etablerte moderne samfunn. Slik innsikt gir en helt ny personlig plattform og et nytt forhold til egen plass i tilværelsens større sammenheng. Her passer det å sitere ovennevnte LSD-guru Timothy Leary fra hans «Flashbacks» fra 1983, hvor han skriver at «...*hjernen er en underanvendt biocomputer... at normal bevissthet er en dråpe i et hav av intelligens. At bevissthet og intelligens kan utvides systematisk. At hjernen kan reprogrammeres*». Med dette tenker han ikke på bruk av mikrochips.

Det vesentlige ved endrede bevissthetstilstander, enten de er induisert ved meditasjon, naturlige psykedelika eller religiøs ekstase, er at det finner sted en integrasjon i sinnet. De forskjellige individuelle bevissthetsnivåene harmoniseres og bringes i interaksjon med transcendentale sfærer slik at det hele fungerer synergistisk som én utvidet bevissthet. Kanaler åpner seg for nye impulser og ny innsikt. I ytterste konsekvens oppløses alle grenser og individet blir et øyeblikk ett med altet. Det kalles ekstase eller henrykkelse når det skjer i religiøse sammenhenger. Det gjelder også utenfor slike sammenhenger.

Et tragisk trekk ved autoriteter er at de, når de blir presset, også blir primitive i ordets mest negative forstand. I stedet for å strekke seg for å forstå og erkjenne det som skjer dypt inne i samfunnet, møte det og lære noe av det, holder de fast i de rammer de selv har definert og tyr til vold for å hindre at noe bryter ut og kaster om på etablerte holdepunkter. Dette demonstrerer det autoritæres manglende kontakt med

livet, dets manglende læreevne. De har maktfullt lukket døren i forhold til bevissthetsutvidelse og sitter som meislet i konservativ materiell livsanskuelse.

Dessverre kjemper den sittende makt alltid for sin fortsatte beståen og de interessante, psykedeliske stoffene ble snart kriminalisert, først i USA, dernest litt overalt. Begrunnelsen er interessant. Amerikanske myndigheter mente at den utbredte bruk av psykedelika hovedsakelig fant sted blant studenter som tilhørte det nye politiske venstre, de som blant annet protesterte mot krigen i Vietnam, og så dette fellesskapet som et virkemiddel for radikale politiske endringer. De så også for seg at de viktigste spørsmål om sivile friheter ville dreie seg om kontroll med bevisstheten. Slikt truer makten når det ikke er den som står for kontrollen.

I alle samfunn er det tilfelle at folk ikke aktivt er oppmerksomme på hva politikere og andre maktpersoner gjør, det som tillater det som kalles "befolkningskontroll". I ethvert velfødd samfunn der folk stort sett tenker på hva de skal ha til middag og hva de skal se på TV, er de under kontroll, passive og ubrukelige i forhold til å provosere frem nødvendige endringer. Jeg må sitere Csikszentmihalyi igjen: *«Essensen av sosialisering er å gjøre folk avhengige av sosial kontroll, for å få dem til å reagere forutsigbart på belønning og straff»*. Han sier videre: *«Så lenge vi adlyder de sosialt betingede stimulusresponsmønstrene som utnytter våre biologiske tilbøyeligheter, styres vi utenfra»*. Jeg mener dette er svært viktig å vurdere.

Det er et faktum at denne kampen for kontroll med folks bevissthet er noe myndigheter i alle land i dag bedriver, men med bevissthetsinnskrenkende midler; forbud, restriksjoner og fokus på underholdning, det materielle, økonomi og politisk narrespill. Samfunnets atomisering følger som en ideologi der individene står stadig mer alene, der hver er sin

egen lykkes smed og i konkurranse med alle andre. Fromm har et klart blikk på dette. Han ser utviklingen mot sterkere individualisering som et mulig skritt mot nye former for diktatur. I «Flukten fra friheten» fra 1941, skriver han «*Hvert skritt i retning av mer individualisering truer menneskene med ny usikkerhet*» og videre «*Det oppstår mektige tendenser for å komme vekk fra denne form for frihet, til underkastelse .... som kan fjerne usikkerheten*». Myndigheter spekulerer i menneskers behov for trygghet som motivasjon til underkastelse og skaper derfor målbevisst jevnlig kriser som øker denne utryggheten. Et sterkt, opplyst og innsiktsfullt fellesskap er maktens største trussel, også i et demokrati.

Tankene som la grunnlaget for et balansert demokrati synes glemt. Den franske filosofen Charles-Louis de Secondat Montesquieu (1689-1755), som introduserte prinsippet om tredeling av makten i den lovgivende, den utøvende og den dømmende, var av den oppfatning at de som har makt i et samfunn ikke skal akkumulere midler og ressurser på egne hender, men aktivt forhindres fra det. Persontilknyttet makt skal holdes adskilt fra personlig rikdom. Dette prinsipp, gjerne forbundet med en bred spredning av makt og midler vil forhindre korrupsjon og utnyttelse av de svakere stilte. Prinsippet ble brutt allerede ved innledningen til Romerrikets fall, og det er grundig tilsidesatt i dagens verden. Tendensen til sammenbrudd er i dag stadig mer synlig.

Glemt synes også den kinesiske filosofen Kon Fu-tze (551-479 fvt.), i vestlige språk Konfucius, som sier at en prins som kultiverer dydene vil trekke menneskene til seg og vinne deres respekt og lojalitet. Han peker på en høyverdig etikk som bør holdes i hevd av de som har mottatt folkets tillit og slik er tildelt makt. Vi ser her hvorfor dagens politikere ikke lenger respekteres og har tapt folkets tillit i stort sett alle verdens land. Det finnes knapt en moderne politiker som har sin integritet i behold.

De fleste vestlig-moderne samfunn er preget av en relativt høy grad av trygghet. For mye trygghet og komfort gjør mennesker late og lite søkende. Det fører til en søvnlighet som finner sin plass foran tv-skjermen og dens sløvende innhold. Det innholdsløse leder til mental latskap, videre søken etter underholdende divertissement, ytterligere somatisk tilfredsstillelse og flere, ofte unødige, materielle behov. Ikke bare sovner det kritisk spørrende sinn, også selvdisciplin blir et fremmedord, et fullkomment ukjent begrep. Betydelige deler av den vestlig-moderne verdens befolkning er preget av sløvsinn. Konsekvensen kommer til syne når vi observerer hvorledes befolkningen manipuleres av organiserte interesser i politikk og næringsliv. Det våkne, selvstendig tenkende og selvdisciplinerte individ er en sjeldenhet, en forstyrrende figur man gjerne burer inn eller eliminerer.

Mennesker er bundet av sin vanetenkning. Vanetenkning er som dop, som sigaretter. Å slutte å røke krever en ny tanke, tanken på at behovet for en sigarett ikke finnes. Tanken må fullstendig avvise behovet. Så lenge tanken styres inn mot et mer eller mindre fiktivt behov, har individet ikke lenger kontroll. Tanker er ren bevissthetsenergi. Det er dette som utnyttes i reklamen og i den politiske kriseproduksjon. De trekker til seg oppmerksomhet og skaper ofte angst. Følgelig blir individet lett å styre i en gitt retning, befolkningen redusert til en kvegflokk som kan kontrolleres gjennom jevn tilførsel av angstfremmende impulser, og om nødvendig styres rett utfor klippen. Troen på krisen gir den liv gjennom tankens konstante fokus på dens elementer og frykten for krisens konsekvenser for en selv. Det er også slik patriotisk propa-ganda henter inn soldater. Et nytt paradigme krever mennesker som bryter vanetenkningen og fullstendig avviser kommersielt og politisk dop.

Tilbake til hippie-årene; samtidig med inntredenen av psykedelika på ungdomsscenen strømmet, nesten som en

repetisjon av perioden rundt 1900, også en østlig påvirkning inn med yoga og meditasjonsteknikker. Det ene var ikke til hinder for det andre og både psykedelisk 'tripp', yoga og meditasjon gikk hånd i hånd til de spennende stoffene ble forbudt i land etter land. Kanskje var dette en tragedie for verden, siden tidens politikere og religiøse ledere kunne hatt godt av å få åpnet skallen litt.

Yoga og meditasjon ble derimot sett som stort sett politisk ufarlig, innadvendt og trygt begrenset til den religiøse eller den kvasifilosofiske New-Age sfæren. Meditasjon er en etablert praksis innenfor stort sett alle religioner. Kontemplasjon og meditasjon er beskrevet som de store veier til innsikt. Mange har søkt disse veier av religiøs overbevisning og for å få sin tro bekreftet, bli opplyste, men i dette ligger en begrensning sett i forhold til meditasjon uten religiøse eller andre rammebetingelser. Det blir feil å gå inn i meditasjon for å få bekreftet sin overbevisning fordi det binder opp hele den prosess som er ment å åpne for høyere innsikter.

Uansett motiv kan meditativ aktivitet føre til dyp innsikt som den enkelte tolker ut fra sitt grunnlag. Det er nemlig den mest effektive og dyptgripende introspeksjon et menneske kan foreta og et vesentlig ledd i forberedelse til innvielse. Enten man foretar en idéatisk kontemplasjon eller en sinnstømmende meditasjon, vil resultatet etter tilstrekkelig praksis og tid lede til et indre lys som oppleves av den enkelte som selve værens kilde. Det leder igjen til mysteriets nøkkel.

De store mystikere, fullstendig uavhengig av bakgrunnskultur, religion og levetid, er konsekvent sammenfallende når det gjelder deres beskrivelse av innsiktene de har høstet. Det alene gir i betydelig grad tillit til at rett praksis fører til opplysende introspeksjon. Det gjennomgående er at alle tilskikkelser i det alminnelige menneskeliv, all spekulasjon,

alle ting er flyktige og transitoriske. Det som står tilbake er et permanent nærvær i seg selv, den direkte erfaring av væren. Den er bevisst og den samsvarer dessuten med urfolks innsikt. Det er slik innsikt som henter inn et tankeskifte.

Nesten som en motaksjon bombarderes menneskene i dag konstant med påtrengende inntrykk. Alle kanaler er på samtidig. Musikk, egentlig *muzak*, tyter ut overalt til en kakofoni, synsinntrykk og hovedsakelig meningsløse budskap kastes i ansiktet allesteds fra. Sinnet får ikke fred. Evnen til å lytte og observere med alle sanser myrdes med utallige støyende knivstikk allerede fra tidlig barndom. Behovet for stillhet og avsondrete perioder uten aktivitet er i dagens verden enormt. Dessverre frykter de fleste mennesker i dag stillheten, det å tømme sinnet, legge til side alle egne synspunkter og forestillinger de klamrer seg til. De er ikke oppmerksomme på at den tomhet de slik kan skape åpner et rom for nye perspektiver, nye innsikter og en annerledes forankring i virkeligheten.

Vanligvis har vi hodet så fullt av tanker, ønsker og synspunkter, frykt og forestillinger om alt og intet, at vi knapt evner å høre noe som ligger utenfor støyen i vårt eget hode. Vi lytter ikke til andre, men tygger frem vårt neste argument mens den andre snakker. Videre gjør denne intense mentale støyen at vi ikke tar til oss den stillheten der vår lokale bevissthet har sin kilde og hvorfra en dypere tenkning kan nå oss. Vi mister det viktigste, det som krever stille oppmerksomhet i sinnet, taushet, lytting og et blikk rettet mot dypet i oss selv. Inaktiv stillhet er grunnlaget for meditasjon, for å åpne indre porter. For å forflytte seg kroppsløst må aktivitetspulsene ned mot null. For å lytte seg inn på andre bevissthetsplaner må støyen ned mot null.

Dette leder oss til måten Empedocles lærte Pausanias å observere øyeblikkets flyktighet på og å vinne innsikt i at

ingenting egentlig er bestående, at vi mennesker som er slike sansevesener, knapt nok bruker sansene i det hele tatt. Dette er egentlig dyp meditasjon gjennomført på sekunder, basert på overføringer fra Parmenides. Denne øyeblikksoppmerksomhet, *metis*, er selve nøkkelen til inngangen.

Dessverre evner ikke dagens mennesker å holde sin oppmerksomhet rettet mot slik selvobservasjon. Det er ikke engang vanlig at det forekommer en vekselvirkning mellom observasjon innover og utover. Det er det ytre, materielle som trekker. Det mennesker tror på, den forståelse, det bilde de har av verden og egen plass i den, er utgangspunktet for verdianskuelser og mening. Dette er igjen utgangspunkt for hva mennesker gjør, hvorledes de handler i forhold til disse antatte livsverdiene, ting og andre mennesker. Det er tilstrekkelig å se litt nærmere på hvorledes mennesker blir forledet til å gruppere seg rundt slike anskuelser og følgene av dette, ikke minst å se hvorledes mennesker med bestemte, fundamentalistiske livssyn behandler mennesker som ikke deler deres tankesett, verdisyn, religion eller ideologi, eller som i deres perspektiv defineres som 'de andre'. Derfor er det verd å se hvorledes alt er bundet sammen, du med alle de andre. Dette er noe av det et nytt paradigme må beseire dersom det skal slå gjennom og bli fundament for et endret etisk grunnsyn på livet, en ny filosofi, en oppblomstring av ekte inspirert kunst og holistisk verdensutvikling der mennesket ser sin plass i helheten.

Akkurat som de subatomære partiklene er sammenfiltret, er også menneskesinnene. Sammenfiltringen skjer på nivåer som individet generelt ikke er i stand til å sanse, i den transcendentale, transpersonlige sfære. Samhandlingen mellom mennesker speiler på mange måter denne sammenfiltring. Her finnes årsakene til sympatier og antipatier og en rekke tildragelser som finner sted mellom individer, men når egoet tilsidesettes til fordel for det høyere jeg, blir

sammenhengene i livets tildragelser tydelige og du finner ikke bare indre helhet, men også tilgang til ny innsikt i andre og i din egen kraft. Her finnes det individuelle grunnlag for å bli deltagende i den paradigmatisk verdensomveltningen.

Vi skaper vår tilværelse ved våre indre holdninger i betydelig større grad enn vi gjerne innser. Ser vi livet lyst og er imøtekommende overfor andre mennesker, vil vi oppleve livet lyst og fullt av muligheter, og motsatt vil et mørkt og fordomsfullt sinnelag lede til en dystert livsopplevelse. Alt avhenger av deg selv. Se for deg resultatet, visualiser det og anse at det allerede er realisert, så vil du oppleve hvorledes du påvirker ting nettopp gjennom din visualisering. Tvil river alle slike forsetter ned. Mener du at noe ikke er mulig, umuliggjør du det selv. Det definerer årsaken til at du ikke får det til. Har du tillit til eget potensiale, tar du helt og holdent ansvar for eget liv uansett om ting og hendelser ser ut til å komme utenfra eller fra andre, og erkjenner du at du selv i kraft av din bevissthet faktisk skaper din virkelighet, har du funnet grunnlaget for nettopp å skape din virkelighet og forme den med stor uavhengighet. Du er alltid din egen årsak.

Kunnskap bevisstgjør. Den åpner bredere perspektiver på livet og øker det personlige potensialet. Den kan inspirere og motivere og bli en drivkraft for kognitivt bevisst, velfundert skaperevne. Å følge sin kunnskap, alltid være åpen for dens revisjon, gir erfaringer det er verd å ha tillit til. Den danner et levende fundament i bevisstheten som kontinuerlig søker mot sin kilde. Et ekte paradigmeskifte begynner med deg selv, din egen nye måte å tenke på og samhandle med andre på.

Menneskets ego er det som driver frem grådighet og aggresjon gjennom angst og indre utrygghet. Når egoet klorer seg fast til punkter i tiden, til objekter, noe fast og kjent, har det allerede tapt de kommende øyeblikks muligheter. Derfor

er det nødvendig å tilsesette egoet, dets bindinger og møte tidens øyeblikk åpen for kjærlighet. Kjærligheten hevder intet ego.

Bundet handling bremser individets flyt og det kommer i konflikt med tiden og med stedet. Forsøkene på å vinne kontroll ved å holde fast på noe vil konsekvent skape angst fordi vi intuitivt forstår at taket vil glippe og ting vil bli revet ut av våre hender. De mere vi holder fast på, desto større blir denne angst. Intet består. Derfor finner vi først og fremst inn til vår indre frihet når vi slipper taket og griper roret i livets strøm uten å holde fast i noe som helst. Det er her det glipper både for personer og nasjoner fordi man klører seg fast i nettopp det som skaper utryggheten. Dermed øker man paradoksalt denne utryggheten.

En rekke tilfeller kan nevnes. Her er et par velkjente. Nazistenes behandling av jøder og sigøynere under siste verdenskrig speiles i dag i jødernes behandling av palestinerne under okkupasjon. Grunnlaget er identisk; idéen om en ren arisk-germansk stat og om en ren jødisk stat, så hvorfor ikke også en ren norsk eller tyrkisk stat, en ren kristen eller hinduistisk stat. Det seneste tilfellet er idéen om en ren islamsk stat. Ideologier er skremmende effektive til å overbevise de som kan se seg tjent med deres implementering. Den kristne kirkes inkvisisjon tok sikte på å utrydde alle de anså for ikke rettroende, kjettere og spesielt jøder og muslimer. Det går en direkte parallell til dagens islamske fundamentalisme representert ved Daesh, eller buddhistenes og hinduenes fordrivelse av muslimske minoriteter i India og Myanmar, tyrkernes massedrap på armenere og kurdere, og vår moderne, vestlige kristen-demokratiske krigføring mot stater med andre kulturer, andre politiske systemer og ikke minst med rikdommer vi vil ha kloa i.

I mindre og mer lokal sammenheng ser vi utslag av det samme som rasisme og forsøk på religiøs dominans over ikke-troende, slik som i kampen for gjeninnføring av kreasjonisme og mot fri abort, homoseksualitet og sammekjønns ekteskap. I USA, 'frihetens hjemland' som de liker å kalle seg, drives det sensur av bøker religiøse grupperinger ikke vil skal finnes i skolebibliotekene. På ni måneder ble rundt 1500 titler fjernet. Det handler om konservative krampetreknninger i møte med nye tilnærminger til livet, om motstrøms dominans over menneskesinnene. Eksempelvis er kampen mot abort ikke bare kamp for et ufødt liv. Det er fremfor alt en kamp mot *kvinnens* selvstendighet som individ, for gjeninnføring av en antikvert, patriarkalsk samfunnsorden basert på bibelsk doktrine. Det gir ingen mening å ødelegge en levende kvinnes liv for å redde et liv som ennå ikke er inkarnert. Det vil aldri lykkes å konservere nutiden som man kan gjøre med matvarer.

Det er behov for et skifte i menneskelig tenkning. Tiden er inne for en åpen universell tenkning som gir rom for respekt for alle livssyn gjennom dypere innsikt i livets diversitet og universalitet på samme tid. Det vil medføre et høyst nødvendig skifte, et nytt paradigme. Respekt for individets individuelle tilnærming til verden, til eget livssyn, er ikke til skade for fellesskapet. Det er snarere grunnlag for en virkelig dialog i et iderikt, tenkende og levende utviklet samfunn.

Jeg er av den oppfatning at de strømmer av flyktende mennesker vi ser i vår tid, fra Midtøsten og Nord-Afrika til Europa og fra Latin-Amerika til Nord-Amerika, kan være ledd i utviklingen av et viktig paradigmeskifte. De såkalt utviklede landene i nord har selv drevet frem denne situasjonen og den kan henge sammen med disse landenes behov for en korrigerende. Når fremmede kulturer trenger inn i etablerte og noe tilstivnede kulturer, vil de påvirke deres konservative

krefter. De vil stritte imot. Skrekkscenarier rettet mot det fremmede vil bli spilt opp og øke frykten der det kloke vil være å tilrettelegge for et møte. Fundamentalistisk Islam skremmer europeere, men de har åpenbart glemt at Islam fortsatt er en rik kultur og i sin tid bidro til den europeiske renaissance. En lignende berikelse kan finne sted igjen om man våger å åpne opp.

All fundamentalisme er skadelig, også den politisk konservative. Det gjelder også Nord-Amerika med sin nyevangelistiske, kristen-konservative fundamentalisme. Hele den foreliggende verditenkningen har behov for å bli endevendt. Det kan den økende innvandringen fra sør lede til, for latin-amerikanere har et annet forhold til materielle verdier enn den opprinnelig anglo-saksiske befolkningen. Den enorme skjevfordelingen kan også føre til støtte for endringer i den mindre privilegerte del av befolkningen, uansett opprinnelse. Det er ikke usannsynlig at et paradigmeskifte på økonomisk og materielt nivå er på trappene.

Et nytt paradigme krever universell implementering av konsekvensene av ny, dyp tenkning og forståelse av virkeligheten. I dag kan man ane at nær sagt ingenting er hva man til nu har trodd det var. Til og med vår enkle forståelse av hva et menneske er, hva materie, tid og rom er, brytes opp i kvantefysikken og søker en erstatning. Den dypere forståelse av bevissthet er en del av utgangspunktet, men ikke alt. Det må munne ut i en forståelse av enhet, i at vi vinner en grunnleggende erkjennelse i hele vår tankegang om at vi er én menneskehet på romskipet Tellus, at alt vi gjør påvirker helheten og at vi som mennesker er gjensidig avhengige av hverandre.

Vi har notert oss at alt i naturen er gjensidig avhengig av alt annet. Den er et nullsum spill som søker full og symbiotisk balanse. Menneskene har opp gjennom sin

eksistens, gjennom flere tusen år studert og lært av naturen og gjennom det meste av denne tiden levet i harmoni med naturen og i kontakt med en høyere bevissthet. Hva det handler om er et samvirke mellom krefter i gjensidig supporterende prosesser. I disse prosesser ser man elementer av konkurranse, men det er ikke skadelig konkurranse. Det er en integrerende og utviklende konkurranse. Dagens moderne menneske er derimot som besatt av en konkurranse som ikke er gjensidig gavnende. Det er en ekstrem dominans av maskuline verdier.

Aristoteles oppfattet universet som en levende organisme med et eget formål. Dette er et teleologisk synspunkt som sier at alle fysiske og andre prosesser som finner sted styres av en overordnet mening med en vilje bak. Moderne, newtonsk-cartesiansk, mekanistisk syn oppfatter universet som et urverk som er oppstått tilfeldig av ingenting og uten noe formål i seg selv. Det medfører at mennesket heller ikke har noen mening, men skaper sin egen, individuelle mening, sine religioner og livssyn for å overvinne denne tomme følelsen av meningsløshet. Uten å påstå noen sammenheng her, springer en ny hypotese frem, Gaia-hypotesen, som ble fremmet av den britiske kjemiker og økolog James 'Jim' Ephraim Lovelock (1919-2022). Hypotesen tar høyde for at hele jorden er en levende organisme der også geologien er et uttrykk for liv. Teorien representerer en del av et nytt paradigme som inkluderer selvorganisert kompleksitet. Jorden er et slikt komplekst system. Slik ser vi her en løkke med utgangspunkt i Aristoteles, via Newton og Lovelock tilbake til Aristoteles.

Her kan det passe å trekke frem den britiske sosialantropologen, biologen og systemteoretikeren Gregory Bateson (1904-1980). Hans tanker om et nytt paradigme innebærer overgang fra objekter til relasjoner, at det ikke er objektene i verden som er det vesentlige, men relasjonene

mellom dem. Dette syn peker direkte tilbake på Chew og hans *bootstrap-teori*, som nevnt over i forbindelse med kvantefysikken. Batesons idé er at intellektet og naturen speiler hverandre. Med dette mener han også at det mentale strekker seg utover enkeltorganismene, herunder menneskene, til samfunn og økosystemer. Han kaller det ånd. Jeg ser dette som et trekk ved bevisstheten, dens utvidelse i bevissthetsfærene.

Mitt syn tilsier at ånd og materie kun er aspekter av bevissthet. Det åndelige knytter jeg til den spirituelle og delvis til den transcendentale sfære. Bateson så ånd som immanent i materien og det er eksakt slik jeg ser bevisstheten, men der Bateson skiller skarpt mellom ånd og bevissthet ser jeg en sammenheng. Det åndelige er en kvalitet ved bevisstheten slik materien er på et annet plan. Bevisstheten er det som organiserer virkeligheten, noe i retning av slik Prigogine ser selvorganisering. Slik selvorganisering synes å være grunnlaget for blant annet utviklingen av livets DNA som fremstått gjennom orden ved fluktuasjon.

Ingen kan gi et svar på om alle de tilsynelatende tilfeldige mutasjoner i DNA-materialet som har funnet sted opp gjennom jordens historie og fortsatt finner sted, har en mening og et mål eller ikke. For vitenskapen virker det som en tilfeldig konsekvens av naturlige tilpasninger til ytre påvirkninger, men i dette ligger det en sammenheng, en løpende interaksjon mellom omgivelser og organismer. Hva kan egentlig vitenskapen vite om disse interaksjonenes samlede retning og hvorvidt det ligger en styrende kraft og mening bak? Vitenskapen har ikke redskaper til forskning i det immaterielle eller felt som ikke kan defineres innenfor det elektromagnetiske spektrum eller kvantedynamikken.

Kvantefysikken tilsier at verden ikke kan være styrt av uforanderlige fysiske lover alene. Det er rom for tilfeldighet.

Det er rom for endringer med målretning slik vi mennesker i et mindre format er i stand til. Tolkningen av verden som en gigantisk datamaskin som ikke gjør annet enn å prosessere enorme mengder med informasjon peker i beste fall kun på et aspekt ved virkeligheten. Ut fra mitt syn blir dette rett og slett platt. Alt kan på sett og vis sies å inneholde, bære og formidle informasjon, men det må bevissthet til både for å produsere, lese og tolke informasjon. Her nødvendiggjør verdensbildet nærvær av bevissthet. Det kreves bevissthet for å gjøre informasjon intelligent. Et nytt paradigme må ta bevissthet inn i regnestykket og Lovelocks hypotese kan ikke oversees.

Dagens våknende paradigme er både holistisk og post-mekanistisk. Det gir rom for et ikke-determinert, åpent system, en verden med ubegrenset potensiale som derfor også må være ubegrenset i enhver betydning. Her er det rom for både vilje, kraft og mening uten grenser. Vårt intellekt evner ikke overskue noe slikt, men vi må erkjenne at vi, med vår egen viljeskraft og de meninger vi tilskriver både våre omgivelser og oss selv på et eller annet vis uttrykker fragmenter av noe større, noe universelt og ubegrenset.

Det paradigme vi ser under utvikling i dag går fra et reduksjonistisk syn i holistisk retning, mot et holistisk syn på verden som innebærer at reduksjonismens dominans rives ned. Det innebærer at typisk maskuline verdier som regjerer i dag er slike som konkurranse, kvantitet, styrke, dominans, analyse og reduksjonistisk tankegang må vike for motsvarende feminine verdier som samarbeid, kvalitet, svakhet, integrasjon, syntese og holistisk tenkning. Disse begreper er stereotypier, men de er ikke nye. Eksempelvis ramser den britiske, feministiske filosof og kulturviter Jean Grimshaw (1941-2017), i boken «Feminist Philosophers» fra 1986 opp Kants kjønnssegenskaper der det maskuline kjennetegnes ved nobelhet, tenkeevne, logikk, forståelse og prinsippfasthet,

mens de tilsvarende feminine egenskaper er skjønnhet, forsiktighet, sympati, medlidenhet og følelse. Det er tillatt å smile litt av slike kategoriseringer, men de viser to forhold. Det ene er at det avslører en grunnleggende patriarkalsk innretning der alt maskulint hevdes med kraftfullt fortegn og det feminine med svakere motstykker. Det andre, viktigere, er at det viser komplementaritet, at mennesket ikke er helt og fullstendig uten at det feminine og det maskuline smelter sammen og finner balanse. En betydelig årsak til verdens nuværende tilstand er at det maskuline tillates å føre an.

Om enn satt i en helt annen sammenheng, kan det være interessant å knytte dette til et sitat fra Saint-Yves d'Alveydre: «*L'Éternel Féminin conserve seul l'Univers, et le défend à jamais contre l'accablante étreinte de l'Éternel Masculin*». Det evig feminine bevarer alene universet og forsvarer det mot det maskulines inntrengen. Det innebærer ikke at det maskuline ikke har en plass, men at det feminine prinsipp er bevarende og beskyttende, at det evner å regulere de maskuline drivkreftene. Det betyr at en sterkere innflytelse av feminine krefter vil virke konstruktivt balanserende.

Det nye paradigme lener seg i betydelig grad på de mer feminine verdier, men søker fremfor alt balanse. Hele kulturen må gis en ny retning preget av høyverdige impulser som kan nå hele menneskeheten. Individene må gjennom kulturens påvirkning vinne dypere kontakt med seg selv for derigjennom å vinne bredere kontakt med hverandre. Da vil det ikke lenger dreie seg om å bygge murer, men om å rive dem ned.

Jeg regner med at alle i dag legger merke til hvorledes kvinnen i stadig større grad gjør seg gjeldende på alle samfunnsområder, i forskning, kultur, næringsliv og politikk, men heller ikke overser den konservative reaksjonen. Dagens kvinner står på mer enn 200 års europeisk frigjøringshistorie,

som begynte med kvinner som de to viktige kvinneverettighetsaktivistene, franske Olympe de Gouges, egentlig Marie Gouze (1748-1793), som under den franske revolusjon på 1790-tallet skrev historiens første kvinneverettighetserklæring, og engelske Mary Wollstonecraft (1759-1797), som startet en kvinnebevegelse få år senere, en bevegelse som fortsatt lever. Kvinners inntreden på alle områder, på lik linje med menn er en del av det pågående skifte, men det krever at de ikke emulerer menn og deres tenkemåte. Da forsterker de kun det bestående, slik vi dessverre ser mange kvinner i politikken og næringslivet gjør. Det vil etterhvert bli ennu viktigere at den feminine impuls griper om seg, for menneskeheten er ikke fullstendig og i balanse uten at dens to motpoler samvirker kreativt og problemløsende. I andre deler av verden venter vi stadig på sterke, banebrytende kvinner, men vi har sett noen stå frem, slike som pakistanske Malala Yousefzai (f. 1997) og et antall modige forfatterinner og kvinnelige journalister og aktivister.

I fysikken ser vi at vi må ha både minus- og plusspolene i forbindelse for at det skal bli lys. På de dype bevissthetsnivåer som binder menneskeheten sammen er det tilsvarende viktig at begge poler kommer frem og til uttrykk på flere områder enn det rent biologisk progenerative. Det innebærer at de gamle, patriarkalske strukturene som fortsatt eksisterer i store deler av verden må avvikles og erstattes av en samfunnsform som drar den emergente innsikt i erkjentlighet. Da er vi inne på et farlig territorium.

Tankegangen i det nye paradigme bryter med gamle og rotfestede forestillinger i de fleste religioner, patriarkalske tradisjoner, moderne vestlig individualisme, politiske og økonomiske systemer og maktstrukturer. Det er et stygt, uunngåelig og likevel bekreftende tegn i tiden at vi ser regresive krefter reise seg. Det er en reaksjon *mot* ny utvikling, et

fenomen som alltid kommer til syne når det bestående trues av noe nytt og revolusjonerende.

Det er ikke bare reaksjonær, fundamentalistisk Islam som stikker hodet opp av sanden. Det er tilsvarende kristne, jødiske, hinduistiske, buddhistiske og andre religiøse bevegelser med svært identiske attityder, det er organisasjoner med tilsvarende stivnede menneskesyn, rasister og suprematister, det er dagens politiske partier, korporasjoner og finansinstitusjoner basert på grådigg individualisme og konservative politiske dogmer, og det er militaristiske, nasjonalistiske krefter, som alle stikker hodet opp. Alle vil yde motstand mot et tankesett og enhver virksomhet som stiller spørsmålsteget ved deres berettigelse i tiden. Det er allerede brutalt og det kan bli langt verre innen disse gamle dinosaurene går overende.

Vi ser store, rike nasjoner åpent eller fordekt velte andre nasjoners ledere og politiske systemer, kaste krig over dem under falsk pretekst for å skaffe seg adgang til deres naturrikdommer, sette mindre nasjoner under finansielt press og i dyp hemmelighet med korruperte midler forhandle frem store handelsavtaler som tjener dominerende finansinteresser. Man merker at de har nådd et nivå av hastverk, for presset øker. Endringens pris øker for alle parter. Tendensene i tiden skremmer det bestående makthierarki i alle leire, sosiale, akademiske, religiøse, politiske og kommersielle, og ingen synes helt å se hva det er som skremmer, hvilke alternativer som er i ferd med å gripe om seg og som etterhvert vil velte dem.

Vår vitenskap og teknologi, tett fulgt av politikk og finanser, søker å objektivere naturen og alle levende arter på jorden, endog mennesket selv. Dette henger sammen med et praktisk og svært sneversynt perspektiv som dessverre danner grunnlag for maktposisjoner i menneskesamfunnet

og i forhold til alt liv, alle materielle ressurser. Det er her bevissthetsendringene må finne sted, mennesker må samles i store fellesskap i kontakt med de høyere bevissthetsnivåene.

Det skjer noe med oss når vi ser den industrielle ødeleggelse av naturen, groteske, åpne sår der vi graver frem det vi tror skal gi oss rikdom, men som egentlig gjør oss overveldende fattigere. Kanskje kan det føre til menneskehetens endelig på denne planeten. Hver gang vi ødelegger landskap, fjell, hav og habitater, bryter vi vår livskontrakt med naturen, selve de økosystemene vi er en del av og avhengige av. Samtidig bryter vi kontrakten i forhold til oss selv fordi vi overser at også vi er natur. Det er kontraktsbrudd som koster og prisen kan bli høy.

Ser vi tilbake til tiden før industrialiseringen tok til, før ca. 1750, da menneskene var nærmere knyttet til jorden, hadde også de europeiske folk et forhold til naturen som ligger nær det forhold verdens urbefolkninger har ennu i dag. De anså jorden som levende og forholdt seg til den med dyp respekt, takket for det den ga og behandlet omgivelsene på en måte vi i dag kaller økologisk. Til tross for all vår moderne teknologi og agrarindustri, er det tilbake til et økologisk tenkesett vi må.

LSD til alle er ikke løsningen, men kan være et viktig bidrag på samme måte som dyp meditasjon. Viktigst er det at slik praksis ikke knyttes opp til sekterisme og religion, men strekker seg inn i noe som overskrider alt sådant. Skal et nytt paradigme slå gjennom, må det bæres frem av både fremstående individer og av store folkemengder. Sammenheng er avgjørende. Alle må se menneskenes enhet og forbindelse til det kosmiske. Det er dette bevissthetsekspanderende midler og metoder kan bidra til.

I fysikken, biologien og psykologien er det grunnleggende anerkjent og akseptert at man kommer til ny forståelse av viktige sammenhenger gjennom forskning og samarbeide. Kommersielle interesser vil derimot gjerne se profittmuligheter i det som spinner ut av utviklingen, men det er en blindvei. Det er på de filosofiske og erkjennelsesteoretiske nivåer ny innsikt virkelig genererer momentum, et momentum som for de fleste er både usynlig og uforståelig og derfor evner å utvikle seg stort sett uforstyrret frem til det kommer til uttrykk på mer observerbare nivåer. Det er da det bryter gjennom og blir forstyrrende for det bestående verdensbilde og årsak til uro.

La oss ta et blikk på noe av det som skjer i verden, som bygger på ny erkjennelse og som vekker motreaksjonen fra det konservative bestående. Det vi ser er at en ny, eller snarere en våknende, kjempende fellesmenneskelig bevissthet reiser seg over den individfokuserte, egosentriske. Det har sin rot der alle menneskers bevissthet har sin rot, i en bevissthet som ligger over hele vår eksistens og som erkjenner at de mange løsrevne ego-bevissthetene skader den vitale sammenheng de selv er avhengige av.

Tendenser og alternativer i tiden

Vi befinner oss nu på et helt annet nivå enn der vi begynte; på et makronivå som omfatter hele menneskeheten, jorden vi lever på og de strukturer, abstrakte og fysiske, vi organiserer oss etter. Disse er alle et bilde på de erkjennelser vi som mennesker bygger vår tilværelse på og forstår livet ut fra. Som individer er vi alle i vår tid, men med alderen er det mange som blir stående fast i sin komfortsone og taper deltagelse i utviklingen. Yngre mennesker derimot, er som regel i sin tid, utålmodige, ofte i strid med det gamle og mottagelige for nye strømninger, selv om de ikke alltid mentalt forstår hva de bærer i seg. Unntagelsene er de som indoktrineres i stivnede strukturer under oppvekst og utdanning og derfor ikke møter eller unnviker slikt som utfordrer de nedarvede, antikverte tenkesett og holdninger.

Det er derfor de unge, de progressive og de som tenker alternativt og ubundet uansett alder, alltid vil føre an i implementeringen av et nytt paradigme i sin tid. Når ny innsikt brer seg i det underliggende bevissthetsstratum, er det de mest åpne sinn som fanger denne og inspireres til å gi verden et rykk fremover. Det manifesterer seg først litt som alternative aktiviteter, nye oppdagelser og endringer i kunststartene, gjerne slike som danner en motsats til de rådende. Ser vi utover i verden i dag, vil vi oppdage at slike alternative virksomheter springer opp overalt og på de mest utenkelige steder. Den seneste fase tok til allerede like etter siste verdenskrig, på slutten av 1940-tallet, blomstret kraftig opp i slutten av 1960-tallet og har siden 1980-tallet organisert seg mindre spektakulært men med betydelig tyngde og utbredelse frem til i dag. Det er nu blitt så omfattende at den konservative uroen i det bestående definitivt er forståelig.

Mest synlige er nok alle de grønne bevegelsene, de som kjemper for økosystemet, for naturen vi er avhengige av og for

begrensning av den negative miljø- og klimautviklingen. De er overalt med store og synlige protestaksjoner og de når gjennom med ujevne mellomrom. De er en positiv motvekt til hensynsløs produksjonsindustri, men er samtidig overveiende antroposentriske, menneske-orienterte. Under disse bevegelsene vokser en ny trend frem, den dyp-økologiske som er inspirert av den norske filosof Arne Dekke Eide Næss (1912-2009), og som setter mennesket inn i dets naturlige sammenheng som en *del av* økosystemet. På bakgrunn av dette er det verd å notere seg at Ecuador som det første land i verden har kodifisert naturens rettigheter i sin grunnlov.

Like viktig er menneskerettighets- og pressefrihetsbevegelsene. I en verden som stadig domineres av de klassiske maktkonstellasjonene, finansinteresser, storkorporasjoner og marionettene i politikken, er deres virksomhet av enorm betydning. Disse organisasjonene er ikke bare viktige, de er også med fare for sine medlemmer, svært synlige. Dermed er de ofte utsatt for maktovergrep, iblant drap. Gravende journalister, revolusjonerende tenkere og ledere av protestbevegelser er kontinuerlig og overalt i skuddlinjen. Den konservative reaksjon rygger inn i fortiden med undertrykkelse og våpen i hånd, slik vi i dag, rundt 2020, ser i blant annet Ungarn, Polen og USA.

Mindre synlige grasrotbevegelser har kanskje ennu større betydning. Når områder i verden trues av store internasjonale korporasjoner, for eksempel slike som Monsanto, som vil legge beslag på dyrkbare arealer, slår småbøndene seg sammen i kooperativer og nekter dem adgang, slik som i deler av India. Dette fører iblant til vold, drap og undertrykking fra kjøpte myndigheter, men det ender stadig oftere med å bli synliggjort og de små vinner iblant slagene til slutt. Det samme skjer når eiere av fabrikker og industriforetak ønsker å nedlegge virksomheten eller flytte den til land med lavere lønninger og mindre restriksjoner og reguleringer som

beskytter arbeiderene. De ansatte overtar virksomheten og driver den videre kooperativt og med tilstrekkelig lønnsomhet til at det tjener både dem selv og lokalsamfunnet. La meg trekke frem noen eksempler på dette og diverse andre ting som skjer i verden uten at vi hører så meget om det, men som bidrar til uroen i det etablerte. Jeg skal komme tilbake til hvorledes dette knytter an til hovedtema.

Vi har i de senere år hørt om borgerlønn. Det innebærer at alle mennesker får fast utbetalt en månedlig grunnlønn som borger uansett alder og uansett om man arbeider eller ikke. Pengene hentes blant annet fra overskuddet i virksomheter og korporasjoner og reduserer slik samtidig profittnivået. Arbeidslønn kommer i tillegg for de som arbeider. Idéen har sin opprinnelse tidlig på 1980-tallet og er først fremmet av den belgiske sosiologen og samfunnsfilosofen Philippe van Parijs (f. 1951) med stiftelsen av Basic Income European Network (BIEN) i 1986. Universelt gjennomført, vil prinsippet gjøre slutt på fattigdom og redusere kriminalitet og helseproblemer og en rekke andre samfunnsproblemer. Sosial rettferdighet er et grunnlag for fred. Tanken har vært effektivt fortiet i snart et halvt århundre! Finland og Sveits er i dag to land som ser seriøst på dette og i Finland er støtten etter en opinionsundersøkelse på 69%. Denne tankegangen hviler til en viss grad på en forestilling som har sin rot i urfolks syn på ressurser, nemlig at de er et felleseie for alle mennesker, ikke bare innenfor nasjonene, men internasjonalt. Det innebærer grenseriving.

Det pågår flere steder i verden bevegelse for å sikre felleseie til naturressursene. I dag legger store korporasjoner beslag på slike ressurser, betaler de som utvinner dem luselønn, snyter statene for skatteinntekter og soper inn profitt til selskapenes aksjonærer. Dette har gått så langt at de også har privatisert naturlige vannkilder for å selge vannet på flasker. Det har ført til at befolkningen som før hadde fri

tilgang til vannet ikke lenger får det og må kjøpe det. I Bolivia ble selskapene kastet ut av landet og det ble besluttet at vannet var nasjonens felleseie. Island gjennomførte for noen år siden en undersøkelse som viste over 80% oppslutning for felleseie. I Irland pågår sterke protester mot forsøk på å privatisere og prissette vann. Adgang til rent vann som en gave fra naturen, er i ferd med å bli definert som en menneskerettighet. Denne tankegang griper om seg også når det gjelder alle andre ressurser. Utbyttet fra utvinningen av felleseide ressurser skal komme folket til gode mens de som utfører jobben skal tjene rimelig på det. Et eventuelt overskudd kan anvendes til å dekke videre utvikling av fellesnyttig virksomhet og som sagt sosialt utjevne borgerlønn.

Et annet betydelig problem i dag er overproduksjon, ofte av varer det ikke er reelt behov for. Problemet ble tatt opp allerede i 1880 av den fransk-cubanske revolusjonære forfatteren Paul Lafargue (1842-1911) i hans berømte skrift «Le droit à la paresse»; retten til dovenskap. Lafargue viser hvorledes mennesker som krever 'retten til arbeid' faktisk selger seg selv som lønns-slaver. Dersom vi skulle produsere varer utelukkende ut fra reelle behov, ville tid brukt til arbeid gå ned til rundt 3-4 timer fem dager i uken. Det er de profitt-drivende kreftene som presser opp produksjonen. Dermed mister menneskene tid og krefter som kunne vært tilbragt med familie og venner, anvendt til deltagelse i sosiale og kulturelle aktiviteter, til lesing og læring og tjent deres utvikling og mulighet til dypere, bevisst kontakt med livet, til indre søken og bevissthetseksplorasjon.

Det er ingen tvil om at reduksjon av produksjon til det nødvendige ville skape et helt nytt samfunn med mindre konkurranse og reduserte uttak av naturressurser med følgelig reduserte avfallsmengder og forurensning. Det ville gi menneskene mer tid for hverandre, mer tid til å erfare den

verden de er en del av og betydelig større rom for kreativ og kulturell virksomhet. Lafargue nevner allerede for 140 år siden problemet med produksjon med planlagt redusert holdbarhet. Profittjakt og skjevfordeling er en ødeleggende, dødelig miks.

Jeg nevnte jordbrukskooperativer som en motvekt til den stadig mer omfattende agroindustrien. Kooperativene er uttrykk for den mer feminine understrøm basert på samarbeide i stedet for konkurranse. Det er intet som tilsier at konkurranse er det eneste som driver ting fremover. Forskning viser at samarbeide faktisk er langt mer fruktbart. Kooperativer både i landbruk og i produksjonsindustri griper om seg. De er stort sett lokale, i småskala, men bidrar til lokalsamfunnene og motvirker flukten til byenes slum.

I Mumbai i India, startet tre organisasjoner blant slumbefolkningen en rekke initiativer for å sikre tilgang til vann, elektrisitet og andre nødvendigheter. Dette utviklet seg til en nasjonal, dernest internasjonal bevegelse der slumbefolkningen i byer på alle kontinenter nu deltar og utveksler informasjon og strategier til forbedring av egne leveforhold. Samlet representerer dette på flere måter en revolusjonerende vekst i felles bevissthet samtidig med at det utfordrer det bestående. De reaksjonære kreftene er tett forbundet med de besittende, rike lag i samfunnet fordi deres dominans og privilegerte posisjon trues når ingen lenger er fattige og utrygge, ikke lenger er avhengige av å selge sin kropp og arbeidskraft, men står på eget grunnlag med evne til å drive frem og leve av egen virksomhet.

Det er i dag fullt mulig å snu utviklingen. Det krever avskjedigelse av stort sett hele den politiske klasse, konfiskering av privatiserte fellesgoder og en tydelig endring av fokus, et fokus kun få har innsett betydningen av i dag. Det nye fokus må bygge på innsikten om at vi er *én*

menneskehet der hvert enkelt individ har en egen rett til et verdig liv. Dette må trenge inn i felles-bevisstheten som vekst. Det vil kreve mot å rive sperringene, legge ned våpnene og begynne å fordele godene fra vår felleseide klode til alle menneskers beste. En høyere bevisst-het må vokse frem. Alternativet er gitt.

Når jeg beskriver dette som en vekst i felles bevissthet, er det en realitet. Den konservative, egennyttige tenkemåte som i de seneste århundrer har hatt regien i menneskenes samfunn og dominert utviklingen, henter sitt grunnlag på et snevert individualisert bevissthetsnivå. Det enkelte fragment ser ikke sin sammenheng med helheten, søker trygghet ved materiell forankring og en tilpasset ideologi der egoet står i midten. En slik egosentrert levemåte eier intet når det kommer til stykket. Det er et kjent uttrykk at likskjorten ikke har lommer, men for den som tror alt ender når de iføres denne skjorten, spiller det ingen rolle, for de er kun opptatt av sitt herværende. Livet er større, menneskene ett, deres virke ett. Det erkjennes gjennom felles innsatser og fellesskap. Det er derfor verd å vise til noen flere interessante utviklinger i tiden, noen med foreløpig stygge baksider.

Mange tusen lokale, kooperative og felleseide virksomheter drives i dag rundt i hele verden, også midt i hjertet av de kapitalistiske samfunn i Europa og Nord-Amerika. De utvikler seg raskt som en reaksjon på det vi ser i blant annet Mexico og India. Samtidig har NAFTA-avtalen mellom Mexico, USA og Canada ført til at titusenvis av mexicanske bønder har måttet forlate gård og grunn. De er blitt en betydelig del av dagens strøm av innvandrere til USA og deltagere i de brutale narkotikakartellene. Det er et uunngåelig tilbakeslag.

I India har Monsanto kommet til med genmodifisert GMO-korn. Det har økt bøndernes kostnader til såkorn og redusert avlingene. Mer enn 120 000 indiske bønder har tatt

sitt eget liv fordi livsgrunnlaget deres er blitt borte. Agrobusinessen kjøper dernest opp landet deres for en slikk og ingenting. I USA er det stort press på for å forby bøndene å spare eget korn til såkorn for neste år, en årtusener lang naturlig landbruks-tradisjon som har sikret bøndenes uavhengighet. Likevel, lokale initiativer vinner frem. I Spania har Balearene (Mallorca, Menorca og Ibiza) erklært seg som GMO-fri sone. Det gjør stadig flere regioner og hele land, blant annet Russland og Madagaskar. Konsumentene taler. I Etiopia tapte Starbucks overfor kaffebøndene i en merkevare-sak. De lokale kaffe produsentene, ofte småplantasjer, vant sin rett og dermed retten til sin inntekt, sitt levebrød, fra kaffen. Dog viser det faktum at en slik sak i det hele tatt var nødvendig hvorledes store penger prøver å invadere og profitere uansett hva det koster andre.

I forhold til bevissthet, er de store korporasjonene i likhet med de fleste organisasjoner og organiserte virksomheter fanget i et bestemt tankesett. Det er ikke lenger individene som leder disse korporasjonene som styrer virksomheten, men et tankesett som har satt seg, en ideologi som lever sitt eget liv, eier sin egen egregor slik det også eier de styrende individene. Ideologien er utviklet av tenkere og økonomer over lang tid og virker som et mantra på virksomhetsledelsen. Den blir overindividuell og taper slik kontakten med både seg selv og menneskelige og sosiale konsekvenser av virksomheten. Lederne taper vidsynet og har kun øye for bunnlinjen og profitten.

Storkorporasjonene prøver seg via politikken. De skyver politikerne foran seg for å inngå lønnsomme internasjonale handelsavtaler og avtaler som sikrer markeder for dumping av alt fra livsfarlige medisiner til giftige tåtesmokker og utrangert elektronikk. Det skjer i dyp hemmelighet og fullstendig uten pressdekning, men iblant lekkes dokumenter, og de går på nederlag. Under toppmøtet mellom EU og

Afrika i Lisboa i 2007, svarte de afrikanske landene blankt nei til å inngå avtaler som ikke ville tjene deres utvikling.

Urbefolkningene i verden er de mest utsatte når det kommer til konfrontasjon med store internasjonale korporasjoner og tilknyttet politisk makt. De deporteres fra sine områder hvor de har bodd i flere tusen år i balanse med naturen. De som ikke flytter seg frivillig svindles med fingerte avtaler eller militære styrker sendes inn for å jage eller utrydde dem. Det er eksempler på grove overgrep og drap på hundrevis av mennesker, kvinner og barn inkludert i blant annet Brazil og Indonesia. Derfor har urbefolkningene rundt i verden samlet seg og organisert seg. Det var et gjennombrudd da FN godkjente Deklarasjonen om Urbefolknings Rettigheter i 2007. Kun fire land stemte imot: USA, Storbritannia, Australia og New Zealand! Er ikke dette land som kaller seg demokratiske og står frem som forkjempere for frihet og rettigheter? Det er nærliggende å trekke parallell til kvinnekampen og spørre hvilke interesser denne deklarasjonen truer.

Gjeld er et fenomen vi kjenner godt som individer. Individuell gjeld er et viktig element i staters egne befolkningskontroll fordi den skaper tilstrekkelig individuell usikkerhet til at den kan tjene som hundehalsbånd og disiplinere samfunnsborgerne. Dette er svært effektivt i moderne samfunn som vårt såkalte demokrati, der materiell prestisje betyr alt og det å falle i det sosiale hierarki er en personlig katastrofe. Slik blir gjeld en garanti for myndighetenes fortsatte befolkningskontroll. Her ser vi også en årsak til myndigheters motstand mot borgerlønn.

Også nasjoner kjenner til gjeld, for nesten alle har det. Gjeld binder, og ofte trellbinder den. Opp gjennom årene etter siste verdenskrig da de tidligere koloniene frigjorde seg, satt de store nasjonene i gang en offensiv for fortsatt å bevare

tilgangen til billige råvarer. De sendte inn 'eksperter' for å hjelpe de nye statene, og ved en blanding av korrupsjon, økonomisk press og maktbruk, fingerte statskupp og politikerdrap, påtvang de dem store utviklingsprosjekter som satt dem i gjeld til 'giverlandet', gjerne USA eller en av de tidligere kolonimaktene, samt små rike land som Norge som faktisk gjør netto fortjeneste på den såkalte u-hjelpen. Dette har *hindret* landenes utvikling og samtidig sikret vesten velstand og korporasjonene enorm profitt.

De faktiske forhold har begynt å komme frem i lyset og de såkalte utviklingslandene gjør motstand mot ugunstige avtaler, mot press fra IMF og Verdensbanken. Ecuador har igjen gått i spissen for en ny trend. Der opprettet de en nasjonal gjeldsrevisjons-institusjon, som konkluderte med at en betydelig del av landets gjeld er urettmessig påført, at kostnadene med nedbetaling og renter langt overskred selve gjeldssummen. Som en konsekvens av dette har landet sagt nei til å betale ned en betydelig del av gjelden. Andre land følger etter.

Den kjente tyske samfunnsøkonomen Ernst Friedrich Schumacher (1911-1977) har vendt seg til buddhistisk økonomisk tenkning. I sin meget omtalte bok «Small is beautiful» fra 1973, skriver han blant annet at «... *the Buddhist sees the essence of civilization not in a multiplication of wants but in the purification of human character*». Videre peker han på *The Middle Way* og fortsetter i klart språk: «*It is not wealth that stands in the way of liberation but the attachment to wealth; not the enjoyment of pleasurable things but the craving for them. The keynote of Buddhist economics, therefore, is simplicity and non-violence*». Scumacher løfter med dette hånden og sier at vår syke vestlig-materialistiske ideologi må reformeres. Han tar til orde for mindre økonomiske enheter, mindre virksomheter, mindre profittjag. Han legger med andre ord opp det økonomiske aspekt av et nødvendig

paradigmeskifte i tråd med det som er beskrevet over som en utvikling i den transpersonlige bevissthet.

Helt på linje med Lafargue og Schumacher finner vi den franske økonom og filosof Serge Latouche (f. 1940) som i sin «Petit traité de la décroissance sereine» i 2007 påpeker behovet for å legge det hypnotiske forhold til vekst i brutto nasjonalprodukt (BNP) til side. Han fremmer en økonomisk tenkning som ikke sikter på vekst, men er økologisk bærekraftig. Slik tenkning innebærer et skarpt brudd med dagens, men er med å etablere et helt nødvendig skifte. Sett fra det nivå jeg sikter på her, dreier det seg også om en utvidelse av bevissthet. Den individuelle, fragmenterte bevissthet må på et visst nivå komme til erkjennelse av det transpersonlige, av sammenhenger som ikke fremtrer med tydelighet så lenge vi oppfatter oss som alenestående individer stilt overfor krav om å fremme oss selv for å overleve i alles kamp mot alle. Det er her det feminine samarbeidsaspekt kommer til unnsetning. Dagens yngre protestgenerasjon kan bære dette frem og skape endringen.

Den tradisjonelle økonomiske politikken manglende evne til å takle grunnleggende problemer har ført til betydelig utprøving av nye metoder på lokalt plan rundt om i hele verden. Nye bevegelser skaper kooperative, ivaretagende og samfunnsutviklende økonomier som er økologisk bærekraftige og sosialt ansvarlige. Noen etablerer også sin egen lokale valuta. Spørsmål om eierskapsrettigheter underkastes ny demokratiserende tenkning. Langsiktighet overtar for kortsiktige motiver.

Forskyvning av makt fra sentrale til lokale nivåer gjennomføres i enkelte land. Det stilles grunnleggende spørsmål om kapitalmakten og korrupsjon avdekkes stadig oftere. Kultur fra alle himmelstrøk, musikk, dans, bildende kunst, litteratur, utveksles på kryss og tvers av lande-

grensene. Vold og krig vinner stadig mindre støtte, uansett årsak. Styring av samfunn og virksomheter i en hierarkisk, maktbasert ovenfra-og-ned modell taper terreng og erstattes av flatere modeller med distribuert makt og innflydelse.

Det ligger dypt i menneskets fellesbevissthet at det egentlig ikke finnes grenser mellom mennesker, kun begrensninger i denne innsikten. Begrensningene rammer inn et ego og med ego som sentrum vokser egoismen frem. Når noen vil ha mer enn sin rettmessige del av verdens goder og samler opp rundt seg til skade og tap for andre, kommer også behovet for å verne om det stjålne. Gjerder med alarmsystemer kommer opp i nabolaget, grenser etableres av nasjoner som stjeler og profiterer på andre nasjoners ressursrikdom.

Kravet om evig vekst har sin rot her. Vi skal derfor lytte til de tanker om *negativ* vekst Serge Latouche lanserte, ikke bare redusert krav om vekst i BNP som hele vår økonomiske tenkning til nu har vært basert på, men reell vekstreduksjon til mindre enn null. Dette oppnås ifølge ham ikke minst ved å redusere presset på produksjon og handel med varer basert på skapte og fiktive behov. Det innebærer et bevisst ønske og vilje til å klare seg med mindre, redusere sine materielle krav. Som mennesker har vi behov for å forstå de kreftene som dominerer i verden og tilpasse våre holdninger på grunnlag av denne forståelse. Det handler om å erkjenne på hvilken måte våre holdninger støtter eller motvirker disse forskjellige kreftene, om vi bidrar til elendighet eller til positiv utvikling i mellommenneskelige relasjoner gjennom konstruktive handlinger.

Mennesket har blandet seg inn i evolusjonsprosessen på jorden på en måte som praktisk talt ikke lar seg reversere og har derfor et tungt ansvar for følgene. Av den grunn er det nødvendig å ta til seg den visdom som kreves for å innrette

seg riktig til prosessens videre gang. Det handler ikke om frihet så lenge våre handlinger i dag reduserer våre fremtidige handlingsalternativer, altså øker ufriheten, men om å finne sin rette plass i de store sammenhengene vi ingeniører kan flykte fra. Konsekvensene av våre handlinger på dette nivå innhenter oss, gode som dårlige, hva enn vi måtte tro. Så lenge vi fysisk lever er vi en del av denne helheten og vil høste følgene av våre innsiktsløse handlinger. Vår tid har fått tilnavnet *antropocen* fordi menneskets avtrykk i naturen er i dimensjon med en hel geologisk periode. Det er et åpent spørsmål om den også betegner menneskets fall.

Basert på moderne vitenskap har vi en tendens til å se den fysiske, objektive natur som den eneste virkelige. Derfor handler vi som var vi verdens herrer. Vi tror vi vet, men våre verdianskuelser er utilstrekkelige når den virkelige verden møter oss ublidt. Vi ser ikke konsekvensrekkene fordi vi mangler den totale oversikt. Vår intellektuelle objektivitet kan tjene oss i forhold til å finne ut av alt mulig uten at vi egentlig er i stand til å begripe noe som helst.

Moderne mennesker ser med to øyne. Det er grunnlaget for våre empiriske observasjoner. Det 'tredje øyet' er som limt igjen, det som har evnen til å se spirituelt, kaste et klart lys på underliggende sammenhenger. Det tredje øyet ser meningssammenhenger og gir erkjennelse av at verden også *føler*. Våre to blanke øyne gir oss kun overflater, ikke et dypt blikk på tingenes indre sammenhenger og levende liv. Vi må lære å kombinere handling med kontemplasjon, se og tenke med følelse. Å være er langt mer en spirituell enn det er en intellektuell erfaring. Videre er det kun gjennom følelse vi kan knytte det personlige til dypere og mer innsiktsfull væren og sammenheng med verden.

Forståelsen av menneskets virke fremkommer best når blikket flyttes fra det objektivt konkrete til det symbolske

plan. Viten og væren må transcendere det individuelle for å nå høyere bevissthet. Individet er for lite til å romme alt om det ikke knytter sitt lokale bevissthetsfragment til det individoverskridende, transcendentale. Her skues sammenhenger hinsides det partikulære. Blikket må rettes mot det universelle *gjennom* det partikulære. Slik observasjonen av en partikkel gir adgang til oversikt over partikkelfysikken, nås høyere innsikter ved å gå gjennom seg selv og åpne opp for individoverskridende helheter. Da oppfattes en ny virkelighet som er sammenflettingen av det man *vet* med det man *er*. Mennesket kan ikke sette seg over de kosmiske lover og heller ikke skille seg fra en virkelighet som er udelelig. Da ødelegger det seg selv.

Den canadiske samfunnsforskeren Peter Russell (f. 1946) ga i en samtale med Ervin László og Stanislav Grof uttrykk for at vi er inne i en bevissthetskrise. Det innebærer at det ikke er tilstrekkelig å redde regnskog, redusere CO₂ utslippene, kontrollere finansverdenen og rydde opp i politiske maktstrukturer. Vi må fullstendig endre vår ego-sentriske, materialistiske bevissthet som ligger til grunn for de aktuelle menneskelige og menneskeskapte problemene. I denne samtalen pekte Grof på gamle, tradisjonelle kulturer som jevnlig forbinder seg med andre bevissthetstilstander både som individer og i sosiale seremonier, og slik erfarer identifikasjon og dyp forbindelse med andre mennesker, dyr, natur og kosmos. De møter arketyperne og mytene som de realiteter de er og integrerer erfaringene og observasjonene i sitt verdenssyn. Dette verdenssyn er både rikere og mer helhetlig enn det vår vestlig-moderne kultur forholder seg til, men det er ikke uoppnåelig for moderne mennesker å tilegne seg det samme innsynet i verdens sammenhenger. Det skal sies at mange også har gjort det og, dessverre, havnet i periferien av det moderne samfunn. Det er behov for, i tråd med Peter Russells syn, at de ikke forblir periferi.

László viste også i denne samtale til at menneskets predikament er å kunne stille spørsmålet om hva som er den ultimate sannhet uten å kunne besvare det: «*For we cannot see the world except through our perceptions and interpretations – we have access only to our mappings, and not to pristine reality*». Det at mennesket besitter en refleksiv bevissthet, en bevissthet om å være bevisst, er ifølge László en åpning mot en helt ny dimensjon av erfaringer.

Mennesket må vite hva og hvem det er for å forstå sin egen mening og derigjennom forstå sine medmenneskers mening og meningen med mennesket plass i naturen og universet. Innsikten om dette kan aldri bli fullstendig, men den er grunnlaget for ekte respekt for sine medmennesker og medskapninger på jorden. Det er utilstrekkelig å gå i en kirke, synagoge, moske eller tempel og be og legge alt i guddommens hender. Det problematiske med religion er dens dogmatikk, de merkestener teologien har etablert som ramme. Den virker som et stengsel mot høyere innsikter, begrenser og lammer den troendes individuelle utvikling av nødvendige evner. Derfor er et gjennomgripende skifte i det religiøse bevissthetsnivå nødvendig. Utviklingen må også frembringe et avgjørende paradigmeskifte innen både vitenskap, filosofi og kunst, men det er fremfor alt nødvendig at skiftet slår massivt gjennom i forhold til religion og politikk, i alle maktstrukturene. Kartet over virkeligheten må revideres i tråd med høyere erkjennelse. Virkelig viten, gnosis, overgår enhver tro og all vitenskapelig kunnskap ved at den inngår i alt man er og gjør. Den er aldri fraværende, men sjelden erkjent, oftest fortrenget. Vår tids tendenser som murrer i undergrunnen, må slå gjennom og skape den mest nødvendige revolusjon i menneskehetens historie. Mennesket må forstå hva det er.

Sokrates stilte spørsmål om hva mennesket er, hva hensikten med livet er. Platon anså mennesket for å være en skapning på stadig leting etter seg selv, et vesen på jakt etter

mening. Aristoteles anså at det å være menneske er noe som krever stadig øvelse. Menneskesinnet inneholder noe kvalitativt som ikke kan objektiviseres og som unndrar seg vitenskapelig observasjon. Psykologien og nevrologien skraper kun i overflaten med sine forskjellige teknikker.

Dette er noen av de tendenser vi ser på makroplan i dagens utvikling. Jeg kunne fortsatt, men nu skal jeg kun påpeke at det er en dimensjon til vi skal notere oss; informasjon. I de deler av verden der det ikke er direkte sensur, er dagens korporative presse styrt av eierinteresser som hovedsakelig er opptatt av bunnlinje og profitt. Det innebærer at viktige temaer som de her nevnte ikke får pressedeckning. Det er en form for indirekte, fortiet sensur i vår vestlige presse, men også den møter nu tung motstand gjennom alternativ presse, internett og varslere. Vi kjenner Thomas Andrews Drake (f. 1957), Chelsea Manning (f. 1987), Julian Paul Hawkins Assange (f. 1971), Edward Joseph Snowden (f. 1983), Wikileaks, Bellingcat, ATTAC og hackergruppen Anonymous. Det kommer flere og vi trenger dem. De er uttrykk for et nytt paradigme på informasjonssiden, for transparens, et opplyst demokrati og et langt mer overgripende bevisst samfunn. Det er et kjent ordtak at den som taler sannhet til makten snart ender i lenker eller i en tidlig grav. Eksemplene er talløse og de ovennevnte viser kun at det samme gjelder selv i samfunn som kaller seg åpne, liberale og demokratiske.

Informasjon både emanerer fra og absorberes i bevisstheten. Det er en prosess som i dag ligger under striden mellom en begrenset bevissthet som klamrer seg til det kjente og en som søker utvikling og tar opp i seg nye dimensjoner av erkjennelse og innsikt. Noe åpner seg i menneskets bevissthetsområde som en høyere frihet, men som sagt, det må trenge inn i og overta politikken og maktstrukturene. Det er først da et nytt paradigme får samfunnsmessig feste.

Den alminnelige menneskelige oppfatning av frihet er basert på illusjoner om handlefrihet og politisk frihet innenfor gitte rammer, rammer som i likhet med politiske valg nettopp begrenser friheten. Det er slik at mennesker som lever i et samfunn må begrense sin egen frihet der den truer med å begrense andres. Grunnlaget for den alminnelige frihetsoppfatning er det fysiske individ omgitt av en fysisk verden der målet synes å være å oppnå maksimal frihet for seg selv ved å akkumulere makt og ressurser rundt sitt ego. Det er dette som er fellen. Negative maktpersoner, hvis fremste egenskap er selvbekreftelse gjennom begrensning av andre, feller seg selv. Friheten ligger der egoet *ikke* er. Den positive maktperson søker kontroll med *seg selv* og oppnår slik en indre, personlig kraft som andre søker til. Det er en helt annen form for makt.

Michel de Montaigne påpeker, ikke ulik Cyril Scott, idiotien i et liv som styres av regler og disiplin, her forstått som regler og disiplin pådyttet utenfra, ikke selvdisciplin. Selvdisciplin har alene med respekten for seg selv å gjøre. Den fører umiddelbart til respekt for andre og for omverdenen, og er dermed det viktigste virkemiddel i forhold til å oppnå maksimal frihet uten å innskrenke andres. I denne sammenheng er det verd å notere seg at de Montaigne så, som nevnt, seg selv som bare et forsøk på å være menneske, og ut fra mitt syn, er det å gjøre et slikt forsøk alene noe som skiller et individ fra massen som lever fra dag til dag i uvitenhet om hva det er fullt og helt å være et menneske og derfor bedriver selvflukt. Slik innsiktsløs selvflukt fører uunngåelig til at individet fanges i nettopp pådyttet disiplin og kontroll under like innsiktsløse myndigheter, som stort sett er sammensatt av maktpersoner av den negative typen i form av politiske og byråkratiske strebere. Med den engelske filosof og forfatter av «Leviathan» fra 1651, Thomas Hobbes (1588-1679) ord, betyr dette at kontroll erstatter tillit. Det leder til min begrunnelse fordi tillit kun utvikles mellom mennesker som vet hva det er

å være menneske eller som de Montaigne, i det minste gjør et forsøk.

Vi er kroppen vår og vi erfarer verden gjennom den. Vår egen kropp er subjekt, alle andre kropper er objekter. Den fysiske adskillelse får oss til å overse hvor sammenbundne vi er. På psykologisk og mentalt nivå erkjenner vi gjerne at vi utgjør fellesskap, men det er gjerne først når vi selv trenger fellesskapet. Dog er det først når vi trenger inn i den felles, transpersonlige bevissthetssfære at vi fatter i hvor stor grad vi faktisk er ett, omtrent som bladene på en stor ek.

Det som driver mennesker til å søke makt over andre, er at de slik kan tilrane seg mer enn sin rettmessige andel av livets goder, spesielt de materielle. Det innebærer å frata andre noe, iblant hele deres andel. Det er tyveri, ran, ofte indirekte drap. I makroformat er historien sterkt preget av denne form for makt, slik kolonimakter og slavedrivere har voldtatt andre land og stjålet andre folks jord og liv. Det tragiske er at det fortsetter.

Vi kan ikke lenger akseptere at politikere manipulerer befolkningen og utøver makt over den. De er satt til å *tjene* befolkningen, ikke regjere, styre, misbruke og mishandle den. Vi kan ikke lenger akseptere at et en gruppe på mindre enn én prosent av verdens befolkning trellbinder de svakeste og fattigste for å øke egen formue og samtidig ødelegger jorden for fremtidige generasjoner.

De negative konsekvenser av storkorporasjonenes profittfilosofi går nu så hardt ut over både natur og mennesker at det ikke kan fortsette. Vi har menneskeskapte klimaendringer, en økonomi i ubalanse og en verden med flere slaver enn noen gang før i historien. Vi ser fattigdom, sult, vold og krig, hver dag, år etter år, mens verdens våpenindustri profiterer og forbruker mere ressurser enn det

skal til for å bringe mat og helse til alle mennesker på jorden. Storkapitalen styrer det hele og holder politikerne i nakken med både korrupsjon, også kalt lobbying, og andre maktmidler. Demokrati og politiske prosesser manipuleres og det holdes kvelertak på den gravende presse. Demokratiet det skrytes av i mange vestlige land er en myte. Valg alene er ikke et bevis på demokrati. Befolkningen må være opplyst og ha sann informasjon for at et faktisk demokrati skal være mulig.

Politikere, med støtte av korporasjonseide medier, fører befolkningen med alternative sannheter, løgner som sår splid og virkelighetsfordreie myter, alt for å beholde makten og de fordeler den bringer. Videre fokuserer mediene på fiendskap, strid, vold og katastrofer for oppmerksomhets skyld, en oppmerksomhet på det negative og sensasjonelle. Uten moralsk sideblikk til hvorledes det påvirker folk, nøres det opp under en pervers form for massevoyeurisme der andres lidelse og ulykke stilles til skue. Denne type oppmerksomhet fester inntrykk i bevisstheten som synker inn og virker depressivt. Den er årsak til sosial pessimisme. Motsatsen er å vie slike forhold minimal oppmerksomhet, slik også løgnaktige politikere ikke bør stå uimotsagte på scenen. Det vil ta kraften fra alt som nærer seg på oppmerksomhet og kollektivt utvikle etisk styrke på transpersonlig nivå.

Når individer i egenskap av de bevissthetsfragmenter de er, tar til seg maktens falske budskap, lar seg styre og i tillegg ledes til strid om begrensede materielle goder i dette avgrensede livet, tydeliggjør det at de er selvbegrensende og opererer på et lavt nivå og uten dypere innsikt i de sammenhenger de faktisk befinner seg i. Det er materienivået som driver dem og ikke omvendt. Illusjonene har grepet på både det mentale og det psykiske og lidelse følger. At legemets behov dekkes er en nødvendighet, men alt utover dette, slik vår tids materialisme kommer til uttrykk, er kilde til lidelse, også midt i overflod.

I vår verden ser vi mye strid og lidelse. Den er et resultat av at de individuelle bevisstheter, som de fragmenter de er, ikke rekker ut over seg selv, men forholder seg til den fysiske verden og verdier satt på gjenstander snarere enn på medmennesker. Det er denne mangelen på kontakt både med andre mennesker, andre fragmenter, og det som overskrider eget fragment, det at vi kun forholder oss til den våkne, psykiske og mentalt kognitive dagsbevissthet, som leder til menneskelig lidelse. Selv dagdrømmer er drømmer om ting og status man begjærer. Nattens drømmer avvises selv om de gir viktige tegn. Løsningen på denne lidelse er aggresjon, depresjon og ofte bedøvelse i form av piller, alkohol og dop, og ikke minst et jag etter oppmerksomhet rettet mot ens eget lille ego. Det virker som anestesi på vissheten om at noe viktig mangler i livet.

Denne mangelen finnes det på kollektivt nivå også andre bedøvelsesmidler mot. Et slikt er å danne en forestilling om egen unikhet, eller i religiøs forstand renhet. Forestillinger om renhet finnes spesielt i hinduismen og jødedommen. Slike forestillinger animerte nazismen og driver i dag zionismen med krav om en ren jødisk rase og eget gudegitt territorium. Renhetsideologien kom tidlig til uttrykk blant boerne i Syd Afrika da de erklærte seg selv som Guds utvalgte folk, et argument for å innføre apartheid, adskilthet. Dette førte videre til det anglosaksisk dominerte USAs raseskillepolitikk, som er i full parallell til Israel i dag.

Nasjoner vil etter en tid utvikle 'personligheter' på samme måte som store selskaper og organisasjoner gjennom sin egregor. Ser vi til dagens USA, ser vi en ungdom som ennå ikke har utviklet sin frontallapp, en liten villstyring som har ranet folk i de mørke bakgatene og tilegnet seg et våpenarsenal han ikke er moden for å håndtere. En annen nasjon, som ennå ikke har kommet ut av sparkebuksene ser vi i dagens Israel. Selv om den jødiske kulturen er både dyp og

rik, er nasjonen bare et barn, et barn som til dels har vokst opp i et farlig miljø, Nazi-tyskland, og i dag gjentar de samme handlingene, omtrent som et barn som er vokst opp i vold, selv blir voldelig.

Den amerikanske nasjon har kun et par hundre år på baken og er egentlig et europeisk importfenomen, slik stort sett alle nasjoner på den vestlige halvkule er. Det er de verste utskuddene av anglosaksisk og hispanisk råskap som invaderte det amerikanske kontinent og ødela de rike og unike kulturene som hvilte på et par tusen års utvikling. Sammenlignet med kulturer som den kinesiske, russiske, indiske, arabiske, franske eller etiopiske som hviler på flere tusen år uavbrutt kulturutvikling, fremstår USA som praktisk talt uten kulturell utvikling. Den nord-amerikanske føderasjonen er bygget på vold mot de svake, ran av verdier og territorier og i dag er landet ikke stort nok fordi mentaliteten er uendret og kulturen underutviklet.

Helt siden de europeiske stormakter, spesielt England, Frankrike, Holland, Spania og Portugal begynte sine erobringer rundt om i verden og med vold og våpenmakt etablerte kolonier hvor andre sivilisasjoner blomstret, har vesteuropeisk, senere også tysk, dernest amerikansk, erobrertrang, maktbruk og grådighet dominert verdensutviklingen.

De seneste par hundre år har vært spesielt brutale. Jakten på råvarer til utvikling av vestlig industri og produksjon har vært hemningsløs. I dag ser vi dette som egen oljeavhengighet og korporativt profittjag. Praktisk talt enhver krigshandling og utallige statskupp og politiske drap iverksatt av vestlige stormakter siden 1893, da USA annekterte det selvstendige monarkiet Hawaii for amerikanske sukkerprodusenter, og i 1956 sammen med britene veltet det demokratisk valgte styret i Iran for oljeselskapene,

frem til i dag med Somalia, Afghanistan, Irak, Libya, Congo, Chile, Venezuela med flere, handler om tilgang til olje og forestilt viktige mineraler, nu stadig mere også om kontroll med vann, hav, havbunn og jordbruksarealer. Her er også Kina kommet på banen. Det er verd å notere seg at den nylig oppståtte krigen i Ukraina i betydelig grad dreier seg om et amerikansk ønske om ikke bare å omringe Russland militært, men også et korporativt ønske om å dominere kornproduksjonen i landet. Ukraina har vært et amerikansk prosjekt siden før 2000. Sannheten skjules av konstruerte narrativer.

Mennesket er som nevnt et fortellende vesen. Det har fortalt og videreformidlet legender, myter og eventyr til alle tider. Det betyr at mennesket også er et lyttende vesen som har stor evne til å ta til seg fortellinger. I dag har tv-skjermen overtatt fortellerrollen og fortellingene som formidles derfra er alt fra innholdsløse, konstruerte drama i serieform til politisk løgn og reklame for produkter ingen har behov for.

Denne egenskapen ved mennesket, samt dets tapte evne til kritisk tenkning utnyttet på en utspekulert måte i produksjonen av religio-politiske narrativer. I de seneste år er det inntruffet tre insidenter som tydeliggjør anvendelsen av narrativer som antydnet over. Det er covid-pandemien, krigen i Ukraina og angrepet på Gaza.

Den dødelige effekten av covid-influenzaen ble raskt løftet frem og dramatisert. Dermed ble det tid for et egnet narrativ der politikere sto radet opp med fortellingen alle skulle tro. Det oppsto stedvis panikk og et enormt press for å få frem en vaksine, selv om dette viruset ikke var mer dødelig enn et influenza-virus som herjet bare noen få år tidligere. Narrativet ble fremført på en mesterlig koordinert måte mens 'big pharma' gned seg i hendene og ikke ga fra seg noe gratis. Narrativets evne til å gripe befolkningen samt en temmelig naiv tillit til myndigheter har så langt, tross protester, bestått

prøven og holder seg fortsatt til tross for at sannheten er blitt tilgjengelig. Den har fått tittelen 'konspirasjonsteori'.

Krigen i Ukraina er enu et eksempel på narrativenes makt. Etter oppløsningen av Sovjetunionen, hadde Ukraina i likhet med de andre nye statene behov for et nasjonalt narrativ. I flukt med utviklingen av det nasjonale narrativ, ble borgere som snakket et annet språk, russisk og ungarsk spesielt, oppfattet som ikke-ukrainere og fratatt retten til undervisning og medier på eget språk. Diskriminering er en vanlig betegnelse på dette. Protestene ble møtt med militær makt og flere tusen russisktalende ukrainere ble drept. Da Russland grep inn var krigen et faktum. Det ble behov for et narrativ, det som nu forkynnes i vestlige medier og underslår disse og andre forhold fullstendig. For å unngå at narrativet forstyrres, blokkeres russiske medier i vestlige land. Slik sensur alene taler et tydelig språk om at noe ikke stemmer. Konstruerte narrativer produseres for å påvirke folks sinn og følelser og sort-hvit versjoner er så enkle at de går rett hjem.

Også den nylig oppståtte situasjonen i Gaza er preget av narrativer. Her støtter vesten den angripende part slik at det er nødvendig å spille på allerede foreliggende og grundig forberedte forestillinger i den vestlige befolkningen, spesielt holocaust. Til tross for at det per i dag ikke finnes en eneste gjenlevende etter de grufulle hendelsene i siste verdenskrig, holdes denne fortellingen ved liv og er blitt en egen industri; holocaust-industrien. Europeisk skam skal holdes ved like selv om det i dag heller ikke er en eneste gjenlevende deltager i nazi-programmene. Målet er å overskygge det palestinske narrativet om *el nakhba*, fordrivelsen fra eget land og sikre støtte til israelsk okkupasjon og terror. Den tjener vestlige interesser.

På toppen av dette kommer et neo-evangelistisk narrativ med ti-talls millioner troende bare i USA og mange

ellers i den vestlige verden, et narrativ som utnyttes politisk for alt hva det er verdt. Vedens ende er nær og sluttspillet begynner i Jerusalem der 'alle' venter Jesu gjenkomst og det kommende tusenårsriket. Endetidsnarrativet har plass både i Islams, kristendommens og jødedommens ekstreme retninger og alltid blant fundamentalister.

Den kamerunske historiker, filosof og antropolog Joseph-Achille Mbembe (f. 1957) uttaler i et avisintervju med den norske journalisten og forfatterinnen Lena Lindgren (f. 1969) at «*vi må kaste vrak på all identitetspolitikk og søke en universell forståelse av mennesket*». I boken «Necropolitics» fra 2019 definerer han denne dødspolitikken som å redusere en befolknings betydning til null ved å tappe den for vitalitet og verdighet for endelig å eliminere den. Han viser til at dette forekommer i demokratiske samfunn som i andre og at rasisme og kapitalisme er drivkreftene. Med okkupasjon som den siste instans til rettfærdiggjøring av drap, viser han til de seneste hendelser i Palestina som et kroneksempel.

Nu kan leseren spørre hvorfor jeg løfter frem disse politiske sakene i en bok om bevissthet. Her viser jeg til det jeg allerede har sagt om egregorer og hvorledes de virker på befolkningsgrupper og nasjoner. Det er enkelte aspekter ved de eksempler jeg har trukket frem som direkte har med bevissthet å gjøre. Det første peker direkte tilbake til Mbembe.

Så lenge individer og grupper av mennesker lever med frykt for døden vil slik nekropolitikk være effektiv. Den spiller direkte på denne frykten og stedvis med demonstrativ utøvelse av grusomhet. Det er nettopp det å stå ansikt til ansikt med terroren at mennesket må overvinne sin frykt. Det er et stort skritt i den enkeltes bevissthet som må videreføres til hele den utsatte gruppen slik at fryktløsheten blir et sterkt element i dens egregor. En befolkningsgruppe som ikke viser dødsfrykt blir vanskelig å bevege, enn si dominere.

Dessuten er det ytterligere et aspekt å trekke frem her. Narrativene blir interessante når de tilsikter å gi en folkegruppe deres historie. Da fokuseres det, som nevnt over, på historiske helter og andre positivt anerkjente skikkelser. Skikkelser og hendelser som ikke tjener til å formidle en form for storhet løftes ikke frem eller undertrykkes helt. Det er tilstrekkelig å vise til det amerikanske narrative om 'the founding fathers'. Det svært få amerikanere er klar over er at viktige deler av det arbeidet de gjennomførte var inspirert av og en følge av råd fra Iroqueser-forbundet, en føderasjon av fem, senere seks, Iroquesiske nasjoner. Narrativene brukes aktivt for å styrke en folkegruppes eller nasjons identitet og selvfølelse, men i eksemplene over er det snakk om direkte usanne narrativer som søker å hevde egen agenda på andres bekostning.

Den vestlige verdens individualistiske, neo-liberalistiske filosofi som danner et grunnlag for dyrking av helter, filmstjerner og sportsfantomer, penger, eiendom og status, danner også grunnlag for en frakobling av individet fra fellesskapet, en atomisert, egoistisk holdning til livet som resulterer i rivende konkurranse på alle områder og grådlig opphoping av rikdom hos de som best klorer seg gjennom denne konkurransen. Dette har, som nevnt, spesielt siden industrialiseringen ført til stadig mer hensynsløs utnyttelse av naturens ressurser, stadig større forurensning, ødeleggelse av habitater og en ufattelig utnyttning av mennesker. Vi har sett kriser i verdensfinansene som har kastet millioner av mennesker ut i nød og fattigdom, sult, elendighet og død. De er noen av konsekvensene av den stadig mer gjennomgripende skjevfordeling av ressurser vi ser i dag. Tapt i egoismen er rikdom en innbilt gevinst.

En annen grunnleggende feilaktig holdning er at delen er mindre viktig enn helheten, at individet har mindre verdi enn fellesskapet. Denne tanken danner grunnlaget for

ideologier der individer kan ofres for fellesskapet. Det er en ideologi med politisk utnyttbare aspekter. Individer kan omdannes til slaver, soldater og selvmordsbombere. I politisk sammenheng legges det lokk på innsikter som setter individet på lik linje med fellesskapet, at fellesskapet ikke blir det samme når enkeltindivider elimineres ved at de tvinges eller narres til destruktive og selvdestruktive handlinger. Samfunn ødelegges av politisk opportunistiske motiver basert på fiksjonen om nasjonen, religionen, rasen, hvorav ingen er identisk med samfunnet som omfatter *alle* uten distinksjoner.

Bakgrunnen for all denne ulykke er noen århundrer med fokus på det materielle, sosial atomisering og følgelig tap av samfunnskontrakten, den mellommenneskelige sammenheng og opprinnelige kontakt med den transpersonlige bevissthet. Religionene har fått rollen med å fylle det opplevde tomrommet, men leder på avveie med støtte til ideologier, gjerne i fordreide og sekteriske versjoner med underholdende, eventyrlig besnærende show, som når alt kommer til alt bare bidrar til å drive menneskene inn i forskjellige etablerte nisjer i det moderne spillet. Også nyhetene er show.

Når mennesket er fanget i et slikt nettverk av livets trivia blir egen oppmerksomhet innsnevret og trivialitetene tar kontroll med livet. Der det skulle være bevisst kontroll ender det i bevisstløs, ofte impulsstyrt automatikk. Det individuelle bevissthetsfragments oppgave er å styre, lede livet i en meningsfull og innholdsrik retning, ikke å bli styrt, kneblet og skjøvet inn i en dunkel avkrok. I stedet for at menneskets potensiale kommer til sitt fulle uttrykk ved individets bevisste kraftanstrengelse, blir kraften lammet, lenket og ledet under materiens krav av ytre styrende makter. Kreftene går med til kaving med materien i stedet for å frigjøre seg og bygge liv på indre kraft snarere enn med materielle ting. Det er indre kontroll som gir livet innhold, ikke kontroll

med ting og andre mennesker. Indre kontroll ordner også forholdet til det ytre. Mental aksjon flytter fjell.

Tanker er handlinger på et mer subtilt nivå. Derfor har de mer energi enn en eventuell handling som følger. Det er våre tanker og forestillinger om hvorledes vi oppfatter verden som følgelig gjør den til det vi ser. Vi skaper vår verden ut fra vårt bilde, men den er ikke nødvendigvis sammenfallende med dette bilde. Derfor kommer vi lett i konflikt med verden. Idet verdensbildet som er bygget opp over rent materialistiske anskuelser med tanker og forestillinger om egen posisjon innenfor dens rammer kolliderer med andres ditto, oppstår konflikt på samme måte som når egen forestilling om verden, basert på de samme anskuelser får oss til å ødelegge vårt eget livsgrunnlag ved å handle i strid med naturen.

Her kommer vi ikke utenom transcendentalismen, som har sin rot i Immanuel Kants transcendentalfilosofi og mystikere som Jakob Böhme og Emmanuel Swedenborg. Denne filosofien fikk sitt sterkeste uttrykk i første halvdel av 1800-tallet blant de amerikanske transcendentalistene Ralph Waldo Emerson (1803-1882), Henry David Thoreau (1817-1862) og Margaret Fuller (1810-1850).

Den amerikanske transcendentalismen var den første egentlig amerikanske intellektuelle retning og den omfattet troen på individets makt og personlige frihet, noe som er nært knyttet til den europeiske romantikken uten direkte å være i opposisjon til vitenskapelig empiri. Samtidig, underbygget den også demokratiets ideal. De så samfunnet med dets politiske og religiøse institusjoner som grunnleggende korrumpert og at det derfor virker korrupperende også på individet. Mennesket er på sitt beste når det er fullstendig selvbestemmende og uavhengig og det er kun basert på slike individer et ekte samfunn kan bygges.

Til tross for slik sterkt betonet individualitet, mente transcendentalistene at alle mennesker er knyttet sammen gjennom en oversjel. Dette knytter an til det jeg har beskrevet som den transcendentale eller transpersonlige sfære og min definisjon av egregorer som her oppfattes som oversjelen. Transcendentalismen er påvirket av indisk religion, men viser samtidig en klar forbindelse til mystisk innsikt om menneskenes sammenheng med hverandre og med altet, noe som igjen danner grunnlag for et holistisk syn på menneske, samfunn og natur. I dette ligger en idealistisk forestilling om utopisk sosial endring i retning av tidlig sosialisme. Mye av dette må inngå i det kommende paradigme.

Transcendentalistenes forhold til naturen er farget ikke bare av romantikken, men også av de amerikanske indianernasjonenes tradisjonelle forbindelse med naturen og jorden, med samme syn på naturens iboende kraft. Derfor var de også sterkt opptatt av å ta vare på urørt natur og skeptiske til industrialisering og kapitalisme. Filosofisk står transcendentalismen på forskjellige måter som fadder for vår tids grønne bevegelser. I tillegg påvirket den også datidens fremvoksende mentalvitenskap og knyttet slik menneskets individualitet og psyke til både naturen i videste forstand og til det kosmiske gjennom oversjelen. Dermed dannes en bro til sosiale forhold og politikk. Her aner vi forøvrig en forbindelse til de russiske kosmistene.

Filosofien, vitenskapen og teknologien spiller altså en samlet rolle. På samme måte som kunstnere, er store tenkere og vitenskapsfolk, som nevnt, ofte intetanende i kontakt med høyere bevissthetsnivåer hvorfra de henter sin inspirasjon. Filosofien utvikler store helhetsbilder av verden og menneskenes relasjon til hverandre, deres handlemønstre og praksis. Vitenskapens menn og kvinner er som kunstnere på et annet område. De løser gåter skjult i materien og

teknologene finner ofte praktiske anvendelser for oppdagelsene, både nyttige og dessverre også skadelige.

Ideologier blir gjerne utformet på grunnlag av religiøse og filosofiske retninger og politisert til støtte for gitte interesser. Politikken bidrar videre gjennom finansieringsmakt til å avgjøre hvilke vitenskapelige oppdagelser som finner veien til teknologisk utvikling og til å avgjøre anvendelsen av resultatene. Her spiller to forhold inn, nemlig om det er mulig å gjøre profitt på produktene og om de kan ha anvendelse i utvikling av våpen. Tanker som er for abstrakte til å finne feste på denne måten og oppdagelser og teknologi som ikke fyller nevnte to krav, ignoreres alt for ofte med et skuldertrekk og slipper ikke til for menneskers opplysning eller til deres tjeneste.

Verdens utvikling, menneskenes utvikling i verden må styres av høyere prinsipper enn politikk, økonomi og voldsmakt, slik ting fungerer i dag. Faktisk tjener ikke dagens metoder og midler til utvikling i det hele tatt. Større økonomi med økt forbruk, mer sofistikert teknologi, makt basert på mer ødeleggende våpen bidrar ikke til *menneskets* utvikling. Det er kun *ting* som utvikles og de bidrar snarere til menneskets devolusjon og teknologisk slaveri. Politikk må erstattes av kunnskap og innsikt, konkurranse må erstattes av samarbeid som bygger felleskap rundt tjenlige formål og økonomien må innrettes til å tjene menneskets utveksling av goder og tjenester, ikke til akkumulasjon for dominans slik vi ser i dag.

Mennesker drives i dag av forskjellige idéer om idealsamfunn hvorav mange er alt annet enn gode i betydningen av et beste for alle. Slike ideologier kalles utopier. Politiske ideologier florerer i dag som før og høster sine tilhengere, bygger egregorer og produserer idealister av alle varianter. Idealisme, uansett innhold, er en sterkt moti-

verende faktor. Derfor er det vesentlig at hvert enkelt individ ikke lar seg fange ideologisk, men evner å se utover de forestillinger som ligger bak, er åpen for å revidere sine idealer før de driver i gang irreversible handlinger. Det ligger mye energi i å være overbevist, men samtidig bygger sterk overbevisning høye murer mot alt som strider overbevisningen imot. Det åpne sinn legger enhver ideologi på vektskålen, veier dem opp mot etiske betraktninger og faktisk kunnskap. Dessverre er mennesker sentrerte rundt egen materielle livssituasjon og ideologier promoveres for politikk som gir gevinst. Sannhet og rett synes til tross for de mange politiske utopier, fortsatt å høre en høyere utopi til.

Tankesettet som ligger bak dagens høyst utilfredsstillende tingenes tilstand, den politiske prioritering og dens motiver, viser knytning til egregorer som mangler kontakt med kosmisk bevissthet. De er som kollektivt akkumulerte lavtrykk av egoisme. Følgelig tar de ikke hensyn til hele menneskehetens enhet med rot og uttrykk i den kosmiske Urgrundsbevissthet som materialiserer seg i form av ubegrenset generøsitet i forhold til mennesket selv og alt som omgir det. Transcendentalistisk filosofi er skjøvet helt i bakgrunnen der økonomisk og materialistisk tenkning råder grunnen.

Et helt nytt verdisyn er nødvendig og det er på høy tid å få det på plass. Det krever implementering av et nytt paradigme der den individuelle bevissthet våkner for sin sammenheng med menneskeheten, og det er hva vi nu aner kan være i ferd med å skje. Her kan det også være relevant å ta til seg det Jung på 1920-tallet skrev, at «... *man skal ikke stille krav til andre enn seg selv, siden når man stille krav til andre unnviker man ansvaret for sitt eget liv*». Vår innsikt er verdiløs både for oss selv og andre med mindre vi lever den ut i livet, i og gjennom oss selv. Det er ved å ta ansvaret for eget liv og bringe våre innsikter ut i politikken og andre

krefter som regulerer rammene mennesker lever under at vi kan få til avgjørende endringer, endringer for fred.

Mennesker oppviser svært ofte et sort-hvitt sinn. Det er behov for å gjøre det mer i stand til å se grånyansene mellom. I dagens verden er folk nærmest oppdratt til å kategorisere sine medmennesker som venn eller fiende. Det ligger et stort profittpotensial i denne måten å tenke på. Våpenindustrien og en rekke tilknyttede virksomheter, inkludert forskning tjener grovt på at nasjonene sender unge gutter og jenter ut for å drepe andres unge gutter og jenter. Her arbeider de mest 'avanserte' nasjonene med å gjøre slike unge mennesker til stadig bedre soldater ved å bygge eksoskjeletter for å øke deres styrke og manipulere deres nervesystemer med implantater for å gjøre dem mer effektive i krig, aller helst slik at de kan fjernstyres fra trygg avstand. Dette lener tilbake til det jeg over har sagt om trans-humanismen. Også kunstig intelligens utvikles for roboter og droner til krigsformål. Det er ikke bare snakk om tvilsom etikk i denne utviklingen, men et spørsmål om hvem som er tjent med den. Det er neppe den indoktrinerte og ombygde soldaten, eller for å komme individet nærmere; den unge gutten eller jenten, noens sønn eller datter, ei heller sivilbefolkningen.

Det er på tide å si stopp. Det er på tide å innse at det ikke finnes fiender, bare et uendelig antall potensielle venner og venninder. Den frykt for de andre som er konstruert opp gjennom historien ved å peke på *forskjeller*, må tas ned akkurat som alle murer som er satt opp mellom oss både fysisk og mentalt. Fryktheksjonen har også murt vår bevissthet inn i et trangt rom. Derfor, ved å rive slike murer tvinges vi til å møte hverandre slik allierte og tyske soldater gjorde under første verdenskrig, da de i 1914 krøp opp av de skitne skyttergravene sine, hilste på hverandre som siviliserte mennesker, spilte fotball og feiret julen sammen. Her kunne

soldatene meldt tilbake til egne rekker at krigen 'dessverre' var over, at det hele var meningsløst siden de nettopp hadde møtt sine brødre på den andre siden av en fiktiv forestilling. Når soldatene på begge sider sier nei samtidig, er det lite de overordnede makthierarkier kan gjøre siden de bygger på å slavebinde og manipulere de maktesløse. Ordet *nei* blir her de maktesløses ultimate makt.

Den indiske statslederen Mohandas 'Mahatma' Gandhi (1869-1948) er et strålende eksempel på makt utøvet uten vold. Det sentrale i hans arbeid er at han evnet å delegitimere det britiske imperiets eksistensrett. Delegitimering er et viktig grep i arbeidet med å forhindre krig fordi voldsutøvelse krever legitimitet. Slik legitimitet hentes i befolkningen eller i befolkningsgrupper ved å skape en form for rettferdiggjøring. Dersom legitimeringen av vold eller krig finner fotfeste, er veien til handling kort. Derfor er det viktig at hvert enkelt individ er våkent bevisst og ikke lar seg bedra av politiske, religiøse eller andre legitimeringsforsøk. Det enkelte bevissthetsfragment har en rolle innenfor hele menneskehetens bevissthetsområde når det gjelder å sikre grunnlaget for alle menneskers bevissthetsutvikling. Med en høyere generelt utviklet bevissthet vil de kortsiktige, ofte materielle målene komme i bakgrunnen fordi mer høyverdige, felles mål blir synlige. Det fører til fred.

Den amerikanske økonomen Kenneth Ewart Boulding (1910-1993), peker på det han kaller *the sacrifice trap*, en felle som bidrar til rettferdiggjøring, legitimering av krig. Den handler om det fokus som rettes mot nasjonens eller befolkningsgruppens historiske ofre, døde krigshelter og martyrer. Deres offer tas til inntekt for at man må følge opp, ellers vil deres glorifiserte offer være meningsløse. Tidligere tiders soldaters offer tilskrives slik en mening. Her er det kanskje på tide å innse at de *er* meningsløse og at en fortsettelse vil føre til nye meningsløse ofre. Helter og martyrer blir symboler

slik også flagg, uniformer og nasjonalpatriotiske sanger blir. Fortellingene og mytene som spinnes om symbolene blir drivere i sinnet til mennesker hvis bevissthetsnivå ikke er i stand til å overskue de faktiske sammenhengene. De legitimerer maktmålene til en dominerende gruppe i folket eller nasjonen og fjerner mentale og emosjonelle hindringer. Vold og krig følger.

I stedet for å bygge fiendebilder av de andre, bør man utvikle nysgjerrighet. Mennesker må opplæres til å bli spørrende overfor det som er annerledes, ikke avvisende. I stedet for å ture frem med våpen i hånd fordi noen er annerledes enn de selv eller har noe man selv gjerne vil ha, må man klatre ut av skyttergravene med spørsmål om de ting man ikke forstår hos den andre. Å bli møtt med spørsmål er inviterende. Det får en til å ransake egen kultur, egne forestillinger og trosoppfatninger. De beste våpen er derfor spørsmål som vekker evne til både den egne og den andres refleksjon, til utdyping av sinnenens refleksjonsevne. Prosessen er bevissthetsutvidende om enn i første omgang på mentalt og psykisk nivå. Det er tilstrekkelig å utvikle en åpen spørrende attityde. Som jeg engang skrev: «*Fortell meg din historie, la meg høre om din tro, ditt folks myter, eventyr og musikk. La oss byttehandle litt så jeg kan lære av dine kunster og ditt håndverk, din forskning og din verdensforståelse. La oss dele våre indre bilder*». Det er berikende. Det skal ikke mere til før man oppdager at den andre er en bror eller søster!

En slik tilnærming vil legge grunnlaget for en global bevissthetsendring som plattform for kollektiv utvikling av en helt ny æra i menneskehetens historie. Det vil vekke menneskehetens bevissthet til innsikt i hele jordens naturlige sammenheng og dermed respekten for alt liv med den følge at de mange sår menneskene har tilført hverandre og naturen kan heles. Det vil som en selvfølge lede til deling og

sirkulering av goder i stedet for akkumulering med mangel som motpol.

Når det gjelder det enkelte individ, vil det ikke lenger la seg fange av polariserende tankegang og frykt for det fremmede og ukjente. Individets bevissthet vil finne kontakt med andres, om enn kun et lite trinn dypere enn i dag. Det er uansett et avgjørende trinn. Soldaten blir ikke lenger tilgjengelig som redskap for andres makt og berikelse. Med bare litt dypere kognitiv adgang til transcendentale bevissthet, vil individet erkjenne at den andre er en mulig venn og aldri en fiende. Nasjonenes fiktive konstruksjon vil gå i oppløsning og grenser og murer mellom mennesker, uansett hvor ulike de er, vil forsvinne.

Idet jeg skriver disse linjer tenker jeg tilbake på den dagen da jeg 18 år gammel skulle innrulleres som vernepliktig i nasjonens militære. Stilt overfor tre offiserer med stjerner på kraven, fortalte jeg kort og godt at jeg aldri ville ta ordre fra noen uansett sammenheng. Mine handlinger er det jeg og ingen annen som står ansvarlig for og det er en fullstendig fremmed tanke at en ordre gitt av en annen skulle kunne forflytte dette ansvar fra meg til ordregiveren. Jeg avviste også tanken på å iføre meg en uniform fordi den sikter på å frata meg min identitet. Det ble en merkverdig filosofisk diskusjon av det, men den resulterte i at de avskrev meg som mulig soldat. Dette er grunnleggende sett et spørsmål om bevissthetsnivå, om bevisstgjøring av individets autonomi.

Mellom første og andre verdenskrig oppsto symbolet *det brukne gevær*. I perioden etter siste verdenskrig er det vokst frem en rekke ikke-voldelige motstandsbevegelser og fredsorganisasjoner, spesielt mot de utslettende atomvåpnene. Deres tilnærming er ikke ulik den her beskrevne. De har en mer tydelig markering av det enkelte individs ansvar. Videre har de et bredere og samtidig mer holistisk syn

på samfunnssystemene enn tradisjonell patriotisk og militær tilnærming. Det skaper en konflikt i seg selv fordi ikkevold også representerer motstand mot underkastelse og eftergivenhet. Følgelig er de utsatt for undertrykking, iblant represalier fra dagens myndigheter i mange land, men det holistiske syn sprer seg sakte og gir håp om utvikling av den fred som er nødvendig for at det generelle bevissthetsnivå i menneskeheten kan utvikle seg.

Det er utvilsomt på sin plass å spørre hvorfor jeg i en tekst om bevissthet tar opp politiske og sosiale forhold og underkaster de min egen, svært subjektive kritikk. Det henger i betydelig grad sammen med det jeg har anført i forhold til det moderne menneskets forhold til klokkeid. De forhold jeg her har beskrevet er bevissthetsmessig knyttet opp i den tidspressede mentale, og dermed den materialistiske, sfære. Det betyr at det er på dette bevissthetsmessige nivå endringer må finne sted. Egregorer bygget opp over materiell strid må oppløses ved at menneskene vinner tilgang til det transcendentale og tar nødvendige grep på dette nivå.

Dersom den her beskrevne bevisstgjøring kan nå ut til det store flertall av dagens unge mennesker og potensielle soldat-slaver, vil de hierarkiske maktstrukturer samfunn og nasjoner er bygget opp på, bryte sammen til det laveste, og dermed det bærende nivå, og hele pyramiden kollapse. En slik vekker kan bære i seg kimen til utvidet bevissthet på et folkelig nivå, der de antikverte lederfigurene som presidenter, statsministere, politiske tillike med religiøse og kommersielle, etterhvert vil falle bort. Mennesker med bevisst innsikt i de virkelige sammenhenger vil ikke trenge ledere, bare samarbeidspartnere.

Dette kan virke som en ny utopi, og det er akkurat hva det er. Jeg har valg fred som tema i enden på dette kapitlet, ikke kopiert tittelen «Krig og fred», fra den russiske forfatteren

Lev Nikolayevich Tolstois (1828-1910) episk filmatiserte, store roman. Tolstoi var en foregangsmann for fred og en inspirasjonskilde for Gandhi. Høyere bevissthet bærer fred i seg. Det er først og fremst på bevissthetens nivå at paradigmeskifter finner sted, før de materialiserer seg mentalt og i den fysiske verden. Slik materialisering kan også finne sted i politikken, men det begynner med hvert enkelt individs erkjennelse av sin sammenheng med altet, at det erkjenner seg selv som det fragment det er. Derfor er en ny overskridende utvikling nødvendig, og den er mulig. Det er på dette nivå at ethvert menneske kan gi et bidrag, men det må være bevisst denne muligheten og må derfor våkne og se sammenhengene.

Overskridelse og oppvåkning

Det som fremtrer av denne gjennomgang av verdens tilstand, er behovet for individuell og sosial overskridelse med påfølgende oppvåkning. Det som kommer til uttrykk gjennom de beskrevne forhold er konsekvenser av både vår bevissthets fragmentering og mulighetene som ligger i sammenslutningen av fragmentene. Individet er bevissthetsens minste fragment på menneskelig nivå. Når det fokuserer på seg selv og sine umiddelbare behov og ønsker alene, blir det også alene og derfor ofte en kraft som virker på tvers av andre tilsvarende, ikke overraskende gjerne med konflikt som resultat.

Når mennesker samler seg rundt et idéfellesskap, politisk, organisatorisk, sosialt eller religiøst, knytter de sammen sine krefter i et ideologisk eller formålsinnrettet fellesskap. De låner sin viljeskraft til en felles vilje og blir absorbert i viljen til en bevegelse de selv sannsynligvis har liten eller ingen mulighet til å styre. En egregor dannes. Dette øker kraften bak ideologien eller formålet på godt eller ondt. Dermed øker også kraften i potensielle konflikter mellom grupper, folk og nasjoner, og individet trekkes med.

Idéer eller formål som vinner frem på denne måten manifesterer seg i gruppen på alle plan, fra det spirituelle til det fysiske. Det problematiske oppstår når en gitt tro, ideologi eller formål søker dominans, slik religioner vil ha innflydelse politisk, slik politiske ideologier søker kontroll og styring med hele samfunn og eksempelvis et korporativt profittmotiv søker å rettferdiggjøre inngrep i ressurser som tilhører et helt folk.

Fragmentert bevissthet og fragmenterte bevisstheter gruppert for avgrensede formål på denne måten er en av menneskehetens store utfordringer. Fragmentets evne til å skue ut over seg selv, til å knytte sammenhenger på tvers av egne, lokale forestillinger og motiver synes fortsatt ytterst

problematisk. Den materielle tenkemåte som har dominert i den moderne, industrialiserte, vestlig orienterte verden i de seneste par århundrer synes å ha satt seg fast på en gjennomgripende måte som vil gjøre det nødvendige brudd med tenkemåten både vanskelig og smertefullt, men bruddet må komme. Det vokser frem gjennom nytenkende generasjoner og finner rot i eldgamle urfolks nedarvede innsikter. Vi kan brutalt komme til å lære at vi ikke kan spise gull, noe mytens Kong Krøsus fikk erfare, eller drikke olje, noe vi snart kollektivt vil erfare. Penger er heller ikke lett fordøyelige.

Det kan synes underlig at disse understrømmer i verdenssamfunnet som jeg her har listet opp kan ha noe med oppdagelser på fysikkens kvantumnivå å gjøre, men det handler om bevissthet. Når vi innser at verden på det infinitesimale, subatomære nivå knytter oss sammen som i et usynlig gitter, vil den innsikten forplante seg til alle tankefelt, til alle våre livsområder. Summen av vår forståelse av livet gir motiv for menneskehetens overlevelse og videre utvikling. Det kan ikke skje uten at det finner sted endringer i vår egenforståelse og vår verdensforståelse når utviklingen når kritiske faser. Endringen skjer først subliminalt. Vi sanser enhetsforståelsen i bevissthetens dyp lenge før den blir tydeliggjort intellektuelt og akademisk, og det er en lang utvikling derfra til handling på det materielle plan, ikke minst fordi den tilvente egennytten ved *status quo* protesterer.

Likevel er menneskene i ferd med å våkne for den realitet at de *ikke* er verdens herre og at jorden ikke uten videre kan underkastes oss og våre behov, selv om et religiøst dictum sier at vi skal underlegge oss jorden og alt som vokser og lever på den. I lys av dagens økologiske virkelighet må vel dette antas å være et utsagn av grov guddommelig uakt-somhet.

Menneskenes liv er i vår tid rykket langt bort fra kilden som den ikke fantes i kjernen av hver enkelt. Vi kobler oss til maskiner og elektroniske nettverk i stedet for å knytte oss til hverandre. Teknologien, også de sosiale mediene, øker avstanden mellom menneskene fordi de skaper et rom for overflatisk kommunikasjon. Inderlig psykisk og mental kommunikasjon krever nærhet. Fragmentene finner ikke sammen uten blikkontakt og nærhet. Overfladiskhet følger avstand og konsekvensen er det atomiserte, mekaniserte, kalde samfunn vi ser utvikle seg i dag.

Fysisk nærhet, direkte kommunikasjon ansikt til ansikt, der blikk møter blikk, åpner et helt spektrum av emosjonelle og mentale forbindelser som underbygger talens modi og gestenes uttrykk slik at relasjonen får dybde. Øyet har en egen kraft. Det både ser og formidler. Fragmentene finner hverandre og forbinder seg med hverandre. Det er ikke uten grunn man setter bind for øynene til den som skal henrettes. Det har ikke med hensynet til offeret å gjøre, men med hensynet til den som skal trykke inn avtrekkeren. Det er ikke lett å skyte en som ser deg dypt i øynene. Minnet kan bli et mareritt. Øyets mysterium henger sammen med den bevissthet om enhet og sammenheng innsikt i mysteriene kan åpenbare.

Raymund Andrea skrev i «Discipleship on Trial» fra 1957, at det er nødvendig å tilføre søkere ikke bare innsikt i mysteriene, men også en tilpasningsteknikk til livet og en praktisk anvendelse av denne teknikken på verdens aktuelle problemer. Dermed understrekte han at det er en forbindelse mellom det å søke og oppnå større innsikt gjennom et høyere bevissthetsnivå og ansvar for det som skjer i den alminnelige verden, et ansvar i forhold til all verdens strid og streben, nød, elendighet og krig. Vi må innse at den materielle virkelighet setter oss på prøve. Prøven er i hvilken grad vår bevissthet greier å trenge gjennom og gjennomskue illusjonene, eller

faller for dem med lyst og eietrang. Ser du det ikke, sitter du der fanget som i en musefelle.

De mer et individ lar seg knytte til den alminnelige verdens materialitet, denne kraftfulle illusjon, desto mer blir det også forbundet med illusjonen om sitt jeg i form av et fysisk legeme prisgitt den fysiske verdens lovmessighet. Isolert i denne tilstand er alt utenfor dette legeme potensielt forlokkende eller truende. Jeg-illusjonen, egosentrert og egoistisk, søker materiell trygghet og tilfredsstillelse, men går i stadig frykt for å tape det, stå naken og ubeskyttet. Selv om den nakne er sterkest, er den påkledte utryggheten hovedårsak til all den strid som utspiller seg i verden på det personlige plan, sosialt, i forretningslivet, i religion og politikk, i ytterste konsekvens med vold og våpen.

En utfordring dagens moderne mennesker står overfor er om de skal søke innover i egen bevissthet for å oppdage den de innerst inne er, eller om de skal leve det lette liv; utadvendt og overfladisk søke opp det som er enkelt, trivielt og underholdende og slik tape kontakten med sitt virkelige, høyere selv. Det menneske som går i dybden, vil finne sin kjerne og erkjenne at forbindelsen til kosmos er kjærlighet. Da tåler det nakenheten, da tåler det smerte, da vinner det enhver strid uten å løfte hendene, mens den som innsiktsløst søker tilfredsstillelse, vil falle smertefullt selv i seierens stund.

Alle mennesker opplever smerte. Den er et signal som kan korrigere handlemåter. Vi lærer å holde oss unna ilden. Smerte kan også være psykisk, mental eller åndelig. Også på disse nivåer gjelder den som et signal om noe vi skal lære på ikke-materielle nivåer; å føle, tenke, erkjenne riktig. Egoistisk kjærlighet, eie-kjærlighet, om man kan kalle det kjærlighet, leder straks til smerte når den ikke får tilsvarende. Onde tanker om andre faller tilbake på en selv, slik også onde handlinger

gjør. Et sinn fylt av negative tanker befinner seg under kontroll av egoets relasjon til ytre forhold som ikke kommer egne ønsker i møte, men det er en grunn til at de ikke gjør det. Egoets krav er i strid med det som er til beste for mennesket selv om det bærer i seg disse ønsker.

Når sinnet er invadert av negative følelser og tanker, distanseres det fra den åndelige fylde som gir mening og innhold til livet. Individet taper seg i en materielt orientert tilværelse og betaler prisen med et desto fattigere livsinnhold. Det lille bevissthetsfragmentet blir ytterligere isolert og sinnet blir mørkere, bitrere og endelig tomt. I en slik tilstand vokser mørke tanker og handlinger frem. Det gjør også kravet om fylde med følgende overgrep på omgivelsene.

Individets bevissthetsfragment kjenner sin tilhørighet og spriket mellom denne indre erkjennelse og den ytre livsforståelse er proporsjonal med den disharmoni som kommer til uttrykk i livet. Det er når dette spriket kommer til syne i individets kognitive dagsbevissthet at det blir mulig å forstå at livsorienteringen er feil. Da vinnes også litt etter litt evnen til å tilsidesette seg selv, redusere sitt ego og finne en vei til virkelig frihet. Motsatt kan det lede til en panisk reaksjon og intens aktivitet for å undertrykke denne innsikten.

Individet står i et spenn mellom andre individer og eget indre liv. Påvirkninger fra omgivelsene er ofte sterke, andres syn og meninger trenger seg på. Under slike forhold blir det dobbelt viktig å ta en time-out, trekke seg tilbake og evaluere hva man står overfor, lytte til egen indre stemme, finne balanse og ikke minst etablere eget ståsted. Dyp kontakt med egen indre bevissthet lar hindre andres makt over en selv, spesielt om det fører til andres avvisning. Det er en avvisning man bør glede seg over.

Nietzsche snakker om innlevelse, om å tenke med hele kroppen, lytte, føle, sanse verden og andre mennesker. I dette ligger grunnlaget for ekte empati. Det er å utvide sin bevissthet til også å favne andre, erkjenne deres virkelighet i et møte med fremmede følelser og livserfaringer. En slik tenkning med kroppen krever sitt mot og utfordrer ens krefter, men ekspanderer bevisstheten ved å tilføre den flere dimensjoner, ny innsikt og evne til å overskue sammenhenger i verden de fleste lukker øynene for, beskytter seg mot og flykter fra ved å gjemme seg under sitt etablerte verdens- og menneskesyn. Nietzsche beskriver menneskets spagat, at det står som på en line mellom dyret og overmennesket. Spørsmålet blir hva dette overmennesket er eller blir; et maktmenneske med uante krefter, eller et menneske med høyt utviklet innsikt og empati som favner overskridelse.

Min oppfatning er at et menneske som bygger seg opp på makt over andre aldri vil bli et slikt overmenneske. Det må reise seg på sann innsikt, på humanitet og kunnskap. Parallelt med den vitenskapelige utviklingen jeg har skissert og den dypere innsikt i sammenhenger denne har medført, har også innsikten i naturens økologiske sammenhenger kommet frem. Forståelsen av at de store systemene som klimaet, økosystemet på jorden og menneskesamfunnene hviler på sammenhengene i det aller minste, den grunnleggende matrise alt bygger på, er i ferd med å trenge inn i fellesbevisstheten, spesielt hos den yngre generasjon.

Universet er et ufattelig *plethora*, et overflødigthorn som det alltid strømmer noe ut fra. Det danner stjerner og galakser, planeter slik som vår Tellus og gjennom planeten bygger det grunnlaget for dens liv, alt liv den bærer, oss mennesker inkludert. Alt følger et ufattelig og komplekst mønster, en kosmisk og en jordisk økologi der alt sirkulerer og der vi mennesker er flettet inn. Slik alle mennesker er sammenfiltret til en menneskehet, er menneskeheten flettet

inn i alt liv på jorden og uløselig bundet til dens økologiske kretsløp. Det er når mennesket oppfatter seg som løsrevet at katastrofen oppstår. Fragmentet ser ikke lenger sin tilknytning til helheten og tror seg alene i kamp for egen eksistens, ofte mot alt og alle. Her ligger kjernen til den manglende økologiske innsikt som leder mennesket til å rive fra hverandre selve grunnlaget for egen eksistens. Med sin innbilte frihet og uavhengighet, sager det av grenen det sitter på.

Virkeligheten selv er en levende prosess der mennesket både individuelt og i fellesskap har en rolle. Sivilisasjonene og de tusenvis av samfunn som finnes på vår planet er deltagende i en prosess omfavnet av et større overskridende hele. Bevissthet manifesterer seg på lokale og globale nivåer og driver frem irreversible endringer, iblant smertefulle. Individene greier ikke å overskue og ofte heller ikke å akseptere det denne prosessen trekker med seg, men det går ubønnhørlig mot en høyere global bevissthet der det individuelle integreres og antar en ny rolle på et nytt bevissthetsnivå.

Alt i verden er nøye forbundet med hverandre og korrelert både gjennom og i hverandre på et ikke-lokalt og tidsoverskridende nivå. Arne Næss er en mann man forholder seg til over hele verden når det gjelder å tenke i nye baner. Hans konsept, dyp økologi, overskrider det man forbinder med ren økologi med et helt lag av ny filosofi. Han sa om temaet at dyp økologi først og fremst handler om å stille dypere spørsmål. Det er også kjernen i det pågående paradigmeskiftet. Svarene på dype spørsmål krever endringer som gir oss mulighet til å etablere en ny virkelighetsoppfatning og justere vår kurs. Det må være sammenheng mellom vår tenkning, våre verdier, vår etikk og ikke minst konsekvent våre handlinger.

Økosofien fører oss over på tanker om klimakrisen. Det snakkes alle vegner om at vi må redde kloden. Det er kort og godt hinsides vår evne og i beste fall er det kloden som redder oss. Jorden har overlevet større omveltninger enn menneskenes herjinger, men vi mennesker er svake og sårbare. Derfor er vår mest prekære oppgave å redde oss selv fra oss selv. Det kan vi kun evne ved en høynet bevissthet om vår plass på jorden, ved å vinne tilbake den opprinnelige bevissthetskontakt med jorden selv. Det innebærer overskridelse ved oppvåkning.

Den vestlige, individualistiske filosofi som har bredt seg ut over hele den moderne verden, hviler på og støtter individuelt behov for selvbekreftelse og selvrealisering. Dagens moderne mennesker søker selvbekreftelse gjennom sine medmennesker og for å oppnå dette søker de alt fra status, makt og rikdom til det å ha flest mulig 'likes' på sosiale medier. Det narsissistiske behov for oppmerksomhet og bekreftelse kan sees som en skade på den individuelle psyke, dermed også en avsporing av den individuelle bevissthet.

Her er en betraktning som ikke er til å kimse av: *«Conserver sa raison au milieu des fous, sa foi au milieu des superstitions, sa dignité au milieu des caractères amoindris, et son indépendance parmi les moutons de Panurge, c'est de tous les miracles le plus rare, le plus beau, et aussi le plus difficile à accomplir»*. Éliphas Lévi finner at det å bevare sin forstand og dignitet blant dårer, ens tro midt i overtro, ens vedighet blant forkrøplede karakterer og ens uavhengighet blant de kritikkløse flokksauene, er et av de mest sjeldne mirakler, det vakreste, men også det vanskeligste å oppnå. Han ville neppe sagt noe annet i vår tid.

Å trenge dypere inn i seg selv leder til integrasjon med egen indre motsats. Få mennesker erkjenner i sitt daglige liv at de bærer i seg en slik motsats og undertrykker den

ubevisst i et forsøk på å fremstille det selvilde de ser i speilet hver morgen. Gjennom integrasjonen tar en mann opp i seg sin kvinnelige side og en kvinne sin mannlige. Slik oppstår en dypere, androgyn harmoni og balanse, og innsikt vinnes i sider av livet som ellers er utilgjengelige. Slik balanse frigjør nye evner og egenskaper fordi motsatte energier er integrert. Dette er alkymi. Fra et esoterisk synspunkt eier kvinnen en intuitiv innsikt mannen til en viss grad mangler. Hun er Sofia, visdommen, som mannen kan finne gjennom henne og gjennom innvielse. Han er henes styrke. Sosial balanse mellom kjønnene er grunnlag for fred.

Forbruket i verden går ikke til å dekke nødvendige behov, men til å dekke skapte, fiktive behov, på psykologisk grunnlag, godt støttet av produksjonsindustriens profittmotiverte påvirkningsapparat. Derfor tynes, som nevnt over, jordens ressurser, og kampen om dem blir hardere og voldeligere. Samtidig vokser søppelberget, og forurensningen øker og slår tilbake på alt liv, også menneskenes, gjennom økende forgiftning av naturen, ødeleggelse av dyrket mark og global oppvarming.

Den britiske forfatteren John Ronald Reuel Tolkien (1892-1973), gir et illustrerende bilde mot slutten av trilogien «Ringenes Herre» fra 1954-55. Da hobbitene kommer tilbake til sitt Hobbsyssel er det vakre landskapet fullstendig ødelagt, svart av industri og forurensning. Stygge bygninger har erstattet de vakre naturtilpassede boligene i bakken, som alle er brent ned og revet. Mennesker har invadert deres verden, robbet det for verdier, ikke minst pipetobakk og øl som kort og godt er forbudt, og satt opp vakttropper og strenge regler med tilhørende straffer. Dette står som et bilde på både kolonialismens og industrialismens inntog i en vakker, urørt verden. Det minner også på en uhyggelig måte om verden i vår tid. Bak dette står trollmannen, den onde, men nu maktesløse Saruman, som bilde på det grådige, materia-

listiske og voldlig dominerende. Det blir opp til leseren å se hvem han representerer blant verdens maktpersoner.

Tolkien er en av mange store forfattere, komponister og bildende kunstnere som har vekket en evne til å se og lytte til impulser fra høyere, kosmiske bevissthetsnivåer og berike verden med glimt som gir inspirasjon og viser en vei til hver enkelt søkende sjel. Ord, toner og farger eier en bevegende kraft som er frigjørende. De setter på hver sin måte et perspektiv som gjerne sprenger etablerte strukturer og samtidig løfter sinnet.

Når kunsten synes å true det etablerte verdensbilde blir den enten ufarliggjort som estetisk nytelsesmiddel eller kunstneren selv blir utsatt for forbud eller forfølgelse. Kritikken det bestående utsettes for gjennom filosofi, litteratur, kunst og musikk tolereres kun så lenge den kan holdes innenfor de rammer det gjeldende, harmløse bevissthetsnivå evner å begripe og definere. For at det generelle bevissthetsnivå skal utvikle seg, mennesker evne å vinne innsikt, må ikke bare kunstartene sprengre grenser, men også tenkemåtene og den filosofien som ligger til grunn i vår politiserte verden.

Beklageligvis er moderne mennesker blitt så sofistikerte at jakten på varierte opplevelser har drept evnen til fokus. Vi sprer vår oppmerksomhet på leting etter det sensasjonelle, det underholdende, forskjellige ting å gjøre, ting å eie, i streben etter suksess og posisjon, alt en flukt fra egen indre tomhet. Ikke bare kunsten, men nær sagt alt er blitt et spørsmål om smak, overfladisk, passerende og tannløst. Det glir forbi som på en oljet overflate.

Det er verd å notere seg at det meste av vårt mentale og psykologiske liv befinner seg utenfor vår dagsbevisste tilgjengelighet, er ubevisst, men det påvirker oss i betydelig

grad likevel. Det skremmende med dette er at vi kan utsettes for manipulasjon nettopp fordi det forholder seg slik. Nyheter, reklame og propaganda, religiøs som politisk, kryper inn under oppmerksomhetens terskel og påvirker subliminalt. De sikter på å møte grunnleggende behov. Det er derfor ekstremt viktig ikke bare å være konsekvent oppmerksom, men også å fordype oppmerksomhetsnivået slik at påvirkning fra uønskede kilder oppdages og kan sorteres bort. Slik begynner oppvåkningen, ved selvransakelse, *atma-vichara*, gjennom oppmerksomhet på det indre livsnærværende jeg.

William James påpekte at det grunnleggende i religion er troen på en usynlig orden. Dette kombinert med menneskets iboende opplevelse av utilstrekkelighet og uvitenhet danner godt jordsmonn for religiøs tro, men det er en direkte parallell til politikken og politisk tro. Subjektiv tvil om livets formål skaper behov for å finne et. Å tvile er risikosport. Ikke bare skaper det indre utrygghet, det skaper også under gitte forhold umiddelbar livsfare. Samtidig er tvil avgjørende for å komme videre. Den som ikke stiller spørsmål ved det oppleste og vedtatte, bidrar til stagnasjon, opprettholdelse av det uholdbare. Spørsmålene tvilen vekker krever og skal kreve svar og intet område er så hellig at det ikke både kan og må utsettes for tvilens korrosjon.

Mennesker strever hele tiden med å forstå ting, forstå og finne mening. Denne streben betegnes gjerne det kognitive imperativ. Vi krever å forstå og når vi ikke forstår skaper vi gjerne vår egen forståelse, vår egen forklaring, rett eller gal. Det spiller liten rolle så lenge vi greier å tilpasse forklaringen til vårt eget verdensbilde. I tillegg til dette søker vi å tilskrive ting og hendelser mening som også passer inn i dette verdensbildet, og det er her det ofte sporer av i overtro og forestillinger om noe overnaturlig. Det overnaturlige finnes ikke. Alt er naturlig enten det er synlig eller ikke, enten det opp-

leves magisk og ubegripelig eller ikke. Alt henger sammen. Det er kun individets evne til forklaring det skorter på.

Vår bevisste tenkning har mindre over vannet enn et isfjell. Drøyt 95% av hjernens kapasitet driver underliggende, ubevisst tenkning. Derfor er det svært viktig å flytte denne grensen lenger ned i den individuelle bevissthetens dyp. Spesielle meditasjonsteknikker kan bidra til dette. Når terskelen senkes skjer to ting; man oppfatter bedre hvilke innflydelser utenfra som søker inn i sinnet og man fanger opp egne tanker og idéer på et tidligere stadium. Det siste bidrar til økt kreativitet basert på impulsstrømmer fra dypere bevissthetsskikt. Det første danner et vern mot uønsket påvirkning utenfra og styrker evnen til å analysere dens innhold og formål. Samlet er det grunnlag for kritisk overskridende og kreativ tenkning som leder til oppvåkning og overskridelse.

Vi skal være klar over at de beslutninger vi treffer, ofte daglig, allerede er truffet *før* det er kognitivt bevisst. De treffes på dypere nivåer og flyter til overflaten omtrent som boblene i et glass champagne. Det er nettopp det samme som skjedde med det forelskede paret jeg nevnte innledningsvis. Deres reaksjoner kom til overflaten først etter at deres ubevisste reaksjoner hadde ført frem til en beslutning om tilnærming. Ved å flytte den kognitive oppmerksomhet til mer subtile plan, fanges de beslutningsdannende impulser på et tidligere tidspunkt og det blir mulig å foreta intelligente vurderinger med dypere innsikt i impulsene og deres opprinnelse og begrunnelse.

Å handle intelligent krever kunnskap og kontroll med grunnlaget for de intenderte handlingene. Det kan være mange forhold som må inn i totalvurderingen. Intelligens har betydning for individets samspill med andre og med omgivelsene, men ikke alene. Mange gjør den feil å tro at intelligens

er bevissthet. Intelligens er kun et aspekt av den kognitive, mentale bevisstheten, viktig, men likevel kun et aspekt. Det interessante ved intelligens er at den ofte kommer til uttrykk på spesifikke områder mens den kan mangle totalt på andre. Et matematikkgeni kan være en sosial klossmajor. Et annet interessant trekk ved spesifikk intelligens er at den avslører at det finnes en spesiell kanal i sinnet som er åpen mot dypere bevissthet, som slipper gjennom bestemte innsikter. Vi kaller det gjerne inspirasjon eller intuisjon. Intuisjon samspiller med intelligens i sosiale sammenhenger, inspirasjon i kunstneriske og vitenskapelige sammenhenger. Noe fanges opp på dypere nivå når terskelen i bevisstheten flyttes og overskridelse finner sted. Det er oppvåkning.

Dermed er det nødvendig å stille spørsmålet om hva som skal til for at mennesker skal våkne. Vi kan ta utgangspunkt i noe som binder oss alle sammen og en praktfull illustrasjon av hvorledes man kan vekkes til innsikt på et øyeblikk. Gjennom åndedrettets rytmiske virksomhet er alle mennesker forbundet med atmosfæren. Det forbinder oss alle med hverandre og med alt liv på denne planeten. I den samiske filmen «Ofelaš», på norsk «Veiviseren», av Nils Gaup (f. 1955), fra 1987, som bygger på en gammel samisk legende, forekommer det en scene der den unge veiviseren spør den gamle sjamanen, *noäiden*, om hva han mener med at alle er forbundet med hverandre. Sjamanen svarer ved å gripe tak i den andres ansikt og holde for nesen og munnen til han vrir seg for å få puste. Så slipper han taket og sier: «*Nu vet du hva det er*». Vi deler jordens atmosfære slik vi også deler det rennende vann og jorden der alt vi har behov for vokser. Den enkle handling som den samiske sjamanen gjennomførte var for den yngre en kort, men effektiv innvielse som ga ny innsikt; en oppvåkning.

Åndedrettet er en forbindelse med noe større på samme måte som individets bevissthetsfragment er for-

bundet med Urgrunden. Slik atmosfæren omslutter oss, omslutter også et verdenshav av bevissthet oss og vår individuelle rytme pulserer i dette hav. Ringer sprer seg fra hvert eneste individ lik ringer på vannet der regndråper treffer og det er ikke likegyldig hva slags rytme man sprer. Rytmen reflekterer hvem man er, tanker, motiver og handlinger dirrer som krusninger på bølgene og fanges opp av andre, påvirker.

Oppvåkningen finner kun sjeldent sted så direkte som i ovennevnte film. Den gjennomgår gjerne tre stadier og oppleves nærmest som å trenge gjennom tre skall som omslutter mennesket. Det handler om å finne veien fra de alminnelige kognitive og psykiske sfærer mennesket befinner seg i til daglig og trenge gjennom til den spirituelle, den transcendentale og den kosmiske sfære der møtet med Urgrunden finner sted til full opplysning. Her ligger en fare for den som ikke er fullstendig forberedt fordi det slår bena bort under alt som før gjaldt som virkelig. Den mentale og psykiske balanse må bestå når alt endevendes. Oppvåkningen innebærer en gjenoppdagelse av sitt sanne jeg, den kosmiske kjerne i en selv.

Under hele prosessen handler det om skjelneevne og dømmekraft, om å skille det vesentlige fra det uvesentlige og det evige fra det passerende. I møtet med det høyere selv har det uvesentlige og passerende ingen plass. Dermed fører oppvåkningen til et brudd med stort sett alle tilvendte forestillinger om det meste og man kjenner en periode at alt flyter, inntil utviklingslinjen kommer til syne og man ser hvor man er. Da ser man også hvor mennesket står. Det gir også en naturlig overgang til å se helheter.

I alt vi mennesker foretar oss er det en dypere sammenheng og en utviklingslinje. Når mennesker søker svar på dype spørsmål, slik Arne Næss definerer grunnlaget for dyp økologi, bringer det utviklingen videre på de svar som

hentes opp gjennom tenkning og forskning. Menneskets tenkning og sansing er en del av den universelle økologi og den er utgangspunktet for de erkjennelser som litt etter litt manifesterer seg i vår psyke, i våre sosiale mønstre, i vår filosofi og vitenskap, i vår materielle handling og våre foretagender innen politikk og økonomi, i jordens noosfære. En sterkere kontakt med høyere nivåer av bevissthet vil lede til riktige handlinger og slik løfte menneskeheten som enhet.

Ser vi på menneskets fire umiddelbart erkjennbare eksistensnivåer, det fysiske, det psykiske, det mentale og det spirituelle, har vi konstruert noe som kan minne om en femtrinns stige fra mineralbevissthetens nivå til det spirituelle. Dette må kun forstås som et bilde. I virkeligheten er de ett uttrykk. Utover disse nivåer finnes ytterligere to vi uten videre kan konstatere at vi er del av. Det første, det transcendentale binder hele menneskeheten sammen og det er, som tidligere nevnt, på dette nivå egregorene i dag ligger som enheter, iblant i strid. Det er også på dette nivå menneskeheten må samles for å nærme seg sitt egentlige formål.

Stridighetene vi ser manifestere seg på bakken er alle konsekvenser av begrenset innsikt i større, avgjørende sammenhenger. De er også knyttet opp i forskjellige forestillinger basert på materiell observasjon av ulikheter. Kjønn, hudfarge, trosuttrykk, maktuttrykk er forhold som konkret utnyttes til å dra skillelinjer mellom mennesker der ingen skiller skulle eksistere. På dette plan er menneskeheten ett og det er et bevissthetsmessig kvantesprang for fragmentet å gripe denne transcendentale innsikten, bli bevisst denne enhet og ta konsekvensene av innsikten helt ned i den materielle livssfæren der den kan bevirke oppvåkning.

Det er ganske interessant å notere seg at urfolk, uten den intellektuelle overbygning en universitetsutdannelse gir, har dypere innsikt i disse sammenhenger enn høyt

utdannede mennesker i den såkalt utviklede del av verden. Ikke bare har de dypere innsikt på dette nivå, men også på neste nivå, det som omslutter hele jorden og alt liv på vår planet. De ser sammenhengen mellom menneskene og helheten, en helhet vi er fullstendig avhengig av, moderne eller ikke. Med andre ord, dreier det seg her ikke kun om ned-arvede forestillinger, men om faktisk daglig, bevisst deltagelse i et større hele, en innsikt vår moderne verden har lagt lokk på. Det lokket må bort om menneskene i den moderne verden skal få hodet over kanten og se og våkne.

Individet kan vinne innsikt på disse plan gjennom utvikling, da ikke i en materiell, vestlig forstand, men spirituelt ved ikke minst å sette sitt ego til side. Det moderne individ med sitt avgrensede bevissthetsfragment, isoleres i en materialistisk verden og søker derfor mening på feil grunnlag ved å knytte seg til avgrensede sosiale, religiøse, politiske og andre grupperinger. Dette vendes fullstendig på hodet når individet erkjenner en høyere sammenheng og blir deltagende i denne. Frykt, ikke minst for den uunngåelige menneskelige, fysiske død, finner ikke fotfeste i et sinn med slik åpning.

Åpning er også mulig til ennu et nivå, det kosmiske, som omfatter hele kosmos og alt deri. Denne kosmiske Urgrunds bevissthet omslutter og gjennomtrenger alt. Den er kraften som gjennom det vi kaller kvantevakuumet produserer den materielle virkelighet og fyller den med liv på alle nivåer, også på nivåer vi ikke oppfatter som liv og på høyere nivåer vi kun ytterst sjelden har kontakt med. På dette nivå er tiden og romdimensjonene uerkjennelige for mennesker, men de påvirker absolutt alt på vårt livsnivå. Det er her hele vår eksistens blir kun et fragment.

Under omtalen av den kreative prosess var jeg inne på det forhold at intenst kreative individer ofte gjennomgår krevende mentale og psykiske situasjoner. Likevel søker de

ikke bare lindring, men ennu mer å uttrykke det som springer frem i deres sinn. De kan anvende alt fra medikamenter til alkohol, dop og sex for å nå den grensesprengende innsikt som kan virkeliggjøre verket. Borgerligheten som fordømmer slikt, beundrer kunsten og investerer, men fatter aldri hva sann kreativitet er, hvilke ofre kunstnere, forskere og tenkere gjør for å utvinne sine verk fra den dypere bevissthets miner. Fordømmelsen er uttrykk for den gemene, alminnelige, normale stupiditet.

Eventyret «Prinsessen på erten», prinsessen som ikke får sove fordi det ligger en ert under flere lag med madrasser, handler ikke så meget om å avgjøre om hun er prinsesse eller ikke, men om hun erkjenner bevisstheten. Erten under madrassene er bevisstheten vi ikke kan sove bort, den som holder oss våkne. Den er dimensjonsløs og alltid tilstede som en subjektiv erkjennelse av at vi lever. Vi kjenner denne erten hele tiden om vi er årvåkne, men siden det store flertall sover, tyder det på at én madrass er nok. Den unge prinsessen er prinsesse fordi hun har kontakt med sin høyere bevissthet slik hennes sensitivitet og hennes gyldne hår vitner om. Hun er slik en prinsesse er i det vanlige liv, en del av en 'kongelig' familie, hevet over det bedøvede allmenmennesket.

Dette eventyret, slik tolket, gir en nøkkel til andre eventyrs dypere mening og antyder at å være kongelig ikke har noe med jordisk status eller rolle å gjøre, men noe med en åpen adgang til høyere bevissthetsnivåer og intellektuelt uerkjennelige sammenhenger å gjøre. Det handler om å befinne seg på et annet nivå enn menigmann fordi man har utviklet og ekspandert egen fraksjon av bevissthet til en høyere grad av integrasjon med bevisstheten *per se*, med Urgrunden. Dette er ikke sagt for å nedvurdere menigmann, for absolutt alle mennesker kan utvikle slik kongelighet ved å ta de nødvendige grep. Det er bare at det store flertall aldri

gjør det, fanget i sin livssituasjons materielle krav og omstendigheter.

I gralslegenden må Parzifal 'våkne' empatisk for å bli klarsynt og nå inn til gralsborgen og overta rollen som gralskonge etter Amfortas. Han er i utgangspunktet et godt bilde på narren i tarot stokken, le Fou. Han innser ved sitt første besøk i gralsborgen ikke appellen til hans empati fordi han er bundet av formaningen om ikke å stille spørsmål. Dette er en sterk parallell til vår verden der det forventes både sosialt, religiøst og politisk at du ikke stiller spørsmål, men godtar det gjeldende og søker selvrealisering i forhold til ytre og spesielt materielle mål i konkurranse med alt og alle.

Individuelt søker mennesket selvrealisering, men den kan ikke oppnås i isolat. Det krever relasjoner til andre mennesker og er faktisk lettere å oppnå i samarbeide enn i konkurranse. Felleskap løfter alle, konkurransen bare vinneren. Samtidig er en viss konkurranse ikke usunt. Den må bare inneholde gjensidighet og ikke ødelegge de som ikke vinner frem. Det er egoisme og grådighet som må vike sammen med brutal konkurranse og ønsket om å dominere fordi dette er basert på en fragmentert og løsrevet bevissthet som kun ser seg selv og ikke egen sammenheng med det hele.

Bak dette ligger et uerkjent savn som får mennesker til å skape erstatninger for å fylle tomrommet. Årsaken til den materielle kreven ligger begravet her, substitutter kastet ned i et dypt indre hull de færreste våger å kikke ned i. Det som skiller mystikeren fra det alminnelige menneske er at han våger å konfrontere det andre flykter fra. Alminnelig kunnskap kan ikke fylle et slikt hull. Vi har nok av fysiske fakta, data, informasjon og underholdning, men dette dype hullet kan bare fylles med virkelig innsikt og visdom. Vi må bak eksistensens gåter for å slukke et slikt savn.

Dypest sett er menneskeheten inne i en transformasjon der materialistisk tilnærming kommer i stadig større miskreditt selv om det ikke umiddelbart ser slik ut. Innsikten om vår felles klangbunn og enhet gir ikke lenger rom for materialisme. Vi er i ferd med å våkne opp for at alt vi påfører en annen, påfører vi også oss selv, kanskje fordi vi er i ferd med å bli så mange mennesker på jorden at vi ikke lenger kan unngå å bli påvirket i møtet med andre og derfor lettere kan oppdage egne handlingers konsekvenser, men det krever oppvåkning.

I dag ser vi mennesker strømme over landegrensene som en følge av alvorlige misforhold i politisk og økonomisk maktfordeling. Mennesker fra alle verdenshjørner kommer tettere på hverandre som en konsekvens av fri, neo-liberalistisk pengeflyt. De færreste synes å forstå sammenhengen, hvorledes pengenes frie flyt skyver bølger av mennesker, oftest mot deres egen vilje, bort fra deres opprinnelse, fra eget samfunn og miljø og over til fremmede land med annen kultur og ofte negativ gjestfrihet. Alt dreier seg om bruk, og misbruk, av mennesker for økonomisk profitt. Konflikter, vold og fattigdom er dette profittjagets konsekvenser og drivkraften bak strømmen av flyktninger, slik produksjonsindustrien trekker forurensning og miljøkatastrofer etter seg. Her foreligger et betydelig behov for overskridelse.

Presset fra alt dette må tvinge frem endret erkjennelse av sammenhengene og nødvendigvis bryte ned fokuset på forskjellene som skiller menneskene og endelig fremme innsikten om at vi er én menneskehet på denne planeten, at vi må møte hverandre, dele med hverandre og bli delaktige i en høyere, felles bevissthet; en ny våkenhet.

Når vi ser moderne mennesker i moderne samfunn, hvor isolert og løsrevet de både mentalt, emosjonelt og fysisk

er fra den sammenheng de i realiteten er en del av, blir et mulig spørsmål om hele menneskeheten er inne i en prosess den må gjennom, en isolasjon, ensomhet, sorg som er nødvendig for å vekke noe nytt, for å bryte gjennom egoet. Kanskje må mennesker presses langt ut i periferien for å oppdage sin kjerne og se dens sammenheng med en kosmisk kjerne. Kanskje må et savn vekkes i fragmentet for at det skal oppdage sin plass i en ufragmentert helhet. Vandringen ut i livseventyrets periferi vekker behovet for å gravitere tilbake mot sentrum slik prinsen eller prinsessen til slutt vender tilbake til slottet og livets store fest.

Den løsrevne eksistens som vårt moderne samfunn kaster individene ut i er kanskje en prosess som leder til innsikt og ny våkenhet. Individet stilt alene med sin erkjente eller fortrenkte lidelse, vil uvegerlig bli nødt til å innse at det er en del av et større sosialt hele som bidrar og gir støtte til egen eksistens, men samtidig også krever dets bidrag.

Et ensomt fragment vil til slutt bli hentet inn igjen og det vil både ønske og søke helhet slik det sosialt søker fellesskap. Dagens moderne samfunn er brutalt, ofte unødig brutalt. Ensomme og alenestilte individer midt iblant oss reagerer på tapet av fellesskap med å kjempe for sin posisjon, bli lagt merke til, og her står egoet i sentrum. Med alle midler, vold, svindel og bedrag søker dette lidende ego smertestillere ut fra evne, alt fra penger til medikamenter og sosiale medier. Isolasjonen er både intellektuell og emosjonell og den opplevede adskillelsen og samling rundt egoistiske behov fratrar individet evne til empati og høyere innsikt. Tomrommet fylles av materiell streben og eietrang.

Slik streben, en streben som ofte ikke lykkes og styrter individet ut i elendighet, er en ubevisst erstatning for streben etter virkelig mening og innsikt, en avsporing som både leder til egen elendighet tross materiell rikdom og sprer elendighet

rundt seg. Samtidig ligger retningen til sann mening og rikt livsinnhold rett under alles nese, uttrykt gjennom vår sivilisasjon og våre kulturer. Det handler kun om å ikke la seg avlede av tingenes ytre skinn og høste innsikt ved våkent å se gjennom skinnen til essensen, se hva ting *egentlig* er og hva de gjør med en når de skaper begjær.

Bevissthetsfragmentet hvert eneste menneske bærer i seg står hver dag overfor en prøve. Spørsmålet er om det ser seg selv *egentlig*, ser *sammenhengen*. Begge disse perspektiver er viktige og bør vekke tankene straks man ser seg i speilet om morgenen, gjerne med et *memento mori*; husk du skal dø. Mennesket er både en del av verdens økologi og del av en større kosmisk sammenheng med helt uoverskuelige perspektiver. Det gjelder å ta dette inn over seg fullt og helt og med overskridende konsekvens.

Menneskets mål er ikke å berike seg på materielle goder, spesielt ikke på andres bekostning, men å vinne innsikt om sin plass i en høyere sammenheng og vinne *spirituell* rikdom. Den eneste virkelige lykke er noe alle bærer i sitt indre og som ingen kan rukke ved eller frata noen. Den finnes i fragmentets kontakt med Urgrunden. Det finnes ingen varig, tilfredsstillende lykke i å oppsamle materielle verdier rundt seg. Livet på det materielle plan er en prøvesten. Å vende dårskap til visdom, å vokse ut av åndelig tomhet, ta inn livets fylde og utvikle evne til å dele med seg er en rikdom man ikke blir fattigere av. Å dele er uttrykk for den overflod vi selv utgår fra.

Individets moderne isolasjon er allerede i en del sammenhenger under oppløsning og da glir erkjennelsen om felles ansvar og individuelt delansvar for alt som skjer inn bakdøren, inn i vår bevissthet, først som en følelse, en uro og dernest som klar tanke: *Mea culpa*; min skyld. Det kan utløse

en ny type handling gjennom altruistiske holdninger og fellesskap.

Vi har nu beveget oss fra stolen vi sitter på dypt inn i materiens subatomære verden, til det nivå der alt bindes sammen i vibrerende strukturer, der bevisstheten manifesterer det vi kaller materie, manifesterer liv også der vi kun ser tilsynelatende inert materie og videre inn i de samfunn og makrostrukturer menneskene, de individuelle fragmentene danner. Dypest sett er *alt* liv og bundet sammen på et vis vi ignorerer fordi vi er opptatt av det dagligdagse. Vår kognitive dagsbevissthet kan ikke favne alt, men må våkne. Derfor skal vi ta veien innom bevissthetsekspanderende teknikker, meditasjon og innvielse. Det er avgjørende å se ting på et dypere nivå for å se sammenhengene i verdens store, kosmiske strukturer, og samtidig ikke minst de menneskeskapte; våre sosiale sammenhenger, våre konstruksjoner gjennom kunst, filosofi, teknologi, politikk og ikke minst konsekvensene vi høster av alt vi sår blindt uvidende. Dette peker på det nødvendige behov for at mennesket må slippe det materielle for bevisst å gripe dypt i egen kjerne, våkne opp og overskride seg selv.

Det må et usett univers til for å forklare det observerbare. Det må en usynlig virkelighet til for å forklare den synlige. Det innebærer at usette entiteter må komme til syne for å bli erkjent som virkelige. Det forekommer meg underlig at vi ikke deltar dypere i naturen, tar del i dens mysterier slik tidligere tiders mennesker og en del av dagens urfolk gjør, at vi ikke evner å se at bak de avgrensede og finite livsuttrykk ligger en evig og ubegrenset, helhetlig og meningsfull virkelighet som også er det ultimate mysterium. Vi må erkjenne det eviges nærvær i det timelige, ikke nødvendigvis religiøst, men ved å skue gjennom tilsynkomstene, tre inn i dem deltagende og erfare iettværen med alt. Det er en øvelse menneskene neglisjerer i sin selv-

bestaltede suverenitet. Også her kreves oppvåkning og overskridelse.

Virkelig viten krever en iettværen mellom subjekt og objekt. Først når skillet mellom det erfarende subjekt og det erkjente objekt forsvinner, *vet* du. Dette har sammenheng med det greske begrep *gnosis*, erkjennelse gjennom helt å gå opp i det erkjente med viten. Gnosis hviler direkte på paganismen og innebærer en umiddelbar mystisk erfaring av sannhet, fullstendig hinsides ethvert begrep. Det peker til den mystiske union, forening, som gir en uutslettelig innsikt og viten. Gnostisismen har som antydning over røtter i mysteriereligionene i oldtidens Egypt, Persia og Babylon. Den er en form for religiøs eksistensialisme, en søken etter svar på eksistensens mysterium gjennom erkjennelsen av å være en gnist av det guddommelige, et fragment av det kosmiske. Slik er gnosis en bevisst bevegelse fra tro til overskridende viten idet den samtidig definerer seg som en form for hermetisme. Gnosis kan underbygge enhver religion. Det religiøse språk håndteres eksistensielt ved at ord og bilder gis tolkninger som avdekker dypere mening med livet. Det er definisjonen av viten som grunnlag for visshet. Erkjent viten åpner porten til visdom som uttrykker slik viten ved implementering i livets handlinger.

Vi kan ikke ta utgangspunkt i noe annet enn det absolutt avgjørende faktum at vi *er*. Det utelukker ikke-væren. Væren transcenderer alt som en uuttømmelig kraft. Væren transcenderer subjekt og objekt som essens. I denne essens er virkelighetens *logos*, strukturen som danner virkeligheten vi erfarer. Gnosis handler om erkjennelse av det essensielle gjennom mystisk forening, *unio mystica*, der skillet mellom jeg og alt opphører. Erkjent død er virkelig liv. Livet manifesterer seg aldri negativt.

Når kunnskap erkjennes vinner vi innsikt. Erkjent kunnskap *er* visdom. Overskridelsen representerer inngangen til levende, anvendelig visdom. Visdommen trer inn som oppvåkning. Det interessante med det vi kaller visdom er at den ikke strekker seg inn i forskjellige fagfelt eller andre spesialfelt *per se*. Visdom er overgripende. Det er bevisst innsikt på et plan som overskrider individet og feltene, men likevel kommer til uttrykk i individets liv og handlinger nærmest som en intuisjon. Individet står overfor noe som ligger utenfor dets normale repertoar og vet plutselig hvorledes det skal gripes an. Det er en forbløffende opplevelse. Fragmentet kobler plutselig til Urgrunden og handler med overraskende klokskap. Overskridelsen fører til at alt erfares direkte som væren-bliven.

Selvoverskridelse gir en intuitiv adgang til Urgrunden, den absolutte væren. Fra dette perspektiv anes umiddelbart en egen tomhet som fylles med nytt innhold. Det gir nye perspektiver i livet og grunnlag for å vurdere og dømme enhver filosofi, enhver religion, ethvert tankesystem. Innsikten dette innhold medbringer blir en målestokk for alt menneskelig som ikke minst rammer en selv temmelig brutalt fordi det gir innblikk i egne tankers og forestillingers begrensninger og svakheter. Det kreves et like brutalt oppgjør med seg selv og utviklingen av ikke bare toleranse, men *aksept* av andre mennesker uansett hva de står for, uten dermed nødvendigvis akseptere *det* de står for. Man innser at det kun er de samme begrensninger man selv har som kommer til uttrykk hos andre, på andre måter. Selvoverskridelsen gir grunnlag for å forstå andre slik man forstår seg selv og evne til å behandle andre slik man helst selv vil bli behandlet.

Ingen kan tvinges til vennskap eller respekt. Respekt, vennskap og kjærlighet kan kun vinnes ved at man selv genuint evner å vise respekt, vennskap, kjærlighet. *Agape* er

kjærlighet som et absolutt og overordnet prinsipp. I dette ligger rettferdighet som en integrert selvfølge. Kjærlighet kan ikke bestå der det ikke også er rettferdighet og gjensidighet. Det krever våkenhet overfor den andre. Slik kjærlighet ligger også som kilde til filosofi, vitenskap og sann kunst.

Alle virkelige kunstverk, musikkverk og litterære verk viser til noe absolutt i kunstens vesen; peker mot en kilde. De er resultater av den våkne kunstners dype innlevelse i noe høyere som han eller hun erkjenner mer eller mindre bevisst og strever et helt liv med å gi et ytre uttrykk som kan videreformidle nettopp det de har hentet fra denne kilden. Det er dette aspekt ved kunsten som aldri slutter med å fange oppmerksomhet og stille undring. Publikum trekkes mot den Urgrund de som fragmenter ikke vet noe om, men likevel i sitt indre erkjenner når de står overfor kunststartene.

Alle absolutter peker forbi en selv til væren i seg selv, til overskridelsen av subjekt-objekt dikotomien. Alle motsetninger speiler hverandre. Derfor inneholder de også hverandre og forenes i en høyere dimensjon. Overskridelsen gir adgang til denne dimensjonen og med det følger evne til å erkjenne sammenhenger på det plan motsetningene gjør seg gjeldende. Dette er en innsikt ikke minst dagens politiske, religiøse og andre ledere kunne trenge. Våkenhet gir evne til å se slike sammenhenger. Det vil føre til oppvåkning, overskridelse og minne oss om våkent å *være*.

Være og vite

La meg trekke tilbake til omtrent der jeg begynte, til spørsmålet om hva det er å være. Jeg refererer også gjerne det slitte Shakespeare-sitatet: «*To be or not to be*». Væren er basert på at noe *er*. For at noe rent kognitivt skal være, må det erkjenne sin eksistens på et nivå av bevissthet. Som betraktet over, er det et åpent spørsmål om noe er, har væren dersom det ikke er en bevissthet til å oppfatte det. Dersom væren oppfattes på et eller annet vis i den mineralske bevissthet, leder det tilbake til den kosmiske som danner det mineralske via det vi kaller kvantefysisk aktivitet. Alt dette synes å ha sammenheng, men nu skal jeg ganske kort trekke over til en litt annerledes tilnærming, basert på en del av det jeg har sagt over om mening, liv og død.

Det går an å stille spørsmålet om hva alternativet er til å være, til væren. Er det ikke-væren, intet? La meg bringe deg inn i en enkel sirkeltankegang: Hva er hvis *intet* er? Intet, ja. Hva er så det? Hvis *intet* er, så *er* jo *intet* noe. Utfra en sådan tankegang er den absolutte intethet en umulighet, fordi det eventuelle blotte faktum at *intet* er, gjør *intet* til *noe*. Som begrep er *intet* en del av *alt*, men hvis *intet* eksisterer er *intet* *alt*. Dermed kommer vi ikke utenom at noe er, fordi noe *må* være. Kanskje er dette et lurt sirkelargument, men det kan ha noe for seg. Vi kan fundere over om vi er punkter i et multidimensjonalt rom som kun eksisterer i et flyktig nu, eller om vi er noe mer.

La meg omskrive det innledende Shakespeare-sitat; «*to be and not to be*». Dersom vi tar utgangspunkt i den kvantefysiske beskrivelse av materien, er det nærliggende å si at du materielt sett ikke finnes, dog *er* du om enn plukket ned til en materiell hypotese. Denne hypotesens rot er bevisstheten, Urgrunden, som bygger deg opp til i det minste illusjonen av et levende, tenkende vesen, et menneske. Med det kan vi vende sitatet en gang til; «*not to be and to be*». Du

er ikke og likevel er du. Væren gir slik en merkverdig åpning til viten, viten om væren hinsides viten, Urgrundens skapende leveranse av virkelighet.

Kvanteverdenens gjennomgripende forhold til den fysiske verden viser at alt er bundet sammen i et større hele, fra atomets partikler til universet i sin totalitet. Det betyr at vi som mennesker på denne lille, men for oss helt uerstattelige planeten også er bundet sammen og slik er ett, ikke bare her og nu, men over hele vår historiske og fremtidige eksistens. En gang til: Mennesket er ett med alt i et ubegrenset ocean av bevissthet.

Vi må innse at vi ikke har forklart universet med vår blendende kunnskap. Langt fra å forklare universet, livet og bevisstheten, åpenbarer vår modell et ufattelig komplekst og radikalt mysterium på alle nivåer, fra det dansende elektron til et rom vi ikke evner å måle. Vi lever i en verden av fenomener som alle synes flyktige. Vi kan ikke engang med sikkerhet si at de har noen varighet i tid eller noen utstrekning i rommet for vi fanger aldri øyeblikket og derfor heller ikke rommet som inneholder øyeblikket. Materien er ikke fast. Den er knapt der og passerer like flyktig i øyeblikk vi ikke fanger. Observasjonen av en partikkel er allerede historie idet vi gjør observasjonen.

Vi er bevisste uten at vi vet hvor og når. Koordinatene i tid og rom som vi forholder oss til her vet vi egentlig fint lite om bortsett fra at de rammer inn vår tilværelse gjennom vårt sanseapparat. Gjennom dette samler vi bevisste inntrykk i hukommelsen og danner dermed sammenheng. Bevissthet synes å være grunnelementet som genererer alt og lar det strømme gjennom oss.

Bevissthetens problem henger nøye sammen med døden. Slik vi tradisjonelt oppfatter døden, representerer den

det øyeblikk da egen bevissthet, vårt individuelle fragment opphører og vårt legeme slutter å virke. Brått er vi ikke, ut fra alminnelig forståelse, lenger bevisst deltagende i denne verden og trer inn i et stort, tomt mørke som spesielt de tre monoteistiske religionene har forsøkt å ta angsten ut av ved å etablere forestillinger om et evig liv etter livet. Dette trøster nok mange, men sier egentlig lite om hva denne prosessen eller overgangen, transisjonen, egentlig er.

Dødens mysterium hviler på livets mysterium. De to er uadskillelig knyttet til hverandre som en sirkel. Ut fra et standard menneskelig erfaringsnivå er spørsmålet om bevissthetens fortsatte eksistens i én skikkelse tilnærmet den individuelle erfaring i livet, umulig å forestille seg fordi legemet som har gitt identitet og nærvær forsvinner. Derfor er det på sin plass her å antyde at den individuelle gnist opptas i en større flamme ved den jordiske døds inntreden. Bevissheten blir ikke borte, men den trer inn i sin større sammenheng for på et annet 'tidspunkt', å re-identifisere seg med en egnet fysisk gestalt, en gjenfødelse. Her er tid i vår forstand en dimensjon.

Vi fødes, lever og dør. Dette er hele rammen om vår individuelle bevissthet, dens begynnelse og slutt, dens posisjon i en kosmisk sett uhyre kort eksistens, men dette er ikke alt. Det er ikke noe tilfeldig og passerende som viskes ut like snart som det tegnes inn på universets kanevas, her på den blå jord. Vi kan tvile på at vår blotte eksistens har en mening, men siden vi hver enkelt er i stand til å formulere både tvil og mening med ting og det vi sier og gjør, blir tvilen rent akademisk. Vi skaper mening i våre liv, i vår korte eksistens, men så er vi like snart pustet ut som flammen på et stearinlys. Spørsmålet oppstår om disse passerende meninger vi skapte faktisk består i en kontekst som over-skrider ikke bare det enkelte liv, men den menneskelige historiens liv over millennier og utover selve tiden.

Det er lov å betvile en større mening med at jeg sitter her og skriver i all enkelhet om dette tema. Noe føres videre fra meg til hver enkelt leser, men så er det meste snart tapt mellom knaggene i en begrenset hukommelse. Jeg dør og forsvinner. Det gjør også du. Da kan man spørre hvor meningen med alt dette ble av.

Vi trer inn i denne underlige tilværelse og vi forlater den. Det er to terskler som hele tiden overskrides. Kontinuerlig strømmer mennesker som en flod inn, gjennom og ut av vår lokale verden. Det er en strøm av liv. Hvor vi kommer fra er et mysterium, selv om der finnes tallrike eksempler på mennesker som kjenner tidligere livsløp her på jorden, endog i slik grad at de allerede som barn kan navngi steder og mennesker fra tidligere liv med stor nøyaktighet. Andre har ingen slik erindring, men alt er tilgjengelig i akhasaen. Ved å tre fullt inn i sin væren kan man nå til viten. Likevel blir universets dypeste mening uutgrunnelig for mennesket alene.

Vi skal alle dø. Jeg skal opphøre, forsvinne, slik også legemet blir til muld og støv. Frykten for døden dreier seg nettopp om denne jeg-forsvinning. Likevel er det liten grunn til å frykte noe som er uunngåelig. Det er en helt annen ting å møte det vel forberedt.

Høyere innvielse oppløser egoet. Den integrerer *meg* med et større hele der intet forsvinner eller kan forsvinne, men transformeres. Transformasjon er noe som foregår hele livet, men vi tenker ikke over det. Du har for lengst forlatt det jeg du var da du var fem år gammel. Du er transformert av livet, og på et passende tidspunkt skal du transformeres i en prosess som tar deg ut av dette livet og transformasjoner som er umulige i dette fysiske liv venter.

Fødsel og død er kun overganger. Vi åpner en dør og lukker den etter oss, vel gjennom. Iblant blir den stående litt på gløtt, men hovedsaken er at alt består, intet blir borte og vi møter derfor oss selv igjen, høster konsekvenser og sår nye spirer hvert nu. Denne strøm av liv omfatter alt og innenfor dette alt følger hvert livsuttrykk en syklus som er spesifikk for hver enkelt. Menneskenes syklus er en utviklingsspiral som løper fra fødsel, gjennom livet og døden; de seks faser tibetanerne kaller *bardo* til ny fødsel og nytt liv.

Det er gammel filosofi at man for å bli et helt menneske må dø mens man lever. Passasjen gjennom dødsriket er et ledd i all virkelig innvielse og den reisen må være reell i den grad at man faktisk *er* død under sin egen indre reise. Prosessen skreller skinnen av alt, slik at kun essensen står igjen, bevisstheten, erkjennelsen av væren som ubegrenset i tid, rom og liv uten død. Den fører også til et møte med høyere innsikt, en innsikt som setter det meste av tillært kunnskap til side som overfladisk, om enn i dagliglivet nyttig.

Parmenides beskriver i sitt dikt, i møtet med gudinnen, hvorledes hun forklarer ham at hele verden slik vi ser den er et bedrag, et skinn. Dette peker tilbake på beskrivelsen av verden på det subatomære plan, materiens hildring, likeledes på det vediske *maya*. Jeg har vist hvorledes kvanteverdenen genererer vår materielle verden og dermed også at den knapt nok eksisterer. Parmenides viser her innsikter vi først 2 500 år senere innen kvantefysikken faktisk kan bekrefte. Bevisstheten konstruerer selv denne virkeligheten for å erfare seg selv. Derigjennom erfarer vi den som vi skaper den. Illusjonen konstrueres av Urgrunden via kvanteverdenen som et mulig grunnlag for de individuelle fragmenters utvikling; livets store utfordring.

Mange vil oppleve en del av de påstander og refleksjoner som her er trukket frem som ukritisk aksept av

panpsykisme og reinkarnasjonsteori. Det er åpenbart rom for kritikk her siden vi er vant til at påstander skal være understøttet av empiri og bevisførsel. Når det gjelder slike forhold som bevissthet og dens vesen *per se*, sier det seg selv at empiri blir en umulig øvelse, men så er da ikke livet betinget av empirisk bevisførsel. Vi konstaterer at vi er og lever i et univers. Vår individuelle bevissthet er fordi bevissthet *er*, slik vi fysisk er fordi fysisk virkelighet er. Sistnevnte virkelighet evner vi til en viss grad å beskrive, førstnevnte er en ikke ubetydelig utfordring.

Her, tilbake til mitt utsagn om materien som koagulert bevissthet: Du, jeg, vi alle, kan oppfattes som projeksjoner av bevissthet i en flytende materiell form, et kontinuerlig skiftende uttrykk, spirituelt, mentalt, psykisk og fysisk element av bevissthet, et fragment av den allsteds og alltid nærværende bevissthet. Vet man dette, vet man også at det ikke finnes noen død for en endelig død representerer ikke-væren og det har ikke noen plass i væren. Derfor er livet en strøm der du, jeg, vi alle passerer som bevissthetsfragmenter som alltid er i forbindelse med allbevisstheten, Urgrunden, den kosmiske realitet som kort og godt *er*. Øyeblikket er alt og evig og det er her vi har vår eksistens. Vi blir aldri borte.

Heraklit sa rundt 500 år før vår tidsregning at "*ingenting kan ødelegges for alt er i en evig væren*". Han sa også at «*den universelle kosmiske prosess ikke er skapt hverken av gud eller menneske*». Pythagoras viste til at enhver fødsel er en død og hver død en fødsel.

Jeg nevnte immateriell monistisk teori. Den har til utgangspunkt at bevissthet er det eneste som eksisterer. Enkelte teoretikere anser at all materie eier en form for protobevissthet. Da er vi nær panpsykisme, og idéen om at bevissthet genererer materien, at hele universet er selv-genererende. Vi kan lete etter alternativer. Det er neppe at

materien er oppstått av ingenting og dernest har produsert bevissthet med varierende kompleksitet helt av seg selv. I så tilfelle er vår lokale, individuelle bevissthet generert ut fra summen av vårt fysiske legeme og avgrenset i rom og tid. Da blir mennesket også et formålsløst vesen. Jeg er entydig i forhold til at vi er nødt til å godta en ikke-materiell, ubegrenset kraft som kilde til væren, en bevissthet på et for oss uerkjennelig nivå. Bevisst erkjennelse er viten i menneskelig forstand.

Å vite er det samme som en dyp indre erkjennelse. Det er ikke en overbevisning hentet fra en overbevisende samling data eller avansert argumentasjon. Viten stikker dypere. Det er å være ett med erkjennelsen, en erkjennelse som kommer innenfra og er hevet over argumentasjon og bevisførsel. Erkjennelsen av å være er slik viten. Den er uavhengig av bevisførsel. Den lar seg ikke argumentere bort. Spørsmålet som kan reises her er når vet du og når bare tror du at du vet. Svaret har du når du greier å skjelne mellom det tillærte og det erkjente. Viten består alle innsiktens prøver.

Det betyr at hele kosmos er levende, ubegrenset, evig og alltid nu. Tid, rom og materie genereres kontinuerlig i værensøyeblikket, nu. Materien vi opplever kondenserer av bevissthet i et flyktig, evig øyeblikk. Alt er liv. Væren. Nu! Skal vi oppfatte det må vi se og ikke minst lytte. Meditasjon er en introduksjon til uutslettelig viten.

VIII

Det indre

*To understand the immeasurable, the mind must be
extraordinarily quiet, still.*

Jiddu Krishnamurti
Indisk filosof (1895-1986)

Meditasjon

Dagens moderne samfunn er preget av betydelig ubalanse. Den kommer til syne som sosiale stridigheter, vold og elendighet. Individet i en sosial setting som selv ikke er i indre balanse evner heller ikke å komme i balanse med sine omgivelser. Dermed ser hvert enkelt individ seg selv som løsrevet og kjenner behov for å hevde seg selv, posisjonere seg i motsats til andre og skape en illusorisk ytre identitet, en identitet som gjerne ikke samstemmer med den indre. Denne mangelen på egeninnsikt, manglende selverkjennelse, øker de indre spenningene, reduserer indre harmoni og svekker ytterligere evnen til å resonnerer med menneskene i egne omgivelser.

Som påpekt over, fører forsøket på å bygge opp en sosial og materiell identitet i et samfunn som oppleves utrygt, til en kamp mot alle andre for materielle symbolverdier som antas å gi status og trygghet, men materielt basert trygghet er i realiteten en usikkerhetsfaktor fordi frykten øker desto mer man er redd for å tape. Videre bidrar dette til å produsere ytterligere ulikhet og utrygghet og skape større indre dissonans i individet. Resultatet er en både sosial og personlig tragedie også for den som 'lykkes' og klarer seg bra.

På bevissthetsnivå representerer dette en sterk eksternealisering på og underkastelse i forhold til ytre premisser og følgelig indre disharmoni fordi kontakten med bevissthetsnivåer der indre trygghet er forankret svekkes. I mange tilfelle fører den utadvendte oppmerksomheten til at kun den kognitive overflatebevisstheten er aktiv og til et liv som tappes for meningsinnhold. Mennesket søker fortvilet å fylle et gapende hull der mening mangler, men glemmer å søke der den finnes, til tross for at det kun krever uanstrengt oppmerksom lytting.

Lytting er en aktivitet uten ytre bevegelse. Enten man lytter til et annet menneske, et musikkverk eller innover i eget sjeledyp, må lyttingen være både åpen og ta hele oppmerksomheten. Eksempelvis er det vanlig at folk tror de har lyttet til et musikkstykke selv om de har vært opptatt av andre ting samtidig eller sittet og småpratet. Det er feil. Det er stor forskjell på det å høre musikk og det å *lytte* til den. Lytting finner først sted når sinnet er tømt for tanker og andre inntrykk ikke får innpass. Når musikkverket fyller all oppmerksomhet, lytter man. Selv musikkritiske betraktninger, om man har kvalifikasjoner for slike, må også vente til etterpå. Tanker er støy i denne sammenheng, uansett hvor interessante de måtte være.

Lyttingens kunst kan læres nettopp i forhold til musikk. Evnen til å la alt annet fare og la musikken ta hele rommet, er lytteevne. Denne evne er helt avgjørende for å lytte til andre med åpenhet. Den er avgjørende for å trenge inn i egne bevissthetsnivåer og gjennom disse til videre sfærer. Sinnet må være tomt, stille og åpent lyttende. Det er slik en inngang til meditasjon. Egentlig *er* det en form for meditasjon. Det handler om å ha en åpen port og et rom med god plass for å ta imot det som skrider inn. Iblant hentes man også ut gjennom denne porten. Hele det indre, stille rom vrenger seg ut og omfavner en høyere virkelighet i musikkens fulle velde. Den individuelle bevissthet integreres i en ny sfære og integrerer samtidig denne sfære i seg selv. Den blir siden en del av en selv, en uutslettelig erfaring, en førstehånds levet realitet.

Vi vet hvorledes Pythagoras stilte krav til kandidatene for opptak i hans skole, at de måtte tilbringe lang tid i taushet for å lære seg å lytte. På hans tid var kravene høye og faktum er at det er de stadig, også i dag, spesielt innenfor hermetisk lukkede skoler og ordenssystemer som knapt noen i dag vet eksisterer. De åpne ordenssystemene, slike som fremfor alt

de mange frimurerordener og tilsvarende, arbeider ikke på slike nivåer. De arbeider gjennom symbolske rituelle seremonier fordelt, som nevnt, over et gradsystem som påvirker individene subliminalt i en bestemt retning uten at det åpner opp for en udogmatisk, direkte innvielse i mysteriene. Samtidig gir slike systemer bilder gjennom seremoniene som den enkelte kan finne åpninger til innsikt i gjennom meditasjon.

Alle former for meditative og kontemplative øvelser krever uansett denne stille lyttingen der nye innsikter kan vinnes i egen og verdens virkelighet, iblant gjennom symboler. Dette er også innsikter som kun med vanskelighet og kun delvis lar seg meddele til andre. Alle må selv ta steget inn i denne åpne stillhet. Det finnes ingen annenhånds stillhet å lytte i, men de som har lyttet kjenner hverandre igjen uten at noe behøver sies. Adgangen til høyere bevissthet danner forbindelser mellom individer over enhver avstand og en felles resonans erkjennes umiddelbart. Her ligger grunnlaget for umiddelbar kommunikasjon uavhengig av språk, kultur og avstand. Likeledes er det her forklaringen på ovennevnte Tippi Degrés kontakt med elefanten Abu ligger. Kanskje er elefanter gode lyttere. På dette bevissthetsnivå er språk og kultur ett og all avstand redusert til null.

Lytting er viktig også i en annen sammenheng. Lytting innover i seg selv, å følge tankerekken og la de flyte til et endepunkt, der deres konsekvens kommer til syne, kan bringe både interessante og dype innsikter. Slik idéatisk kontemplasjon krever dernest å åpne for den etterfølgende stillhet, en stillhet som gir rom for en ny stemme. Den er ikke din, den stemmen, men ved å lytte til den vil du møte den som taler til deg, som skrider deg i møte fra en annen virkelighet, en annen bevissthetssfære. Så er det likevel deg selv du møter i en annen skikkelse, din *daemon*, som en emanasjon fra deg selv og likevel som en veileder fra en annen verden. Her er din høyere gestalt, din indre brud eller

brudgom, rede for det kymiske bryllup. En ny hel person oppstår når du evner fullt bevisst å forenes og bli hel. Da får du innsikt i både hvem og hva du egentlig er.

Å søke, lytte innover i seg selv krever et visst mot. Du kan oppdage sider ved deg selv som er alt annet enn flatterende, men slik vinne innsikt, nye tanker og perspektiver som vil lede til korrigerende av egne standpunkter og væremåter. Innsikten i en selv øker innsikten i andre. Ordene $\gamma\omega\theta\iota$ $\sigma\epsilon\alpha\upsilon\tau\omicron\nu\varsigma$, *gnothi seauton*, som sto over portalen til tempelet i Delfi, *erkjenn deg selv*, er altså både en oppfordring og en utfordring. Innsikten fører til sterkere møter med andre på godt og ondt, konfrontasjoner man må møte om man ikke vil svikte både seg selv og andre. Erkjennelsen er grunnlaget for egen integritet og før evnen til å kjenne høyere bevissthetsnivåer. Den åpner for en holistisk forståelse av verden og en viss adgang til erkjennelse av dype sammenhenger som går langt utenfor en selv.

Stille lytting i kontemplasjon og meditasjon virker synkroniserende både biologisk og nevrologisk. Det er ikke bare de to hjernehalvdelenes som harmoniseres, men hver eneste celle i organismen. Ikke bare er dette helsebringende, det bringer mental harmoni og åpner indre porter. Inkluderende lytting er opplevet fellesskap. Ytre ulikheter blir uvesentlige fordi individene erkjenner hverandre som mennesker, likeverdige. Det resulterer i både individuell og dyp sosial balanse.

Konsentrasjon, ro og innsikt er de kumulative effekter av meditasjon. Riktig anvendt har også bevissthetsutvidende remedier denne effekt. Selvinnsikt, klarere egen bevissthet og en styrket vilje kombinert med innsiktsfull utvikling av en tydelig, velfundert etikk bygges opp og når tiden er inne åpnes noen indre porter. Sinnet har passert tanken og flyter fritt i

en erfaring som ikke kan videreformidles. Den mystiske erfaring består alle prøver.

Når flere mennesker søker sammen i stillhet og meditasjon, finner det temmelig raskt sted en tilsvarende harmonisering mellom individene. Det oppstår en spontan transpersonlig kommunikasjon, i utgangspunktet på subliminalt nivå, men med potensiale for tydelig samstemt og direkte indre samtale. I et større fellesskap eller på samfunnsnivå er dette sosialt helbredende. Transpersonlig harmoni er fred.

Meditasjon er noe vi kjenner fra trosretningene. Alle religioner praktiserer en eller flere former for meditasjon eller kontemplasjon. Det dreier seg om en søken innover ved å skape stillhet i sinnet. Denne sinnets stillhet representerer en fullkommen ro i eget indre, ikke bare taushet, ikke bare tankens stillhet, men en ro som danner en form for mottagelig tomhet, et mørkt rom som lyttende og skuende avventer innsiktens fylde og lys. Når denne stillhet inntreffer, er meditasjonen aktiv, klar og mottagende. En kanal åpner seg gjennom det transcendentale til det kosmiske hvorfra ikkeverbal inspirasjon og innsikt strømmer. Samtidig kan sees sammenhenger i det transcendentale som synliggjør aktive egregorer og forklarer aspekter ved det som tildrar seg i den materielle verden; forhold som berører eget liv og forhold som spenningsfylt driver verdens retning.

Meditasjon henger ikke sammen med søvndyssende stillhet, men med en stille oppmerksomhet, en oppmerksomhet så intens og årvåken at den kaster lys inn i virkelighetens skjulte rom, der alle fenomener i den materielle og intellektuelle verden springer fra. Det er en tilstand av høynet, intensivert og konsentrert oppmerksomhet i et dypere skikt av bevisstheten, et punkt nærmere kilden. Det er å strekke seg inn i og åpne opp for bevissthetens strøm på et

nivå forut for dens manifestasjon i tanken, i den flyktige, ytre verden, se det kommende i en gryende fase, kanskje virke i denne premanifeste fase, kanskje nå inn til øyeblikkets rot, bevissthetens kjerne.

Meditasjon er kun en av flere måter å øke den individuelle bevissthetens følsomhet på. Under meditasjon og andre bestemte bevissthetsendringer synkroniseres mønstrene i hjernen ofte i en slik grad at begge hjernehalvdeler faller inn i samme rytme og samvirker intenst. Utallige eksperimenter støttet av hjernescanning viser dette. Poenget er at slik synkronisering synes å danne det nevrologiske grunnlag for den følsomhet som er nødvendig for transpersonlig kommunikasjon.

Vårt dagsvåkne sinn bombarderes kontinuerlig med inntrykk fra en verden som krever oss både fysisk, psykisk og mentalt. Vi flyter i full synkron samtid med alt og alle rundt oss, som deltagere i livets og denne lokale verdens handling. De fleste av oss stopper ikke opp et eneste øyeblikk for å sanse hva som egentlig skjer. Selv når vi sover blir natten kun en kort hvile. Slik fører vår moderne livsstil til at vi stenger av for alt som ikke sanses direkte og utenfra, som vi ser, hører, smaker, lukter eller berører. Vi er for lite i mental ro og likevekt til å slippe dypere sansning til. I stedet forsøker vi med en hel rekke teknologiske produkter å få til det vi stengt tatt er i stand til uten noe av dette. Det er et paradoks at vi søker utover i teknologien for å finne det vi bærer i vårt indre, alltid tilgjengelig, alltid der i det stille rom meditasjonen leder til.

Meditasjon fremmer en opplevelse av et enhetsfelt som minner om det som er beskrevet i vediske skrifter. Feltet fremstår holistisk og etablerer en virkelighet vi kan erfare kognitivt. Feltet setter sitt avtrykk i hjernens nevrologiske nettverk og blir dermed integrert i den kognitive bevissthet,

som en refleks av det holistiske univers vi er en del av og som er en del av oss. Det å tre inn i dette feltet, erkjenne samhörigheten med kosmos kan lede til ekstase.

Ekstasen er en tilstand som åpner opp mellom verdener. I ursamfunn induseres ekstase ved hjelp av rytme, oftest ved bruk av trommer og dans, iblant ledsaget av psykoaktive stoffer. Det er en gammel teknikk for overskridelse. Rytmen treffer indre resonanser som korresponderer omtrent som oktaven på et klaver og samklang finner sted både i den biologiske organisme, i selve nervesystemet og på psykisk nivå i sinnet. Dette åpner for visjoner og kan gjøre kroppen midlertidig uimottagelig for smerte og andre ytre påvirkninger.

Innenfor San-nasjonen i det sydlige Afrika er det observert og filmatisk dokumentert sjamaner som håndterer glødende kull med bare hender, ikke bare uten å kjenne smerte, men også uten å bli skadet, få brannsår. San sjamaner bruker ikke psykedelika eller andre virkestoffer for å endre bevissthetstilstand. De går inn i intens konsentrasjon og bruker rytmiske bevegelser, tromming og hyperventilering ikke ulik den samiske bruk av runeboennen kombinert med den holotropiske pusteteknikk som ble utviklet av Grof. San er dessverre i likhet med en rekke andre tradisjonelle nasjoner, i dag under tildels sterkt press fra det moderne samfunn og sjamanismen drives ut i bakgrunnen. Det vi her snakker vi om er en mer enn 30 000 år gammel verdensomspennende og meningsgivende praksis som er under press overalt der den moderne vestlig materialisme brer om seg.

Når ekstasetilstanden bringes til sitt ytterste, blir den en spirituell prosess som gir dyp innsikt i en rekke sammenhenger mellom menneske, natur og kosmos. Det er slik innsikt urfolk i dag kjemper for å bevare i en etterhvert alt for rasjonell materialistisk verden. Denne innsikten kan

vise seg å bli dyrebar i en verden der dype sammenhenger rives fra hverandre for materiell gevinst. Den moderne rasjonalitet har drevet så langt av sted at vår tids samfunn reagerer med frykt på ekstasen som praksis og med skepsis og vantro på dens enorme kraft. Poenget er at den strider mot den moderne fornuftens etablerte rasjonelle forestillinger.

Ekstasen er en *de facto* inntreden i mysteriet. Det er åpningen enhver mystiker søker, en sublim overgang fra den meditative ro og mottagelighet til en dyp, indre, aktiv prosess, en erfarende tilstedeværelse og gjennombrudd til forklarende innsikt i dype sammenhenger som binder den mediterende opp mot sin sammenheng med altet, sin kosmiske kjerne og denne kjernes absorpsjon i det kosmiske alt. Det er mer enn opplevelsen av lys. Det er en indre oppklaring uten side-stykke, en erfaring som blir stående permanent lik en bærende søyle i eget indre gjennom livet. Mysteriet åpner seg, avslører ubeskrivelig Urgrundens multifacetterte, dog enhetlige væren.

Innsikt vinnes i en tilstand der bevisstheten er klar og årvåken. Det er alltid i sammenheng med individets engasjement og den energi som ligger bak dette engasjement enten det er kunstnerisk, filosofisk eller vitenskapelig. Innsikten, inspirasjonen som vokser frem av denne, fullstendigjør det ufullstendige, det verk, de tanker som kjemper for å vinne frem.

Jeg påpekte over at innsikten som utfordring er tosidig. Utfordringen retter seg ikke kun mot individet som et krav om å søke dypere i seg selv og anvende tid og metoder for å se sin plass og mening i en større sammenheng. Den retter seg også mot gjeldende samfunnsorden, politikken og religionene som på hver sin måte og med et visst samspill umyndiggjør individene, binder dem opp med mørke lenker og gjør dem maktesløse for så å kverne kreftene ut av dem så

de *ikke* skal se, men blindt underkaste seg maktens, dogmatikkens formål. Dette har jeg vist når det gjelder både religionene og politikken. Samtidig har jeg påpekt veier til frihet i erkjennelse av at frihet er en fremfor alt indre tilstand. Det leder over til meditasjon.

Meditasjon er å være i og ett med den kosmiske flyt. Det er når tanken og oppmerksomheten slipper tak i definisjonene, kobles bort fra ytre stimuli, at øyeblikket åpenbarer seg i sin fulle dybde og varighet. Det *er* flyten. Kosmisk bevissthet *er* væren, *er* værens flyt, Urgrunden. Spørsmålet blir da i hvilken grad mennesker evner å nå inn til denne flyt, selv når de prøver. Kanskje er glimtene der hele tiden uten at vi oppdager det; meditasjonen stjeler noen brøkdeler av den objektive oppmerksomhet med en annen oppmerksomhet, slik Deepak Chopra skriver: «*That silent gap between your thoughts is your window to the cosmic mind*». Det betyr at adgangen er der, men det krever oppmerksomhet å se den, å tre gjennom.

Ifølge en Zen *koan* er meditasjon «å gjøre uten å gjøre». Dypest sett søker bevissthetsfragmentet hele tiden kontakt med den kosmiske bevissthet, Urgrunden. Det skjer hele tiden uten at man oppfatter det, gjennom en sprekk i kulissene bak det teaterstykke vi deltar i, under vår våkne tilstand. Vi er for opptatte av å spille våre roller til å ta inn en fortløpende meditasjon, men meditasjonen styrker kraften til å leve. Den blir en motvekt i en verden der oppmerksomheten suges ut av oss mot verdens trivia, hendelser i det daglige liv og alt for ofte mot det nyhetene i mediene fylles opp med; krig, kriminalitet, ulykker, sport og banaliteter.

Den franske forfatter og journalist Marc de Smedt (f. 1946) påpeker i «Fleurs de vide», en artikkel i det franske magasinet «Question de» fra 1986, at selve meditasjonens prinsipp er at den befinner seg over tankens plan. Han sier

at det dreier seg om å dedikere sin ånd, rydde bordet og gå fra tanke til ikke-tanke og derefter fra ikke-tanke til tanke. Det handler om å la flyten av tanker og forstyrrelser fare og forlate den kognitive bevissthetens felt. Også tiden som eksisterer i vår bevissthet blir borte i mystisk erfaring slik den er irrelevant i drømme. Drøm og meditasjon bryter med tid som de bryter egoets og begrepsverdenens begrensninger og åpner og utvider bevissheten. Dermed øker følsomheten for andre virkeligheter, inkludert andre menneskers og slik evnen til å gi, til å bidra for andre.

Mennesker er generelt dårlige til å sortere bort negative inntrykk, selv om det er som å spise råttent mat. De er like dårlige til å åpne seg for det visjonære. Selv når det trenger seg på, avvises det som uvirkelig, men visjoner er minst like virkelige som negative inntrykk fra verdens elendighet servert på et brett gjennom mediene. Det som preger visjoner er at de er sterkere på alle nivåer enn den dagligdage virkeligheten. Inntrykkene kan være direkte overveldende i sin fargekraft, i de overskridende sanseinntrykk og fremfor alt i sin symbolkraft. Når verden blir transparent og innsikter formidles strålende i vital kraft og skjønnhet er det avgjørende å være oppmerksom, lyttende og la visjonen synke inn. Visjoner er ekte innsikter, ikke illusjoner og ikke hallusinasjoner.

Endrede bevissthetstilstander leder til nye visjoner som iblant kan formidles til de samfunn man lever i, men det skal også sies at de kan være svært sosialt, og iblant politisk og religiøst provoserende. De slør som løftes tar med seg det illusoriske, inkludert de illusjoner som mennesker og samfunn drives etter, og med det motivene som driver dem. Dermed fremtrer oppklarende innsikter og impulser som motiverer noe annet og annerledes. Det er ikke alltid ønsket.

Dyp meditasjon sikter på å nå øyeblikket, overskride tid og rom og hente et glimt av det evige. Det er en vei til innsikt og gir evne til å gjennomskue og oppløse verdens illusjonsverk, iblant en ganske rystende oppklaring. Den amerikanske forfatteren og transcendentalisten Walt Whitman (1819-1892) beskriver dette på en treffende måte slik: *«I cannot awake for nothing looks to me as it did before or else I am awake for the first time and all before has been a mean sleep»*. Utsagnet klinger svært tett på Gurdjieffs antydninger om mennesket som et halvt sovende vesen. Whitman beskriver sin oppvåkning.

Den tidligere imperator for Rosenkorsordenen, Ralph Maxwell Lewis (1904-1987), skrev: *«Hvis den individuelle bevissthet har en uavhengig eksistens i forhold til den universelle bevissthet, ville religionene bli meningsløse og mysticismen uten anvendelige premisser»*. Videre skrev han at *«Mennesket kan bli bevisst den transcendentale kraften ved invokasjon, ved å trenge gjennom de hindringer den egne bevissthet er omgitt av»*. Dette dreier seg om en teknikk som åpner sinnet og gjør det rede til å ta imot impulsene fra det transcendentale nivå og som igjen kan muliggjøre adgang til kosmisk bevissthet, fragmentets kontakt med Urgrunden, som gjennom lys.

Det er kjent at det menneskelige legeme avgir lys i form av biofotoner. Under normale omstendigheter emitterer kroppen omtrent 12-15 slike fotoner per kvadratcentimeter i sekundet. Mennesker er slik på sett og vis svakt lysende vesener. Styrken i dette lyset øker fysisk målbart under dyp meditasjon og overgang til høyere bevissthetstilstander, til opp mot 100 000 biofotoner. Mennesket blir altså mer lysende når det trer inn i slike tilstander. Jeg tolker dette som en mulig forklaring på vår erkjennelse av lys som grunnlag for at vi bruker begreper som *å være opplyst* om mennesker som viser at de besitter uvanlige kunnskaper og innsikter.

Det dreier seg om en bevissthetsekspansjon som kommer til syne ved at en indre kraft utvider seg og kan forflytte seg ikke bare til legemets nære omgivelser, men også til andre virkeligheter. Lyset henter sin kraft i det fysiske mørke, trenger gjennom legemet og synliggjør bevissthetens frihet og enhet med kosmos.

Egentlig er alt liv, ja all materie, forsynt med slikt lys. Dette er vist på vitenskapelig vis gjennom såkalt kirilian-fotografering. Den russiske forskeren og oppfinneren Seymon Davidovich Kirilian (1898-1978) oppfant rundt 1949 en metode til å fotografere biologisk lys. Bildene viser hvorledes eksempelvis blader på en plante utstråler en aura. Ikke nok med det, men dersom bladet ble klippet av planten, viste bildene fortsatt auraen av bladet som var borte en tid etterpå. Også mennesker har en slik aura. Den avspeiler individets forskjellige tilstander og kan observeres med det blotte øye under spesielle forhold. Når individet bevisst endrer sin tilstand, som ved meditasjon, påvirker det auraen og endrer og styrker dens utstråling og kvalitet.

Kosmisk bevissthet presenterer seg i det individuelle sinn som intuitiv kunnskap eller innsikt, ofte gjennom meditasjon. Intuisjon er en form for *à priori* kunnskap. Den springer frem i sinnet når det trigges av relevante situasjoner eller opplevelser, oftest uten å passere den objektive tanken og gjerne på en overraskende måte. Fragmentet slipper til et element av noe som er mottatt gjennom kontakt med Urgrunden, noe som er fanget inn på et dypt, underbevisst nivå. Derfor har mystikere gjennom alle tider henvist til å øve oppmerksomheten.

Å meditere er ikke å slukke lyset, men å bruke lyset oppmerksomt. Vi kan meditere i det daglige, i helt normal våken tilstand ved å konsentrere oppmerksomt på de ting og forhold som møter oss i dagen. Vi ikke bare ser, men *ser*

gjennom. Vi kaster et lys, ikke bare på, men gjennom alt og alle vi møter og slik faller illusjonsverket sammen for våre øyne, for vårt indre blikk. Talløse konstruerte meninger med ting og forhold forsvinner som dugg for solen, som tomme, meningsløse og med befriende effekt. Med øye og øre plassert i nuet, faller tidens problemer sammen. Våre konstruerte forestillingers byggverk blir ruiner, støv, og vaskes endelig bort som av et regnskyll.

Meditasjon handler i prinsippet om oppmerksomhet. Du er, som sagt over, der du har din oppmerksomhet. Til daglig trekkes oppmerksomheten ut til alle ting og begivenheter i den omkringliggende verden. Meditasjon er å legge alt dette til side og rette oppmerksomheten innover. Det er å holde det indre blikk konsentrert på selve den flyt du som individ er en del av og søke inn mot det punkt der du hele tiden oppstår og forsvinner, det merkelige punkt som samtidig er både din og verdens kontinuerlige begynnelse og ende. Det er i sannhet en merkelig erfaring å stå ved det komiske nullpunkt som også er det kosmiske plenum og bli trukket gjennom stedet der alt forsvinner og oppstår på én gang. Konsentrert oppmerksomhet er nøkkelen. Du er der i nuet. Det er meditasjonens kjerne.

Nuet er egentlig alt du har. Det finnes ikke noe annet *sted* der du faktisk er. Meditasjon er å *være* der. All direkte erfaring og observasjon er nu, ikke før, ikke senere. Alt du ser og hører, sanser, gjør du nu. Minnene fra fortiden, forestillingene om fremtiden har du også i dette nu, når du vier de oppmerksomhet. Ellers er de ikke. Du kan kun være oppmerksom i nuet. Det rommer alt, er alt i tidløs nuhet. Fortiden er et nu-eksisterende spor, et spor du erfarer nu, gjenkjennende. Alle fortider er like nær nuet. Det som var er igjen når du retter oppmerksomheten på det, men ved å rette oppmerksomheten på noe fortidig eller mulig fremtidig, er du ikke helt og udelt her og nu. Øyeblikket passerer uopp-

merksommet. Nuet uendelig, evig i sin utstrekning, er favnet i et punkt. Der er meditasjonen.

Dette peker tilbake til de observasjoner Dante Alighieri og Aldous Huxley, som nevnt over, begge har tydeliggjort, inntreden i den tidløse, dimensjonsløse, lysende kosmiske virkelighet, her gjennom meditasjon. Alle begynnelser og ender finnes her, eller de finnes overhode ikke. Fragmentets avgrensning går i oppløsning og utbrer seg i altet og invaderes samtidig av Urgrundens enorme kraft. Meditasjonen løfter fragmentet inn i sitt utspring og dype innsikter blir det til del. Gjennom de porter dyp meditasjon kan åpne, vil det strømme opplysning og livskraft på én gang. Individet mottar en form for abstrakt, umiddelbar innsikt i egen sammenheng med altet. Når meditasjonen inntar intet, fylles den av altet. Slik blir den en åpning til innvielse, men vi må være forberedt.

Forberedelse

Innvielse i mysteriene er en på sin egen måte krevende prosess. Det er ikke tilstrekkelig å drive med meditasjon, yoga, sjamanistisk praksis eller å anvende psykedelika. Disse metodene kan gi glimt av den bakenforliggende virkelighet, men ikke *erfart* viten og innsikt. En virkelig innvielse er en prosess som krever betydelig forberedelse på alle menneskelige plan, fysisk, psykisk, mentalt og spirituelt fordi innvielsen åpner for et kosmisk nivå gjennom flere nivåer av bevissthet og ikke er tilgjengelig på annen måte. Individet må forberede både det fysiske legemet, psyket og forstanden. Jeg vil poengtere at det *ikke* går an å søke hit. Enten blir du åpnet opp for, eller ikke.

Forestillinger om at man bare kan sette i gang med forskjellige teknikker er det som fører i grøften. Forventninger det ikke er grunnlag for går ikke i oppfyllelse og fablende idealister snubler i egne fabuleringer. Intellektet alene er for lite. Enkelte ser innvielse og innsikt som noe man kan strebe mot og motta for egen del. Slik er det ikke. Derfor er en forberedende fase viktig. Den skiller klinten fra hveten og sorterer bort de forvirrede og uegnede. Ingen behøver å gjøre det for dem. De gjør det selv, intelligent uvitende.

Forberedelsen inkluderer fysisk arbeid for å sikre at det fysiske legeme, kroppen, er i stand til å takle det den vil bli utsatt for. Det handler ikke om å bygge muskler, men om at spesielt hjertet og lungene kan tåle prosessen. Ellers må man være sterk nok til å tåle en viss belastning. Kroppen må bære.

På det psykiske plan dreier det seg om å etablere solid balanse. Et ubalansert psyke vil lett bryte sammen både emosjonelt og psykisk og er derfor uegnet for en slik prosess. Den psykiske åpenhet som er nødvendig gjør individet sårbart. Inntrykk på dette nivå krever fruktbar jord. Samtidig

er de grensesprengende. Det skal plantes eketrær her som skal stå livet ut og lenger. Emosjonelle svakheter eller defekter kan bli forsterket. Ubalansen kan kullkaste individets hele virkelighetsorientering i forhold til den alminnelige verden. Psyket må åpnes.

Odin billedliggjør en vis og mektig figur. Han ga sitt ene øye for visdom, for å se *bedre*. Dette illustrerer hvorledes vi må lære å lukke et øye for å begrense sansebelastningen på bevisstheten slik at det andre øyet bedre skal evne å oppfange det som ligger under overflaten, tingenes essens.

Kravene på det mentale nivå er om mulig ennu høyere. Alt man vet eller tror man vet må settes til side, for her vil alt bli overprøvet. Det krever betydelig intellektuelt mot å utfordre alle sine forestillinger om stort sett alt på én gang. Det er som å ribbe seg selv, fjær for fjær til ingen er tilbake. Da bærer heller ikke fluktens vinger. Det nytter ikke å møte en virkelighet på et annet bevissthetsnivå med dogmer og forutetablerte forestillinger, for de er irrelevante, ubrukelige og uten evne til å fortolke det man møter. Sinnet, den intellektuelle tanke må tie og forbli taust klar.

Disiplin er et ord vi i dag mest forbinder med strenghet eller det militære, men her er disiplin noe annet. Det er selvdisciplin i en grad som kan ta år å utvikle. En indre disiplin som sikter på en bestemt type kontroll av dype kroppsfunksjoner, følelser og intellekt. Den som aspirerer til mysteriene må utvikle en disiplin i forhold til seg selv som også har evne til å nå ut over en selv, ikke for å kommandere andre, men for å kommandere seg selv i forhold til andre. Disiplinen må være internalisert når høyere innsikter krever implementering gjennom egen livsførsel. Indre disiplin er også grunnlag for uttrykt karakter.

På det spirituelle nivå dreier det seg om å rense opp, slippe tak i alle såkalt åndelige forestillinger man måtte ha fordi de vil påvirke og forstyrre egen fortolkning av de inntrykk innvielsen bringer. Her må det ikke ligge noe som helst, kun en åpen spirituell mottagelighet, en åpen arena. Dette er kanskje noe av det vanskeligste i hele forberedelsen fordi vi opp gjennom livet har vært foret med dogmatisk religion og andre åndelig forvirrende impulser, lagret omtrent som geologiske skikt i sinnet. Det må alt bort. Det er ingen vei utenom.

Det skal ikke stikkes under en stol at et svært sentralt element i forberedelsen er å være verdig. Det innebærer at den søkende må gå i seg selv og etablere et liv med holdninger basert på en sterk etikk der selviskhet, grådighet og manglende respekt for andre mennesker ikke finner plass. Det handler om karakterfasthet. Det handler om å omfavne selv den største ondskap med nøytraliserende og forvandlende kraft, spesielt den som bor i en selv. Videre handler det om å opprettholde sentrale dyder i egen levemåte.

Dyd er et ord som er gått av mote. Det forbindes gjerne med noe gammeldags og religiøst i en negativ forstand, men dreier seg essensielt om høye idealer for personlig levemåte. Ærlighet er en dyd de fleste forstår betydningen av, hvorfor det er viktig å være ærlig. Toleranse og medfølelse er derimot dyder mange ikke ser noen grunn til å etterleve i dag. De må øves opp. Toleranse må også videreutvikles til akseptanse. Det er utilstrekkelig bare å tolerere fordi det kan skje med motvilje. Å akseptere fullt og helt er noe mer. Det inkluderer respekt for det som krever mer enn toleranse.

Ydmyghet er en dyd som heller ikke kommer lett hos dagens strebende og selvfremmende mennesker, men uten ydmyghet forsvinner mye av livets lære. Ydmyghet består i å erkjenne at man ikke er suveren, at det er ting man ikke kan,

at andre mennesker kanskje har noe mer å fare med enn en selv. Skal man lære er det også viktig å være standhaftig, ikke uten videre å gi opp. Å leve dydig er ikke svak normlydighet, men aktivt grunnleggende for utvikling av personlig verdighet og spiritualitet. Forberedelse krever følgelig en spirituell utvikling som bygger opp verdighet.

Verdighet er et trekk ved karakteren som fremtvinger respekt overalt og er et resultat av selvinnsikt, tydelighet og rotfestet indre kraft, et resultat av indre disiplin og spiritualitet. Det er et uttrykk for ukorroderbar integritet. Slik disiplin begynner med å lære seg stillhet, *hēsychia*, ikke bare å tie stille, men indre stillhet slik Pythagoras i sin tid krevet at hans elever tilegnet seg. Det er for å gi mesterens stemme adgang og klangbunn når den trer frem i en selv.

Det er en moderne oppfatning at det å sitte ved mesterens føtter i årevis og lære i en enveisprosess ikke lenger er en gyldig metode. Moderne mennesker tror at læring er en to-veis prosess der begge parter lærer av hverandre, men det krever jevnbyrdighet og den foreligger ikke i forhold til en læremester. Denne tenkemåten viser dessuten at prosessen ikke er forstått. Mesteren er en formidler av kunnskap, kunnskap og visdom du skal anvende når han slipper deg av sted på egenhånd. Teori er kun en liten del av det hele. Det du har behov for kan ikke mottas som annenhånds kunnskap. Derfor ledes du kun inn på veier du må vandre alene slik at alt blir din egen erfaring, førstehånds og unik. Mesteren tier og lar deg erfare. Han venter til du oppdager at du ser veiene i lyset fra ditt eget høyere selv, som er din guide. Det er når sinnet stilner i taushet at du endelig hører stemmen i ditt indre. Da hilser Mesteren deg og trer til side.

Å praktisere taushet og dernest indre stillhet er en viktig del av forberedelsen til innvielse. Selvdisiplin styrker konsentrasjonen og gjør det mulig også å gjennomføre

praktiske, fysiske teknikker som forbereder legemet til det øyeblikk det bringes til den fysiske døds ytterste rand og kjenner suget fra et uendelig dypt juv. I denne posisjon dreier det seg ikke mest om å ha god helse eller trimmet muskulatur, men å ha hentet opp en somatisk, livsbevarende kraft ikke ulik den alkymien etterstreber.

Den fysiske forberedelse handler om å vekke til live legemets egne iboende krefter som ligger forseglet inntil det er skikket til å frigjøre dem. Derfor er det en gradvis, målrettet og konsentrert prosess å slippe den såkalte slangekraften eller *kundalini*-kraften fri og la den stige opp gjennom legemets energisentre, gjennom de syv *chakraene*.

Noe av den nødvendige kraften ligger som en oppkveilet slange ved ryggradens rot i menneskets subtile legeme. Oppvekkingen gjennomføres med en egen teknikk som ikke skal beskrives her, og begynner med en følelse av varme ved halevirvlene. Varmen sprer seg som er brann oppetter ryggraden. Når den når frem til solar plexus og hjertet finner det sted en emosjonell reovering som ikke lar seg beskrive. Den skaper balanse og tjener som direkte forberedelse til innvielsens psykiske belastning.

Dette faller sammen med posisjonen ved juvets rand der også psyket står overfor sin største utfordring. Alt som her skjer river fra hverandre alt man har lent seg til og funnet emosjonell trygghet i. Det fremtrer som illusjoner, det smadres, det er ingen holdepunkter tilbake. Denne absolutte utrygghet er brutal. Derfor må psyket ha egen indre balanse og hjertet må være åpent. Med ett står det klart hva virkelig dyp følelse er; en sterk kontrast til livets tåpeligheter, og kraften er enorm, den har makt, den er full av kjærlighet.

Stillhet har en spesiell rolle i esoterisk forstand. Stillhet virker både ved at den konserverer energi; bare tenk

på hvor meget energi du anvender hver dag til regelrett skravling. Stillheten skaper det tause rom i sinnet der stemmen skal fremtre. Stillheten virker som en mottagelig, lyttende klangbunn. Stillhetens øvelse dreier seg derfor ikke minst om å frigjøre sinnet fra distraksjoner og mental støy, men også om å forberede denne klangbunn. Gjennom praksis bringes sinnet til taushet, en lyttende taushet, og psyket finner ro og nødvendig balanse. Et indre øre åpner seg når støyen har lagt seg og når tiden er moden vil man høre tonen fra en syrinx, ledetonen på veien gjennom nettenes natt.

Efterhvert som *kundalini*-kraften reiser seg i det subtile legeme når den hodet. En langsom eksplosjon finner sted, et øye åpnes i pannen og i kronen over issen åpnes en forbindelse som viser at kandidaten er klar. Evnen til å se der dagens øye ikke ser og lytte der dagens øre intet hører, er forberedt. Et nytt sanseregister står klart til å møte ukjente realiteter.

Det skal sies klart og tydelig at forberedelsen til innvielse ikke kan akselereres utover individets evne. Det er kort og godt umulig og det kan være farlig å prøve. Tålmodighet, trinn for trinn i et tilpasset tempo, leder frem. Slippes kreftene for raskt frem, kan de brenne av hele nervesystemet. Videre er det essensielt i forhold til innvielsesprosesser som leder til andre bevissthetsnivåer at man forstår hva stillhet er. Den er som et gulv i selve den egne bevisstheten, preget av den kosmiske stillhet. Den er naken, den er lyttende og likevel har den en ordløs stemme. Derfor er den *mer* enn konsentrert oppmerksomhet, *mer* enn lytting. Det kan gis en sammenligning for å illustrere hva det dreier seg om.

Stillheten er aktiv slik aktiv, årvåken lytting er, slik aktiv lytting til musikk er noe helt annet enn å bare høre på musikk. Stillheten er aktiv også i den forstand at all

kreativitet gror frem fra den; kunst, musikk, litteratur, filosofi, idéer. Alt springer fra denne dype kilde. Innvielsens mål er selve kilden. Dertil kommer innsikten i hvilket beger man drikker fra.

Ved denne kilden møter man gudinnen Parmenides møtte. Man trer også billedlig inn i det firedimensjonale rom Parzifal sto i da han skuet gralen. Det er ikke underlig at alle menneskelige holdepunkter kollapser her, men denne kollaps danner en ny dimensjon der høyere konstellasjoner av virkelighet og mening kommer til syne. De er ufattelige innenfor menneskets etablerte rammer og viser det enkelte menneskes insignifikans og samtidig dets potensielle betydning. Det er skremmende og det er utfordrende. Man får en oppgave i hendene. Da må man være forberedt.

Å nå inn til de høyere bevissthetstilstander krever en fast vilje forbundet med en utviklet spiritualitet og en høyverdig, dypt forankret etikk. Det siste begrenser potensiell misbruk av evner og egenskaper som følger med slik utvikling. Misbruk eller feil bruk av ervervede evner vil dessuten i seg selv rive ned forbindelsen med slike bevisshetsnivåer, korrumpere dem og drive individet ut i en situasjon som er til skade for vedkommende selv og iblant for andre.

Siden mennesker normalt tror de er bevisste, gjør de lite for å bli det. Derfor forblir det store flertall i den tilstand av søvngjengeri Gurdjieff påpekte, hvor de med et sløret blikk ikke evner å se annet enn tingenes overflate. De forblir tilslørede og uoppmerksomme. De observerer ikke, forstår ikke sin egen situasjon. I vedisk forstand er livet gitt en form for tilslørt bevissthet. Sløret kalles *maya*. Allegorien med slør kan også peke på en dypere mening med Salomes dans hvor hun kaster de syv slør. Da hodet til Døperen faller, frigjøres

en ny bevissthet fra hodets intellektuelle dominans og den nakne sannhet står frem der slørene falt.

Gurdjieffs tenkning dreier seg i høy grad om disiplin, om disiplinering av både legemet, følelsene og sinnet; i min terminologi bevissthetens tre mest tilgjengelige sfærer, den biologiske, den psykiske og den mentale. På dette bygger han gjennom enu høyere disiplinering en fjerde vei som tar grep i den spirituelle bevissthetsdimensjon. Det dreier seg om å gjøre den spirituelle dimensjon kognitivt tilgjengelig og å inkludere den direkte i livet.

Gurdjieff snakker også om jeg-erindringsbevissthet. Den handler om å erfare seg selv, å oppfatte seg selv gjennom opplevelse. Det handler om å se inn i seg selv som observerende og erfarende samtidig med opplevelsen av tildragelser i livet. Det er ikke helt ulik Empedocles råd til Pausanias om å observere, erfare selve lyttingen. Hva det handler om er å trekke seg tilbake fra sin tilskrevne personlighet og erkjenne seg selv utenfra gjennom observasjon av inntrykkene som driver inn fra verden.

Vi forholder oss hele tiden til en type relasjoner mellom subjekt og objekt, slik relasjonen mellom jeg og du eller jeg og det. Det er ved et dyptgripende arbeid på seg selv at mennesket kan virke selvoverskridende og gjennomgå transformasjonen til det nye menneske der denne dikotomien forsvinner. Det handler faktisk om å legge bort stort sett alt som binder og bøye av for høyere innsikt, en innsikt som driver bort gamle forestillinger. Det må skapes rom for ny innsikt uansett hvilke konsekvenser det kan få når alt tillært fordamper. Et nytt perspektiv åpner seg der jeget forsvinner og den indre essens erkjennes i sin fulle sammenheng med kosmos. Alt flyter sammen. Du erkjenner at *jeg* er en løpende stadig pågående, men utvendig prosess.

Søkeren som har lært å beherske sitt lavere vesen vil kunne reise seg, og utbre sine vinger til flukt høyt over materien. Den britiske komponisten Ralph Vaughan Williams (1872-1958) har skrevet et musikkstykke med tittelen «The Lark Ascending» der man kan følge fiolinen til dens aller høyeste toner, slik lerken syngende flyr høyere og høyere. Jeg blir ikke overrasket om komponisten har gjennomført slik flukt i bevissthetens stratosfære.

Å reise seg over materialismen er en viljeshandling som vekkes av et dypt ønske om å våkne opp fra illusjonenes verden. Det er en viljestyrt ødeleggelse av materiens illusjon. Intellektuell tenking og egoistisk vilje virker som lodd. De trekker individet ned i materiens søvnige bevissthet og kan bolte igjen døren. Her er det kun lyset fra den åndelige sfære som kan vekke og rive skyggene fra hverandre. Moralsk og etisk intuisjon må ligge bak slik vilje og beslutninger som danner grunnlag for handlinger og være-måter, ikke selviske ønsker og behov. Slike motiver trekker oss dypere inn i materien. Materialistiske behov, ønsker om personlig gevinst eller fordeler tjener kort og godt ikke til vår utvikling som mennesker og de bidrar til å bygge opp skiller mellom oss som skaper distanse.

Den type individ som i stort flertall råder, spesielt i den vestlige, moderne verden i dag, er styrt av materielle krav som binder individet til jorden, til jordisk gods som det heter, og trekker til seg 'demoniske' krefter i sinnet, skaper negative bindinger i stedet for energier som bringer frigjøring fra materialitet og løfter ut av illusjonenes sfære. De mentalitetsendringer som våknet på 1960-70 tallet har i dag vekket en ny generasjon som i ennu større grad trues av materialismens evne til å ødelegge globale, naturlige kretsløp livet på jorden er avhengig av. I denne generasjon vil det komme stadig flere som er rede for innvielse, selv om flertallet vil synke dypere ned i materien.

Innvielse

Ordinært er det som betegnes innvielse gjerne en rituell prosess, der kandidaten føres gjennom ritualets trinn. I ordenssystemer som de frimureriske handler det om grad for grad gjennom en årrekke å ta til seg ordenens etiske eller religiøse budskap og bli et bedre menneske sosialt og moralsk. Slike ritualer evner ikke å bringe kandidaten til høyere bevissthetsnivåer og dypere erkjennelse, men kan bidra til å bygge et menneske til et fullverdig medlem av den orden eller det selskap som gjennomfører prosessen og i beste fall gjøre vedkommende til et bedre individ privat og i samfunnet.

Frimureriet og tilsvarende ordenssystemer har i stor grad tatt til seg av klassiske symboler og bruker dem systematisk, men de evner ikke å gjennomføre *virkelige* innvielser. Dersom innvielse ikke formidles av en som selv har mottatt den direkte esoteriske innsikt så fullstendig og med slik psykisk kraft som den som kun kan komme gjennom en ubrutt linje fra selve kilden, er den verdiløs. Likevel kan gradsinnvielser i blant annet frimurerisk sammenheng gi en rik og meningsfull opplevelse.

Symbolske innvielser tilpasser gjerne symbolikken gitt i en legende, slik som Hiram-legenden, det kymiske bryllup eller en annen myte som Kristus-myten og er tilpasset formålet. Symbolene og andre effekter bidrar til å bringe kandidaten over i en tilstand der subliminale budskap kan trenge inn i bevisstheten. Prosessen kan være både emosjonell og intellektuell. Gjennom en rekke slike innvielser fremkalles og tydeliggjøres etterhvert et innhold i sinnet. Symbolske prosesser av denne type har flere fellesnevner med reklame og propaganda og det er derfor svært viktig at den enkelte vet hva han eller hun går til. Det vrimler av sekter og falske ordener og selskaper i verden i tillegg til politiske og

religiøse hjernevaskere, som intet har å formidle og som endog kan være direkte skadelige.

I motsetning til religionen hvis maktkonstruksjon har følt seg truet av individenes selvstendige og direkte kontakt med det guddommelige, har innvielse i mysteriene vært den underliggende drivkraft i mysterieskoler og lukkede ordenssystemer som nettopp henter frem det selvstendige. Alle disse systemene har sin opprinnelse i en innsikt som har fulgt menneskeheten fra dens tidligste tider og som på et eget og temmelig grunnleggende nivå i dag stadig er levende blant verdens urfolk fra Sibir og Tibet til Amazonas, fra Amerika til Afrika, Australia, Melanesia og Polynesia. De opprinnelige innvielsesseremoniene har sitt utspring i ritualer mennesker gjennom alle tider har gjennomført i sammenheng med hendelser som rører ved livets og dødens mysterier og de store endringene i livet, fødsler, overgangsriter, bryllup og dødsriter. Vi holder i den moderne verden dette stadig vedlike, men kun i formen.

Ritene handler essensielt om livets mysterier, spesielt ankomsten av et nytt levende menneske til denne verden, fødsel, navngiving, og dets avreise ved døden. Også de forvandlinger som inntreffer i livet danner grunnlag for riter, slik som når individet når fruktbar alder, puberteten, og vi får overgangsriter, og når mann og kvinne spleises ved ekteskap i en eller annen form for å etablere utgangspunkt for nytt liv. Likevel er ikke ritualer det samme som innvielse.

Ritualer som nevnt her er gjerne elementer i en kulturell praksis som markeringer. De har lite med de ritualer mysteriesamfunn og ordener med mysteriet som hovedanliggende å gjøre. Ritualer som sikter mot innvielse er heller ikke i stand til å formidle en fullstendig innvielse i mysteriet, men de er gjerne viktige trinn i forberedelsen av et individ til inntreden i mysteriene. De gir impulser den enkelte kan

trekke nødvendig kunnskap fra og samtidig åpne og forberede sinnet, både den spirituelle, den kognitivt mentale og psykiske bevissthet, på den dødspenetrerende, døds kryssende erfaring full innvielse med åpning av mysteriets innhold faktisk er.

I henhold til Lucius Apuleius Madaurensis, mest bare kjent som Apuleius (c 124-170), er innvielsen en frivillig død og gjenfødelse til et nytt og høyere liv. Skillet mellom de sosiale, formelle ritusene og reell innvielse er at innvielse fører til endringer i bevisstheten og gir åpning til en ny virkelighet for den som gjennomgår den, mens de sosiale ritene mest er markeringer. En ting er å markere en barnefødsel, en annen selv å bli født til høyere spirituelle og transcendentale innsikter; følge Tammuz eller Jeshua gjennom dødsriket og gjenoppstå.

Mircea Eliade skrev at «*Initiatory death is necessary for the beginning of spiritual life. It lays the foundation for rebirth to a higher level of 'being'*», og videre: «*The images and symbols of ritual death come from germination and embryology; they indicate that a new form of life is being prepared for mystic rebirth*». Dette er en prosess vi ser i alle symbolske innvielsesritualer, eksempelvis som i frimureriet der kandidaten plasseres i et kammer i form av en *vesica piscis*, konfrontert med døden før sin opptagelse til et 'nytt' liv som frimurer og senere opp gjennom gradene symbolsk dør og gjenoppvekkes. I enkelte av de gamle mysterieskolene var denne prosessen langt mer dramatisk. Ikke desto mindre, skal innvielsen være reell og fullstendig livstransformerende, er de symbolske praksisene mest som illustrasjoner å regne, noe jeg skal vise om litt.

Vesica piscis oppstår i det felt der to sirkler skjærer inn i hverandre. Dette spissovale felt danner overgangen mellom verdener, den hersidige og den hinsidige. I dette felt

befinner individet seg i en mellomtilstand, i limbo, i kontakt med begge verdener. Symbolet gjengir således en lite påaktet virkelighet der døden er like nær som livet. Det er en virkelighet vi befinner oss i hele tiden, men som de fleste ikke ønsker eller våger ta inn over seg. Livet begynner brått. Det slutter like brått og når som helst, ofte uten forvarsel. Å være innviet til dødens møte gir livet perspektiv.

Rituell innvielse er en videreformidlingsprosess som omfatter de to transmisjonsnivåene jeg nevnte i forbindelse med gnostisismen og utgjør en vei mot okkult innsikt ikke alle er rede til. Derfor har prosessen på et dypere nivå, når den vel og merke utføres med nødvendig kraft og deltagelse, evne til å skille ut de kandidater som kan gå videre og de som ikke kan. «*Den sikter mot å overskride menneskets alminnelige tilstand og muliggjøre overgang til høyere tilstander og endelig lede individet hinsides enhver begrensning*», skrev den franske metafysiker René-Jean-Marie-Joseph Guenon (1886-1951). I henhold til det greske orakel dreier det seg om å bli seg selv for å kjenne gudene og universet. Med dette kommer korrespondansefilosofien inn. Mikrokosmos, mennesket, kan erkjenne makrokosmos når det kjenner seg selv, fordi dette høyere selv er analogt med kosmos. Her favnes det usynlige i det synlige; gjenstanden for søkingen blir selv selve veien.

Den antikke verden kretset, i likhet med i ennu eldre tider, rundt mysteriene. Om vi holder oss til de mysterier som ligger den europeiske kultur nærmest, kan nevnes de egyptiske Isis-mysteriene, de persiske Mithras-mysteriene og de greske Orfiske, Elusinske og Dionysiske mysterier, som alle inneholder innvielseselementer i form av seremonier. Eksempelvis kan nevnes de Elusinske innvielsesritene som fulgte en streng prosess med varighet på et og et halvt år. De lavere mysterier ble feiret med prøver og instruksjoner forbundet med jordgudinnen Demeter og hennes datter Persephone. Innvielsen til de høyere mysterier, *teletai*, ble

innledet med renselse og isolasjon av kandidatene, hvorefter de på en bestemt dag ble ført ut av byen til tempelet i Eleusius. På veien måtte de krysse en bro, der de fikk tildelt en drikk, *kykeon*, åpenbart en psykoaktiv drikk, før de fortsatte. Vel fremme i tempelet, trådte de inn i *telesterion* hvor de møtte hierofanten sittende på en trone. Endelig, i innvielsens siste fase, etter at de hadde gjennomlevet ferden gjennom Hades og fulgt utviklingen gjennom Persephones historie, åpnet hierofanten døren til *anaktoron*, tempelets innerste, hvor de mottok sin fulle innvielse. Dessverre er det ingen som i dag vet nøyaktig hva de fikk se og hva som skjedde der, men vi vet hva de bar med seg i sin taske og forklaringen de fikk. Uansett går det frem at de innviede der ble frigjort fra frykten for døden. Vi skal heller ikke glemme at antikkens litteratur inneholder innvielser, gjerne som reiser, slik som Odysseen til Homer (8. årh. fvt) der Odyssevs lange reise hjem til Penelope også er en innvielsesreise.

Det finnes interessante referanser i litteraturen. Den spanske mystikeren San Juan de la Cruz, egentlig Juan de Yepes y Álvarez (1542-1591), beskriver sjelens mørke natt som smertefullt grunnleggende for fremtreden i lyset. Den tyske forfatteren Novalis, egentlig Georg Philipp Friedrich von Hardenberg (1772-1802), viser gjennom sine «Hymner til Natten» fra 1797, glimt av en visjon full av esoterisk tankegang, en visjon som får en viss filosofisk begrunnelse i hans «Fragmenter» fra omkring 1800. Franske Gérard de Nerval, egentlig Gérard Labrunie (1808-1855), skrev i 1854 et merkelig dikt «El Desdichado» med fragmentære henvisninger til alkymi og tarot som peker direkte inn mot det hermetiske mysterium. De Nerval så sitt litterære arbeide som en parallell til alkymiens. En annen fransk forfatter, Stéphane Mallarmé (1842-1898) kan også nevnes blant de som hentet inspirasjon fra hermetismen og ga den uttrykk i sine arbeider. Spesielt interessant er den irske forfatteren James Joyce (1882-1941), hvis merkelige og vanskelig

lesbare roman «Finnegan's Wake» fra 1939, fletter fortellingen sammen med den alkymistiske transmutasjonsprosessens symbolikk. Ellers kan i korthet nevnes tre andre forfattere, østerrikeren Gustav Meyrink (1868-1932), svenske August Strindberg (1849-1912) og belgiske Maurice Maeterlinck (1862-1949), foruten tidligere nevnte, som fletter inn alkymi og okkult symbolikk i sine verker.

Også her er det aktuelt å vise til eventyrene som har handlinger utenfor tid og sted, og er fulle av magi der feer, dverger, troll, drager og andre merkverdige vesener lever og blander seg i handlingen, der fugler, dyr, trær og andre livsvesener handler og snakker og ofte utfører magiske ting, hjelper helten eller heltinnen og straffer de onde. Fortellingene har alltid en høy moral og godhet vinner alltid.

Et annet interessant aspekt med eventyr er at det sjelden er noen distanse mellom steder, annet enn når reisen inneholder symbolske prøver. Videre er tidsaspektet enten fraværende eller svært elastisk. Tolkien uttalte at «*Eventyrene åpner en dør til en annen tid og hvis vi går gjennom den, står vi utenfor vår egen tid, ja utenfor tiden selv*». Tid er noe som befinner seg i vår lokale bevissthet og den forsvinner når vi beveger oss inn i mysteriet, omtrent slik den gjør i drømme og i eventyr.

Det interessante med eventyr og myter er deres påfallende likhet på tvers av alle verdens kulturer. Selv når billedverdenen er preget av stor forskjellighet, er handlingsforløpet og det symbolske innholdet det samme. De bærer i seg et sentralt tema: Prøvelser og innvielse.

Jeg har tidligere nevnt tarotkortet narren, Le Fou. Denne figuren har ikke kun sin parallell til Parzifal, men også til den yngste i søskenflokket på tre brødre som forekommer i mange eventyr. Han forekommer naiv og lite foretaksom,

men det er han som vinner prinsessen og til slutt blir konge. Det talende her er at de to eldre brødrene følger en rasjonell tankegang og forkaster det magiske mens den yngste følger intuisjonen og er åpen og nysgjerrig. Han lærer hele tiden at verden ikke er rasjonell men magisk. Dessuten har han den unike egenskap at han holder seg til sannheten.

Et annet aspekt er at han eller hun i mange eventyr vokser opp under sin stand, uvitende om sin virkelige status, slik Parzifal og Krishna og også Askepott gjør. Det er denne tilstand begrepet 'enkens sønn' som ofte forekommer i frimurerisk sammenheng skriver seg fra. Symbolsk peker dette på en ikke-værenhet som går forut for innvielsen gjennom hvilken prinsen eller prinsessen endelig blir født. Han eller hun blir den to ganger fødte.

Når Prinsen er helten, blir prinsessen, på den annen side, blir ofte stukket med en nål eller annen liten redskap, eller forledet av en eldre kvinne, og faller i dyp søvn. Dette representerer den indre tilbaketrekning innvielsen krever og hun vekkes ikke før tiden er inne og den rette, prins-helten, henter henne tilbake med et kyss, slik det skjer med både Tornerose og Snehvit. Prinsen innvies gjennom aktiv handling, prinsessen gjennom indre utvikling. Den sovende prinsessen er ofte omgitt av en rekke hindringer prinsen må forsere og som representerer de prøver som avgjør om han har den fulle innvielse, har gjennomgått alle dens trinn og er verdig. Når de to møtes er de sol og måne.

Symboler som prins og prinsesse, konge og dronning reflekterer sol og måne, gull og sølv og deres forening i det endelige bryllup er et bilde på den alkymistiske prosessens *conjunctio* og den androgyne helhet. Det er mennesket reintegrasjon til *prima materia*, bevissthetens dype essens, Urgrunden. Foreningen som finner sted idet paret ektes er et bilde på sammensmeltingen av motsetningene, *yin* og *yang*,

av sjel og ånd. Setter vi dette inn i en moderne frimurerisk symbolikk, ser vi sammenhengen mellom styrke, skjønnhet og visdom. *Conjunctio* sammenfører motsetningene og innsikten reiser seg til visdom.

De færreste mennesker tenker over det forhold at det å gifte seg eller forenes seksuelt har rot i mannens ønske om enhet med det kvinnelige og kvinnens ønske om enhet med det mannlige. Bildet av ens egen *anima* eller *animus*, eller i sjamanistisk språk, ens indre *ayami* ligger under.

Ofte forekommer det at spesielt heltinnen, prinsessen, slik som i Askepott avkler seg de stygge fillene og fremstår i den ene kjolen mer praktfull enn den andre. Dette er et bilde på avsløring av en stadig dypere skjønnhet som i sin stråleglans overvinner det onde, i dette tilfelle stemoren og de stygge søstrene. I den maskuline versjon fremstår gjerne helten i stadig mer strålende rustning, slik vi ser det i legenden om Parzifal; narredrakten erstattes snart av rustningen han vinner fra den røde ridder med sitt enkle spyd.

De tre skiftene som vanligvis finner sted er symboler på innvielsens tre store trinn. Det samme er vandringen i villmarken eller i skogen. Det er ferden gjennom underverdenen kjent som *regressus ad uterum*, tilbakevending til sin opprinnelse, der den enkelte må ta ny rot i seg selv, overvinne seg selv og vinne stjernen for sin panne; med andre ord vekke det tredje øye, tenne lyset i sitt indre og vinne evnen til å se.

Vandringen i den mørke skog representerer også det alkymistiske *nigredo* der de uedle metallene oppløses i *athanor*, den alkymistiske ovnen, også et bilde på *regressus*. Det er denne prosessen som i eventyrene dreier seg om overvinnelse av frykt og mestring av de indre krefter som bor

latent i ethvert menneske. Her møter vandreren farer og må iblant overvinne og drepe et monster. Monsteret er selvsagt et bilde på de egenskaper han eller hun må beseire i seg selv. Med det beseires også all frykt. I kristen ikonografi er dette billedliggjort med St. Georg som dreper dragen, et bilde som vekker stor forundring i orienten, der dragen står som et bilde på den dypeste visdom og kraft. Dette er for øvrig et fast trinn i innvielsesritualer, mer eller mindre realistiske, i alle mysteriesamfunn verden over.

Den arkaiske erfaringen fra stammefolk i Nord- og Sentral-Asia, India og Iran fant veien til den hellenske sivilisasjon under dens tidligste fremvekst og spesielt til filosofer som Pythagoras og Parmenides. De hentet sine kunnskaper fra Babylon, Egypt og Persia, hvor disse strømninger var fanget opp og systematisert i egne innviessystemer. Arven derfra slo rot her og ble grunnlaget for utviklingen av esoteriske systemer i Europa i de etterfølgende 2500 år, frem til i dag. Parmenides beskrev på en fortreffelig måte innvielsens overskridelse, det å dø mens man lever, ferdes gjennom dødsriket og vende tilbake. Dette er eldgammel sjamanistisk, paganistisk viten. Den billedliggjøres også i den kristne symbolikk, der Jeshua følger samme spor og gjenoppstår som lysende. Det er kristus-bevissthetens inntreden, en bevissthet alle kan oppnå gjennom virkelig, ikke bare symbolsk innvielse.

Dette bekreftes gjennom måten de greske *iatromantikere*, helbredere, fulgte de samme metoder som paganistiske sjamaner; meditasjon, inkantasjoner, rytme, bærende toner, psykedelika og pusteteknikker. Alt handler om vibrasjoner som berører legemet, berører hvert atom i kroppen og etablerer harmoni. Dette er teknikker som aktiverer høyere bevissthetsnivåer og henter frem det iboende lyset, et lys med betydelig virkningskraft og som et individ med tilstrekkelig opplæring kan manifestere og anvende. Ved

å aktivere det som gjerne kalles astrallegemet, kan individet også forflytte seg utenfor sitt fysiske legeme og foreta nettopp den overskridelse Parmenides beskrev.

Orakler og profeter er kjent fra antikken. Det er en misforståelse at disse var sannsigere som forutså fremtiden. De var egentlig talerør for de som ikke har stemme mennesker kan høre, gudene, eller sagt på en annen måte; de var innviende og hentet sine gåtefulle utsagn fra andre bevissthetsplan, ikke for å fremsi et menneskes fremtid, men for å gi det en impuls, en gåte å arbeide på for å møte sitt livs utfordringer og komme videre. En gåte har den mulige effekt at den kan iverksette mentale prosesser med evne til å åpne sinnet for fremtidig innvielse. Drømmer er også gåter som får sammenheng og ny betydning når bevisstheten klarer og har lært å strekke seg. De kan ofte vise seg å være menneskets indre orakel.

Drøm er en egen tilstand i bevisstheten med forbindelse både til den kognitive dagsbevisstheten og til kognitiv underbevissthet. Ved å vie drømmen oppmerksomhet, spesielt *mens* man drømmer, kan man motta viktige tegn fra andre bevissthetssfærer som gir grep på livet og viktige innsikter. Drømmen det her er tale om er en annen drøm, en som spirer på en mulig gåte, en drøm som mottar og bevarer visjoner og impulser fra andre kilder. Forutsetningen for å oppfatte innsikten er at man er forberedt.

I ethvert levende menneske finnes også i dag nøkkelen til høyere bevissthet dypt bevart, men den må dreies om for å åpne porten. Det krever en vesentlig målrettet innsats gjennom forberedelse som beskrevet og dernest innvielse. Den høyeste innvielse oppleves som et bevisst, avklarende, utvetydig møte med urkraften, bevissthetens Urgrund i den kosmiske virkelighet, en forening med allbevisstheten, et lys som skjules i det dypeste mørke; *unio mystica*. Det er verd å

vite at lyset har sin opprinnelse nettopp i mørket, slik det er billedliggjort ved Tammuz hulefødsel.

Om de astrale dimensjoner skrev den amerikanske buddhisten og mystikeren Frederick Philip Lenz (1950-1998): «*Some astral dimensions are bright and filled with extasy. Advanced cosmic beings live in them. But there are also very dark astral dimensions, often inhabited by beings that are filled with hate and despair*». Dette peker hen mot den transcendentale bevissthetssfære der egregorene bor. Det er med andre ord viktig å vite hva du selv bærer i deg før du begir seg på astrale reiser for du vil ubønnhørlig bli trukket mot det som resonnerer i pakt med deg selv.

Mye kan utledes av Parmenides filosofiske dikt. Dette diktet er ikke poesi i ordets vanlige forstand, men en innvielse i seg selv. Diktet reflekterer en sjamanistisk tilnærming ved bruk av ord med makt til å endre bevissthetstilstander, ved bruk av lyd, hjulenes pipende gnissing mot akslingene på ferden mot Hades, som har samme effekt som et mantra. Det har rytme, det har repetisjon, det har lyden fra en syrinx med evne til å føre en kandidat inn i en trancelignende eller kataleptisk tilstand og gjennom denne lede den vel forberedte kandidaten gjennom alle netters natt, gjennom det mørke hvor alt lys har sitt utspring, gjennom selve eksistensens rot, fra dødsriket til den kosmiske solens lys. Spesielt har denne lyden sammenheng med en sirkulerende bevegelse som er betegnende for hele universets sirkulasjon, planetenes kretsløp, tidens ikke-lineære kretsløp. Lyttingen til denne leder til et øre for den kosmiske harmoni, hvesingen fra solen og planetenes sang, sfærenes harmoni.

Uten å avsløre for meget om selve innvielsesprosessen her er det mulig å peke på dens viktigste fase. Klassisk ble denne metoden betegnet som inkubasjon. I dette ligger nettopp hva det ordet betyr. Etter en rekke forberedende

trinn, blir kandidaten ledet av sin veileder til et sted der han eller hun trer inn i stillheten. Dette er gjerne en hule, *katalemna*. Her bringer veilederen kandidaten inn i en kataleptisk tilstand som grenser tett opp mot det å være fysisk død. Det er i denne tilstand den astrale ferden gjennom nettenes natt går, kløften og den stride elv krysses, innvielsens innhold mottas og returen følges av den oppadgående sol. Det er å følge den tibetanske gudinnen Tara over erfaringenes elv til opplysningens bredd og vende tilbake igjen opplyst.

Innvielsen krever at man snur seg og går i møte med det alle vanlige mennesker frykter og flykter fra. Dagens mennesker vil helst ikke snakke om døden. Innvielse innebærer å møte den og omfavne den i levende live. Ved å dø mens man lever, bli forent med det som ligger bak livets fenomen, kan man ikke lenger leve som før på overflaten av ting. Innvielsens dype innsikt er klippefast, urokkelig og endrer individets hele forhold til egen eksistens. Hver celle i kroppen gjennomgår en forandring. Ny bevissthet tar rot ikke kun i hjernen, men i hele mennesket, forvandler det på en måte som ikke er utvendig synlig, men helbreder og gir en helt ny utstråling innviende gjenkjenner hos hverandre og iblant oppfattes av andre.

De over definerte bevissthetsnivåene mennesket normalt erkjenner, inkludert det spirituelle, integreres gjennom forberedelse og når individet er rede til å føres videre, vil det åpnes opp der det tangerer det transcendentale. De første nivåene av innvielse finner sted nettopp i det transcendentale felt fordi kun bestemte forvandlinger i den individuelle bevissthet alene kan forberede til ferden gjennom tangeringspunktet mellom det transcendentale og det kosmiske. Det er flere terskler å skride over og alle stiller krav og fører til dype endringer i både den psykiske og den mentale konstitusjon og en stigende grad av spirituell oppvåkning.

Det innebærer at den som søker dit må gjennom en hel del harde prøver. Ikke bare må viljen ha styrke. Det er nødvendig å ha en urokkelig tillit til sitt eget forsett.

De forberedende prøver er gjerne symbolsk knyttet an mot de fire klassiske elementene jord, vann, luft og ild med direkte kobling mot menneskets fysiske, emosjonelle, mentale og spirituelle nivåer. Det første settet med prøver, symbolsk representert med elementet jord, dreier seg om løsrivelse fra materien. Det kan synes enkelt, men er i realiteten en svært krevende og kompleks prosess. Det handler ikke bare om i all enkelhet å si nei til materiell komfort, men om å erkjenne materiens flyktighet og frigjøre seg fra dens illusjon som holdepunkt i livet; slippe grepet i materiens crux. Det handler om et eksistensielt brudd med forhold du har tatt for gitt hele livet og forholdt deg til som selvfølgelige og grunnleggende for din eksistens som menneske. Derfor er det her du begynner overskridelsen av mennesket.

Du står som narren i tarot-kortet *Le Fou*. Du er selvsagt gal i verdens øyne når du akter å fortsette din vandring ut over klippens rand. Det krever at du har full tillit til at det tilsynelatende tomrommet som venter ditt neste steg er like solid som klippen er under din fot. Er din tillit velfundert, bærer det videre, hvis ikke, styrter du i avgrunnen. Steget engang tatt, må du aldri se deg tilbake. Alt hviler på din urokkelige tillit til deg selv og ditt forsett, ikke til andre, og på din vilje til å fullføre. Du må ha absolutt tro på det du gjør.

Det er spesielt viktig å forstå at man ikke kan gå til det sted man allerede befinner seg. Der er man. Du er her og nu ett med den enhet du søker og alt dreier seg om å kaste klærne og møte den høyere virkelighet i et nakent møte, hud mot hud så å si, og derefter la seg omfavne i altets kjærlighet.

Det handler kun om dette. Veien du må gå er ikke en vei til dette øyeblikks-sted, men en vei til innvielse gjennom avkledning av forestilte og dominerende begrensninger. Veien er en indre teknikk som er forskjellig for alle og samtidig grunnleggende identisk. Det er utgangspunktet, den egne kulturelle og psykologiske bakgrunn som tegner forskjellene mens det uansett metode dreier seg om eksakt de samme steg. Veien, midlene og målet er ett.

Prosessen møter motstand på mange nivåer, fysiske, psykiske og mentale. Kroppen protesterer, egoet forsvarer seg, *jeg* går i dekning. Hovedhindringen er den åpenbare utrygghet individet møter ved tanken, forestillingen om seg selv slynget ut over nakenhetens stup. *Jeg* klamrer seg til det siste begripelige strå av egenidentitet i frykten for å tape seg selv. Å slippe dette taket er en svimlende, enorm utfordring fordi innvielsen for et øyeblikk tilintetgjør alle kjente holddepunkter i et grep der liv og død, lys og mørke, det bevisste og det ubevisste er ett og hele kosmos fyller det indre som det ytre rom, tidløst, dimensjonsløst i enhet.

Løsrevet fra materiens faste holddepunkter, har du ikke lenger ytre referanser å forholde deg til. Du er over i de prøver som symboliseres med elementet vann. Du er over i det astrale område, i emosjonenes psykiske rom. Her står du helt alene. Kun du kjenner dine emosjonelle motiver og det er din egen evne til å kaste et kritikkens lys over det hele som avgjør i hvor stor grad du evner å frigjøre deg på dette nivå. Opp gjennom dine studier har du mottatt redskaper som nu kommer til anvendelse og det er din evne til å bruke dem i denne prosessen som litt etter litt løser opp psykiske og astrale bindinger. Dette kan være en tidkrevende prosess. Du vil møte sorg og glede, ta oppgjør med dine dype holdninger, både gode og onde.

På dette nivå må du også på en dyptgripende måte løse din emosjonelle relasjon til andre mennesker. Du må vinne klarhet i hva slike relasjoner faktisk er og ta stilling både til din egen og den andres side av saken. Det kan forsterke enkelte relasjoner og føre til fullstendig brudd med andre. Lyset som kastes på dette er nådeløst. Samtidig er dette tilgivelsens nivå. Dermed vinner du grunnlaget for indre fred. I sannhet er du til like under nesen i vann, et hår fra å drukne, men du skimter horisonten, krysser linjen og er over i luftens prøver.

Luftelementet representerer symbolsk det mentale nivå. Fra dette nivå har du vært vant til å dominere de to forangående, men det er en sannhet med modifikasjoner. Det er også her du tror din bevissthet er forankret, men intet kan være mere feil. Svært mye, kanskje det aller meste av din mentale aktivitet er motivert av og drevet frem av impulser fra det fysiske og det psykiske nivå. Nivåene henger sammen, men det er på det mentale nivå du opp gjennom livet har truffet etiske og moralske beslutninger. Derfor er det her ditt ansvar for deres konsekvenser finnes. Din skyld er skrevet med skarp penn her, men siden du har høstet innsikter fra de to foregående trinn, er det mulig å bryte sirkelen på dette nivå.

Innsiktene gjør deg i stand til å se sammenhenger i dine mentale mønstre. Du kan nu ta et oppgjør med de mønstre du erkjenner som uverdige og likeledes styrke de som kan bære videre i en mer høyverdig sammenheng. Det finner sted et oppgjør med egen ignorans. Også dette er tidkrevende og betinger en rekke mentale iterasjoner. Du er selv din egen advokat og dommer, men til slutt gjøres innsiktene mentalt konkrete og tydelige nok til at du kan reise deg med en helt ny integritet og mental kraft. Din vilje vil eie en helhetlig, indre styrke som står seg under ethvert fremtidig press. Samtidig legger du en helt ny hånd på rattet. Det er

først når dine tankers og motivers intense prøver er bestått og din integritet er urokkelig at du kan gå videre.

Det er når porten til ildens rike åpner seg at du for alvor erfarer hva beven er. Ild er det symbolske element for det spirituelle nivå, men den er ikke bare symbolsk. Den er høyst reell. Du har utvist mye mot så langt, men det skal et helt nytt nivå av selvovervinnelse til når du står overfor den spirituelle prøve. Her må du rolig vandre inn i ilden, kjenne smerten og la den brenne bort omtrent alt du så langt har kjent som deg selv. Lag på lag blir aske og den som trer ut på den andre siden er redusert til sin indre kjerne, men det er en kjerne med umåtelig større kraft enn det vesen som gikk inn i prosessen. Et flammende sverd peker mot ditt bryst og integreres i deg selv som den søyle av ild og spiritualitet du må føre videre på innvielsens vei.

Det skal tydeliggjøres her at de fire trinn som her er beskrevet kun er de første trinn som klargjør et individ for høyere innvielse. Alle prøver på disse trinn er høyst individuelle. Her finnes fasit kun hos den enkelte. Det samme gjelder resultatet. Individet fortsetter sitt liv på godt og ondt også etter denne prosessen, men med dyp innsikt, høy etisk standard og urokkelig integritet. En virkelig innvielse finner sted i individets indre kjerne. Det er ikke en ytre handling, men en dyptgripende prosess. Under innvielsens tidlige fase prøves den enkelte i forhold til evne til medfølelse og kontroll over impulser fra sin lavere natur. Viljestyrken prøves dernest tillike med viljens retning og sinnets klarhet.

Når individet slik har tilegnet seg en rotfestet visshet, endres hele dets karakter. Underdanighet blir et fremmedord. Ryggraden er rak. Ikke bare eier mennesket ny kraft og utvetydighet. Det avviser også enhver ytre autoritet og anerkjenner kun sine like. Dette kan synes elitistisk, men med rette. Cyril Scott uttrykte det i «The Greater Awareness»

fra 1936, slik: «*The man who never breaks a principle is either a mule or a fool, and the student of Occultism must be neither: otherwise he will not get very far*». Scott mente at regler på mange måter er i strid med vår «*age of freedom*». Det er essensielt at den som søker innvielse har evne til å sette til side begrensende reguleringer. Det handler om å ha en selvstendig, fri holdning og sterk skjelneevne. Scott sammenligner den virkelige okkultist med en ekte kunstner som søker å skape det fullkomne kunstverk der kunstverket er okkultisten selv.

Også tankesettet endres fordi innsikt gir evne til å se og forstå andre menneskers situasjon i verden, deres iboende mening, men også gjennom en utviklet empatisk innlevelse å forstå deres smerte, lidelse og glede, iblant med evne til å utløse og frisette. En som har gjennomgått de fire forberedende trinn mestrer sine egne bevissthetstilstander og vet hvorledes han eller hun kan oppnå disse helt uten hjelpemidler. Innvielse til dette nivå åpner en evne til å være tilstede i flere verdener der den egne bevissthet kan fungere slik nivået krever og virker, etter den logikk som styrer. Den kinesiske filosof Lao Tze (f. 571 fvt) skrev om dette at «*By following this simple path you become extraordinary, unfathomable, a being of profound cosmic subtlety. You outlive time and space by realizing the subtle truth of the universe*». Sannheten kjennes ikke gjennom de legemlige sanser, men gjennom det spirituelle blikk, gjennom det transcendentale til glimtet av det kosmiske.

I henhold til egyptisk mytologi står verdensaksen på en høyde som reiser seg ut av uroceanets dyp. Det er et bilde på fragmentets oppstigen fra Urgrunden til et individuelt liv. Det er der Osiris dør og gjenoppstår. Parallellen til Golgata, også en høyde, er åpenbar. Slik blir bildet av en høyde eller en fjelltopp også et bilde på fullendt innvielse og gjenfødsel til et høyere liv, et høyerebevisst liv.

Når det engang er åpnet for høyere bevissthetsnivåer, forblir det åpent på en slik måte at du aldri igjen klarer å stenge av. Det kan skape enkelte utfordringer i det daglige liv fordi du ikke helt klarer å forholde deg til ting slik du gjorde før. Hildringene fungerer ikke lenger; de går i oppløsning. Det har med at du i større grad er løsrevet fra vanlige materialistiske tenkemåter og fordi du ser både ting og mennesker på en ny måte, satt i nye sammenhenger med nye betydninger. Dette er ikke lett å sette ord på, men du leser kort og godt verden på en ny måte, med nye referanser, med nye øyne. Mangt du før satte høyt blir meningsløst og tomt mens andre ting får dypere mening.

Det er også slik at når du venner seg til å bevege deg i uvanlige bevissthetsplan, i verdener hinsides de fem fysiske sanser, mister også tid og sted mye av sin rammesettende virkning i det daglige liv. Det skaper en viss frihet i forhold til tid og sted som også frigjør fra materialitet. Denne friheten innebærer ikke at tid og sted opphører i det daglige liv, kun at de taper noe av sin betydning fordi tilknytningen til alt svekkes. Det egne bevissthetsfragment er som en plante som står i Urgrundens jord og trekker vann til næring for et annerledes liv.

Innvielse representerer ikke slik mange tror en flukt til høyere sfærer og en frigjøring fra livets trivia. Det er en ufundert romantisk forestilling. Innvielse dreier seg snarere om en øket evne til å trenge inn i nettopp den virkelighet der all menneskelig feiling og lidelse har sin årsak. Innvielsen gir evne til å se sammenhenger andre mennesker ikke ser, et dypdykk i forhold som virker på menneskene i tiden, i det ubevisste. Det handler ikke kun om klarsyn i forhold til årsakssammenhenger, men også om på et gitt nivå å gi impulser til utvikling, også slike som skaper store omveltninger.

Innvielse har den egenskap at den avliver egoet. Dermed forsvinner illusjonene dette egoet er forbundet med. Egoet er sterkt knyttet til nettopp den jeg-presentasjon, den rollespillende personligheten individet møter andre med og de felles illusjoner slike møter genererer og bevarer. Behovet for å bevare det verdensbilde som styrker egoet og de materielle, politiske og religiøse verdisett som holder dette verdensbildet i hevd, vaskes bort. Innvielsen snur alt dette på hodet, lar verdensbilder og tenkemåter falle. Den river også tidslinjen istykker. Begrensningene som faller gir rom for en ny type frihet.

Innvielsens høydepunkt overskrider ekstasen i en tilstand av fullstendig ro, en ro der man er ett med væren og erkjenner at egen eksistens overskrides fullstendig. *Jeg* går i midlertidig oppløsning og harmoni og disharmoni utligner hverandre. Det skjønne og det groteske, det lindrende og det brutale balanserer som forbundet i en høyere mening.

For den innviede faller all frykt for det fremmede og ukjente bort. Det mister sin makt fordi han eller hun erfarer at det ikke er adskilt, men en del av ham eller henne selv. Det samme gjelder forholdet til mennesker den innviede i utgangspunktet ikke forsto, mennesker fra de fjerneste og mest fremmedartede kulturer. Nu blir aksept av forskjellighet en selvfølge, ikke minst fordi alt nytt og ukjent raskt finner en plass i det større hele, inkludert i en selv, og det gir evne til å observere og lytte for bedre å erkjenne.

Ser vi på den sjamanistiske innvielse, er den ofte forbundet med smerte. Død og lidelse inngår som elementer, selv så ekstreme ting som ekskarnasjon og annen lemlestelse. Den levende personen utsettes selvsagt ikke for dette, men i opplevelsen under innvielsen virker smerte som konduktiv til den nødvendige transformasjon og innsikt om at legemet kun er en midlertidig bolig. Innvielsen fremmer løsrivelse fra det

materielle legeme og tydeliggjør dets posisjon og formål. Det er denne lidelse som representerer den sårede helbreder. Sjamanen er dypt skadet for å frigjøre sin evne til å helbrede. Den opplevede død gir også adgang til underverdenen og innsikter i livets sykliske prosesser. For en tradisjonell sjaman i sitt eget samfunn, gir det å 'dø' evne til å gi liv til sitt folk.

Eliade setter dette i perspektiv når han viser til at bena, skjelettet, i sjamanistisk forstand er selve kjernen til livet og at det å redusere seg selv til et skjelett er det samme som å trekke seg tilbake til livets urtilstand, gjennomgå en fullstendig fornyelse og mystisk gjenfødelse. Jeg ser dette som en tilbaketreden til Urgrunden for å våkne med den indre forbindelsen til den kosmiske bevissthet levende og rede. Sjamanen gjenoppstår som en 'annen' med nye ressurser tilgjengelige. Det er neppe feil å påstå at dette er den sjamanistiske tilegnelse av kristusbevissthet.

Symbolske, seremonielle innvielser som i mange ordenssystemer gjennomføres som gradspassasjer, kan altså gi impulser til viktig innsikt, men handlingen foregår på et psykisk-emosjonelt og mentalt-intellektuelt nivå. Symbolene og symbolhandlingene, de symbolske ord som formidles, taler både subliminalt og direkte. De formidler et verdensbilde og ofte et bestemt filosofisk eller religiøst grunnstandpunkt. I dette ligger en fare for indoktrinering snarere enn en frigjøring dersom den orden som bærer dette systemet selv er bundet til bestemte doktriner. Seremonier av denne type er oftest retningsgivende, styrende, ikke frigjørende.

I forhold til ledsagede innvielser, er det seremonielle kun en forberedende ramme. Den tjener til å gi kandidaten subtile signaler som innleder den prosess som ligger foran og bidrar avslutningsvis til hans eller hennes prosessering av selve innvielsens innhold, som vel å merke *ikke* er styrt, men

en høyst individuell erfaring. Returen til det daglige krever en bro å gå over, en kontemplativ pause. Selve innvielsen er høyst reell fordi den går direkte på individets egne bevissthetsnivåer og det han eller hun bærer i seg. Fragmentet blir gjennomlyst og mottar nye elementer som ikke lar seg videreformidle. Alle individets bevissthetsnivåer, inkludert det spirituelle og det transcendentale, integreres og en port åpnes til det kosmiske. Et steg over en terskel og en forvandling finner sted.

Mennesker har til alle tider enten spontant eller ved bestemte innvielser opplevet glimt av kosmisk bevissthet, men det gjelder kun et relativt fåtall fordi det store flertall er opptatt med å greie seg i den materielle verden. Videre er mange interesserte søkere alt for opptatt av å tilegne seg intellektuell forståelse gjennom å studere åpen litteratur om kabbala, astrologi, alkymi, okkultisme, studere sanskrit, gresk eller hebraisk, følge kurs i alt fra yoga til martiale kampteknikker eller knytte seg til grupper som uten grunnlag tilskriver seg selv spesielle, ofte eldgamle tradisjonelle, esoteriske kunnskaper. Som regel fører dette individene ut på en drøm om at de har funnet veien eller i verste fall til sektslaveri.

Et *virkelig* glimt av kosmisk bevissthet mottas under innvielsens høydepunkt og virker som et lynnedslag. Det gir et uutslettelig inntrykk og en urokkelig visshet om ellers uerkjennelige sannheter. Intellettet blir først fullstendig overveldet fordi det ikke strekker til med sin definisjonstrang. All tidligere spekulasjon bryter sammen som vage forsøk. Lyset fra den kosmiske bevissthet lar seg ikke fange rasjonelt, ikke tilnærmes intellektuelt eller rommes emosjonelt. All verdens læresystemer overskrides fullstendig og for alltid.

Også de arkane vitenskapene, herunder alkymi, kabbalistikk og astrologi, blir transparente. Deres kjerne-

innhold blir intuitivt, prosessen og de zodiakale krefter internalisert. Det intellektuelle grubleri det store flertall av studenter på veien hengir seg til i forhold til disse vitenskapene antar karakter av hvilke som helst slags fagstudier. De gir en viss intellektuell forståelse, men ikke reell innsikt. Det skal sies at forberedelse har sine intellektuelle utfordringer, men behovet for figurer, hebraiske tegn og aspektberegninger bortfaller. Det kosmiske mønsteret internaliseres. Konstellasjonene som alltid var der latente i sinnet, blir en intuitiv og samtidig kognitivt bevisst del av en selv.

Innvielser iverksettes med ritualer som forbereder kandidaten til det innhold som skal formidles. Som organiserte seremonier introduseres ordnede prosesser som reflekterer den orden som styrer kosmos. Ord, handlinger og symboler bringes i kontekst på en måte som ikke nødvendigvis er intellektuelt begripelige, men som subliminalt trenger inn i sinnet og driver frem prosesser i underbevisstheten. Prosessene gjør den individuelle bevissheten mottagelig for direkte innsikt, alltid svært overraskende innsikt fra andre bevissthetssfærer.

Når individets bevissthet inspireres fra slike plan, opptar den i seg innsikter den ikke umiddelbart oppfatter eller evner å forholde seg til intellektuelt, men de er mottatt. Senere vil de utløse inspirerte tanker og kreative handlinger på felter der vedkommende har behov eller talenter, slik det iblant skjer hos billedkunstnere, forfattere, komponister, filosofer og vitenskapsmenn. Noe man har tenkt på eller arbeidet med over lang tid finner plutselig sin løsning, ofte en overraskende sådan.

Innvielse kan også leses som *vielse til innsikt*. Det er en sterk hendelse som vil prege et individ for resten av livet. Innvielse på de høyeste nivåer tangerer grensen mellom liv og

død og foretar en ferd *over* denne grensen og tilbake igjen. Denne ferd gir direkte adgang til esoterisk kunnskap. Det gjør ikke symbolske seremonier med mindre de føres til sin ytterste konsekvens, og det eier ikke de åpne ordenssystemene hverken kunnskap eller evne til. Denne ytterste konsekvens innebærer å omfavne døden, berøre ikke-væren, den absolutte tilintetgjørelse av egoet og å tre tilbake med innsikter ord ikke kan betegne. Dette skjer ikke symbolsk, men reelt, direkte og alene. På dette punkt står man helt alene og her er et vendepunkt; herfra må man være sin egen læremester.

Vendepunktet kan finne sted i møtet med hierofanten som kan fremstå i forskjellige skikkelser, men som alltid formidler noe unikt, her med Saint-Yves d'Alveydres ord: *«Voilà le Seigneur, l'Hiérophante. Il appose son sceau à l'adepte, après l'avoir illuminé de ses rayons, et pour récompenser sa Foi, il lui rouvrira les portes du Royaume du père!»*. Adepten merkes med hierofantens segl etter at han eller hun er opplyst av hans stråler og kongeriket åpnes som følge av adeptens usvikelige tillit. Her finnes gjenklang av eventyret, eventyrets prinsesse eller prins som avslutter sin ferd ved å vinne adgang til kongeriket. Her finnes en adgang åpen for barn.

Med personlig erfaring man får i livet eller gjennom spesielle innvielser, faller tro bort. Det en levende erfaring bringer, kan enten bekrefte eller avkrefte det man må ha trodd. Konfrontert med virkelighetserfaring går tro enten over til å bli viten eller viten om at troen ikke hadde grunnlag og ny innsikt tar over. Det er gnosis. Slik sett er det også sterk parallell til empiri. Problemet oppstår når det man klamret seg til forvitrer, spesielt religiøse forestillinger. Det kan føre til en høyst reell livskrise når blind tro er så rotfestet at virkeligheten fornektes. Den kognitive dagsbevisstheten evner ikke å romme det som dypest sett resonnerer i den

indre bevissthet og korresponderer med høyere sammenhenger. Når troens strå synes sikrere enn den virkelighet erfaringen avslører, viser det at individet psykologisk mangler kraft til å tre gjennom de åpninger som er nødvendige, er sperret inne i et påført lag av dogmer. Det er en personlig tragedie når erkjennelsesevnen lammes slik.

Døden er ikke, slik folk flest tror, en avslutning i tomhet. Den er heller ikke et veiskille mellom himmel og helvete. Den er en fylde der alle motsetninger møtes og opphører og likevel alt bevart, intet tapt. Den er summen av et liv satt i altets dype labyrint. For å fatte dette må man selv ha stått levende i dødsriket, ha trådt gjennom porten til alle netters natt, hilst Persephone og gitt leide tilbake fulgt av en ny sols oppstigen. Det uinnviede menneske er som en larve. Innvielsen representerer den transformerende tilstand insekter gjennomgår i puppestadiet og som resulterer i frigjøring av sommerfuglen som får fri flukt på dimensjonsbrytende vinger.

Det er denne levende død som fører til gjenfødelse. Det er det samme som Kristus-mysteriets tre symbolske dager i dødsriket fulgt av oppstandelsen. Det er ikke kun religion eller symbolikk. Det er realitet. Det er en overskridelse av egen bevissthets trange kår der eget fragment flyter inn i den kosmiske. Det personlige fragment av bevissthet er som et foster, ufødt. Menneskets gjenfødelse er ikke annet enn gjeninntreden i den daglige verden med en ny bevissthet der fragmentet har både nye vinger og kontakt med Urgrunden, eier innsikt i større sammenhenger og evne til å sanse verden som bevisst og i resonans, harmonisk og disharmonisk, som akkorder i sinnet, forklarende, opplysende; klanger som kaster et nytt lys over temporære tildragelser og uvarige ting, setter dem i perspektiv og avtegner deres begrensede verdi i kontrast til det varige, det ubegrensede.

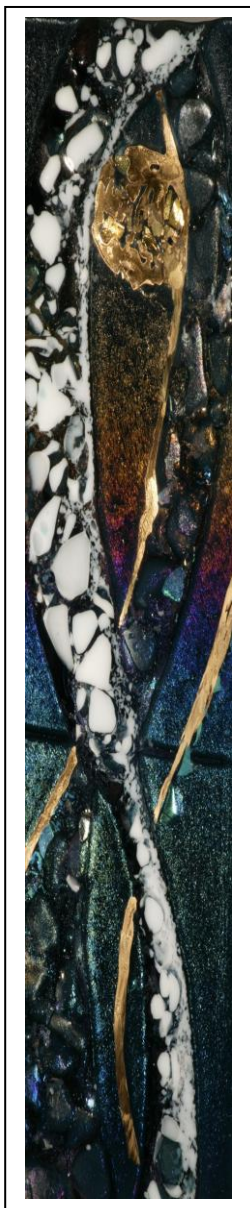
Det skal sies at søkeren er en vandrør på stien, men tror han ting kommer av seg selv, tar han feil. Adgang til bevisst kontakt med Urgrunden er mulig for alle, men det krever først og fremst at det er et ønske, et ønske som kan utvikle seg til en dyp, indre lengsel. Sterk lengsel bygger vilje og målretning, og da begynner noe å røre seg dypt i ens indre. Når målet er forstått kommer stiens begynnelse til syne og en vandring kan begynne. Stien blir umerkelig utrolig bratt og krever snart all den viljeskraft, målrettethet og indre disiplin han eller hun besitter. Gjennomføringen omdanner alt dette til kreativ energi. Dette innebærer at vedkommende ikke lenger vil stå bundet av noen spesifikk tradisjon, selv om hele grunnlaget er hentet fra en. Friheten går gjerne fullstendig på tvers av tidsåndens idealer og gjeldende verdensforståelse. Den innviende er i seg selv en ubundet kraft. Denne kraftens virke kan iblant bli synlig i den alminnelige verden, men som oftest er den det ikke.

La meg som en sammenfatning gjøre klart at det er tre trinn eller faser individet gjennomløper frem til full innvielse. Det første trinn er oppvåkningen som finner sted i den daglige, materielle verden ved at påtrengende spørsmål om livets og materialitetens innhold og mening springer frem i sinnet. Det berører følelser og intellekt, skaper en opplevelse av at noe mangler eller ikke gir livet fylde. Uroen melder seg og fører til en søken som kan føre vedkommende til en orden eller et samfunn der symbolske innvielser gjennomføres. Slike forløp kan vekke indre impulser som søker videre. Da begynner en prosess som trekker til seg andre krefter og vedkommende vil kunne oppleve tildragelser i livet som setter egne kvaliteter på prøve. Dette er en reell probasjonsperiode som kan ende med at noen tar kontakt. Derefter følger høyere innvielse, dødspasseringen og bak denne igjen en reise med full uttreden i det kosmiske.

Den virkelige innvielse er en fødsel gjennom total løsrivelse. Alle kjente holdepunkter faller i bakgrunnen og forsvinner som i en tåke. Illusjonene vi tar for virkelighet blir som transparente og forsvinner. Det samme gjør alle våre forestillinger om dem. Livets tilvente krykker må kastes og vi må om nødvendig krype videre frem på nakne knær. Innvielsen er en slik reise.

IX

Når alt åpner seg

*Natur og skjønnhet kan du ikke skille
naturen selv forbød deg om du ville
Og instrumentene kan bare gi deg
en innsikt som du selv har i deg*

Vladimir Solovyov
Russisk filosof (1853-1900)

Reisen

Det var sen ettermiddag. Jeg var grundig forberedt, iført min seremonielle kappe og gikk sammen med mine assistenter i lyset fra seks fakler til den samme lille cellen jeg selv hadde oppholdt meg i bare to år tidligere. Du hadde som jeg, fastet i tre døgn, meditert og forberedt deg, og var likevel intetanende om det som forestår. Timer i dyp introspeksjon og refleksjon har bevirket endringer i din bevissthet. Du beveger deg videre på et høyere bevissthetsnivå, kognitivt mer våken og nærværende i deg selv. To slag på den lille døren og den ble åpnet. Du sto klar. Vi hilste seremonielt. Du fulgte meg mellom de seks faklene. Den syvende var nu tent og ledet an foran meg.

Jeg vet godt hvem du er. Vi har kommunisert tett i to år slik jeg har gjort med elleve andre. Valget falt på deg grunnet dine individuelle egenskaper. Nu er dagen kommet da jeg skal være din ledsager og våke over din reise. Tre og et halvt døgn uten pause står foran oss. Alt er timet etter bevegelser i det kosmiske rom, sol, måne og planetenes posisjoner. Tiden er tilpasset deg helt spesielt.

Det du skal gjennom er krevende på alle plan, ganske utmattende, men også noe som skal sitte som tatovert på din sjel resten av ditt liv og videre. Alle seremonielle rammer har gitt deg fortellingen. Alle prøver har gitt deg dype innsikter i deg selv og gjennom deg selv. Nu skal du møte en annen virkelighet. Trettito er de trinn du skal gjennom før du når det siste. Alle dine beskyttende skall er borte, huden flådd av deg og hele ditt liv plukket fra hverandre for din egen selv-erkjennelse. Nu står din sjelspersonlighet naken, bar og klar igjen, alene og rede for den virkelige reisen.

Det finnes ingen måter å forberede seg reelt til det du nu skal gjennom. Du har kun deg selv slik du har erkjent. Du er testet. Jeg vet du er en sterk kvinne og vil komme gjennom

det hele og det er min oppgave å sikre at det skjer. Fra din faste posisjon på jorden trer du igjen gjennom de fire elementers prøver, men på et annet nivå enn under din forberedende symbolske innvielse. Det er harde prøver som vil merke deg for resten av ditt liv. Du synker gjennom jorden, skrider gjennom fossefallet, krysser vindenes bro og ild-tunnelen. På vei gjennom ilden brennes din redsel bort så du blir fryktløs på din videre ferd.

Du er klar til første løsrivelse fra materien idet du skrider ut av deg selv og inn i den astrale verden. Psykisk trekkes du nu i mange retninger før, som i en drømmeverden, du møter månegudinnen Selene. Etter en gåte du ikke kan løse, mottar du forklaring og en personlig gave før du trer ut av dette kjølige rom gjennom en symbolrik passasje. Gaven gir deg nøkkelen til symbolrekkene hvor du lærer prøvens løsning.

Et nytt rom åpner seg, varmt, hett. En sølvskimrende elv av rent mercurium flyter gjennom et underlig landskap. En naken mann med vinger konfronterer deg med forvandlende kraft. Samtidig endres blodet i dine årer. Varmt strømmer det røde mercurium gjennom deg og alkymien begynner å virke. Merkurielle krefter trenger inn i og forvandler hver celle i ditt astrale legeme. Du sendes videre på en vei under en brennende himmel.

Så står hun foran deg, Afrodite! Hun gransker deg. Eier du kjærlighet, finner hun den og løfter den. Det er kraften i din kjærlighetsevne som kan bevege henne til å trekke til side sløret bak seg og gi deg adgang til den sti som skjuler seg i landskapet bak henne. Tre er dine prøver her og de krever deg fullt og helt. Litt er ikke nok, knapt heller alt. Det er til syvende og sist hennes empati som gir deg adgang til å fortsette.

Stien leder til solens sted, men solen er allerede i sitt første nadir. Her må du selv gi ditt lys for å se og bli sett. Her prøves din lyskraft, din evne til å gi lys, opplyse, en evne som senere skal vies til å tjene andre. Samtidig er dette lys den kraft du vil trenge på din videre vandring.

Du følger stien videre og står umiddelbart i et blodrødt lys, i et nytt kammer. Et langt, tungt sverd peker mot ditt bryst. Ilden virker her som en urkraft. All din medbragte aggresjon er hva du møter her med stål mot hjertet. Konfrontasjonen er utmattende, døden har et mektig grep. Du fatter at motstand er nytteløst og senker ditt forsvar, rede til det uunngåelige. Det du leste av Afrodites blick møter krigerens. Slik blir din overgivelse kraften som feller krigerens hånd. Hånden legges derefter på din venstre skulder. Hat og kjærlighet opphever hverandre og hjertet vinner frihet. Med sverdet pekes veien videre.

Nu har alle motsetninger i ditt sinn utlignet hverandre og gått opp i en høyere enhet. Du trer inn i en enorm sal fylt av en like enorm kraft. Alt liksom ekspanderer og du ser at kraften utgår fra en kronet konge som sitter på en trone midt i denne sal. Tre stjerner, som i Orions belte, stråler fra hans krone. Med balansert sinn er du rede for maktens lære og du mottar et tegn som alene kan åpne kommende porter. Motsatsene er du fratatt, maktens gave har du mottatt, men snart skal du lære dens begrensning. Kongen reiser seg, viser deg gjennom salen til en port like bak tronen. Han åpner den, skyver deg utenfor med noen advarende ord.

Med et smell slår porten igjen bak deg. Du kjenner et voldsomt vinddrag, og i tussmørket oppdager du at du står på kanten av en dyp, mørk kløft. Igjen står du på solens sti, men solen er i sitt andre nadir. Du er igjen avhengig av lyskraften i din egen stjerne. Det underjordiske venter i kløftens dyp, en labyrint der alt du bærer med deg gjenspeiles

som i bilder. Det er en fryktelig ferd. Bildene lever, labyrinten lever, dimensjoner skifter og oppheves. All virkelighetsforståelse kollapser. Det er intet å holde fast i.

Her, på dette umulige sted, på en liten høyde, ser du lansen som er stukket i jorden, *axis mundi*, verdens akse. Du er på det sted der hele verden dreier om seg selv, forsvinner og blir til på én gang. Du trekker lansen opp og fører den med deg videre.

Endelig åpner seg en grotte som langsomt leder oppover. Idet du kommer til dens ende og ser ut i et nytt verdensrom stopper tiden. Selveste Kronos, tidens hersker, terskelens vokter, står foran deg med en kule svevende over en åpen håndflate og med blikket rettet mot deg. Du berører kulen med lansen. Den åpner seg og du ser den rommer hele verdens bilde, alle dimensjoner, all tid, alt. Lansen trekkes ut av dine hender, forsvinner inn i kulens åpne felt idet Kronos griper din hånd. Forflyttet til et sted utenfor tiden viser han deg tidens sanne natur og dens mange dimensjoner, hinsides ord. Du erkjenner at du selv er evig, like evig som hele universet, det evige og uendelige kosmos, ett med Alt. Så griper han en krans full av stjerner, holder den kretsende over ditt hode og fører deg ut.

Du ser en stjernehimmel helt ulik den du er vant til. Over deg kretser zodiaken som en levende realitet. Du synker ned på klippen, setter deg og lar blikket tre inn i det ufattelige helt til en ny stjerne fremtrer på himmelen, trukket som et nytt lys ut av ditt hode strålende over din isse. Så legger en tåke seg over deg og alt blir borte. Du omsluttes av det uerkjennelige, av *ikke-vitenhetens sky*.

En tåkesky legger seg over deg. Mystiske drømmer passerer i din bevissthet. Du forberedes for den siste del av din reise. «The Cloude of Unknowyng», antyder at du må ha

mot til å overgi ditt vidd og ego til 'uviten' for å få et glimt av den kosmiske Urgrund. Viten overskrides av uviten til høyere viten. Det er slik viten du nærmer deg her, som hodeløs.

Når du våkner er det natt og tåken omslutter deg og hele landskapet. Du har mottatt et lys, men akkurat nu virker det fjernt. Jeg står et stykke bak deg og nu kommer fakkeltåkerne gjennom tåken for å hente deg. Jeg trer frem for deg og hilser deg igjen seremonielt ved å ta deg i begge hender, dog er du som i en trance. Så blir vi igjen ledsaget opp en bratt sti som ender i en lang trapp, til vi trer inn i en fjellgrotte og stopper foran en godt skjult dør. Dette er et sjeldent øyeblikk. Det kan gå mange år mellom hver gang noen står foran denne døren. Jeg slår tre slag med dørhammeren og det åpnes for oss.

Innenfor springer en kilde frem til et lite basseng. Du og jeg vasker hender og føtter og sprinkler vann i ansiktet. Du iføres nu en lang, hvit kjortel, omgjøres med en silkesnor av sølv og forberedes ganske kort før vi vises innover til en ny dør. Den er av tungt tre. Jeg slår syv slag på den med sverdskjefte og den åpnes for oss. Nu trer bare du og jeg inn. Her møter vi en krets av ni symbolbærende figurer, syv som i en transformert form er de fakkeltåkerne du har møtt på din vei og ytterligere tre. Syv hvisker et kort budskap i ditt ene øre, tre en advarsel i ditt andre øre. Så trer de til side og slipper oss frem. Sverdet blir igjen her. Vi er nu alene og jeg holder fakkelen.

Efter å ha fulgt en spiralformet korridor som fører oss et nivå høyere opp inne i fjellet, står vi foran en bronsedør. Jeg legger venstre håndflate på den og den glir stille opp og lukker seg igjen straks vi er innenfor. Vi hører svakt at en bolt legges over utenfra mens jeg setter fakkelen fra meg og slukker den. Her inne finnes et annet slags lys. Solen står i sitt tredje nadir.

Midt i rommet ligger en sort sten, omtrent tre meter lang og knapt det halve bred. Den er omtrent en meter høy, men forsvinner dypt ned i gulvet. Jeg støtter deg idet du legger deg på stenen etter min anvisning. Jeg passerer deg over i en lett kataleptisk tilstand og setter meg på stensetet på høyre side ved ditt hode. Jeg venter. Jeg har mine instruksjer.

Plutselig endrer hele atmosfæren seg. En eien-dommelig lukt sier meg at han er her. Så, uten en lyd står han der, høy, et uvanlig høyt hode, litt blåaktig i huden, et skarpt ansikt, store mørke, observerende øyne. Han er ikke av denne verden. Jeg reiser meg, bøyer meg i dyp ærbødighet. Han leste meg. Min virkelighet ble i dette øyeblikk totalt forandret. En ny dimensjon tilført. Her finnes en kraft uten sidestykke. Det er han som usett skal åpne verden for deg og sammen med ham skal jeg følge din ferd. I hånden holder han en mørkrød stav, like lang som stenen er bred. Han rekker meg den ene enden og jeg kjenner at den er varm, nesten elektrisk å holde i. Sammen legger vi den i en bøyle like over ditt hode.

Uten et ord begynner ting å skje. Alle plan forskyver seg, tankene stilner og visjoner fyller alt, en fullstendig fremmed virkelighet fremtrer fylt av lys og kraft. Den i utgangspunktet ganske råhugne hulen skifter helt karakter. Den danner et helt univers. Stenen du ligger på blir transparent og begynner å utstråle et blekt hvitt lys. Det omslutter deg. Du fremtrer som en silhuett. Så reiser du deg, eternaken i ditt andre legeme, trer ut av skyggen som ligger igjen på stenen, og begynner å gå innover i det nye rommet. Nu begynner en vandring gjennom deg selv. En passasje, så åpner det seg et univers med stjerner vi kjenner. Vi gjenkjenner et stjernebånd som nu avtegner seg som en elv vi krysser. Du fortsetter. Vi venter mens du vandrer videre innover på den motsatte siden. Stille.

Jeg retter blikket mot min ledsager. Han er forandret. Han fremstår i skikkelse av Thoth. Han er en gud! Selv i den tilstand jeg nu befinner meg blir dette overveldende, ufattelig. Han ser på meg, så sveiper han hånden i en bue ut mot universet og en ny optikk åpner seg for meg. En stor, roterende ild som dreier i begge retninger samtidig, åpner seg for meg og endres til et mektig, brennende triangel med spissen opp. Jeg passerer gjennom det i mitt tredje legeme som en dirrende pianostreng. Dets merke brenner seg inn i hele mitt vesen; *trigonum ingneum transgressus sum!*

Jeg ser at hele universet er fylt av liv. Det er fullt av musikk, klanger. Det *lever* i sin fulle immensitet, intenst *bevisst* og *er* ordløs visdom av eget dyp. Det finnes ikke noe som ikke er liv, som ikke lever. Jeg innser; *alt* er liv, *bevisst* liv. Jeg møter vesener av lys. De stråler i fargetoner som sprenger regnbuens skala med ubeskrivelig skjønnhet. Jeg omfavnes, føres gjennom verdener hinsides beskrivelse og hvor jeg setter min fot blir jeg mottatt og gitt en plass. Jeg fatter hvor all verdens myter springer fra. Dette *er* en høyere virkelighet; kilden.

Jeg flyter omtrent som på ryggen av en skilpadde i havet, gjennom verdener, men dette er et annet hav. Jeg oppløses fullstendig i mine egne vibrasjoner som raser oppover gjennom talløse oktaver i et ufattelig lys. Full sirkel, alt roterer vilt. Jeg går fullstendig i oppløsning idet et lysende såkorn av det kosmiske plasseres i min sjel. Samtidig mottar jeg et bilde: Noe liksom holder hele jorden i hånden mens det rettes en finger mot et stort sår der mennesket står.

Alt er en flyt, en strøm, væren-blivende, levende. Bevegelse. Så trer han frem. En kronet konge iført stjernekappe skrider meg i møte. Han rekker meg den tapte lanse og et beger. Jeg griper lansens, berører såret og gis å drikke av elixiren. Jeg mottar forklaring på deres anvendelse før de

absorberes i mitt vesen. Han trykker en lysende dyprød sten inn i min panne. Så åpner han kappen. Jeg ser den inneholder hele universet, kosmos i sin totalitet.

Det blir mørkere rundt meg. Så ser jeg de tynne filamenter som har utgjort mitt legeme samles, spinnes rundt meg først som en kappe som av månesølv, så som et egg. Svakt lysende svever det høyt over jordens sfære. Så senker seg et dypere mørke og jeg ser den eneste verden jeg hittil har kjent. Jeg er ett med jorden, med dens hele menneskehet og alt liv den rommer slik den med oss alle er ett med kosmos. Egget revner. Så kjenner jeg indre rystelser idet jeg sakte synker inn til min solitære væren.

Thoth løfter hånden fra min panne. Det lukker seg. Jeg kjenner at jeg igjen henger ved det sølvskimrende bånd til livet. Vi venter ennu litt. Du returnerer på en bakgrunn av et levende, klingende univers. Du har ikke bare vandret i dødens rike, men krysset ødemarken og besteget *Mons Philosophorum* hvor du møtte eremitten på den bratte sti. På din vei tilbake bragte du regn til ødemarken og lys inn i skyggenes land. Ditt ansikt er forandret, preget. Du ser ikke oss, men vi ser deg. Jeg vet hva du har skuet; mennesket og dets posisjon i en høyere sammenheng, livets og dødens indre forbindelse. Du har noen svar, støpt for din forstand. Nu vet jeg også at solen i vår jordiske verden er like under horisonten. Det betyr retur.

Like umiddelbart som da det hele tok til, er vi igjen i hulen. Du er tilbake. Vi er tilbake, stenen sort. Vi løfter staven fra bøylene og et kort øyeblikk kjenner jeg at den er tung. Vi reiser oss mens du sakte våkner til. Jeg står ansikt til ansikt med ham igjen. Han legger hånden på mitt hode, peker derefter på min panne og dernest på mitt hjerte med sine lange magre fingre. Det kjennes som blodet fosser i mine årer og hele ryggøylen, hodet gløder, men uten smerte. Jeg bøyer

meg for ham igjen, langsomt og med all den verdighet jeg evner. Da jeg retter meg opp, er han forsvunnet.

Jeg er umåtelig sliten og likevel breiddfull av energi. Jeg legger hånden på din panne. Varmen er tilbake. Du åpner øynene. Igjen griper jeg dine hender. Jeg ser du er svimmel. Jeg retter til kappen din, fjerner sølvsnoen og knytter om deg en av gull. Jeg tenner fakkelen, overlater den til deg. Du skal føre lyset nu. Så slår jeg et tungt slag mot bronsedøren. Bolten løftes fra der ute. Så ledsages vi ut av tre som møtte oss i kammeret lenger nede. Vi leder deg ut til en plattform der de syv fakkelbærerne venter. Vi vender deg mot soloppgangen, og idet den første stripe av solen bryter horisonten, slukkes faklene.

Vi venter til solen er helt over horisonten. Jeg griper deg så ved skuldrene og vender deg slik at solen danner en strålekrans over ditt hode. Så går vi ned alle trappene, den bratte stien og inn i bygningen til et rom som nu bader i morgenlyset. Du gis tid til å hente deg inn igjen i stille meditasjon i dette lyset, intet ord uttalt, og idet solen når det tredje zenith, henter vi deg ut til mottagelsen og vårt store, men spartanske fellesmåltid.

Du har fullført reisen. Som ditt vitne mottok *jeg*, fullstendig uforberedt, ildtrigonet og et avklarende overblikk. Denne totale overskridelse, hinsides forestillingsevne, disse grensesprengende inntrykk, har det tatt meg år å konsumere.

Reisen ble ufattelig. Ført av sted som på en bølge og kastet ut av meg selv som pil skutt av bue, sto disse ord igjen etter møtet med Thoth:

*Se – jeg slynger deg
gjennom de brennende kosmiske skaperhjul
og det strålende ildtrigon,
gjennom den ild som dreier verdener.*

*Hør – jeg åpner deg
for ordene fra de kosmiske kunnende du nu
kan se
de som med nærvær hilser deg,
for den visdom som lysgir verdener.*

*Vit – jeg henter deg
til møtet ved Urgrunds kildevann og gnist
nær den høye visdoms lærestol,
til den makt som bærer verdener.*

Den som skal møte den ytterste virkelighet, tre over dødens terskel og tilbake, må frigjøres fra alle de illusjoner og forestillinger som har holdt ham eller henne bundet i den alminnelige, daglige verden. Når visse grenser krysses, forvitrer alt som ikke er av edelt metall. Kun avkledd og sjelenaken kan porter åpnes for deg.

Verden ble dannet som en myte. Myten fylte verden med mening og meningen formidles i en virkelig innvielse. Seremonien er billedliggjøring av myten og bygget over mytens elementer, men myten er virkelighet. Den er levende og kan gjennomlevs som et kosmisk møte og gi et glimt av verdens kontinuerlige skapelse gjennom ildtrigonets kraft.

Når du kommer til det punkt der bevissthetens indre port åpner seg og forblir åpen, vil en skikkelse skride frem, en du kan føre samtaler med og finne veiledning hos. Iblant trer denne skikkelsen frem i nær fysisk form, som en du kan berøre. I realiteten er dette et aspekt av den egne bevissthet som manifesterer seg. Noen vil tolke dette som en fremtreden

av ditt høyere jeg, men det er noe mer. Gestaltningen skrider frem av et høyere plan som individet har et spesielt forhold til, som er både en selv og egen væren på et høyere plan, men likevel som en annen fra en annen verden.

Jeg har forsøkt å beskrive noe ubeskrivelig. Det er kun mulig som en skisse. Det som virkelig betyr noe kan ikke beskrives. Symboler som blir levende realiteter, mytiske skikkelser som fremtrer fysisk i din nærhet, et møte med ukjente teknologier, psykiske, mentale, spirituelle realiteter som manifesterer seg transcendentalt og åpner kosmiske porter til det ufattelige, er og vil forbli hinsides ordets makt å gjengi. Derfor kan du som leser disse linjer selv velge å se denne reisen som et eventyr, som et produkt av fri fantasi, en tripp på LSD. Jeg har kanskje bare diktet det hele opp som underholdning for deg. Du må oppfatte det som du vil. Det er ditt valg. La oss vende tilbake til noe mer begripelig.

Anonymt, stille og usynlig virker kraften mest effektivt. Oppgaver løses uforstyrret. Innsiktens mange redskaper ligger trygt i hender de færreste ser. Mer kan ikke sies om dette, men det er mulig å delgi en innsikt.

En dyp innsikt

Jeg har en dyp innsikt om at jeg er evig, at jeg alltid har vært og alltid vil være til i værens vesen. Livet er en strøm som filtrerer gjennom mitt vesen hvilken form jeg enn fyller, synlig eller usynlig. Der finnes ingen død; livet alene regjerer i evig uendelighet vårt kosmos.

Jeg har en dyp innsikt om at jeg fødes og dør i hver brøkdel av et sekund, enten jeg puster eller ikke. Jeg er kontinuerlig forvandling, levende bevegelse og ikke stivnet død, enten jeg vandrer på denne jord eller jeg skrider over den galaktiske elv.

Jeg har en dyp innsikt om at noe finnes som konsekvens av *noe* og ikke som produkt av ingenting. Så *ingenting* har ingen eksistens siden altet er fylt med *noe*. Ingenting er like selvmotsigende som den idé at det kunne være årsak til noe. For væren *er* og kan således ikke ikke-være, liksom ikke-væren ikke kan være. Således finnes *ikke* mitt vesens årsak i ikke-væren, men i væren, enten jeg har stemme for min tanke eller ikke.

Et underlig tidevann sveiper over vår tids største tenkere når de søker å finne ut hvor alt begynte og hvor det hele vil ende. Kludrende matematikk og talljonglerende teller de tilbake til dit noe uendelig lite blåste seg opp til noe ufattelig stort. Likevel blir de stumme overfor spørsmålet om hvorfra dette uendelig lille kom og i hvilket veldig rom det ekspanderte til slik storhet. Enten der er tre, fire, åtte, ti eller elleve dimensjoner spiller liten rolle slik relativitetsteori, kvanteteori, strengteori, og membranteori forblir matematiske øvelser for en blindet fysikk som ikke reiser det fundamentale spørsmål om *væren*.

Debatter om begynnelse og ender er absurd siden jeg ser at ingen slike hendelser er sanne. Før en begynnelse må

det være en begynnelse til begynnelsen slik det også må være en fortsettelse av enhver ende og noe utenfor den ytre grense for ethvert begrenset rom. Uendelighet og evighet er de eneste realiteter og bevissthet er ubegrenset og i ubegrensede dimensjoner alle tings stoff og vesen. Universets matrise er uendeligheten selv. Det er den endelige ligning.

Væren beveger seg i seg selv mens vitenskapen teller krusningene i sub-atomær bevegelse, ute av stand til å fatte litenhetens storhet. Atomene som danner min hånd utgjør et univers i et univers; likevel kontrollerer jeg dens minste bevegelse ved min vilje. Bevissthet er den materie sinnet består av og bevissthet er den energi som bygger enhver partikkel av det som kalles materie. Universet vi ser er i ethvert aspekt av sitt uttrykk en kondensering av levende bevissthet, så hver sten på stranden, hvert gresstrå på sletten og hver stjerne som stråler på himmelen er levende og et levende uttrykk for et aspekt av det guddommelige.

Jeg innser at bevisstheten i ethvert menneske, i ethvert levende vesen er en gnist, lik gnisten som spres fra et leirbål. Den er ikke desto mindre en gnist av ild og ild er dens essens. Den farer opp i luften adskilt fra hovedflammen, men forblir i essens forbundet med *all* ild. Slik farer min bevissthet av sted i et kort liv uten noensinne å skilles fra allbevisstheten og all-livet. Jeg er alltid i enhet med Altet.

Idet jeg åpner mine *virkelige* øyne forsvinner rom og materie som morgentåken og et overveldende lys tar deres plass, fyller alt, fyller meg. Visjoner av en enhet som utsletter selv den fjerneste idé om adskilthet forener mitt sinn med altets sinn og jeg ser tiden strukket som en linje innenfor evigheten som kun det begrensede sinn sanser og følger. Æoner av tid faller innenfor fraksjonen av et sekund og tid og rom samles til et punkt *uten* utstrekning favnet i ubegrenset evighet.

Jeg har en dyp innsikt om at jeg er og er bevisst den evige væren. Den innerste virkelighet i meg er bevissthet, kun begrenset av begrensninger jeg tror på. De mindre jeg er overbevist om begrensningene, desto mindre begrenset er jeg til jeg ser at jeg er at jeg er, enten her, hvorsomhelst, overalt. Der finnes intet her og der, intet nu og da.

Jeg har en dyp innsikt om at vi alle er ett, at der ikke finnes noen avstand annet enn ved illusjon. Så hva jeg gjør mot meg selv, gjør jeg mot enhver annen, og hva jeg gjør mot en annen gjør jeg mot meg selv. Hva en lider, lider vi alle og skylden må vi alle bære. Om ilden var næret av skyld ville verden være et brennende inferno, men skyld nærer anger og inspirerer til botgjørelse, for sammenknytningen av våre individuelle liv fører uunngåelig våre handlinger tilbake til oss selv. Den kunnskapen går dypt.

Jeg har en dyp innsikt om at der finnes en urgrunnsbevissthet, kall den gjerne Gud, i hvilken vi alle har vår væren og vårt uttrykk, en bevissthet så altomfattende, så altgjennomtrengende at der ikke finnes noe som ikke er favnet av den og i den. Og inneni dette ubegrensede felt av bevisst velde erkjenner jeg en overskridende kjærlighet som opplyser det indre og det ytre rom, gir liv til den verden jeg kjenner og verdener jeg ikke kjenner og lar min tanke ekspandere hinsides tanke inn i Lys.

La meg avslutte dette skrift med et enkelt bilde.

Sluttbilde: Vårdugg

For mange år siden lot jeg et mentalt bilde henge opp i et forum med mange kloke mennesker tilstede. Det avstedkom svært mye i ettertd, ikke minst all den forskning og personlige så vel som organiserte eksperimentering med bevissthetens fenomener, aspekter og dybder som fulgte; en rekke krevende prøver på veien til den innsikt jeg her har forsøkt å formidle glimt av.

Det begynte kort og godt med at jeg uttalte min oppfatning om at jeg anså materien for å være koagulert bevissthet, en utstråling fra den kosmiske bevissthet. Ikke ante jeg den gang hvor lang og dramatisk min egen vei kom til å bli, hvilken alkymi jeg skulle utsettes for. Det lille foredrag jeg holdt for snart 50 år siden sluttet med et enkelt bilde.

Nu skal jeg gi deg del i dette bildet.

Se for deg at du er ute en tidlig vårmorgen idet solen er på vei opp. Det er fuktig i luften og du ser tåken drive lavt over marken. Du kjenner fukten mot huden og ser den kondensere til dråper på blader og gress.

Parallelt fyller den universelle bevissthet universet som en mørk, usynlig energi. Utspent i et dimensjonsløst rom, dirrer en kraft som bærer alt i seg, en kraft som eksisterer som negasjon av intet. Kraften spenner over alle oktaver og danner strenger som spinner harmonisk sammen, klinger i alle farger, definerer dimensjoner og kondenserer langsomt til stoff, blir bevisst liv.

Kort og enkelt uttrykt: Vi bor i en bevissthetsdråpe!

Epilog

I den tekst du nu har lest deg gjennom, må jeg gjette at du har funnet noe av interesse. Hvis ikke, ville boken blitt lagt til side. Jeg har gått bredt til verks i temaet. Det kan jeg begrunne med at bevissthet er med i alt på ethvert nivå. Jeg har demonstrert materiens ytterst flyktige eksistens ved å trekke oppmerksomheten inn mot dens minste bestanddeler. Jeg har vist hvorledes disse bestanddeler har en høyst diskutabel virkelighet satt inn i tidens ramme, eller mangel på ramme. Jeg har meddelt deg min berettigede tvil på både rom, tid og materie som noe mer enn illusjoner tilpasset vår bevisste eksistens. Du sitter kanskje igjen med samme tvil.

Et mulig avgjørende spørsmål som står igjen etter denne lange gjennomgang av bevissthet i alle dens former og uttrykk, er om jeg egentlig har evnet å si hva bevissthet er i seg selv, *per se*, som antydning innledningsvis. Det er jeg faktisk sterkt tvilende til om er tilfelle tross alle tilnærmingene. De er fristende å peke tilbake til Augustins ord med en vri: Hvis ingen spør meg om hva *bevissthet* er, vet jeg det; hvis jeg blir spurt og vil forklare, vet jeg det ikke. Likevel har jeg forsøkt å forklare.

Jeg har beskrevet hvorledes jeg oppfatter at bevisstheten er det grunnleggende verdensmanifesterende og på hvilken måte jeg anser prosessen fra kvantenivå til kosmos, men bevisstheten omslutter det hele på en u håndgripelig måte. Universet er ikke bare fullt av liv, det *er* liv, høyst bevisst liv.

Likevel, selv om jeg står uten fyllestgjørende svar, vet jeg innerst inne hva bevissthet er. Jeg har beskrevet det jeg har hentet ut av egen søken, egen innsikt, og koblet det opp mot både filosofi, forskning og kunst. Som levende tenkende, sansende vesen har både du som har lest disse linjer, i likhet med alle levende vesener, en indre-sanset opplevelse som er

bevisst. Vi vet alle hva det er, men å komme til full erkjennelse av at den er væren-blivende selve Urgrunden, sitter litt langt inne. Det er her mysteriet ligger. Hele værens rot er utilgjengelig inntil noe åpner seg, en port som aldri senere vil lukke seg. Mysterieinnvielse er en vei til dyp innsikt. Erkjennelsen vunnet gjennom meg selv er umiddelbar.

For meg er denne erkjennelse kun mulig tentativt å formidle som et bilde fra det punkt jeg engang sto og var ett med bliven-væren-forsvinnen, i dette passerende punkt der såkalt tid og materie er og ikke-er, som i en syklon av ufattelige dimensjoner som suger alt opp og utbrer det i et forsvinnende, dog evig bestående øyeblikk. Den kosmiske bevissthet sirkulerer fra den fulle altomsluttenhet inn gjennom kvantefysikkens mest hemmelighetsfulle, uutgrunnelige skapelsesøyeblikk, der den samtidig danner tiden og de grunnelementer som vedlikeholder mineralriket, biologien, utvikler psyket, det mentale, det spirituelle, det transcendentale, og går som et lyn gjennom verden og fører det tilbake til sitt eget evige og ubeskrivelige alt.

I dette merkverdige punkt-øyeblikk opphører tid og rom i enhver form og bevissthet fyller alt grensesprengende; det er liv, liv uten grenser, liv i de mest varierte uttrykk og her var jeg i fullstendig samklang med alle dets former, nær, endog ett med dem, erfarende at det kosmiske livets dypeste uttrykk er kjærlighet hinsides fatteevne. Det skaper kontinuerlig alt, er i alt, lever gjennom fragmentene. Som ildhjulene dreier det kosmiske ethvert fragment i alle verdener som på en dreiebenk; former det unikt.

Siden det bevissthetsfragment som formes til et menneske er det som åpenbarer vår verden hvor vi lever og gir grunnlaget for vår tenkning og våre handlinger, har jeg sveipet innom filosofi, kunst, vitenskap, religion og politikk. Et mål har vært å vise hvorledes vi nærmer oss bevisstheten

som fenomen og hvorledes vi som følge av våre individuelle bevisstheters begrensninger tror og handler i forhold til hverandre. Derfor er et videre mål å peke mot menneskets mulige utvikling gjennom indre kontakt med høyere bevissthet, fragmentets kontakt med Urgrunden. For å belyse dette og samtidig underbygge min argumentasjon der det faller nødvendig, har jeg sitert en rekke filosofer, vitenskapsmenn, okkultister, mystikere og kunstnere med egne perspektiver.

Du vil ha lagt merke til at jeg har trukket inn myter og eventyr. Det interessante med disse fortellingene er at de har parallelle forløp og elementer, bilder og symboler som bærer med seg en enhetlig, menneskets iboende kunnskap som nettopp viser til bevissthet. Opphevelsen av tid og sted er signifikant idet det viser direkte til mine argumenter med utgangspunkt i kvantefysikken. Videre viser myter og eventyr aspekter ved bevisstheten gjennom bilder samtidig som de trekker frem menneskelige styrker og svakheter, ofte gjennom gudeskikkelser og mytiske vesener. De trekker også frem typisk sjamanistiske kapasiteter som hamskifte og astralflukt i ikke-materielle landskaper og verdener vi iblant møter i våre drømmer.

Fortellingene er symbolførere med initiatorisk innhold. Jeg nevnte gullhår som et symbol på kontakt med den kosmiske bevissthet og illusjonene vist som slør. Likeledes fremstår den rasjonelle, intellektuelle tilnærmingen som tapende overfor den erkjente uvidenhet og det åpne sinn som representeres av narren, den yngste bror og Parzifal. Dette er bevart viten hentet fra eldgammel innsikt og mer eller mindre vellykket videreført til religionene som opp gjennom århundrene har distansert seg fra dette innholdet og druknet i teologisk dogmatikk.

Jeg har håndtert religioner og ideologier på en måte mange vil oppfatte som både respektløs og provoserende. Det er ikke i utgangspunktet for å være nedsettende i forhold til menneskers tro og forestillinger, men for å gjøre mitt perspektiv tydelig, uavhengig av det som er sementert i de religiøse og ideologiske institusjoner og slik kanskje vekke til litt nytenkning, men mitt mål har ikke vært å overbevise leseren om noe som helst. Når du legger fra deg denne boken, er det opp til deg å finne dine egne svar.

Et spørsmål du muligens sitter igjen med er om det kun er mystikere og okkultister og en eller annen spesielt begavet kunstner, filosof eller vitenskapsmann som kan vinne kontakt med Urgrunden og oppnå den høyeste opplysning. Slik er det definitivt ikke. Alle kan, men det må, som over nevnt, oppstå et indre ønske som utvikles til klar intensjon, en motivert vilje. Du må videre knytte denne vilje opp mot ditt mål for å se hvor stien begynner, kanskje i et ordenssystem. Meditasjon er et viktig redskap som også bidrar til å forberede spesielt nervesystemet og hjernen. Like viktig er det å utvikle en høyverdig livsetikk, empati og kjærlighet, samt ekte respekt for sine medmennesker, alt liv. Det siste er ikke minst viktig siden du kan komme til å motta en ny livsoppgave der du må møte de vanskeligste situasjoner i forhold til mennesker du før nærret fordømmer overfor. Tjeneste kreves av den opplyste.

Vi har alle, i likhet med ethvert levende vesen, hver sten på denne planeten, hele vår Tellus, dyp kontakt med Urgrunden. Lyset luer et sted dypt inne i oss alle, og for å åpenbare det må vi avkle oss alt som dekker det til. Du er av Urgrunden et levende lysende vesen, en gnist, et fragment.

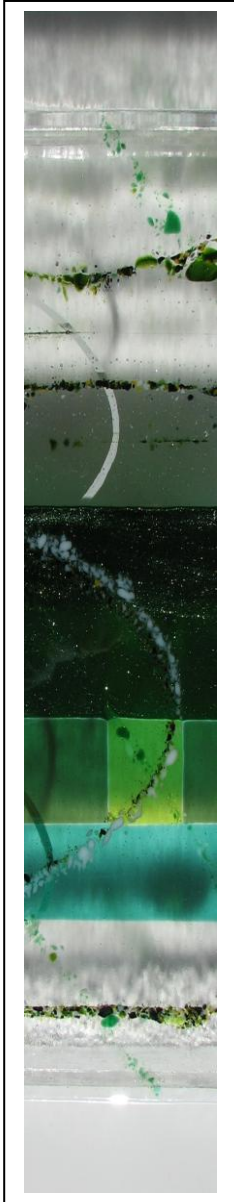
Dersom du etter lesningen av denne tekst, har hodet fullt av spørsmål, har jeg kanskje oppnådd noe av målsetningen, liksom også om du har hodet fullt av kritiske

anmerkninger. Om du, på den annen side opplever denne tekst som et angrep på din tro eller andre forestillinger, har jeg bommet grovt. Da kan jeg bare ønske deg lykke til videre.

Jeg avsluttet prologen til dette skrift med å peke på at intet er større enn når vi står nakne igjen med vår bare væren. Den er alt vi er, et fragment av bevissthet lånt fra Urgrunden, den kosmiske bevissthet som omslutter og er integrert i absolutt alt. Som en dråpe i vårdugget som de gamle alkymistene med store stoffstykker trakk opp fra gresset i de tidlige morgentimene i mai fordi de mente dette vannet hadde spesielle egenskaper, er vi med når stoffet vrir og vannet finner veien inn i den alkymistiske prosessen. Livene våre er en slik alkymistisk prosess der det individuelle bevissthetsfragment vi er underkastes livets tallrike prøver.

Proessen åpner seg for den som søker. Livets dagligdagse hendelser faller i bakgrunnen som en grå kulisse og en ofte lang reise begynner. Den er ulik for alle, men munner ut i den maksimale opplysning et menneskes bevissthet kan romme, forutsatt at man våger. Innsiktens *lux* gir en fullstendig endret posisjon både i forhold til mennesker, hendelser og ting i den alminnelige verden. Livet, *vita*, flytter seg til et annerledes nivå fordi rammer og grenser faller bort. Man blir i stand til å favne alt med en helt ny, dyp form for kjærlighet, *amor*.

Appendix

Den slange som ikke kan skifte sitt skinn, vil dø. Det samme vil sinn som hindres i å endre sine oppfatninger; de opphører å være sinn.

Friedrich Nietzsche
Preussisk filosof (1844-1900)

Noen begreper

Det forekommer enkelte begreper i foreliggende tekst som kan behøve definisjon utover den som er gitt. Nedenstående er hovedsakelig hentet fra anerkjente oppslagsverk. For andre ord og begreper henvises leseren til slike.

Antropocen - er en foreslått geologisk epoke for tilstanden som Jorden nu kan sies å være i. Forslaget om å definere en ny epoke efter holocen har sin bakgrunn i omfattende endringer av jordens overflate på grunn av menneskelig aktivitet, særlig i tiden efter den industrielle revolusjon. Begrepet omfatter menneskeskapt global oppvarming, men er ikke begrenset til bare dette.

Apokryfer - er en betegnelse på religiøse tekster, spesielt innenfor de jødiske og kristne tradisjoner, som av religiøse autoriteter ikke regnes for å være guddommelig inspirerte eller som på annen måte trekkes i tvil.

Arkan – er et begrep for noe hemmelig eller skjult.

Arketype - er et filosofisk og psykologisk begrep som spesielt knyttes til Carl Gustav Jung. I analytisk psykologi bruker han begrepet om enkelte nedarvede og felles mønstre og bilder i det ubevisste sjelsliv.

Biofoton – er fotoner som frigjøres fra biologiske, levende vesener.

Bootstrapteorien – er en type teorier som anvender generelle konsistens-kriterier for å bestemme en type kvantum-teori ut fra antagelser på spekteret av kvantepartikler, en form for S-matrise teori.

Brownsk bevegelse - er uregelmessige bevegelser av partikler i en væske eller gass som skyldes kollisjoner mellom partiklene og molekylene i vesken eller gassen; virrevandring.

Causa sui – betyr årsak i seg selv (latin).

Chakra - er et begrep for hjullignende virvler som, ifølge tradisjonell indisk medisin, befinner seg i kroppen på et eterisk nivå.

CNRS - Centre national de la recherche scientifique.

DNA – er deoksyribonukleinsyre, en nukleinsyre som består av store molekyler, arvestoffet som finnes i alle celler. Det er en lang dobbeltråd heliks der genene ligger etter hverandre. Trådene er tett sammenpakket i kromosomer.

Eksoterisk – er kunnskap som er åpent tilgjengelig for alle.

Entelechie – er et filosofisk begrep som betegner tilstanden til det som er realisert, det som er fullført til sin ende.

Entropi – er et mål for uorden innen fysikk og kjemi, en sentral størrelse i termodynamikken ved siden av arbeid og energi. Termodynamikkens 2. hovedsetning sier at i et isolert system kan entropien aldri avta. I forlengelsen av dette antas at universet vil ende i en kuldedød.

Esoterisk – er det som kun er tilgjengelig for de innviede, de som tilhører en indre krets.

Feromoner – er et kjemisk signalstoff, duftstoff som utskilles fra kjertler. De skiller seg fra andre luktstoffer ved at vi ikke trenger å oppfatte selve lukten bevisst for at de skal virke. Disse stoffene spiller likevel en viktig rolle i kommunikasjonen mellom individer, spesielt i den kjønnsmessige kommunikasjon.

Gaia-hypotesen – går ut på at livet på Jorden, slik det har utviklet seg til i dag, selv bidrar til å skape et stabilt miljø og klima. Et selvregulerende levende system og biosfære som i interaksjon med det uorganiske fysiske og kjemiske miljøet oppfører seg som en enkeltorganisme.

Galdre – å spå, mane, trollbinde. Galdring er et norrønt begrep for spådomskunst.

Generation problem – henger sammen med en teori om at generasjoner danner grunnlaget for å forstå sosiale bevegelser og hvorledes sosial forandring er mulig mens kulturelle tradisjoner bevares.

GMO – er forkortelse for genmodifisering forbundet med at dyr eller planter har fått endret sine arveegenskaper med genteknologi.

Holisme - er en filosofisk, vitenskapsteoretisk retning der hovedessensen kan oppsummeres slik: «*Helheten er mer enn summen av dens deler*». Tanken er at egenskapene til et gitt system (biologisk, kjemisk, sosialt, økonomisk, mentalt, lingvistisk, osv) ikke kan forklares eller bestemmes ut fra de enkelte komponentene alene. I stedet er det systemet som helhet som er av avgjørende betydning for hvordan de enkelte delene oppfører seg.

Karma - betegner filosofien rundt handling, gjerning og kausalitet i indiske religioner. Karma er innen visse religioner og åndelige lærere den virkning som handlinger har på ens nåværende og senere liv.

Kundalini - betyr «'sammenrullet' som en slange», og er ifølge tantrisk tradisjon i India og Tibet en ur-energi som strømmer fra den nederste del av ryggsøylen, (rotchakra) til issen (kronechakra). En kroppslig energi som for de fleste er en ubevisst, instinktiv og libidinal kraft lokalisert nederst i ryggraden. Den blir forestilt enten som gudinnen Shakti eller som en sovende slange tre og en halv gang omslynget korsbenet.

Kvantefysikk - er den grenen av fysikken som beskriver oppbygningen av all materie og stråling. Alle naturkrefter unntatt gravitasjon og energier som vakuum har i dag en kvantemekanisk beskrivelse.

Kvantumkollaps – finner sted når en kvantepartikkel går fra en av alle mulige ubestemte posisjoner til en bestemt.

Mantra – er et lydbilde som har eller ikke har kommuniserbar mening. Innen hinduismen, buddhismen og jainismen er de hellige stavelser, ord eller vers som har viktige religiøse funksjoner og virkninger. Mantra anvendes i transcendentalmeditasjon.

Maya – er et hinduistisk uttrykk for blendverk, illusjon. Innen *advaita vedanta* systemet betyr det at den empiriske verden er en illusjon.

Morfiske felt - er et uttrykk som definerer et hypotetisk felt som vil inneholde energi eller informasjon uten å bestå av materie. Disse feltene sies å være avgjørende for oppførselen til levende vesener, særlig ved at de arver artens vaner ved "morfisk resonans".

NAFTA-avtalen – North American Free Trade Agreement, en avtale inngått mellom Canada, Mexico og USA i 1994.

Noetikk - er en gren av metafysisk filosofi som omfatter studiet av sinn og intuisjon og hvordan disse kan virke inn på materien. Grunntanken innen noetikk er at det menneskelige sinn er i stand til å påvirke den fysiske verden, noe som de senere årene er blitt bekrefteet gjennom utallige vitenskapelige forsøk.

Noosfære – er et begrep som betegner sfæren for den menneskelige tanke til forskjell fra sfærene i naturen; atmosfæren, biosfæren, hydrosfæren og litosfæren; det tredje trinn i jordens utvikling etter geosfæren og biosfæren.

Nous – er i henhold til antikk gresk filosofi det fornuftige, ordnede verdensprinsipp, spesifikt den menneskelige, fornuftige del av sjelen. Det forbindes gjerne med intelligens, menneskets evne til å forstå hva som er sant eller virkelig. Nous anses å kunne virke direkte på materien og ikke kun gjennom individuelle bevisstheter.

Ontologi – er det filosofiske studiet av hva som mest grunnleggende finnes. Som del av metafysikken handler det om hva som ligger til grunn for virkeligheten.

Philosophia perennis – er et perspektiv innen filosofi og spiritualitet som oppfatter at alle religiøse tradisjoner hviler på en grunnleggende metafysisk sannhet hvorfra all esoterisk og eksoterisk viten har sitt utspring.

Prana – er det samme som vital livskraft, det vitale prinsipp, som gjennomtrenger verden på alle nivåer.

Psi-felt - er kilde og opprinnelse til alt som fremtrer i rom og tid, og også naturens konstante og vedvarende hukommelse.

Qualia – er innenfor bevissthetsfilosofien definert som enkeltstående tilfeller av subjektiv, bevisst erfaring, som den subjektive, kvalitative opplevelsen av et musikkstykke, smaken av en vin, lukten av en blomst; selve opplevelsens subjektive kvalitet.

Sephiroth – betyr innenfor kabbalistisk tenkning emanasjoner. Det er ti emanasjoner gjennom hvilke Ein Sof, det uendelige, kommer til uttrykk og trinnvis danner både den fysiske verden og en rekke

høyere metafysiske nivåer. De ti sephiroth er, regnet ovenfra Kether (krone), Chokmah (visdom), Binah (forståelse), Chesed (godhet), Geburah (styrke), Tipheret (skjønnhet), Netzach (seier), Hod (ære), Yesod (grunnlag) og Malkuth (kongedømme). Mellom Chesed og Binah ligger kløften, Daath (kunnskap). Alle sephiroth er forbundet med planeter, legemsdeler, den lille arkana i Tarot mm.

Strengteori - er en modell i fysikken som beskriver materiens minste byggesteiner. De fundamentale byggesteinene i strengteorien er endimensjonale strenger. Det vil si at de har en utstrekning, i motsetning til modeller basert på null-dimensjonale partikler. Analogien til strengteori er musikk, og det vi oppfatter som energi/materie er bare frekvensen/tonen til en vibrerende streng.

Superposisjon – er et begrep i kvantemekanikken som betyr at et fysisk system kan befinne seg i flere tilstander samtidig og at systemet kun antar én tilstand idet man utfører en måling.

Systemteori - er det tverrfaglige studiet av systemer, som igjen kan defineres som naturlige eller menneskeskapt grupper av sammenhengende, beslektede og gjensidig avhengige komponenter. Hvert system er begrenset av rom og tid, påvirkes av miljøet, er definert ved dets struktur og formål, og uttrykkes ved sin funksjon. Dersom man tar hensyn til synergieffekter eller emergent oppførsel kan et system utgjøre mer enn summen av delene. Endring av en del av et system kan påvirke andre deler av eller hele systemet.

Tantrisme – er en praktisk metode til å oppnå overnaturlige evner, *siddhi*, og frelse *moksha*. Den bygger på at den makt guddommene har også finnes i mennesket og kan vekkes til live. Grunnleggende er forestillingen om at kosmos gjenspeiles i mennesket. Tantrismen er ikke asketisk, men gjør bruk av kroppen og menneskets lystfølelse.

Tao – betyr vei eller sti, og er den naturlige orden i universet som vår menneskelige intuisjon må oppfatte for å erkjenne potensialet for individuell visdom.

Tattwa – er elementene eller virkelighetsaspektene som utgjør menneskelig erfaring. De representeres som geometriske mønstre med bestemte fargekombinasjoner.

Personer nevnt - iblant sitert

Abbott, Edwin Abbott 47
Abdullah, Muhammad ibn 198 397 423
Aitken, Robert Baker 432
Aiyangar, Srinivasa Ramanujan 205 481
Akhenaten, Amehotep IV 423
Al-Haytham, Hasan Ibn 263
Alighieri, Dante 503 628
Al-Kindi, Yakub ibn Sabbah 255
Allegro, John Marco 191
Al-Majrīṭī, Abu al-Qāsim Maslama ibn Aḥmad 260
Alveydre, Joseph Alexandre Saint-Yves d' 289 307 321 520 541 660
Anaxagoras 11 17
Anaxandrides 464
Anaximander 74
Anaximenes 11
Anderson, James 287
Andrea, Raymund 128 129 583
Andrae, Johannes Valentinus 284
Apollonius of Tyana 196
Apuleius - eg. Lucius Apuleius Madaurensis 640
Aristoteles 35 69 71 74 111 211 303 448 538
Aspect, Alain 33
Assagioli, Roberto Marco Grego 344 245
Assange, Julian Paul Hawkins 560
Atkinson, William Walker 292
Augustin - eg. Aurelius Augustinus 71 682
Avicenna - se Sina 114
Bach, Johann Sebastian 308 309

Bacon, Francis 204
Bacon, Roger 263
Bailey, Darryl 120 122
Bateson, Gregory 538 539
Beauregard, Olivier Costa de 125 126
Beethoven, Ludwig van 477 478 482 488
Bellow, Saul 109
Belousov, Lev Vladimirovich 366
Berdyaev, Nikolay Alexandrovich 451
Bergson, Henri-Louis 72 130 131 161
Berkeley, George xvi 159
Besant, Annie 292
Bjørneboe, Jens Ingvald 113
Blake, William vi 204 385 502
Blavatsky, Helena Petrovna 'Madame' 275 291 292 520
Bloomfield, Leonard 97
Boas, Franz Uri 96
Bohm, David Joseph 27 58 434
Bohr, Niels Henrik David 12 17 19 38 57 58 105 450
Boltzmann, Ludwig Edouard 73 79
Boulding, Kenneth Ewart 576
Bourguignon, Erika Eichhorn 97
Brahe, Tycho – eg. Tyge Ottesen Brahe 266
Brahms, Johannes 478
Brian, William 'Havergal' 478
Brown, Robert 66
Bruno, Giordano 154 208 273 274 392 451
Buber, Martin 338
Bucke, Richard Maurice 225 385 444 501
Buddha, Siddharta Gautama 190 198 283 397 423

Budge, Ernest Alfred Thompson Wallis 374
Bulwer-Lytton, Edward George Earle 287
Böhme, Jacob 295 571
Cagliostro, Alessandro 283
Campbell, Joseph John 412 417
Camus, Albert 430 432
Cantor, Georg Ferdinand Ludwig Philipp 56
Capra, Fritjof 45 57 87 96 126 502 522
Carter, Rita 37 220
Carus, Titus Lukretius 69 382
Case, Paul Foster 293
Castañeda, Carlos - eg. Carlos César Salvador Arana 383
Castro, Eduardo Batalha Viveiros de 98
Cayce, Edgar 247 248
Chalmers, David 216 219 220
Chardin, Pierre Teilhard de 195 364 392 433 435 451 497
Chew, Geoffrey Foucar 27 539
Chopra, Deepak 45 149 459 463 467 488 623
Cicoria, Tony 238 379 478
Clymer, Reuben Swinburne 290
Cohn, Norman Rufus Colin 418 421
Constant, Alphonse Louis see Lévi
Copernicus, Nicolaus – eg. Niklas Koppernigk 482
Cortéz de Monroy y Pizarro Altamirano, Hernán 285
Crookes, William 305
Crowley, Aleister - eg. Edward Alexander 276 291 293 294 351 352
Cruz, San Juan de la - eg. Juan de Yepes y Álvarez 642
Csikszentmihalyi, Mihaly Robert 490 492 528
Cusanus, Nicholas 201
Dalí, Salvador 75

David-Néel, Alexandra - eg. Louise Eugénie Alexandrine Marie
David 239

Dawkins, Clinton Richard 363

Dee, John 201 292

Degré, Tippi Benjamine Okanti 155 156 617

Demokrit 11 17 23 38 495

Dennett III, Daniel Clement 325 370

Descartes, René 9 159 164 189 206 207 215 284 430

Deshimaru, Taisen 106

Dirac, Paul Adrien Maurice 57 450 484

Donne, John 449

Dostojevski, Fyodor Michailovich 451 520

Drake, Thomas Andrews 560

Dyson, Freeman John 216

Eady, Dorothy Louise - 'Omm Seti' 374 375

Eccles, John Carew 216 217 218

Eddington, Arthur Stanley 211

Einstein, Albert 19 32 33 52 54 72 75 76 78 79 107 149 167 423 430
448 450 480 487 495 501

Eliade, Mircea 410 412 417 640 657

Eliot, Thomas Stearns 74

Emerson, Ralph Waldo 571

Emoto, Maseru 177

Empedocles 350 532 635

Encausse, Gérard Anaclet Vincent 'Papus' 257 295 520

Epiktet 345

Epikur 70 395

Eschenbach, Wolfram von 270

Evans-Wentz, Walter Yeeling 239

Fechner, Gustav Theodor 256

Feniger, Siegmund - se Thera
Feuerbach, Ludwig Andreas 400
Fichte, Johann Gottlieb 144
Fichtuld, Hermann 287
Ficino, Marsilio 274
Flamel, Nicholas 261 263
Fludd, Robert 286
Foucault, Paul-Michel 179
Frankl, Victor Emil 431
Franz, Marie-Louise von 233
Frazer, James George 277
Freud, Sigmund Schlomo 95 160 484
Fromm, Erich Seligmann 388 474 529
Fulcanelli 264
Fuller, Margaret 571
Fyodorov, Nikolai Fyodorovich 450 451
Galilei, Galileo 266 273
Gandhi, Mohandas 'Mahatma' 576 580
Gaup, Nils 593
Geber - see Ḥayyān
Geertz, Clifford 98
Gill, Brendan 514
Godfrey-Smith, Peter 355
Goethe, Johann Wolfgang von 74 204 205 382 481
Goldman, Emma 339
Goswami, Amit 3
Gouges, Olympe de - eg. Marie Gouze 542
Grimshaw, Jean 540
Grof, Stanislav 126 152 525 526 558 621
Guaita, Stanislas de 282 288 517 520

Guenon, René-Jean-Marie-Joseph 641
Gurdjieff, Georg Ivanovich 329 335 349 385 397 475 520 625 635
Gyatso, Sonam – 3. Dalai Lama 286
Hall, Edward Twitchell 99 345
Hall, Manly Palmer 297 298
Hardenberg, Georg Philipp Friedrich von 'Novalis' 642
Harris, MacDonald - eg. Donald Heiney 467
Hartmann, Franz 263
Hawking, Stephen William 43 73 216
Ḥayyān, Abū Mūsā Jābir ibn Ḥayyān 'Geber' 262
Hegel, Georg Wilhelm Friedrich 179 180 202 337 381 526
Heidegger, Martin 72 87 117 120 349 382 494
Heindel, Max - eg. Carl Louis von Grasshoff 290
Heisenberg, Werner Karl 33 57 86 107 119 450
Hemingway, Ernest Miller 474
Heraklit 11 39 186 611
Herder, Johann Gottfried 107
Hermes Trismegistos 24 35 260 270 321 459
Hess, Tobias 284
Higgs, Peter 31
Hippokrates 211
Hobbes, Thomas 561
Hochenheim, Philippus Aureolus Theophrastus Bombastus von
    'Paracelsus' 263
Hochheim, Meister Eckhart von 33 406
Hoëné-Wronski, Antoine 289
Homer 642
Hoyle, Fred 32 330
Hubble, Edwin 44

Humboldt, Friedrich Heinrich Alexander von 83
Hume, David 106 436
Husserl, Edmund Gustav Albrecht 117 343 428
Huxley, Aldous Leonard 95 150 200 201 501 628
Huxley, Julian Sorell 364
Isaac 'den blinde' 268
James, William 153 160 220 328 329 385 436 437 486 499 500 501
591
Jesus - se Yusuf
Joyce, James 642
Jung, Carl Gustav 160 195 206 231 232 233 242 244 264 303 345
378 403 404 434 489 505 574
Kafatos, Menas C 149 459 463 467 488
Kaluza, Theodor Franz Edouard 32 33
Kant, Immanuel 22 72 116 160 204 343 540 571
Kaufmann, Stuart Alan 208
Kellner, Carl 291
Kepler, Johannes 207 255 266 303 481
Khan, Hazrat Inayat 41
Kierkegaard, Søren Aabye 52 72
King, William Donald Aelian 'Bill' 238
Kirilian, Seymon Davidovich 626
Klein, Yves 306 307
Kolbeinsson, Bjarni 93
Kon Fu-tze (Konfucius) 529
Krauss, Lawrence Maxwell 165
Krishna 283 423 644
Krishnamurti, Jiddu 292 407 614
Kuhn, Thomas Samuel 450
Kunrath, Heinrich 261 263

Kvilhaug, Maria 93 212
Lafargue, Paul 549 550 555
Lao Tze 654
László, Ervin 126 242 314 315 449 522 558 559
Latouche, Serge 555 556
Leary, Timothy Francis 378 525 526 527
Leibnitz, Gottfried Wilhelm 69 91 120 159 160 200 201 292
Lemaître, Georges Henri Joseph Édouard 72
Lenz, Frederick Philip 648
León, Moses de 268
Lévi (Zahed), Éliphas - eg. Alphonse Louis Constant 261 263 279 288
289 291 295 346 369 404 421 520 588
Lewis, Harvey Spencer 290 307
Lewis, Ralph Maxwell 625
Lindgren, Astrid 375
Lindgren, Lena 568
Little, Robert Wentworth 288
Llull, Ramon 201 263 287
Locke, John 140 159 160 327 328 337
Lomonosov, Michail Vasilyevich 260
Lovelock, James 'Jim' Ephrahim 538 540
Lubicz, René Adolphe Schwaller de 95 96
Maeterlinck, Maurice 643
Mahesh, Maharishi 149 223 224 225
Maier, Michael 263 286
Malinowski, Bronisław Kasper 277 279
Mallarmé, Stéphane 642
Malotki, Ekkehart 102
Manning, Chelsea 560
Martinez, Ernesto Cardenal 15

Mashar, Abu 266
Mathers, Samuel Lidell MacGregor 293
Matus, Don Juan 383
Mbembe, Joseph-Achille 568
Maxwell, James Clerk 75
Mayence, Ulrich de 285 286
Mazloun, Nelly 446
Mead, Georg Robert Stow 292
Mendeleev, Dimitri Ivanovich 12
Mesmer, Franz Anton 255
Mettrie, Julien Offray de la 159
Meyrink, Gustav 643
Milarepa, Jetsün (Rjebtsun Mila Raspa) 183 264
Mill, John Stuart 515
Mirandola, Giovanni Pico della 269 274
Motēuczōmā II Xōcoyōtzin - (Montezuma II) 285
Montaigne, Michel de 422 561 562
Montesquieu, Charles-Louis de Secondat 529
Moses 416 423
Muhammad - se Abdullah
Munch, Edvard 317 460 479
Nadeau, Robert 149
Nagel, Thomas 215 324 334
Namgyal, Ngawang Lobsang Thupten Gyatso Jigdral Chokley -
13. Dalai Lama 239
Neisser, Ulrich Richard Gustav 330
Nerval, Gérard de - eg. Gérard Labrunie 642
Nettesheim, Henrich Cornelius Agrippa von 269 274
Neumann, John von - eg. János Lajos Neumann 87 119
Newton, Isaac 66 71 204 207 303 538

Nietzsche, Friedrich 344 351 352 586 688
Nitobe, Inazō 454
Nordby, Terje 94 95
Nostredame, Michel de - 'Nostradamus' 286
Novalis - se Hardenberg
Næss, Arne Dekke Eide 547 587 594
Olcott, Henry Steel 291
Olivet, Antoine Fabre d' 288
Omm Seti - se Eady
Orwell, George - eg. Eric Arthur Blair 90 135
Ouspensky, Pyotr Demianovich 520
Papus - se Encausse
Paracelsus - se Hohenheim
Parfit, Derek Antony 330 333
Parijs, Philippe van 548
Parmenides 12 211 533 610 634 646 647 648
Pasqually, Jacques de Livron Joachim de la Tour de la Casa Martinez
de 294 295
Pausanias 350 533 635
Péladan, Joséphin 252 281 282 288 410 520
Penrose, Roger 43 216 370
Perelman, Carlos Castro 48
Petri, Catharose de - eg. Henriette Stok Huyser 291
Philippe, Nizier Anthelme - 'Maitre Philippe' 295
Philostratus, Lucius Flavius 196
Picazzo, Pablo 482
Pitkänen, Matti 166 167
Planck, Max Karl Ernst Ludwig 17 216
Platon ix 70 71 114 195 196 204 205 208 211 273 289 448 559
Poincaré, Jules Henri 483 484 487

Popper, Karl Raimund 488
Postman, Neil 389
Prigogine, Ilya Romanovich 105 539
Przybyszewski, Stanislaw 479
Ptolemaios, Klaudios 255 266
Pythagoras 11 23 189 195 196 205 211 288 303 308 448 481 495
611 616 631 646
Quincey, Christian de 152
Radin, Dean 242 243
Randolph, Paschal Beverly 289 291
Regardie, Francis Israel 294
Reich, Wilhelm 392
Reuchlin, Johann 269
Reuss, Albert Karl Theodor 291
Rhine, Joseph Banks 236 246
Riascos, Rodolfo Llinás 480 493
Rife, Royal Raymond 177
Rihani, Ameen - eg. Amīn Fāris Anṭūn ar-Riḥānī 348
Rijkenborgh, Jan van 291
Roerich, Nicholas Konstantinovich 290 291 520
Rovelli, Carlo 73 74 79
Russell, Bertrand Arthur William 68 378
Russell, Peter 558
Ryle, Gilbert 206
Sacks, Oliver Wolf 379 478
Saint-Exupéry, Antoine de 102 103
Saint-Germain, Joseph 'Comte' de 283
Saint-Martin, Louis Claude de 295
Salemonsens, Helge 94 95 98
Sapir, Edward 97 102 103

Sappho 464
Sarasvati, Swami Satchidananda 405
Sartre, Jean Paul 189 326 436
Satie, Eric Alfred Leslie 288
Schiller, Johann Christoph Friedrich von 478
Schopenhauer, Arthur 344 382 436
Schrödinger, Erwin 109 110 232 450 461
Schumacher, Ernst Friedrich 551 555
Schumann, Robert 478
Schwarzschild, Karl 72
Scott, Cyril 392 561 653 654
Scriabin, Alexander Nikolayevich 307 520
Searle, John Rogers 330
Shakespeare, William 172 606
Sheldrake, Alfred Rupert 434
Shulgin, Alexander Theodore 466
Simos, Miriam 'Starhawk' 506
Sina, Abu Ali al-Husain Ibn Abd Allah Ibn 'Avicenna' 114
Smedt, Marc de 623
Snowden, Edward Joseph 560
Sokrates 195 404 559
Solovyov, Vladimir Sergeyeovich 451 520 666
Spengler, Oswald Arnold Gottfried 42
Spinoza, Baruch de 207 208
Steiner, Rudolf Joseph Lorentz 126 199 204 292 364 380 413
Stravinsky, Igor Fyodorovich 482
Strawson, Galen John 436 437
Strindberg, August 643
Strogatz, Steven Henry 208
Strong, Frederick Finch 305

Sturluson, Snorri 77
Swedenborg, Emmanuel 203 204 205 571
Tagore, Rabindranath 149
Tambarskjelve, Einar 77
Teresa of Ávila - eg. Teresa Sánchez de Cepeda Davila y Ahumada 409
Tesla, Nikola 205 487 488 495
Thales 11 448
Thera, Nyanaponika Maha - eg. Siegmund Feniger 467
Thoreau, Henry David 571
Thrasyllus, Tiberius Claudius 266
Thunberg, Greta 397
Thölde, Johann - see Valentine
Tillich, Paul Johannes 73
Titus - se Carus
Tolkien, John Ronald Reuel 589 590 643
Tolstoi, Lev Nikolayevich 579 580
Trewythian, Richard 266
Trimosin, Salomon 263
Troyes, Chrétien de 270
Tsiolkovsky, Konstantin Edouardovich 451
Tyson, Neil deGrasse 166
Underhill, Evelyn 438 439 498
Valentine, Basil - antagelig Johann Thölde 261 263 287
Vaughan, Thomas 286
Villa Nova, Arnoldus de 263 287
Vinci, Leonardo da 163 205 273 431 488
Vollmer, Fred 325 330
Wagner, Richard 49 52 270 288 308 487 501
Waite, Arthur Edward 293
Wallace, Alfred Russel 255 256

Walter, Bruno - eg. Schlesinger 481
Wan Yangmin 454
Watts, Alan Wilson 438
Wesselman, Henry Barnard 'Hank' 463
Westcott, William Wynn 293
Weyl, Hermann Klaus Hugo 78
Wheeler, John Archibald 63 87
Whitehead, Alfred North 104 107 428
Whitman, Walt 625
Whorf, Benjamin Lee 97 101 102 103
Wilber II, Kenneth Earl 105 106 330
Williams, Ralph Vaughan 636
Wilson, Colin Henry 144 145 149 474 480
Winnicott, Donald Woods 331
Wirth, Joseph Paul Oswald 282
Wittgenstein, Ludwig Josef Johann 110 116 326
Wollstonecraft, Mary 542
Woodman, William Robert 293
Wyzewa, Theodor de 8
Waage, Petter Normann 339
Xenophon 195
Yates, Frances Amelia 203
Yousefzai, Malala 542
Yusuf, Jeshua ben - 'Jesus' 74 190 191 193 196 197 198 261 283
397 407 412 413 414 415 416 417 423 640 646
Zarathustra 423
Zenji, Dōgen 74
Zeno 49 70
Zhuang Zhou 510

Bevissthet er noe vi alle tar som en selvfølge. Vi er utvilsomt bevisste, men hva er egentlig bevissthet i seg selv? Denne boken forsøker å gi et svar, ikke bare på det, men viser også hvorledes bevissthet i forskjellige tilstander fører til at den verden vi lever i er som den er. Det handler om bevissthet i snever eller utvidet forstand – og om de perspektiver en høynet bevissthet åpner.

Boken er ikke fri for kontroversielle, også direkte utfordrende tanker. En rekke forhold belyses kritisk med utgangspunkt i bevissthetstilstander og en egen teori om bevissthetens beskaffenhet og værenhet løftes frem. Urgrunden, den kosmiske bevissthet finnes i ethvert individ som fragment, stort sett distraheret.

Innvielse til større innsikt kan vekke til dypere erkjennelse av livet, øke livets intensitet og bidra til å endre vår levemåte og korrigere våre prioriteringer, men det krever å ta den reisen.